

รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้
อากรศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ
(NTMs Watch)

โดย

รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ และคณะ
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ธันวาคม 2553

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้อาณัติการ
สำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch)

คณะผู้วิจัย	สังกัด
รศ. ดร. นิรมล สุธรรมกิจ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ. ดร. นิธินันท์ วิเศษวร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ. ดร. เกรียงไกร เตชกานนท์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร. พีระ เจริญพร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร. ศุภฤติ ถาวรยุติการต์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร. เนศรา สุขพานิช	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ศันสนีย์ ลิ้มพงษ์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ วศิน ศิวสุภะดี	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ สิทธิกร นิพนธ์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

รหัสโครงการ : RDG 5130025

ชื่อโครงการ : โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ทางการ
ศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ

ชื่อนักวิจัย : นирมล สุธรรมกิจ และ คณะ (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

Email Address : niramon@econ.tu.ac.th

ระยะเวลาโครงการ : พฤษภาคม 2551 – เมษายน 2553

บทคัดย่อ

โครงการ ติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ทางศุลกากร
สำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) เป็นโครงการนำร่อง (pilot project)
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยใหม่ๆ ที่ผลักดันให้เกิดมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า
และ เพื่อเสนอแนะระบบเตือนภัยล่วงหน้าของมาตรการ NTMs โดยมีระเบียบวิธีวิจัย 3 รูปแบบ
คือ การวิเคราะห์เชิงวิชาการ การจัดสัมมนากลุ่มย่อย และการจัดทำเอกสารเผยแพร่สำหรับ
ภาคธุรกิจ ผลการศึกษาของโครงการ NTMs Watch มีดังนี้ **หนึ่ง** มาตรการ NTMs ภายใต้กรอบ
WTO ในอนาคตจะเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการคุ้มครองทรัพย์สินทาง
ปัญญา **สอง** ประเทศคู่ค้า จะให้ความสำคัญต่อ NTMs ที่แตกต่างกัน เช่น ญี่ปุ่นจะเน้นมาตรการ
เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค สหรัฐอเมริกาจะเน้นมาตรการคุ้มครองผู้ผลิต และ สหภาพยุโรปจะเน้น
มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (ซึ่งมักครอบคลุมทุกขั้นตอน
การผลิตตลอดจนบรรจุภัณฑ์และการกำจัดซาก) ส่วนจีนนั้น มีแนวโน้มจะออกมาตรการ NTMs
ที่คล้ายกับสหภาพยุโรปมากขึ้น **สาม** มาตรการ NTMs ในอนาคตมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อ
ต้นทุนการผลิต (production cost) และต้นทุนธุรกรรม (transaction cost) ที่เกี่ยวข้องกับการค้า
สี่ ตัวชี้วัดจับตาที่ส่งสัญญาณว่าจะมีการนำมาตรการ NTMs มาบังคับใช้ ได้แก่ (1) ตัวชี้วัดด้าน
การส่งออก เช่น ส่วนแบ่งการตลาด อัตราการเติบโต และต้นทุนการผลิตในไทย (2) สถิติการ
ปฏิเสธการนำเข้าสินค้า และการแจ้งเตือนความเสียหายจากสินค้านำเข้า (3) การวิจัยทางด้าน
วิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม (4) ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศผู้นำเข้า
และ (5) การถ่วงดุลทางการเมืองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และ **ห้า** เพื่อให้เกิดการ
ติดตามมาตรการ NTMs อย่างบูรณาการ สมบูรณ์และต่อเนื่อง การศึกษานี้เสนอให้มีการจัดตั้ง
หน่วยงานเฉพาะ หรือ Intelligent Unit เพื่อดำเนินการวิเคราะห์มาตรการ ข้อมูล และเผยแพร่
แก่ภาคธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการ SMEs และสร้างกลไกเชิงรุก เพื่อลดอุปสรรคของ
NTMs ลง

คำหลัก : มาตรการที่มีใช้ทางการศุลกากร, NTMs Watch, การส่งออก

Project Code: RDG 5130025

Project Title : NTMs Watching in Thai Exported Products

Investigators: Niramon Sutummakid et.al. (Economics Faculty, Thammasat University)

Email Address : niramon@econ.tu.ac.th

Project Duration : May 2008 – April 2010

Abstract

‘NTMs Watch’ is a pilot project that aims at outlining potential factors that contribute to the development of the NTMs and establishing the early warning system. The research methodology comprises 3 parts: academic analysis, focus groups and issuing newsletters. Main finding are as follows. Firstly, NTMs measures under WTO rules will be challenged by climate change issue and intellectual property rights. Secondly, Relevant NTMs that need special attention in particular countries: Japan—consumer safety; US—producer protection; EU—consumers as well as environmental protection; and China—following EU regulations. Thirdly, NTMs will raise production cost and transaction costs which relate to trade activities. Fourth, early warning indicators are (1) export performance, e.g. market share, export growth, production cost; (2) statistics on border rejection and risk notifications on a particular product and the related ones; (3) scientific research related to health and environment; (4) economic situation in importing countries; and (5) political balancing among interest groups. Finally, the intelligent unit should be established in order to gathering information, analyzing NTMs, and providing brief/basic reports to business, especially SMEs. In doing so, the unit must do in a continuingly and efficiently integrated way and establishes preemptive actions to reduce obstacles from NTMs.

Keywords : Non-tariff Measures, NTMs Watch, Export

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้หลักการสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) เป็นโครงการนำร่อง (pilot project) โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ (ก) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อเศรษฐกิจไทย เพื่อส่งสัญญาณเตือนหรือเตรียมตัวรับมือกับมาตรการดังกล่าวได้ทัน่วงที (เน้นวิเคราะห์เชิงพรรณนา) (ข) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยใหม่ๆ ที่ผลักดันให้เกิดมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า ที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต (ค) เพื่อนำเสนอและวิเคราะห์ “ตัวแปรเฝ้าระวัง หรือ Early Warning” ที่สำคัญของสินค้าไทยที่ส่งออกไปต่างประเทศ ในการส่งสัญญาณเตือนล่วงหน้าให้แก่ผู้มีส่วนได้-เสีย ทราบล่วงหน้า และ (ง) เพื่อเสนอแนะข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับ ระบบเตือนล่วงหน้าของมาตรการ NTMs สำหรับสินค้าส่งออกของไทย เพื่อการเจรจาการค้า และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลหรือต่อยอดหรือร่วมกันพัฒนาระบบการเตือนล่วงหน้า

เนื่องจากในแวดวงวิชาการ “NTMs” สามารถให้ความหมายเป็นได้ทั้งการกีดกัน (barriers) และการสนับสนุน (supports) ทางการค้าโดยจะครอบคลุมมาตรการภายใต้กรอบ WTO และมาตรการภายใต้กรอบข้อตกลงอื่นๆ เช่น การขนส่ง ปัญหาโลกร้อน การพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ และกรอบกฎหมายภายในประเทศคู่ค้า เช่น การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ และความปลอดภัยด้านอาหาร เป็นต้น

กรอบการศึกษาครอบคลุมความสัมพันธ์ 3 มิติ คือ ประเทศคู่ค้า ประเภทของสินค้าส่งออก และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้า การศึกษานี้เน้นประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และจีน เนื่องจากประเทศเหล่านี้เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ และยังมีข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศไทยด้วย ในมิติด้านผลิตภัณฑ์ การศึกษานี้มุ่งเน้นวิเคราะห์สินค้าส่งออกสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (อาหารสด และอาหารแปรรูป) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในไทยเป็นปัจจัยการผลิต (เสื้อผ้า และ อัญมณี) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูง และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตโดยบริษัทข้ามชาติหรือผลิตให้บริษัทข้ามชาติ (เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์) และกลุ่มสินค้าบริการ ที่มีศักยภาพและอาจจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าบริการ (ธุรกิจการขนส่งระหว่างประเทศ ธุรกิจด้านการท่องเที่ยว) และ สำหรับมาตรการ NTMs ที่การศึกษานี้ให้ความสำคัญ ได้แก่ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และ มาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญา

โครงการ NTMs Watch ได้จัดการสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อรวบรวมข้อมูลจากทั้งฝ่ายผู้กำหนดนโยบายและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTM เพื่อเสนอบทวิเคราะห์ และสอบถามความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ และผู้ประกอบการ ทั้งนี้โครงการได้จัดสัมมนา

ระดมสมองทั้งสิ้นจำนวน 4 ครั้ง (เรื่อง “มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอาหาร” เมื่อ 17 ธันวาคม 2551 เรื่อง “มาตรการ NTMs ในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม” เมื่อ 28 เมษายน 2552 เรื่อง “อุปสรรคและภัยคุกคามในการค้าภาคบริการ” เมื่อ 29 กรกฎาคม 2552 และ เรื่อง “ข้อจำกัดต่อการค้าและการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากรใน อุตสาหกรรม Resource – Based” เมื่อ 22 มกราคม 2553)

นอกจากนี้ โครงการ NTMs Watch ยังได้จัดทำเอกสาร เพื่อเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการ ในรูปแบบจุลสาร “NTMs in Focus” ซึ่งเป็นการนำเสนอบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ในประเด็นต่างๆภายใต้กรอบและขอบเขตการศึกษา และจัดทำจุลสารในฉบับย่อ (NTMs in Brief และ NTMs in Highlight) เพื่อความสะดวกแก่ผู้สนใจในการติดตามจุลสาร นอกจากนี้ โครงการ NTMs Watch ได้สัมมนาเพื่อเสนอผลการศึกษานักวิจัยแต่ละ ท่าน (ที่เป็นการศึกษาเฉพาะเรื่อง) ภายใต้หัวข้อการ สัมมนาเรื่อง “บทวิเคราะห์มาตรการ NTMs - ประเทศคู่ค้า - ผลิตภัณฑ์” (15 กุมภาพันธ์ 2553) เพื่อเสนอผลการศึกษา “เบื้องต้น” แก่ผู้สนใจ โดยความคิดเห็นจากการสัมมนาได้ถูกประมวลผลเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการศึกษาของโครงการ

สำหรับผลการศึกษาของโครงการ NTMs Watch สามารถสรุปได้เป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

(1) สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของ NTMs ในอนาคต จากการทบทวนมาตรการ NTMs ที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถจัดเป็น 3 กรณีได้ดังนี้

(1.1) มาตรการ NTMs ภายใต้กรอบของ WTO ซึ่งประกอบด้วยมาตรการ TBT, SPS, GATS และ TRIPs และพบว่า ประเด็นท้าทายสำหรับการส่งออกของไทย ในอนาคต ที่จะเกี่ยวข้องกับมาตรการดังกล่าว มีอย่างน้อย 2 ประการ คือ

(1.1.1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงอย่างน้อย 3 ประการ คือ

(ก) ทิศทางและแนวโน้มในการออกร่างกฎหมายโลกร้อนของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ การตีความเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของมาตรการโลกร้อน ปัญหาของการบังคับ ข้อใบอนุญาตลดก๊าซเรือนกระจก ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์ และการประเมินคาร์บอน (หรือที่เรียกว่า MRV—measurement, report and verification)

(ข) การส่งออกและนำเข้าสินค้าและบริการเพื่อสิ่งแวดล้อม (EGS) ได้แก่ การตีความนิยาม EGS ความไม่ชัดเจนของกฎระเบียบ EGS ใน WTO และการไม่สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ท้องถิ่นในประเทศผู้นำเข้า และ

(ค) กระแสการออกมาตรการใหม่ๆด้านโลกร้อนในอนาคตอันใกล้ ได้แก่ การออกมาตรการตอบโต้การอุดหนุน สำหรับ “การไม่ดำเนินการใดๆ” ของภาครัฐ (ซึ่งการไม่ดำเนินการใดๆ

อาจจะถือเป็นการอุดหนุนให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ก็ได้) การให้ความร่วมมือรายสาขา และการขยายบทบาทของตลาดคาร์บอน เป็นต้น

(1.1.2) ระบบทรัพย์สินทางปัญญา มีประเด็นที่ต้องติดตาม 3 ประการ ได้แก่

(ก) ควรติดตามความเคลื่อนไหวของ TRIPs WIPO และข้อตกลงการค้าเสรี เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเจรจา

(ข) จัปตาการเข้ามาของบรรษัทข้ามชาติกับกิจการท้องถิ่น และ

(ค) สร้างกลไกที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์และการเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งในและต่างประเทศ

(1.2) มาตรการ NTMs ระดับประเทศ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

(1.2.1) ญี่ปุ่น มีมาตรการ NTMs จำนวนมากใน สินค้าอาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้ กฎระเบียบและมาตรการต่างๆ จะมีการประกาศใช้อย่างเท่าเทียมกันจึงไม่มีการกีดกันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมกับผู้ส่งออก และกฎระเบียบที่ออกโดยรัฐบาลมีความเข้มงวดเพิ่มขึ้น ในด้านมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า นอกจากนี้ มาตรการโดยสมัครใจเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

(1.2.2) จีนมีแนวโน้มจะใช้มาตรการเครื่องหมายรับรองอาหาร การขอใบอนุญาตประกอบการ และ QS Mark เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ มีมาตรการ China RoHs และ CCC Mark

(1.3) มาตรการ NTMs ระดับผลิตภัณฑ์ พบว่า สินค้าบางชนิดมีมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องมากกว่า 1 มาตรการ ซึ่งเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต การแปรรูปวัตถุดิบ จนถึงการจัดฉาก และมาตรการ NTMs ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ที่เน้นเรื่องความปลอดภัยและการกำจัดซากจะมีบทบาทสำคัญต่อการออกแบบกระบวนการผลิตและการออกแบบเทคโนโลยี

(1.3.1) สินค้ากลุ่มอาหาร แม้ว่าอัตราภาษีศุลกากรนำเข้าจะมีแนวโน้มลดลงเหลือร้อยละ 0 แต่เกษตรกรและผู้ส่งออกจะต้องมีการเตรียมตัวเรียนรู้ กลไกการบริหารความเสี่ยง ของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า และในขณะเดียวกัน มาตรการ NTMs ของสินค้าในกลุ่มนี้ จะมีแนวโน้มเข้มงวดมากขึ้น หรือมีมาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

(1.3.2) สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดมาตรการ NTMs ในประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ยุโรป และออสเตรเลีย ที่สำคัญ คือ มาตรการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น การกำหนดมาตรฐานสินค้า (กำหนดส่วนประกอบของโลหะ) และ การติดฉลากสินค้า นอกจากนี้ ยังมีมาตรการคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ เช่น กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิด (ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีทวี

ภาคี) มาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา มาตรการ KPCS (Kimberly Process Certification Scheme) และกฎหมายการฟอกเงิน เป็นต้น

(2) **ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยหากมีการนำมาตรการ NTMs มาใช้** พบว่า มาตรการ NTMs ที่นำมาใช้ในปัจจุบันมีเป้าหมายของการบังคับใช้ในแต่ละประเทศแตกต่างกัน กล่าวคือ ในสหภาพยุโรปเน้นความสำคัญด้านความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ญี่ปุ่นเน้นความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ส่วนสหรัฐอเมริกาเน้นความสำคัญเพื่อการคุ้มครองผู้ผลิตเช่นเดียว กับประเทศจีน ส่วนออสเตรเลียเน้นความสำคัญเพื่อคุ้มครองเกษตรกรของประเทศรวมทั้งความปลอดภัยของผู้บริโภค มาตรการเหล่านี้ได้ชี้แนะบทเรียนสำคัญสำหรับประเทศไทยคือ

(2.1) มาตรการ NTMs ของประเทศคู่ค้ามีแนวโน้มที่จะครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และการทำลายหรือกำจัดซากสินค้า การบังคับใช้มาตรการ NTMs เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อ ต้นทุนทางด้านการค้า (ครอบคลุมต้นทุนการผลิตสินค้า ต้นทุนการขนส่ง และต้นทุนธุรกรรมด้านเอกสาร) นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกของไทย (ถ้าหากผู้ประกอบการไม่สามารถปรับตัวตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้าได้)

(2.2) มาตรการ NTMs ในอนาคต จะทำให้เกิด การสร้างต้นทุนในการแสวงหาข้อมูลและการปฏิบัติตามข้อกำหนด (transaction cost) เช่น มาตรการ SPS และ TBT นอกจากนี้ มาตรการด้านการคุ้มครองทรัพย์สินปัญญา (IPR) ทำให้เกิดการปรับระดับการคุ้มครอง IP ภายในประเทศให้สูงขึ้น และการขาดโอกาสในการพัฒนาต่อยอด ส่วนมาตรการ NTMs ด้านการขนส่งทางอากาศอาจมีส่วนทำให้ต้นทุนค่าบริการสูงขึ้น และมาตรการ NTMs ด้านสิ่งแวดล้อมย่อมทำให้ต้นทุนในการปฏิบัติตามข้อกำหนด และการติดตามความเคลื่อนไหวของผู้ประกอบการสูงขึ้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการต้องแบกรับในการดำเนินการขอใบรับรอง และค่าธรรมเนียมในต่างประเทศตามกฎหมายต่างชาติในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้า เป็นต้น

(3) **ตัวชี้วัดจับตาที่ส่งสัญญาณว่าจะมีการนำมาตรการ NTMs มาบังคับใช้กับสินค้าส่งออกของไทย** ได้แก่ (ก) ตัวชี้วัดด้านการส่งออก เช่น ส่วนแบ่งการตลาด อัตราการเติบโต และต้นทุนการผลิตในไทย (ข) ผลการดำเนินงานของคู่แข่งในต่างประเทศ (ค) สถิติการปฏิเสธการนำเข้าสินค้า และการแจ้งเตือนความเสี่ยงจากสินค้านำเข้า และ (ง) การพัฒนามาตรการ NTMs ใหม่ในประเทศต่างๆ

(4) **ปัจจัยใหม่ๆที่ทำให้เกิดมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า** คือ ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนของประเทศผู้นำเข้า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศผู้นำเข้า การผลักดันของกลุ่มผู้ผลิตและองค์กรพัฒนาเอกชน และปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า (ได้แก่ ปัญหาการว่างงาน สวัสดิการลูกจ้าง ปัญหาความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตในประเทศลดลง) รวมทั้งการผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศ

(4.1) กระบวนการออกมาตรการ NTMs ของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป จะอาศัยการอ้างอิงฐานข้อมูลด้านวิชาการ และทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นในการเฝ้าระวัง ควรเพิ่มขีดความสามารถทางด้านวิชาการของหน่วยงานในไทย เพื่อเข้าใจและหาทางโต้ตอบหรือป้องกัน ในสหรัฐอเมริกานั้น การออกมาตรการ NTMs จะได้รับอิทธิพลทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ดังนั้นในการเฝ้าระวังจึงต้องจับตาถึงช่องทางในการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งดูแลอำนาจทางการเมือง

(4.2) มาตรการ NTMs ของสหภาพยุโรป อาศัยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ (ก) เหตุผลทางด้านความปลอดภัยของประชาชนและสวัสดิการของสัตว์ (ข) การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (ค) การส่งเสริมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน และ (ง) การขยายตลาดภายในสหภาพ นอกจากนี้ ตัวชี้วัดจับตาเฝ้าระวัง ได้แก่ (ก) การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (ข) การตระหนักรู้ของผู้บริโภค และ (ค) ข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขและปัญหาสิ่งแวดล้อม

(4.3) แนวทางการจับตามาตรการ NTMs ภายใต้ WTO ประกอบด้วย

(4.3.1) ติดตามความคืบหน้าในการจัดทำมาตรการระหว่างประเทศ และข้อพิพาท

(4.3.2) ปรึกษาหารือกับประเทศคู่ค้าถึงความสอดคล้องของมาตรการกับความตกลง

(4.3.3) เผยแพร่ผลคำวินิจฉัย และผลการเจรจา ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อ หน่วยงานที่จัดทำมาตรการเพื่อดำเนินการต่างๆ ได้ทัน่วงที

(4.3.4) การทบทวนมาตรการให้สอดคล้องกับแนวการวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้อง

(5) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับ NTMs ได้แก่

(5.1) ควรมีการติดตามกฎหมายของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น การใช้ Eco-Label ในประเทศคู่ค้า (ทั้งระดับประเทศ และระดับบริษัท) การกำหนด Sectoral GHG Target ของประเทศในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา การตีความ “Hidden Subsidy” ภายใต้กฎหมายควบคุมก๊าซเรือนกระจกของสหรัฐอเมริกา การตีความ “Equivalent Measures” ภายใต้กฎหมายควบคุมก๊าซเรือนกระจกของสหภาพยุโรป

(5.2) การดำเนินการติดตามมาตรการ NTMs เป็นรายประเทศ อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะประเทศที่มีการออกกฎระเบียบ NTMs มากและมีข้อพิพาท

(5.2.1) การติดตามมาตรการ NTMs ของสหภาพยุโรป ควรเน้นที่มาตรฐานเอกชน เช่น Tesco Certificate และกรณีของสหรัฐอเมริกา ควรเน้นที่มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ ญี่ปุ่น ควรมุ่งเน้นมาตรฐานเอกชน ที่คุ้มครองผู้บริโภค

(5.2.2) การติดตามมาตรการ WTO ควรเฝ้าระวังหลายมิติ ในการเจรจา Doha Round เช่น สินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การลงทุนจากต่างชาติ และการติดตามมาตรการที่อาจจะมียุทธศาสตร์มากขึ้นใน WTO เช่น การเจรจาจัดทำมาตรฐานระหว่าง

ประเทศ เช่น ISO, Codex การจัดทำความตกลงยอมรับมาตรฐานไทย (Mutual Recognition Agreement: MRA) เพื่อให้ห้อง Lab ของไทยมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ

(5.2.3) การติดตามมาตรการเกี่ยวกับการค้า บริการ เช่น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ Market Access การกำหนดมาตรฐานบริการ (Service Standards) และใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ, การส่งเสริม Creative Industries (เช่น การออกแบบ) นอกจากนี้ มาตรการภายในประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนเล็กน้อยเพียงใดเพื่อรองรับหรือ กีดกันการเข้ามาของธุรกิจต่างชาติ (เช่นการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าหรือครุภัณฑ์ และการประกอบกิจการบริการ เช่น โทรคมนาคม และโลจิสติกส์)

(5.3) การจัดตั้งหน่วยงานสำหรับติดตามมาตรการ NTMs ที่มีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลด้านมาตรฐานสินค้าและมาตรการต่างๆของประเทศคู่ค้า ให้แก่ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็ก (SMEs) องค์กรกลางนี้ควรจะสามารถสนับสนุนทั้งด้านข้อมูล และบทวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ ตลอดจนเสนอแนะ แนวทางในการตั้งรับและปรับตัว ต่อมาตรการ NTMs และองค์กรนี้ควรจะสามารถชี้ประเด็นขัดแย้งที่คาดว่าจะเกิดในอนาคตโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ FTA ที่ได้มีการลงนามความตกลงไปแล้ว ทั้งนี้ หน่วยงานดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป ในการ ติดตาม มาตรการ NTMs นั้น มีความจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการ ทั้งในด้านการ ติดตามข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งต้องอาศัย หน่วยงาน (หรือบุคคลากร) ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ถึงกระนั้นก็ตาม การติดตามมาตรการ NTMs ต้องอาศัยความพยายามและทรัพยากรจำนวนมาก (เพื่อติดตามในทุกสินค้า ทุกประเทศ ทุกประเด็น) นอกจากนี้ การดำเนินงานเชิงรุก จะต้องอาศัย การทำงานร่วมกับบริษัทข้ามชาติ (MNCs) ที่มีเครือข่ายในต่างประเทศ เพื่อให้ทราบข้อมูลล่วงหน้า และทราบรายละเอียด รวมทั้งทราบถึงแนวโน้มในการแก้ไขปัญหา หน่วยงานดังกล่าวจะสามารถสร้างเครือข่าย ระหว่าง MNCs กับ ผู้ประกอบการไทย ตลอดจนใช้อุปทาน ซึ่งจะสามารถช่วยกันขจัดอุปสรรคจาก NTMs และยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้น อันจะส่งผลให้ผู้บริโภคตระหนักและยอมรับมาตรฐานสินค้าที่ดีขึ้น และท้ายที่สุด กระบวนการเรียนรู้หรือบทเรียนที่ได้จากการติดตาม NTMs จะเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องนั้น การศึกษานี้เสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานประเภท Intelligent Unit เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น

Executive Summary

‘NTMs Watch’ is a pilot project that emphasizes on non-tariff measures (NTMs) of those initiated and applied by major trading partners to Thai exports.

The research aims to achieve four objectives. First, it assesses impacts of NTMs on compliance ability of the private sector as well as on overall competitiveness of Thai exports (qualitative analysis). Second, it outlines potential factors, motives, and interest groups that contribute to the development of the NTMs with an attempt to addresses how the NTMs have been, and will be, formulated in each country. Third, it establishes the early warning system for relevant policy recommendation. And, last, it proposes a framework for both business and public authorities in designing appropriate mechanisms to facilitate conformity procedures and strategic trade negotiations.

Non-tariff measures can be viewed as either restrictive or supportive mechanisms to trade. They can take several forms, such as measures, regulations, standards and technical barriers. Nevertheless, regardless of the definition, the applicability of NTMs ranges from global-wide WTO level to country-specific law, covering wide issues from the global concerns such as transportation, climate change and sustainable development, to the industry-specific interests such as electric waste management and food safety.

The analytical framework covers three intertwining dimensions – trade partners, exportable products and relevant trade measures. Based on major destinations of Thai exports and based on bilateral trade agreements, the countries and regions of interest are European Union, the United States, Japan, Australia and China. With respects to exportable products, the research pays attention to top exports including agricultural products (food and processed food), resource-based industry (textiles and jewelry), technological-intensive industry and related to transnational companies (electric and electronic equipments and automotive industries) and services whose potentials are sensitive to service liberalization (transportation and tourism). Measures that are brought into consideration are therefore mainly related to the trade partners and top exports in question, such as product-specific measures, environmental-based measures, and intellectual property rights.

Besides the secondary data from both domestic and international sources, the research conducts extensive focus groups and interviews to gather primary data from

entrepreneurs and policy makers. The four focus groups conducted at different times (*NTMs in food industry* on 17 December 2008, *NTMs in manufacturing sector* on 28 April 2009, *Opportunities and Threats of trade in service sector* on 29 July 2009 and *NTMs in resource-based industries* on 22 January 2010) were proved an effective means to understand what is going on, which is essential to deliver genuine needs of entrepreneurs.

The dissemination of research findings is not limited to only a research report. The research team has had newsletters published on regular basis and hosted seminars that were open to public. The newsletters in question are available in different formats – NTMs in Focus, NTMs in Brief and NTMs in Highlight, all of which are aimed at reporting situations and trends of the measures and providing preliminary analysis on challenges and opportunities in the export sector. They are basically reader-friendly and low in technical terms. Presentation of individual, specific-topic reports held on 15 February 2010 (under the topic of *NTMs Analysis: NTM-specific, Country-specific and Product-specific Cases*) was another platform that allows entrepreneurs from different sectors to learn from each other, to share their experiences, and to pose opinion toward how to be prepared with the newly initiated NTMs.

Major research findings are concluded into 5 issues:

1. *Current situation and development of NTMs.* Upon a thorough review of the existing NTMs, we can group them into three broad issues, as follows:

1.1. WTO-based issues: The study surveys such measures as TBT, SPS, GATS and TRIPs, and addresses the following challenges.

1.1.1. Global warming: there are three issues of concern.

(i) Direction of new laws in the United States that can impose inconsistent interpretation with related laws in different countries, which covers compulsory purchase of the greenhouse gas, ambiguous scientific results and inconclusive method of assessing carbon level, the so-called measurement, report and verification (MRV).

(ii) Trade in environmental good and services (EGS) that is subject to unclear definition of EGS, unclear of related rules and regulation abided at WTO level, and incompatibility to link with local perception in the imported countries;

(iii) New measures may be established in the near future such as a countervailing measure for “doing nothing” in reducing greenhouse gas (if “inaction” is

defined as subsidy for emitting greenhouse gas), voluntary cooperation within the sectors and the expansion of carbon market.

1.1.2. Intellectual Property Rights (IPRs): the three issues that need close consideration are

(i) The trend of TRIPs WIPO and relevant free trade areas to be ready for negotiations;

(ii) The MNCs conglomerate with local firms; and

(iii) The establishment of mechanisms for the use of IPRs both at domestic and international levels.

1.2. Country-based issues: relevant NTMs that need special attention in particular countries are

1.2.1. Japan: based on a survey of NTMs on food, electric equipments, automotives, textiles and garment, they are non-discriminatory and mostly voluntary. Besides the highly strict product standard, the voluntary standard will very likely play a crucial role in influencing consumers' decision.

1.2.2. China: certificate and QS mark for food products, and China RoHs and CCC Mark for electric products.

1.3. Industry-based issues. The survey of NTMs reveals that a product is usually subject to multiple NTMs, which cover the overall process of transforming inputs to outputs as well as the waste. As a result, the initiative of to-be-developed NTMs that aims at ensuring safely and minimal waste will influence production process as well as technical design, for example.

1.3.1. Food: while trade in agricultural products will be subject to low or zero tariffs, the agricultural producers and exporters will have to be prepared to utilize the risk management of the agricultural future markets. At the same time, it is found that NTMs in food sector will be more intense (increasing) particularly during the time of economic crisis.

1.3.2. Gem and Jewelry: factors influencing the initiation of NTMs in US, Japan, China, EU, and Australia are mainly consumer protection measures i.e. product standards (precious metal components) and labelling. The other forms of NTMs aiming to protect domestic producers including rules of origin (under FTA regulation),

intellectual property rights, Kimberly Process Certification Scheme (KPCS) and anti-money laundering measures.

2. *Primary effects of NTMs on Thai economy.* Given different focuses in different sectors and trade partners; namely, EU – consumer safety and environment, Japan – consumer safety, US and China – producer protection, Australia – domestic agricultural producers and consumer safety, they share similar lessons:

2.1. NTMs of importers cover the whole process of transforming inputs to outputs, packaging and waste disposal. That is an industry is subject to multiple NTMs, some of which are relevant on ingredients and raw materials, some on process of energy-saving production, some on final products including packaging, and some on the waste management. These inevitably result in higher trading costs (production cost, logistic cost, document and custom clearance cost). Export volume would decline significantly unless exporters can comply with such the rules.

2.2. Initiatives of NTMs involve further information searching costs and transaction costs. The SPS and TBT are examples. IPR leads to cost of registration and difficulties in invention (if other foreign firms have already registered). NTMs in airline business would cause higher costs of transportation and delivering products. Environmental-related NTMs also impose further costs of compliance, such as product testing costs, fees involved in acquiring relevant certificates and maintaining product standards.

3. *Early warning indicators:* The research suggest early warning indicators be (i) performance of own exports, including market share, export growth, and domestic production costs of the comparable industries; (ii) competitors' performance, including their market share and export growth; (iii) statistics on border rejection and risk notifications on a particular product and the related ones, and (iv) development of NTMs in other regions.

4. *NTMs-inducing variables:* The research addressed the following as NTMs-inducing variables: sanitary concerns, consumer awareness, environmental concerns, pressures from producers and NGOs domestic problems of importing countries (such as unemployment, employee welfare, and decline in competitiveness of domestic firms) and international political conflicts of interests. Their influences vary by country.

4.1. The United States and European Union rely on academic and scientific research. In order to comply and cushion, Thailand needs to enhance technical capacity. New measures in the United States can also be influenced by politics and interest groups. Therefore it needs to watch news or information of public as well as political stakeholders.

4.2. The European Union tends to employ the NTMs for one or many of the following reasons: (i) human safety and animal welfare (ii) environmental protection (iii) in support of democracy and human right; and (iv) enhancement of market access in trading partners. Accordingly, the basic early warning indicators include (i) scientific research, (ii) consumers perception and (iii) published information on environment and health care.

4.3. Proposed guidelines to watch the WTO rules are:

4.3.1. Follow the development of international rules and regulations as well as update dispute settlement cases.

4.3.2. Establish a regular consultation/ information exchange with trade partners upon conformity assessment

4.3.3. Publish the outcome of whatsoever consultation and negotiations and notify the relevant bodies for immediate action.

4.3.4. Review domestic measures to comply with the relevant disputes that have been settled.

5. Proposed comprehensive framework for compliance with the NTMs

5.1. Perform an in-depth study of law and regulations in trading partners such as the use of eco-label (at firm and national levels) , sectoral GHG target in EU and US, the interpretation of ‘hidden subsidy’ and ‘equivalent measures’ underlying the US and EU law of green house gas, respectively.

5.2. Keep close eyes on the relevant working committees in trade partners who deal with policy formulation and dispute settlements.

5.2.1. The focus for EU-related issues should be extended to cover private or market-driven measures such as Tesco Certificate, while that for US and Japan should be focused on environment, and on consumer protection respectively.

5.2.2. The focus on WTO relevant measures, including EGS, IPRs, foreign direct investment should be on the Doha negotiations, increased role in formulating international standards such as ISO, Codex, as well as establishment of MRA (Mutual Recognition Agreement) for domestic laboratory to be recognized worldwide.

5.2.3. The focus for services will be paid on market access, service standards, professional licenses, promotion of creative industries (such as design). Reform domestic law and policy to cushion the possible negative effects of service liberalization (procurement, logistics and telecommunication services)

5.3. Set up **autonomy** intelligent/ information centre for publishing information on standards, especially for SMEs. The basic roles are to provide information and brief/basic analytical report as well as to suggest directions to comply and adjust. They should also address possible conflicts with the FTA already signed. However, to be efficient, it needs appropriate budget allocated on regular basis.

In conclusion, a systematic NTMS watch needs an integrated approach. It requires systematic and regularly updated database. In doing so, it needs well-trained and educated personnel. Yet, this requires huge efforts and resources (for all products, all countries and all issues). Preemptive action can be done via collaboration with MNCs that can reach information more quickly and more deeply to establish linkages to local supplies, which can produce spillover outcome and possible development of supply chain with domestic SMEs. The process and production upgrade must also be encouraged simultaneously with the promotion of domestic consumers' awareness toward product standard. Last, to ensure continuing learning process, the research strongly recommends that the intelligent-unit be established.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
Abstract	
บทสรุปผู้บริหาร	(1)
Executive Summary	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	1-3
1.2 ขอบเขตการศึกษา.....	1-3
1.3 กรอบการวิเคราะห์.....	1-4
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย.....	1-6
1.5 คำโครงรายงาน.....	1-10
บทที่ 2 ระบบเดือนล่วงหน้าของหน่วยงานในประเทศไทย	2-1
2.1 ระบบเดือนล่วงหน้าเกี่ยวกับการส่งออก.....	2-1
2.1.1 กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.....	2-1
2.1.2 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.....	2-2
2.1.3 กองนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร สำนักงานมาตรฐาน -	
สินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.....	2-3
2.1.4 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.....	2-4
2.1.5 สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม.....	2-5
2.1.6 สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม.....	2-5
2.1.7 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กระทรวง	
อุตสาหกรรม.....	2-6
2.1.8 สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงอุตสาหกรรม.....	2-6
2.1.9 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม.....	2-7
2.1.10 หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.....	2-7
2.1.11 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.....	2-7
2.1.12 ThaiEurope.net กระทรวงการต่างประเทศ.....	2-8
2.1.13 สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา.....	2-9
2.1.14 ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.....	2-10
2.1.15 ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และ	
เทคโนโลยี.....	2-10
2.2 ระบบเดือนล่วงหน้าเกี่ยวกับการนำเข้า.....	2-10

	หน้า
2.2.1 กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	2-10
2.2.2 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.....	2-11
2.3 บทส่งท้าย.....	2-11
บทที่ 3 มาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs)	3-1
3.1 คำนิยามของ NTMs สำหรับการศึกษา.....	3-1
3.2 มาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs) ที่เป็นมาตรการหลายฝ่าย.....	3-6
3.2.1 มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (มาตรการ SPS).....	3-7
3.2.2 ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT).....	3-9
3.2.3 ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs)...	3-12
3.2.4 ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (ความตกลง GATS).....	3-14
3.2.5 มาตรการด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา.....	3-15
3.2.6 มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) ที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศ...	3-20
3.2.7 มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม.....	3-25
3.3 มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์เป้าหมาย.....	3-35
3.3.1 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร.....	3-36
3.3.2 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้า Resource-based Industry.....	3-41
3.3.3 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้า Technological Intensive Industry.....	3-47
3.3.4 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าบริการ (Service).....	3-57
3.4 บทส่งท้าย.....	3-62
บทที่ 4 ปัจจัยกำหนด NTMs ใหม่ ๆ	4-1
4.1 ปัญหาสุขภาพของประชาชนของประเทศผู้นำเข้า.....	4-1
4.2 ปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศผู้นำเข้า.....	4-3
4.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า.....	4-4
4.3.1 ปัญหาการว่างงานและการยกระดับสวัสดิภาพการทำงาน และ- สวัสดิการของลูกจ้าง.....	4-5
4.3.2 ปัญหาความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตในประเทศลดลง.....	4-6
4.3.3 ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของผู้นำเข้า.....	4-7
4.4 การผลักดันของกลุ่มผู้ผลิตและองค์กรพัฒนาเอกชน.....	4-8
4.5 การผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศ.....	4-12
4.6 บทส่งท้าย.....	4-17
บทที่ 5 แนวทางการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป้าหมาย	5-1
5.1 ภาพรวมโครงสร้างการผลิตและการส่งออกของไทย.....	5-2

	หน้า
5.2 กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร.....	5-6
5.3 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร.....	5-12
5.3.1 อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ.....	5-13
5.3.2 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม.....	5-19
5.4 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูง.....	5-23
5.4.1 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์.....	5-23
5.4.2 อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน.....	5-34
5.5 กลุ่มสินค้าภาคบริการ (Service).....	5-37
5.6 บทส่งท้าย.....	5-40
บทที่ 6 ผลกระทบของมาตรการที่มีใช้อาการศุลกากร (NTMs)	6-1
6.1 ตัวแปรเฝ้าระวังสำหรับสินค้าส่งออกของไทยที่อาจจะถูกมาตรการ NTMs.....	6-1
6.1.1 มูลค่าการส่งออกสินค้าของไทยไปยังประเทศเป้าหมาย.....	6-2
6.1.2 อัตราการเติบโตของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย.....	6-2
6.1.3 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย.....	6-3
6.1.4 ราคาสินค้าในประเทศเป้าหมาย.....	6-4
6.1.5 นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย.....	6-5
6.2 มาตรการ NTMs ของประเทศผู้นำเข้าที่อาจเป็นอุปสรรคทางการค้าของไทย.....	6-8
6.2.1 มาตรการภายใต้ความตกลง SPS และ TBT.....	6-8
6.2.2 มาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญา.....	6-8
6.2.3 มาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ.....	6-10
6.2.4 มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม.....	6-11
6.3 ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อเศรษฐกิจไทย.....	6-12
6.3.1 ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการไทย.....	6-13
6.3.2 ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ.....	6-14
6.3.3 ปริมาณการส่งออกของไทย.....	6-16
6.3.4 การย้ายตลาดการส่งออกของไทย.....	6-17
6.3.5 การแข่งขันกันภายในประเทศ.....	6-25
6.4 บทส่งท้าย.....	6-27
บทที่ 7 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	7-1
7.1 สรุปผลการศึกษา.....	7-2
7.2 ผลการติดตามมาตรการ NTMs ศึกษาเฉพาะเรื่อง.....	7-8
7.2.1 การติดตามการกำหนดมาตรการ NTMs กรอบพหุภาคี.....	7-9

	หน้า
7.2.2 การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า.....	7-16
7.2.3 การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในกลุ่มผลิตภัณฑ์.....	7-21
7.3 ข้อเสนอเชิงนโยบาย.....	7-24
บรรณานุกรม	B-1
ภาคผนวก	A-1
ผนวก ก ข้อมูลการค้า.....	A-1
ผนวก ข การจำแนกสาขาย่อยของบริการ ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) (Services Sectoral Classification List).....	A-40
ผนวก ค รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 1 (FOCUS GROUP I) เรื่อง “มาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร” เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2551.....	A-44
ผนวก ง รายงานการประชุมรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 (Progress Report I) เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2551.....	A-49
ผนวก จ รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 2 (FOCUS GROUP II) เรื่อง “มาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม” เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2552.....	A-52
ผนวก ฉ รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 3 (FOCUS GROUP III) “มาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มการค้าภาคบริการ” เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2552.....	A-55
ผนวก ช รายงานการประชุมรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 (Progress Report II) เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2552.....	A-61
ผนวก ซ รายงานการประชุมรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 3 (Progress Report III) เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2552.....	A-65
ผนวก ฌ รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 4 (FOCUS GROUP IV) “ข้อจำกัดต่อการค้าและการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องประดับ” เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2553.....	A-70
ผนวก ฎ “บทวิเคราะห์มาตรการ NTMs-ประเทศคู่ค้า-ผลิตภัณฑ์” เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553.....	A-74
ผนวก ฏ การเสวนาทางวิชาการ “การพัฒนาเครือข่ายเพื่อจับกระแสและรู้เท่าทัน NTMs” เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2553.....	A-83

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ระบบเตือนภัยล่วงหน้า NTMs เกี่ยวกับการส่งออกของหน่วยงานในประเทศไทย.....	2-13
3.1 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมและเครื่องดื่มน้ำ.....	3-39
3.2 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ.....	3-43
3.3 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์.....	3-48
3.4 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน.....	3-55
5.1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติแยกตามภาคการผลิต ณ ราคาคงที่ปี 2531.....	5-3
5.2 มูลค่าการส่งออกของไทยไปประเทศเป้าหมาย ปี 2551.....	5-5
5.3 การนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับไทยของบางประเทศในยุโรป ปี 2551.....	5-18
5.4 การส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยไปญี่ปุ่น ปี 2550-2551.....	5-21
5.5 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทยจากการนำเข้าของญี่ปุ่น ปี 2551 และ ปี 2550.....	5-31
6.1 มูลค่าการส่งออกสินค้าเป้าหมายของไทยไปประเทศเป้าหมาย.....	6-2
6.2 อัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยในประเทศเป้าหมาย.....	6-3
6.3 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าเป้าหมายของไทยในประเทศเป้าหมาย.....	6-4
6.4 ราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศเป้าหมาย.....	6-5
6.5 นโยบายคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย.....	6-5
6.6 สรุปตัวชี้วัดของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย.....	6-7
6.7 ปริมาณการส่งออกสินค้าเป้าหมายของไทยในประเทศเป้าหมาย.....	6-16
6.8 การส่งออกยานยนต์ (HS code 87) ไปยังประเทศคู่ค้าลำดับแรก.....	6-18
6.9 การส่งออกสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (HS code 84) ไปยังประเทศคู่ค้าลำดับแรก.....	6-19
6.10 การส่งออกข้าวและธัญพืช (HS code 10) ไปยังประเทศคู่ค้าลำดับแรก.....	6-20
6.11 การส่งออกพืชผัก (HS code 07) ไปยังประเทศคู่ค้าลำดับแรก.....	6-21
6.12 การส่งออกสินค้าประมง (HS code 03) ไปยังประเทศคู่ค้าลำดับแรก.....	6-22
6.13 การส่งออกเครื่องนุ่งห่ม (HS code 61) ไปยังประเทศคู่ค้าลำดับแรก.....	6-23
6.14 การส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับ (HS code 71) ไปยังประเทศคู่ค้าลำดับแรก.....	6-24
7.1 รูปแบบการติดตาม NTMs.....	7-5
7.2 กิจกรรมการจัดสัมมนาในกลุ่มย่อย.....	7-7
7.3 บทเรียนและผลกระทบต่อไทยของมาตรการ NTMs กรอบพหุภาคี.....	7-14

ตารางที่	หน้า
7.4 บทเรียนและผลกระทบต่อนโยบายของมาตรการ NTMs รายประเทศ.....	7-20
7.5 บทเรียนและผลกระทบต่อนโยบายของมาตรการ NTMs รายผลิตภัณฑ์.....	7-23
7.6 แนวทางการเตรียมการรับมือกับมาตรการ NTMs.....	7-27

สารบัญรูปรภาพ

รูปภาพที่	หน้า
1.1 กรอบการวิเคราะห์.....	1-5
5.1 มูลค่าการส่งออกของไทย ปี 2547-2551.....	5-3
5.2 โครงสร้างสินค้าส่งออกของไทย จำแนกตามกิจกรรมการผลิต ปี 2551.....	5-4
5.3 มูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทย ปี 2546-2551.....	5-7
5.4 ตลาดส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทย ปี 2551.....	5-7
5.5 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดสหภาพยุโรป (27) ปี 2550.....	5-9
5.6 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550.....	5-10
5.7 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา ปี 2550.....	5-11
5.8 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดจีน ปี 2550.....	5-13
5.9 มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ปี 2546-2551.....	5-14
5.10 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของไทยในตลาดสหรัฐ- อเมริกา ปี 2550.....	5-15
5.11 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550.....	5-16
5.12 ตลาดส่งออกสิ่งทอแลเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญของไทย.....	5-20
5.13 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2551.....	5-22
5.14 ตลาดส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญของไทย.....	5-24
5.15 ตลาดส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทย.....	5-24
5.16 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าไฟฟ้าที่สำคัญของไทยในสหภาพยุโรป (EU 27) ปี 2550.....	5-27
5.17 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทยในสหภาพยุโรป (EU 27) ปี 2550.....	5-28
5.18 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าไฟฟ้าที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550.....	5-29
5.19 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550.....	5-30
5.20 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าไฟฟ้าที่สำคัญของไทยในตลาดจีน ปี 2551.....	5-33
5.21 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทยในตลาดจีน ปี 2551.....	5-34
5.22 มูลค่าการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนของไทย ปี 2545-2551.....	5-35
5.23 มูลค่าการส่งออกและนำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วน (HS 87) ของไทยกับประเทศคู่ค้า.....	5-36
5.24 ส่วนแบ่งตลาดสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2551.....	5-37
5.25 การให้บริการ 4 รูปแบบ (Modes of Supply).....	5-38
5.26 มูลค่าการส่งออกในกลุ่มสินค้าบริการของไทย ปี 2543-2551.....	5-39
7.1 ลักษณะของเอกสารเผยแพร่และผ่านเว็บไซต์.....	7-6

บทที่ 1

บทนำ

สหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจระดับโลก ได้มีการกำหนดมาตรการต่างๆ มากมายที่เป็นอุปสรรคสำหรับประเทศคู่ค้าในการส่งสินค้าเข้าไปขายในประเทศทั้งสอง มาตรการบางมาตรการอาจจัดว่าเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าหรือมาตรการที่เป็นอุปสรรค ทางการค้าประเภทที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (Non-tariff barriers or measures) และหลายมาตรการอาจจัดเป็นมาตรการฝ่ายเดียว (Unilateral measures) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศ คุ้มครองการจ้างงานภายในประเทศ และปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม มาตรการเหล่านี้มิได้ มีการเลือกปฏิบัติระหว่างผู้ผลิตภายในประเทศหรือผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ และมิได้มีการเลือกปฏิบัติระหว่างสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศใดประเทศหนึ่ง ดังนั้น สินค้าไทยที่ส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศเหล่านี้ และต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนกับประเทศอื่นๆ ที่ส่งสินค้าไปขายในประเทศผู้นำเข้าดังกล่าว

การศึกษาของศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2549) เรื่อง “มาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบใหม่ของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป” ที่เสนอต่อกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ได้พบว่า สหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกามักมีการออกมาตรการในการปกป้องคุ้มครองประชาชนและสิ่งแวดล้อมของตนเป็นระยะๆ และมักเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่าง ประเทศอีกด้วย และบ่อยครั้งที่สินค้านำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนามักถูกปฏิเสธ เนื่องด้วยผลิตภัณฑ์ที่มีสิ่งต้องห้ามเจือปน หรือมาตรฐานสินค้าไม่ตรงตามที่กำหนด และในบางกรณีสินค้าไทยก็ได้รับผลกระทบตามไปด้วย (แม้ว่าปัญหาจะเกิดกับประเทศอื่นก็ตาม เนื่องจากการส่งออกสินค้า ชนิดเดียวกัน) ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงและรายได้ของผู้ประกอบการไทย และการศึกษาของศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2550) เรื่องผลกระทบของมาตรการที่มีไม่ใช่ภาษี ศุลกากร (Non-Tariff Measures: NTMs) ต่อภาคการผลิตของไทย ได้พบว่า มาตรการที่มีไม่ใช่ภาษี ศุลกากร (NTMs) ที่ผู้ประกอบการทุกกลุ่มสินค้าได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ มาตรการ SPS (Sanitary and Phytosanitary Standard) โดยกลุ่มสินค้าที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ปศุสัตว์ ประมงและประมงแปรรูป ผัก ผลไม้ พืชและผลิตภัณฑ์พืช ยางและเครื่องสำอาง รองลงมาคือ มาตรการ TBT (Technical Barriers to Trade) โดยกลุ่มสินค้าที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ยานยนต์และชิ้นส่วนเฟอร์นิเจอร์และวัสดุภัณฑ์ไม้ ผลกระทบของมาตรการเหล่านี้ทำให้การจ้างงานลดลงถึง 4,935 คน มีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นคิดเป็นมูลค่าถึง 5,080.49 ล้านบาท และการส่งออกลดลงถึง 4,397 ล้านบาท

นอกจากนี้ ประเทศคู่ค้าอย่างเช่น ออสเตรเลียและญี่ปุ่น ได้เร่งทำข้อตกลงการค้าแบบทวิภาคี เน้นการลดอุปสรรคทางการค้าด้านศุลกากรลง (เช่น ลดอัตราศุลกากรขาเข้า) อย่างไรก็ดี ประเทศทั้งสองนี้ ยังมีมาตรการที่มีใช่ภาษีศุลกากรซึ่งอาจเป็นอุปสรรคทางการค้าอยู่หลายประการที่บังคับใช้กับสินค้า นำเข้าจากไทย (และจากประเทศอื่นๆ ด้วย) เช่น มาตรการด้านกระบวนการผลิต (ไก่ต้มสุก) มาตรฐานสินค้าที่ไม่มีแมลงหรือศัตรูพืช (ทุเรียน) เป็นต้น ดังนั้น แม้ว่าประเทศไทยจะดำเนินการส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศคู่ค้าดังกล่าว (ด้วยการลดอัตราอากรศุลกากรนำเข้าสินค้า) แต่สินค้าไทยก็ยังคงอาจได้รับผลกระทบจากมาตรการอื่นๆ ที่มีใช่ภาษีศุลกากรที่มีการบังคับใช้อยู่ (โดยมิได้เลือกปฏิบัติกับประเทศใด แม้ประเทศไทยจะมีควมตกลงด้านการค้าแบบทวิภาคีก็ตาม) ผู้ประกอบการไทยจึงยังคงเผชิญกับ มาตรการหรืออุปสรรคทางการค้า เหล่านี้ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมการค้าด้วยมาตรการลดอัตราอากรศุลกากร (หรือ tariff measures) อาจจะไม่เพียงพอ ภาครัฐและภาคเอกชนยังต้องพิจารณาและติดตามมาตรการหรืออุปสรรคทางการค้าอื่นๆ (Non-tariff measures or barriers: NTMs) ของประเทศคู่ค้าเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ภายใต้โครงการนี้จึงขอให้คำจำกัดความ “มาตรการทางการค้าที่มีใช่ภาษีศุลกากร (Non-Tariff Measures: NTMs)” ว่าเป็นมาตรการที่มีใช่ภาษีศุลกากรที่สามารถเป็นทั้งการกีดกัน (barriers) และการสนับสนุน (supports) ทางการค้า โดยจะครอบคลุม มาตรการภายใต้กรอบ WTO และมาตรการภายใต้กรอบข้อตกลงอื่นๆ และกรอบกฎหมายภายในประเทศคู่ค้า (เช่น แรงงาน การขนส่ง กากของเสีย ปัญหาโลกร้อน ความหลากหลายทางชีวภาพ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ฯลฯ) อนึ่ง โครงการนี้จะมุ่งเน้นมาตรการที่เป็นอุปสรรคและ/หรือกีดกันทางการค้าที่ส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออกของไทย นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังใช้คำนิยาม NTM ตามแนวทางของ UNCTAD (2002) และ GATT ซึ่งใช้เพื่ออธิบายนัยยะด้าน “อุปสรรค (barriers)” และ “การบิดเบือน (distortion)” ที่เป็นไปตามทฤษฎีของ Baldwin (1970) ว่า NTM หมายถึง มาตรการใดก็ตามที่เป็นทั้ง มาตรการของภาครัฐและภาคเอกชน ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าและบริการระหว่างประเทศ

คำนิยามของ NTMs ภายใต้โครงการนี้จึงมีความแตกต่างจากคำนิยามที่ใช้ในหน่วยงานราชการไทย กล่าวคือ สำหรับแวดวงของทางราชการและของภาคธุรกิจโดยทั่วไปมักให้คำจำกัดความแตกต่างกัน ระหว่าง “มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs)” กับ “มาตรการที่เป็นอุปสรรคที่การค้า หรือการกีดกันการค้าที่มีใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs)” และเนื่องด้วย คำศัพท์ใหม่สำหรับ มาตรการที่ครอบคลุมทั้ง NTMs และ NTBs ยังไม่ได้ถูกกำหนดขึ้น โครงการนี้จึงขอใช้คำ NTMs ไปพราก่อน เพราะในแวดวงวิชาการนั้น NTMs มีความหมายครอบคลุม NTBs ด้วย

ด้วยเหตุนี้ โครงการติดตามกระแส NTMs นี้จะช่วยให้เห็นว่า ภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐ รวมทั้ง ภาควิชาการ ต้องร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ NTMs หรือ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับ NTMs ในประเทศต่างๆ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจมาตรการต่างๆ เหล่านั้น เพื่อประเมินผลดี และผลเสียของมาตรการที่อาจมีต่อการส่งออกของไทยและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง และเพื่อร่วมกัน กำหนดมาตรการรับมือหรือตอบโต้ หรือปฏิบัติตาม (ถ้าจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อประเทศ)

1.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการติดตามกระแส NTMs นี้มีลักษณะเป็นโครงการนำร่อง (pilot project) ในการนำเสนอและวิเคราะห์ “ตัวแปรเฝ้าระวัง หรือ Early Warning” ที่สำคัญของสินค้าไทยที่ส่งออกไปต่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์สำหรับสนับสนุนหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อติดตามกระแสของ NTMs และเพื่อปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และอาจเป็นแนวทางในการพิจารณาจัดตั้ง องค์กรใหม่หรือแนวทางที่เหมาะสมสำหรับทำหน้าที่ในการติดตามกระแส NTMs ในต่างประเทศของประเทศไทยต่อไปในอนาคต ดังนั้นโครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ “ตัวแปรเฝ้าระวังทางเศรษฐกิจ” ที่สำคัญของสินค้าไทยที่ส่งออกไปต่างประเทศ และมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไทย รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อเศรษฐกิจไทย ตลอดจนส่งสัญญาณเตือนล่วงหน้าให้แก่ผู้มีส่วนได้-เสีย

1.1.2 เพื่อสังเคราะห์การติดตามกระแสมาตรการ NTMs และเสนอแนะ ระบบเตือนภัยล่วงหน้าของมาตรการ NTMs สำหรับสินค้าส่งออกของไทย

1.2 ขอบเขตการศึกษา

1.2.1 ประเทศเป้าหมาย คือ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และ ออสเตรเลีย เนื่องจากประเทศเหล่านี้เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย และยังมีข้อตกลงการค้าเสรีกับไทยอีกด้วย นอกจากนี้ ได้พิจารณาเพิ่มประเทศจีนเป็นประเทศเป้าหมายด้วย เนื่องจากเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย และมีการลงนามเพื่อจัดทำความตกลงเสรีทางการค้า (FTA) แล้ว อีกทั้งจีนยังเป็นประเทศที่มีแนวโน้มในการนำมาตรการ NTMs มาใช้กับประเทศคู่ค้าเพิ่มมากขึ้น

1.2.2 ผลกระทบเป้าหมาย ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

(ก) กลุ่มสินค้าเกษตรและ ผลกระทบทางการเกษตร ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศไทย และอาจเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มในการส่งออกเพิ่มขึ้นในอนาคต เช่น ผักและผลไม้ อาหารแปรรูป ฯลฯ

(ข) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ภายในประเทศไทยเป็นปัจจัยการผลิต (Resource-based Industry) และอาจเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs มากขึ้นในอนาคต เช่น เสื้อผ้า อัญมณี ฯลฯ

(ค) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นสำคัญ (Technological Intensive Industry) และเป็นผลกระทบที่มีการผลิตโดยบริษัทข้ามชาติหรือผลิตให้บริษัทข้ามชาติ เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ ผลกระทบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

(ง) กลุ่มสินค้าบริการ (Service) ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ในอนาคต เช่น ธุรกิจการขนส่งระหว่างประเทศ ธุรกิจด้านการบริการทางสุขภาพ ฯลฯ

1.2.3 มาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ เช่น

(1) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product standard) ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้บริโภค การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน

(2) มาตรฐานแรงงาน (Labor standard) เช่น SA 18000 ที่เกี่ยวกับสวัสดิการของลูกจ้างและการใช้แรงงานเด็ก

(3) มาตรฐานกระบวนการผลิต (Process standard) เช่น HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point System) GAP (Good Agricultural Practice) GMP (Good Manufacturing Practice) ISO 14000 ฯลฯ

(4) มาตรการด้านวัตถุดิบที่ใช้ เช่น ระเบียบการควบคุมสารเคมีและเคมีภัณฑ์ของสหภาพยุโรป หรือ REACH (Registration, Evaluation and Authorization of Chemical) และ ระเบียบว่าด้วยการห้ามใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หรือ RoHS (Restriction of Hazardous Substances in Electric and Electronic Equipment) ร่างนโยบายผลิตภัณฑ์ครบวงจรของสหภาพยุโรป (Integrated Product Policy: IPP) เป็นต้น

(5) มาตรการจัดเก็บของเหลือใช้ เช่น ระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งจากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หรือ WEEE ของสหภาพยุโรป เป็นต้น

(6) มาตรการอื่นๆ เช่น มาตรการรณรงค์การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น Carbon Footprint หรือ มาตรการรณรงค์การประหยัดพลังงาน เช่น Eco-design สำหรับบางผลิตภัณฑ์ (เช่น ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์) เป็นต้น

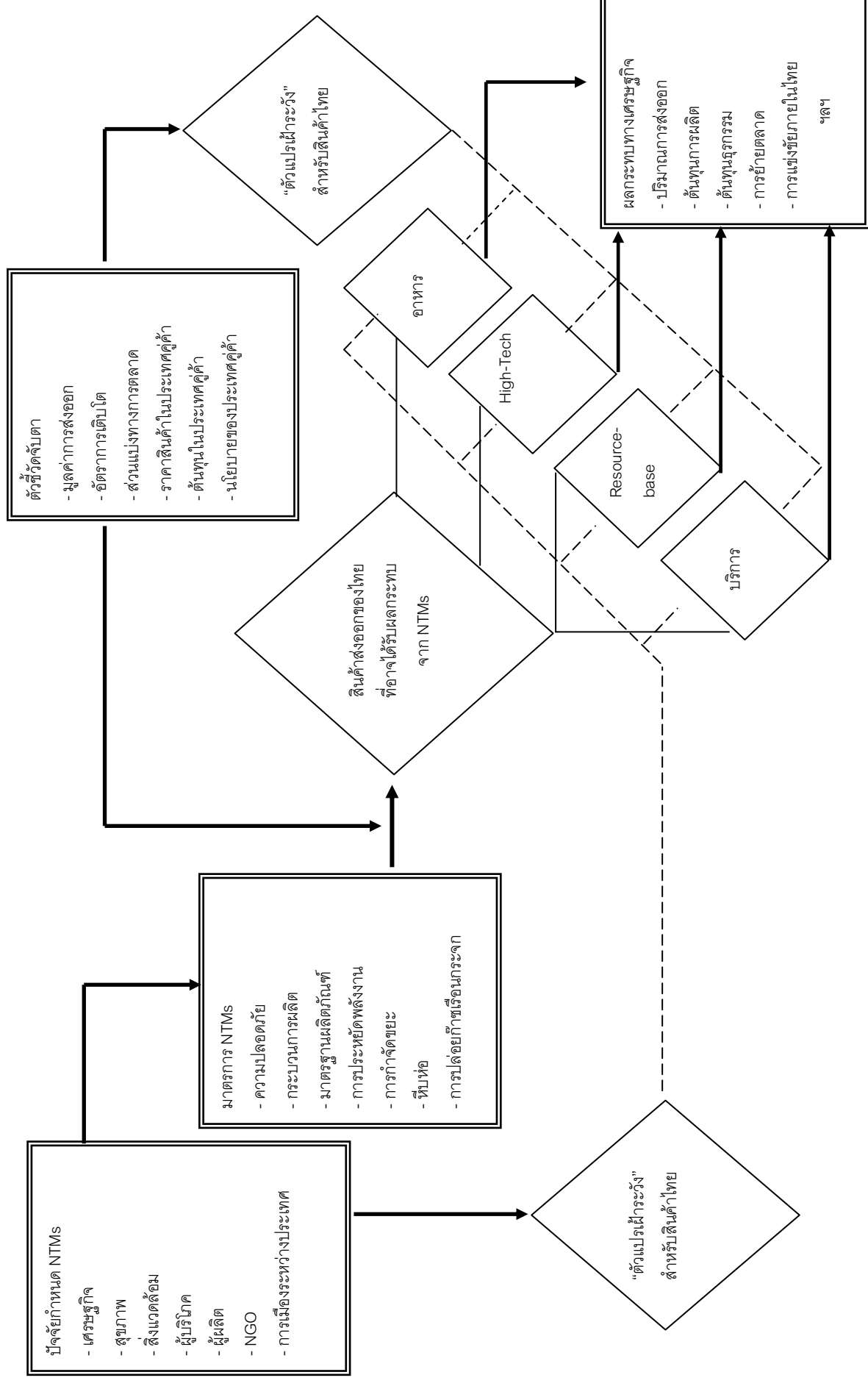
(7) มาตรการที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights: IPR) เช่น เครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ฯลฯ

1.3 กรอบการวิเคราะห์

โครงการติดตามกระแส NTMs กำหนดกรอบการวิเคราะห์โดยการตั้งโจทย์สำคัญ 4 ประการ คือ (โปรดดูรูปที่ 1 ประกอบ)

1.3.1 ปัจจัยผลักดันให้เกิด NTMs ในประเทศคู่ค้า คืออะไรบ้าง เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพของประชาชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศหรือจากปัญหามลพิษข้ามพรมแดน (เช่น ก๊าซเรือนกระจก ขยะเหลือทิ้ง สารเคมีอันตราย) การผลักดันจากกลุ่มผู้บริโภค-ผู้ผลิต-องค์กรเอกชน และการผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศ เป็นต้น

รูปที่ 1 กรอบการวิเคราะห์

1.3.2 เมื่อมีมาตรการ NTMs บังคับใช้แล้ว จะมี “ตัวชี้วัดจับตา” อะไรบ้างที่ส่งสัญญาณว่าจะมีการนำมาตรการ NTMs มาบังคับใช้กับสินค้าส่งออกของไทย กล่าวอีกนัยหนึ่ง โอกาสที่จะมีการบังคับใช้ NTMs กับสินค้าไทย ขึ้นอยู่กับ ทิศทางของตัวชี้วัดต่างๆ ที่จะนำไปสู่การจับตามองของประเทศคู่ค้า ดังนั้น หากจะเขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ ก็สามารถเขียนได้ดังสมการข้างล่างนี้

โอกาสที่สินค้า A จะถูกมาตรการ NTMs บังคับ (มี หรือ ไม่มี) = f (ตัวชี้วัดจับตา) (1)

Indicators หรือ ตัวชี้วัดจับตา ประกอบด้วย (ก) มูลค่าการส่งออกของสินค้าไทยไปยังประเทศเป้าหมาย (ข) อัตราการเติบโตของมูลค่าหรือปริมาณการนำเข้าสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย (ค) ส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย (ง) ราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศเป้าหมาย (จ) ค่าจ้างแรงงานและอัตราการว่างงานของประเทศเป้าหมาย และ (ฉ) นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย เป็นต้น

อนึ่ง “ปัจจัยกำหนด NTMs” และ “ตัวชี้วัดจับตา” ดังกล่าวในข้อ 1.3.1 และ 1.3.2 อาจจัดเป็น “ตัวแปรเฝ้าระวัง หรือ Early Warning” สำหรับสินค้าอื่นๆ ที่ยังไม่ได้รับผลกระทบจาก NTMs ได้

1.3.3 มาตรการ NTMs ที่อาจบังคับใช้กับสินค้าของไทยนั้น จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในทิศทางใด หรือ จะเป็นผลดีหรือผลเสียต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไร เพื่อจะได้ “เตือนหรือเตรียมตัวรับมือ” กับมาตรการดังกล่าวได้ทันทั่วทั้ง

อนึ่ง โครงการติดตามกระแส NTMs นี้จะไม่เน้นการประเมินผลกระทบในเชิงปริมาณ เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาและกรอบวิเคราะห์และเทคนิคการประเมินที่มีรายละเอียดมากขึ้น ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตของโครงการนี้

1.3.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับ NTMs Early Warning System หรือ ระบบเตือนล่วงหน้าของมาตรการ NTMs สำหรับสินค้าส่งออกไทยควรจะเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการเจรจาการค้า และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลหรือต่อยอดหรือร่วมกันพัฒนาระบบการเตือนล่วงหน้า

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 การสำรวจและเก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์เป้าหมาย และข้อมูลสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

(ก) ข้อมูลสถิติการส่งออกของไทย แนวโน้มของราคาสินค้าในประเทศไทย และโครงสร้างอุตสาหกรรมของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย

(ข) ข้อมูลสถิติการนำเข้าผลิตภัณฑ์เป้าหมายในประเทศผู้นำเข้าเป้าหมาย แนวโน้มของราคาสินค้าในประเทศผู้นำเข้าเป้าหมาย และ โครงสร้างอุตสาหกรรมของ สินค้าเป้าหมายในประเทศผู้นำเข้าเป้าหมาย

(ค) มาตรการกีดกันทางการค้าที่เป็น ภาษีศุลกากรและที่มิใช่ ภาษีศุลกากรที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เป้าหมายในประเทศผู้นำเข้าเป้าหมาย

(ง) ข้อมูลหน่วยงานที่ดำเนินการด้านการเฝ้าระวัง หรือ Early Warning System ในประเทศไทยในปัจจุบัน

1.4.2 การทบทวน วรรณกรรม เอกสารวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs ที่บังคับใช้กับผลิตภัณฑ์เป้าหมายในประเทศผู้นำเข้าเป้าหมาย และที่เกิดเป็นปัญหาขัดแย้งทางการค้ากับประเทศคู่แข่งของไทย (เช่น จีน อินเดีย อาเซียน ฯลฯ) มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 1.2.3

1.4.3 การกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป้าหมาย โดยพิจารณาจาก (ก) “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” ของประเทศไทย (ข) “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” ของประเทศคู่ค้า (ค) ข้อพิพาททางการค้า หรือข้อพิพาทที่สำคัญที่เกิดขึ้นในตลาดประเทศเป้าหมาย และ (ง) ฤดูกาลเก็บเกี่ยวสินค้าเกษตรของไทย (หรือของประเทศคู่แข่ง) เทศกาลทางศาสนาและทางสังคมที่สำคัญของประเทศคู่ค้าที่อาจส่งผลกระทบต่อส่งออกของไทย

ด้วยเหตุนี้ ผลิตภัณฑ์ที่จะดำเนินการศึกษาติดตามนั้น ไม่สามารถระบุให้ชัดเจนในขั้นนี้ได้ เนื่องจากขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในอนาคต นอกจากนี้ การติดตามกระแส NTMs นี้ มิได้เน้นเฉพาะเจาะจงกับการส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าสูง แต่เพียงอย่างเดียว หาก **ยังเน้นถึงความสำคัญ** ของการส่งออกสินค้าของผู้ประกอบการไทยขนาดกลางและขนาดเล็กด้วย

1.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงเศรษฐศาสตร์ ที่เกี่ยวกับ **“ตัวแปรเฝ้าระวังทางเศรษฐกิจ”** โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

(ก) มูลค่าการส่งออกของสินค้าไทยไปยังประเทศเป้าหมาย การจับตาเฉพาะสินค้าสำคัญที่มีมูลค่าการส่งออกสูงก็เพื่อให้แน่ใจว่า หากเกิดปัญหาจากมาตรการฝ่ายเดียวของประเทศผู้นำเข้า จะมี การส่งสัญญาณให้แก่ผู้ประกอบการไทยได้ทันเวลา ซึ่งการส่งสัญญาณนี้คาดว่าจะทำให้สินค้าไทยไม่ถูกกระทบมาก

(ข) อัตราการเติบโตของมูลค่าหรือปริมาณการนำเข้าสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย ทั้งนี้ เพราะหากสินค้านำเข้าในทุกๆตลาดมีการขยายตัว ตามสภาวะการขยายตัวของการค้าโลก หากสินค้าใดของไทยมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าการขยายตัวรวมของสินค้านำเข้าในตลาดนั้นๆ และอาจเป็นการส่งสัญญาณให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเทศผู้นำเข้าสินค้าไทย โดยเฉพาะผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในประเทศนั้น หรือในกลุ่มประเทศนั้น พังเล็งและคิดค้นมาตรการต่างๆเข้ามาควบคุมการนำเข้าสินค้าไทยก็เป็นได้

(ค) ส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย เมื่ออัตราการเติบโตของสินค้าไทยเพิ่มสูงขึ้น ส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยก็อาจจะสูงขึ้นด้วย หากเป็นเช่นนั้น สินค้าไทยอาจจะกลายเป็นเป้าหมายของประเทศผู้นำเข้าที่จะหันมาสนใจตรวจสอบสินค้าไทยว่าได้ดำเนินการตามมาตรฐานสินค้าหรือมาตรฐานต่างๆที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนดหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สินค้าไทยอาจมีความเสี่ยงที่จะได้รับอุปสรรคจากมาตรการอื่นๆที่มิใช่ ภาษีศุลกากร เช่น หากสินค้าไทยเป็นวัตถุดิบในการผลิตภายในประเทศ ผู้ประกอบการในประเทศผู้นำเข้าอาจจะดำเนินการกระจายแหล่งนำเข้าสินค้า

เพื่อเป็นการลดอำนาจการต่อรองของไทย หรือหากสินค้าไทยเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้นำเข้าในประเทศนั้น อาจกระจายแหล่งนำเข้าสินค้า เพื่อไม่ต้องการให้สินค้าไทยมีอิทธิพลต่อตลาดสินค้าในประเทศนั้นมากเกินไป เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในบางกรณี สินค้านำเข้าจากไทยบางชนิดมีการขยาย ตัวในอันดับสูงแต่ส่วนแบ่งตลาดมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ สินค้าชนิดนั้นก็ยังไม่เป็นการชี้ชัดได้ว่าจะมีการกีดกันทางการค้าเพิ่มขึ้น เพราะสินค้าไทยยังมิได้คุกคามผู้ผลิตในประเทศ หรือมีอิทธิพลต่อราคาในประเทศนั้นๆ

(ง) ราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศเป้าหมาย ในกรณีที่สินค้าไทยแข่งขันโดยตรงกับสินค้าที่ผลิตในประเทศนำเข้า การเพิ่มขึ้นของปริมาณการนำเข้าสินค้าไทยจะมีผลโดยตรงต่อการอุดหนุนของอุตสาหกรรมนั้น หากสินค้าไทยสามารถแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศ ทั้งในด้านราคาและคุณภาพ (พิจารณาจากดัชนีชี้วัด Market Penetration Potential, Price Competitiveness และ Quality Competitiveness และ Product Popularity) โอกาสที่สินค้าไทยจะเผชิญกับมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้อกรศุลกากร (NTMs) จะมีความเสี่ยง โดยเฉพาะสินค้าไทยที่สามารถแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศนำเข้าด้านราคาและคุณภาพ

(จ) ค่าจ้างแรงงานและอัตราการว่างงานของประเทศเป้าหมาย ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำมีคนว่างงานมาก การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศจะถูกจับตามองว่าเป็นสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของอัตราการว่างงาน และในบางอุตสาหกรรมที่ค่าจ้างแรงงานเป็นต้นทุนสำคัญในการผลิต การที่ค่าจ้างในไทย (หรือในประเทศกำลังพัฒนา เช่น จีน) อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ อาจเป็นข้ออ้างของสหภาพแรงงานในประเทศผู้นำเข้า ในเรื่องของการทุ่มตลาด และอาจเป็นข้ออ้างเพื่อให้มีการใช้มาตรการทางด้านแรงงานเป็นเครื่องมือในการกีดกันสินค้าจากไทย ดังตัวอย่างเช่น ในกรณีของสิ่งทอ ค่าจ้างแรงงานของไทยในปี พ.ศ. 2547 มีอยู่เพียงร้อยละ 8 ของค่าจ้างในสหรัฐ แต่เนื่องจากเศรษฐกิจสหรัฐในปี 2547 ยังมีระดับการจ้างงานสูง แรงกดดันจากสหภาพแรงงานสิ่งทอต่อสินค้านำเข้าราคาถูกจากต่างประเทศจึงมีน้อย

(ฉ) นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น กฎหมายการป้องกันการทุ่มตลาดของสหรัฐอเมริกาที่ระบุว่า ผู้ได้รับความเสียหายจากการทุ่มตลาดจะเป็นผู้ได้รับเงินภาษีด้วย ทำให้มีความพยายามทุกวิถีทางที่ผู้ผลิตในประเทศที่แข่งกับสินค้าไทย (เช่น กุ้งสิ่งทอ) จะทำการฟ้องร้อง เพื่อให้ตนเองได้รับทั้งเงินและทั้งการคุ้มครองด้วยภาษีอัตราสูง

1.4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงเศรษฐศาสตร์ ที่เกี่ยวกับ “ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย” โดยมีกรอบแนวคิดว่า มาตรการ NTMs ที่บังคับใช้หรือมีแนวโน้มบังคับใช้กับผลิตภัณฑ์ของไทยนั้น อาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจของไทยหลายประการ ซึ่งโครงการนี้จะวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ เช่น

(ก) ปริมาณการส่งออก ของไทยไปยังประเทศเป้าหมาย ซึ่งอาจจะลดลงก็ได้ ถ้าผู้ประกอบการไทยไม่สามารถเผชิญกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นหรือไม่สามารถปรับตัวรับมือกับมาตรการ NTMs ได้ หรือ ปริมาณการส่งออกอาจจะเพิ่มขึ้น ก็ได้ ถ้าหากผู้ประกอบการไทยสามารถผลิตสินค้าได้ตามที่มาตรการ NTMs กำหนด และรวดเร็วกว่าผู้ประกอบการของประเทศคู่แข่งของไทย

(ข) ต้นทุนการผลิตของไทยอาจจะเพิ่มขึ้นก็ได้ หากต้องปฏิบัติตามมาตรการ NTMs ซึ่งอาจเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจไทยที่อาจมีสินค้าดีมีคุณภาพหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือเป็นสินค้าที่ไม่บูดรีดแรงงาน อนึ่ง ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นนี้ อาจจะมีสัดส่วนต่อต้นทุนทั้งหมดที่แตกต่างกันไป ตามประเภทของผลิตภัณฑ์

(ค) ต้นทุนธุรกรรม ที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศของผู้ส่งออกไทยอาจจะเพิ่มขึ้น หากต้องปฏิบัติตามมาตรการ NTMs อนึ่ง ผู้ประกอบการแต่ละรายอาจจะเผชิญภาระต้นทุนธุรกรรม (เช่น สัดส่วนต้นทุนธุรกรรมต่อยอดขาย) ที่ไม่เท่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้ประกอบการรายเล็ก กับผู้ประกอบการรายใหญ่

(ง) การย้ายตลาดการส่งออกของไทยไปยังประเทศอื่นๆ หากผู้ประกอบการไทยพิจารณาว่าการส่งออกไปยังประเทศเป้าหมาย (สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย) มีต้นทุนสูง อันเนื่องมาจากมาตรการ NTMs ผู้ประกอบการไทยอาจตัดสินใจย้ายตลาด (บางส่วน หรือ ทั้งหมด) ไปยังตลาดอื่นที่ไม่มีมาตรการ NTMs หรือย้ายไปยังประเทศที่มีมาตรการ NTMs ไม่เข้มงวด ดังเช่นประเทศเป้าหมายกำหนด

(จ) การแข่งขันภายในประเทศ อาจเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่รุนแรงขึ้น เมื่อผู้ส่งออกไทยจำเป็นต้องหันมาขายสินค้าภายในประเทศไทยแทน

1.4.6 การประชุมและสัมมนา ประกอบด้วย

(ก) การประชุมคณะทำงานวิจัย อย่างน้อย 6 ครั้ง เพื่อกำหนดเป้าหมายและขอบเขตการศึกษา และ เพื่อรายงานผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์รายสินค้า

(ข) การประชุมระดมสมองกลุ่มย่อย (Focus group) จำนวน 4 ครั้ง (ผนวก ค, จ, ฉ และ ฉ) โดยมีนักวิชาการ ตัวแทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการ เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลการศึกษาเบื้องต้น ดังนี้ ประเด็นผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร ประเด็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมประเภทใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ประเด็นสินค้าบริการ และประเด็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ใช้ทรัพยากรภายในประเทศค่อนข้างมาก

(ค) การประชุมสัมมนา จำนวน 2 ครั้ง (ผนวก ญ และ ฎ) เพื่อนำเสนอผลการศึกษาทั้งหมดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs ที่มีผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ส่งออกของไทยที่สำคัญ โดยมีนักวิชาการ ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน) และผู้ประกอบการ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นเรื่องแนวทางการติดตามกระแสมาตรการ NTMs และการพัฒนาองค์กรเพื่อดำเนินการด้านนี้ หรือแนวทางการดำเนินการด้านของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

1.5 เคำโครงของรายงาน

เนื่องด้วยการศึกษาครั้งนี้เป็น “โครงการนำร่อง” ในการติดตามความเคลื่อนไหวของมาตรการ NTMs ผนวกกับการวิเคราะห์ถึงผลกระทบ (เบื้องต้น) ตลอดจนการกำหนด “ตัวชี้วัดจับตา” สำหรับสินค้าส่งออกของไทย ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs และการกำหนด “ตัวแปรการเฝ้าระวัง” ที่เป็นได้ทั้ง “ตัวชี้วัดจับตา” และ “ปัจจัยกำหนดการออกมาตรการ NTMs” ดังนั้น การเรียบเรียงเนื้อหาของรายงานฉบับนี้ จึงพยายามที่จะยึดตามกรอบการวิเคราะห์ดังแสดงในรูปที่ 1 ดังนี้

บทที่ 2 จะเป็นการรวบรวม “ระบบการเตือน” เกี่ยวกับมาตรการที่มีใช้ภายใต้ศุลกากรของประเทศคู่ค้าต่างๆของไทย ที่มีอยู่ในประเทศไทย ทั้งที่เป็นการจัดทำโดยภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาและสถาบันทางวิชาการต่างๆ

บทที่ 3 จะเป็นการทบทวนมาตรการที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร (NTMs) ซึ่งรวมทั้งมาตรการที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศ และ มาตรการที่ดำเนินการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้า

บทที่ 4 จะเป็นการนำเสนอ “ปัจจัยกำหนดมาตรการ NTMs” ที่เป็น “ตัวแปรเฝ้าระวัง” สำหรับสินค้าส่งออกของไทย โดย “ปัจจัยกำหนด” เหล่านี้จะมาจากบทเรียนการส่งออกของประเทศไทยและของต่างประเทศ

บทที่ 5 จะเป็นการนำเสนอ “แนวทางการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ” สำหรับการติดตามมาตรการ NTMs ของแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ได้ใช้ “ตัวชี้วัดจับตา” เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก

บทที่ 6 จะเป็นการนำเสนอ “ผลกระทบของมาตรการที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร ” ในเบื้องต้น โดยมีใช้การศึกษาเจาะลึก หากแต่เป็นการประเมินผลกระทบของมาตรการที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และอาจจะส่งสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเตรียมการสำหรับภาครัฐและภาคเอกชนไทย

บทที่ 7 จะเป็นการนำเสนอ “ข้อเสนอเชิงนโยบาย” ต่อกิจกรรมเพื่อการติดตามมาตรการ NTMs ของประเทศต่างๆ ในอนาคตของประเทศไทย

บทที่ 2

ระบบเตือนล่วงหน้าของหน่วยงานในประเทศไทย

การออกมาตรการมีใช้ภาษีศุลกากร ของประเทศคู่ค้านั้นมีมานานแล้ว และหลายกรณีก็ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลิตภัณฑ์ส่งออกของไทย ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานของทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ และภาควิชาการได้ดำเนินการศึกษาผลกระทบและดำเนินการ ติดตามมาตรการต่างๆ รวมทั้งส่งสัญญาณเตือนให้แก่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในบทนี้ได้ค้นคว้าการดำเนินงานของหน่วยงานบางแห่งที่เกี่ยวข้องกับการติดตามมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร

หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ เน้นการนำเสนอข้อมูล ของมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร ที่มีลักษณะเป็นการให้ข้อมูลเชิงเนื้อหาของมาตรการนั้นๆ เช่น ประเทศผู้ออกมาตรการ รายละเอียดของมาตรการ การมีผลบังคับใช้ ประเภทผลิตภัณฑ์ที่เข้าข่ายจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ การนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจ และการเสนอข้อมูลจากการอบรมสัมมนาผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานเหล่านี้โดยเน้นการสืบค้นจากเว็บไซต์เป็นหลัก ดังนั้น หน่วยงานเหล่านี้ อาจจะมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ NTMs ผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น เอกสารเผยแพร่ การอบรม สัมมนา ให้คำปรึกษาโดยตรง เป็นต้น

จากการเก็บข้อมูลมาตรการกีดกันทาง การค้าโดยมีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 15 หน่วยงาน และจำแนกประเภทหน่วยงานเหล่านี้ได้ออกเป็น 3 ประเภท คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา แบ่งเป็นระบบเตือนเกี่ยวกับการ ส่งออกและนำเข้า โดยรายละเอียดที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

2.1 ระบบเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับการส่งออก

หน่วยงานที่จัดทำระบบเตือนล่วงหน้า (Early Warning) เกี่ยวกับมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรของประเทศคู่ค้าสำคัญ ซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อ การส่งออกสินค้าของไทย นั้น มีหลายหน่วยงานด้วยกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ตัวอย่างเช่น (ตารางที่ 2.1)

2.1.1 กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

กรมการค้าต่างประเทศได้จัดนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรของประเทศคู่ค้าต่างๆ ผ่านเว็บไซต์ www.dft.moc.go.th นอกจากนี้กรมการค้าต่างประเทศ ยังมีการจัดประชุมเพื่อเป็นการเสนอ Early Warning ประจำทุกเดือน ลักษณะข้อมูลเป็นการแจ้งข่าวให้ทราบ เช่น

ประเด็น	รายละเอียด
สหภาพยุโรปกำหนดปริมาณสารอันตรายที่ปนเปื้อนในสินค้าอาหาร	สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์ ได้รายงานว่าเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2551 คณะกรรมาธิการยุโรป ได้รายงานข้อบังคับที่ 629/2008 ว่าด้วยเรื่องกำหนดปริมาณสูงสุดของสารอันตรายที่ปนเปื้อนในสินค้าอาหารในระดับที่ไม่เกิดความเสี่ยงต่อผู้บริโภค ซึ่งมีรายการสินค้าอาหารที่ถูกควบคุมระดับการปนเปื้อนจากสารอันตรายประกอบด้วยสินค้าที่สำคัญของไทยที่ส่งไปยังสหภาพยุโรป
สถิติสินค้าอาหารของไทยที่ถูกแจ้งเตือนในระบบ RSFF จากสหภาพยุโรป ในช่วงม.ค.-มิ.ย. 2551	คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรปได้แจ้งว่า ในช่วงม.ค. – มิ.ย. 2551 สินค้าอาหารของไทยได้ถูกแจ้งเตือนจากสหภาพยุโรปในระบบเตือนภัยเร่งด่วนสำหรับอาหารมนุษย์และอาหารสัตว์(Rapid Alert System for Food and Feed: RASFF) จำนวนทั้งสิ้น 38 รายการ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2550 ซึ่งมีจำนวน 51 รายการ ลดลงถึง 13 รายการ ประเภทสินค้าที่ถูกแจ้งเตือน ได้แก่ สินค้าอาหารแปรรูป อาหารกระป๋อง สินค้าประมง ผัก ผลไม้ และอาหารสำหรับสัตว์เลี้ยง
นอร์เวย์ตรวจเข้มปริมาณสารตกค้างในสินค้าเกษตร	ตั้งแต่เดือนส .ค. 2551 เป็นต้นมา หน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งนอร์เวย์ (Norwegian Food Safety Authority-NFSA) ได้ตรวจพบสารเคมีตกค้างทางการเกษตรมีปริมาณเกินกว่าที่นอร์เวย์กำหนดในสินค้าผักสดจากไทย ได้แก่ ถั่วฝักยาว พริก หัวหอม ใบกระเพรา มะเขือม่วง และผักคะน้า ซึ่ง NFSA ได้มีคำสั่งให้ระงับการจำหน่ายและนำสินค้าออกจากร้านค้าต่างๆ รวมทั้งจะสุ่มตรวจสินค้าในลิสต์ต่อไปจากบริษัทผู้ส่งออกรายเดียวกัน โดยจะกักสินค้าไว้ ณ ด่านนำเข้า จนกว่าจะได้รับการตรวจสอบแล้ว และนอร์เวย์ยังได้กำหนดปริมาณสารเคมีตกค้างทางการเกษตรสูงสุดจากสินค้าผักของไทยด้วย

ที่มา: www.dft.moc.go.th/level3.asp?level2=35

อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่า การเผยแพร่ข้อมูล ของกรมการค้าต่างประเทศมี ลักษณะการแจ้งให้ทราบ และส่วนใหญ่เป็นข่าว เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่เป็นการกีดกันทางการค้าจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลของประเทศจีน ญี่ปุ่น และ ออสเตรเลีย และประเทศอื่นๆอีกมากมาย

นอกจากนี้ กรมการค้าต่างประเทศ ยัง มีหน่วยงานที่ติดตามมาตรการ NTMs นั่นคือ “ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาข้อกีดกันทางการค้า ” ซึ่งทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องเรียนจากภาคเอกชนในประเทศที่ประเทศต่าง ๆ นำมาตรการที่มีใช้ภาษีกีดกันในการส่งออกสินค้าและบริการของไทย การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาข้อกีดกันทางการค้า ดังกล่าว เพื่อเป็นการรองรับผลจากการเปิดเสรีทางการค้า และเพื่อพิจารณาดำเนินการแก้ไข ตั้งแต่การตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อกีดกัน การวิเคราะห์ข้อกฎหมาย การยกเรื่องหารือกับหน่วยงานรับผิดชอบการใช้มาตรการ เสนอแนะแนวทางการใช้มาตรการตอบโต้ นอกจากนี้แล้ว ศูนย์ปฏิบัติการฯนี้ยังมีการจัดการสัมมนา/อบรม/ประชุม ให้แก่ภาคเอกชนจากที่ได้รับเรื่องราวร้องเรียน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกีดกันทางการค้าโดยมิใช่ภาษีศุลกากร

2.1.2 กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์

กรมส่งเสริมการค้าส่งออก เป็นหน่วยงานส่งเสริมการค้าส่งออกเป็นสำคัญ และ เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีการเผยแพร่ ข้อมูลระเบียบการค้าต่างประเทศ ศักดิ์เกี่ยวกับมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีสศุลกากร ซึ่งจัดทำโดย Thailand Manufacturer & Supplier Information โดยมีการประกาศแจ้งข้อมูลของมาตรการ

บางประเด็น ที่มาจากสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ และวันเดือนปีของข่าวหรือข้อมูลนั้น ตัวอย่างข้อมูลมีดังนี้

เรื่อง	วันที่ลงข้อมูล	สำนักงานในต่างประเทศ
ประเด็นต่างๆที่กระทบต่อการส่งออกไปยังสหรัฐฯเริ่มต้นปี 2552	16/10/2552	ลอสแอนเจลิส
สหรัฐอเมริกาขยายเวลาการสำแดงสินค้านำเข้าภายใต้กฎหมาย Lacey Act ครั้งที่ 2	05/09/2552	ชิคาโก
กฎระเบียบมาตรฐานสินค้าอาหารในแคนาดา	16/06/2552	แวนคูเวอร์โต
โอกาสและกฎระเบียบการนำเข้าสินค้าผักผลไม้สดของแคนาดา	23/05/2552	โตรอนโต
กฎระเบียบเกี่ยวกับฉลากอาหารของจีนฉบับใหม่	21/11/2551	คุนหมิง
รายการพืชที่ห้ามนำเข้าญี่ปุ่นจากประเทศไทย	10/11/2551	โตเกียว
ประกาศมาตรการ Safeguard ของออสเตรเลีย สำหรับสินค้าพุนำเข้าจากไทย	20/10/2551	ซิดนีย์
ความคืบหน้าการแก้ไขกฎหมายการละเมิดลิขสิทธิ์ (copyright law) แคนาดา	09/07/2551	แวนคูเวอร์
ญี่ปุ่นกับการคุ้มครองแรงงาน อีกหนึ่งปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อส่งออก	08/05/2551	โตเกียว
รัฐบาลสหรัฐกำลังดำเนินงานปรับปรุงมาตรการควบคุมการนำเข้าสินค้า	07/12/2550	ลอสแอนเจลิส
FDA เสนอแก้ไขกฎหมายการปิดฉลากสินค้าอาหารที่ผ่านการฉายรังสี	07/12/2550	ลอสแอนเจลิส
มาตรการ Safeguard สำหรับสินค้าพุนำและสับประรดกระป๋องนำเข้าจากไทยปี 2550	07/12/2550	คุนหมิง

ที่มา: www.depthai.go.th

2.1.3 กองนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กองนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารของไทยและของต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ NTMs อีกด้วย โดยอธิบายเพียงแค่ว่ารายละเอียดของมาตรการ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการด้าน SPS และมาตรการด้าน TBT เท่านั้น

นอกจากนี้ หน่วยงาน ได้จัดการประชุม เรื่อง “มาตรการและอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures and Non-Tariff Barriers; NTMs/NTBs)” เพื่อประโยชน์ของภาคเอกชน โดยได้กล่าวถึง ความแตกต่างระหว่างมาตรการ NTMs และอุปสรรค NTBs และประเภทของมาตรการและอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ ได้แก่

ประเภทที่ 1 มาตรการทางการค้า (Trade Measures) มีจุดประสงค์หลักในการคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า/ช่วยเหลือผู้ส่งออกในตลาดต่างประเทศ ได้แก่ การห้ามนำเข้า โควตา การออกใบอนุญาตนำเข้า การจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ การค้าโดยรัฐ การให้ประโยชน์ด้านภาษี การให้เงินอุดหนุน **ประเภทที่ 2** มาตรการที่ไม่เกี่ยวกับนโยบายการค้า ได้แก่ การจำกัดปริมาณการขายในตลาด การบรรจุหีบห่อและติดฉลาก มาตรการ SPS/TBT วิธีการประเมินราคาสกุลการ การแยกประเภททางศุลกากร กฎแหล่งกำเนิดสินค้า **และประเภทที่ 3** มาตรการทางการค้าอื่นที่ไม่มีจุดมุ่งหมายหรือคุ้มครองการผลิตเพียงเล็กน้อยแต่มีผลกระทบอย่างมาก (spillover effect) ได้แก่ การผูกขาด มาตรฐานแรงงาน

ความมั่นคงของรัฐ มาตรฐานสิ่งแวดล้อม การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา ระบบมาตรวัดที่แตกต่างกัน [ที่มา: newsser.fda.moph.go.th/IAHCP/001/files/SPS.pdf]

2.1.4 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ) เสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกีดกันทางการค้าโดยมิใช่ภาษีศุลกากรของประเทศต่างๆ ทั้งในความตกลงพหุภาคีและความตกลงทวิภาคี ดังนี้ [www.tisi.go.th/index_t.html]

(ก) การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการทางการค้าของประเทศคู่ค้า ทั้งที่เป็นมาตรการฝ่ายเดียว เช่น มาตรการ REACH มาตรการ Eco-design และมาตรการหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ WTO เช่น มาตรการ TBT โดยมีเนื้อหาของข้อมูลที่หน่วยงานนำเสนอ เช่น ข้อมูลที่บอกกล่าวถึงความเป็นมาและผลกระทบจากกฎระเบียบ REACH และสถานะล่าสุดของ REACH การนำเสนอข้อมูลที่ต้องการบอกกล่าวและเตือนผู้ส่งออกไทยให้เร่งปรับตัวด้านมาตรการ Eco-design เพื่อให้สามารถแข่งขันในสหภาพยุโรปได้ต่อไปในอนาคต เนื่องจากนโยบาย Eco-design ได้ครอบคลุมหลากหลายชนิดมากขึ้น ดังนั้นหากนโยบายนี้กลายเป็นกฎหมาย จะมีการบังคับใช้กับสินค้าหลายรายการที่จะต้องได้มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงสินค้าที่ไม่มีผลโดยตรงต่อการใช้พลังงานด้วย นอกจากนี้ยังมีการให้ข้อมูลด้านกฎระเบียบทางเทคนิคตามความตกลงของ TBT ด้วย

(ข) การจัดทำระบบ Early Warning (การแจ้งเตือนล่วงหน้า) ประจำปี 2552 ตามพันธกรณีภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) [www.tisi.go.th/warning/warning.html สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2552] โดยมีการแจ้งเตือนในประเด็นต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่กล่าวถึงการกีดกันสินค้าอุตสาหกรรมที่จะนำเข้าสหภาพยุโรปและ สหรัฐอเมริกา

(ค) การติดตามความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจในสหภาพยุโรป โดยมีกิจกรรมประเภทการศึกษาในงานในต่างประเทศ และการติดต่อข้อมูลโดยตรงจากหน่วยงานของสหภาพยุโรปเพื่อเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการจัดทำ ThaiRoHS การทบทวนมาตรการ WEEE ตลอดจนการติดตามข้อมูลของสหภาพยุโรปที่มีการปรับปรุงและเพิ่มเติม (เช่น การออกข้อกำหนดเฉพาะสำหรับวัสดุและบรรจุภัณฑ์ประเภท Active การปรับรายชื่อสารที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการผลิตวัสดุและบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่สัมผัสอาหาร) และการเตือนผู้ส่งออกไทยให้เตรียมรับมือกับร่างระเบียบต่างๆ เช่น ข้อกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าช่วยในการอาบน้ำเด็กเล็ก และการอนุมัติสารที่ใช้ในการผลิตวัสดุสัมผัสอาหารชนิด PVC เพิ่มเติม เป็นต้น

(ง) การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการและหน่วยงาน เช่น “เรื่องการพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการเพื่อรองรับผล กระทบจากกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม” เมื่อเดือนมิถุนายน 2552 โดยเรื่องที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมกับวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ประเด็นการเกี่ยวกับ WEEE/RoHS/REACH กับอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ททอนิกส์ EuP Update และ นโยบายในการรองรับกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม และ “เรื่องอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี

และความตกลงเพื่อการยอมรับร่วม” เมื่อเดือนกรกฎาคม 2552 โดยหัวข้อจะเกี่ยวข้องกับการทำความตกลงเพื่อการยอมรับ (Mutual Recognition Arrangement) ของ ASEAN และความตกลง JTEPA

2.1.5 สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ได้รวบรวมแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้โดยผ่านเว็บไซต์ของ สศอ . [www.oie.go.th] โดยมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกีดกันการค้าโดยมิใช่ภาษีศุลกากร ดังนี้ **ระเบียบของสหภาพยุโรป** เช่น ระเบียบ REACH ซึ่งสามารถ เข้าถึงข้อมูลได้ที่หน่วยข้อสนเทศวัตถุอันตรายและความปลอดภัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [โดยสามารถเข้าไปสืบค้นเพิ่มเติมยัง www.chemtrack.org] **กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่น** โดยมีข้อมูลกฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของญี่ปุ่น เช่น กฎหมายด้าน Recycling of Specified Kinds of Home Appliances กฎหมายด้าน Promotion of effective utilization of resources กฎหมายด้าน Promotion of sorted collection and 3R of containers and packaging เป็นต้น

และยังมีการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดประชุมระดมสมองและเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น การประชุมเชิงวิชาการ เรื่อง "ระดมสมองผู้ประกอบการเชิงรุก เพื่อสอดคล้องมาตรการของประเทศคู่ค้า " โดยมี การระดมสมองกลุ่มย่อยในกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2553 และ การจัดงานอภิปรายสาธารณะเรื่อง “การค้าบริการ การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา การค้าสินค้า กฎถิ่นกำเนิดสินค้า และการลงทุนภายใต้ JTEPA” เมื่อเดือนมกราคม 2553 เป็นต้น

2.1.6 สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม

สถาบันอาหาร จัดตั้งขึ้นในรูปแบบขององค์กรเครือข่าย เพื่อให้บริการด้านวิชาการ เทคนิค วิศวกรรม และข้อมูลองค์ความรู้ ตลอดจนดำเนินงานวิจัยนโยบาย เพื่อส่งเสริมการแข่งขันของอุตสาหกรรม ตอบสนองความต้องการของภาครัฐและเอกชน นับเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่ดำเนินการเรื่อง Early Warning เพื่อประกาศเตือนผู้ส่งออกสินค้าทางการเกษตรของไทย

Early Warning พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลการกีดกันการนำเข้าของสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป โดยข้ออ้างที่พบคือ การพบสารพิษตกค้างในผักและผลไม้ที่ส่งออก นอกจากนี้ยังมีการแจ้งเตือน อาทิ White Paper Adaptation on Climate Change นโยบายใหม่สหภาพยุโรปเกี่ยวกับปรับตัวสู่วิกฤตโลก อีกทั้งการเตือนเรื่องการออกกฎหมายใหม่ของสหรัฐอเมริกาเพื่อควบคุมความปลอดภัยอาหารนำเข้า และการออกระเบียบกำหนดให้มะพร้าวเป็นอาหารก่อภูมิแพ้ รวมถึงการประกาศเตือนมาตรการของภาคเอกชนในสหรัฐอเมริกา เช่น ห้าง Walmart ที่เข้มงวด ให้สินค้าสัตว์น้ำต้องผ่านการรับรองมาตรฐาน BAP จาก ACC เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการ นำเสนอ ระเบียบสารกำจัดศัตรูพืชตกค้างฉบับใหม่ของสหภาพยุโรป กฎระเบียบที่เข้มข้นมากขึ้นของสหภาพยุโรปด้านสุขภาพสัตว์น้ำเพาะเลี้ยง การใช้สารเสริม (additives) ในอาหารสัตว์ และ แนวทางปฏิบัติในการควบคุมสุขอนามัยสำหรับการนำเข้าอาหารแปรรูปของประเทศ

ญี่ปุ่น ตลอดจน เตือนผู้ประกอบการไทยให้เตรียม รับมือมาตรการของจีนที่กำลังปรับแผนนโยบายความปลอดภัยอาหาร เป็นต้น [ที่มา: fic.nfi.or.th/th/home/default.asp] อย่างไรก็ตาม รายละเอียดของ มาตรการต่างๆ หรือข้อมูลเชิงลึกนั้น มีแต่สมาชิกของสถาบันอาหารเท่านั้นที่สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้

2.1.7 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการ กำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม บริหารงาน ควบคุม กำกับ ดูแลและรับผิดชอบในกิจการของ สสว. ในบรรดาบทบาทหน้าที่ดังกล่าว สสว. ได้จัดทำข้อมูล ด้าน มาตรการ /กฎระเบียบทางการค้าสำหรับ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยมีข้อมูล มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายในศุลกากรของประเทศต่างๆ ผ่านหลายช่องทาง รวมทั้ง ผ่านเว็บไซต์ <http://cms.sme.go.th/cms/web/services> นอกจากนี้ ยังมีคู่มือหนังสือกฎระเบียบการค้าระหว่าง ประเทศสำหรับ SMEs เป็นต้น

และยังให้ข้อมูลแก่ผู้ส่งออกอาหารไทยและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การแสดงฉลากประเทศต้นทาง ของออสเตรเลีย มาตรฐานสุขอนามัยของผักผลไม้ของจีน และกฎระเบียบของสหภาพยุโรป เช่น กำหนด ปริมาณตกค้างสูงสุดของสาร Aflatoxin ข้อเสนอปรับปรุงกฎระเบียบการติดฉลากสินค้าอาหารของ สหภาพยุโรป และ ผลกระทบมาตรการคุ้มครองเข้มผักไทย เป็นต้น อีกทั้งยังมีการจัดทำคู่มือระเบียบ การค้าระหว่างประเทศ สำหรับ SME และการจัดทำข้อมูลด้านมาตรการ/กฎระเบียบทางการค้าสำหรับ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

2.1.8 สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงอุตสาหกรรม

สถาบันไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์ เป็นสถาบันเครือข่ายอิสระเฉพาะทาง ภายใต้การกำกับดูแล ของกระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณภาพสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปตาม มาตรฐานไทยและสากล ผลักดันให้มีการส่งออกสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการรวบรวม วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาข้อมูลของอุตสาหกรรมไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์ ในด้านการผลิต การตลาด และการเจรจาข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ

สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการ NTMs โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบฐานข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับ กฎระเบียบด้านมาตรฐานและสิ่ง แวดล้อมของสหภาพยุโรป (Environment and standard regulation) เช่น กฎระเบียบเคมีภัณฑ์ การติดฉลาก ระเบียบ WEEE ระเบียบ RoHS และ ระเบียบว่าด้วยกรอบข้อ กำหนดการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงาน (eco-design) เป็นต้น

นอกจากนี้ สถาบันฯ ยัง ดำเนินการจัด โครงการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ TLC (Training Lead by Consultancy) เพื่อให้ข้อมูลมาตรการด้าน Clean Technology (CT) Life Cycle Assessment (LCA) Eco-Design และ Energy Using Products (EuP) สำหรับผู้ประกอบการที่

เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการ ตั้งแต่ตุลาคม 2551- กันยายน 2552

2.1.9 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่งได้รับการยอมรับทั่วไปในฐานะตัวแทนภาคอุตสาหกรรม ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาล ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และได้ให้ความสำคัญกับเรื่องมาตรการกีดกันทางการค้า เข้าถึงเว็บไซต์ได้ที่ www.fti.or.th/2008/thai/index.aspx โดยมีเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกีดกันของสหภาพยุโรป

นอกจากนี้ งานวิชาการการพาณิชย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของสภาอุตสาหกรรมฯ ได้ประกาศเตือนมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรในเรื่องต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกาประกาศใช้ระเบียบ COOL ภาคบังคับอย่างเต็มรูปแบบ และการปรับแก้ไขปริมาณสูงสุดของสาร ตะกั่วที่อนุญาตให้มีในสินค้า สินค้าสำหรับเด็กและเฟอร์นิเจอร์ สหภาพยุโรปห้ามใช้สาร DMF ในเฟอร์นิเจอร์และรองเท้าหนัง และการออกระเบียบป้องกันการนำเข้าไม้ที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

2.1.10 หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ อย่างน้อย 2 ชุดที่คอยติดตามมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร ได้แก่

(ก) คณะกรรมการกลุ่มประสานงานต่างประเทศ กฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งได้มีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น แนวทางแก้ไขปัญหา TBT ภายใต้กรอบ WTO (เมื่อ 23 มิถุนายน 2549) รายงาน REACH (เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2549) มาตรการกีดกันทางการค้า (NTBs) สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้าปลาป่นรมควัน (เมื่อ 24 เมษายน 2550) และระเบียบ RoHS (เมื่อ 24 เมษายน 2550) เป็นต้น

(ข) คณะอนุกรรมการประสานงานการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจัดทำเอกสารในมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประกาศแจ้งระเบียบ TBT Notifications และการแจ้งเตือนล่วงหน้า และ กฎระเบียบและมาตรฐานของไทยภายใต้ความตกลง TBT ขององค์การการค้าโลก ตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปี 2552 เป็นต้น

2.1.11 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการ NTMs ในเว็บไซต์ของกรม [www.dtn.go.th/dtn/index.php] โดยมีการแบ่งข้อมูลออกเป็นกรอบพหุภาคี และกรอบทวิภาคี สำหรับ **กรอบพหุภาคี** เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs เช่น ประเด็นการเจรจาสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งแบ่งไปถึง ภาพรวมการเจรจาลดภาษีสินค้าอุตสาหกรรมและการเจรจามาตรการที่มิใช่ภาษี (Non Tariff Barriers : NTBs) รวมทั้งสถานะล่าสุดการเจรจา ประเด็นการวิเคราะห์รายสินค้า ได้แก่ คือ สินค้าเกษตร

(เช่น ข้าว น้ำตาล ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง น้ำมันถั่วเหลือง กากถั่วเหลือง ปาล์มน้ำมัน ชา และ กาแฟ) สินค้าอุตสาหกรรม (เช่น ยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เหล็กและผลิตภัณฑ์ ทองแดง แก้ว และกระจก เครื่องสำอาง เซรามิก หินอ่อนและแกรนิต อัญมณีและเครื่องประดับ ยา สิ่งทอ และ เครื่องนุ่งห่ม) ประเด็นการค้าและสิ่งแวดล้อม และมาตรการที่มีใช้ภายใต้กรอบอาเซียน และ มาตรฐาน SPS และ TBT ส่วน**กรอบทวิภาคี** เป็นการนำเสนอข้อมูลของประเทศอื่นๆที่เกี่ยวข้องใน มาตรการที่มีใช้ภายใต้ ศุลกากร เช่น กลุ่มประเทศ ตะวันออกกลาง อเมริกาใต้ อเมริกาเหนือ แอฟริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย

2.1.12 ThaiEurope.net กระทรวงการต่างประเทศ

โครงการ ThaiEurope.net เป็นโครงการที่สนับสนุนโดย สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป ร่วมมือกับ ส.ว.ราชการไทยทุกแห่งในยุโรป ข้อมูลที่มีในเว็บไซต์ <http://news.thaieurope.net> ลักษณะข้อมูลเป็นการแจ้งข่าวแก่บุคคลหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องให้ ทราบเกี่ยวกับมาตรการที่สหภาพยุโรปที่กำลังดำเนินอยู่ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเร่งปรับตัวให้ทัน โดย มีหัวข้อ เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs ที่สำคัญมีดังนี้ กฎระเบียบมาตรฐานสหภาพยุโรป คู่มือเกี่ยวกับระเบียบว่า ด้วยการจัดจำแนก ปิณฑลและบรรจุภัณฑ์ของสหภาพยุโรป และ การแจ้งข่าวประกาศเกณฑ์ Eco-label สำหรับผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมี โครงการเพื่อนักธุรกิจ “โครงการติดตามความเคลื่อนไหวและศึกษากฎระเบียบ สิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปที่มีผลกระทบต่อไทย ” ซึ่งเป็นโครงการที่คณะผู้แทนไทยได้จัดจ้าง บริษัทที่ บริการที่เชี่ยวชาญในเรื่องนโยบายและกฎระเบียบสิ่งแวดล้อม ของสหภาพยุโรป เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อไทย โดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจ การค้า และภาคเอกชน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้ส่ง ออกไทย สามารถปรับตัวได้ทันการณ์ โดยจะมีข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและภาคธุรกิจของไทยเกี่ยวกับ ผลกระทบ การเตรียมแนวทางปรับตัวของไทย (In-depth reports) ข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถหาได้ที่ เว็บไซต์ <http://monitorenv09.thaieurope.net>

นอกจากนี้ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ / คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป ยังได้ จัดทำสรุปรายงานข้างต้นเป็นภาษาไทยสั้นๆ โดยเน้นประเด็นที่ควรติดตามและแนวทางปรับตัวสำหรับ รายงานแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในส่วนที่เป็นคอลัมน์ “จับตาระแสสิ่งแวดล้อม ” ของ www.thaieurope.net ด้วย ตัวอย่างของรายงานความเคลื่อนไหวกฎระเบียบสิ่งแวดล้อมสหภาพยุโรป เมื่อสิงหาคม 2552 ปรากฏดังตารางข้างล่างนี้

ความเคลื่อนไหวนโยบาย / กฎระเบียบสหภาพยุโรป	ข้อแนะนำจากบริษัทที่ปรึกษา
1. ระเบียบการจดทะเบียน การประเมิน การอนุญาต และการ จำกัดการใช้สารเคมี (REACH) คณะกรรมาธิการยุโรปรับรอง ข้อบังคับสำหรับการทบทวนกฎเกณฑ์วิธีการทดสอบสารเคมี โดย เสนอแนวทางการทดสอบสารเคมีแบบใหม่ 4 วิธี รวมถึงวิธีที่เรียกว่า	การจดทะเบียนสารเคมีสำหรับสารเคมีที่ส่งออก ปริมาณมากและมีความเป็นอันตรายสูงต้องได้รับการจดทะเบียนภายในสิ้นเดือน พ.ย. 2010 ซึ่งคาดว่าจะมีสารเคมีประมาณ 9,000 – 10,000 ชนิดที่อยู่

ความเคลื่อนไหวนโยบาย / กฎระเบียบสหภาพยุโรป	ข้อแนะนำจากบริษัทที่ปรึกษา
“in vitro” ซึ่งจะลดการทดลองในสัตว์	ในข่ายนี หากไม่มีการจดทะเบียนจะไม่สามารถวางจำหน่ายในตลาดได้
2. การปรับระเบียบ RoHs และ WEEE กลุ่มผู้ตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศสมาชิก EU แสดงความกังวลต่อการปรับแก้ไขระเบียบ RoHs และ WEEE ที่มุ่งปรับประสานระเบียบทั้งสองในแง่ที่จะทำให้มีความยุ่งยากในการตรวจสอบและปฏิบัติตามระเบียบทั้งสอง	ภาคอุตสาหกรรมยุโรปกำลังลือขี้นในเรื่องการปรับระเบียบทั้งสองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหามองว่าการอาจมีผลกระทบต่อผู้ส่งออกสินค้าจากประเทศที่สาม
3. การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (Eco-design) การติดฉลากสิ่งแวดล้อม (Energy Label และ Eco-label) - อียูได้ประกาศคุณสมบัติสำหรับสินค้าที่ได้รับตรา EU Flower (Eco-label) เพิ่มเติม สำหรับสินค้าสิ่งทอ กระดาษทิชชู รองเท้า พุก และที่פקประเภทการตั้งแคมป์ - คณะกรรมาธิการยุโรปประกาศข้อบังคับการออกแบบ Eco-design สำหรับสินค้าเพิ่มเติม 4 รายการ ได้แก่ มอเตอร์ไฟฟ้าที่ใช้ในโรงงาน บัมพ์น้ำ โทรศัพท์ ตู้แช่เย็น/แช่แข็ง - จากการสำรวจประชากรในยุโรปพบว่า ต้องการให้สินค้าติดฉลากที่ระบุปริมาณการปล่อยก๊าซ CO ₂ ตลอดช่วงวงจรของผลิตภัณฑ์	คุณสมบัติด้านการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นคุณสมบัติของสินค้าที่ชัดเจนในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้การออกข้อบังคับ Eco-design มีการเติบโตเพิ่มขึ้น และขยายไปสู่การสินค้าที่ไม่ได้ใช้พลังงานโดยตรงต่อไป

ที่มา: news.thaieurope.net/content/view/3415/247

2.1.13 สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (International Institute for Trade and Development: ITD)

สถาบัน ITD เป็นองค์กรมหาชนที่ไม่แสวงหากำไร ดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทย UNCTAD องค์การในระดับภูมิภาคและองค์การระหว่างประเทศต่างๆ มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้การศึกษาอบรมและค้นคว้าวิจัย เพื่อส่งเสริมการค้าและการพัฒนา และดำเนินกิจกรรมอื่นที่สอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา

สถาบันนี้ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรการ NTMs และเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ เช่น การศึกษาเรื่อง “Non-Tariff Measures in China: Cases of CCC Mark Requirement on Industrial Products” การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี ศุลกากรของจีน โดยเฉพาะระบบการรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม (CCC System) และอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าไทย และโครงการวิจัยเรื่อง “มาตรฐานแรงงานกับการค้า: อุปสรรคและโอกาสเพื่อการพัฒนา ” โดยศึกษาประเด็นข้อกำหนดของประเด็นแรงงานในข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreements: FTAs) ของสหรัฐอเมริกา 4 ฉบับ และนัยต่อประเทศกำลังพัฒนา เป็นต้น

2.1.14 ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (Center of International Trade Studies: CITS)

ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย โดย ดร.อัคร พิศาลวานิช และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการการประเด็นปัญหาของมาตรการที่มีใช้ภาษี เพื่อจัดลำดับความรุนแรงของมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีของสินค้าส่งออกไทย และกำหนดประเด็นปัญหาของมาตรการที่มีใช้ภาษีที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ในปัจจุบันและอนาคต ” ของสินค้าต่างๆ จำนวน 9 กลุ่มสินค้า ได้แก่ (1) ปศุสัตว์ (2) ประมงและประมงแปรรูป (3) ผัก ผลไม้ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช (4) อาหารและเครื่องดื่ม (5) ยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ (6) เฟอร์นิเจอร์และวัสดุบรรจุภัณฑ์ไม้ (7) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (8) ยาและเครื่องสำอาง และ (9) เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

2.1.15 ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ หรือ MTEC เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ติดตามความเคลื่อนไหวของมาตรการ NTMs ในต่างประเทศ โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจ สอบมาตรฐานสินค้า หนทางหนึ่งของการติดตามและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การแจ้งความคืบหน้าเกี่ยวกับกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ที่เกิดขึ้นทั่วโลก เช่น Country Report และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าสินค้าในประเทศ สหภาพยุโรป เช่น บรรจุภัณฑ์ WEEE และ RoHS เป็นต้น

2.2 ระบบเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับการนำเข้า

สำหรับหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับระบบเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศนั้น มีน้อยมาก (ตารางที่ 2.2) และอาจจะยังไม่เป็นที่สนใจมากนักในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากกฎระเบียบของประเทศไทยยังไม่มี ความเข้มงวดในการตรวจสอบและ ตรวจจับสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน และอาจจะเป็นผลมาจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี ศุลกากรเคยเช่นประเทศพัฒนาแล้วหลาย ประเทศ อย่างไรก็ดี ประเทศไทยกำลังอยู่ในขั้นตอนของการ จัดเตรียมร่างกฎหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ที่เกี่ยวกับการนำเข้าสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า และการควบคุมการนำเข้ากากของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล โดยมีกรมควบคุมมลพิษเป็นผู้ กำกับดูแลในขณะนี้ (2553)

2.2.1 กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนจัดการมลพิษ พ .ศ. 2550-2554 ระบุว่าประเทศไทยนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ราคาถูกจากต่างประเทศเข้ามามาก ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายประการ เช่น ชาก แบตเตอรี่มือถือ และซากผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และบรรจุภัณฑ์ต่างๆ ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ไม่สามารถกำจัดกากของเสียและซากเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ

สถานที่ และปริมาณซากที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาบาเซล (Basel Convention) ว่าด้วยการเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอันตรายข้ามพรมแดน ภาครัฐจึงกำหนดให้มีมาตรการที่จะควบคุมการนำเข้าและส่งออกในสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องให้รัดกุมยิ่งขึ้น

ปัจจุบันนี้ กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีและของเสียอันตราย ผ่านหลายช่องทางรวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (www.pcd.go.th/info_serv/hazardous.html) เพื่อควบคุมการนำเข้า อาทิ บัญชีรายการของเสียที่ควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนตามอนุสัญญาบาเซล เนื้อหาของอนุสัญญากรุงสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน เนื้อหาของอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อน ย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด และการยกเว้นการยกเว้นทางกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อควบคุมการปลดปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน รวมทั้งการจัดตั้ง “ศูนย์ข้อมูลความปลอดภัยเคมีภัณฑ์” เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษยังมีบทบาทในการศึกษาการจัดเก็บค่าธรรมเนียม การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งจัดระบบรับคืนซากผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาใช้ ประกอบการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพและครบวงจรสำหรับประเทศไทย โดยแบ่งแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการซากผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ช่วงเวลา (ในเวลา 10 ปี) เพื่อให้ภาคเอกชนมีเวลาในการปรับตัว ซึ่งเป็นระบบการจัดการเช่นเดียวกับ WEEE ของสหภาพยุโรป

2.2.2 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลด้านการพัฒนา มาตรการ NTMs ของประเทศไทย เช่น การนำเข้าของเสียอันตราย ภายใต้กรอบของ AJCEP และ ภายใต้กรอบของ GATT รวมทั้งภายใต้กรอบของอนุสัญญาบาเซล ซึ่งมีข้อเสนอว่า การกำหนดมาตรการ NTMs สำหรับสินค้านำเข้าประเภทของเสียอันตรายนั้น ไม่ขัดกับ GATT มาตรการ 20 และไม่ขัดกับ ความตกลงการค้าเสรีแบบภูมิภาคหรือทวิภาคี

2.3 บทส่งท้าย

การที่หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ได้ดำเนินการ ตามแนวทางของระบบ เตือนล่วงหน้า (Early Warning) ที่มาจากมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากรของประเทศคู่ค้า ไม่ว่าจะเป็น ในรูปของ (ก) การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรวบรวมข่าวสารที่เกิดขึ้นแล้ว ทั้งที่เกิดขึ้นกับ บกพรของสินค้า ไทย และสินค้าของประเทศคู่แข่ง (ข) การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อศึกษาวิจัยทั้งทางวิทยาศาสตร์และการ วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาค (ค) การนำเสนอข้อมูลให้แก่ ผู้ประกอบการและผู้สนใจผ่าน ช่องทางต่างๆ และ (ง) การจัดสัมมนาและประชุมเพื่ออบรมและให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้แก่ ผู้ประกอบการ

นั่นนับว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลกฎระเบียบ ของต่างประเทศ ให้แก่ผู้ประกอบการได้รับทราบอย่างทันถ่วงที โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานเฉพาะที่

เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโดยตรง เช่น สมอ . สถาบันอาหาร และ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ และยังมีอีกหลายหน่วยงานที่ยังมิได้กล่าวถึงในรายงานฉบับนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับ NTMs ที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบันของหน่วยงานต่าง ๆ นั้น สามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ประเภท คือ *ประเภทแรก* เป็นข้อมูลประเภท “ข่าว” ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น ประเทศผู้นำเข้าตรวจสอบพบความผิดปกติของสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นสินค้าส่งออกของไทยและของประเทศคู่แข่งต่าง ๆ *ประเภทสอง* เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบทางการค้า ทั้งที่เป็นทั้งอุปสรรคและกีดกันการส่งออกของไทย และ *ประเภทสาม* เป็นข้อมูล การศึกษาและการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของมาตรการอุปสรรคและกีดกันทางการค้าดังกล่าว

ในการจัดทำ Early Warning ของหน่วยงานบางแห่งนั้น เน้นการติดตามกฎระเบียบของมาตรการ NTMs ของประเทศคู่ค้าที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับส่งสัญญาณว่าจะมีผลกระทบต่อผู้ส่งออกของไทย เพื่อเป็นการเตือนล่วงหน้า โดยการเตือนล่วงหน้านี้ เป็นการติดตามที่ค่อนข้างห่างจากแหล่งต้นทาง (องค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ NTMs โดยตรงในประเทศนั้นๆ) หรือ แทบจะไม่มีโอกาสได้รับรู้ “ต้นตอ” ของการก่อกำเนิด NTMs เพื่อที่หน่วยงานในประเทศไทยจะได้ดำเนินการประสานงานเตรียมการล่วงหน้ามากกว่านี้ได้ และการติดตามความเคลื่อนไหวของ NTMs ที่เกิดขึ้นนั้น ก็ต้องอาศัยองค์กรเกี่ยวข้องเฉพาะจึงจะทราบและเข้าใจถึงผลกระทบต่อผู้ส่งออกไทย เช่น มาตรการ WEEE กับ RoHS ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และ มาตรการประเภท SPS ด้านอาหาร เป็นต้น

แต่กระนั้น ในการติดตามมาตรการ NTMs บางกรณีก็ยากที่จะระบุชัดเจนว่าหน่วยงานใดควรจะเกี่ยวข้องเป็นผู้ติดตาม เพราะมาตรการ NTMs หลายมาตรการเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานหรือหลายอุตสาหกรรม เช่น มาตรการ REACH (ระเบียบสารเคมี) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต และ มาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

ในการทบทวนการติดตาม NTMs ของหน่วยงานต่าง ๆ นั้น พบว่า **ยังไม่มีหน่วยงานใดที่นำเสนอ “แนวทางการติดตาม”** มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรที่เป็น “หลักวิชาการ” เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม รับทราบและสามารถติดตามได้เอง อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานใดนำเสนอ **“แนวทางการวิเคราะห์”** ผลกระทบของมาตรการดังกล่าว ตลอดจน **“แนวทางการเลือกตัวแปรเฝ้าระวัง”** และ **“แนวทางการวิเคราะห์ตัวชี้วัดจับตา”** สำหรับการเตรียมการและเตรียมตัวล่วงหน้า อีกทั้งสำหรับคาดการณ์มาตรการ NTMs ใหม่ ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้จึงได้จัดทำเป็นโครงการนำร่องสำหรับเสนอ **“แนวทางการติดตาม แนวทางการเลือกตัวแปรเฝ้าระวัง และการวิเคราะห์ตัวชี้วัดจับตา”** ตลอดจน การนำเสนอมาตรการ NTMs ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย ซึ่งเป็นมาตรการที่ยังไม่มีหน่วยงานใดให้ความสำคัญในปัจจุบัน เช่น มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศ มาตรการด้านโลกร้อน และมาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 ระบบเตือนภัยล่วงหน้า NTMs เกี่ยวกับการส่งออกของหน่วยงานในประเทศไทย

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2.1.1 กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เว็บไซต์ : www.dft.go.th เบอร์โทรศัพท์ : 02-547-5095 โทรสาร : 02-547-4736	รายละเอียดการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับมาตรฐาน กฎระเบียบ ในประเทศคู่ค้า 1) ข้อมูลการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับมาตรฐาน กฎระเบียบ ในประเทศคู่ค้า 2) การประชุมเพื่อเป็นการเสนอ Early Warning และ อบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ 3) ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาข้อกีดกันทางการค้า	จัดทำโดย : สำนักมาตรฐานทางการค้า รูปแบบการเผยแพร่ : Download จาก PDF File สถานภาพ : ข้อมูลการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้ามีการปรับปรุงและเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง โดยปรับปรุงล่าสุด เดือนกุมภาพันธ์ 2553
	บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2.1.2 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เว็บไซต์ : www.depthai.go.th เบอร์โทรศัพท์ : 02-507-7023, 02-507-7052 โทรสาร : 02-507-7040, 02-507-5867, 02-507-7007 สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศเป็นผู้ประกาศระเบียบการค้าต่างประเทศ	ระเบียบการค้าต่างประเทศที่น่าสนใจ อาทิ 1) การติดฉลากสินค้าอาหารเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคญี่ปุ่น (10/02/2553; สนง. โตเกียว) 2) มาตรฐานสารฟอรั่มันดีไฮด์สินค้าไม้ประกอบ ในสหรัฐฯ (15/12/2552; สนง. ชิคาโก) 3) มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคญี่ปุ่นในสินค้าอาหาร (7/12/2552; สนง. โตเกียว) 4) การปรับปรุงกฎหมายความปลอดภัยสินค้าอาหารของสหรัฐฯ (24/1/2552; สนง. ชิคาโก) 5) ระเบียบการนำเข้าข้าวของสหรัฐฯ (20/10/2552; สนง. ชิคาโก) บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	จัดทำโดย : Thailand Manufacturer & Supplier Information สำนักงานยุทธศาสตร์การพาณิชย์ รูปแบบการเผยแพร่ : Download จาก PDF File สถานภาพ : ข้อมูลมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง โดยปรับปรุงล่าสุดเดือนมีนาคม 2553
2.1.3 กองนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เว็บไซต์ : www.newsser.fda.moph.go.th/AHCP/001/files/SPS.pdf เบอร์โทรศัพท์ : 0-2561-2277 1) ให้อำนาจเรื่องการค้ากำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารของไทยและของต่างประเทศ	1) รายละเอียดของมาตรการ SPS และมาตรการ TBT การออกใบอนุญาตนำเข้า (Import Licensing Procedures) การประเมินราคาเพื่อการศุลกากร (Customs Valuation) การปกป้องความเสียหาย (Safeguards) การเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-Dumping: AD) การเก็บภาษีตอบโต้การอุดหนุน (Subsidies and	

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2) การจัดการประชุมเรื่อง “มาตรการและอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures and Non-Tariff Barriers; NTMs/NTBs)”	Countervailing Measures: SCM) และ แหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin 2) รายละเอียดของการประชุมกล่าวถึง ความเป็นมา ลักษณะมาตรการและอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ความแตกต่างระหว่างมาตรการ NTMs และอุปสรรค NTBs ประเภทของมาตรการและอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : จากการประชุมพบว่า NTMs แทรกแซงกลไกตลาด เพราะเป็นการจำกัดทางเลือกผู้บริโภค ก่อให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และ NTMs ถูกใช้ควบคู่ไปด้วยกับมาตรการทางภาษี หรือ มาตรการที่มีใช้ภาชีอื่นๆ (Multiple NTMs) ทำให้สินค้าถูกกีดกันด้วยมาตรการหลายประเภท	รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ เป็นการนำเสนองานในรูปแบบ Power Point สถานะภาพ : ข้อมูลไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง เพราะเป็น Power point file
2.1.4 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เว็บไซต์ : www.tisi.go.th โทรศัพท์ : 0-2202-3504		
1) เสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกีดกันทางการค้าโดยมีใช่ภาษีศุลกากรของประเทศต่างๆ ทั้งในความตกลงพหุภาคีและความตกลงทวิภาคี	ความเป็นมาของนโยบายการค้าเสรีของสหภาพยุโรป ผลกระทบจากกฎระเบียบ REACH ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ REACH รายชื่อสารเคมีที่มีความ น่ากังวลสูง (Substance of Very High Concern: SVCH) บทบัญญัติการลงโทษของระเบียบ REACH ตามมาตรา 126 มาตรการ Eco-design โดยนำเสนอข้อมูลที่ต้องการบอกกล่าวและเตือน ผู้ส่งออกไทยให้เร่งปรับตัวให้สามารถแข่งขันในสหภาพยุโรปได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งรวมถึง	จัดทำโดย : สำนักบริหารมาตรฐานระหว่างประเทศ กลุ่มองค์การการค้าโลก รูปแบบการเผยแพร่ : เผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ สถานะภาพ : ข้อมูลเปลี่ยนแปลงล่าสุดเดือนกุมภาพันธ์ 2553

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	สินค้าที่ไทยส่งออกอื่นเกี่ยวข้องกับมาตรการนี้ สหภาพยุโรปสนับสนุนให้ภาคอุตสาหกรรมแสวงหาโอกาสและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อม และแนวทางที่จะส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ระหว่างประเทศ ข้อกำหนดเรื่อง Eco-design ที่ครอบคลุมปริมาณสินค้ามากขึ้นก็เป็นหนึ่งในแผนปฏิบัติการนั้น โดยนโยบาย Eco-design ได้ครอบคลุมสินค้าหลากหลายชนิด รวมทั้ง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หากมาตรการนี้กลายเป็นกฎหมาย จะมีการบังคับใช้ กับสินค้าหลายรายการที่จะต้องได้มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงสินค้าที่ไม่มีผลโดยตรงต่อการใช้พลังงานด้วย กฎระเบียบทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับประกาศแจ้งกฎระเบียบและมาตรฐานของ ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้ารายปี Notification ของไทยและของ ประเทศ สมาชิกภายใต้องค์การการค้าโลก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995-2009 และรายชื่อ หน่วยงานที่ออกกฎระเบียบซึ่งมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องภายใต้ความตกลง TBT ตลอดจนกฎระเบียบเกี่ยวกับวิธีการรับรองของประเทศต่างๆ อาทิ ประเทศอินเดีย สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น	
2) Early Warning (การแจ้งเตือนล่วงหน้า) ประจำปี 2552 และ 2553 ตามพันธกรณีภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO)	โดยมีการแจ้งเตือนในประเด็นต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่กล่าวถึงการค้ากีดกันสินค้า อุตสาหกรรมที่จะนำเข้าสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา เช่น สหรัฐอเมริกาประกาศ ข้อบังคับกำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสารเคมี ใหม่ 2 ชนิด ต้องแจ้งหน่วยงาน EPA ล่วงหน้าอย่างน้อย 90 วันก่อนผลิตหรือนำเข้า และสหภาพยุโรปประกาศกฎระเบียบการ เลิกใช้และควบคุมการใช้สารเคมีทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน	www.tisi.go.th/warning/warning.html สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2552

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
3) การติดตามความเคลื่อนไหวของสหภาพยุโรป	สมอ. เยือนเบลเยียมและ EU เก็บข้อมูลการกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมขั้นต่ำสุด ทบทวนระเบียบ RoHS เพื่อเตรียม ThaiRoHS ติดตามข้อมูลต่างๆ เช่น ระเบียบการใช้สารปรุงรส 2-Methylbuta-1, 3-diene ในสินค้าอาหาร กำหนดความบริสุทธิ์เฉพาะของสารเพิ่มคว มหวานที่ใช้ในสินค้าอาหาร การออกข้อกำหนดเฉพาะสำหรับวัสดุและบรรจุภัณฑ์ประเภท active และ intelligent การติดตามความเคลื่อนไหวของการปรับปรุงและทบทวนกฎระเบียบ WEEE และมาตรการ CSR (กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบผู้ผลิต, สถานะล่าสุดของการดำเนินการของ EU) การปรับปรุงรายชื่อสารที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการผลิตวัสดุและบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่สัมผัสอาหาร บริษัทไทยจะได้รับเครื่องหมาย EU Flower ของยูเอเพิ่มเติมในปี 2553 การขยายเวลาการลดภาษีคาร์บอนไดออกไซด์ให้ ผู้ผลิตรถยนต์ กำหนดรายชื่อสาขาอุตสาหกรรมที่ได้รับการยกเว้นให้ปฏิบัติตามระเบียบ Emission Trading Scheme (ETS) ฉุกเฉินประหยัดพลังงานแบบใหม่ การเตือนผู้ส่งออกไทยเตรียมรับมือกับร่างระเบียบต่างๆ เช่น ร่างระเบียบ Origin Marking การส่งออกนำเข้าสินค้าสารเคมีอันตราย ข้อกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าช่วยในการอาบน้ำเด็กเล็ก สินค้าเครื่องสำอางต้องปฏิบัติตามระเบียบปรับปรุงใหม่ ประกาศแก้ไขคำอธิบายเกี่ยวกับส่วนบนของสินค้ารองเท้า การอนุมัติสารที่ใช้ในการผลิตวัสดุสัมผัสอาหารชนิด PVC เพิ่มเติม	

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
4) การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ	“การพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการเพื่อรองรับผลกระทบจากกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม” โดยเรื่องที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมกับวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับ WEEE/RoHS/REACH กับอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ EuP Update และนโยบายในการรองรับกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม “อุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษีและความตกลงเพื่อการยอมรับร่วม ” หัวข้อที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้ อุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี (NTBs/NTMs) การทำความตกลงเพื่อการยอมรับร่วมด้านมาตรฐาน ประเด็นเรื่อง ASEAN กับ MRA (Mutual Recognition Arrangement; ความตกลงยอมรับร่วม) ประเด็นเรื่อง ASEAN EE MRA (ASEAN Sectoral MRA for Electrical & Electronic Equipment) และ AHEEER (Agreement on the ASEAN Harmonized Electrical & Electronic Equipment Regulatory Regime) ประเด็นเรื่อง ASEAN MRA for Good Manufacturing Practice (GMP) Inspection of Manufacturers of Medical Products และ ASEAN Cosmetic Directive รวมทั้ง ความตกลงเพื่อการยอมรับร่วมสาขาเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้ความตกลงความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย (JTEPA MRA) บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	จัดทำโดย : สมอ. ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (เดือนมิถุนายน 2552) จัดทำโดย : สมอ. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (กรกฎาคม 2552) รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2.1.5 สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เว็บไซต์ : www.oie.go.th โทรศัพท์ : 0-2202-4380 , 0-2644-8951 โทรสาร : 0-2202-4331		
ระเบียบของสหภาพยุโรป	ให้ข้อมูลระเบียบของสหภาพยุโรป เช่น ระเบียบ REACH	จัดทำโดย : หน่วยวิจัยสนทนศาสตร์ด้านอันตรายและความปลอดภัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้จากเว็บไซต์ สถานภาพ : ข้อมูลปรับปรุงล่าสุดเดือนกันยายน 2547
กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่น	ให้ข้อมูลกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของญี่ปุ่น เช่น กฎหมายด้าน Recycling of Specified Kinds of Home Appliances กฎหมายด้าน Promotion of effective utilization of resources กฎหมายด้าน Promotion of sorted collection and 3R of containers and packaging เป็นต้น บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	จัดทำโดย : กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ; ประเทศญี่ปุ่น รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลปรับปรุงล่าสุดเดือนมิถุนายน 2541
การจัดประชุมเชิงวิชาการ	ประชุมเชิงวิชาการ เรื่อง "ระดมสมองผู้ประกอบการเชิงรุก เพื่อลดการนำเข้าของประเทศไทยคู่ค้า" กล่าวถึงทิศทางมาตรการ โอกาส และการปรับตัว และมีการระดมสมองกลุ่มย่อยในกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ ดังนี้ กลุ่มอุตสาหกรรมไฟฟ้าและ	จัดทำโดย : หน่วยปฏิบัติการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (กัมปภพ 2553)

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ (MTEC) บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : ผลกระทบมาตรการ REACH ต่ออุตสาหกรรมไทย และผู้ประกอบการ ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนทางด้าน การรับทราบข้อมูลกฎระเบียบของ EU งานอภิปรายสาธารณะเรื่อง “การค้าบริการ การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา การค้าสินค้า กฎถิ่นกำเนิดสินค้า และการลงทุนภายใต้ JTEPA” ครั้งที่ 1/2553 มีเอกสารประกอบการประชุม "การแสวงหาประโยชน์จากความตกลง JTEPA ในมุมมองของกระทรวงอุตสาหกรรม" บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : การวิเคราะห์ NTMs มีในส่วนของ Rule of origin กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าในกรอบ JTEPA	รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file จัดทำโดย : สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (มกราคม 2553) รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดข้อมูลในรูปแบบ PDF file
2.1.6 สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม เว็บไซต์ : www.nfi.foodfromthailand.com โทรศัพท์ : 02-886-8088 โทรสาร : 02-886-8106-7		
Early Warning	พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลการค้าการนำเข้าของสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป โดยข้ออ้างที่พบคือ การพบสารพิษตกค้างในผักและผลไม้ที่ส่งออก การแจ้งเตือน อาทิ White Paper Adaptation on Climate Change นโยบาย	

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	ใหม่สหภาพยุโรปเกี่ยวกับปรับตัวสู่วิกฤตโลกไร้คน สหรัฐอเมริกาทำหนดมาตรการนำเข้าอาหารที่มีส่วนผสมของเนื้อสัตว์ปริมาณน้อย และสหรัฐอเมริกาเตือนภัยและเรียกคืนผลิตภัณฑ์ถั่วลิสงที่เป็นพิษเชื้อซัลโมเนลลา อีกทั้งการเตือนเรื่องการออกกฎหมายใหม่ของสหรัฐอเมริกาเพื่อควบคุมความปลอดภัยอาหารนำเข้า และการออกระเบียบกำหนดให้มะพร้าวเป็นอาหารก่อภูมิแพ้ รวมถึงการประกาศเตือนมาตรการของภาคเอกชนในสหรัฐอเมริกา เช่น ห้าง Walmart ที่เข้มงวดให้สินค้าสดวันต้องผ่านการรับรองมาตรฐาน BAP จาก ACC เป็นต้น และการกำหนดเกณฑ์ความปลอดภัยอาหารด้านจุลินทรีย์ การตรวจพบสารกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผักจากไทยและตรวจพบยาฆ่าแมลงในถั่วฝักยาวที่ส่งออกไปยังนอร์เวย์ แคนาดาตรวจพบสาร Cypermethrin ตกค้างในลองกองจากไทยและตรวจพบสาร Dithiocarbamate ตกค้างในส้มโอจากไทย รวมถึง ความเป็นที่น่าเกรงขามการประกาศให้นำเข้าลำไยและลิ้นจี่สดที่มีสารซัลไฟด์ตกค้าง	จัดทำโดย : ศูนย์ข้อมูลอัจฉริยะ :สถาบันอาหาร รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file อย่างไรก็ตามจะเสียค่าบริการของข้อมูลจึงลึกลับมีแต่สมาชิกของสถาบันอาหารเท่านั้นที่สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้
การให้ข้อมูลมาตรการ NTMs	ให้ข้อมูลแก่ผู้ส่งออกอาหารไทยและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ออสเตรเลีย เรื่อง การแสดงฉลากประเทศต้นทาง จีน เรื่อง มาตรฐานสุขอนามัยของผักดอง และ EU เรื่อง กำหนดปริมาณตกค้างสูงสุดของสาร Aflatoxin ข้อเสนอปรับปรุงกฎระเบียบการติดฉลากสินค้าอาหารของสหภาพยุโรป และ ผลกระทบมาตรการคุ้มครองเข้มผักไทย เป็นต้น บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ :	

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	- ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	สถานภาพ : ข้อมูลมีการเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงตลอด (เมษายน 2553)
2.1.7 สำนักงานส่งเสริมสงเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) กระทรวงอุตสาหกรรม เว็บไซต์ : www.cms.sme.go.th โทรศัพท์ : 02278-8800 โทรสาร : 02-273-8850	1) ข้อมูลมาตรการทางการค้าที่มีในภาชีศุลกากรของประเภทต่างๆ 2) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการ NTMs อันได้แก่ นิยาม และตัวอย่างมาตรการ	จัดทำโดย : ส่วนวิจัยเชิงนโยบาย SMEs 2 ฝ่ายยุทธศาสตร์ SMEs มหภาค สสว. รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : เมษายน 2552
1) จัดทำข้อมูลด้านมาตรการ/กฎระเบียบทางการค้าสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) 2) คู่มือหนังสือกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ สำหรับ SMEs	บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	
2.1.8 สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม เว็บไซต์ : www.thaieei.com โทรศัพท์ : 0-2280-7272 โทรสาร : 0-2280-7273		
นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการ NTMs โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ให้ข้อมูลแก่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ดังเรื่องต่อไปนี้ กฎระเบียบควบคุมเคมีภัณฑ์การบังคับใช้ระบบสากลในการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์เคมีและการติดฉลาก ระเบียบควบคุมปลอดภัยสินค้า ระเบียบว่าด้วยการกำจัดเศษซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) ระเบียบว่าด้วยการจำกัดการใช้สารอันตรายบางประเภทในเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (RoHS) และ ระเบียบว่าด้วยการขอข้อกำหนดการออกแบบเชิงวิศวกรรมสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงาน (eco-design) เป็นต้น	จัดทำโดย : โครงการฐานข้อมูลเชิงลึก (Intelligence Unit) รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลล่าสุดปี 2550

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
จัดโครงการฝึกอบรม	โครงการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ TLC (Training Lead by Consultancy) เพื่อให้ข้อมูลมาตรการตั้ง Clean Technology (CT) Life Cycle Assessment (LCA) Eco-Design และ Energy Using Products (EuP) ระหว่าง ตุลาคม 2551 ถึง กันยายน 2552 บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs การฝึกอบรม REACH – Workshop Training for SMEs และ Workshop Training for Testing Lab and Administrative Bodies ในเมืองไทย โดยผู้เชี่ยวชาญจาก EU และ ASEAN ระหว่างวันที่ 21-22 เมษายน 2553 บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	จัดทำโดย : โดยความร่วมมือของกระทรวงอุตสาหกรรม สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม รูปแบบการเผยแพร่ : ข้อมูลในรูปแบบ PDF file จัดทำโดย : โครงการจัดโดย คณะกรรมการการสหภาพยุโรป ภายใต้ Asia-Invest Programme รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้จากเว็บไซต์
2.1.9 สภาพอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เว็บไซต์ : www.fti.or.th โทรศัพท์ : 0-2345-1000 โทรสาร : 02-345-1296-99 1) ให้อุตสาหกรรม 2) ประกาศเตือนมาตรการที่มีผลกระทบต่อการค้าในเรื่องต่างๆ	การให้อุตสาหกรรม มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs พบว่าเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกีดกันของสหภาพยุโรป คือ หลักการสวัสดิภาพสัตว์ (เช่น กรณีไก่) ประกาศแก้ไขรายการสารที่ห้ามใช้สินค้าเครื่องสำอาง และ ประกาศพบพวนระเบียบ WEEE & RoHS การบังคับใช้เครื่องหมาย CCC Mark ของจีน เป็นต้น มาตรการที่ประกาศเตือน เช่น สหรัฐอเมริกาประกาศใช้ระเบียบ COOL ภาคบังคับ	จัดทำโดย : งานวิชาการการพาณิชย์ รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลล่าสุดปรับปรุงเดือน

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	อย่างเต็มรูปแบบและการปรับแก้ไขปริมาณสูงสุดของสารตกค้างที่อนุญาตให้มีในสินค้าสี่สินค้าสำหรับเด็กและเฟอร์นิเจอร์ สหภาพยุโรปห้ามใช้สาร DMF ในเฟอร์นิเจอร์และรองเท้าหนัง และการออกระเบียบป้องกันการค้าที่ไม่ผิดกฎหมาย และข่าวจากเดนมาร์กเรื่องการถอนสินค้าที่ไม่ผ่านมาตรฐาน RoHS ออกจากตลาด และการเผยแพร่รายงานขององค์การการค้าโลกเรื่อง The Anti-Dumping Semi-Annual Reports by Members for the period 1 January-30 June 2008 เป็นต้น บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่ปรากฏบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	กุมภาพันธ์ 2553
2.1.10 หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เว็บไซต์ : http://www.thaiechamber.com โทรศัพท์ : 0-2622-186-76 โทรสาร : 0-2225-3372	มีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง และได้นำสรุปผลการประชุมเผยแพร่ทางเว็บไซต์อีกด้วย ตัวอย่างเช่น สรุปการประชุมแนวทางการแก้ไขปัญหา TBT ภายใต้กรอบ WTO (เมื่อ 23 มิถุนายน 2549) สรุปผลการประชุมหารือ PPP Dialogue (เมื่อ 13 พฤศจิกายน 2549) สรุปรายงาน REACH (เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2549) สรุปเรื่องมาตรการกีดกันทางการค้า (NTBs) สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (เมื่อ 24 เมษายน 2550) สรุปการหารือมาตรการ NTBs สินค้าอุปโภคบริโภค (เมื่อ 24 เมษายน 2550) และสรุปเรื่องอุตสาหกรรมไทยกับระเบียบ RoHS (เมื่อ 24 เมษายน 2550) และสรุปเรื่อง (เมื่อ 10 สิงหาคม 2550) เป็นต้น	จัดทำโดย : คณะกรรมการกลุ่มประสานงานต่างประเทศ รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้จากเว็บไซต์ สถานภาพ : ข้อมูลล่าสุดปรับปรุงเดือนสิงหาคม 2550

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
คณะอนุกรรมการประสานงานการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ	จัดทำเอกสารในมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประกาศแจ้งระเบียบ TBT Notifications และการแจ้งเตือนล่วงหน้าและ กฎระเบียบและมาตรฐานของไทยภายใต้ความตกลง TBT ขององค์การการค้าโลก ตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปี 2552 เป็นต้น	จัดทำโดย : คณะอนุกรรมการประสานงานการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้จากเว็บไซต์ สถานภาพ : ข้อมูลล่าสุดปรับปรุงเดือน ธันวาคม 2552
2.1.11 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เว็บไซต์ : www.dtn.go.th โทรศัพท์ : 02-507-7444 โทรสาร : 02-547-5630		
กรอบพหุภาคี	เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs เช่น ประเด็นการเจรจาสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งบ่งบอกถึง ภาพรวมการเจรจาลดภาษีสินค้าอุตสาหกรรมและการเจรจามาตรการที่มีใช้ภาษี (Non Tariff Barriers : NTBs) รวมทั้งสถานะล่าสุดการเจรจา ประเด็นการวิเคราะห์รายสินค้า ได้แก่ คือ สินค้าเกษตร (เช่น ข้าว น้ำตาล ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง น้ำมันถั่วเหลือง กากถั่วเหลือง ปาล์มน้ำมัน ชา และกาแฟ) สินค้าอุตสาหกรรม (เช่น ยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เหล็กและผลิตภัณฑ์ทองแดง แก้วและกระจก เครื่องสำอาง เซรามิก หินอ่อนและแกรนิต อัญมณีและเครื่องประดับ ยา สิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม) ประเด็นการค้าและสิ่งแวดล้อม และมาตรการที่มีใช้ภาษีภายใต้กรอบอาเซียน และมาตรฐาน SPS และ TBT	จัดทำโดย : ศูนย์ข้อมูลเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ Microsoft word สถานภาพ : ข้อมูลล่าสุดเดือน กุมภาพันธ์ 2553

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
กรอบวิภาคี	เป็นการนำเสนอข้อมูล NTM ของประเทศอื่นๆ เช่น กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง อเมริกาใต้ อเมริกาเหนือ แอฟริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย	
2.1.12 ThaiEurope.net เว็บไซต์: http://news.thaieurope.net	กฎระเบียบมาตรฐานสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นบทความแจ้งข่าวต่อเนื่องกับผู้ประกอบการ เช่น สหภาพยุโรปเปิดรับฟังความเห็นสาธารณะต่อแผนงานปี 2011-2013 ของ ECHA เกี่ยวกับการปฏิบัติตาม REACH EU กำหนดชนิดของยาฆ่าแมลงภายใต้การสุ่มตรวจเพิ่ม 50% สินค้านำเข้าจากไทย การแก้ไขระเบียบ Eco-label ของสหภาพยุโรป สหภาพยุโรปประกาศรายชื่อสารเคมีที่มีความน่าห่วงกังวลสูง (SVHC) อีก 8 รายการ คู่มือเกี่ยวกับระเบียบว่าด้วยการจัดจำแนก ปดฉลากและบรรจุหีบห่อสารเคมีของสหภาพยุโรป และการแจ้งข่าวประกาศเกณฑ์ Eco-label สำหรับผลิตภัณฑ์ดังต่อไปนี้ ผลิตภัณฑ์พู่กัน / ผนังแข็ง ผลิตภัณฑ์พู่กันพ่น ผลิตภัณฑ์กลุ่มรองเท้า กระดาษทิชชู และสิ่งทอ สินค้าโทรศัพท์ และตู้แช่แข็ง เป็นต้น บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่ปรากฏบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	จัดทำโดย : เป็นโครงการที่สนับสนุนโดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป ร่วมมือกับส่วนราชการไทยทุกแห่งในยุโรป รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลปรับปรุงล่าสุด เดือนมีนาคม 2553
2) โครงการเพื่อนักธุรกิจ	2.1 “โครงการติดตามความเคลื่อนไหวและศึกษากฎระเบียบสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปที่มีผลกระทบต่อไทย ” เป็นโครงการเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของไทย	จัดทำโดย : คณะผู้แทนไทยได้จัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้องภายในเรื่อง

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	โดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจ การค้า และภาคเอกชน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้ส่งออกไทยสามารถปรับตัวได้ทันการณ์ โดยผลการศึกษาที่ จะได้รับการดำเนินการในโครงการ ประกอบด้วย รายงานนโยบายและกฎระเบียบสิ่งแวดล้อมสหภาพยุโรปในภาพรวม (Preliminary Analysis) รายงานความเคลื่อนไหวนโยบายและกฎระเบียบใน มีผลกระทบต่อไปพร้อมบทวิเคราะห์ รายเดือน (Monthly Monitoring Reports) และ รายงานผลการศึกษาลี้ภัยสำหรับประเด็นที่คัดเลือก 3 รายงาน อันได้แก่ รายงานเรื่อง Environmental Labelling Schemes in the EU รายงานเรื่อง REACH และรายงานระเบียบ ETS โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและภาคธุรกิจของไทยเกี่ยวกับ ผลกระทบ การเตรียมแนวทางปรับตัวของไทย (In-depth reports) และยังได้จัดทำสรุป รายงานข้างต้นเป็นภาษาไทยสั้นๆ โดยเน้นประเด็นที่ควรติดตามและแนวทางปรับตัว สำหรับรายงานแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในส่วนที่เป็นคอลัมน์ “จับตาระแสสิ่งแวดล้อม” ของ www.thaieurope.net ด้วย 2.2 การจัดทำ Market Study: 'Opportunities for Thai Eco-Textiles in European Markets' ซึ่งเป็นโครงการต่อยอด Thai EU Flower Textile Road Show in Europe เพื่อจัดทำศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโอกาสของประเทศไทยในอุตสาหกรรม และตลาด Eco-Textile ในยุโรป และประโยชน์จากการเข้าร่วมใช้ EU Eco-label บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : บทวิเคราะห์ Eco-label ในตลาดยุโรป	นโยบายและกฎระเบียบสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป รูปแบบการเผยแพร่ : ข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถหาได้ที่เว็บไซต์ http://monitorenv09.thaieurope.net และรายงานเชิงลึก ETS ได้ที่: http://monitorenv09.thaieurope.net สถานะภาพ : ข้อมูลปรับปรุงล่าสุด เดือนพฤศจิกายน 2552 จัดทำโดย : จัดจ้างบริษัทที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญยุโรป รูปแบบการเผยแพร่ : อ่านสรุปรายงานการศึกษา (เป็นภาษาไทย) ได้จากเว็บไซต์ โดยดาวน์โหลดข้อมูลในรูปแบบ PDF file สถานะภาพ : ข้อมูลเดือนกันยายน 2552

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2.1.13 สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (International Institute for Trade and Development: ITD) เว็บไซต์ : www.itd.or.th โทรศัพท์ : 02-216-1894-7 โทรสาร : 02-216-1898-9	การศึกษาเรื่อง “Non-Tariff Measures in China: Cases of CCC Mark Requirement on Industrial Products” การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรของจีน โดยเฉพาะระบบการรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม (CCC System) และอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าไทย เป็นต้น บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : ประเทศไทยต้องระวังถึงมาตรการ NTMs ที่ชัดเจนมากขึ้น ด้วยการประชุมหลายเวที ทั้งระดับทวิภาคี ภูมิภาค และระดับพหุภาคี	จัดทำโดย : คณะวิจัยของสถาบัน โดยได้รับการสนับสนุนจากโครงการ Trade Analysis and Reform Project และรัฐบาลออสเตรเลีย (พฤศจิกายน 2550) รูปแบบการเผยแพร่ : รูปแบบ PDF
	โครงการวิจัยเรื่อง “มาตรฐานแรงงานกับการค้า: อุปสรรคและโอกาสเพื่อการพัฒนา” โดยศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้ การศึกษาเรื่องข้อกำหนดของประเด็นแรงงานในข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreements: FTAs) ของสหรัฐอเมริกา 4 ฉบับ และนัยต่อประเทศกำลังพัฒนา การศึกษาเรื่องจรรยาบรรณทางการค้า การศึกษาเรื่องมาตรฐานแรงงานกับการค้า : กรณีศึกษา - ประเทศบังกลาเทศ ประเทศกัมพูชา ประเทศไทยและประเทศเวียดนาม บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : ไม่พบบทวิเคราะห์มาตรการ NTMs	จัดทำโดย : รศ. พัทธมย์ ฤกษ์สุด และคณะ รูปแบบการเผยแพร่ : รูปแบบ PDF สถานภาพ : ไม่ปรากฏสถานะของข้อมูล แต่คาดว่าจะอยู่ระหว่างปี 2551-2552

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2.1.14 ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (Center of International Trade Studies: CITS) เว็บไซต์ : www.citsonline.utcc.ac.th โทรศัพท์ : 02-697-6348-9 โทรสาร: 02-697-6347	“โครงการการศึกษาประเด็นปัญหาของมาตรการที่มีใช้ภาษี เพื่อจัดลำดับความรุนแรงของมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีของสินค้าส่งออกไทย และกำหนดประเด็นปัญหาของมาตรการที่มีใช้ภาษีที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ในปัจจุบันและอนาคต” เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นำเสนอมาตรการที่มีใช้ภาษีของสินค้าต่างๆ บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : บทวิเคราะห์มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าดังต่อไปนี้ ปศุสัตว์ ประมงและประมงแปรรูป ผัก-ผลไม้-พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช อาหารและเครื่องดื่ม ยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เฟอร์นิเจอร์และวัสดุบรรจุภัณฑ์ไม้ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ยาและเครื่องสำอาง และ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ การสัมมนาเรื่อง “TBT ไทยรุกและรับอย่างไร” โดยให้นิยามของมาตรการ TBT ตัวอย่างมาตรการในสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ตัวอย่างข่าวที่ต่างชาติให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ประกอบการไทย บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ TBT	จัดทำโดย : ดร.อิทธิพิศาลวานิช และคณะ รูปแบบการเผยแพร่ : ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ Power Point file สถานภาพ : ข้อมูลเดือนมิถุนายน 2550
		จัดทำโดย : นายบัณฑิต วงศ์สิริโชติ ประธานคณะกรรมการประเด็นทางการค้า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย รูปแบบการเผยแพร่ : รูปแบบ Power Point file สถานภาพ : ข้อมูลปี 2550

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2.1.15 ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เว็บไซต์ : Thairohs.org โทรศัพท์ : 0-2564-6500 ต่อ 4612	Country Report: รายงานความ คืบหน้า กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยต่างๆ ทั่วโลก อาทิ สหภาพยุโรป สหราชอาณาจักร นอร์เวย์ ญี่ปุ่น ฯลฯ ข่าวที่เปลี่ยนแปลงล่าสุด คือ “อียูเสนอค่าเสียแตก เพิ่มสารต้องห้ามใน RoHS V.2” ซึ่งมี 2 เรื่องที่ควรจับตา คือ เรื่องขอเบเขต และการเพิ่มรายการสารต้องห้าม โดยสมาชิกส่วนใหญ่ เห็นตรงกันว่าควรขยายขอบเขต ของ RoHS V.2 ออกไปให้ครอบคลุมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด (แต่ไม่รวมไฟฟ้าในยานยนต์) แต่มีความเห็นเป็นหลายฝ่ายใน เรื่องการเพิ่มรายการสารต้องห้าม และการให้อำนาจคณะกรรมการสิทธิการสหภาพยุโรป (EC) ในการพิจารณาเพิ่ม-ลด รายการสารต้องห้าม โดย Comitology Procedure ในอนาคต บ้างก็ต้องการให้คงรายการสารต้องห้ามไว้ 6 ชนิดเท่าเดิม และให้นำรายการใหม่ไปพิจารณาอย่างถ่วงวิธี บ้างก็ต้องการให้เพิ่มใหม่อีก 7 รายการ (ตามที่น่าเข้าประชุมเมื่อปลายปี) บ้างก็ต้องการให้เพิ่มรายการอื่นเช่น Nanosilver, Carbon nanotube, Beryllium, MCCP ฯลฯ ทั้งนี้ยังไม่รู้ว่าจะกำหนดทิศทางใดให้เท่าไร EU Policy Fact Sheets: รายงานเกี่ยวกับ นโยบายและมาตรการดำเนินการ ด้านสิ่งแวดล้อมของ EU อาทิ Waste - General Packaging Waste RoHS และ WEEE เป็นต้น	จัดทำโดย : Thairohs.org รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลเปลี่ยนแปลงล่าสุด เดือนมีนาคม 2553

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
บทความพิเศษ เรื่อง "จับตาระเบียบ RoHS V.2 เรียนรู้ที่มา จับตาท่าไป เตรียมพร้อมรับมือ RoHS V.2	เป็นการสรุปประเด็นและคำถามที่พบบ่อยในการแก้ไขปรับปรุง ระเบียบ RoHS V. 2	จัดทำโดย : ดร. บุฉรินทร์ งามบุญกุล ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดเอกสารได้ในรูปแบบ PDF file สถานะภาพ : ข้อมูลเปลี่ยนแปลงล่าสุด กุมภาพันธ์ 2553

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ตารางที่ 2.2 ระบบเตือนภัยล่วงหน้า NTMs เกี่ยวกับการนำเข้าของหน่วยงานในประเทศไทย

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
2.2.1 กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เว็บไซต์ : www.pcd.go.th เบอร์โทรศัพท์ : 0 2298-2000 โทรสาร : 0 2298-2002		
1) จัดทำแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2550-2554	ได้ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีและของเสียอันตราย ผ่านหลายช่องทาง รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (www.pcd.go.th/info_serv/hazardous.html) เพื่อคว บคุมการนำเข้า อาทิ บัญชีรายการของเสียที่ควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนตามอนุสัญญาบาเซล เนื้อหาของอนุสัญญากรุงสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน เนื้อหาของอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด และการยกเว้นการยกเว้นทางกฎ หมายระหว่างประเทศเพื่อควบคุมการปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน รวมทั้งการจัดตั้ง “ศูนย์ข้อมูลความปลอดภัยเคมีภัณฑ์” เป็นต้น	จัดทำโดย : กรมควบคุมมลพิษ รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดข้อมูลในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลเดือนกันยายน 2549
	บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	
2) การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อการให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลในการห้ามส่งออกของเสียอันตราย (Basel Ban Amendment)	การประชุมนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลในการห้ามส่งออกของเสียอันตราย ใน 3 ประเด็น ได้แก่ (ก) ข้อดี-ข้อเสียของการให้หรือไม่ให้สัตยาบันฯ ของประเทศไทย (ข) ผลกระทบของการให้สัตยาบันต่อประชาคมและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และ (3) แนวทางการแก้ไขหรือเยียวยาของรัฐบาลต่อผู้ได้รับผลกระทบ	จัดทำโดย : ส่วนของเสียอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดเอกสารประกอบการประชุมได้จากเว็บไซต์

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	โดยกำหนดการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นรวม 4 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคม - เดือนมิถุนายน 2552 โดยแบ่งตามกลุ่มเป้าหมายได้แก่ (1) หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และผู้ทรงคุณวุฒิ (2) ผู้ประกอบการและภาคเอกชน (3) องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรอิสระ สถาบันการศึกษา ประชาชนและบุคคลทั่วไป และ (4) ทุกภาคส่วน บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	สถานภาพ : ข้อมูลเดือนพฤษภาคม 2552
3) โครงการศึกษาหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข และอัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	เพื่อหาหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และอัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียม รวมทั้งจัดระบบปรับขึ้น ซากผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาใช้ประกอบการพัฒนาระบบบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพและครบวงจรสำหรับประเทศไทย บทวิเคราะห์ที่น่าสนใจ โครงการได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ขึ้นในประเทศไทย ดังนี้ ช่วงที่ 1 นับจากปีปัจจุบัน (2552) ถึงปีที่จะออกกฎหมาย ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลายาวน้อย 3 ปี กิจกรรมหลักในช่วงนี้ คือเตรียมความชัดเจนในรายละเอียดสำคัญ ของระบบการจัดการร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ วิทยากร ค่าธรรมเนียม ผลิตภัณฑ์ และอัตราที่เหมาะสม วิธีการบริหารจัดการกองทุน ข้อกำหนดและมาตรฐาน ของศูนย์รับซื้อและโรงงานรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ฯ และรายชื่อกลุ่มผลิตภัณฑ์เป้าหมายที่	จัดทำโดย : สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลด ข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลปรับปรุงล่าสุดเดือน พฤศจิกายน 2552

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	คณะกรรมการกำกับดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ซึ่งบูรณาการได้จัดลำดับความสำคัญไว้ก่อนแล้ว ช่วงที่ 2 เริ่มตั้งแต่การประกาศกฎหมายในราชกิจจานุเบกษา จนถึงระบบข้อค้นและโรงงานรีไซเคิลพร้อมดำเนินการ ซึ่งอาจใช้เวลาประมาณ 2 ปี(ปีที่ 4 และ 5 นับจากปัจจุบัน) ช่วงนี้เป็นช่วงของการจัดตั้ง และเตรียมความพร้อมของระบบต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งระบบการเก็บรวบรวมซาก โดย อปท.ศูนย์รีไซเคิลชิ้นและเครื่องขาย การก่อสร้างหรือปรับปรุงโรงงานรีไซเคิลให้ได้มาตรฐานที่กำหนด การพัฒนาระบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมและระบบการจดทะเบียนศูนย์รีไซเคิล การวางระบบการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และทำความเข้าใจกับประชาชน ฯลฯ ช่วงที่ 3 (ปีที่ 6 -10) เป็นช่วงแรกของการเริ่มดำเนินงานจริงของระบบซึ่งควรกำหนดให้มีระยะเวลาพอ เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ปรับตัวเข้ากับระบบใหม่ที่สร้างขึ้นและมีฐานข้อมูลเพียงพอที่จะประเมินผลการดำเนินงานของระบบได้ ปลายช่วงเวลานี้ควรมีการทบทวนแนวโน้มนโยบายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลไกทางการเงิน (เช่นควรหรือไม่ที่จะมีการปรับลดกองทุนแบบ PAYG) วิธีการกำหนดค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ และการลดหย่อนหรือเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียม ระบบการรับซื้อคืน เทคโนโลยีการรีไซเคิล ฯลฯ	
4) การประชุมวิชาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 3 – 5 กันยายน 2551 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพมหานคร การ	สรุปประเด็นปัญหาจากการประชุม ที่สำคัญ คือ (ก) ปัญหาภายในประเทศ ได้แก่ ขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ระบบการจัดการภายในประเทศไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีกฎหมายควบคุมเฉพาะ ขาดการส่งเสริมการผลิตและการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และไม่มีฐานข้อมูลที่แท้จริง และ (ข) ปัญหาระหว่างประเทศ ได้แก่ มีการ	จัดทำโดย : นายภัทรพล ตูลารักษ์ ส่วนของเสียอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลด

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
นำเสนอผลงานวิชาการด้านมลพิษและสิ่งแวดล้อม หัวข้อที่ 3 การจัดการกากของเสียและสารอันตรายในทศวรรษหน้า “WEEE ไทยไปทางไหน”	ลักลอบนำเข้าสินค้าคุณภาพต่ำจากต่างประเทศ และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศมีมากขึ้น บทวิเคราะห์ที่น่าสนใจ ยุทธศาสตร์การจัดการ WEEE ประกอบด้วย (ก) การพัฒนาเทคโนโลยีและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการ WEEE (ข) การเสริมสร้างขีดความสามารถ กระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการ WEEE (ค) การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย และพัฒนาระบบกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการ WEEE (ง) การพัฒนากลไกทางการเงินการคลัง และการลงทุนเพื่อสนับสนุนการจัดการ WEEE และ (จ) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ WEEE สรุปแนวทางการแก้ไขปัญห ได้แก่ (ก) จัดการแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต นำเข้า จนถึงกา รกำจัด ได้แก่ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี การผลิตที่สะอาด (Cleaner production) ส่งเสริม/ควบคุมการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควบคุมการนำเข้าผลิตภัณฑ์ใหม่ ผลิตภัณฑ์ใช้แล้ว และซากผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้ซ้ำและลดการเกิดของเสีย ยื่นทุกกระบวนการ ; 3Rs (ข) พัฒนาฐานข้อมูลและเผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ ฐานข้อมูลด้าน LCA, LCI ฐานข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับ Eco design ฐานข้อมูลปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ และฐานข้อมูลผู้คัดแยก รีไซเคิล และกำจัด (ค) ออกกฎหมายใหม่ เพื่อให้สามารถกำกับ ดูแลการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนได้อย่างเหมาะสม (ง) จัดให้มีเครือข่ายศูนย์ทดสอบที่ได้มาตรฐาน และมีเครื่องมือตรวจวัดปริมาณสารต้องห้ามในผลิตภัณฑ์ที่เชื่อถือได้ และ	ข้อมูลได้ในรูปแบบ PDF file สถานภาพ : ข้อมูลเดือนกันยายน 2551

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	(จ) เพิ่มการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน การพัฒนานโยบายเพื่อการจัดการซาก แนวคิดการยกร่างพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ใช้แล้ว ได้แก่ การบริหารจัดการแบบองค์รวม หลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนกับกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ใช้ อปท.เป็นกลไกในการรวบรวมและจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน ใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) และใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการ	
2.2.2 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เว็บไซต์ : www.dtn.go.th เบอร์โทรศัพท์ : 02-507-7444 โทรสาร : 02-547-5630 บทความเรื่อง “ความกังวลกรณีความตกลง AJCEP เปิดโอกาสให้มีการนำเข้า-ส่งออก ของเสียอันตราย (Hazardous Waste): มุมมองทางกฎหมาย “	บทความให้ความละเอียดประเด็นห่วงกังวลในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้ ประเด็นห่วงกังวล ได้แก่ (1) ข้อ 25 ของ AJCEP กำหนดลักษณะของสินค้าที่จัดว่ามีแหล่งกำเนิดสินค้าในประเทศคือ AJCEP ที่ตกลงจะลดภาษีนำเข้า ซึ่งรวมถึงของ ที่ไม่ได้ใช้ (Waste) และเศษ (Scrap) ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดการตีความว่า ความตกลง AJCEP เปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นสามารถส่งออกของเสียอันตราย (Hazardous Waste) มากถึงในไทยได้ (2) AJCEP มีข้อบทที่สร้างข้อจำกัด ทำให้ไทยไม่สามารถใช้มาตรการตามอนุสัญญาบาเซล และ Basel Ban Amendment เพื่อควบคุมหรือห้ามการนำเข้าของเสียอันตรายจากญี่ปุ่นได้ เนื่องจาก (ก) ข้อ 18 ของ AJCEP ห้ามภาคีใช้หรือคงไว้ซึ่ง “มาตรการ	จัดทำโดย : FTA กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ รูปแบบการเผยแพร่ : สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้จากเว็บไซต์ สถานภาพ : ข้อมูลเดือนธันวาคม 2551

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	ที่มีใช้ภายใต้มาตรการ (Non-Tariff Measures)” กับสินค้านำเข้าจากภาคอียูที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้ WTO (ข) ข้อ 10 ของ AJCEP กำหนดเรื่องความสัมพันธ์กับความตกลงอื่นๆ โดยให้ความตกลง WTO เป็นหลัก ในกรณีที่มีความขัดแย้งกับ AJCEP และ (ค) การปฏิบัติตาม Basel Ban Amendment ของไทยอาจมีปัญหาในเรื่องหลักการไม่เลือกปฏิบัติของ GATT เนื่องจาก Basel Ban Amendment ได้ห้ามนำเข้าสินค้าเฉพาะกลุ่มประเทศ OECD ซึ่งรวมถึงญี่ปุ่นด้วย แต่ไม่ได้ใช้กับทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าการห้ามหรือควบคุมการนำเข้าของเสียอันตรายจากถูกมองว่าเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพ (Non-Tariff Measures) ตามข้อ 18 ของความตกลง AJCEP แต่ข้อ 7 ของ AJCEP “ได้กำหนดหลักข้อยกเว้นทั่วไป (General Exceptions) ซึ่งนำหลักการเรื่องข้อยกเว้นทั่วไปภายใต้ความตกลงเกาต์ (GATT 1947) ข้อ XX มาใช้โดยอนุญาตให้ประเทศสมาชิก WTO สามารถใช้มาตรการที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้ WTO ได้ หากเป็นการกระทำเพื่อคุ้มครองชีวิต หรือสุขภาพมนุษย์ สัตว์ พืช หรือเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องไม่ใช้ในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างประเทศสมาชิก หรือเป็นไปโดยอำเภอใจหรืออย่างไม่เป็นเหตุผล (arbitrary or unjustifiable discrimination) (3)AJCEP เปิดโอกาสให้มีการนำเข้าของเสียอันตราย (Hazardous Waste) มาทั้งในไทย และไทยเองก็ไม่สามารถใช้มาตรการมาตรการปกป้อง (Safeguard Measures) เพื่อห้ามการนำเข้าของเสียอันตรายได้ ดังนั้น หากไทยจะห้ามหรือควบคุมการนำเข้าของเสียอันตราย ไทยต้องห้ามหรือ	

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	ควบคุมการนำเข้าของเสียอันตรายจากทุกประเทศ ไม่ใช่เฉพาะจากญี่ปุ่น รวมทั้งต้องมีการจัดการกับของเสียมีพิษภายในประเทศด้วย ซึ่งไทยก็ทำอยู่แล้ว โดยมีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการควบคุมวัตถุอันตราย ทั้งห้ามการผลิต การนำเข้าส่งออก การครอบครอง การจำหน่าย และการใช้วัตถุอันตราย จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การปฏิบัติตามอนุสัญญาบาเซลและ Basel Ban Amendment จึงไม่ขัดกับ WTO และไม่เข้าข่ายกรณีข้อ 10 ของ AJCEP ที่กำหนดว่าในกรณีที่ AJCEP ขัดกับ WTO ก็ให้ใช้ WTO เป็นหลัก	
2.2.3 ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เว็บไซต์ : Thairohs.org โทรศัพท์ : 0-2564-6500 ต่อ 4612		
ติดตามความเคลื่อนไหวในการดำเนินการของ RoHS	เป็นการจัดตั้ง “เครือข่ายสมัครใจ Thai RoHS” ขึ้นมาเพื่อพัฒนา แลกเปลี่ยน จัดสรรความรู้ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ระหว่างกลุ่มสมาชิก - ดำเนินการศึกษาระเบียบ Thai RoHS - จัดการอบรมระเบียบ Thai RoHS	รูปแบบการเผยแพร่ : มีข้อมูลหลากหลาย สามารถค้นหาได้ในเว็บไซต์
2.2.4 bangkokbiznews.com		
ให้ข่าวเรื่องมาตรการ ThaiRoHS ในประเทศไทย กว่าจะมีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง ต้องใช้เวลาอีกนาน	ปี 2553 ไทยจะประกาศบังคับใช้ระเบียบ ThaiRoHS หมดตามวงล้อ RoHS ของ อียูที่ห้ามนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ที่มี 6 สารต้องห้ามผสม นายหทัย อุทัย รองเลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เผยถึงการดำเนินการมาตรฐาน RoHS ของประเทศไทย ว่าจะเริ่มจากการกำหนดผลิตภัณฑ์ที่จะต้องให้ระเบียบการ RoHS จะบังคับใช้เป็นรายผลิตภัณฑ์หรือกลุ่ม	จัดทำโดย : กรุงเทพธุรกิจ ข่าวไอที-นวัตกรรม : เทคโนโลยี รูปแบบการเผยแพร่ : เว็บไซต์ bangkokbiznews.com สถานภาพ : ข้อมูลวันที่ 10 มีนาคม 2552

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้จัดทำ รูปแบบการเผยแพร่ และสถานะของข้อมูล
	ผลิตภัณฑ์ซึ่งปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์กลุ่มอุปกรณ์การแพทย์และเครื่องควบคุม รวมถึงผลิตภัณฑ์กลุ่มส่องสว่างยังไม่ได้รวมอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ภายในเดือนเมษายน สมอ.จะเริ่มจัดตั้งแผนหลักในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่จะบังคับใช้ โดยจะจัดประชุมระดมความคิดเห็นในกลุ่มผู้ประกอบกร ภาคนโยบายและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ ThaiRoHS และภายในปีนี้ จะระบบการรับรองผลิตภัณฑ์ที่เป็นคู่มือให้ผู้ประกอบการก็จะเปลี่ยนรูปแบบมากขึ้น และในช่วงกลางปี 2553 จะมีการประกาศใช้ ThaiRoHS ซึ่งจะให้ผู้ประกอบการในการเตรียมตัวระเบียบใหม่ ก่อนที่จะประกาศเป็นระเบียบบังคับสำหรับพลแรกใช้ภายใน 2 ปีหน้านี้ บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ : - ไม่พบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการ NTMs	

ที่มา: คณะผู้วิจัย

บทที่ 3

มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs)

ในปัจจุบันมีการนำมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรมาใช้กับประเทศคู่ค้ากันอย่างแพร่หลาย ซึ่งสร้างผลกระทบต่อประเทศผู้ส่งออกเป็นอันมาก มาตรการเหล่านี้บางมาตรการอาจดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว (ที่บังคับใช้เฉพาะในประเทศผู้นำเข้า โดยประเทศผู้ส่งออกมิได้มีมาตรการเช่นเดียวกัน) หลายมาตรการเป็นมาตรการที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป หรือเป็นมาตรการที่ตกลงร่วมกันในเวทีการเจรจานานาชาติ เช่น มาตรการภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรหลายมาตรการก็เป็นอุปสรรคทาง การค้าต่อประเทศผู้ส่งออก แม้ว่าจะเป็นมาตรการที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งประเทศผู้นำเข้าและผู้ส่งออกก็ตาม เนื่องจากประเทศผู้ส่งออกยังไม่มีศักยภาพหรือความพร้อมที่จะดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดโดยประเทศผู้นำเข้าได้ เป็นต้น

เนื่องด้วยมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (Non-tariff Measures: NTMs) ซึ่งมีอยู่หลากหลายประเภทและยังอยู่ภายใต้กฎหมายภายในประเทศผู้นำเข้า ตลอดจนภายใต้กรอบการเจรจานานาชาติ มาตรการ NTMs นี้จึงไม่จำเพาะเพียงมาตรการจำกัดการนำเข้าเท่านั้น แต่รวมถึงมาตรการการจำกัดการส่งออก และการอุดหนุนการผลิตและการส่งออก หรือมาตรการที่มีผลคล้ายคลึงกัน

3.1 คำนิยามของ NTMs สำหรับการศึกษา

งานศึกษาของ UNCTAD (2002) ได้อธิบาย “มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (non-tariff measure)” ว่าเป็นคำที่นิยมใช้ใน GATT และ UNCTAD แม้โดยทั่วไปจะใช้คำว่า “อุปสรรค (barriers)” หรือ “การบิดเบือน (distortions)” มากกว่าคำว่า “มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร” ก็ตาม โดยคำนิยามของ “มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร” ที่เป็นไปตามทฤษฎีมากที่สุดคือ คำนิยามของ Balwin (1970) ซึ่งนิยามคำว่า “การบิดเบือนที่มีใช้ภาษีศุลกากร (non-tariff distortion)” คือ มาตรการใดก็ตามที่เป็นทั้งมาตรการของภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าและบริการระหว่างประเทศ หรือส่งผลกระทบต่อการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ผลิตสินค้าและบริการ ในทางที่ทำให้รายได้ที่แท้จริงของโลกลดลง¹

¹ แม้ว่าการนำแนวคิดเรื่องรายได้ที่แท้จริงของโลกมาใช้ในการนิยามการบิดเบือนที่มีใช้ภาษีศุลกากรจะทำให้ยากที่จะทราบได้อย่างชัดเจนว่า อะไรคือการบิดเบือนที่มีใช้ภาษีศุลกากร เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้ว การคำนวณรายได้ที่แท้จริงของโลกมีความซับซ้อนและอาจทำได้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องรายได้ที่แท้จริงของโลกก็สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความสำคัญของมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรได้

จากคำนิยามดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า “มาตรการที่มีใช่ภาษีศุลกากร (Non-tariff Measures: NTMs)” หมายถึง มาตรการใดก็ตามของทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีผลกระทบต่อการค้าสินค้าและบริการระหว่างประเทศ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตสินค้าเหล่านั้น อันส่งผลให้รายได้ที่แท้จริงของโลกลดลง

ด้วยเหตุนี้ ภายใต้โครงการ นี้จึงขอให้คำจำกัดความ “มาตรการทางการค้าที่ มิใช่ภาษีศุลกากร (Non-Tariff Measures: NTMs)” ว่าเป็นมาตรการที่มีใช่ภาษีศุลกากรที่สามารถเป็นทั้งการกีดกัน (barriers) และการสนับสนุน (supports) ทางการค้า โดยจะครอบคลุมมาตรการภายใต้กรอบ WTO และมาตรการภายใต้กรอบข้อตกลงอื่นๆ และกรอบกฎหมายภายในประเทศคู่ค้า (เช่น แรงงาน การขนส่ง การกีดกันของเสีย ปัญหาโลกร้อน ความหลากหลายทางชีวภาพ การพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ) อนึ่ง โครงการนี้จะมุ่งเน้นมาตรการฯ ที่เป็นอุปสรรคและ/หรือกีดกันทางการค้าที่ส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออกของไทย

คำนิยาม NTMs ภายใต้โครงการนี้จึงมีความแตกต่าง จากคำนิยามที่ใช้ในหน่วยราชการไทย กล่าวคือ สำหรับแวดวงของทางราชการและของภาคธุรกิจ โดยทั่วไปมัก ให้คำจำกัดความ แตกต่างกัน ระหว่าง “มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs)” กับ “มาตรการที่เป็นอุปสรรคที่การค้าหรือการกีดกันการค้าที่มีใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs)” และเนื่องด้วยในแวดวงวิชาการนั้น NTMs มีความหมายครอบคลุม NTBs ด้วย ประกอบกับ คำศัพท์ใหม่สำหรับมาตรการที่ครอบคลุมทั้ง NTMs และ NTBs ยังไม่ได้ถูกกำหนดขึ้น โครงการนี้จึงขอใช้คำ NTMs ไปพรากก่อน

NTMs ของโครงการนี้ ครอบคลุมคำนิยามของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ทั้งที่หมายรวมถึง มาตรการทางการค้าที่มีใช่ภาษีศุลกากร (NTMs) ซึ่งเป็นมาตรการภายใต้กรอบของ WTO และ มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช่ภาษีศุลกากร (NTBs) ซึ่งเป็นมาตรการฝ่ายเดียวที่กำหนดขึ้นโดยประเทศคู่ค้า กล่าวคือ

“มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs)” หมายถึง มาตรการที่มีใช่ภาษีศุลกากร ซึ่งเป็นกฎระเบียบข้อบังคับของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ โดยองค์การการค้าโลก (WTO) อนุญาตให้ใช้ได้ในการขึ้นของการส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม หรือมีสิทธิใช้เป็นข้อยกเว้นในการขึ้นเงินและจำเป็น รวมทั้งเพื่อคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ พืชและสัตว์ ทั้งนี้จะตั้ง อย่างไม่มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่สมเหตุสมผล และ/หรือไม่มีผลต่อการกีดกันการค้าอย่างแอบแฝงและต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ภายใต้ความตกลงที่กำกับดูแล ได้แก่

- มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Standard: SPS) เป็นมาตรการที่ใช้ในการจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรด้วยเหตุผลทางสุขอนามัยเพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และพืช โดยการกำหนดระดับความปลอดภัยและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้านำเข้าซึ่งจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศและ/หรืออยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้

- มาตรการที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade: TBT) เป็นมาตรการในการกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ในรูปของกฎระเบียบทางด้านเทคนิคและมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบและระเบียบการรับรอง โดยการกำหนดมาตรฐานดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการค้าโดยไม่จำเป็น และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ
- ระเบียบวิธีการออกใบอนุญาตนำเข้า (Import Licensing Procedures) เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาต ภายใต้ความตกลง WTO หน่วยงานของรัฐจะต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติและกำหนดระยะเวลาแน่นอนในการออกใบอนุญาตนำเข้าเพื่อมิให้มีการกีดกันทางการค้า
- มาตรการการประเมินราคาเพื่อการศุลกากร (Customs Valuation) เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินราคาเพื่อการศุลกากร ภายใต้ความตกลง WTO ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้หน่วยงานศุลกากรของประเทศต่างๆ ใช้ราคาตามใบส่งของในการคำนวณมูลค่าสินค้าเพื่อการเก็บภาษีศุลกากร เพื่อให้การประเมินราคาศุลกากรเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม โดยไม่ถูกใช้เป็นมาตรการเพื่อกีดกันการค้า
- การตรวจสอบสินค้าก่อนส่งออก (Preshipment Inspection: PSI) เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะใช้กับตัวแทนที่ได้รับมอบหมายจากรัฐในการทำหน้าที่ตรวจสอบสินค้าก่อนส่งออก โดยเฉพาะในด้านราคา ปริมาณ และคุณภาพของสินค้า
- มาตรการปกป้อง (Safeguards) เป็นมาตรการที่ใช้เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศที่ผลิตสินค้าที่เหมือนกัน หรือแข่งขันกับสินค้านำเข้า โดยวิธีการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษหรือจำกัดปริมาณนำเข้า ทั้งนี้ห้ามประเทศสมาชิกใช้มาตรการที่เรียกว่า มาตรการคลุมเครือ (Grey-area Measures) และใช้มาตรการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraint Agreements: VERs) หรือมาตรการควบคุมทางการตลาด หรือมาตรการที่คล้ายคลึงกันอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการส่งออกหรือนำเข้า ในการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศของตน
- มาตรการเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-Dumping: AD) เป็นมาตรการที่ประเทศสมาชิกเรียกเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดภายใต้สถานการณ์ที่ประเทศผู้นำเข้าได้รับความเสียหายจากการนำเข้าสินค้าที่ทุ่มตลาด ประเทศผู้นำเข้าจะต้องดำเนินการไต่สวนการทุ่มตลาดด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม
- มาตรการเก็บภาษีตอบโต้การอุดหนุน (Subsidies and Countervailing Measures: SCM) เป็นมาตรการที่สมาชิกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษเพื่อตอบโต้สินค้านำเข้าที่ได้รับการอุดหนุน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการบิดเบือนการค้า ภายใต้ความตกลงของ WTO ได้กำหนดประเภทของการอุดหนุนว่า การอุดหนุนประเภทใดเป็นการอุดหนุนที่ต้องห้ามหรือทำได้ และประเภทใดเป็นการอุดหนุนที่ทำแล้วอาจถูกใช้มาตรการตอบโต้ นอกจากนี้ WTO ยังได้กำหนดแนวปฏิบัติในการไต่สวนเพื่อการตอบโต้สินค้านำเข้าที่ได้รับการอุดหนุนจากประเทศผู้ผลิตเพื่อให้แต่ละประเทศถือปฏิบัติ

- มาตรการว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) เป็นมาตรการที่กำหนดกฎระเบียบแหล่งกำเนิดสินค้าให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันเพื่อเกิดความมั่นใจว่ากฎระเบียบดังกล่าวจะไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการค้าโดยไม่จำเป็น และไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้เป็นเงื่อนไขในการให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร

“การกีดกันการค้าที่มีไม่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs)” หมายถึง มาตรการที่มีไม่ภาษีศุลกากรซึ่งเป็นกฎระเบียบข้อบังคับที่รัฐบาลประเทศต่างๆ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกของประเทศคู่ค้า หรือกำหนดขึ้นเพื่อกีดกันการนำเข้าที่ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ การกำหนดคุณภาพที่เกินมาตรฐานสากล หรือการเข้มงวดในการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและใช้เวลาในการตรวจสอบนานมา กจนอาจทำให้สินค้าเกิดความเสียหาย ตลอดจนการปฏิบัติด้านพิธีการศุลกากรที่ไม่เป็นธรรม ได้แก่

- การบริหารโควตาภาษี (Tariffs Rate Quotas: TRQs) คือ การจัดสรรโควตาภาษีสำหรับการนำเข้าสินค้าเกษตรด้วยวิธีการต่างๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าสู่ตลาดในบางประเทศ ซึ่ง WTO ยังไม่ได้กำหนดแนวปฏิบัติในวิธีการจัดสรรปริมาณในโควตาที่ชัดเจน ทำให้ประเทศต่างๆ ใช้วิธีการบริหารโควตาภาษีเป็นมาตรการกีดกันการนำเข้า

- สวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare) เป็นมาตรการของสหภาพยุโรปในรูปของการออกกฎระเบียบเพื่อปรับปรุงระดับการเลี้ยงสัตว์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีไม่แออัด ได้แก่ การปรับปรุงด้านสภาพแวดล้อมในการเลี้ยงสัตว์ สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกในการขนส่งสัตว์มีชีวิต การดูแลสัตว์ในช่วงการฆ่าหรือการเชือดต้องไม่ให้สัตว์ทรมานและต้องไม่ให้สัตว์เกิดความตื่นตระหนก มาตรการเหล่านี้กำลังถูกสมาชิก WTO จับตามองว่าเป็นการกีดกันการค้าวิธีหนึ่ง

- มาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-related Environmental Measures) เป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อต้นทุน (cost implication) ในการผลิตและการค้าสินค้านั้น มาตรการที่สำคัญได้แก่ วิธีการผลิต ขั้นตอนการผลิต มาตรการบรรจุภัณฑ์ มาตรการฉลากเขียว (eco-labeling) และมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management System: EMS) เช่น ISO 14001

- การปิดฉลากสินค้าตัดแต่งสารพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms: GMOs) เป็นมาตรการที่นำมาใช้เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคในรูปของการปิดฉลากสินค้าที่เกิดจากการตัดแต่งสารพันธุกรรม รวมทั้งสินค้า GMOs ซึ่งเป็นเทคโนโลยีใหม่ในการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยโดยใช้หลักเคีอนกัยล่งหน้า เพราะขณะนี้ยังไม่สามารถพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ว่าสินค้า GMOs เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ได้อย่างชัดเจน

- การปิดฉลากเนื้อสัตว์จากฟาร์ม เรียกว่า “European Organic Logo” เป็นมาตรการของสหภาพยุโรปที่กำหนดให้มีการปิดฉลาก “Organic” ในสินค้าเนื้อสัตว์ประเภทเนื้อแพะ แกะ สุกร ไก่ และวัวที่ไม่ได้เลี้ยงด้วยอาหารที่เป็น GMOs เพื่อเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า

- มาตรการแรงงาน (Labour Standards) เป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการนำมาตรฐานแรงงานมาเป็นเงื่อนไขในการนำเข้าสินค้าซึ่งมีผลต่อการกีดกันการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าส่งออกจากประเทศกำลังพัฒนา ขณะนี้ WTO ได้แสดงท่าทีว่าเรื่องนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (The International Labour Office: ILO) แม้ประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปจะพยายามผลักดันให้ WTO มีกฎเกณฑ์ในการบังคับใช้เรื่องมาตรฐานแรงงานนี้ก็ตาม

หลักการขององค์การการค้าโลก (WTO) คือ สนับสนุนให้มีการใช้มาตรการทางด้าน ภาษีศุลกากรเป็นมาตรการคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศเพียงอย่างเดียว ต่อมาเมื่อการค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น องค์การการค้าโลกได้อนุญาตให้มีการนำมาตรการที่มีใช่ ภาษีศุลกากรมาใช้ได้ แต่จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของความตกลงต่างๆ ขององค์การการค้าโลก ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยการบังคับใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) ความตกลงว่าด้วยวิธิดำเนินการออกใบอนุญาตนำเข้า และตามบทบัญญัติเกดต์ ค.ศ. 1994 โดยมาตรการที่นำมาใช้จะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) และไม่เป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติตามอำเภอใจ หรือไม่สามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุผลเพียงพอ หรือใช้มาตรการในลักษณะที่เป็น การจำกัดการค้าระหว่างประเทศโดยแอบแฝง (เช่น การปกป้องอุตสาหกรรมภายใน) รวมทั้งต้องไม่ก่อให้เกิดความล่าช้าหรือค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระเกินไปกว่าที่ควรจะเป็น

โดยสรุปแล้ว กรมการค้าต่างประเทศ และสำนักงานเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ได้สรุปลักษณะมาตรการทางการค้าที่มีใช่ภาษี (NTMs) และการกีดกันการค้าที่มีใช่ภาษี (NTBs) ไว้ดังนี้

NTMs	NTBs
● เป็นมาตรการที่มีใช่อากรศุลกากรที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อกีดกันทางการค้าเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ อาทิ การจำกัดปริมาณการนำเข้า การออกใบอนุญาต การจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ การเก็บค่าธรรมเนียมต่างๆ ● ภายหลังการจัดตั้ง WTO ได้ห้ามใช้มาตรการ NTMs ที่ขัดกับความตกลงของ WTO โดยต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นมาตรการอากรศุลกากร (tariffication) หรือต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ข้อยกเว้นต่างๆ ● ข้อยกเว้นที่สำคัญ คือ (1) มาตรา 20 ของความตกลงเกดต์ เช่น มีความจำเป็นต้องคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และพืช หรือเพื่อให้มีการค้าที่เป็นธรรม เป็นต้น (2) การกำหนดความตกลงขึ้นใหม่เพื่อให้มีกฎเกณฑ์บังคับใช้ในเรื่องมาตรการ NTMs ได้แก่ ความตกลง	● เป็นการกีดกันทางการค้าที่มีใช่อากรศุลกากร และ ไม่สอดคล้องกับความตกลง หรือยังไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน ● การกีดกันที่สำคัญ อาทิ วิธีการบริหารโควตา สวัสดิภาพสัตว์ มาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการค้า การอ้างมาตรฐานแรงงาน การใช้มาตรการฝ่ายเดียวโดยอ้างว่าประเทศคู่ค้าไม่ปฏิบัติตามความตกลง WTO อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้มาตรา 301 ของสหรัฐอเมริกา ในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา การกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบสินค้าและกระบวนการศุลกากร เป็นต้น ● แนวโน้มของการใช้ NTBs ใหม่ๆ ที่ยังเป็นประเด็นถกเถียง และ/หรือต้องมีการออกกฎเกณฑ์การค้าใหม่เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของการผลิต การค้า การลงทุน และเทคโนโลยี อาทิ การ

NTMs	NTBs
ว่าด้วยการบังคับใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT) ความตกลงว่าด้วยการออกใบอนุญาตนำเข้า ความตกลงว่าด้วยการทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน (AD-CVD) และความตกลงว่าด้วยการปกป้อง (Safeguard) เป็นต้น	กีดกันโดยมีการปิดฉลากสีเขียวและ/หรือการปิดฉลากสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม (GMOs) โดยต้องผ่านเงื่อนไขต่างๆ การอ้างเรื่องสวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare) กฎระเบียบเรื่องการลงทุน และเรื่องนโยบายการแข่งขัน ฯลฯ

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ด้วยเหตุนี้**โครงการนี้จะวิเคราะห์มาตรการ NTMs บางประเภท**ที่มีการบังคับใช้โดยทั่วไป ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านการตีความ การบังคับใช้ และผลดี-ผลเสียต่อผู้ประกอบการไทย และเศรษฐกิจไทย ในบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ มาตรการที่มีใช้ ภาชีศุลกากร (NTMs) ที่มีการใช้โดยทั่วไป และ มาตรการ NTMs (และ NTBs) ที่มีการใช้ภายในประเทศผู้นำเข้า ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตการศึกษานี้ คือ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และจีน ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เป้าหมาย

อนึ่ง มาตรการ NTMs (และ NTBs) ที่โครงการนี้**ไม่ตรง**กับคำนิยามของทางหน่วยงานราชการ เนื่องจาก โครงการต้องการให้ความสำคัญกับมาตรการอื่นๆ ที่ครอบคลุมหลากหลายมิติที่ประเทศผู้นำเข้าใช้และครอบคลุมหลายความตกลงระหว่างประเทศ กล่าวคือ นอกจากจะเป็นมาตรการภายในภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลกแล้ว ยังรวมถึงมาตรการที่อยู่ภายใต้กรอบความตกลงอื่นๆ เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) ความตกลงด้านการบินพาณิชย์ระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งมาตรการภายใต้ความตกลงดังกล่าวอาจนำไปสู่มาตรการฝ่ายเดียวในการกีดกันหรือสร้างอุปสรรคทางการค้าสำหรับสินค้าและบริการ ที่นำเข้าได้ในอนาคต ซึ่งมาตรการ NTMs (และ NTBs) ใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นนั้น นอกจากจะเป็นมาตรการ **เพื่อคุ้มครองผู้ผลิต** ภายในประเทศแล้ว ยังเป็นมาตรการ**เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค**ภายในประเทศอีกด้วย

3.2 มาตรการที่มีใช้ภาชีศุลกากร (NTMs) ที่เป็นมาตรการหลายฝ่าย

เนื่องด้วยมาตรการที่มีใช้ภาชีศุลกากร มีอยู่หลายประเภท โครงการนี้จะเลือกกล่าวถึงและวิเคราะห์เพียง **บางมาตรการ** เท่านั้น โดยเฉพาะมาตรการที่ อาจจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ทั้งในด้านการตีความ การเตรียมการเพื่อรับมือ การเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตและต้นทุนธุรกรรม ตลอดจนความสามารถในการแข่งขันทางการค้า และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

ในส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช หรือ มาตรการ SPS ภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (หัวข้อ 3.1.1) มาตรการว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

หรือความตกลง TBT (หัวข้อ 3.1.2) มาตรการด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (หัวข้อ 3.1.3) มาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ (หัวข้อ 3.1.4) และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม (หัวข้อ 3.1.5)

3.2.1 มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (มาตรการ SPS)

มาตรการ SPS (Sanitary and Phytosanitary Standard) เป็นมาตรการที่มีการใช้อย่างแพร่หลาย และในบางกรณีนำไปสู่การเป็นอุปสรรคทางการค้าได้ อย่างน้อย 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก มาตรการ SPS จะเป็นการเพิ่มต้นทุนหรือสร้างความเสียหายเปรียบให้แก่สินค้าที่ส่งออกไปขายในประเทศผู้นำเข้า และลักษณะที่สอง มาตรการ SPS แม้ว่าจะมีการบังคับใช้ทั้งสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ แต่มักพบว่า มาตรการ SPS จะเพิ่มต้นทุนให้แก่สินค้านำเข้าจากต่างประเทศมากกว่าสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ (เนื่องจากผู้ผลิตภายในประเทศมีการเตรียมตัวและรับทราบข้อมูลศักยภาพของผู้ส่งออก)

มาตรการ SPS เหล่านี้ไม่เพียงแต่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ทว่ายังมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการด้านสุขภาพ การแปรรูปอาหาร ความใส่ใจด้านสุขภาพของผู้บริโภคที่เพิ่มมากขึ้น และการวิงวอนผลักดันมาตรการที่เข้มงวดจากภาคเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารในประเทศพัฒนาแล้ว มาตรการ SPS ที่เข้มงวดเพิ่มมากขึ้นนี้เพิ่มต้นทุนแก่ผู้ประกอบการและภาครัฐในประเทศกำลังพัฒนา และเป็นมาตรการที่ประเทศกำลังพัฒนามีความกังวลอย่างมาก

ความวิตกกังวลประการหนึ่ง ที่ภาครัฐควรให้ความสนใจและติดตามอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้เป็นการปกป้องผลประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการไทยที่ส่งสินค้าไปต่างประเทศ คือ “การใช้” และ “การตีความ” ที่ได้จากบทเรียนของกระบวนการระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลก (WTO) อาทิเช่น ‘การใช้ถ้อยคำที่กว้าง’ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนว่า ความตกลงเหล่านั้นกำหนดสิทธิและพันธกรณีอย่างไร ซึ่งเป็นหน้าที่ขององค์กรระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Body) ของ WTO ที่ต้องตีความบทบัญญัติดังกล่าวให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการตีความบทบัญญัติต่างๆ ของความตกลงด้าน SPS จะเป็นบรรทัดฐานการวินิจฉัยข้อพิพาทต่อไปในฐานะคดีบรรทัดฐาน (Precedent Case)

คณะพิจารณาและคณะพิจารณาอุทธรณ์ได้ตีความบทบัญญัติต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประเด็นสำคัญ อย่างน้อย 5 ประการ ดังต่อไปนี้ [สิทธิกร นิพนธ์, 2551]

(ก) มาตรการใดที่จัดว่าเป็นมาตรการตามความตกลงของ SPS ให้พิจารณาจากหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น *ประการแรก* วัตถุประสงค์ของมาตรการ โดยอวัตถุวิสัย (Objective) กล่าวคือ การพิจารณา ลักษณะของมาตรการ มากกว่าการพิจารณาความตั้งใจของประเทศสมาชิก และ *ประการที่สอง* ก่อนที่ความตกลง SPS จะมีผลใช้บังคับ ข้อกำหนดเรื่องสุขภาพจะฟ้องร้องได้เมื่อมีการละเมิดพันธกรณีภายใต้ความตกลง GATT ข้อ 20 (b) อนุญาตให้ใช้มาตรการที่จำเป็นในการปกป้องชีวิตหรือสุขภาพมนุษย์ สัตว์ และพืช และอาจจะถูกฟ้องได้ เมื่อมีการละเมิดพันธกรณีการห้ามเลือกการปฏิบัติ (ข้อ 1 และข้อ 3 ของความตกลง GATT)

(ข) ขอบเขตของมาตรการภายใต้ความตกลง SPS มีหลักการตีความ 2 ประการ ดังนี้ *ประการแรก* มาตรการที่มีวัตถุประสงค์หลายประการ เมื่อวัตถุประสงค์หนึ่งวัตถุประสงค์ใดของมาตรการนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์มาตรการภายใต้ความตกลง SPS แล้ว มาตรการนั้นก็จะเป็นมาตรการภายใต้ความตกลง SPS และ *ประการที่สอง* ขอบเขต "ความเสี่ยง" ตามความตกลง SPS ให้รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยคำอธิบายคำว่า สัตว์รวมถึงสัตว์ป่าและพืชรวมถึงพืชป่า²

(ค) สิทธิประเทศสมาชิกในการกำหนดและใช้มาตรการ SPS ในเรื่องเกี่ยวกับ "ระดับความเสี่ยงที่เหมาะสม" เช่น *ประการแรก* ประเทศสมาชิกสามารถกำหนดระดับความเสี่ยงที่เหมาะสม แม้กระทั่งระดับที่ไม่มีความเสี่ยงหรือความเสี่ยงเป็นศูนย์ ก็ได้ [คดี Australia-Salmon] *ประการที่สอง* ในการประเมินความเสี่ยงจะต้องมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการกำหนดมาตรการ SPS สำหรับในกรณีที่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ไม่เพียงพอ จะต้องหาข้อมูลที่จำเป็นเพิ่มเติมสำหรับการประเมินความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น และ*ประการที่สาม* การบังคับใช้มาตรการ SPS ที่อาศัยเพียงหลักการเตือนภัยล่วงหน้าโดยมีความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์และยังไม่มี การประเมินความเสี่ยงก่อนนั้น จะยังคงไม่ได้รับการยอมรับของคณะพิจารณาอุทธรณ์ เป็นต้น

(ง) เพื่อให้สามารถแบ่งแยกระหว่าง มาตรการ SPS ที่กีดกันทางการค้าอย่างแอบแฝง ออกจาก มาตรการ SPS เพื่อสุขภาพอนามัยที่แท้จริง จำเป็นต้องอาศัยเหตุผลทางด้านวิทยาศาสตร์มาสนับสนุนการบังคับใช้มาตรการ SPS ที่แท้จริง ดังนั้น จึงต้องมีการตีความ คำว่า "เหตุผลทางด้านวิทยาศาสตร์" ดังนี้ คือ เหตุผลทางด้านวิทยาศาสตร์ต้องเป็นการรวบรวมจากวิธีการทางด้านวิทยาศาสตร์ เหตุผลนี้ไม่รวมถึงเหตุผลที่ไม่มีข้อมูลอย่างเพียงพอหรือไม่สามารถพิสูจน์สมมติฐานได้ [กรณี Japan-Apples] ส่วนการตีความคำว่า "หลักฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เพียงพอ" คือ หลักฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เพียงพอหรือไม่ให้พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการ SPS กับหลักฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ว่า เป็นไปอย่างมีเหตุมีผล หรือไม่ การวินิจฉัยเป็นไปรายกรณี (Case-by-case Basis) และขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของกรณี (Circumstance) รวมถึงลักษณะของมาตรการ ตลอดจนคุณภาพและปริมาณของหลักฐานทางด้านวิทยาศาสตร์

(จ) ข้อจำกัดการกำหนดและการใช้มาตรการ SPS ได้แก่ มาตรการที่ใช้ต้อง **ไม่กีดกันการค้าเกินความจำเป็น** เพื่อบรรลurposeระดับการคุ้มครองสุขภาพอนามัยและสุขภาพพืชที่เหมาะสม³ และต้อง **ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ** สำหรับมาตรการที่ดีความว่าเลือกปฏิบัติ จะต้องมององค์ประกอบดังนี้ (1) ใช้ระดับการปกป้อง (ที่เหมาะสม) แตกต่างกันในสถานการณ์เหมือนกัน (2) ระดับการปกป้องที่เหมาะสมนั้นแสดงถึงความแตกต่างกันตามอำเภอใจหรือไม่เป็นธรรม และ (3) มาตรการที่ก่อให้เกิดความแตกต่างนั้น ก่อให้เกิดการจำกัดการค้าระหว่างประเทศอย่างแอบแฝง [คดี Australia – Salmon]

² ด้วยเหตุนี้ กรณีพืช GMOs จึงมีการตีความว่า เมื่อพืช GMOs มีผลกระทบต่อพืชขนาดเล็ก สัตว์ขนาดเล็ก และระบบของสิ่งมีชีวิตที่ได้รับผลโดยตรง เช่น แมลงที่ต้านทานยาฆ่าแมลง ดังนั้นมาตรการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์ GMOs จึงเป็นมาตรการเกี่ยวกับความเสี่ยงชีวิตหรือสุขภาพของสัตว์หรือพืช

³ มาตรการ SPS ที่กำหนดขึ้นใหม่ ไม่ควรบังคับใช้ หากมีมาตรการอื่นอยู่แล้วที่สามารถบรรลุเป้าหมายการปกป้องสุขภาพอนามัยที่เหมาะสม และมีผลกระทบต่อการค้าน้อยกว่า

ด้วยการตีความต่างๆข้างต้นนี้ นักวิชาการบางท่านมีความเชื่อว่า **มาตรการ SPS สามารถเป็นมาตรการที่ส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้า** เพราะ มาตรการ SPS มักอยู่บนพื้นฐาน (based on) หรือ สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ (แม้ว่าจะมีลักษณะเหมือนกันเพียงบางส่วน) ซึ่งย่อมเป็นมาตรการที่มีการใช้อยู่ทั่วไปอยู่แล้ว อีกทั้ง มาตรการ SPS จะเป็นมาตรการแอบแฝงเพื่อกีดกันทางการค้านั้นกระทำได้อย่างมากขึ้น เพราะต้องอาศัยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปจำนวนมาก ประเทศไทยอาจต้องเผชิญกับการใช้มาตรการ SPS จากประเทศคู่ค้า ดังนั้น โครงการนี้ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ส่งออกอย่างน้อย 4 ประการ [สิทธิกร นิพนยะ, 2551]

ประการแรก ควรมีการตรวจสอบมาตรการ SPS ว่าเป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศหรือไม่ เช่น เป็นมาตรการที่มีการประเมินความเสี่ยงหรือยัง มีการอาศัยหลักการทางด้านวิทยาศาสตร์หรือไม่ และ มีการกำหนดระดับการคุ้มครองที่เหมาะสมเท่าใด เป็นต้น

ประการที่สอง ควรมีการเจรจายอมรับมาตรการ SPS ของไทยร่วมกันระหว่างประเทศคู่ค้ากับประเทศไทย กล่าวคือ แทนที่จะปฏิบัติตามมาตรการ SPS ของประเทศคู่ค้าแต่ฝ่ายเดียว ก็ให้ประเทศคู่ค้ายอมรับว่า มาตรการ SPS ของประเทศไทยที่ได้ ระดับการคุ้มครองที่เหมาะสมเช่นเดียวกับมาตรการ SPS ของประเทศคู่ค้า

ประการที่สาม ควรใช้ประโยชน์ในฐานะประเทศกำลังพัฒนา กล่าวคือ ควรเร่งรัดพันธกรณีในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการส่งเสริมและอำนวยความสะดวก จากการเข้าร่วมเจรจาในองค์การระหว่างประเทศที่กำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมถึงการอ้างสิทธิการมีระยะเวลาเตรียมการปฏิบัติตามมาตรการ SPS ของประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา

ประการที่สี่ ควรติดตามข้อมูลจากจุดติดต่อในประเทศคู่ค้า กล่าวคือ เนื่องจากมาตรการ SPS มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อที่หน่วยงานของภาครัฐไทยจะได้ทำการ เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวให้ผู้ประกอบการ ไทยได้เตรียมปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการมีมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการ เช่น การให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและวิชาการ ตลอดจนเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานของประเทศคู่ค้า

3.2.2 ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (ความตกลง TBT)

ในปัจจุบันอุปสรรคการค้าที่ประเทศต่างๆ นำมาใช้กันเพิ่มมากขึ้นคือ ข้อกำหนดทางเทคนิค ซึ่งสร้างอุปสรรคทางการค้าอย่างน้อย 2 ประการคือ เพิ่มต้นทุนให้แก่ผู้ประกอบการการค้าระหว่างประเทศในการแสวงหา ข้อมูลด้าน ข้อกำหนดทางเทคนิคของประเทศคู่ค้าเพื่อปฏิบัติตาม และเพิ่มต้นทุนให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับข้อกำหนดเหล่านั้น ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสที่จะได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดการผลิต

ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึง ผลกระทบของข้อกำหนดทางเทคนิคต่อการค้าระหว่างประเทศ ดังกล่าวจึงได้เจรจาเพื่อจัดทำระเบียบข้อกำหนดทางเทคนิคระหว่างประเทศขึ้น โดยเริ่มจากการเจรจา และจัดทำประมวลมาตรฐาน (Standard Code) ในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโตเกียว และรอบอุรุกวัย โดยแยกความตกลงที่เกี่ยวข้องกับ ข้อกำหนดทางเทคนิคออกเป็น 2 ฉบับ คือ ความตกลงว่าด้วย มาตรฐานสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (ความตกลง SPS) และความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (ความตกลง TBT)

ความตกลง TBT ได้ปรับปรุงระเบียบข้อกำหนดทางเทคนิคระหว่างประเทศให้ละเอียดและมีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น และวางหลักการต่างๆ ที่ใช้กับข้อกำหนดทางเทคนิค เช่น การห้ามการเลือกปฏิบัติ การไม่สร้างอุปสรรคต่อการค้าเกินความจำเป็น การอิงข้อกำหนดทางเทคนิคขององค์การระหว่างประเทศ การยอมรับร่วมกัน ความโปร่งใส และการปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษและแตกต่างกับประเทศกำลังพัฒนา หลักการเหล่านี้ใช้กับข้อกำหนดทางเทคนิคทั้งที่เป็นกฎระเบียบทางเทคนิค (Technical Regulation) มาตรฐาน (Standard) และการประเมินความสอดคล้อง (Conformity Assessment Procedures) ของรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และองค์กรที่มีรัฐ นอกจากนี้ ความตกลง TBT ยังมีกฎระเบียบว่าด้วยสถาบัน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า และการเพิ่มเติมกฎระเบียบเรื่องการระงับข้อพิพาทโดยเฉพาะเพิ่มเติมจากความเข้าใจว่าด้วยการระงับข้อพิพาท

นับแต่ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้ามีผลใช้บังคับเมื่อปี 2538 เป็นต้นมา มีข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกที่เกี่ยวกับความตกลง TBT อย่างน้อย 6 คดี คือ คดี *US-Gasoline* คดี *Argentina-Textiles and Apparel* คดี *EC-Hormones (US)* คดี *EC-Hormones (Canada)* คดี *EC-Asbestos* และคดี *EC-Sardines* ซึ่งมีเพียงคดี *EC-Asbestos* และคดี *EC-Sardines* ที่กล่าวถึงความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า และมีเพียงคดี *EC-Sardines* เท่านั้น ที่วินิจฉัยภายใต้ความตกลง TBT โดยตรง เมื่อเปรียบเทียบกับความตกลง SPS แล้ว ข้อพิพาทภายใต้ความตกลง TBT มีจำนวนน้อยมาก

เนื่องมาจากความตกลง TBT มีการปรับปรุงประมวลมาตรฐาน (ในขณะที่ความตกลง SPS ได้เพิ่มเติมหลักการใหม่ โดยเฉพาะหลักการการประเมินความเสี่ยง และหลักการทางด้านวิทยาศาสตร์) ดังนั้น จึงมีการใช้และการตีความความตกลง TBT ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปนัยที่สำคัญได้ดังนี้ [สิทธิกร นิพนธ์ 2552ก.]

(1) ข้อบังคับทางเทคนิคต้องเป็นเอกสารที่ใช้กับผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่สามารถระบุได้ และต้องกำหนดลักษณะของผลิตภัณฑ์มากกว่าหนึ่งลักษณะ และการปฏิบัติตามคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์เป็นไปโดยบังคับ⁴

⁴ ความตกลง TBT ได้นิยามคำว่า 'ข้อบังคับทางเทคนิค' ไว้ว่า "เอกสารซึ่งอธิบายถึงลักษณะผลิตภัณฑ์ หรือขบวนการ และวิธีการผลิตที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น รวมถึงข้อกำหนดการบริหารที่ใช้อยู่ ซึ่งเป็นกฎข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม โดยอาจจะรวมหรือระบุไว้โดยเฉพาะถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ สัญลักษณ์ การบรรจุหีบห่อ การทำเครื่องหมาย หรือการปิดฉลาก ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ ขบวนการ หรือวิธีการผลิตด้วย"

ความแตกต่างระหว่างข้อบังคับทางเทคนิคกับมาตรฐานคือ ข้อบังคับทางเทคนิค เป็นข้อกำหนดทางเทคนิคเชิงบังคับ ส่วนมาตรฐานเป็นข้อกำหนดทางเทคนิคเชิงสมัครใจ สินค้าที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดทางเทคนิคไม่สามารถจำหน่ายได้ แต่สินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานยังสามารถจำหน่ายได้ ส่วนกระบวนการประเมินความสอดคล้องนั้นกำหนดว่าสินค้าเป็นไปตามข้อบังคับทางเทคนิคและมาตรฐานหรือไม่

(2) ความตกลง TBT ครอบคลุมมาตรการที่มีผลบังคับใช้ก่อนวันที่ 1 มกราคม 2538 ด้วย จากคดี *EC-Sardines* คณะพิจารณาอุทธรณ์วินิจฉัยและอธิบายเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า มาตรการที่ยังคงมีผลใช้บังคับจนถึงวันที่ความตกลง TBT ใช้บังคับนั้น ยังคงต้องปฏิบัติตามพันธกรณี ความตกลง TBT (ตามข้อ 16:4 ความตกลงองค์การการค้าโลก⁵)

(3) การใช้มาตรฐานระหว่างประเทศเป็นพื้นฐานของข้อบังคับทางเทคนิค กล่าวคือ หากแต่ละประเทศไม่ใช้มาตรฐานระหว่างประเทศเป็นพื้นฐานแล้ว ข้อกำหนดทางเทคนิคอาจเป็นอุปสรรคทางการค้าได้ เนื่องจากแต่ละประเทศกำหนดข้อกำหนดทางเทคนิคที่หลากหลายและแตกต่างกัน การปฏิบัติตามข้อกำหนดทางเทคนิคเหล่านั้น นอกจากจะ สร้างต้นทุนการแสวงหาข้อมูลและการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางเทคนิคแก่ผู้ผลิตแล้ว ยังตัดโอกาสที่ผู้ผลิตจะได้รับประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดการผลิตอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ความตกลง TBT จึงได้กำหนดหลักการให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรฐานระหว่างประเทศเป็นพื้นฐานสำหรับข้อบังคับทางเทคนิคของตน⁶

แม้ความตกลง TBT จะส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกจัดทำข้อกำหนดทางเทคนิคบนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศ แต่ความตกลง TBT ก็ตระหนักและยอมรับถึงอำนาจอธิปไตยของประเทศสมาชิกในการดำเนินมาตรการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อันชอบธรรมที่ประเทศสมาชิกต้องการได้ ดังนั้น ความตกลง TBT จึงกำหนดข้อยกเว้นพันธกรณีการจัดทำข้อกำหนดทางเทคนิคบนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศไว้ ในกรณีที่มาตรฐานระหว่างประเทศ ไม่ก่อให้เกิดผลหรือไม่เหมาะสม กับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมแล้ว ประเทศสมาชิกก็ ไม่จำเป็นต้องใช้มาตรฐานระหว่างประเทศนั้นเป็นพื้นฐานสำหรับข้อกำหนดทางเทคนิคของตน

(4) มาตรฐานระหว่างประเทศที่เป็นพื้นฐานของข้อบังคับทางเทคนิคไม่จำเป็นต้องเป็นมาตรฐานที่ได้รับฉันทามติ เท่านั้นแต่ยังรวมถึงมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย ความตกลง TBT ยังกำหนดให้ประเทศสมาชิกเข้าร่วมการเจรจาจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศดังกล่าวด้วย

⁵ กำหนดให้ประเทศสมาชิกแต่ละรายจะให้หลักประกันความสอดคล้องของกฎหมาย ข้อบังคับ และวิธีการทางการบริหารของตน กับพันธกรณีของตนที่ระบุไว้ในความตกลง ประกอบกับ ไม่มีข้อบัญญัติใด ในความตกลง TBT ที่ยกเว้นพันธกรณีให้แก่วิธีการที่ใช้บังคับก่อนที่ความตกลง TBT จะมีผลบังคับใช้ ดังนั้นในคดี *EC-Sardines* ประชาคมยุโรปจึงยังคงต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ตามความตกลง TBT แม้ข้อกำหนดของตนจะใช้บังคับก่อนที่ความตกลง TBT จะบังคับใช้ก็ตาม

⁶ การจะพิจารณาว่ามาตรฐานระหว่างประเทศเป็นพื้นฐานของข้อบังคับทางเทคนิคหรือไม่นั้นต้องพิจารณาว่ามาตรฐานระหว่างประเทศกับข้อบังคับทางเทคนิคมีความสัมพันธ์กันอย่างมากหรือไม่ หรือ มาตรฐานระหว่างประเทศเป็นพื้นฐานของข้อบังคับทางเทคนิคหรือไม่

(5) เมื่อข้อบังคับทางเทคนิคสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องแล้ว จะได้รับการสนับสนุนไว้ก่อนว่า ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าอย่างไม่จำเป็น เพื่อให้ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกนำมาตราฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นพื้นฐานการจัดทำข้อกำหนดทางเทคนิค ความตกลง TBT จึงกำหนดแรงจูงใจให้ **ประเทศสมาชิก บังคับใช้ข้อบังคับทางเทคนิค ที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องแล้ว ข้อบังคับทางเทคนิคนั้นจะได้รับการสนับสนุนไว้ก่อนว่าไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าอย่างไม่จำเป็น** ข้อสนับสนุนตามกฎหมายนี้เป็นการกำหนดภาระการพิสูจน์ กล่าวคือ ประเทศผู้ร้องจะต้องพิสูจน์ว่าการกำหนดข้อบังคับทางเทคนิคนั้นก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าอย่างไม่จำเป็น

3.2.3 ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs)

การจัดทำความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-related Intellectual Property Rights: TRIPs) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่มกราคม 2538 ประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญ คือ หลักการพื้นฐาน (หรือ หลักการไม่เลือกปฏิบัติ) มาตรฐานการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา แต่ละประเภท (ซึ่งครอบคลุมเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิที่เกี่ยวข้อง เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แบบอุตสาหกรรม สิทธิบัตร การออกแบบวงจรรวม การคุ้มครอง ร่องข้อสนเทศที่ไม่เปิดเผย และการควบคุม แนวปฏิบัติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขัน) การบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (ครอบคลุมเรื่อง กระบวนการและการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งและทางฝ่ายบริหาร มาตรการชั่วคราว ข้อกำหนด พิเศษเกี่ยวกับมาตรการ ณ จุดผ่านแดน และกระบวนการ รทางอาญา) การระงับข้อพิพาท และการ ดำเนินการในช่วงการปรับตัว (สำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด)

เนื่องด้วยปัจจุบันประเด็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญามีบทบาทสำคัญมากในการค้าสินค้าและบริการของอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Industries) ดังนั้น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ของสินค้าและบริการในอุตสาหกรรมนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้คิดค้นรายแรก เพื่อป้องกันการ ลอกเลียนแบบและเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้คิดค้นสินค้าและบริการดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสินค้า และบริการด้าน ทัศนกรรมและด้านบันเทิง (เช่น เพลง ภาพยนตร์ วรรณกรรม) การส่งออกสินค้าและ บริการของอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์มีมูลค่า 424.4 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในปี 2548 หรือคิดเป็นร้อยละ 3.4 ของมูลค่าการค้าโลก และประเทศกำลังพัฒนามีสัดส่วนการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมเชิง สร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 41 ในปี 2548 [United Nations, 2008: 106]

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้และการตีความของความตกลง TRIPs จึงเป็นเรื่องที่ ผู้ประกอบการไทยควรให้ความสนใจ เนื่องจากประเทศพัฒนาแล้วมัก ใส่ใจเกี่ยวกับส่งออกสินค้าและ บริการประเภทเชิงสร้างสรรค์ และคุ้มครองสิน ค้าและบริการ ประเภทนี้ภายในประเทศ (โดยปกป้อง คุ้มครองจากทั้งสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและที่นำเข้าจากต่างประเทศ) ดังนั้น นอกจากประเทศผู้ นำเข้าจะมีมาตรการตรวจสอบมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้านำเข้าแล้ว ยังมี มาตรการตรวจสอบมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าต้นที่ส่งออกไปยังประเทศต่างๆ

ด้วย และหากพบว่าประเทศต่างๆ เหล่านั้นมีระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่เข้มงวด ก็จะมีการใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้า (ที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร) กับประเทศต่างๆ เหล่านั้น

การศึกษานี้ได้หยิบยกกรณีการใช้และการตีความใน เรื่อง “ลิขสิทธิ์” เป็นกรณีศึกษา โดยศึกษาจากกรณีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายใต้องค์การการค้าโลก นั่นคือ คดี US-Section 110 กับคดี China-Intellectual Property Right สำหรับรายละเอียดของเนื้อหาความตกลง TRIPs และการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะไม่กล่าวในที่นี้ [ดูรายละเอียดได้ที่ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์ (2541)] ลักษณะสำคัญของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้ความตกลง TRIPs คือ ให้การคุ้มครองเฉพาะส่วนของสิทธิทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Rights) แต่ไม่ได้คุ้มครองสิทธิทางด้านศีลธรรม (Moral Rights)⁷ แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ และให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์จากงานวรรณกรรมและศิลปกรรมให้รวมถึงการคุ้มครองโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และการรวบรวมข้อมูลหรือฐานข้อมูล

การใช้และตีความเรื่องลิขสิทธิ์ภายใต้ความตกลง TRIPs มีอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ **ประเด็นแรก** การคุ้มครองลิขสิทธิ์ (ตามข้อ 9 ความตกลง TRIPs) โดยตีความคำว่า “ลิขสิทธิ์” กับ “การตรวจสอบเนื้อหาหรือการเซ็นเซอร์” ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ลิขสิทธิ์ เป็นการคุ้มครองประโยชน์เอกชน ส่วนการตรวจสอบเนื้อหานั้นเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และ**ประเด็นที่สอง** ข้อยกเว้นและข้อจำกัด (ตามข้อ 13 ความตกลง TRIPs) ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (1) กรณีพิเศษบางกรณี ซึ่งต้องเป็นกรณีที่มีขอบเขตที่แน่นอน และต้องเป็นกรณีที่จำกัดอย่างมาก (2) ไม่ขัดต่อการแสวงหาผลประโยชน์ตามปกติของงาน โดยประโยชน์ตามปกติของงานพิจารณาจากการใช้ประโยชน์ตามความเป็นจริง และจากการคาดหมายประโยชน์ที่จะได้รับจากลิขสิทธิ์ก็ได้ และ (3) ไม่เสียเปรียบอย่างไม่สมควร (unreasonable) ต่อประโยชน์ (interest) อันชอบธรรม (legitimate) ของผู้ทรงสิทธิ ‘ประโยชน์’ นี้ ไม่จำกัดเฉพาะโอกาสประโยชน์หรือความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ แต่รวมถึงประโยชน์หรือความเสียหายที่มีใช้ทางด้านเศรษฐกิจอื่นๆ ด้วย⁸ [สิทธิกร นิพนยะ, 2552ค.]

จากการใช้และการตีความความตกลง TRIPs เฉพาะส่วนของลิขสิทธิ์ในคดี *China-Intellectual Property Right* และคดี *US-Section 110* ที่ผ่านมา มีนัยต่อประเทศไทย อย่างน้อย 2 ประการ คือ (ก) การคุ้มครองลิขสิทธิ์ครอบคลุมถึงงานที่ไม่ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาหรือเซ็นเซอร์ และ (ข) ข้อยกเว้นและข้อจำกัดการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ต้องครบเงื่อนไขทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น

⁷ สิทธิทางเศรษฐกิจ คือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ การแปลหรือดัดแปลงงาน การบันทึกงาน การเผยแพร่งานต่อสาธารณชน และการแพร่เสียงแพร่ภาพ ส่วนสิทธิทางศีลธรรม คือ สิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์หรือผู้สืบสิทธิของผู้สร้างสรรค์ ในการให้มีการอ้างอิงชื่อของตนในฐานะเป็นผู้สร้างสรรค์ (Right of Paternity) และสิทธิป้องกันมิให้มีการบิดเบือนหรือกระทำการอย่างใดๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ (Right of Respect) [จักรกฤษณ์ ครอบพจน์, 2541: 83]

⁸ คณะพิจารณา ข้อพิพาทขององค์การการค้าโลก กำหนดว่า ความเสียเปรียบ อย่างไม่สมควรนั้นจะเกิดขึ้น ถ้า ข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดก่อให้เกิดหรือมีโอกาสดึงดูดให้เกิดการสูญเสียรายได้ที่ไม่เหมาะสมต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ความเสียเปรียบนี้อาจเยี่ยวยาให้กลับมามีระดับที่ยอมรับได้โดยการจ่ายค่าชดเชย อย่างน้อยที่สุดภายใต้เงื่อนไขว่า ในกรณีที่มีการสูญเสียกำไรอย่างมากต่อเจ้าของลิขสิทธิ์

3.2.4 ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (ความตกลง GATS)

ความตกลง GATS (General Agreement on Trade in Services) มีผลใช้บังคับมาตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยความตกลงได้กำหนดพันธกรณีหรือข้อผูกพันเกี่ยวกับมาตรการของประเทศสมาชิกอันมีผลต่อการค้าบริการ ทั้งนี้พันธกรณีตามความตกลง GATS มีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันภาคบริการมีความสำคัญด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าสัดส่วนของการค้าบริการระหว่างประเทศมีเพียงร้อยละ 20 ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดในโลกก็ตาม แต่มูลค่าการค้าบริการก็เพิ่มสูงขึ้นถึงระดับ 2.8 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. และมีสัดส่วนสองในสามของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในปี 2548 [Marchetti and Roy, 2009: 2]

นับตั้งแต่ความตกลง GATS มีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน (มิถุนายน 2552) มีข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับความตกลง GATS อย่างน้อย 13 คดี⁹ มีเพียง 2 คดีเท่านั้นที่วินิจฉัยตามความตกลง GATS คือ คดี *Mexico-Telecoms* และคดี *U.S.-Gambling* ซึ่งเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการของสหรัฐอเมริกา อันมีผลต่อการค้าบริการการพนันข้ามแดนของผู้ให้บริการต่างประเทศ และมีเพียงคดี *U.S.-Gambling* ที่เข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทชั้นคณะพิจารณาอุทธรณ์ ทั้งนี้ผลของการพิจารณาที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจในกฎเกณฑ์ภายใต้ความตกลง GATS มีดังนี้ (ก) ความตกลง GATT และ GATS เพิ่มเติมและใช้ร่วมกัน (Cumulative and Coexist) และได้มีลักษณะที่ความตกลงหนึ่งอยู่เหนืออีกความตกลงหนึ่ง (ข) มาตรการภายใต้ความตกลง GATS ไม่รวมถึงมาตรการที่ใช้กับผู้บริโภค (ค) การให้บริการทางอินเทอร์เน็ตจัดเป็นการให้บริการรูปแบบข้ามพรมแดน (ง) กรณีการผูกพันสาขาการบริการนั้น เอกสาร W/120 และแนวทางการจัดทำตารางข้อผูกพันเฉพาะ ฉบับปี 2536 เป็นวิธีการเสริมการตีความตามข้อ 32 อนุสัญญากรุงเวียนนา (จ) ส่วนการเข้าถึงตลาดของภาคบริการมีข้อบัญญัติ “ห้ามการให้บริการ” เป็นข้อจำกัดการเข้าถึงตลาด โดยเป็นการกำหนดตัวเลขโควตาการให้บริการเท่ากับศูนย์ และ (ฉ) ในบทข้อยกเว้นทั่วไป ประเทศผู้ร้องต้องรับภาระการพิสูจน์ว่า มีมาตรการอื่นที่บรรลุลวัตถุประสงค์ทางนโยบายและประเทศผู้ถูกร้องสามารถใช้มาตรการอื่นนั้นได้ โดยไม่รับภาระเกินสมควร

ทั้งนี้การใช้และตีความความตกลง GATS ในข้อพิพาทดังกล่าว มีนัยต่อประเทศไทย คือ

(ก) ในการเจรจาเรื่องการค้าบริการในการค้าพหุภาคีรอบโดฮา (ซึ่งเป็นการเจรจาการค้าในรอบปัจจุบันขององค์การการค้าโลก) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาและจัดทำตารางข้อผูกพันเฉพาะ จะต้องพิจารณาถึงเอกสารที่ประกอบการจัดทำตารางข้อผูกพันเฉพาะ โดยเฉพาะแนวทางการจัดทำตาราง ฉบับปี 2544 และการจัดแบ่งประเภทสาขาการบริการ เนื่องจากเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการตีความตารางข้อผูกพันเฉพาะของไทย

(ข) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอาจมีผลขยายความผูกพันตามความตกลง GATS ได้ ดังเช่นการให้บริการข้ามแดน ซึ่งรวมถึงช่องทางการให้บริการข้ามแดนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นการให้บริการข้ามแดนผ่านช่องทางไปรษณีย์ ผ่านสายโทรศัพท์ หรือผ่านอินเทอร์เน็ต ดังนั้นหน่วยงานที่

⁹ สรุปย่อแต่ละคดีดู Davey (2008)

เกี่ยวข้องกับการเจรจาและจัดทำตารางข้อผูกพันเฉพาะจะต้องพิจารณาให้รอบด้านถึงการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในอนาคต

(ค) ความตกลง GATS ก่อนข้างควรพ้ออำนาจอธิปไตยของประเทศสมาชิกในการกำหนดนโยบายสาธารณะบางประการ โดยเฉพาะนโยบายสาธารณะภายใต้ข้อยกเว้นทั่วไป เนื่องจากประเทศที่อ้างข้อยกเว้นทั่วไปมีการพิจารณาพิสูจน์แต่เพียงว่า “นโยบายสาธารณะมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด” มาตรการภายใต้ข้อยกเว้นเป็นมาตรการที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์นโยบายสาธารณะมากน้อยเพียงใด ขณะที่ประเทศผู้ร้องต้องรับภาระพิสูจน์ว่า มีมาตรการอื่นที่ขัดต่อความตกลง GATS น้อยกว่ามาตรการพิพาท และมาตรการอื่นนั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์นโยบายสาธารณะได้เช่นกัน

3.2.5 มาตรการด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

เมื่อการค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนสำคัญที่ติดไปกับสินค้าและบริการ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า เครื่องบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฯลฯ และมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการนั้นๆ ดังนั้น ถ้าการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามีไม่เพียงพอ อาจนำไปสู่การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมกับสินค้าคู่แข่งได้ เพราะผู้ผลิตที่มีการลงทุนวิจัยและพัฒนาสินค้าและบริการ (R&D) ย่อมมีต้นทุนสูงกว่าผู้ผลิตที่ไม่ได้ลงทุนด้านนี้ ด้วยเหตุนี้ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยคุ้มครองผู้ผลิตที่มีการลงทุนด้าน R&D แต่อย่างไรก็ดี การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ที่เกินขอบเขต การละเมิดหรือการขโมยทรัพย์สินทางปัญญาก็อาจเป็นสาเหตุแห่งการบิดเบือนทางการค้าได้

ในปัจจุบันนี้ สัดส่วนของจำนวนสิทธิบัตรต่อจำนวนนวัตกรรม (ผลิตภัณฑ์และกระบวนการ) เพิ่มขึ้น และ “ขอบเขต” ของทรัพย์สินทางปัญญาได้ขยายออกไปเรื่อยๆ ครอบคลุมถึง ซอฟต์แวร์ สิ่งประดิษฐ์ทางพันธุกรรม (genetic creations) เครื่องมือสำหรับการค้าขายทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ต รวมทั้งความรู้พื้นฐานบางประการ เครื่องมือวิจัย (research tools) และฐานข้อมูล จนนำไปสู่การออกกฎหมายภายในประเทศเพื่อคุ้มครองการลอกเลียนแบบ และเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนเพื่อการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป

ประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามความตกลงระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา 2 ฉบับ คือ อนุสัญญากรุงเบิร์น (Berne Convention) ว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม และความตกลงศิลปกรรม และความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเข้ากับการค้าระหว่างประเทศ (Agreement on Trade - Related Aspects of Intellectual Property Rights) หรือ ความตกลง TRIPs ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) และกำลังจะเข้าร่วมองค์การทรัพย์สินทางปัญญา (World Intellectual Property Organization: WIPO) และสนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty: PCT) ในปัจจุบันนี้ นักวิชาการหลากหลายสาขากำลังศึกษาและหาข้อสรุปในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความตกลง TRIPs กับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ การคุ้มครองสิทธิบัตรในสิ่งมีชีวิต การจัดตั้งระบบ

ภาคีเพื่อการจัดแจ้งและการจดทะเบียน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการขยายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้าอื่น (นอกเหนือจากไวน์ และสุรา) เป็นต้น

เนื่องด้วยพันธกรณีของความตกลงต่างๆ ด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่ไทยเป็นภาคี ประเทศไทยจึงต้องทำการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่ต่ำกว่าในระดับของการคุ้มครองที่กำหนดไว้ในความตกลง TRIPs ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้ประเทศไทยต้องมีการแก้ไขหรือบัญญัติกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาใหม่เป็นจำนวนมาก¹⁰ และเพื่อเป็นการยกระดับการบังคับใช้สิทธิให้สูงขึ้นและทำให้กระบวนการพิจารณาความด้านทรัพย์สินทางปัญญารวดเร็วขึ้น ประเทศไทยจึงจัดตั้ง “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง” ขึ้น เพื่อรองรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและทรัพย์สินทางปัญญาที่มีปริมาณและความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ทรัพย์สินทางปัญญาเริ่มมีความสำคัญกับการค้าระหว่างประเทศไทยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากประเทศไทยมีการผลิต นำเข้าและส่งออกสินค้าที่อาศัยความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตมากขึ้น จึงทำให้ผู้ประกอบการไทยเองเริ่มหันมาสนใจการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากกรณีการจดสิทธิบัตร ในปี 2549 มีสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทั้งสิ้นจำนวน 1,878 รายการ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 42 ในจำนวนนี้เป็นสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 757 รายการ และสิทธิบัตรการประดิษฐ์จำนวน 1,121 รายการ ทั้งนี้ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59) เป็นของคนไทย ในขณะที่สิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ได้รับการจดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89) มาจากคนต่างชาติ เป็นต้น

สำหรับประเด็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญากับการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันที่น่าสนใจมีดังนี้ [พีระ เจริญพร, 2551ข. และ 2552ค]

(1) การใช้ประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเงื่อนไขในการกีดกันทางการค้า ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป มักหยิบยกการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมาเป็นประเด็นในการใช้ เป็นมาตรการกีดกันและได้ตอบทางการค้าแก่สินค้านำเข้าจากไทยในบางรายการ

ตัวอย่างเช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเจรจาข้อตกลงเสรีภาพ การค้าระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ที่มีเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในอุตสาหกรรมยาและการบังคับใช้สิทธิ (Compulsory

¹⁰ ปัจจุบันนี้ กฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ แต่ละฉบับจะมีเจตนารมณ์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของผลงานในแต่ละลักษณะ ซึ่งงานที่ได้สร้างสรรค์หรือคิดค้นขึ้น คือ พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ร.บ.คุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ร.บ. ความลับทางการค้า และ พ.ร.บ.คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

Licensing) ในการผลิตยาของไทยโดยถูกนำไปโยงกับการตัดสิทธิพิเศษทางอัตราภาษีศุลกากร (GSP)¹¹ ซึ่งมีผลกระทบต่อภาวะการค้าระหว่างประเทศของไทยกับ สหรัฐอเมริกา¹² และใช้การตัดสิทธิ GSP กดดันให้ประเทศไทยรับข้อตกลงด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่ครอบคลุมและเข้มงวดมากกว่าข้อตกลง TRIPs หรือที่เรียกว่า TRIPs-Plus

การปรับระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่สูงขึ้นนี้อาจทำให้ต้นทุนการผลิตของประเทศกำลังพัฒนาสูงขึ้นและเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศกำลังพัฒนาในอนาคตอีกด้วย

(2) ผลกระทบของการควบคุมทรัพย์สินทางปัญญาของบรรษัทข้ามชาติของการค้าระหว่างประเทศของไทย ด้วยการควบคุมทรัพย์สินทางปัญญาของบรรษัทข้ามชาติในประเทศไทยทำให้ผู้ผลิตในประเทศไม่สามารถผลิตสินค้าได้เพราะติดกฎหมายสิทธิบัตร ขณะเดียวกันบรรษัทข้ามชาติก็ไม่ได้เข้ามาตั้งโรงงานผลิตในประเทศไทยแม้มีการจดสิทธิบัตรในประเทศไทยแล้วก็ตาม สิทธิบัตรที่ไม่ได้นำมาใช้หรือ Sleeping patent เหล่านี้ทำให้ประเทศไทยต้องมีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศในราคาสูง เช่น การจดสิทธิบัตรยา ซึ่งทำให้ผู้ผลิตไทยไม่สามารถผลิตและนำเข้าวัตถุดิบในการผลิตยาราคาถูกจากประเทศอื่นได้อันจะส่งผลกระทบต่อราคาและคุณภาพของระบบสาธารณสุขในไทยต่อไป

(3) การควบคุมทรัพย์สินทางปัญญาด้านพันธุ์พืชและความหลากหลายทางชีวภาพกับการกีดกันทางการค้า เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญในตลาดสินค้าเกษตรของโลก แต่ ในปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพันธุ์พืชและความหลากหลายทางชีวภาพเริ่มถูกผลักดันจากต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะในข้อตกลง TRIPs ที่กำหนดว่าหากใครสามารถพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ได้โดยมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนดสามารถขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้ โดยอาจใช้ระบบสิทธิบัตรหรือระบบกฎหมายเฉพาะ (sui generis system) นั้นหมายความว่า บุคคล บริษัทเอกชน สามารถเป็นเจ้าของพันธุ์กรรมพืชได้ ทำให้บริษัทเมล็ดพันธุ์ขนาดใหญ่ในประเทศพัฒนาแล้วต่างแข่งขันกันทำวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีที่จะช่วยปรับปรุงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของตน

ในประเทศไทยพบปัญหาการร่วมมือทางการวิจัยเกี่ยวข้องกับพันธุ์พืชและความหลากหลายทางชีวภาพและสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ข้าวหอมมะลิ กราวเครือ ฯลฯ ที่ถูกนักวิจัย

¹¹ เงื่อนไขของการตัดสิทธิ GSP นั้นแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับที่หนึ่ง ตัดเป็นรายประเทศโดยใช้เกณฑ์รายได้ประชาชาติ/คน/ปีของประเทศนั้นๆ และระดับที่สอง ตัดเป็นรายกลุ่มสินค้า โดยพิจารณาสัดส่วนการนำเข้าภายใต้ GSP นอกจากนี้บางประเทศยังมีการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเพื่อใช้ตัดสิทธิพิเศษ GSP

¹² ตัวอย่างเช่น เมื่อเดือนเมษายน 2550 สหรัฐอเมริกาได้เลื่อนระดับประเทศไทยเป็นประเทศที่ต้องจับตามองเป็นลำดับแรก (Priority Watch List: PWL) ด้วยสาเหตุที่ว่า ไทยไม่ให้ความร่วมมือปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกา ประกอบกับการที่ไทยใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตรยา (compulsory licensing) กับยา 3 ชนิด (เช่น ยาด้านไวรัสเอชไอวี 2 ชนิด และยาป้องกันความรุนแรงของโรคเส้นเลือดอุดตันหัวใจและในสมอง 1 ชนิด) สหรัฐอเมริกาประกาศตัด GSP สินค้าไทยจำนวน 3 รายการ ได้แก่ เครื่องรับโทรทัศน์สี เม็ดพลาสติกโพลีเอทิลีน เทเรพทาเลต และ เครื่องประดับทำด้วยโลหะมีค่า ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2551

ต่างชาตินำไปวิจัย พัฒนาและจดสิทธิบัตร เนื่องจากประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ได้พยายามบีบบังคับให้ประเทศอื่นออกกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ภายใต้ข้อตกลง TRIPS ในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธที่จะรับรองกฎหมายระหว่างประเทศที่จะผูกพัน สหรัฐอเมริกา ให้ต้องเคารพสิทธิเหนือทรัพยากรชีวภาพของประเทศอื่น อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ สิทธิบัตรจุลชีพ (patent on micro-organisms) ที่ถูกยกเป็นข้อกีดกันการทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่น (JTEPA) เนื่องจากอาจจะส่งผลต่อการผลิตและการส่งออกสินค้าจากภาคเกษตรของไทย ในอนาคต

(4) การถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าส่งออกของประเทศไทย แม้ประเทศไทย จะถูกกล่าวหาและถูกจัดลำดับว่าเป็นประเทศที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามากจนเป็นที่ต้องจับตามองประเทศหนึ่ง ในขณะเดียวกันคนไทยที่เป็น เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาก็ถูกลอกเลียนหรือถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าโดยไม่ชอบในต่างประเทศเช่นกัน (เช่น กรณีการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ที่ชาวต่างชาติมีโอกาสเข้าถึงภูมิปัญญาชาวบ้านได้ง่ายและขาดกฎหมายคุ้มครองจึงทำให้เกิดปัญหาเข้ามาขโมยภูมิปัญญาของไทยไปวิจัยต่อยอดและจดสิทธิบัตรในต่างประเทศ) แม้ว่าผู้ผลิตชาวไทยมีการจดทรัพย์สินทางปัญญาจากความรู้ท้องถิ่นและความรู้ที่พัฒนาในประเทศได้ ก็ตาม เช่น กรวาคีรือ เปล้าน้อย ฤๅษีตัดตน นวดแผนไทย ยาสมุนไพร และผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (อื่นๆ) ดังนั้น นอกจากสินค้าไทยจะถูกลอกเลียนแบบแล้ว การจดสิทธิบัตรของดังกล่าวมานั้น ยังอาจกล่าวได้ว่าเป็นการกีดกันสินค้าของไทย มิให้ขายได้ในต่างประเทศ ประเด็นที่น่าสนใจคือ ความตกลง TRIPS ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรพันธุกรรม แต่กลับเอื้อประโยชน์ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรพันธุกรรมมาเป็นฐานในการพัฒนาการประดิษฐ์ที่อาจขอรับความคุ้มครองตามกฎหมาย แม้ว่าการได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้จะเป็นไปโดยมิชอบก็ตาม¹³

สำหรับกรณีที่ผู้ประกอบการไทยถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อการส่งออกเป็นอันมาก เนื่องจากผู้ประกอบการของไทยที่เป็นเจ้าของสิทธิบัตรในประเทศไทย หากจะขอรับการคุ้มครองสิทธิบัตรในต่างประเทศด้วย จะต้องไปยื่นขอจดทะเบียนในทุกประเทศที่ต้องการให้ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งเป็นความยากลำบากที่จะสามารถดำเนินการได้ในทุกประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ด้วยเหตุนี้ จึงมีความพยายามจากภาครัฐโดยเฉพาะกรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงผลักดันให้ประเทศไทยเป็นภาคีสถิติสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร หรือ PCT (และขณะนี้ปี 2553 กำลังอยู่ในระหว่างการออกกฎหมายรับรองพระราชบัญญัติ) โดยมองว่า การได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาน่าจะมีส่วนช่วยใน การพัฒนาเทคโนโลยีท้องถิ่น ป้องกันสินค้าไทยถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มค่ากับมูลค่าการค้า

¹³ ประเด็นนี้ทำให้ประเทศบราซิล และอินเดีย รวมทั้งไทย เรียกร้องให้มีการพิจารณาเรื่องการคุ้มครอง Traditional Knowledge and Folklore โดยแก้ไขความตกลง TRIPS เพื่อบังคับให้ผู้ยื่นขอสิทธิบัตรที่มีสิ่งประดิษฐ์เกี่ยวข้องกับ Biological Materials หรือ Traditional Knowledge ปฏิบัติตามข้อกำหนดต่อไปนี้ (1) เปิดเผยแหล่งและที่มาของวัตถุดิบ Biological Material หรือ Traditional Knowledge ที่ใช้กับสิ่งประดิษฐ์นั้น (2) แสดงหลักฐานการได้รับอนุญาตโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจภายใต้กฎหมายของประเทศเจ้าของนั้น และ (3) หลักฐานเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่สมควรและเหมาะสมกับเจ้าของวัตถุดิบนั้น

ระหว่างประเทศของไทย โดยไม่ถูกกีดกันทางการค้ากับนานาชาติ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลดี-ผลเสียของการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของ PCT นอกจากนี้ การถ่วงดุลระหว่างประโยชน์ในการค้าระหว่างประเทศของไทยกับผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะมีความสำคัญมากขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยืนอยู่ได้ในตลาดโลกในเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างรู้เท่าทัน

นอกจากนี้ การส่งออก สินค้าไทยก็อาจจะได้รับการถูกละเมิดจากมาตรการ “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ได้ เนื่องจากสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มักได้รับความนิยมในหมู่ผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้ ยิ่งมีการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นก็ปรากฏว่ามีการจำหน่ายสินค้าที่ระบุแหล่งที่มาอันเป็นเท็จจำนวนมากขึ้น ดังนั้น ประเด็นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลประโยชน์ทางการค้าด้วยเช่นกัน ประเทศที่ตื่นตัวในเรื่องนี้มากคือสหภาพยุโรป โดยในปี 2550 คณะกรรมาธิการยุโรปเสนอกฎระเบียบว่าด้วยการจดทะเบียนบัญชีสินค้าเกษตร-อาหารที่มีคุณภาพและได้รับการคุ้มครองการตั้งชื่อสินค้าแยกเป็น 3 ประเภท อันได้แก่ สินค้าที่ได้รับการคุ้มครองการตั้งชื่อจากแหล่งกำเนิด (Protected Designation of Origin: PDO) สินค้าที่ได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Protected Geographical Indication: PGI) และสินค้าที่ได้รับการรับรองความชำนาญพิเศษแบบดั้งเดิม (Traditional Speciality Guaranteed: TSG) [พีระ เจริญพร, 2552ค]

มาตรการด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทย ถ้าสินค้าไทยสามารถจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ก็จะทำให้สินค้าถูกละเมิดน้อยลงและยังเป็นการส่งเสริมการส่งออกของไทยอีกด้วย สินค้าส่งออกของไทยที่สามารถจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ เงาะโรงเรียนทุเรียนหมอนทอง มังคุด ยางพารา มะขามหวาน ผ้าไหมไทย ฯลฯ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเป็นทั้งเครื่องมือรับรองคุณภาพและมาตรฐานสินค้าไทยในตลาดโลก และช่วยปกป้องมิให้มีการนำเอาชื่อเสียงแหล่งกำเนิดของสินค้าไทยไปแอบอ้างหาประโยชน์ ซึ่งจะช่วยจัดระเบียบและสร้างความเป็นธรรมของการแข่งขันในตลาด และช่วยปกป้องผู้บริโภคมิให้ถูกหลอกลวงเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของสินค้าได้

(5) การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในสินค้าเกษตรภายใต้การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทย การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ ในแผนพัฒนาฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งให้ความสำคัญกับ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy)¹⁴ และการส่งเสริมและพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา¹⁵ โดยส่วนใหญ่เป็น ความรู้ด้านการผลิตยารักษาโรคจากสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ที่ผ่านมา ยังคงมีการลักลอบนำเอาสาร

¹⁴ อุตสาหกรรมในแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มี 10 กลุ่ม คือ ซอฟต์แวร์ เกม เพลง ภาพยนตร์ ทีวีบอร์ดิ คลาสสิก คาราโอเกะ ซอฟต์แวร์แฮนด์เมด ชิง ฟรินดิง อี-เลิร์นนิ่ง และ มีเดีย

¹⁵ UNCTAD (2008) แบ่งประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage or Cultural Heritage) ประเภทศิลปะ (Arts) ประเภทสื่อ (Media) และประเภท (Functional Creation)

พันธกรรมพืชของไทยออกไปนอกประเทศเพื่อใช้ประโยชน์หรือนำไปจัดเป็นสิทธิบัตรในประเทศของตน ทั้งๆที่ความรู้เช่นนี้เป็นสิ่งที่ปรากฏแพร่หลายอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่วางมาตรฐานการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ การอาศัยเพียงแค่งานหมายไทยสองฉบับ (พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 พ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและ การแพทย์ทางเลือก พ.ศ. 2542) ซึ่งมีผลบังคับใช้ในราชอาณาจักรเท่านั้น ไม่สามารถตามไปดำเนินคดีกับต่างชาติที่นำภูมิปัญญาของไทยไปได้ จึงอาจเป็นไปได้ว่าผลผลิตที่ได้จากเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่รัฐบาลกำลังให้การสนับสนุนเหล่านี้จะถูกต่างชาตินำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตและก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้าต่อไปได้

ตัวอย่างล่าสุดของการกีดกันทางการค้าโดยใช้เงื่อนไขการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในสินค้าเกษตรของไทย คือ กรณีข้าว “Jazzman” ที่สหรัฐฯ ได้ค้นคว้าและพัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่ LA2125 ที่อ้างว่ามีคุณภาพและความหอมทัดเทียมกับข้าวหอมมะลิไทย ที่สำคัญให้ผลผลิตโดยเฉลี่ยประมาณไร่ละ 1,265 กิโลกรัม ขณะที่ข้าวไทยมีผลผลิตประมาณไร่ละ 400 กิโลกรัมเท่านั้น และตั้งชื่อว่า Jazzman เพื่อแข่งขันกับข้าวหอมมะลิไทย ซึ่งตั้งชื่อคล้ายคลึงกับข้าวหอมมะลิไทยใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Jasmine อีกทั้งทางสหรัฐฯ ได้ นำเมล็ดพันธุ์ไปให้ชาวนาเพาะปลูกในฤดูการผลิตปี 2552/53 เพื่อการค้าแล้ว หากในอนาคตมีการเพาะปลูกจำนวนมาก ข้าวดังกล่าวอาจกลายเป็นคู่แข่งที่มีแย่งตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิของไทยจนส่งผลกระทบต่อข้าวหอมมะลิทำให้ราคาตกต่ำลงด้วย

ดังนั้น การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย ประเภทสินค้าเกษตร จะเป็นประโยชน์สำหรับท้องถิ่นและสำหรับประเทศไทยโดยรวม เพราะเป็นการคุ้มครองผู้ผลิตมิให้ชาวต่างชาติ (และชาวไทยด้วยกัน) เอาเปรียบจากการลอกเลียนแบบและแอบอ้างชื่อ ดังนั้น ในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับสินค้าเกษตรไทยบางชนิด ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บ้างแล้ว เช่น ส้มโอนครชัยศรี มะขามหวานเพชรบูรณ์ กาแฟดอยตุง ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ สับปะรดศรีราชา หอยนางรมสุราษฎร์ธานี ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง เป็นต้น จากนั้นต่อไป หน่วยงานของรัฐจะต้องช่วยปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ ด้วยการสอดส่องการลอกเลียนแบบและแอบอ้างชื่อในสถานที่ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ

3.2.6 มาตรการที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร (NTMs) ที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศ

การขนส่งทางอากาศ¹⁶ เป็นอุตสาหกรรมบริการ (service industry) ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกในการขนส่งผู้โดยสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ทั้งผู้โดยสารที่เดินทางเพื่อธุรกิจ การทำงาน และผู้โดยสารที่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งอุตสาหกรรมสนับสนุนและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ การขนส่งทางอากาศยังมี

¹⁶ การขนส่งทางอากาศ (air transportation) หมายถึงการบินพลเรือน (civil aviation) ที่ดำเนินการเพื่อหาผลกำไร เปิดให้แก่ประชาชนทั่วไปได้ใช้บริการ (common carriers) ไม่รวมการบินพลเรือนอื่นๆ เช่น เครื่องบินเล็ก เครื่องบินส่วนตัว เป็นต้น

บทบาทในการขนส่งสินค้า พลังงาน และไปรษณีย์ระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ต้องการความเร็วและความปลอดภัยสูง การขนส่งทางอากาศยังมีความเชื่อมโยงไปสู่ธุรกิจต้นน้ำหลายประเภท ตั้งแต่การจัดการธุรกิจการบิน การดำเนินการด้านท่าอากาศยาน การให้บริการภาคพื้นดิน (ground services) ไปจนถึงการผลิตสินค้าและบุคลากรสำหรับอุตสาหกรรมนี้

การขนส่งทางอากาศนั้นอยู่ภายใต้กฎระเบียบเงื่อนไขหลายประการ เกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ มากมาย ทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งมีคว ามซับซ้อนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในระดับสูง จึงมีมาตรการต่างๆ มากมายเพื่อคุ้มครองอำนวยความสะดวกให้ผู้โดยสาร สินค้า ผู้ปฏิบัติงาน และสาธารณชน (แม้ว่าในปัจจุบันความเสี่ยงเหล่านี้จะลดลงเป็นอย่างมากก็ตาม) จะเห็นได้ว่า การขนส่งทางอากาศ เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงอย่างยิ่งต่อการใช้มาตรการในด้านต่างๆ อันอาจมีลักษณะเป็นการกีดกันทางการค้าได้ โดยอาศัยเหตุผลด้านอื่นเป็นข้ออ้าง

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศ (Air Transport Regulations) [ศุพฤติ ถาวรยุติการต์, 2551] สามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) มาตรการด้านการบิน (Aviation-related Measures) เป็นมาตรการ เน้นด้านความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงาน ผู้ให้บริการ และสาธารณชนอื่นที่เกี่ยวข้อง เพราะอุบัติเหตุทางการบินส่งผลเสียหายที่รุนแรงต่อสังคม¹⁷ (2) มาตรการด้านบุคลากรและอาชี วอนามัย เพราะบุคลากรด้านการบินส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เครียดกว่างานอื่นทั่วไป ทำให้ร่างกายและสมองเหนื่อยล้าได้ง่าย (3) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับผลกระทบจากการขนส่งทางอากาศทั้งทางตรงและทางอ้อม มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงแรกเป็นม มาตรการด้านเสียง ผู้ผลิตเครื่องบิน และอากาศยานจึงพยายามที่จะลดระดับมลภาวะทางเสียงมาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบัน มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการบิน ได้ครอบคลุม ถึงมาตรการควบคุม การปล่อยสารที่ก่อให้เกิดมลภาวะ (emission control) เช่นการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสารพิษอื่นๆ จากการบิน (4) มาตรการต่อผู้โดยสารและสินค้า เป็นมาตรการเพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ที่ให้บริการ โดยตรงของการขนส่งทาง และ (5) มาตรการด้านเศรษฐกิจและมาตรการอื่นๆ มาตรการด้านเศรษฐกิจเป็นมาตรการที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจการขนส่งทางอากาศโดยตรง ส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นด้านราคาของค่าโดยสารและค่าระวางสินค้า¹⁸

¹⁷ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรการที่ "กันไว้ดีกว่าแก้" (precautionary measures) โดยใช้หลักการตรวจสอบ และหลักในการเผื่อ (redundancy) เช่น ความปลอดภัยในการทำการเดินอากาศ ความปลอดภัยของอากาศยาน และการปฏิบัติงานภาคพื้นดิน (ปัจจุบันความเข้มงวดของมาตรการด้านนี้มีเพิ่มขึ้นอย่างมากภายหลังเหตุการณ์ 9/11) เป็นต้น นอกจากนี้ มาตรการในส่วนการท่าอากาศยาน ยังมีความสัมพันธ์กับงานของรัฐอีก 3 หน่วยงาน คือ การตรวจคนเข้าเมือง ศุลกากร และ การกักกันคน สัตว์ หรือวัตถุอื่นใดที่อาจเป็นอันตรายไว้

¹⁸ การดำเนินมาตรการด้านเศรษฐกิจอาจปรากฏในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่มีลักษณะที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับประเทศที่จะใช้ มาตรการดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การจำหน่ายบัตรโดยสารในราคาถูก แต่มีเงื่อนไขห้ามคืน ถูกสั่งห้ามจำหน่ายเพราะเป็นการลิดรอน

มาตรการอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเหตุผลด้านใดๆ เลย อาจจะเรียกว่าเป็นการ **เลือกปฏิบัติ** ก็ได้ในระดับหนึ่ง เช่น การให้บริการภาคพื้นดินแก่สายการบินต่างประเทศช้ากว่าสายการบินของประเทศตน การให้อิทธิพลแก่สายการบินของประเทศตนก่อนสายการบินต่างประเทศ (เช่น ลำดับการขึ้นลงจากสนามบินก่อน หรือการจัดที่จอดเครื่องบินที่สะดวกสำหรับสายการบินของประเทศตน) มาตรการอื่นๆ ที่เป็นการ "ถ่วงเวลา" เช่น การมีช่องตรวจคนเข้าเมืองสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางต่างชาติน้อย เพื่อให้ต้อง เข้าแถวนาน การจงใจล่าช้าในการตรวจสินค้าขาเข้าที่มาจากต่างประเทศโดยสายการบินต่างประเทศ ทำให้สินค้า "เกือบ" เสียหาย เป็นต้น

การขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (international air transport) มีลักษณะที่แปลกกว่าอุตสาหกรรมอื่น การขนส่งทางอากาศมีความเป็นนานาชาติสูง เพราะจะมีการผลิต "บริการ" ขณะเดินทางข้ามเขตแดนประเทศต่างๆ แต่เมื่อพิจารณาด้านความเป็นเจ้าของหรือกรรมสิทธิ์แล้ว การขนส่งทางอากาศจะมีความเป็นประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะอย่างมาก จะเห็นได้จากนโยบายของประเทศจำนวนมากในเรื่องสายการบินแห่งชาติ (national (flag) carrier) ทำให้การดำเนินธุรกิจมีลักษณะที่กีดกันค่อนข้างมาก

การขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศส่วนใหญ่อยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งการตกลงระหว่าง สองประเทศที่จะทำการบินระหว่างกัน ในลักษณะข้อตกลงทวิภาคี รวมทั้งประเทศอื่นๆ ที่อยู่在线上ทางการบินระหว่างประเทศทั้งสองนั้นด้วย โดยตั้งอยู่บนหลักของการต่างตอบแทน (reciprocity) และเสรีภาพในการทำการบิน (Freedoms of the Air) โดยจะมีข้อตกลงในประเด็นสำคัญคือ จุดเข้าออก(หรือเมือง/สนามบิน) สายการบินที่จะทำการบินได้ ความถี่ในการทำการบิน หรือจำนวนผู้โดยสาร และอัตราค่าโดยสาร แม้ว่าหลังคริสต์วรรษ 1980 เป็นต้นมา จะมีการ "เปิดเสรี" หรือที่เรียกว่า Open Skies Policy ที่ลดอุปสรรคในประเด็นเหล่านี้ลงเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังมีจำนวนน้อย ผลสำคัญประการหนึ่งในการเปิดเสรี คือ มีจำนวนสายการบินแข่งขัน在线上ต่างประเทศมากขึ้น แทนที่จะเป็น "สายการบินแห่งชาติ" และมีการก่อตัวของพันธมิตรการบิน (airlines alliance/partner) เพื่อทำการบินแบบ code-share¹⁹ กันมากขึ้น

ในปัจจุบันมาตรการ NTM/NTB ในอุตสาหกรรมขนส่งทางอากาศ เริ่มมีความสำคัญ เพราะนอกจากจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมนี้โดยตรงแล้วยังส่งผลโดยอ้อมผ่านไปยังอุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย เช่น อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการส่งออกสินค้า โดยมาตรการ NTM/NTB ที่เริ่มมีบทบาทสำคัญ คือ [ศุภฤติ ถาวรฤติกการต์ 2551 และ 2552ก]

(1) **การจัดสรรเวลาสำหรับการจราจรทางอากาศ ณ ท่าอากาศยาน (Airport slot allocation)** ซึ่งวิธีการจัดสรรเวลาให้เครื่องบินแต่ละลำให้มีสิทธิในการขึ้นหรือลงสู่ท่าอากาศยาน (slot) นี้

สิทธิของผู้โดยสาร และ การเก็บค่าธรรมเนียมต่างๆ ในลักษณะเลือกปฏิบัติ (discriminatory fees) เช่น ค่าใช้สนามบิน ค่าจอดเครื่องบิน ค่าใช้บริการการควบคุมการจราจรทางอากาศ เป็นต้น

¹⁹ Code-share หมายถึงสายการบินที่มีข้อตกลงร่วมกัน หรือเป็นพันธมิตรกัน ยอมให้ใช้รหัสเที่ยวบินของสายการบินตนแก่สายการบินอื่นไปทำการบินแทน และสายการบินอื่นจะปฏิบัติต่อผู้โดยสารของสายการบินที่ยอมให้ใช้รหัสนี้ เสมือนเป็นผู้โดยสารของตนเอง รหัสเที่ยวบินนี้กำหนดโดย IATA เป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษสองตัว

ได้กลายเป็นปัญหาระดับนานาชาติ เนื่องจากการเปิดช่องให้กับประเทศเจ้าบ้าน “เลือกปฏิบัติ” (discriminate) กับสายการบินจากประเทศอื่น

ในปัจจุบันท่าอากาศยานส่วนใหญ่ในโลกใช้ระบบการจัดสรร slot ตามวิธีที่สมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ หรือ IATA (International Air Transport Association) กำหนดไว้ ซึ่งเป็นระบบที่ใช้จัดสรรเวลาขึ้นลงของเครื่องบินผ่านการเจรจาต่อรอง²⁰ หรือที่เรียกว่า Scheduling Conference โดยใช้หลัก (1) Grandfather Rights สิทธิที่จะได้รับ slot ในปีนี้ขึ้นอยู่กับประวัติการใช้งานในอดีต (2) Use-it-or-lose-it หากได้รับจัดสรร slot ไปในปีที่แล้วแต่ไม่ได้ใช้หรือใช้น้อยกว่าที่กำหนดจะได้รับการจัดสรรในปีต่อไปลดลง (3) Priority for Regular Use หรือ Year-round service การใช้ slot อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจะได้รับการพิจารณาจัดสรร slot ก่อนสายการบินที่ใช้ slot ให้บริการไม่สม่ำเสมอ และ (4) New Entrant หากมีสายการบินใหม่ที่ไม่เคยใช้ท่าอากาศยานนั้นมาก่อน จะได้รับการพิจารณา ก่อน

การจัดสรร Slot ตามระบบ IATA เป็นวิธีการกว้างๆ ที่ท่าอากาศยานและสายการบินต่างๆ นิยมใช้สืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตามการจัดสรร slot ตามวิธีการนี้เป็นระบบที่อาศัยการสมัครใจ ไม่ได้เป็นมาตรการที่บังคับใช้กับทุกประเทศ ภายใต้ระบบนี้อาจจะพบว่า จำนวนที่จำกัดของ Slot ทำให้สายการบินบางสายอาจไม่สามารถบินในเส้นทางที่ตนเองต้องการ หรือเส้นทางที่จะทำกำไร หรือรายได้สูงสุด หรือในช่วงเวลาที่ต้องการ²¹ ทำให้การแข่งขันในอุตสาหกรรมนี้ถูกจำกัดไปด้วยในตัว นอกจากนี้ ยังขึ้นกับความสามารถในการเจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยน slot ของตัวแทนสายการบิน และตัวแทนท่าอากาศยานของแต่ละประเทศด้วย การจัดสรร slot จึงอาจกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการ ดำเนินมาตรการการค้าที่มีประสิทธิภาพที่ประเทศไทยควรให้ความสนใจ²²

ผลกระทบต่อประเทศไทยจากการจัดสรร slot ตามระบบ IATA Conference ทำให้ธุรกิจการขนส่งทางอากาศต้องสูญเสียความสามารถในการแข่งขันโดยเปรียบเทียบกับสายการบินอื่นๆ ในยุโรป²³

²⁰ หลักการพื้นฐานในการจัดสรรเวลาให้แก่อากาศยาน คือ “ใครมาก่อนได้ก่อน” หรือ first-come-first-serve basis อันเป็นหลักการที่สอดคล้องตามธรรมชาติของการบิน ไม่สิ้นเปลืองทรัพยากร และไม่ก่อให้เกิดความบิดเบือน (distortion) ในการใช้ท่าอากาศยานด้วย

²¹ การจัดสรร slot โดยเนื้อแท้แล้ว คือการจัดสรรเวลานั้นเอง ซึ่งเวลาออกเดินทาง (departure time) และเวลาถึงที่หมาย (arrival time) มีผลต่อความต้องการของผู้โดยสาร โดยทั่วไป ผู้โดยสารมักไม่ต้องการเดินทางในช่วงเวลาที่ติดไปจากกา รดำเนินชีวิตตามปกติ ทำให้เกิดความต้องการใช้บริการสายการบินในบางช่วงเวลาเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ช่วงเวลาที่มีความต้องการมาก ก็จะมีการแข่งขันระหว่างสายการบินเพื่อให้ได้เวลานั้น

²² ภายใต้ระบบ IATA Conference ซึ่งเป็นการประชุมหลวมๆ แต่ละประเทศ มีอำนาจเต็มในการจัดสรรช่วงเวลาของสนามบินของตน อย่างไรก็ตามโดยอาศัยหลักการต่างตอบแทนระหว่างกัน แม้ว่าแต่ละประเทศ จะมีอำนาจเต็มในการจัดสรรช่วงเวลาของสนามบินภายในประเทศนั้นๆ และสามารถใช้ดุลพินิจ หรือการเลือกปฏิบัติได้ตามต้องการ แต่เวลาที่ปลายทางในต่างประเทศก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ดังนั้น การตกลงในระบบนี้ จึงเป็นการแลกเปลี่ยนเวลาระหว่างสองสนามบินนั่นเอง

²³ กล่าวคือ ผลกระทบของการจัดสรร Slot ตามวิธีของ IATA ที่ทำให้เกิดความจำกัดของ Slot และเปิดช่องทางให้ประเทศเจ้าบ้านทำการเลือกปฏิบัติกับสายการบินต่างประเทศอื่นๆ (เช่น การจัดสรร slot ให้สายการบินของประเทศในเส้นทางที่

แต่ภายใต้ระบบเดียวกันนี้สายการบินของประเทศไทยและหน่วยงานภาครัฐสามารถทำการเลือกปฏิบัติเป็นการตอบโต้ได้ด้วย ซึ่งท้ายสุดผลเสียส่วนใหญ่จะตกอยู่กับผู้บริโภคและผู้ประกอบการอื่นที่ต้องอาศัยการขนส่งทางอากาศ ทั้งยังเปิดช่องให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบได้ ด้วย ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดใหม่ในการจัดสรร Slot ด้วยวิธีการประมูล (auction) ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสายการบินขนาดเล็กที่ไม่มีงบประมาณและ ความสามารถในการประมูลเทียบเท่าส ายการบินขนาดใหญ่ได้ ข้อพึงระวังคือแนวโน้มการใช้การจัดสรรด้วยการประมูล Slot ในอนาคตก็อาจมีผลทางลบต่อส ายการบินของประเทศไทยด้วยเช่นกัน เพราะไม่สามารถประมูลแข่งกับสายการบินที่ใหญ่กว่าซึ่งจะมีความได้เปรียบมากกว่า ดังนั้นประเด็น NTMs ในการจัดสรร slot จึงยังคงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรติดตามกระแสการกำหนดมาตรการต่อไป (ระบบ IATA เป็น non-tariff เพราะไม่มีการกำหนดค่าธรรมเนียมใดๆ ส่วนร ะบบ auction เป็น tariff เพราะให้สิทธิตามราคาที่ยสายการบินแต่ละสายยินดีจ่าย)

(2) การขนส่งสินค้าทางอากาศของไทยกับปัญหาการแข่งขันทางการค้า การปฏิบัติที่เป็น การขัดขวาง การแข่งขันในการขนส่งทางอากาศ ล้วนส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการการขนส่งทางอากาศหรือที่เรียกกันว่า Cartel หรือการฉ้อราคา เมื่อพิจารณาในมุมมองของการกีดกันทางการค้า จะพบว่า การฉ้อค่าระวางสินค้า เป็นการกีดกันทางการค้าได้อย่างหนึ่ง นั่นคือเป็นการแบ่งตลาดระหว่างสายการบินต่างๆ ไปเลย โดยไม่ต้องมีการแข่งขันกัน ส ายการบินของประเทศใดก็ให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศของประเทศนั้นๆ เป็นหลักไปโดยปริยาย

แต่หากพิจารณาจากมุมมองของผู้บริโภคในแต่ละประเทศจะพบว่า ผู้ใช้บริการการขนส่งสินค้าทางอากาศจะต้องแบกรับภาระของต้นทุนค่าระวางที่สูงขึ้น และบริการที่มีคุณภาพต่ำลง เพราะขาดการแข่งขันระหว่างสายการบินต่างๆ จึงเป็นผลกระทบทางอ้อมต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกที่ต้องพึ่งพาการขนส่งสินค้าทางอากาศ รวมทั้งผู้นำเข้าสินค้าที่ต้องมีต้นทุนในการนำเข้าสูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากค่าระวางสินค้าที่สูงขึ้น

(3) การใช้มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมกับสายการบิน ในช่วงแรกมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ มีการนำมาใช้ในอุตสาหกรรมนี้คือ มาตรการที่เกี่ยวข้องกับมลภาวะทางเสียงที่เกิดจากอากาศยานและเครื่องยนต์ ต่อมามีความตื่นตัวทางด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเพราะอุตสาหกรรมนี้มีส่วนก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านการปล่อยสารที่ก่อให้เกิดมลภาวะ เช่น ก๊าซเรือนกระจก อัน ส่งผลให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามมา การเก็บภาษีคาร์บอน (หรือภาษีสิ่งแวดล้อม) จึงเป็น มาตรการหนึ่งที่น่าสนใจเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปล่อยมลภาวะของการขนส่งทางอากาศซึ่งอาจถูกมองว่าเป็นการกีดกันทางการค้าได้ด้วย เช่น อังกฤษได้มีการจัดเก็บภาษีในล ักษณะดังกล่าวแล้วโดยใช้ชื่อว่า Air Passenger Duty (APD) โดยเริ่มเก็บจากผู้โดยสารที่เดินทางทางอากาศโดยตรงตั้งแต่ปี ค .ศ. 2001 แล้ว

ต้องการหรือให้ผลกำไรสูงสุดก่อน) ทำให้สายการบินต่างประเทศบางสายไม่ได้เส้นทางที่ตนเองต้องการ ซึ่งประเทศดังกล่าวก็อาจทำการตอบโต้การกำหนดมาตรการกีดกันด้วยวิธีเดียวกัน

ตัวอย่างสำคัญคือ มาตรการสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปที่มีเป้าหมายในการลดการปล่อยคาร์บอน (carbon emission) โดยรวมเอาอุตสาหกรรมการบิน เข้าสู่กระบวนการลดการปล่อยคาร์บอน ด้วยการซื้อขายคาร์บอน (Emission Trading Scheme: ETS) ภายในปี ค.ศ. 2011 สำหรับการการบินภายในสหภาพยุโรป และ ค.ศ. 2012 สำหรับเที่ยวบินทั้งเข้าและออกจากสหภาพยุโรป ผลของมาตรการนี้อาจก่อให้เกิดส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประมาณ 12,000 ล้านบาทต่อปี หรือร้อยละ 2.90 ของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ (หากเป็นสถานการณ์ปัจจุบัน) และเป็นผลกระทบต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ ร้อยละ 0.22

จะเห็นได้ว่า แนวโน้มของการใช้มาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อม มีเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจมีผลกระทบต่อประเทศไทย เช่น การประมูลใบอนุญาตปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ของสายการบิน การใช้นโยบายลดหรือควบคุมความต้องการใช้บริการการขนส่งทางอากาศ และการใช้เทคโนโลยีด้านการบินใหม่ๆ ซึ่งมาตรการเหล่านี้อาจมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าได้ อันจะส่งผลถึงต้นทุนที่สูงขึ้น และความต้องการของตลาดที่ลดลง

3.2.7 มาตรการที่มีใช้ภายในศุลกากร (NTMs) ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

มาตรการที่มีใช้ภายในศุลกากรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่จะกล่าวถึงในบทนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหาร และ มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

(1) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหาร

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับ การค้าผลิตภัณฑ์อาหาร นั้น ส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่ประเทศผู้นำเข้าบังคับใช้แต่ฝ่ายเดียว (unilateral measures) โดยที่ใช้บังคับในประเทศของตน และยังบังคับใช้กับผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศอีกด้วย ตัวอย่างเช่น มาตรการควบคุมคุณภาพการผลิตในโรงงาน โดยมีการกำหนดมาตรฐานกระบวนการควบคุมตรวจสอบ การกำหนดให้ติดฉลากที่เกี่ยวข้องกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (จากกระบวนการผลิตและการใช้และการกำจัดซาก) เช่น HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point System) เพื่อคุมเข้มการผลิตและบรรจุภัณฑ์สินค้าประเภท ผักสด และผลไม้สดที่ส่งออก โดยอ้างว่าเพื่อช่วยแก้ปัญหาการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์สารตกค้างและแมลงศัตรูพืช นอกจากนี้ยังมีมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice) และ มาตรฐาน GMP (Good Manufacturing Practice) ที่ใช้กับอาหารสดและผลิตภัณฑ์อาหาร เป็นต้น ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้ยังไม่มีมีการบังคับใช้ในประเทศไทย (นอกจากจะเป็นการดำเนินการโดยสมัครใจของผู้ประกอบการเอง) ดังนั้น หากผู้ประกอบการในประเทศไทยต้องการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าดังกล่าว ผู้ประกอบการไทยต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามมาตรฐานดังกล่าว

นอกจากนี้ ยังมีมาตรการแบบสมัครใจ (Voluntary measures) ที่ผู้ผลิตในประเทศคู่ค้าของไทย กำลังให้ความสนใจ เช่น การประหยัดพลังงานหรือการใช้น้ำในกระบวนการผลิต การผลิตแบบไร้สารเคมี หรือปลอดสารเคมี การผลิตที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นต้น มาตรการเหล่านี้เป็นมาตรการที่เกิดขึ้นระหว่างการผลิต ดังนั้น เพื่อให้ผู้บริโภคทราบข้อมูลดังกล่าว ผู้ผลิตจะต้อง “ติดฉลาก” เพื่อบ่งบอกให้ผู้ซื้อทราบ สำหรับกรณีของผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารสด (ผักและผลไม้) กระบวนการผลิตและการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค กระบวนการผลิตที่ปลอดภัยนี้มักจะช่วยลดการทำลายสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ในสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นมีการจัดทำ “Carbon Footprint Label” และ การจัดทำฉลาก “Carbon Reduction Label” ในฝรั่งเศสมีการจัดทำ ฉลากเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแช่แข็ง (seafood eco-label)

หากมาตรการแบบสมัครใจเหล่านี้ ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค โอกาสที่ประเทศเหล่านี้จะนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อบังคับใช้กับผู้ส่งออกอื่นๆ (เปลี่ยนฐานะจากมาตรการสมัครใจเป็นมาตรการบังคับ) รวมถึงประเทศไทยด้วยก็เป็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสหภาพยุโรป องค์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคและเกษตรกรในประเทศมีความเข้มแข็งทั้งในสภายุโรปและในประเทศสมาชิก

หากผู้ประกอบการไทยสามารถดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวได้จริง ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งฝ่ายผู้ประกอบการ (ที่สามารถส่งออกสินค้าได้) ฝ่ายลูกค้า (ที่ได้รับความปลอดภัยจากการทำงาน) ประชาชนที่ดื่มน้ำร้อนใกล้โรงงานหรือที่ ได้รับผลกระทบจากการผลิตของโรงงาน (ที่ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำทิ้ง-กากของเสีย ฯลฯ น้อยลง) และ ผู้บริโภคในต่างประเทศ ที่ได้รับสินค้าที่ปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมในประเทศผู้นำเข้า แต่หากผู้ประกอบการไทยไม่สามารถดำเนินการได้ ก็อาจจะส่งผลเสียต่อกิจการส่งออก เช่น เมื่อต้นปี 2551 เจ้าหน้าที่จาก USFDA เข้ามาตรวจสอบโรงงานแปรรูปสินค้าประมงของไทย และพบ 2 โรงงานที่ไม่ผ่านการตรวจสอบซึ่งเป็นโรงงานผลิตภัณฑ์พื้นเมืองจำพวกปลากระดักแห้งปรุงรสและปลาร้า แม้โรงงานดังกล่าวจะมีสุขลักษณะที่ดี แต่ยังไม่มีการนำระบบ HACCP มาใช้ ซึ่งขัดต่อข้อกำหนดของ สหรัฐอเมริกา จึงไม่อนุญาตให้ทั้ง 2 โรงงานส่งออกสินค้าไปสหรัฐอเมริกาอีกจนกว่าจะมีการจัดทำระบบ HACCP เป็นต้น

แม้ว่าในปัจจุบันนี้ ผู้ประกอบการไทยบางรายอาจจะยังไม่ได้รับผลกระทบ จากมาตรการ HACCP แต่หากพิจารณาจากกรณีศึกษาของประเทศอื่นก็น่าจะเป็นบทเรียนให้แก่ผู้ประกอบการไทยให้มีความระมัดระวังและปรับตัวได้ทันการณ์ เช่น สหภาพยุโรประงับการนำเข้าสินค้าอาหารทะเลจากมาเลเซียเป็นระยะเวลา 3 เดือน นับตั้งแต่ 16 มิถุนายน 2551 เนื่องจากโรงงานส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่สหภาพยุโรป กำหนด เช่น เว็บบอร์ดต้องมีตู้แช่แข็งและมีระบบการรักษาความสะอาดที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้ส่งออกของมาเลเซียขาดทุนประมาณ 1 พันล้านริงกิต [สำนักงานพาณิชย์ ณ กรุงบรัสเซลล์ 30 มิถุนายน 2551] เป็นต้น

เนื่องด้วยผลิตภัณฑ์อาหารเป็นสินค้าส่งออกที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบ บาดานต้นทุนและคุณภาพอยู่พอสมควร แต่สินค้าอาหารก็เป็นสินค้าที่ประเทศผู้นำเข้าให้ความสนใจมากด้วย เพราะ

เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพรวมของมาตรการดังกล่าว มาตรการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหาร สามารถแบ่ง ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ [นิรมล สุธรรมกิจ, 2551] คือ

(ก) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ ปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของประเทศผู้นำเข้า (และหรือของประเทศผู้ส่งออก) เช่น ในสหภาพยุโรป มีมาตรการควบคุมสุขอนามัยพืช ด้วยการกำหนดให้ การนำเข้าพืชและผลิตภัณฑ์ต้องมีใบรับรองปลอดศัตรูพืช ในญี่ปุ่น เน้นการกักกันศัตรูพืช ด้วยการตรวจสอบยาฆ่าแมลงที่ตกค้างในผักสด การรับรองสุขอนามัยจากกรมวิชาการเกษตรไทย การตรวจความปลอดภัยจากไส้เดือนฝอยสำหรับผักหรือผลไม้ที่อยู่ใต้ดิน ในออสเตรเลีย อาหารทะเลสด ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยจากกรมประมง และ บรรจุภัณฑ์ไม่ต้องได้รับการตรวจว่าปราศจากเศษดิน พืช และสิ่งเจือปนจากสัตว์ ส่วนผลไม้ (ลำไย ลิ้นจี่ มังคุด และสับปะรด) ต้องปลอดจากแมลงมีชีวิตร เชื้อโรค เมล็ดพันธุ์พืช รวมถึงเศษดินต่างๆ และบรรจุในหีบห่อที่สะอาดและใหม่เสมอ เป็นต้น

(ข) มาตรการด้านสุขภาพอนามัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ ปกป้องคุ้มครองสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค ในประเทศผู้นำเข้า และอาจรวมถึงสุขภาพอนามัยของผู้ใช้แรงงาน ของพืชและสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์ (เนื่องด้วยบางประเทศให้นิยามของสิ่งแวดล้อมว่าครอบคลุมถึงทรัพยากรธรรมชาติ พืชและสัตว์ ตลอดจน สภาพแวดล้อม) เช่น ในสหภาพยุโรป มีการควบคุมความสะอาดในกระบวนการผลิตหรือการเตรียมการ (เช่น การเก็บเกี่ยว การเชือด การรีดนม การเคลื่อนย้ายสัตว์ การควบคุมโรค ฯลฯ) ในญี่ปุ่น มีการกำหนดปริมาณเชื้อ bacillus ในเนื้อปลาหรือสัตว์น้ำ ทะเลที่มีเปลือก หรือ การใช้สาร antibiotics ในการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ หรือ การห้ามมีคาร์บอนไดออกไซด์เจือปนในเนื้อพลาสติก ในสหรัฐอเมริกา กระบวนการผลิตผักผลไม้บรรจุกระป๋อง กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง และกุ้งกระป๋อง ต้องเป็นไปตามระบบ HACCP เป็นต้น

(ค) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยที่มีแนวโน้มว่าจะ ปกป้องคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ กล่าวคือ การกำหนดกระบวนการผลิตที่ต้องมีการรับรองหรือการสุ่มตรวจที่เข้มข้น เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้เผชิญกับปัญหาการติดต่อของเชื้อโรคที่อาจปะปนมากับอาหารที่มาจากผลิตภัณฑ์ของสัตว์และผลไม้ อย่างไรก็ดี การกำหนดกระบวนการผลิตที่เฉพาะเจาะจงในบางกรณีก็เป็นการควบคุมที่เข้มงวดเกินไป ตลอดจนการสุ่มตรวจสินค้า ณ ด่านขนส่งสินค้า อันเป็นการเพิ่มต้นทุนให้แก่ผู้ส่งออก อีกทั้งเป็นที่สงสัยว่า การควบคุมและการสุ่มตรวจดังกล่าว นั้น เป็นการเลือกปฏิบัติกับผู้นำเข้า หรือผู้ส่งออก ในขณะที่ผู้ประกอบการภายในประเทศอาจจะไม่ได้รับการตรวจสอบอย่างเข้มข้นดังกล่าวก็ได้

อย่างไรก็ดี การพิจารณาว่ามาตรการใดเป็นมาตรการที่มีแนวโน้มจะคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศขึ้นอยู่กับวิถรณ์ญาณของประเทศผู้ส่งออกเอง เช่น ในสหภาพยุโรป มาตรฐานการตรวจพบสาร Nitro furans ในเนื้อไก่ที่นำเข้าจากประเทศไทย อีกทั้งต้องมีค่า MRLs (maximum residue limits) ตามที่กฎหมายกำหนด (ซึ่งค่า MRLs ของญี่ปุ่นก็แตกต่างออกไป และมีระดับที่สูงกว่า หรือ

เข้มงวดน้อยกว่า) ในสหรัฐอเมริกา ผลไม้ไทย ต้องผ่านกระบวนการฉายรังสีก่อน (ที่สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ) ส่วนที่ปลูกต้องได้รับการรับรองระบบ GAP และโรงงานบรรจุต้องได้รับการรับรองระบบ GMP จากกรมวิชาการเกษตร และต้องมีฉลากระบุประเทศแหล่งที่มาและผู้ส่งออก นอกจากนี้บรรจุภัณฑ์ต้องป้องกันมิให้แมลงศัตรูพืชหลุดลอดเข้าไปได้และต้องมีกา รปิด seal อย่างแน่นหนา ในออสเตรเลีย สินค้ากุ้งปรุงสุก ต้องมีใบรับรองจากกรมประมงว่า “ผ่านการปรุงสุกในโรงงานซึ่งได้รับการรับรองและควบคุมจากกรมประมง ที่อุณหภูมิึ่งกลางอย่างน้อย 70°C เป็นเวลาอย่างน้อย 11 วินาที โดยกุ้งจะต้องผ่านความร้อนจนเนื้อสุกทั่วทั้งชิ้น และไม่มีลักษณะของเนื้อดิบปรากฏอยู่ และเหมาะต่อการบริโภคเท่านั้น” เป็นต้น มาตรการที่เข้มงวดเช่นนี้ได้นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรและผู้นำเข้าภายในประเทศผู้นำเข้าเอง

ในอดีตนั้น มาตรการประเภท ก และ ประเภท ข มักจะกำหนดแยกจากกัน แต่ในปัจจุบันนี้กฎระเบียบของประเทศไทยหลายเรื่องที่กำหนดหรือบังคับใช้นั้นได้ **ครอบคลุมทั้งมาตรการประเภท ก และ ประเภท ข เข้าด้วยกัน** ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างมาตรการที่บังคับใช้ใน **สหภาพยุโรป** เช่น มาตรฐาน EUREP GAP ที่กำหนดให้ผลผลิตทางด้านเกษตรทุกชนิดต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ (traceability) ว่าสินค้านั้นมาจากแหล่งเพาะปลูกใด กระบวนการเพาะปลูกต้องมีจรรยาบรรณที่ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูก การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว การจัดระบบการคัดเลือกพันธุ์ การจัดการดิน การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ตลอดจนสวัสดิภาพของผู้ผลิตและผู้ใช้แรงงาน ฯลฯ และ มาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ (packaging) ต้องมีการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ (packaging waste management) การป้องกัน การนำกลับมาใช้ใหม่ การได้คืนใหม่ การหมุนเวียนใช้ การได้คืนมาซึ่งพลังงาน การรีไซเคิลทางอินทรีย์ การที่ รวมทั้งการกำหนดปริมาณโลหะหนักในบรรจุภัณฑ์และส่วนประกอบของบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่ **กำหนดโดยภาคเอกชน** โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการที่เป็นพ่อค้าคนกลางหรือพ่อค้าขายปลีกที่มีขนาดใหญ่ เช่น มาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายซูเปอร์มาร์เก็ต Waitrose ในสหราชอาณาจักร โดยกำหนดให้สินค้าผัก ผลไม้และดอกไม้ ทั้งสดและแช่แข็งที่ส่งขายในเครือข่ายทั้งหมด จะต้องใช้ระบบการผลิตสินค้าเกษตรแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงด้านสิ่งแวดล้อมที่มีมาตรฐานสูง ห้างค้าปลีก Wal Mart ในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องกุ้งที่ วางจำหน่ายในห้าง สินค้ากุ้งต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงาน Aquaculture Certification Council เพื่อรับรองเรื่องสุขอนามัยและความปลอดภัย สุขาภิบาลฟาร์มและสิ่งแวดล้อม มีระบบตรวจสอบย้อนกลับสินค้าได้ เป็นต้น²⁴

²⁴ ยิ่งกว่านั้น เป้าหมายในการการช่วยลดปัญหาโลกร้อน อาจจะขัดแย้งกับ เป้าหมายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือคุ้มครองผู้บริโภค อาทิเช่น ในสหรัฐอเมริกา และ ออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศใหญ่ และมีแหล่งการเพาะปลูกผักและผลไม้ขนาดใหญ่ในบางภูมิภาค ในบางแห่งมีการเพาะปลูกพืชปลอดสารเคมีหรือผักไร้สารเคมี (organic vegetables/fruits) หรือ ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ (organic food) ดังนั้น การขนส่งสินค้าเหล่านี้ให้ถึงกลุ่มผู้บริโภคทั่วประเทศนั้น จึงกลายเป็นประเด็นของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดังนั้น การชั่งน้ำหนักระหว่างการบรรเทาโลกร้อน กับ การรักษาสุขภาพจากอาหารปลอดสารเคมี จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายของรัฐบาลและของผู้บริโภค

อย่างไรก็ดี กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค จนทำให้ผู้ประกอบการบางรายได้อาศัย กระแสนี้ในการขายผลิตภัณฑ์ของตน โดยมีการระบุข้อความที่แสดงถึง “ความปลอดภัย” หรือ “รักษา สุขภาพ” โดยผู้บริโภคอาจจะมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง และเชื่อว่าเป็นสินค้าที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ คุ่มครองผู้บริโภค เช่น สินค้าที่มีการระบุ ว่าเป็นสินค้าที่มีระดับไขมันต่ำ (low fat) หรือระดับแคลอรีต่ำ (low calorie) กลายเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคเข้าใจว่าเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งใน ความเป็นจริงอาจจะไม่ใช่ก็ได้

(2) มาตรการบรรเทาปัญหาโลกร้อน

สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีความกังวลมากขึ้นในเรื่องความแตกต่างกันทางด้านต้นทุนการ ผลิต และความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของผู้ผลิต ภายในประเทศตน ที่มีพันธะในการลดการ ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกกับการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่ไม่มีพันธะดังกล่าว โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ ใช้พลังงานมาก (energy-intensive sector) และอาจรวมถึง สินค้าใดๆ ที่มีการใช้สินค้าชั้นกลางที่มี กระบวนการผลิตมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากหรือที่มีการอุปโภคไฟฟ้ามาก ผลของความกังวล ดังกล่าวทำให้ทั้งสองประเทศพยายามออกมาตรการเพื่อตอบโต้สินค้านำเข้าจากประเทศที่ไม่มีการ ควบคุมก๊าซเรือนกระจก

มาตรการที่สหภาพยุโรปใช้ คือ มาตรการจัดเก็บอากรขาเข้าพิเศษสำหรับสินค้าที่มีการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกในระหว่างการผลิตมาก (carbon-intensive products) หรือผู้นำเข้าอาจต้องซื้อ ใบอนุญาตปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (emission allowance) ที่กำหนดขึ้นในสหภาพยุโรปด้วย (ทั้งๆที่ผู้ นำเข้าไม่ได้เป็นผู้ปล่อยก๊าซเรือนกระจก) แต่มาตรการนี้ก็ถูกยกเลิกไปเพราะได้รับการต่อต้าน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกาในช่วงที่มีการรับฟังความเห็น) อย่างไรก็ดี สหภาพยุโรป ก็ยัง ดำเนินการต่อไปโดยพยายาม ผลักดันให้ประเทศนอกสหภาพยุโรปดำเนินมาตรการควบคุมก๊าซเรี วน กระจกที่มีระดับเท่าเทียมกัน หรือ equivalent measures ซึ่งเริ่มดำเนินการต่อภาคการขนส่งทางอากาศ (aviation) เป็นรายการแรก [อ้างถึง Directive 2008/101/EC (17)]

ในขณะที่สหรัฐอเมริกาได้พยายามยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมก๊าซเรือนกระจก ภายในประเทศขึ้นมาเป็นนโยบายระดับประเทศ โดยในปี ค.ศ. 2008 ร่างกฎหมาย Dingell-Boucher Bill ก็รอที่จะนำเสนอต่อรัฐบาลของ Obama ในปี ค.ศ. 2009 แต่ต่อมาร่างกฎหมายของ Waxman-Markey ก็ สามารถผ่านการรับรองจากรัฐสภาเมื่อเดือนกรกฎาคม 2009 แชนจ์หน้าร่างกฎหมายอื่นๆ อย่างไรก็ดี ร่าง กฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีเนื้อหาสาระเหมือนกัน คือ กำหนดระบบการค้าคาร์บอนแบบกำหนดปริมาณ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (cap-and-trade system) ภายในประเทศ และ มีมาตรการในการตอบโต้ สินค้านำเข้าจากประเทศที่ไม่มีมาตรการควบคุมก๊าซเรือนกระจก โดยการกำหนดให้ผู้นำเข้าต้องซื้อ ใบอนุญาตการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (emission allowance) หากเป็นการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่ไม่ มีมาตรการหรือนโยบายในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ใกล้เคียงกับของสหรัฐ อเมริกา

(comparable action)²⁵ โดยจะพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นด้วย และมาตรการนี้จะบังคับใช้กับสินค้าบางประเภท (เรียกว่า covered good) ซึ่งในขณะนี้ยังไม่ได้กำหนดเป็นรายการสินค้าที่ชัดเจน โดยสินค้านำเข้านั้นจะต้องเป็นสินค้าชนิดเดียวกับสินค้าที่อยู่ภายใต้กฎหมายเรื่อง cap-and-trade ที่บังคับใช้ในสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้ยังเปิดช่องให้รัฐ บาลสหรัฐอเมริกา และประเทศคู่ค้ามีการเจรจาล่วงหน้าก่อนที่จะมีการบังคับใช้อย่างจริงจังในปี ค.ศ. 2013

นอกจากนี้ สหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา ยังมีมาตรการใหม่ๆ ที่อาจจะมีผลบังคับใช้คือ [นิรมล สุธรรมกิจ, 2552ก]

(ก) การตรวจวัดปริมาณคาร์บอนในสินค้า (embodied carbon in goods) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดให้มีการติดฉลากคาร์บอน (carbon labeling) เพื่อระบุระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกระบวนการผลิต (process) หรือตลอดสายการผลิตจนถึงการกำจัด (life-cycle assessment: LCA) ก็ได้

(ข) มาตรการการจัดเก็บภาษีคาร์บอน กับสินค้านำเข้าจากประเทศที่ไม่มีการควบคุมการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ทั้งระดับบริษัท และหรือระดับประเทศของประเทศผู้ส่งออก) โดยนำข้อมูลจากการตรวจวัดปริมาณคาร์บอนในสินค้านำเข้ามาเป็นเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมคาร์บอนกับสินค้านำเข้า (border-carbon tax) เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันกับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ

ทั้งสองมาตรการนี้อาจจะมีการใช้ภายหลังปี ค.ศ. 2012 ซึ่งมาตรการใหม่นี้เรียกอย่างกว้างๆ ว่า Border Carbon Adjustment (BCA) ซึ่งเป็นมาตรการที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากจะเป็นมาตรการที่สามารถช่วยคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าในประเทศของตน มาตรการนี้อาจเป็นมาตรการที่มาใช้แทนหรืออาจใช้ควบคู่กับการบังคับซื้อใบอนุญาตการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของกฎหมายภายในประเทศผู้นำเข้า (เช่น สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป) และภายในประเทศผู้ส่งออก (เช่น ไทยและจีน)

การจัดเก็บภาษีคาร์บอนกับสินค้านำเข้านี้ **อาจจะ**ไม่ขัดกับมาตรการของ WTO ด้วยเหตุผลอย่างน้อย 2 ประการ คือ **ประการแรก** Border Carbon Adjustment อาจจะเทียบได้กับหลักการของ Border Tax Adjustment (BTA) ที่องค์การการค้าโลกหรือแกตต์ อนุญาตให้ดำเนินการได้ ทั้งสำหรับสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก ตราบใดที่อัตราภาษีที่ปรับเพิ่มหรือลดนั้นไม่มากเกินไปเกินอัตราภาษีที่จัดเก็บกับสินค้าชนิดเดียวกัน (like products) ที่ผลิตหรือขายภายในประเทศ อีกทั้งไม่ขัดกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติของแกตต์ [UNEP & WTO, 2009: 103-110] นอกจากนี้ การปรับอัตราภาษีนำเข้า (BTA) นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าที่ไม่ลำเอียง (trade-neutral) ระหว่างสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ (ที่มี

²⁵ Comparable action หมายถึง กฎระเบียบที่เกี่ยวกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในต่างประเทศ ที่มีการกำหนดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (limit greenhouse gas emission) โดยพิจารณาความเท่าเทียมทางด้านมาตรการจากอัตราการเปลี่ยนแปลงก๊าซเรือนกระจกที่เท่ากับหรือมากกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงก๊าซเรือนกระจกของสหรัฐอเมริกา (ภายในช่วงเวลาเดียวกัน) หรือ การกำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคอุตสาหกรรมและภาคการผลิตไฟฟ้า หรือ การกำหนดมาตรการอื่นๆ ที่นำไปสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก [อ้างถึง Section 781(4) ของ Draft Dingell-Boucher Bill]

การจัดเก็บภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อม) กับสินค้านำเข้า (ที่ไม่มีการจัดเก็บภาษีในทำนองเดียวกับที่ประเทศผู้ส่งออก) และ **ประการที่สอง** ประเทศผู้นำเข้าสามารถ อ้างได้ว่า การจัดเก็บภาษีคาร์บอนกับสินค้านำเข้า เป็นการ “ตอบโต้การอุดหนุน” ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการอุดหนุนและมาตรการตอบโต้ (Subsidies and Countervailing Measures: SCM)²⁶ กล่าวคือ การที่ประเทศผู้ส่งออกสินค้าไม่มีการจำกัดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายในประเทศตนนั้น เปรียบเสมือนการอุดหนุนให้ผู้ผลิตของตนมีต้นทุนที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ในขณะที่ประเทศ ผู้นำเข้าที่มีพันธะในการลดก๊าซเรือนกระจก ต้องมีภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้นเพื่อลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก²⁷ ดังนั้น การไม่ดำเนินการใดๆ (inaction) ในการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศผู้ส่งออกสินค้า อาจจัดได้ว่าเป็นการอุดหนุนการผลิตที่มีผลบิดเบือนความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ (เพราะการไม่ดำเนินการใดๆ ซึ่งไม่เกิดต้นทุน นับว่าเป็นการได้รับผลประโยชน์) ซึ่งถือว่าเป็น Hidden Subsidy อันไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมทางการค้าตนเอง [UNEP & WTO, 2009: 101] อย่างไรก็ตาม การพิจารณาว่า “inaction” ของประเทศผู้ส่งออกจะเป็นการขัดกับบทบัญญัติของ WTO หรือไม่นั้น ยังไม่มีการวิเคราะห์ให้ชัดเจน นอกจากนี้ การพิสูจน์เรื่อง Hidden Subsidy ก็มีเรื่องง่าย

อย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักฐานที่แน่นอน ชัดเจน และมากเพียงพอที่จะยืนยันว่า มาตรการด้านลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะก่อให้เกิดการบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากผลกระทบของมาตรการดังกล่าวมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การใช้มาตรการใหม่ๆ ข้างต้นยังเปิดช่องให้นักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นักวิชาการ และนักธุรกิจสามารถวิพากษ์วิจารณ์ สนับสนุนหรือต่อต้านได้

แม้ว่ามาตรการของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่เกี่ยวกับการบังคับซื้อใบอนุญาตปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (emission allowance) หรือการเสียภาษี คาร์บอนที่ฝังมากับตัวสินค้า (tax on embodied carbon) จะยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่ผู้ประกอบการไทยและภาครัฐไทยก็จำเป็นต้องเฝ้าระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เข้าข่ายของกฎหมายต่างชาติดังกล่าว หากพิจารณาจากร่างกฎหมายของ Dingell-Boucher Bill (October 2008) ซึ่งระบุประเภทของสินค้าที่อาจเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไทยส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา ได้แก่ สินค้าขั้นปฐม (เช่น เหล็กและเหล็กแผ่น เยื่อกระดาษและกระดาษ ซีเมนต์ อะลูมิเนียม แก้ว เป็นต้น) และ สินค้าอุตสาหกรรมใดๆก็ตามที่มีการปล่อยก๊าซเรือน

²⁶ ในความตกลง SCM ได้แบ่งการอุดหนุนออกเป็น 3 ประเภท คือ (ก) การอุดหนุนที่ต้องห้าม (red subsidies) ได้แก่ การอุดหนุนที่เชื่อมโยงกับการส่งออกและการอุดหนุนเพื่อให้ใช้สินค้าที่ผลิตภายในประเทศมากกว่าสินค้านำเข้า (ข) การอุดหนุนที่ทำได้โดยไม่ถูกมาตรการต่อต้านการอุดหนุน (green subsidies) ได้แก่ การอุดหนุนเพื่อการวิจัย การอุดหนุนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการอุดหนุนเพื่อภูมิภาคที่ด้อยโอกาส และ (ค) การอุดหนุนที่ทำได้แต่อาจถูกมาตรการต่อต้านการอุดหนุน (yellow subsidies) ได้แก่ การอุดหนุนที่ไม่เข้าข่ายประเภท (ก) และ (ข)

²⁷ แนวคิดนี้เป็นความพยายามที่จะดึงกฎระเบียบของ UNFCCC (ซึ่งเน้นเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) กับของ WTO (ซึ่งเน้นเรื่องการส่งเสริมการค้าเสรี) มาประสานประโยชน์ร่วมกัน

กระจกทั้งทางตรงและทางอ้อม (ซึ่งหมายถึงการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากไฟฟ้าที่ใช้ในกระบวนการผลิต) รวมทั้งสินค้าใดก็ตามที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสินค้าของสหรัฐอเมริกาที่อยู่ภายใต้กฎหมายนี้²⁸

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากสมมติว่าสหรัฐฯ อเมริกาใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่งในสองมาตรการข้างต้น คือ (1) หากผู้ส่งออกของไทยรายได้ไม่สามารถชำระค่าใช้จ่ายในการซื้อใบอนุญาตการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ ก็จะทำให้การส่งออกของไทยลดลง เพราะไม่สามารถส่งเข้าสหรัฐอเมริกาได้โดยเด็ดขาดและอาจจะต้องชำระค่าปรับอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย (2) ผู้ประกอบการไทยอาจต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการซื้อใบอนุญาตปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มมากขึ้นจากการส่งสินค้าไปขายในตลาดสหรัฐอเมริกา และ (3) ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นทั้งในการกำจัดหรือเก็บกักก๊าซเรือนกระจกจากการผลิต (การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางตรง) และในการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อลดการใช้พลังงานไฟฟ้าลง (การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางอ้อม)

ดังนั้น ผู้ประกอบการไทย จึงต้องมีการติดตามความเคลื่อนไหวของกระแสความนิยมของผู้บริโภค ตลอดจนมาตรการขององค์กรเอกชนด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจจะนำเสนอเข้าสู่รัฐบาลของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ซึ่งแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ อาจจะเป็นกระแสเรื่อง Carbon Label และการลดการใช้พลังงาน (energy use reduction) โดยประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ กำลังมองหาแนวทางในการนำเรื่องนี้เข้าสู่เรื่องทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเสรีการนำเข้าสินค้า (เครื่องจักรอุปกรณ์) ที่ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อม (environmental goods) หรือ การจัดการปรับปรุงรายการสำหรับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ที่เกิดจากการผลิต) หรือ Border Carbon Adjustment ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการจัดเก็บภาษีคาร์บอน ณ ด่านศุลกากร หรือ อาจมีการบังคับให้ซื้อ Carbon Offset/Credit ณ ประเทศผู้นำเข้า

(3) ความตกลงพหุภาคีด้านโลกร้อน

ประเทศไทยเป็นสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) เมื่อปี 2537 และได้ลงนามรับรองพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) เมื่อปี 2545 โดยอนุสัญญา UNFCCC มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกในอนาคต และพิธีสารเกียวโตมีการกำหนดพันธกรณีให้บางประเทศ (กลุ่มประเทศที่อยู่ในภาคผนวกที่ 1 ของอนุสัญญา UNFCCC) ต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 5.2 ของปี ค.ศ. 1990 ให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2012 และในปัจจุบันนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนของการเจรจาเพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาของพันธกรณีรอบที่สอง (Second Commitment) สำหรับประเทศภาคผนวกที่ 1 และกำลังจะเจรจาเพื่อให้ประเทศนอกภาคผนวกที่ 1 เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดพันธกรณีของตนเองมากขึ้น

²⁸ สินค้าขั้นปฐม ได้แก่ Iron, Steel, Pulp, Paper, Cement, Rubber, Basic Chemical, Glass, Industrial Ceramics, or Aluminum, or other non-ferrous metals industrial sectors or subsectors อ้างถึง Section 722 Covered Sectors (b)(3)(A)(ii) line 15-19 และสินค้าอื่นๆ อ้างถึง Section 781 International Reserve Allowance Program (7) และ (14)

แม้ว่า การเจรจาจะยังคงดำเนินอยู่ แต่ก็อาจนับว่าเป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยจะได้มีเวลาในการศึกษาวิเคราะห์มาตรการภายใต้กรอบอนุสัญญาฯ นี้ว่าจะมีแนวทางที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อการส่งออกของไทยอย่างไร ประเด็นที่น่าจับตามอง เกี่ยวกับ มาตรการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (mitigation) ได้แก่

(1) **การให้เงินอุดหนุนโครงการด้านพลังงานที่สะอาดและพลังงานหมุนเวียน** แก่ประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและทางการเงินที่ต้องซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศของตน วัตถุประสงค์ของมาตรการนี้คือต้องการให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ซึ่งในที่สุดอาจนำไปสู่การขยายตัวทางการค้าเทคโนโลยีที่สะอาด (clean technology) และ เครื่องจักรอุปกรณ์สำหรับการผลิตพลังงานหมุนเวียน ดังนั้น มาตรการนี้ไม่ได้มีความขัดแย้งกับเจตนารมณ์ขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ต้องการให้มีการส่งเสริมการค้าเทคโนโลยีที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความตกลงเรื่องการค้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Trade in environmental goods and services)

(2) **การส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ พ (energy efficiency)** เป็นมาตรการที่ได้รับความนิยม เพราะนอกจากจะเป็นการประหยัดพลังงานแล้ว ยังเป็นการช่วยลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม การที่จะสื่อให้ผู้บริโภคทราบว่า การผลิตของตนนั้นมีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรการนี้ต้องมีมาตรการเสริม นั่นคือ **การติดฉลากคาร์บอน** (carbon label) ที่อาจจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดตลาดสินค้าชนิดใหม่นั้นคือ “ตลาดสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” ซึ่งเป็นตลาดที่ผู้บริโภคสนใจซื้อสินค้า มิได้เกิดจากการบังคับของภาครัฐหรือประเทศผู้นำเข้า

ถึงกระนั้น หากมี **การบังคับ** หรือ **การเรียกร้อง** จากผู้ขายสินค้าให้มีการติดฉลากคาร์บอนสำหรับสินค้านำเข้า (และสำหรับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ) อาจจะจัดว่าเป็นมาตรการทางการค้าที่มีไ้ภายใต้ศุลกากร (NTMs) ประเภทหนึ่ง แต่บทบัญญัติของ WTO ภายใต้ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคเทคนิคทางการค้า (TBT) เปิดช่องให้มีการติดฉลากได้ หากฉลากนั้นบ่งบอกข้อมูลที่ต้องการ และเป็นการติดฉลากด้วยความสมัครใจ และแม้ว่าจะเป็นการบังคับการติดฉลาก ก็อาจจะไม่ขัดกับบทบัญญัติของ WTO ถ้าประเทศนั้นบังคับใช้กับสินค้าภายในประเทศและสินค้านำเข้า (ตราบใดที่ไม่ขัดกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติขององค์การการค้าโลก)

(3) **การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร** ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของภาคเกษตรกรรมนั้น จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง กระบวนการผลิตและการคัดเลือกพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสม อนึ่ง เกษตรกรตัดสินใจเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ชนิดใดนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ดังนั้นประเด็นท้าทายมีอย่างน้อย 4 ประการ **หนึ่ง** จะทำอย่างไรเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพียงพอ ภายใต้การจัดการเพาะปลูกพืชหลากหลายและการปศุสัตว์ที่คำนึงถึงการลดก๊าซเรือนกระจก **สอง** จะทำอย่างไรไม่ให้สิ่งจูงใจทางการตลาด (ราคา) ชักนำไปให้เกษตรกรละเลยกระบวนการกักเก็บคาร์บอนในดินและในต้นไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ราคามลพิษทางการเกษตรในตลาดโลกเพิ่มขึ้น อาจจะกระตุ้นให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากกว่า เป็นต้น **สาม** จะทำอย่างไรให้เกษตรกรสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศได้อย่างยั่งยืน เพื่อจะได้รักษาระดับการส่งออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ **สี่** จะทำอย่างไรให้การปลูกพืชน้ำมัน (เช่น ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง ข้าวโพด) สำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร มีความสมดุลกับการใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อเพลิงพลังงานหมุนเวียน (ซึ่งกำลังเป็นพลังงานที่ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย)

สำหรับประเด็นที่น่าจับตามองทางด้านการค้าระหว่างประเทศของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องโลกร้อน คือ ความต้องการของผู้บริโภคที่จะช่วยลดโลกร้อนด้วยการหันมาบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีกระบวนการผลิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจ จัดเป็นสินค้าประเภท **“สินค้าสิ่งแวดล้อม (environmental goods)”** ก็ได้ ซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่มีการรวมสินค้านี้ในรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมขององค์การการค้าโลก อย่างไรก็ตามหากมีการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการลดโลกร้อนด้วยการหันมาบริโภคอาหารและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ผลิต ภายในชุมชนหรือภายในประเทศ มากกว่าการสั่งซื้อจากท้องที่ห่างไกลหรือจากการนำเข้าจากต่างประเทศ (ซึ่งเป็นแนวคิดเรื่อง Food-mile) การส่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (อาหาร) ของไทยอาจจะได้รับผลกระทบในทางลบก็ได้

(4) **การอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้** เป็นมาตรการที่เพิ่มการเก็บ กักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ (หากไม่มีการเผาไม้) โดยหากมีระบบการรับรองกระบวนการบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืนแล้ว (sustainable forest management) ผลิตภัณฑ์จากป่าดังกล่าว (เช่น สมุนไพรจากป่าอนุรักษ์ที่มีการจัดการอย่างเหมาะสม) อาจจะช่วยให้ตลาดสินค้าชนิดใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากประเทศผู้นำเข้าบางประเทศ (เช่น สหภาพยุโรป) มักให้ความสำคัญกับแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์จากไม้ (เช่น เฟอร์นิเจอร์ กระดาษ) ที่ไม่ได้มาจากไม้ในป่าธรรมชาติหรือป่าสงวนแห่งชาติ (แต่มาจากสวนป่าเอกชนหรือการปลูกไม้เชิงพาณิชย์) ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่า การส่งออกผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และกระดาษของไทย อาจจะมีขั้นตอนของการรับรองว่าวัตถุดิบไม่ได้มาจากป่าธรรมชาติและกระบวนการผลิตไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งขั้นตอนดังกล่าว อาจถือว่าเป็นมาตรการ NTMs ประเภทหนึ่งได้

(5) **ความร่วมมือภายในสาขา** (cooperative sectoral approaches and sector-specific actions) เพื่อต้องการให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการช่วยเหลือทางการเงินภายในสาขาการผลิตเดียวกัน และเป็นความช่วยเหลือของประเทศพัฒนาแล้วให้กับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา สาขาที่เน้นคือสาขาการผลิตที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาก และสาขาที่มีการใช้พลังงานมาก ความร่วมมือดังกล่าว จะช่วยให้มีการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างถาวร (ภายในสาขาการผลิตเดียวกัน) ไม่ว่าจะผ่านกลไกการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีที่สะอาดขึ้น และการเก็บกักหรือการกำจัดก๊าซเรือนกระจก นอกจากนี้ ความร่วมมือดังกล่าว จะช่วยให้ **ความสามารถในการแข่งขันทางการค้า** (สินค้าเดียวกัน) ของประเทศต่างๆอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันอีกด้วย และยังช่วยลดปัญหาการย้ายฐานการผลิต (ที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาก) จากประเทศที่มีพันธกรณี ยังประเทศที่ไม่มีพันธกรณีอีกด้วย ความร่วมมือแบบนี้ อาจจะช่วยให้อำนาจ NTMs มีอุปสรรคลดลงสำหรับสินค้าไทยที่ส่งออกก็ได้

(6) การขยายบทบาทของกลไกตลาด (market mechanism) สำหรับคาร์บอนเครดิตและสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในประเทศพัฒนาแล้ว (หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ตลาดคาร์บอน) ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของต้นทุน การกำจัดก๊าซเรือนกระจกในประเทศนั้นๆ แต่ จะส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศอย่างไรนั้นยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกเพียงพอที่จะบ่งบอกได้ว่าจะส่งผลกระทบมากน้อยเพียงใด เนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น (ก) ตลาดคาร์บอนอาจจะครอบคลุมเฉพาะบางกิจกรรมที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศโดยตรง (เช่น การผลิตไฟฟ้า หรือการขนส่งภายในประเทศ) แต่ก็อาจจะมีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศทางอ้อม โดยการผลักดันต้นทุนการกำจัดหรือต้นทุนการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ไปยังสินค้าขั้นสุดท้าย (ข) การจัดสรรสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในครั้งแรกมักจะเป็นแบบให้เปล่า ด้วยเหตุนี้ การขายสิทธิย่อมเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้ได้รับสิทธิ แต่สำหรับผู้ซื้อสิทธิกลับต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ดังนั้น การผลักดันต้นทุนของการซื้อสิทธิ (ภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน) ไปยังผู้บริโภคอาจจะดำเนินการได้ไม่มากนัก และ (ค) ยังไม่มีการคำนึง ถึงผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศกับสินค้านำเข้าที่มาจากประเทศที่ไม่มีมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อย่างชัดเจน

3.3 มาตรการที่มีใช้ภายในอุตสาหกรรม (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์เป้าหมาย

โครงการติดตามกระแส NTMs นี้ได้เลือกผลิตภัณฑ์เป้าหมายที่คาดว่าจะ ได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ที่สำคัญ 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (2) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคลภายในประเทศไทยเป็นปัจจัยการผลิต (Resource-based Industry) (3) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นสำคัญ (Technological Intensive Industry) และ (4) กลุ่มสินค้าบริการ (Service) ในกลุ่มประเทศเป้าหมาย 4 ประเทศ คือ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย (โดยเพิ่มประเทศเป้าหมายอีกหนึ่งประเทศ คือ จีน ซึ่งกำลังมีบทบาทสำคัญต่อการส่งออกของไทยมากขึ้น และมีแนวโน้มใช้มาตรการ NTMs เพิ่มขึ้นด้วย) โดยศึกษามาตรการ NTMs ควบคู่ไปกับการติดตามความเคลื่อนไหวของมาตรการที่จะ ส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์เป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม ทำให้การเรียบเรียงเนื้อหาในหัวข้อนี้อาจมีความซับซ้อนกับหัวข้อ 3.1 อย่างไรก็ดี เนื้อหาในหัวข้อนี้อาจจะมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เนื่องจากจะเป็นการนำเสนอ ภาพรวมของมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ ผลิตภัณฑ์เป้าหมายของประเทศผู้นำเข้าเป้าหมาย ได้แก่ มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (หัวข้อ 3.3.1) มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม Resource-based Industry (หัวข้อ 3.3.2) มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ประเภท Technological Intensive Industry (หัวข้อ 3.3.3) และ มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าบริการ (Service) (หัวข้อ 3.3.4)

3.3.1 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

การส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ อาทิ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีน มักเผชิญกับมาตรการการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) จำนวนมาก ซึ่งประเทศผู้นำเข้าเหล่านี้ต่างนำมาตรการ NTMs มาใช้กับสินค้านำเข้าเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่เป็น มาตรการที่กำหนดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐของแต่ละประเทศ และมาตรการโดยสมัครใจที่กำหนดโดย ภาคเอกชน สมาคมต่าง ๆ ในประเทศผู้นำเข้า หรือแม้กระทั่งการปรับปรุงร่างกฎหมายใหม่เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการตรวจสอบสินค้านำเข้าเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น มาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมอาหารที่ ประเทศผู้นำเข้าสำคัญของไทย (สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีน) นำมาใช้สามารถ โดย มาตรการ NTMs ในประเทศเป้าหมายที่สำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้ (ดูตารางที่ 3.1)

สหภาพยุโรป มีการกำหนดมาตรการต่างๆ สำหรับการนำเข้าสินค้ากลุ่มอาหารและผลิตภัณฑ์ ไว้ เพื่อให้ ผู้บริโภคในสหภาพมั่นใจว่าสินค้า มีความปลอดภัย ได้มาตรฐาน ไม่เกิดผลเสียต่อสุขภาพ หน่วยงานกำกับดูแลด้านความปลอดภัยอาหารของสหภาพยุโรป (European Food Safety Authority) ได้กำหนดมาตรฐานสุขอนามัยครอบคลุมทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การเก็บเกี่ยว การเตรียมการผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย จนถึงมือผู้บริโภค ตามสโลแกน “From Farm to Fork” ที่กำหนดให้ต้อง ดำเนินการภายใต้สุขอนามัยที่ดี ตามข้อบังคับที่ EC 178/2002 ของสหภาพยุโรป ที่มีหลักการกว้างๆ ซึ่ง ประกอบด้วย ความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) การเตือนภัยล่วงหน้า (Precautionary) การสืบ แหล่งที่มาของอาหาร (Traceability)

มาตรการ NTMs ในกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมอาหารของสหภาพยุโรป ประกอบด้วย (1) **ด้านวัตถุดิบ** มีการควบคุมการใช้สารเจือปนอาหาร สีที่ใช้ในอาหาร และ สารให้ความหวาน การควบคุม ปริมาณสูงสุดของสารที่อนุญาตให้ปนเปื้อน (Contaminants) และสารตกค้าง (Residue) และ วัสดุ สัมผัสอาหาร (Food Contact Materials) (2) **ด้านกระบวนการผลิต** มีการออกไปรับรองสุขอนามัยของ สัตว์ที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร โดยหน่วยงานที่มีอำนาจของไทยและเป็นที่ยอมรับของ สหภาพยุโรป การสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ซึ่งดำเนินการอย่างเข้มข้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับ ของสินค้า และ (3) **ด้านผลผลิต** มีการกำหนดประเภทของวัสดุและ บรรจุภัณฑ์สัมผัสอาหาร (เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค) บรรจุภัณฑ์ประเภทไม่ต้องผ่านกระบวนการ ป้องกันศัตรูพืชที่อาจติดมากับลังไม้ (เช่น อบอุ่นด้วยความร้อน) การติดฉลากเพื่อบ่งบอกสรรพคุณหรือ คุณค่าทางโภชนาการ กรรมวิธีและองค์ประกอบหรือส่วนผสม การติดฉลากผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ตลอดจน การติดฉลากอาหารดัดแปลงพันธุกรรม (เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับข้อมูลครบถ้วนและไม่เป็น อันตราย) เป็นต้น

สหรัฐอเมริกา กำหนดมาตรการ NTMs ที่ผู้ส่งออกไทยต้องเผชิญในการส่งออกสินค้าอาหารสด และอาหารแปรรูปคือ มาตรการสุขอนามัยและสุข อนามัยพืช (SPS) (เช่น การควบคุมการปนเปื้อนของ สารพิษและสารเคมีตกค้างในผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม) และ มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อ

การค้าระหว่างประเทศ (TBT) (เช่น การติดฉลาก การบรรจุหีบห่อ) และอีกหลายมาตรการที่มีหลักปฏิบัติ เช่นเดียวกับอาหารสด เช่น ระบบการรั กษาความปลอดภัยด้านอาหาร ที่มีการปฏิเสธอาหารที่ไม่ได้ มาตรฐานมิให้เข้าสู่ตลาด (Pre-market control) และมาตรการบังคับให้เรียกคืนจากผู้จำหน่ายในตลาด ภายในประเทศ (mandatory recall) ถ้าตรวจสอบว่าสินค้าอาจเป็นอันตรายได้ ซึ่งเป็นมาตรการ ภายหลังสินค้านำเข้าได้วางตลาดแล้ว (Post-market control)

ปัจจุบันสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกฎระเบียบการนำเข้าสินค้า เกษตรและอาหาร 3 ฉบับ ได้แก่ บทบัญญัติอาหาร ยา และเครื่องสำอางของรัฐบาลกลาง (The Federal Food Drug and Cosmetic Act of 1938: FDCA) ซึ่งเน้นการปิดฉลากและมาตรการ GMP และ HACCP กฎหมายการเตรียมความพร้อมและการป้องกันการก่อการร้ายทางชีวภาพ (The Public Health Security and Bioterrorism Act of 2002) และ กฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของมาตุภูมิ (Homeland Security Act of 2002) ซึ่งเพิ่มความเข้มงวดด้านนโยบายการตรวจสอบความปลอดภัยของ สินค้าเกษตรและอาหาร รวมถึงพืชและสัตว์ ณ จุดผ่านแดนของสหรัฐอเมริกา ก่อนการอนุญาตให้นำเข้า

นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาได้พิจารณาปรับปรุงกฎหมายเพื่อเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบ สินค้าอาหารนำเข้ามากขึ้นอีกขั้น ซึ่งเป็นการสร้างระบบใหม่ที่เข้มแข็งเพื่อลด อันตรายของสินค้าที่ไม่ได้ มาตรฐานความปลอดภัยที่อาจเกิดกับผู้บริโภคอเมริกัน และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นด้านความ ปลอดภัยในอาหารให้แก่ผู้บริโภค ได้แก่ กฎหมายอาหารปลอดภัย (Safe Food Act of 2007) กฎหมาย อาหารและยานำเข้าปลอดภัย (Food and Drug Import Safety Act of 2007) กฎหมายการตรวจสอบ ย้อนกลับผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์และสัตว์ปีกปลอดภัย (Meat and Poultry Products Traceability and Safety Act of 2007) กฎหมายอาหารนำเข้าปลอดภัย (Imported Food Safety Act of 2007) และ กฎหมายประกันอาหารปลอดภัย (Assured Food Safety Act 2007) กฎหมายเหล่านี้จะก่อให้เกิด ต้นทุนทั้ง ในรูปของ ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินที่ต้องชำระให้แก่สหรัฐ อเมริกา โดยตรง (ค่าธรรมเนียมการ ตรวจสอบสินค้า 20-50 ดอลลาร์ สหรัฐ ต่อรายการสินค้าที่นำเข้า) และค่าใช้จ่ายของการบริหารจัดการที่ผู้ ส่งออกไทยจะต้องมีเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่สหรัฐอเมริกาต้องการ

ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยในอาหารที่บริโภคจึงมีความเข้มงวดมากต่อ คุณภาพอาหารที่นำเข้าจากต่างประเทศ โดยมาตรการ NTMs ของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญ คือ [เกรียงไกร เทศกานนท์, 2551]

(1) **กฎหมายและมาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดโดยภาครัฐ** ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัย ของอาหาร (Food Sanitation Law) และกฎหมายความปลอดภัยพื้นฐานของอาหาร (Food Safety Basic Law) โดยกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น มั่นใจถึงความปลอดภัยของอาหารที่บริโภค นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยพืช สัตว์ และอาหารที่ประกอบด้วยกฎหมายหลัก 3 ฉบับ ในการควบคุมสุขอนามัยและมาตรฐานพืช สัตว์ และ อาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายและระเบียบสำหรับอาหารนำเข้าที่จะต้องผ่านการตรวจสอบและ รับรองคุณภาพความปลอดภัยของอาหารตามกฎหมาย Plant Protection Law ที่ใช้กับผักผลไม้

กฎหมายควบคุมป้องกันโรคสัตว์ รวมทั้งโรคสัตว์ที่อาจติดต่อสู่คนจากการผลิตอาหารในประเทศและจากการนำเข้า และ Food Sanitation Law ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมมาตรฐานและความปลอดภัยอาหาร ตลอดจนสุขอนามัยการผลิต การวางจำหน่าย การนำเข้า รวมถึงการกำหนดมาตรฐานสารปรุงแต่งอาหาร สารพิษและสารอันตรายในอาหาร กระบวนการตรวจสอบรับรองความปลอดภัยในอาหารระหว่างการนำเข้าที่มีความเข้มงวด ซึ่งปรับเปลี่ยนระบบการตรวจสอบจากการใช้ ‘Negative list’ มาเป็น ‘Positive list’ ในการตรวจสอบสารปริมาณสารเคมีตกค้างขั้นสูง (Maximum residue levels: MRLs) นอกจากนี้ ผู้ส่งออกอาหารมายังญี่ปุ่นยังต้องผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพอีกด้วย เช่น มาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์เกษตรของญี่ปุ่น (Japanese Agricultural Standard: JAS) ด้วย

(2) **มาตรฐานที่กำหนดโดยบริษัทเอกชน** โดยเป็นมาตรฐานเฉพาะของผู้นำเข้าแต่ละราย ซึ่งมาตรฐานเฉพาะเหล่านี้มักจะมีความเข้มงวดสูงกว่าข้อกำหนดกลางที่รัฐบาลญี่ปุ่นตั้งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะบริษัทนำเข้าและค้าปลีกต้องการที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการบริโภคอาหารในลักษณะที่แตกต่างกันตามท้องถิ่น

จีนมีมาตรการในอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญคือ มาตรการสุขอนามัย (SPS) มาตรการเพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) (เพื่อตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) กับสินค้าที่ส่งไปขายในจีน) เครื่องหมายรับรองมาตรฐานอาหาร QS Mark (เพื่อรับรองความปลอดภัยและคุณภาพอาหาร 28 ชนิดที่ส่งออกไปขายในจีน เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ต้นปี 2551) การขอใบอนุญาตนำเข้า (Import Permit) และการติดฉลากบนบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ เป็นภาษาจีนอย่างชัดเจน

นอกจากนี้จีนยังได้ดำเนินการร่างกฎหมายตัวใหม่คือ “**กฎหมายความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety Law)**” ซึ่งมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย (1) มาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety Standards) มีทั้งมาตรฐานระดับชาติ และระดับท้องถิ่น (2) ผู้ผลิตสินค้าอาหารต้องมีมาตรฐานกระบวนการผลิตที่ดี (GMP) โดยรัฐสนับสนุนให้ใช้ระบบ HACCP (3) บังคับให้ใช้ระบบแสดง แหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ (Identify and Track Products) ในสินค้าอาหาร (ผลิตภัณฑ์อาหาร วัตถุดิบ สารเติม และสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้องกับอาหารเช่นบรรจุภัณฑ์) และ (4) การติดฉลากรหัสสินค้าทุกชนิดที่วางจำหน่ายเพื่อสามารถติดตามตรวจสอบสินค้าได้ทุกขั้นตอนการผลิตและการกระจายสินค้า ร่างกฎหมายฉบับนี้ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตโดยตรงในด้านการเพิ่มต้นทุนในการผลิต และอาจ สร้างความไม่เป็นธรรม เพราะได้รับการยกเว้นสำหรับโรงงานผลิตอาหารขนาดเล็กที่ผลิตเพื่อขายในท้องถิ่น

[คันทัน ลิมพงษ์, 2552ก]

ตารางที่ 3.1 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

สหภาพยุโรป (EU 27)	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	จีน
1) NTMs ด้านวัตถุดิบ - การควบคุมการใช้สารเจือปนสี สารให้กลิ่น หวาน - การควบคุมปริมาณสารปนเปื้อน สารตกค้าง และวัสดุสัมผัสอาหาร	1) กฎหมายและมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค - บทบัญญัติอาหาร ยา และเครื่องสำอางของรัฐบาลกลาง (The Federal Food Drug and Cosmetic Act of 1938: FFDCA) - กฎหมายการเตรียมความพร้อมและการป้องกันภัยทางชีวภาพ (The Public Health Security and Bioterrorism Act of 2002) - กฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของมาตุภูมิ (Homeland Security Act of 2002) - Good Agriculture Practices (GAP) - Good Manufacturing Practice (GMP) - Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) - การตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) - การติดฉลากแหล่งกำเนิดสินค้า (Country of Origin Labeling: CoOL)	1) กฎหมายและมาตรฐานที่กำหนดโดยรัฐบาล - กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยของอาหาร (Food Sanitation Law) - กฎหมายความปลอดภัยพื้นฐานของอาหาร (Food Safety Basic Law) - Plant Protection Law - การตรวจสอบรับรองความปลอดภัยในอาหาร (Positive list) - การตรวจสอบปริมาณสารเคมีตกค้างขั้นสูง (MRLs) - มาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์เกษตร (JAS)	1) มาตรการของ ภาครัฐที่กำหนดขึ้นเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค - มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) - มาตรการเพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) - เครื่องหมายรับรองมาตรฐานอาหาร QS Mark - การขอใบอนุญาตนำเข้า (Import Permit) - การติดฉลากบนบรรจุภัณฑ์และหีบห่อเป็นภาษาจีนอย่างชัดเจน
2) NTMs ด้านกระบวนการผลิต - การออกใบรับรองสุขอนามัยของสัตว์ที่ใช้เป็นวัตถุดิบ - การตรวจสอบมาตรฐานสินค้า (ตรวจสอบย้อนกลับ)	2) มาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตในประเทศ - มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) - มาตรการกำหนดให้กระบวนการผลิตสินค้าบางชนิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรฐาน BAP	2) มาตรฐานที่กำหนดโดยบริษัทเอกชน (ผู้นำเข้าบริษัทค้าปลีก)	2) การปรับปรุงร่างกฎหมายใหม่ “กฎหมายความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety Law)” เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบสินค้าอาหาร

สหภาพยุโรป (EU 27)	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	จีน
3) NTMs ด้านผลผลิต - การกำหนดประเภทของวัสดุและบรรจุภัณฑ์ - สัมผัสอาหาร - การติดฉลาก	3) การปรับปรุงกฎหมายใหม่เพื่อเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบสินค้าอาหารนำเข้า - กฎหมายอาหารปลอดภัย (Safe Food Act of 2007) - กฎหมายอาหารและยานำเข้าปลอดภัย (Food and Drug Import Safety Act of 2007) - กฎหมายการตรวจสอบย้อนกลับผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์และสัตว์ปีกปลอดภัย (Meat and Poultry Products Traceability and Safety Act of 2007) - กฎหมายอาหารนำเข้าปลอดภัย (Imported Food Safety Act of 2007) - กฎหมายประกันอาหารปลอดภัย (Assured Food Safety Act 2007)		

ที่มา: คณิตผู้วิจัย

3.3.2 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม Resource-based Industry

กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ภายในประเทศไทยเป็นปัจจัยการผลิต (Resource-based Industry) และอาจเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs มากขึ้นในอนาคต เช่น อัญมณี และเครื่องประดับ เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม โดยมาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมกลุ่ม Resource-based Industry ที่ประเทศไทยเผชิญอยู่สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

กฎระเบียบและมาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย อาทิ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ออสเตรเลีย และสหภาพยุโรป ส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญคือ ระเบียบและกฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้า และระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมาย ในการจำหน่ายสินค้าภายในประเทศผู้นำเข้า (ดูตารางที่ 3.2)

- **ระเบียบและกฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้า** โดยทั่วไปการนำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยค่อนข้างเสรี ยกเว้นสินค้า อัญมณีและเครื่องประดับบางประเภทที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรการการนำเข้าที่กำหนดไว้ เช่น (1) ระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้าสินค้าที่มาจากสัตว์ป่าและพืชป่า (2) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of origin) (3) การขอใบรับรอง Kimberly Process Certification เนื่องจากประเทศคู่ค้าเหล่านี้เป็นสมาชิกภายใต้ความตกลง Kimberly Process Certification Scheme (KPCS) (4) ระเบียบการนำเข้าสินค้าเฉพาะ เช่น การนำเข้าไข่มุกของสหรัฐอเมริกาและจีน การนำเข้าเพชรที่ยังไม่ได้เจียรไนในประเทศออสเตรเลียจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย Customs (Prohibited Imports) Regulation 1956 และระเบียบการนำเข้าเพชรก่อน ในญี่ปุ่นซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการค้าเพชรโดยผิดกฎหมายและป้องกันการนำเงินที่ได้จากการค้าไปสนับสนุนการสู้รบในประเทศแอฟริกาบางประเทศซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดต่อมติของสหประชาชาติ สำหรับสหภาพยุโรปมีการใช้กฎหมายเพื่อป้องกันปัญหาการฟอกเงินและการก่อการร้าย จึงกำหนดให้ผู้ประกอบการแจ้งแหล่งที่มาของเงินในการค้าอัญมณีและเครื่องประดับในทุกประเทศสมาชิก นอกจากนี้ยังมีระเบียบและกฎหมายนำเข้าที่มีความสำคัญเช่น ในญี่ปุ่นใช้กฎหมาย Custom Tariff Law ห้ามมิให้นำเข้าสินค้าที่ละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าและการออกแบบ (Trademark and design right) และระเบียบการนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับผ่านเขตปลอดภาษี (Free Trade Zone²⁹) เป็นต้น

- **ระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมายในการจำหน่ายสินค้าภายใน ประเทศผู้นำเข้า** มาตรการเหล่านี้ล้วนกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นการเฉพาะในแต่ละประเทศซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออก

²⁹ ระบบนี้ทำให้ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกได้ประโยชน์ร่วมกันคือ ผู้ซื้อไม่ต้องเดินทางไปต่างประเทศ และผู้ซื้อมีโอกาสตรวจสอบสินค้าและคืนสินค้าที่ไม่ตรงกับคำสั่งซื้อหรือชำรุดได้ สำหรับผู้ส่งออกก็ไม่ต้องรับภาระเรื่องกระบวนการศุลกากร และภาษีการบริโภค (consumption tax) ที่ต้องชำระเมื่อมีการนำเข้ามาภายในญี่ปุ่นเพื่อการตรวจสอบ และสามารถเรียกคืนภาษีสำหรับสินค้าที่ไม่ได้ขายได้

ไทยในด้านการเพิ่มต้นทุน โดยเฉพาะกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดและ มาตรการการปิดฉลาก เพื่อแสดงส่วนประกอบของสินค้า คุณภาพของสินค้า มาตรฐานสินค้า เครื่องหมายการค้า เช่น ใน ออสเตรเลียมีความเข้มงวดในมาตรการด้านสุขอนามัย (Quarantine Regulation) ซึ่งมีข้อกำหนด เกี่ยวกับปริมาณนิเกิลที่ผสมในตัวเรือนเครื่องประดับโดยเฉพาะต่างหู เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบาง มาตรการที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่ทำให้ผู้ส่งออกไทยต้องปฏิบัติตามโดยสมัครใจ เพื่อให้สามารถขายสินค้าในประเทศต่างๆ เหล่านั้นได้ เช่น การติดฉลากคุณภาพสินค้า ในญี่ปุ่นแม้จะไม่มีกฎหมายบังคับแต่ถือเป็นกฎเกณฑ์ด้านอุตสาหกรรมที่ผู้ส่งออกพึงปฏิบัติเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ ผู้บริโภค ซึ่งเป็นการเพิ่ม ค่าใช้จ่ายให้กับผู้ส่งออกในการจดทะเบียน (เช่น การจดทะเบียน “Hallmark” หรือ “Whole Mark” และการจดทะเบียนใน “Quality Mark Program”) และค่าใช้จ่ายในการทำฉลากติด เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้สหภาพยุโรปยังมีมาตรการในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของ ผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับ โดยเฉพาะการละเมิดลิขสิทธิ์ (copy rights) เครื่องหมายการค้า (trademark) และการออกแบบ (design)

ตารางที่ 3.2 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	จีน	ออสเตรเลีย	สหภาพยุโรป
1) ระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้า - การนำเข้าสินค้าที่มาจากสัตว์ป่า (Wildlife Product) - การนำเข้าสินค้าตัวอย่าง - การนำเข้าไข่มุก - การประทับตราเครื่องหมายหรือปิดฉลาก - กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of origin) - การขอใบรับรอง Kimberly Process Certification	1) ระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้า - ระเบียบการนำเข้าสินค้าที่มาจากสัตว์ป่าและพืชป่า - ระเบียบการนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับผ่านเขตปลอดภาษี (Free Trade Zone) - กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of origin) - Custom Tariff Law - ระเบียบการนำเข้าเพชรก่อน	1) ระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้า - ระเบียบการนำเข้าสินค้าที่มาจากสัตว์ป่าและพืชป่า - การนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ (เช่น ไหมงู) ต้องขออนุญาตการนำเข้าจาก Import and Export Management Office - กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of origin) - การขอใบรับรอง Kimberly Process Certification เนื่องจากจีนเป็นสมาชิกภายใต้ความตกลง Kimberly Process Certification Scheme (KPCS)	1) ระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้า - ระเบียบ การนำเข้าสินค้าที่มาจากสัตว์ป่าและพืชป่า - กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of origin) - การนำเข้าเพชรที่ยังไม่ได้เจียรไนต้องเป็นไปตามกฎหมาย Customs (Prohibited Imports) Regulation 1956 - การขอใบรับรอง Kimberly Process Certification	1) ระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้า - กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of origin) - การขอใบรับรอง Kimberly Process Certification - กฎหมายการป้องกันการค้าฟอกเงิน จึงกำหนดให้มีการแจ้งแหล่งที่มาของเงินในการค้าอัญมณีและเครื่องประดับ - การประทับตราชื่อผู้จำหน่ายและระบุสัดส่วนประกอบของทองหรือเงิน (อิตาลี)

สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	จีน	ออสเตรเลีย	สหภาพยุโรป
2) ระเบียบและกฎหมายในประเทศ - Federal Trade Commission (FTC) Guides for the Jewelry, Precious Metals and Pewter Industries เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในด้านต่างๆ เช่น การระบุส่วนประกอบสินค้า - เครื่องหมายคุณภาพ (Quality Marks) - เครื่องหมายการค้า (Trade Marks) - National Gold and Silver Stamping Act กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการผลิตการขาย และการโฆษณาอัญมณี	2) ระเบียบและกฎหมายในประเทศ - กฎหมายห้ามมิให้ละเมิดลิขสิทธิ์ต่างๆ เช่น Trademark Law, Design Law และ Unfair Competition Prevention Law - กฎหมายเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ เช่น Law for Promotion of Effective Utilization of Resources และ Containers and Packaging Recycling Law - พรบ.ห้ามมิให้ผู้ประกอบการเสนอสิ่งจูงใจที่ไม่เหมาะสมแก่ผู้บริโภค เช่น Act Against Unjustifiable Premiums and	2) ระเบียบกฎหมายในประเทศ - กระบวนการตรวจสอบคุณภาพจากองค์การภาครัฐและ/หรือองค์กรตามที่มีผู้ร้องไว้ เช่น การตรวจสอบโดย the Entry-Exit Inspection และ Quarantine Organization - กฎหมายการควบคุมการค้าขายทองและเงิน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ PBC (People's Bank of China) และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และขึ้นทะเบียนกับ Administration for Industry and Commerce - กฎหมายเกี่ยวกับการค้าขายเพชร - กฎเกณฑ์การทำธุรกรรมที่	2) ระเบียบและกฎหมายในประเทศ - มาตรการด้านสุขอนามัย (Quarantine Regulation) เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับปริมาณสินค้าที่ผสมในตัวเรือนเครื่องประดับ โดยเฉพาะในต่างหู - ระเบียบการนำเข้าที่เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ - การปิดฉลาก	2) ระเบียบและกฎหมายในประเทศ - มาตรฐานด้านคุณภาพ เช่น การรับรองค่าบริสุทธิ์ของดลหะมีค่า การสลักเครื่องหมายรับประกันคุณภาพ (เยอรมนี เนเธอร์แลนด์) - การห้ามขายสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดเกี่ยวกับสัดส่วนของทองคำ เงิน หรือแพลทินัม (อังกฤษ) - มาตรการด้านสุขอนามัย (Quarantine Regulation) เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับ

สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	จีน	ออสเตรเลีย	สหภาพยุโรป
มติและเครื่องประดับ และมีบทลงโทษ - Lanham Act – Section 43 (A) and 35 (A) เกี่ยวกับการโฆษณาเท็จ หรือ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด หรือการนำเสนอที่ผิดไปจากความจริง - FTC Guides Against Deceptive Pricing กล่าวถึงการลดราคา ที่ช่วยกระตุ้นการขาย จะต้องกระทำโดยสุจริต - The Clean Diamond Trade Act การต่อต้านการค้าเพชร เพื่อเงินที่ได้ไปสนับสนุนการทำสงคราม - กฎหมายป้องกันการฟอกเงิน และการก่อการร้าย	Misleading Representation - มาตรการโดยสมัครใจ เช่น การติดฉลากสินค้า	เกี่ยว กับเพชรที่กำหนดโดย Shanghai Diamond Exchange (SDE)		ปริมาณสารนิเทศผสมในตัวเครื่องประดับ เนื่องจาก มีผู้บริโภคบางรายแพ้สารโลหะบางชนิด - การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ในรูปของลิขสิทธิ์ (copy rights) - เครื่องหมายการค้า (trademark) และ การออกแบบ (design)

ที่มา: เสนตรา สุพานิช [2551, 2552ก., 2552ข. และ 2552ค.]

(2) อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

มาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทยประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยที่น่าสนใจได้แก่ [เกรียงไกร เตชะกานนท์, 2552ค]

- กฎหมายว่าด้วยการแสดงความรับผิดชอบต่อสินค้า (Product Liability Law) ซึ่งครอบคลุมสินค้าทุกประเภท โดย ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต และการนำเข้า และเจ้าของตราสินค้า ต้องเป็นผู้รับผิดชอบหากผลิตภัณฑ์มีความบกพร่อง ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายกับผู้บริโภค

- กฎหมายว่าด้วยการแสดงฉลากคุณภาพสินค้า สำหรับครัวเรือน (Household Goods Quality Labelling Law) ซึ่งบ่งบอกข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพ การสิ้นเปลืองพลังงาน ข้อระวังการใช้งาน ฯลฯ

- กฎหมายเกี่ยวกับการค้าที่เป็นธรรม (Act against Unjustifiable Premiums and Misleading Representation) ซึ่งเน้นมาตรฐานฉลากแจ้งแหล่งกำเนิดสินค้า

- กฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้บริโภคและคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายรายการ โดยเน้นควบคุมส่วนผสมของสารในเนื้อผ้าในระดับที่ไม่เป็นอันตรายต่อผิวหนังของเด็กและผู้ใหญ่ และมาตรฐานฉลากบ่งบอกคุณภาพสินค้า เป็นต้น

- การห้ามนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีส่วนประกอบของพืชและสัตว์หายากบางชนิดซึ่งได้รับการคุ้มครองจาก CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna) หรือในบางกรณีสามารถนำเข้าได้ แต่ต้องขออนุญาตจาก Ministry of International Trade and Industry ของญี่ปุ่นก่อน

กฎระเบียบ ของญี่ปุ่นมีความเข้มงวดทั้งในด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์และความปลอดภัย เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งกฎระเบียบและมาตรฐานต่างๆ มีการประกาศใช้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ได้มีการทำการกีดกันการค้าแบบไม่เป็นธรรมกับประเทศผู้ส่งออกประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในกฎระเบียบของรัฐบาลญี่ปุ่นมักจะเป็นไปตามข้อร้องเรียนและปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ ภาคเอกชนและภาครัฐบาล ไทยควร ต้องจับตาดูข่าวสาร เกี่ยวกับการปรับปรุงกฎเพิ่มเติมเมื่อใดและอย่างไร

สำหรับมาตรฐานและกฎระเบียบที่ผู้ส่งออกสินค้ากลุ่มสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยควรจับตามีดังนี้ (ก) เรื่องมาตรฐานและกฎระเบียบที่จะปรับปรุงใหม่ที่กล่าวถึงข้างต้น รวมถึงความเข้มงวดของกฎหมาย Product Liability ก็มีส่วนทำให้การเข้าสู่ตลาดทำได้ยากมากยิ่งขึ้น (ข) การติดตามมาตรการแบบสมัครใจ เช่นเรื่อง New JIS และมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม (ECO Mark) ว่าจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการของไทยหรือไม่ และ (ค) ในปัจจุบันญี่ปุ่นตระหนักว่าสินค้าประเภทนี้มีการนำเข้าจากจีนในปริมาณมาก ดังนั้นจึงมีแผนที่จะลดปริมาณการนำเข้าจากจีน ซึ่งเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทยที่จะเข้าไปแข่งขันในตลาดสินค้าประเภทนี้

3.3.3 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม Technological Intensive Industry

กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ เทคโนโลยีระดับสูง (Technological Intensive Industry) และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตโดยบริษัทข้ามชาติหรือผลิตให้บริษัทข้ามชาติที่สำคัญของไทย คือ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน โดยมาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมกลุ่ม Technological Intensive Industry ที่ประเทศไทยเผชิญอยู่สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

มาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย อาทิ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน ล้วนมีแนวโน้มทวีความเข้มงวดเพิ่มมากขึ้น ประเทศคู่ค้าส่วนใหญ่จะยึดมาตรการที่ออกโดยสหภาพยุโรป มาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการต่างๆ ใช้ในประเทศของตน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตในห่วงโซ่อุปทานของสินค้าทั่วโลก ที่จะต้องปรับเปลี่ยน โครงสร้างและแบบแผนการผลิต โดยมีแนวโน้มไปสู่ระบบการผลิตที่เป็น ประโยชน์ และเป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม เน้นสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค เป็นหลัก การปฏิบัติตามระเบียบและมาตรฐานเหล่านี้จึงมีต้นทุนสูง เมื่อผู้ประกอบการไม่สามารถปรับตัวได้ทันก็จะทำให้ความสามารถในการแข่งขันลดลงและสูญเสียส่วนแบ่งตลาด โดยมาตรการ NTMs ที่สำคัญในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศเป้าหมายสามารถสรุปได้ดังนี้ (ดูตารางที่ 3.3)

สหภาพยุโรป บังคับใช้ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานต่างๆ ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์โดยอาศัยนโยบายพื้นฐานสองฉบับ คือ [นินันท์ วิศเวศ, 2552]

นโยบายสินค้าครบวงจร (Integrated Product Policy: IPP) ซึ่งเกิดจากแนวความคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตของสินค้า (Product Life Cycle Approach) ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ทั้งวงจร นับตั้งแต่การนำวัตถุดิบมาผลิตเป็นสินค้า จำหน่าย ผ่านการใช้ของผู้บริโภค จนกระทั่งถึงการกำจัด หรือการทำลายซากเหลือทิ้ง นโยบายนี้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมหรือเอื้ออำนวยมากกว่าการแทรกแซงโดยตรง และมีเป้าหมายต่อทุกภาคส่วนในระบบเศรษฐกิจ และ

นโยบาย EuP (Energy Using Products) ซึ่งครอบคลุมผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงาน ทุกประเภท ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า พลังงานจากฟอสซิล และพลังงานจากเชื้อเพลิงที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ รวมถึงชิ้นส่วนของสินค้าที่จำหน่ายเป็นอะไหล่ด้วย โดยกำหนดให้ ออกแบบสินค้าที่ใช้พลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-design ซึ่งมีผลบังคับใช้กับผู้ผลิตสินค้าโดยตรง)

ตารางที่ 3.3 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

สหภาพยุโรป	ญี่ปุ่น	จีน
1) กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดให้บังคับใช้โดยภาครัฐ ซึ่งใช้ในนโยบายหลัก 2 ฉบับได้แก่นโยบายสินค้าครบวงจร (Integrated Product Policy: IPP) และนโยบาย Energy Using Products (EuP) เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานต่างๆ ได้แก่ - WEEE (Waste on Electric and Electronic Equipments) - RoHS (Restrictions on Hazardous Substances) - REACH (Registration, Evaluation Authorization and Restriction of Chemicals) - Recycle Battery - CE Marking (Conformite Europeenne) - GHS (Globally Harmonised System) - Eco-Design	1) กฎหมายที่เป็นมาตรฐานบังคับโดยตรง - กฎหมายความปลอดภัยของอุปกรณ์และวัสดุไฟฟ้า (Electrical Appliance and Material Safety Law) หรือ Den-an Law - กฎหมายความปลอดภัย ดัชนีของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product Safety Law) - กฎหมายการแสดงฉลากคุณภาพสินค้าสำหรับครัวเรือน (Household Goods Quality Labeling Law)	1) มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade: TBT) - มาตรการ China RoHS - เครื่องหมาย CCC Mark - มาตรการ TBT ที่เฉพาะเจาะจงในบางผลิตภัณฑ์ เช่น มาตรฐานด้านความปลอดภัยสำหรับมอเตอร์ไฟฟ้า ขนาดเล็กและขนาดกลาง, มาตรฐานระบบกำลังไฟฟ้า ต่อเนื่องหรือยูทิลิตี้ มาตรฐานการประหยัดพลังงาน และการแบ่งระดับขั้นการประหยัดพลังงานสำหรับหม้อหุงข้าวอัตโนมัติ และพัดลมไฟฟ้า เป็นต้น

สหภาพยุโรป	ญี่ปุ่น	จีน
- PPW (Packaging and Packaging Waste) - LVD (Low Voltage Directive) - General Product Safety		
2) มาตรฐานที่สหภาพยุโรปกำหนดให้ใช้ในลักษณะ “สมัครใจ”	2) กฎหมายที่มีผลทางอ้อมหรือมาตรฐานประเภทสมัครใจ - มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมญี่ปุ่นใหม่ (New JIS-mark) - มาตรฐานความปลอดภัยในสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า (SG-mark) - มาตรการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ได้แก่ Containers and Packaging Recycling Law (2000), Home Appliance Recycling Law (2001), Food Recycling Law (2001), Construction Material Recycling Law (2002), End-of-Life Vehicle Recycling Law (2005)	2) มาตรการที่คาดว่าจะบังคับใช้ในอนาคต - ข้อบังคับเกี่ยวกับการ จัดการควบคุมมลพิษหรือของเสียที่เกิดจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
		3) นโยบายการค้าอื่นๆ - มาตรการทางภาษี เช่น การประกาศเพิ่มการคืน

สหภาพยุโรป	ญี่ปุ่น	จีน
		ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT rebate rate) - นโยบาย "BUY CHINA" - โครงการเครื่องใช้ไฟฟ้าสนับสนุน

ที่มา: คณะผู้วิจัย

สหภาพยุโรปใช้นโยบายพื้นฐานสองฉบับนี้กำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้ ได้แก่ WEEE (Waste on Electric and Electronic Equipments), RoHS (Restrictions on Hazardous Substances), REACH (Registration, Evaluation Authorization and Restriction of Chemicals), Recycle Battery (การจัดการซากแบตเตอรี่), CE Marking (Conformite Europeenne), GHS (Globally Harmonised System), Eco-Design, PPW (Packaging and Packaging Waste), Low Voltage Directive (LVD) และ General Product Safety เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีมาตรฐานที่สหภาพยุโรปกำหนดให้ใช้ในลักษณะ “สมัครใจ” ซึ่งมีกฎเกณฑ์ที่เป็นสากลและใช้โดยทั่วกันในสหภาพยุโรป เพื่อให้มั่นใจได้ว่า สินค้ามีความปลอดภัย และใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสามารถใช้ได้กับผลิตภัณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังต้องสามารถเปรียบเทียบกับสินค้าในกลุ่มเดียวกันด้วย

ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้บริโภคในการใช้สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ญี่ปุ่น จึงได้บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law, หรือเรียกว่า PL) ที่มีสาระสำคัญเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นในการใช้ผลิตภัณฑ์เกือบทุกประเภทซึ่งรวมถึงสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ด้วย โดยผู้ผลิตซึ่งหมายถึงผู้ผลิต ผู้นำเข้า เจ้าของตราสินค้า รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตด้วยต้องเป็นผู้รับผิดชอบหากผลิตภัณฑ์มีความ “บกพร่อง” และทำให้เกิดความเสียหายขึ้น

เนื่องจากความปลอดภัยของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้ออกแบบและผลิตสินค้านั้นๆ ดังนั้นจึงมีการออกกฎหมายที่ให้ความมั่นใจและคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของผู้บริโภคออกมา หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือกระทรวงเศรษฐกิจการค้า และอุตสาหกรรม หรือ METI ที่มีส่วนในการผลักดันกฎหมายและระเบียบข้อบังคับส่วนใหญ่เกี่ยวกับสินค้าอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีกระทรวงสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนร่วมพิจารณาและผลักดันในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสภาพแวดล้อมที่กำลังเป็นสิ่งที่รัฐบาลญี่ปุ่นและผู้บริโภคให้ความสำคัญโดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่

กฎระเบียบหรือมาตรฐานที่ผู้ส่งออกไทยควรจับตามี 2 ส่วน คือ [เกรียงไกร เตชกานนท์, 2552ก.]

(1) กฎหมายที่เป็นมาตรฐานบังคับ โดยตรง เกี่ยวกับสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สามารถแบ่งได้เป็น สามกลุ่ม ได้แก่ (ก)กฎหมายความปลอดภัยของอุปกรณ์และวัสดุไฟฟ้า (Electrical Appliance and Material Safety Law) หรือ Den-an Law โดยจัดกลุ่มสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ออกเป็นสองกลุ่มคือ เครื่องใช้ไฟฟ้าที่กำหนดเฉพาะ (Specified products) จำนวน 115 รายการ และเครื่องใช้ไฟฟ้าทั่วไป (Non-specified products) จำนวน 339 รายการ (ถึง พุทธศักราช 2551) สินค้าที่อยู่ในรายการของ Den-an Law นี้จะไม่ได้รับอนุญาตให้วางจำหน่ายหากไม่ผ่านมาตรฐาน หรือไม่แสดงเครื่องหมาย PSE Mark (ข) กฎหมายความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product Safety Law) ซึ่งมีการแบ่งประเภทสินค้าเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มสินค้าที่มีข้อกำหนด

เฉพาะ และสินค้าที่กำหนดเฉพาะกลุ่มพิเศษ สินค้าเหล่านี้จะต้องผ่านการตรวจสอบและติดฉลาก PSC ไมเช่นนั้นจะไม่สามารถวางจำหน่ายได้ ซึ่งในปัจจุบันได้ออกเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย SG-mark ครอบคลุมสินค้า 121 รายการ (มีนาคม 2551) และ (ค) กฎหมายการแสดงฉลากคุณภาพสินค้าสำหรับครัวเรือน (Household Goods Quality Labeling Law) โดย METI ได้กำหนดมาตรฐานการแสดงฉลากเกี่ยวกับคุณภาพ (เช่นประสิทธิภาพ การสิ้นเปลืองพลังงาน ข้อระวังในการใช้งาน มิติของสินค้า ฯลฯ) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์สำหรับการเลือกซื้อสินค้า ดังนั้นผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบคุณภาพของสินค้าได้ดีขึ้นทำให้ กีดการแข่งขันกันระหว่างผู้ผลิต และ

(2) กฎหมายที่มีผลทางอ้อม ต่อผู้ผลิต ที่ต้องการส่งสินค้าไปขายในญี่ปุ่น ซึ่งเป็น มาตรฐานประเภทสมัครใจ เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ใหม่ (New JIS-mark) และมาตรฐานความปลอดภัยในสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า (SG-mark) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการโดยสมัครใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อการส่งออกสินค้าไทยมายังญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน โดยญี่ปุ่นได้ผ่านกฎหมายเพื่อสร้างสังคมที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพตั้งแต่ปี 2533 และ ออกกฎหมายเพิ่มเติมจำนวนมากหลังปี 2543 เป็นต้นมา โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับการรีไซเคิล ได้แก่ Containers and Packaging Recycling Law (2000), Home Appliance Recycling Law (2001), Food Recycling Law (2001), Construction Material Recycling Law (2002), End-of-Life Vehicle Recycling Law (2005) ซึ่งบังคับใช้ในสินค้า 4 รายการคือ เครื่องปรับอากาศ เครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า โดยต้องมีอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ไม่น้อยกว่าค่าที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตไทยเพราะ ประเทศไทยมีส่วนการส่งออกสินค้าเหล่านี้มาตลาดญี่ปุ่นค่อนข้างสูง ผู้ผลิตไทยจึงอาจจะได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายนี้ทำให้ต้นทุนการดำเนินธุรกิจสูง ขึ้น เพราะต้องมีเครือข่ายในการรับรีไซเคิลตามที่กฎหมายระบุ ซึ่งยังไม่ได้กล่าวถึงความยากในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยของญี่ปุ่น และในปี 2552 จะมีการทบทวนอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ด้วยโดยจะเพิ่มสินค้าอีกสองรายการที่ต้องทำการรีไซเคิล คือ โทรทัศน์จอแบนและเครื่องอบผ้าอีกด้วย

จีนบังคับใช้มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade: TBT) ในกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรแปรรูปและอุตสาหกรรม เพื่อควบคุมและป้องกันผลกระทบด้านสุขอนามัยของผู้บริโภคและความปลอดภัยในสิ่งแวดล้อม โดยมาตรการที่มีผลบังคับใช้แล้วคือ [คันสนีย์ ลัมพงษ์, 2552ข]

(1) มาตรการ China RoHS ที่อาศัยระเบียบ RoHS ของสหภาพยุโรปมาเป็นแนวทาง โดยกำหนดห้ามและจำกัดการใช้สารอันตราย/สารต้องห้าม 6 รายการคือ สารตะกั่ว สารปรอท สารแคดเมียม สารโครเมียม-6 (Cr-VI) สารโพลีโบรมีน เนท-ไบฟีนิล (PBB) และสารโพลีโบรมีนเนท-ไดฟีนิล-อีเทอร์-3- (PBDE) ในการผลิตและนำเข้าสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ที่วางจำหน่ายในจีน

มาตรการนี้มีผลบังคับใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดห่วงโซการผลิตนับตั้งแต่การออกแบบ การผลิต การทำเครื่องหมาย การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ไปจนถึงการควบคุมช่องทางการจัดซื้ออย่างเข้มงวด และ

(2) เครื่องหมาย CCC Mark ซึ่งกำหนดให้สินค้าอุตสาหกรรมทั้งที่ผลิตในประเทศจีนและนำเข้าจากต่างประเทศต้องมีเครื่องหมายนี้เพื่อเป็นการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยในสินค้าให้กับผู้บริโภค โดยจะต้องยื่นขอต่อหน่วยงาน Certificate Accreditation Administration of PRC (CNCA) ปัจจุบันมีสินค้าที่อยู่ในขอบข่ายมาตรฐาน CCC Mark 19 หมวดสินค้า 132 รายการ สำหรับสินค้าที่ส่งไปขายในจีนที่อยู่ในขอบข่ายหมวดสินค้านี้ดังกล่าวหากไม่ได้รับเครื่องหมาย CCC Mark มีสิทธิ์ถูกกักกันสินค้าอยู่บริเวณชายแดน และถูกปรับเป็นเงิน 30,000 หยวน (ประมาณ 150,000 บาท)

นอกจากนี้ยังมีมาตรการ TBT ของจีนที่เฉพาะเจาะจงสินค้าที่มีผลบังคับใช้แล้ว เช่น มาตรฐานด้านความปลอดภัยสำหรับมอเตอร์ไฟฟ้าขนาดเล็กและขนาดกลาง มาตรฐานระบบกำลังไฟฟ้าต่อเนื่องหรือยูพีเอส และมาตรฐานการประหยัดพลังงานและการแบ่งระดับชั้นการประหยัดพลังงานสำหรับหม้อหุงข้าวอัตโนมัติและพัดลมไฟฟ้า เป็นต้น

ส่วนมาตรการสำคัญที่จีนกำลังผลักดันคือ “ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการจัดการควบคุมมลพิษหรือของเสียที่เกิดจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์” ที่กำหนดความรับผิดชอบให้กับผู้ผลิต ผู้นำเข้า ร้านค้าปลีก ผู้ให้บริการหลังการขายและบริษัทรีไซเคิลในการจัดการเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคาดว่าจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2554 เป็นต้นไป

นอกเหนือจากนโยบายมาตรการอุปสรรคทางเทคนิคการค้า TBT ที่จีนนำมาใช้เพื่อเป็นอุปสรรคการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยในฐานะผู้ส่งออกสินค้าไปจำหน่ายในจีนยังต้องเผชิญกับนโยบายการค้าภายในประเทศจีนที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมผู้ส่งออกของจีนเอง เช่น มาตรการทางด้านภาษีที่เพิ่มการคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT rebate rate) ของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมบางรายการแล้ว จีนยังมีนโยบาย “BUY CHINA” ซึ่งเป็นมาตรการทดแทนการนำเข้าเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการและสร้างงานภายในประเทศ นโยบายต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการไทยในการแข่งขันกับผู้ประกอบการชาวจีน และเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าสู่ตลาดจีนอีกด้วย

(2) อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

มาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนส่วนใหญ่กำหนดขึ้นโดยสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะสหภาพยุโรปเป็นประเทศที่มีการกำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยและมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนมากที่สุด ซึ่งล้วนมีผลต่อประเทศคู่ค้าของสหภาพยุโรปที่ต้องการส่งสินค้าไปขายในตลาดดังกล่าว จึงทำให้หลายประเทศนำมาตรการเหล่านี้ไปปรับใช้เพื่อที่จะสามารถค้าขายกับสหภาพยุโรปได้ ญี่ปุ่นก็เป็นหนึ่งในประเทศที่มีการนำมาตรฐานด้านความปลอดภัยและมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปไปปรับใช้ในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนของญี่ปุ่น โดยมาตรการ NTMs ที่สำคัญในประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยประกอบด้วยมาตรการดังต่อไปนี้ (ดูตารางที่ 3.4)

สหรัฐอเมริกา บังคับใช้ มาตรฐานส่วนใหญ่ในรูปของ มาตรฐานสินค้า (เช่นมาตรฐานความปลอดภัย และ มาตรฐานไอเสีย) และมาตรฐานที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรฐาน SAE, DOT, NHTSA และ FMVSS เป็นต้น โดยกระบวนการพัฒนามาตรฐานเหล่านี้เกิดจากการริเริ่มของทั้งทางภาคเอกชน และทางภาครัฐ ซึ่งมาตรฐาน ส่วนใหญ่ ไม่ได้มีการเลือกปฏิบัติ [ศูนย์บริการวิชาการ เศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์, 2549] โดยหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทในการพัฒนามาตรฐานบังคับ (mandatory standard) ขึ้นและใช้เป็นส่วนหนึ่งของข้อบังคับเชิงเทคนิค (technical regulations) สำหรับรถยนต์และส่วนประกอบ ซึ่งเมื่อทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกแล้วจึงจะถูกกำหนดเป็น มาตรฐานได้ ระบบมาตรฐานของสหรัฐอเมริกาจำนวนมากที่พัฒนาโดย SDOs และมีผลการบังคับใช้ไปทั่วโลก เช่น มาตรฐานที่ออกโดย American Society for Testing and Materials (ASTM) International, the American Society of Mechanical Engineers (ASME), the American Petroleum Institute (API), Society of Automotive Engineer (SAE) ที่ถูกนำมากำหนดใช้ให้การผลิตเป็นไปตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังมีมาตรฐานบางประเภท ที่พัฒนาโดย อาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐภายในประเทศด้วย ทั้งนี้รัฐบาลกลางจะกำกับดูแลให้การออกมาตรฐานไม่ขัดกับความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT) และการดำเนินการตั้งอยู่บนหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง (Code of Good Practice)

สหภาพยุโรป มีองค์กรที่เกี่ยวกับการออกแบบมาตรฐานที่สำคัญประกอบด้วย European Committee for Standardization (CEN), European Committee for Electrotechnical Standardization (CENELEC) และ European Telecommunications Standard Institute (ETSI) ซึ่งทั้งสามองค์กรนี้มีหน้าที่ร่วมกันกำหนดและรับรองมาตรฐานของสหภาพยุโรป (European Standard: EN) โดย CEN มีบทบาทร่วมกับคณะกรรมการสหภาพยุโรป (European Commission) และสมาคมการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association) ในการพัฒนามาตรฐานใหม่ๆ ให้กับสหภาพยุโรป มาตรฐานที่พัฒนาโดย CEN จำนวนมากได้ถูกนำไปประกาศบังคับใช้เป็น ข้อบังคับ (Regulation) และ กฎระเบียบ (Directive) ของสหภาพยุโรป ในส่วนของมาตรฐานที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมรถยนต์ของสหภาพยุโรปคือ มาตรฐานความปลอดภัยของ United Nation/Economic Commission of Europe (UN/ECE) standards ซึ่งมีมาตรฐานจำนวนมากเกี่ยวกับระบบป้องกันการลื่นไถลของล้อ ระบบเบรก มาตรฐานเข็มขัดนิรภัย เป็นต้น ³⁰ นอกจากนี้ยังมีมาตรฐานการปลดปล่อยไอเสีย เช่น มาตรฐาน EURO 5 ของสหภาพยุโรปที่จะบังคับใช้วันที่ 1 กันยายน 2552 ในขณะที่ EURO 6 จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กันยายน 2557 เป็นต้น

³⁰ รายละเอียดสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้จาก <http://www.unece.org/>

ตารางที่ 3.4 มาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศเป้าหมายในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

ญี่ปุ่น	สหภาพยุโรป	สหรัฐอเมริกา
1) กฎหมายที่เป็นมาตรฐานบังคับโดยตรง - กฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ (Law for the Promotion of Effective Utilization of Resource) - กฎหมายรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ยานยนต์และชิ้นส่วน (End-of-Life Vehicle Recycling Law) - กฎหมายความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product Safety Law)	1) กฎหมายที่เป็นมาตรฐานบังคับโดยตรง - มาตรฐานความปลอดภัยของ United Nation/Economic Commission of Europe (UNECE) standards เช่น มาตรฐานเกี่ยวกับระบบป้องกันการล็อคพวงมาลัย ระบบเบรก มาตรฐานเข็มขัดนิรภัย (รายละเอียดเพิ่มเติม http://www.unece.org/) - มาตรฐานการปลดปล่อยไอเสีย เช่น มาตรฐาน EURO 5 - มาตรการทางสิ่งแวดล้อม เช่น WEEE, RoHs, และ End-of-Life Vehicle (ELV)	1) มาตรฐานสินค้าต่างๆ - มาตรฐานความปลอดภัย และ - มาตรฐานไอเสีย - มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรฐาน SAE, DOT, NHTSA และ FMVSS เป็นต้น
2) กฎหมายที่มีผลทางอ้อมหรือมาตรฐานประเภทสมัครใจ - มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมญี่ปุ่นใหม่ (New JIS-mark) - มาตรฐานความปลอดภัยในสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า (SG-mark) - มาตรการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ (CO2 Emissions) การให้สิทธิเกออร์เพื่อแสดงประสิทธิภาพของพลังงานและปริมาณการปล่อย CO2 ในรถยนต์ใหม่ที่จะขายในตลาดญี่ปุ่น		

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ในส่วนของ มาตรการทางสิ่งแวดล้อม สหภาพยุโรป มีมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมออกอย่างต่อเนื่อง เช่น WEEE, RoHS, และ End-of-Life Vehicle (ELV) ซึ่งกฎระเบียบเหล่านี้จะเกี่ยวกับกระบวนการทำลายเศษเหลือทิ้งของสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อลดปัญหาขยะที่จะเกิดมลพิษแก่ประเทศสมาชิก แม้ว่าการบังคับใช้มาตรฐานเหล่านี้มีลักษณะที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่เป็นการกีดกัน เพราะหากต้องการจะขายสินค้า ก็จำเป็นต้องทำให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดในประเทศนั้น ทิศทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันจึงเน้นการคำนึงถึงการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญ

ญี่ปุ่นมีหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ยานยนต์และชิ้นส่วนคือ กระทรวงเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรม หรือ METI ที่มีส่วนในการผลักดันกฎหมายและระเบียบข้อบังคับส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าอุตสาหกรรม กระทรวงที่ดิน โครงสร้างพื้นฐาน การขนส่ง และการท่องเที่ยวของญี่ปุ่น (Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism of Japan) ซึ่งทำการแก้ไขระเบียบความปลอดภัยสำหรับยานยนต์ (Safety Regulations for Road Vehicles) เพื่อพัฒนาความปลอดภัยให้กับผู้ขับขี่ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน UNECE (The United Nation Economic Commission for Europe) และกระทรวงสิ่งแวดล้อมซึ่งมีส่วนร่วมพิจารณาและผลักดันการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสภาพแวดล้อม

กฎหมายและข้อบังคับมาตรฐานต่างๆ ในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนที่สำคัญคือ (1) กฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ (Law for the Promotion of Effective Utilization of Resource) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณของเหลือทิ้ง การนำกลับมาใช้ใหม่ และการรีไซเคิลผลิตภัณฑ์หรือวัสดุที่ใช้ในกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรม (2) กฎหมายรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ยานยนต์และชิ้นส่วน (End-of-Life Vehicle Recycling Law) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ ELV ของสหภาพยุโรป โดยตั้งเป้าหมายการรีไซเคิล ไว้ที่อัตราร้อยละ 95 ในปี 2558 ซึ่งในปัจจุบันอัตราการรีไซเคิลรถยนต์และชิ้นส่วนของญี่ปุ่นอยู่ที่ร้อยละ 80 โดยผู้ผลิตรถยนต์ต้องรับผิดชอบการรีไซเคิลชิ้นส่วนรถยนต์ 3 รายการหลัก ได้แก่ ชิ้นส่วนยานยนต์ที่ตัดแยกแล้ว ASR (Automobile Shredder Residue)³¹ ถังลมนิรภัย และสารฟลูออโรคาร์บอน³² (Fluorocarbon) ในขณะที่ผู้บริโภครับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรีไซเคิล และ (3) กฎหมายความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product Safety Law) ที่บังคับใช้กับสินค้าในกลุ่มยานยนต์และชิ้นส่วนด้วย [เกรียงไกร เตชกานนท์, 2552]

นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีมาตรการโดยสมัครใจ ได้แก่ (1) การปิดฉลาก เช่น การติดฉลากเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย SG-mark และ New JIS Mark ที่มีการบังคับใช้ในกลุ่มชิ้นส่วนยาน

³¹ ในประเทศญี่ปุ่นมีชิ้นส่วนยานยนต์และของเหลือใช้ที่เป็น ASR ประมาณ 180 กิโลกรัมต่อรถยนต์หนึ่งคัน ส่วนใหญ่ประกอบด้วย พลาสติก กระดาษ เหล็ก ทองแดง อลูมิเนียม และของเสียที่เป็นพิษ เช่น ตะกั่ว เฮกซะวาเลนไทน์โครเมียม และแคดเมียม โดยญี่ปุ่นตั้งเป้าหมายที่จะทำการรีไซเคิลชิ้นส่วน ASR ในปี 2558 ไว้ร้อยละ 70

³² เป็นก๊าซประเภทหนึ่งในกลุ่ม Green House Gas ที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน

ยนต์ (Automotive Engineering) เช่น เชื้อเพลิงเครื่องยนต์ เป็นต้น อีกทั้งยังรวมถึงชิ้นส่วนของ จักรยานยนต์ และจักรยานด้วย และ (2) มาตรการโดยสมัครใจที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรการลด การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ (CO₂ Emissions) การใช้สติกเกอร์เพื่อแสดง ประสิทธิภาพของพลังงานและปริมาณการปล่อย CO₂ ในรถยนต์ใหม่ที่วางขายในตลาดญี่ปุ่น รวมทั้ง มาตรการทางด้านภาษีที่ช่วยลดแรงกดดันใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มาตรการเหล่านี้แม้จะเป็น มาตรการโดยสมัครใจแต่ก็มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในตลาด

3.3.4 มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าบริการ (Service)

สำหรับมาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าบริการ (Service) นั้นอาจมีความซับซ้อนไม่ชัดเจนเหมือน มาตรการ NTMs ในสินค้า เนื่องจากคำนิยามและรูปแบบลักษณะสินค้าที่จัดอยู่ในกลุ่มบริการยังมีความ คลุมเครือไม่ชัดเจน ดังนั้น การจะจำแนกมาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าบริการจึงกลายเป็นประเด็นที่ยัง ไม่สามารถหาข้อสรุปได้อย่างแน่ชัด ซึ่งในรายงานฉบับนี้จึงนำเสนอประเด็นปัญหาสำคัญที่กำลังเกิดขึ้น ในกลุ่มสินค้าบริการซึ่งอาจจะพัฒนามาเป็นมาตรการ NTMs ได้ในอนาคตดังนี้

(1) **ปัญหาการใช้และการตีความความตกลง GATS** กล่าวคือ ความตกลง GATS กำหนด พันธกรณีเกี่ยวกับมาตรการของประเทศสมาชิกอันมีผลต่อการค้าบริการ โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ พันธกรณีทั่วไป³³ และพันธกรณีเฉพาะ³⁴ นอกจากนี้ ความตกลง GATS ยังมีบทบัญญัติเรื่องการเจรจา เรื่องการค้าบริการ ทั่วไป ทั้งการเปิดเสรีแบบก้าวหน้าอย่าง เป็นลำดับ และประเด็นสืบเนื่องการเจรจา ตลอดจนการกำหนดเรื่องสถาบัน เช่น กระบวนการระงับข้อพิพาท คณะมนตรีสำหรับการค้าบริการ และ คณะกรรมการต่างๆ พันธกรณีตามความตกลง GATS มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากในปัจจุบัน ภาคบริการมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านการผลิต การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ

การใช้และการตีความข้อพิพาทภายใต้ความตกลง GATS ที่ผ่านมามีข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับ ความตกลง GATS อย่างน้อย 13 คดี และมี 2 คดี ที่วินิจฉัยตามความตกลง GATS คือ คดี Mexico-Telecoms และคดี U.S.-Gambling ซึ่งคดีนี้ได้เข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทชั้นคณะพิจารณาอุทธรณ์ จากการพิจารณาคดีของคณะพิจารณาอุทธรณ์ ทำให้เข้าใจการใช้และการตีความตามความตกลง GATS ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น 6 ประเด็น ดังนี้ [สิทธิกร นิพยะ, 2552]

- ขอบเขตความตกลง GATS การใช้และการตีความภายใต้ความตกลง GATT (เป็น ระเบียบการค้าสินค้า) และความตกลง GATS (เป็นระเบียบการค้าบริการ) นั้นความตกลงทั้งสองเพิ่มเติม และใช้ร่วมกัน (Cumulative and Coexist) ความสัมพันธ์ระหว่างความตกลงทั้งสองนี้มีได้มีลักษณะที่

³³ พันธกรณีทั่วไปเป็นพันธกรณีที่ใช้กับมาตรการอันมีผลกระทบต่อการค้าบริการไม่ว่าประเทศสมาชิกจะผูกพันสาขา และรูปแบบการให้บริการไว้ในตารางข้อผูกพันเฉพาะของตนหรือไม่ เช่น หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง ความ โปร่งใส และข้อบังคับภายในประเทศ

³⁴ พันธกรณีเฉพาะเป็นพันธกรณีที่ใช้กับมาตรการที่มีผลต่อการค้าบริการเฉพาะสาขาและรูปแบบการให้บริการที่ ประเทศสมาชิกผูกพันไว้ในตาราง ข้อผูกพันเฉพาะของตน เช่น การเข้าถึงตลาด การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ และข้อผูกพันเพิ่มเติม

ความตกลงหนึ่งจะอยู่เหนืออีกความตกลงหนึ่ง

- มาตรการภายใต้ความตกลง GATS บังคับใช้กับมาตรการของรัฐทั้งในระดับรัฐบาลกลาง รัฐบาลภูมิภาค และรัฐบาลท้องถิ่น รวมถึงองค์กรที่มีไม่ภาครัฐ (NGOs) ซึ่งได้รับอำนาจจากรัฐบาลที่มีผลต่อการค้าบริการ แต่มาตรการภายใต้ความตกลง GATS เป็นมาตรการที่ไม่รวมถึงมาตรการที่ใช้กับผู้บริโภค

- รูปแบบการให้บริการ เนื่องจากความตกลง GATS มิได้นิยามการค้าบริการแต่เพียงรูปแบบการให้บริการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ Mode 1 การให้บริการจากอาณาเขตของประเทศสมาชิกหนึ่งเข้าสู่อาณาเขตของประเทศสมาชิกอื่นใด Mode 2 การให้บริการในอาณาเขตของประเทศสมาชิกหนึ่งแก่ผู้รับบริการของประเทศสมาชิกอื่นใด Mode 3 การให้บริการโดยผู้ให้บริการของประเทศสมาชิกหนึ่งผ่านการจัดตั้งทางพาณิชย์ในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอื่นใด และ Mode 4 การให้บริการโดยผู้ให้บริการของประเทศสมาชิกหนึ่งผ่านบุคคลธรรมดาของประเทศสมาชิกในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอื่นใด ดังนั้น การตีความภายใต้ความตกลง GATS จึงต้องตีความตามนิยามรูปแบบการให้บริการมิใช่นิยามการค้าบริการ

- การผูกพันสาขาการบริการ สำนักเลขาธิการ GATT จัดทำเอกสารสำคัญ 2 ฉบับขึ้นเพื่อชี้แจงแนวทางการจัดทำตารางข้อผูกพันและการจัดแบ่งสาขาบริการ คือ โดย เอกสาร W/120 (เป็นเอกสารกำหนดเลขรหัสแทนสาขาบริการและสาขาบริการย่อยต่างๆ พร้อมคำนิยามตามระบบการตั้งชื่อสาขาการผลิตสินค้าและบริการกลางแห่งสหประชาชาติ (UN CPC)) และแนวทางการจัดทำตารางข้อผูกพันเฉพาะฉบับปี 2536

แม้ความตกลง GATS จะมีได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องจัดทำตารางข้อผูกพันตามแนวทางการจัดทำ ตารางข้อผูกพันเฉพาะ และได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องจัดแบ่งสาขาบริการตามที่กำหนดไว้ในเอกสาร W/120 ก็ตาม แต่ประเทศภาคีที่แบ่งสาขาการบริการแตกต่างจากเอกสาร W/120 จะต้องอิงระบบการตั้งชื่อสาขาบริการตามแนวทางของการตั้งชื่อสาขาบริการกลางแห่งสหประชาชาติ หรือการตั้งชื่อสาขาบริการตามระบบอื่นที่เป็นระบบการตั้งชื่อระดับระหว่างประเทศ นอกจากนี้ หากประเทศภาคีจัดแบ่งสาขาบริการแตกต่างจากเอกสาร W/120 แล้ว ประเทศภาคีจะต้องนิยามขอบเขตสาขาบริการและสาขาบริการให้ละเอียดอย่างเพียงพอ

- พันธกรณีการเข้าถึงตลาด ความตกลง GATS กำหนดพันธกรณีการเข้าถึงตลาดไว้ประการหนึ่งว่า เมื่อประเทศสมาชิกได้ผูกพันสาขาและรูปแบบการบริการใดในตารางข้อผูกพันเฉพาะแล้ว ประเทศสมาชิกมีพันธกรณี ห้ามดำเนินการใดอันเป็นข้อจำกัดการเข้าถึงตลาดการบริการในสาขาและรูปแบบการบริการนั้น ยกเว้นประเทศสมาชิกได้กำหนดข้อจำกัดการเข้าถึงตลาดการบริการตามที่ข้อ XVI:2 ที่กำหนดข้อจำกัดการเข้าถึงตลาด³⁵ ดังนั้น ประเทศสมาชิกที่ผูกพันสาขาและรูปแบบการบริการใด

³⁵ ซึ่งกำหนดไว้ 6 ประเภคือ ข้อจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ ข้อจำกัดมูลค่าการบริการ ข้อจำกัดการประกอบการหรือปริมาณของผลได้จากการประกอบการ ข้อจำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาที่ถูกจ้างในสาขาบริการ ข้อจำกัดเรื่องประเภทนิติบุคคลที่ให้บริการ และข้อจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นหรือการลงทุนของคนต่างด้าว

ในตารางข้อผูกพันเฉพาะ แต่ไม่ได้กำหนดข้อจำกัดการเข้าถึงตลาดการบริการตามที่ข้อ XVI:2 จึงไม่มีสิทธิห้ามมิให้ประเทศสมาชิกอื่นเข้าถึงตลาดได้

- ข้อยกเว้นทั่วไป แม้ว่ามาตรการภายใต้ความตกลง GATS จะขัดแย้งกับพันธกรณีที่กำหนดไว้ตามความตกลง GATT ก็ตาม แต่ประเทศสมาชิกอาจอ้างข้อยกเว้นพันธกรณีเพื่อคงมาตรการดังกล่าวได้ โดยความตกลง GATS กำหนดข้อยกเว้นพันธกรณีไว้ 2 กลุ่ม คือ ข้อยกเว้นทั่วไป และความยกเว้นเรื่องความมั่นคง ข้อยกเว้นพันธกรณีเหล่านี้มิได้ยกเว้นเฉพาะพันธกรณีทั่วไปเท่านั้นหากยัง รวมถึงการยกเว้นพันธกรณีเฉพาะด้วย ในส่วนของข้อยกเว้นทั่วไป ประเทศสมาชิกมีจำต้องปฏิบัติตามพันธกรณีตามความตกลง GATS เมื่อมาตรการของประเทศสมาชิกเป็นมาตรการที่ ‘จำเป็น’ เพื่อคุ้มครองศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรักษาความสงบเรียบร้อยสาธารณะ เพื่อคุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพมนุษย์ สัตว์ หรือพืช เพื่อประกันการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับทั้งในส่วนการป้องกันการปฏิบัติที่หลอกลวง หรือฉ้อโกง การจัดการกับผลของการผิดสัญญาบริการ การคุ้มครองสิทธิความเป็น อยู่ส่วนตัวของปัจเจกชน และความปลอดภัย

ในการวินิจฉัยว่ามาตรการพิพาทเป็นมาตรการที่ ‘จำเป็น’ หรือไม่นั้น มิได้พิจารณาจากข้อสมมติที่ว่า การไม่เข้าร่วมปรึกษาหารือกับประเทศคู่กรณีเป็นหลักฐานเบื้องต้นว่ามาตรการพิพาทเป็นมาตรการที่ไม่จำเป็นแล้ว ประเทศผู้ร้องต้องรับภาระพิสูจน์ว่า มีมาตรการอื่นที่บรรลุวัตถุประสงค์ทางนโยบายและประเทศผู้ถูกร้องสามารถใช้มาตรการอื่นนั้นได้ โดยไม่รับภาระเกินสมควร

นอกจากนี้ในการวินิจฉัยว่า มาตรการของประเทศสมาชิกเป็นมาตรการที่อยู่ภายใต้ขอบเขตข้อยกเว้นทั่วไปหรือไม่ คณะพิจารณาและคณะพิจารณาอุทธรณ์จะใช้หลักการเช่นเดียวกับการวินิจฉัยการใช้ข้อยกเว้นตามความตกลง GATT กล่าวคือ ปัจจัยที่ใช้ประกอบการพิจารณาเป็นการพิจารณารายกรณี มาตรการข้อยกเว้นภายใต้ขอบเขตข้อยกเว้นทั่วไปของความตกลงอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศสมาชิก เนื่องจากประเทศสมาชิกมีวัฒนธรรมและการให้คุณค่าต่อค่านิยมทางสังคมแตกต่างกันออกไป

(2) ปัญหาการถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของบริการ ส่งออกของไทย เนื่องจากนวัตกรรมในภาคบริการมีความแตกต่างจากภาคการผลิตทั้งในด้านของความซับซ้อนทางเทคโนโลยีที่เพิ่มมากขึ้น เช่น มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้อง มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์จึงทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้หรือเป็นความรู้แฝง (tacit knowledge) อยู่ในตัวผู้ให้บริการ องค์ความรู้ในลักษณะนี้ไม่สามารถคุ้มครองภายใต้ระบบสิทธิบัตรได้แต่สามารถถูกคุ้มครองได้ด้วยระบบทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เป็นต้น

จากรูปแบบการค้าด้านบริการที่กำหนดโดย GATS³⁶ สามารถจำแนกประเภทการส่งออกบริการของไทยตามค่านิยมของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศได้เป็น 2 หมวดใหญ่ๆ คือ (ก) สาขาบริการที่ชาวต่างประเทศเดินทางมาใช้บริการในประเทศไทย ได้แก่ สาขาบริการที่ชาวต่างประเทศเดินทางมาใช้บริการในประเทศไทย สาขาบริการสังคม สาขาบริการที่สนับสนุนการผลิต การค้าและการลงทุน สาขา

³⁶ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ข

บริการที่ส่งเสริมการตลาด สาขาบริการด้านนันทนาการ และ (ข) สาขาบริการที่ไทยส่งออกไปต่างประเทศ ได้แก่ ธุรกิจการบริหารจัดการโรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพ พ ศูนย์ออกกำลังกาย สปา ธุรกิจการออกแบบก่อสร้าง ธุรกิจแฟรนไชส์ และธุรกิจไทยที่เปิดให้บริการในต่างประเทศ เช่น การประกอบร้านอาหาร

ปัญหาที่ผู้ประกอบการไทยประสบเรื่องถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศผู้นำเข้าทำให้สินค้าบริการของไทยไม่สามารถเข้าตลาดเป้าหมายหรือว่าแข่งขันได้คือ (1) มีการปลอมสินค้าและเครื่องหมายการค้าเพื่อขายในประเทศผู้นำเข้า (2) มีการปลอมสินค้าและเครื่องหมายการค้าของไทยเพื่อขายไปประเทศที่สาม และ (3) การแย่งจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าและบริการ

ตัวอย่างเช่น การละเมิดเครื่องหมายการค้าของไทยในจีน การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทยโดยการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า “ฤๅษีดัดตน” ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถใช้ชื่อดังกล่าวในการให้บริการนวดแผนไทยในญี่ปุ่น หรือแม้แต่ในกรณีนี้ผู้ประกอบการไทยไม่ได้ไปจดคุ้มครองในขณะที่ผู้ประกอบการในประเทศ ผู้นำเข้านำไปจด เมื่อผู้ประกอบการไทยส่งออกสินค้าไปขายยังประเทศดังกล่าวจึงกลายเป็นปัญหาการละเมิดซึ่งอาจจะถูกจับได้ เป็นต้น

ประเด็นปัญหาเหล่านี้อาจเปิดโอกาสให้ประเทศผู้นำเข้าซึ่งเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทยนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการใช้มาตรการกีดกันและมาตรการโต้ตอบทางการค้ากับบริการนำเข้าจากประเทศไทยได้ในอนาคต ทำให้บริการของไทยไม่สามารถแข่งขันหรือเข้าสู่ตลาดเป้าหมายได้

(3) ปัญหาการค้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในปัจจุบันคือ คำนิยาม “สินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods and Services: EGS)” ที่ยังเป็นที่ยกเถียงกันและยังมิได้มีข้อสรุปที่ชัดเจน ซึ่งนำไปสู่ความยากในการแบ่งแยกสินค้าและบริการเพื่อสิ่งแวดล้อมออกจากสินค้าทั่วไป [Jha, 2008: 1-5 และ Mytelka, 2007: 13-20]

สินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) ตามคำนิยามของ WTO ประกอบด้วย (1) สินค้าด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่ปล่อยสารมลพิษหรือเป็นสินค้าที่สามารถย่อยสลายได้ หรือ /และ สินค้าที่ผลิตโดยกระบวนการผลิตที่สะอาด และ (2) บริการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ธุรกิจด้านการบำบัดน้ำเสีย ธุรกิจการควบคุมหรือกำจัดมลพิษ เป็นต้น

ในขณะที่คำนิยามของ “สินค้าด้านสิ่งแวดล้อม” ของ OECD เน้นสินค้าประเภทเครื่องจักรและอุปกรณ์เพื่อ (ก) บำบัดน้ำเสีย (ข) จัดการขยะและนำกลับมาใช้ใหม่ (ค) ตรวจสอบและการวิจัย (ง) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (จ) บริการสวัสดิการในเขตเมือง และ (ฉ) ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

ความไม่ชัดเจนในเรื่องคำนิยามสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การจำแนกประเภทสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากนิยาม EGS ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมสินค้าที่อาจเป็นสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ส่งออกของประเทศกำลังพัฒนา เช่น เชื้อเพลิงชีวมวล บรรจุภัณฑ์ ย่อยสลายได้ เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ถึงแม้ว่าไทยจะอยู่ในฐานะของประเทศผู้นำเข้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) มากกว่าการส่งออกก็ตาม ความไม่ชัดเจนดังกล่าวอาจทำให้

ประเทศคู่ค้าสำคัญโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วใช้เป็นข้ออ้างในการใช้มาตรการที่ เป็นอุปสรรคต่อสินค้าของไทยได้ เนื่องจากสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) ที่ไทยส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่สามารถย่อยสลายได้ (biodegradable natural fibers) เช่น ยางพารา กระสอบ และเอทานอล เป็นต้น ซึ่งสินค้าเหล่านี้มักถูกจัดเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรทั่วไป [นิรมล สุธรรมกิจ, 2552ข.]

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่อง Dual Use ในการนำเข้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) โดยเป็นการนำเข้าเครื่องจักรประเภทที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งวัตถุประสงค์เพื่อการปกป้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่มีใช้ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เพื่อการผลิตสินค้าอื่นๆ ซึ่งปัญหานี้ก็ยังเป็นที่ถกเถียงและไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเช่นกันแม้จะมีข้อเสนอ เรื่อง two-tier approach เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องนี้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้

ดังนั้น ปัญหาการค้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญทั้งสองปัญหาดังกล่าวนี้อาจเป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศผู้นำเข้า จะใช้เป็นข้ออ้างในการกำหนดมาตรการหรือมาตรการในการควบคุมสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต

(4) ปัญหาการรับมือกับการส่งออกบริการ กล่าวคือ ความตกลงการค้าบริการทั่วไป มักไม่มีมาตรการด้านภาษีศุลกากรมาเกี่ยวข้อง หากแต่เป็นมาตรการอื่นๆที่เป็นอุปสรรคทางการค้า ความตกลงด้านการค้าบริการจะ กำหนดให้ประเทศสมาชิกลดหรือยกเลิกข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคทางการค้าใน 2 ลักษณะ คือ ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด (limitation to market access)³⁷ และ ข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงชาติ (limitation to national treatment)³⁸ ประกอบกับคุณลักษณะของการค้าบริการที่แตกต่างจากการค้าผลิตภัณฑ์ ที่ผู้ซื้อบริการอาจจะต้องเดินทางมาซื้อที่ประเทศไทย (Mode 2) เช่น การส่งออกการท่องเที่ยว และการให้บริการด้านสุขภาพ หรือใน กรณีที่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกบริการส่วน

³⁷ หมายถึง กฎหมาย กฎระเบียบ หรือเงื่อนไขต่างๆ ที่ประเทศสมาชิกกำหนดขึ้นซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาประกอบธุรกิจและให้บริการของผู้ให้บริการต่างชาติ โดย GATS ได้กำหนดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดไว้ 6 ข้อ คือ (1) การจำกัดจำนวนผู้ให้บริการที่อยู่ในรูปของโควตา การผูกขาด หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับการทดสอบความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เช่น การออกใบอนุญาตสำหรับการจัดตั้งศูนย์การค้ารายใหม่ ขึ้นกับการทดสอบความจำเป็นทางเศรษฐกิจ (economic needs test) ซึ่งจะพิจารณาจากความหนาแน่นของประชากร เป็นต้น (2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับมูลค่ารวมของธุรกรรมการค้าบริการหรือสินทรัพย์ในรูปของโควตา หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับการทดสอบความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เช่น จำกัดมูลค่าธุรกรรมของสาขาของธนาคารต่างชาติต้องไม่เกินที่เปอร์เซ็นต์ของทรัพย์สินในประเทศทั้งหมดของทุกสาขารวมกัน (3) ข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนทั้งหมดของการประกอบการ หรือปริมาณผลผลิตที่ได้จากการบริการ หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับการทดสอบความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เช่น จำกัดจำนวนภาพยนตร์ต่างชาติที่เข้าฉาย เป็นต้น (4) ข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนทั้งหมดของบุคคลธรรมดาที่จ้างในสาขาบริการใดโดยเฉพาะ ในรูปของโควตา หรือเงื่อนไขการทดสอบความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เช่น จำกัดจำนวนแรงงานต่างชาติในบริษัทต้องไม่เกินจำนวนที่กำหนด เป็นต้น (5) มาตรการซึ่งจำกัดหรือกำหนดประเภทเฉพาะของการจัดตั้งธุรกิจ เช่น กำหนดว่าต้องมี การร่วมทุนกับคนในชาติจึงจะสามารถจัดตั้งธุรกิจได้ และ (6) ข้อจำกัดในการเข้าร่วมทุนของต่างชาติในรูปของการจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ เช่น สัดส่วนการถือหุ้นของ นักลงทุนต่างชาติในธุรกิจโทรคมนาคมในประเทศต้องไม่เกิน ร้อยละ 49 เป็นต้น [กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2552]

³⁸ หมายถึง กฎระเบียบที่มีการเลือกปฏิบัติ กล่าวคือ มีการให้การปฏิบัติต่อบริการหรือผู้ให้บริการต่างชาติด้อยกว่าคนในชาติของตน เช่น กรณีที่รัฐบาลให้การอุดหนุนเฉพาะคนชาติ หรือการกำหนดเงื่อนไขให้บริษัทต่างชาติต้องถ่ายเทเทคโนโลยีและประสบการณ์ของตนแก่คนในชาติ เป็นต้น

บุคคล (Mode 4) เช่น การเดินทางไปทำงานเป็นพ่อครัวในต่างประเทศ เป็นต้น ทำให้ประเทศไทย ต้องเตรียมรับมือกับมาตรการ NTMs ของประเทศผู้นำเข้า อาทิ มาตรการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของแรงงาน (เช่น วุฒิการศึกษา ใบประกอบโรคศิลป์) มาตรการออกใบรับรองคุณสมบัติของแรงงาน (เช่น วุฒิบัตรการทำอาหาร วุฒิบัตรการแพทย์แผนโบราณ) และ มาตรการใบรับรองคุณภาพการบริการ (เช่น ใบรับรอง ISO หรือ ใบรับรองการบริการด้านการแพทย์) เป็นต้น

3.4 บทส่งท้าย

ค่านิยมของมาตรการ NTMs ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นค่านิยมที่ใช้กันในวงวิชาการ เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ และภายใต้งานของ UNCTAD (ซึ่งครอบคลุมค่านิยมที่เป็นทั้ง NTB และ NTM ที่มีการเข้าใจกันในแวดวงของภาครัฐและภาคธุรกิจ) และยังครอบคลุมไปถึงมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบของอนุสัญญาด้านอื่นๆ เช่น ด้านทรัพย์สินทางปัญญา และ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมาตรการ NTMs ที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ เน้นมาตรการที่เป็น “อุปสรรคทางการค้า และ/หรือกีดกันทางการค้า” มากกว่ามาตรการที่เป็น “การสนับสนุนทางการค้า” เพราะมาตรการที่เป็นอุปสรรคจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยและการส่งออกของไทย มากกว่า

ประเด็นที่หยิบมาศึกษานั้น มิได้เน้นที่เนื้อหาของมาตรการ NTMs หากแต่เน้นที่ “ประเด็นที่อาจนำไปสู่การดำเนินการแบบมาตรการ NTMs” กล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษานี้ได้นำเสนอประเด็นของการดำเนินการตามมาตรการ NTM ที่อาจจะกลายเป็น “อุปสรรค” ทางการค้า เช่น

- มาตรการ SPS/TBT/TRIPS/GATS ที่มีการ “ตีความบทบัญญัติ” โดยอิงจากการพิจารณาคดีของ WTO ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ส่งออกไทยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศไทย จะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อมิให้เกิดอุปสรรคทางการค้าได้ในอนาคต

- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ที่มีทั้งมาตรการ “สนับสนุนการค้า” และ “อุปสรรคทางการค้า” โดยชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐและภาคเอกชนไทย ต้องให้ความสนใจต่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น โดยเฉพาะส่วนที่ปกป้องคุ้มครองผู้ผลิตของไทย อย่างไรก็ตามก็ดี ประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ ได้ใช้ “ข้ออ้างในการคุ้มครอง ทรัพย์สินทางปัญญา” มาเป็นเครื่องมือต่อรองกับประเด็นทางการค้ามากขึ้น (เช่น สหรัฐอเมริกามีการตัด GSP ของสินค้าไทย หากรัฐบาลไทยไม่มีมาตรการคุ้มครองสินค้าอเมริกัน อย่างเพียงพอ)

- มาตรการ NTM ด้านการขนส่งทางอากาศ ก็มีความสำคัญไม่น้อย เพราะเป็นมาตรการที่ไม่ได้อยู่ภายใต้กรอบของ WTO และกรอบ UNFCCC ก็ไม่ได้มีมาตรการเข้มงวดกับสาขานี้ หากแต่เป็นมาตรการขององค์กรขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ เช่น IATA (International Air Transport Association) และ ICAO (International Civil Aviation Organization) แต่กระนั้น สหภาพยุโรป ได้นำเงื่อนไขของการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของสายการบินที่บินเข้าสหภาพยุโรป มาเป็นกฎกติกา

ใหม่ (หรืออาจจะเรียกว่าเป็น NTM รูปแบบใหม่) ของภาคบริการการบินพาณิชย์ (ภายใต้กรอบ EU ETS Directive)

- มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งภายใต้กรอบของ WTO และกรอบของความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นในอนาคตนั้น มีประเด็นที่จะก่อให้เกิด “อุปสรรค” ทางการค้ามากกว่าที่จะเป็นการส่งเสริมทางการค้า นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดเป็น “มาตรการฝ่ายเดียว” (หรือมาตรการ NTB ในความหมายเฉพาะเจาะจงของหน่วยงานก็ได้) ที่ดำเนินการโดยประเทศผู้นำ เข้า นอกจากนี้ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ที่นำเสนอในการศึกษานี้ ยังชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มที่ จะเกิดความขัดแย้งกันระหว่างความตกลงพหุภาคีต่างๆได้

แม้ว่ามาตรการ NTMs บางประเภท จะเป็นมาตรการที่อ้างว่าเป็นการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และที่อ้างว่าได้เลือกปฏิบัติ นั้น แต่อาจจะเป็นการส่งเสริมการค้าที่แฝงไปด้วย **เงื่อนไข**ต่างๆมากมาย เช่น มาตรการ SPS หรือ TBT หรือ มาตรการที่ทำอากาศยาน ตลอดจนการบังคับซื้อสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในน่านฟ้า (ของสหภาพยุโรป) และเงื่อนไขเหล่านี้ต่างก็มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ถึงกระนั้น ผู้ที่ได้รับประโยชน์ จากการกำหนดมาตรการ NTMs อาจจะเป็นเพียงประเทศพัฒนาแล้วเท่านั้น เพราะเป็นผู้ออกนโยบายเอง และยังมีความสามารถที่จะดำเนินการได้ตามกฎระเบียบของประเทศคู่ค้าที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมีมาตรการบางอย่างที่เอื้อประโยชน์ต่อประเทศพัฒนาแล้วมากกว่าประเทศกำลังพัฒนา เช่น มาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และมาตรการเปิดตลาดสำหรับภาคบริการ เป็นต้น

ส่วนประเทศกำลังพัฒนาก็ยังคงเผชิญกับ**อุปสรรค**ในการผลิตสินค้าเพื่อขายแข่งขันกับประเทศพัฒนาแล้ว เพราะไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ตัวอย่างเสรี ขณะเดียวกัน ก็ถูกนักลงทุนต่างชาติสามารถแสวงหาประโยชน์จาก การจดสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ก่อน หรือ เพราะ มีขีดจำกัดในการพัฒนากระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือ เพราะไม่สามารถปรับตัวตามกฎระเบียบด้าน SPS และ TBT ของประเทศพัฒนาแล้วที่มีเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะการกำหนดค่ามาตรฐานที่อิงการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศพัฒนาแล้ว เป็นต้น

นอกจากนี้ **ความขัดแย้ง**ระหว่างมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ภายใต้ความตกลง GATT ในบทบัญญัติข้อยกเว้นทั่วไป มาตรา 20 (g) และเนื้อหาของความตกลง GATS ที่เกี่ยวกับสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม กับมาตรการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ตามความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (Multilateral Environmental Agreements) ก็มีแนวโน้ม**เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ** และจะมีความเกี่ยวพันกันมากขึ้นก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยกาก วัสดุอันตรายของเสียอันตราย (Basel Convention)) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) อนุสัญญา CITES และ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) ตัวอย่างเช่น

การส่งเสริมมาตรการ Carbon Footprint Label แม้จะเป็นอุปสรรคทางการค้าอยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นมาตรการแบบสมัครใจของทั้งผู้ซื้อสินค้าและผู้ผลิตสินค้า แต่สำหรับ การกำหนดมาตรการจัดเก็บค่าธรรมเนียมคาร์บอนกับสินค้านำเข้า (BCA: Border Carbon Adjustment) ของประเทศพัฒนาแล้วก็

อาจจะเข้าข่ายมาตรการ 20 (g) ของ GATT และยังเป็นการสนับสนุนการลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกของอนุสัญญา UNFCCC นอกจากนี้ การกำหนดมาตรการ WEEE หรือ RoHS ของสหภาพยุโรปและของประเทศอื่นๆ ก็เข้าข่ายมาตรการ 20 (g) ของ GATT และยังสอดคล้องกับอนุสัญญาบาเซลอีกด้วย (ที่ไม่ส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายกากหรือซากของเสียอันตรายระหว่างประเทศเพื่อกำ จัดหรือเพื่อแปรรูป) โดยให้ผู้บริโภคหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้รับผิดชอบกำจัดภายในประเทศนั้นๆ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) และ มาตรการที่มีใช้การค้าแต่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade-related Measures) **เริ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากขึ้น** แต่กระนั้น ก็ได้หมายความว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน เพราะในบางกรณีก็อาจจะเกิดความขัดแย้งกันหรือ มิได้ส่งเสริมเกื้อกูลกัน เช่น มาตรการด้านส่งเสริมการลดโลกร้อนที่ต้องการให้มีการถ่ายเทเทคโนโลยีที่สะอาด จากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา แต่โอกาสที่จะเกิดการถ่ายเทเทคโนโลยีดังกล่าวมีค่อนข้างน้อย เนื่อง จากเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือที่จะนำมาใช้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีราคาแพงและมีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ การส่งเสริมการส่งออกสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ก็ยังไม่ได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษ (ภายใต้กรอบของ WTO) เนื่องจากเป็นสินค้าที่ “เหมือน” กับสินค้าไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และไม่สามารถนำประเด็นเรื่อง “Processes and Production Methods” ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาใช้เพื่อได้รับการเลือกปฏิบัติเป็นพิเศษ (เช่น ยกเว้นภาษีนำเข้า) ยิ่งกว่านั้น เป็นต้น

ยิ่งกว่านั้น มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผลิตภัณฑ์เป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มนั้น ก็ได้อาศัยมาตรการต่างๆ ที่กำหนดโดยภาครัฐ ทั้งที่อยู่ในรูปของกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับภายในประเทศ และมาตรการหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า

(ก) มาตรการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม จะมีรายละเอียดมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้บริโภค (แม้ว่าจะมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของสัตว์มากขึ้นก็ตาม ซึ่งบางกรณีเป็นเรื่องสิทธิของสัตว์ที่ไม่ควรได้รับการทรมานตั้งแต่การเลี้ยงจนถึงโรงฆ่า)

(ข) มาตรการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (เช่น อัญมณี และสิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม) จะมีรายละเอียดน้อยกว่า และเน้นเรื่องความเป็น ธรรมจากการใช้แรงงาน และการใช้วัตถุดิบในกระบวนการผลิตที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้

(ค) มาตรการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง (เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และยานยนต์และชิ้นส่วน) เน้นเรื่อง “มาตรฐานสินค้า” เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐาน การใช้งาน และมาตรฐานด้านความปลอดภัยจากการใช้งาน

(ง) มาตรการเกี่ยวกับสาขาบริการ (service sector) นั้น เน้นเรื่องการเปิดตลาด และการเข้าถึงแหล่งจำหน่าย แต่มาตรการที่ประเทศไทยอาจจะต้องเผชิญในอนาคต คือ มาตรฐานแรงงานที่ส่งออกเพื่อเป็นผู้ให้บริการด้านโภชนาการ (ฟู้ดครัว-แมคครัว) ด้านสุขภาพ (แพทย์ โรงพยาบาล การนัด

แผนโบราณ) และมาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยว เช่น ความสะดวก การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

มาตรการ NTMs ต่างๆเหล่านี้ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร อะไรเป็นสัญญาณบ่งบอก และใครเป็นผู้ผลักดันให้เกิด มาตรการและมาตรฐานมากมายสำหรับสินค้าและบริการที่นำเข้า ปัจจัย ผลักดัน หรือกำหนดมาตรการ NTMs จึงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเพื่อจะได้เข้าใจและเฝ้าติดตามความเคลื่อนไหว ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ผู้ประกอบการไทยจะได้มีการเตรียมการล่วงหน้าเพื่อรองรับสภาพการแข่งขันและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ตลอดจนการเตรียมการรับมือเพื่อโต้แย้งหากพบว่า มาตรการดังกล่าวนี้มีเจตนาแอบแฝงการกีดกันทางการค้า ปัจจัยกำหนดมาตรการ NTMs นั้นจะมีการวิเคราะห์ในบทต่อไป

บทที่ 4

ปัจจัยกำหนดมาตรการ NTMs

โครงการติดตามกระแส NTMs กำหนดกรอบการวิเคราะห์โดยการตั้งโจทย์สำคัญข้อหนึ่ง คือ “ปัจจัยผลักดัน” ให้เกิดมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้านั้น ประกอบด้วยอะไรบ้าง การศึกษานี้จึงได้ตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่า ปัจจัยผลักดันที่กำหนดมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า ประกอบด้วย ปัญหาสุขภาพของประชาชน (หัวข้อ 4.1) ปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ (หัวข้อ 4.2) ปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศ (หัวข้อ 4.3) การผลักดันจากกลุ่ม ผู้ผลิตและองค์กรพัฒนาเอกชน (หัวข้อ 4.4) และ การผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศ (หัวข้อ 4.5) โดยมีข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ปัญหาสุขภาพของประชาชนของประเทศผู้นำเข้า

บทเรียนจากประวัติศาสตร์ของประชาชนในประเทศพัฒนาแล้ว พบว่า มีประสบการณ์จากเรื่อง สินค้าที่มีจำหน่ายตามท้องตลาดไม่มีคุณภาพ ทั้งสินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องนุ่งห่ม รวมถึงวันผลิตและวันหมดอายุของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ ทำให้กลุ่มผู้บริโภคต่างร้องเรียนต่อองค์กรของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้หันมาสนใจเรื่อง **คุณภาพของสินค้า และการกำหนดมาตรฐานสินค้า** เพื่อเป็นการป้องกันการเอาเปรียบจากฝ่ายผู้ผลิตสินค้านั้น¹ วิกฤตการณ์ด้านการเรียกร้องสิทธิดังกล่าวมีมานานเป็นร้อยปีแล้ว โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตก² ต่อมาประเด็นเรื่องคุณภาพสินค้าและการกำหนดมาตรฐานสินค้า ได้ขยายวงไปยังเรื่อง ความปลอดภัยสำหรับอุปกรณ์และเครื่องนุ่งห่มที่เกี่ยวกับเด็ก ส่งผลให้สินค้าและผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเด็กจะต้องมีคุณภาพและมาตรฐานที่แตกต่างออกไปจากสินค้าและผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่

เมื่อปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนในประเทศพัฒนาแล้วมีสาเหตุมาจากการบริโภค **อาหารที่ไม่เหมาะสม** ประกอบกับวิทยาการทางการแพทย์มีความก้าวหน้า มาก ทำให้สามารถตรวจวัดและตรวจสอบลงรายละเอียดเกี่ยวกับสาเหตุของโรคหรืออาการได้ เช่น บางคนแพ้สารอาหารประเภทถั่ว บางคนแพ้ไคโชนีนบางชนิด บางรายต้องการหลีกเลี่ยงสารอาหารปรุงแต่งบางชนิด เช่น ผงชูรส บางคน

¹ ตัวอย่างเช่น การจัดทำ มาตรฐานด้านอาหาร FAO/WHO Food Standards Programs ที่ออกโดย Codex Alimentarius (Codex) ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อปกป้องสุขภาพของผู้บริโภค เพื่อให้การค้าอาหารเป็นไปอย่างเป็นธรรม และเพื่อส่งเสริมให้มาตรฐานเกี่ยวกับอาหารที่ออกโดยรัฐบาลและหน่วยงานเอกชนในประเทศต่างๆ อยู่ในระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน

² ตัวอย่างเช่น สหภาพยุโรปกำหนดมาตรฐานระดับสารพิษตกค้างสูงสุดของสาร Anti-Biotics ซึ่งใช้บังคับกับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารเป็นหลัก (อาทิ อาหารตากแห้ง ผักผลไม้ ชา กุ้ง น้ำผึ้ง เนื้อสัตว์)

ต้องการควบคุมปริมาณแคลอรีและไขมัน ฯลฯ ดังนั้น ผู้บริโภค ก็จึงมีความต้องการที่จะ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสารอาหารหรือส่วนประกอบอาหารมากขึ้น อีกทั้งภาครัฐก็ให้ความสนใจเกี่ยวกับโภชนาการของสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม จึงนำไปสู่การกำหนดให้มีการ **ติดฉลากระบุข้อมูล** ที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้า³ ต่อมาประชาชนมีความเกรงกลัวต่อผลข้างเคียงของการบริโภคสินค้าอาหารประเภทตัดแต่งพันธุกรรม (GMO) โดยผลข้างเคียงที่มีความเชื่อว่าจะเป็นอันตรายต่อชีวิต คือการเป็นโรคมะเร็งถ้ามีการบริโภค **ผลิตภัณฑ์ GMO** แต่เนื่องด้วยไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ประจักษ์เพียงพอว่า ผลิตภัณฑ์ GMO จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพของผู้บริโภค ดังนั้น สหภาพยุโรปจึงออกกฎระเบียบแต่เพียงให้มีการติดฉลากบนสินค้าที่ระบุว่าเป็นสินค้าที่มีส่วนผสมมาจากผลิตภัณฑ์ GMO⁴

นอกจากเรื่องการบริโภคอาหารแล้ว ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนได้ขยายขอบเขตมาถึงการอุปโภคสินค้าประเภท**เครื่องนุ่งห่ม**ด้วย กล่าวคือ เมื่อกลุ่มผู้บริโภคบางรายมีอาการแพ้สารเคมีที่ติดมากับเสื้อผ้า และสารเคมีนั้นสามารถนำไปสู่โรคมะเร็งผิวหนังได้ โดยสารเคมีดังกล่าวมีใช้ในกระบวนการผลิตและอาจเป็นที่ย้อมผ้าด้วย ดังนั้น เมื่อผลการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้เผยแพร่ออกสู่สาธารณชน ทำให้ภาครัฐต้องเข้ามาดำเนินการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าที่ละเอียดมากขึ้นกว่าเดิม (จากการที่ระบุมาตรฐานสินค้าเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ มาเป็นการระบุประเภทของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ที่จะต้องไม่เป็นสารก่อมะเร็ง เป็นต้น)⁵ และต่อมาก็ได้กลายมาเป็นการกำหนด**มาตรฐานวัตถุดิบที่ใช้** ในการผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม⁶ ตลอดจนผลิตภัณฑ์ใดๆก็ตามที่ต้องมีการสัมผัสผิวหนัง เช่น **เฟอร์นิเจอร์ และ เครื่องหนัง** ฯลฯ และในที่สุดก็นำไปสู่การออกระเบียบเกี่ยวกับสารเคมีที่ผลิตและใช้ในประเทศ เช่น **ระเบียบ REACH และระเบียบ RoHS** ของสหภาพยุโรป ที่มีการบังคับใช้ทั้งผู้ผลิตและผู้นำเข้าในประเทศ (ซึ่งได้ส่งผลกระทบมายังผู้ผลิตเพื่อส่งออกไปยังสหภาพยุโรปด้วย) ตลอดจน**มาตรฐานบรรจุภัณฑ์**ที่สัมผัสอาหารของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป⁷ และมาตรฐานหีบห่อสินค้า (packaging) ที่กำหนดว่าวัสดุที่ใช้ในการหีบห่อสินค้าต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อ

³ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีการระบุฉลากในสินค้า 8 กลุ่ม ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดภูมิแพ้ ได้แก่ นม ไข่ สัตว์น้ำ สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง สินค้าที่มีเปลือกถั่วประเภท Tree nut ถั่วลิสง แป้งสาลี และถั่วเหลือง

⁴ ตัวอย่างเช่น นอร์เวย์มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการติดฉลาก ขนส่ง นำเข้า และส่งออกสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs) อาทิ ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่มีส่วนผสมของ GMOs ต้องติดฉลาก เป็นต้น

⁵ ตัวอย่างเช่น เยอรมนีกำหนดมาตรฐาน DIN (Deutsches Institute für Normung e.V.) ซึ่งเป็นการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (เช่น มาตรฐานผ้าผืน เส้นด้าย สีย้อม และเสื้อผ้าสำเร็จรูป) มาตรฐานการออกแบบ และการผลิตเพื่อความปลอดภัยของการสวมใส่ มาตรฐานชุดเครื่องแบบ มาตรฐานด้านเทคนิค และมาตรฐานของเครื่องจักรและอะไหล่

⁶ เช่น กรณีของมาตรฐาน Dye Standard ของสหภาพยุโรป ที่ห้ามไม่ให้ใช้สารฟอกย้อม Azodyes ที่ก่อให้เกิดสารจำพวก amines เกิน 30 ppm ในผลิตภัณฑ์หรือส่วนประกอบที่ใช้การผลิตสิ่งทอ และเครื่องหนังซึ่งอาจสัมผัสโดยตรงหรือทางอ้อมกับผิวหนังมนุษย์ หรือทางปาก

⁷ ตัวอย่างเช่น ระเบียบวัสดุสัมผัสอาหารของสหภาพยุโรปในการควบคุมภาชนะบรรจุอาหารที่สามารถละลายในอาหารได้ (เพราะเกรงว่าสารเคมีในภาชนะบรรจุอาหาร อาจจะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค) และให้ติดฉลากว่า "suitable for food contact"

สุขอนามัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม (เช่น ไม่ควรใช้ “ฟางข้าว” ห่อสินค้า เพราะอาจมีเชื้อราเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้) เป็นต้น

เป็นที่สังเกตว่า ระเบียบสารเคมี REACH ที่เกิดขึ้นในสหภาพยุโรปนั้น ได้กลายเป็นตัวอย่างให้ประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ ดำเนินการบ้าง เช่น สหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น (เช่น กฎหมายควบคุมวัสดุที่เป็นเคมีภัณฑ์) รวมทั้งประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่น จีน ก็กำลังอยู่ในระหว่างการร่างกฎหมายเกี่ยวกับสารเคมีด้วยเช่นกัน

โดยสรุป มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชนในประเทศผู้นำเข้านั้น มักเกิดขึ้นภายหลังปรากฏการณ์ 2 ประเภท คือ (1) เหตุการณ์ได้เกิดขึ้นแล้วกับผู้บริโภค เช่น การแพ้อาหารประเภทถั่ว การเป็นโรคผิวหนังอันเนื่องมาจากการสัมผัสสารเคมีบางประเภทเป็นระยะเวลาหนึ่ง ฯลฯ และ (2) การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ หรือการศึกษาทางการแพทย์ ที่อาจจะใช้กลุ่มคนไข้หรืออาสาสมัครบางรายเป็นกรณีศึกษา และผลการศึกษาเป็นที่น่าเชื่อถือ ดังนั้น **การติดตามผลการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และทางการแพทย์** น่าจะเป็นการเตือนล่วงหน้าที่ดีสำหรับผู้บริโภคและผู้ผลิตของไทย (Early Warning) ในการเตรียมการเพื่อรับมือหรือเพื่อปรับตัวในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกไปยังประเทศที่มีกฎระเบียบดังกล่าว หรือที่กำลังจะออกกฎระเบียบดังกล่าว

4.2 ปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศผู้นำเข้า

ประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลายต่างมีประสบการณ์ในอดีตจากมลพิษทางอากาศและมลพิษทางน้ำทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี และ ญี่ปุ่น เป็นต้น สำหรับในปัจจุบัน ประเทศจีนก็กำลังเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะ ปัญหามลพิษทางน้ำและมลพิษในดินที่มาจากการจัดการซากอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถูกวิธี เป็นต้น

การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศพัฒนาแล้วนั้น ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยการออกกฎหมายบังคับ และกฎหมายมีเนื้อหาครอบคลุมผู้ก่อมลพิษที่มีกิจการขนาดใหญ่ และครอบคลุมหลากหลายสาขาการผลิต ยกตัวอย่างเช่น

- การจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับระเบียบว่าด้วยข้อกำหนดในการออกแบบสินค้าที่ใช้พลังงานเพื่อการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป (Directive on Eco-design Requirements for Energy-using Products หรือ Eup Directive) ที่ครอบคลุมสินค้าทุกชนิด
- มาตรการฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco-label) ซึ่งเป็นมาตรการแบบสมัครใจ เพื่อแสดงว่ากระบวนการผลิต การใช้วัตถุดิบ การขนส่ง และการกำจัดของเหลือทิ้ง เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ฉลาก Green Seal ของสหรัฐอเมริกาสำหรับอุปกรณ์บรรจุอาหาร เป็นต้น
- กฎหมาย Clean Air Act ของสหรัฐอเมริกา ที่ครอบคลุมทั้งผู้ผลิตโรงงานไฟฟ้า ผู้ผลิตเครื่องยนต์สำหรับรถยนต์ และการขนส่งทางบก เป็นต้น นอกจากนี้ กฎหมาย ฉบับดังกล่าวยังมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและการมองการณ์ไกลในอนาคต เช่น ในมลรัฐ

แคลิฟอร์เนียมี การตั้งเป้าหมายในการใช้รถยนต์ประเภท Zero Emission (จากไอเสียรถยนต์) ที่นอกเหนือไปจากการกำหนดมาตรฐานรถยนต์ที่เครื่องยนต์จะต้องปลดปล่อย อยมลพิษออกมาน้อย สำหรับกฎหมายด้านมลพิษทางน้ำ ส่วนใหญ่เป็นการตั้งค่าระดับมาตรฐานของสารมลพิษที่สามารถปล่อยจากแหล่งกำเนิดได้ หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะมีโทษค่อนข้างรุนแรง (เสียค่าปรับเป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง และยังอาจต้องเสียเงินค่าชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย)

ในขณะที่สหภาพยุโรป มีมาตรการแบบสมัครใจในการส่งเสริมให้ยานยนต์ลดการใช้พลังงาน เชื้อเพลิง หรือส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มาตรการ 3R (Recovery, Recycles, and Reuse) ที่ต้องการลดปริมาณขยะและเศษเหลือทิ้ง โดยบังคับให้ผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมรถยนต์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บและกำจัดซาก และการกำหนด Baseline สำหรับรถยนต์ส่วนบุคคลว่าต้องปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไม่เกิน 120 กรัมต่อกิโลเมตร (เกณฑ์กลางของสหภาพยุโรป สำหรับเกณฑ์ในแต่ละประเทศนั้นอาจแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย) นอกจากนี้ ประเทศในสหภาพยุโรปบางประเทศได้มีการออกกฎหมายในการเก็บภาษีพลังงาน (energy tax) โดยจัดเก็บจากการใช้เชื้อเพลิงเพื่อการขนส่งและเพื่อการผลิตไฟฟ้า เป็นต้น

นอกจากประเด็นเรื่องการปลดปล่อยสารมลพิษทางอากาศและทางน้ำแล้ว ประเทศพัฒนาแล้วเหล่านี้ยังได้รับบทเรียนจากปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอื่นอีก ด้วย นั่นคือ ปัญหาสารเคมีตกค้างในห่วงโซ่อาหาร อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีจำนวนมากและเกินความจำเป็น (ทั้งปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงและวัชพืช) และ ปัญหาสารพิษหรือสารอันตรายตกค้างในดิน อันเนื่องมาจากการทิ้งขยะและกากของเสียอันตราย

โดยสรุป ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในประเทศผู้นำเข้าดังกล่าว นำไปสู่การออกกฎหมายและระเบียบข้อบังคับมากมายและเข้มงวด ทำให้ผู้ประกอบการที่มีแหล่งกำเนิดมลพิษย่อมต้องมีต้นทุนการกำจัดสารมลพิษหรือต้นทุนการบำบัดน้ำเสียที่สูงขึ้น นอกจากนี้ กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศพัฒนาแล้วยังรวมถึงการจัดการซากและกากของเสียที่มาจากสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศด้วย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศเหล่านี้ กลายเป็นที่มาของมาตรการ NTMs เช่น ระเบียบการกำจัดซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้ง ระเบียบเรื่องการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse, Recycle and Recovery) ของสหภาพยุโรปและของญี่ปุ่น เป็นต้น

4.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า

ปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า ที่จะกล่าวต่อไปนี้ ประกอบด้วย ปัญหาการว่างงาน และการยกระดับสวัสดิภาพการทำงาน ของลูกจ้าง และสวัสดิการของลูกจ้าง (หัวข้อ 4.3.1) ปัญหาความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตในประเทศลดลง (หัวข้อ 4.3.2) และ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำภายในประเทศผู้นำเข้า (หัวข้อ 4.3.3) ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

4.3.1 ปัญหาการว่างงานและการยกระดับสวัสดิภาพการทำงาน และสวัสดิการของลูกจ้าง

การทะลักของสินค้านำเข้าที่มีราคาถูกกว่าสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการล้มละลายของบางธุรกิจ และอาจนำไปสู่ปัญหาการว่างงานของสังคมได้ โดยเฉพาะสินค้าที่มีการใช้แรงงานเข้มข้นในการผลิต (labour intensive goods) อย่างไรก็ดี ยังมีสาเหตุอีกอย่างน้อย 3 ประการที่เกี่ยวข้องกับทำให้ต้นทุนด้านแรงงานของประเทศพัฒนาแล้วสูงขึ้น ได้แก่ ต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ตามการเรียกร้องของสหภาพแรงงาน ต้นทุนด้านการจัดสวัสดิภาพการทำงาน (เช่น การเพิ่มความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานประกอบการ ฯลฯ) และ ต้นทุนด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ลูกจ้าง (เช่น จำนวนการทำงานต้องเป็นไปตามกฎหมายแรงงาน การลาพักโดยต้องจ่ายเงินเดือน การจัดสวัสดิการ ฯลฯ)

ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของค่าจ้างแรงงานและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้ ทำให้ต้นทุนของการผลิตสินค้าสูงกว่าสินค้าที่นำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งนอกจากจะมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า (โดยธรรมชาติ) อยู่แล้ว ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ยังไม่มีกฎหมายแรงงาน ที่เข้มงวดและการจัดการสวัสดิการที่มากเท่ากับประเทศพัฒนาแล้ว

ด้วยความแตกต่างทางด้านการจ้างแรงงานระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ประกอบกับ บการคุ้มครองสิทธิของแรงงาน จึงทำให้มีการกำหนดมาตรฐานแรงงานขึ้น ซึ่งจัดเป็นมาตรฐานสากล ตามแนวทางขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) เช่น การห้ามใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เหมาะสม นอกจากนี้ ข้อตกลงทางการค้า GATT ก็มีการระบุด้านแรงงานด้วย นั่นคือมาตรา 20 ข้อยกเว้นทั่วไป ที่ประเทศนำเข้าสามารถออกมาตรการกีดกันทางการค้าได้ ถ้าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มาจาก “แรงงานบังคับ (force labor)”

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเปิดโอกาส ให้ประเทศเป้าหมาย (โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป) มีกฎระเบียบเกี่ยวกับการห้ามนำเข้าสินค้าที่มาจากการใช้แรงงานเด็กและแรงงานนักโทษ และการรณรงค์กับประเทศกำลังพัฒนาไม่ให้ใช้แรงงานเด็กในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก และ ไม่ให้ใช้แรงงานนักโทษในการผลิตสินค้าเชิงพาณิชย์

นอกจากนี้ ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำจะมีคนว่างงานมาก การนำเข้าสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนาจะถูกจับตามองว่าเป็นสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของอัตราว่างงาน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ค่าจ้างแรงงานเป็นต้นทุนสำคัญในการผลิต การที่ค่าจ้างในไทย (หรือในประเทศกำลังพัฒนา เช่น จีน) อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ อาจเป็นข้ออ้างของสหภาพแรงงานในประเทศผู้นำเข้า ใน เรื่องของการทุบตลาด และ อาจเป็นข้ออ้างเพื่อให้มีการใช้มาตรการทางด้านแรงงานเป็นเครื่องมือในการกีดกันสินค้าจากไทย ตัวอย่างเช่น ในกรณีของสิ่งทอ ค่าจ้างแรงงานของไทยในปี พ.ศ.2547 มีอยู่เพียงร้อยละ 8 ของค่าจ้างในสหรัฐอเมริกา แต่เนื่องจากเศรษฐกิจสหรัฐ อเมริกาในปี 2547 ยังมีระดับการจ้างงานสูง แรงกดดันจากสหภาพแรงงานสิ่งทอต่อสินค้านำเข้าราคาถูกจากต่างประเทศจึงมีน้อย เป็นต้น

4.3.2 ปัญหาความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตในประเทศลดลง

ความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของผู้ผลิตในประเทศผู้นำเข้ามีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด ซึ่งมีสาเหตุมาจาก ต้นทุนด้านแรงงานสูงขึ้น (ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยดังกล่าวในหัวข้อ 4.3.1) ต้นทุนวัตถุดิบสูงขึ้น ตามสภาวะทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ต้นทุนการขนส่งสูงขึ้น เนื่องมาจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลาและค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้นด้วย และต้นทุนกระบวนการผลิตสูงขึ้น อันเนื่องมาจากกฎระเบียบภายในประเทศที่เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสินค้า และการควบคุมการปลดปล่อยมลพิษทางน้ำและทางอากาศ ดังที่กล่าวในหัวข้อ 4.2

อย่างไรก็ดี การรักษาระดับความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตภายในประเทศ นับว่าเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาล หากแต่เป็นที่สงสัยว่า **สาขาการผลิตใด**ที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ ในการช่วยเหลือภาคเอกชน ภายใต้แนวทางการแข่งขันเสรี (ตามหลักการของประเทศพัฒนาแล้ว)

ดังนั้น ข้อมูลประกอบการตัดสินใจกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ ที่สำคัญจึงควรประกอบด้วย จำนวนการจ้างงานในสาขาการผลิตนั้น ความเชื่อมโยงของธุรกิจกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ และ ความจำเป็นในการนำเข้าสินค้านั้นๆ อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่สำคัญคือ ข้อมูลทางด้านการค้าระหว่างประเทศ ที่อาจเป็นการส่งสัญญาณสำหรับสินค้าของตนที่กำลังถูกสินค้านำเข้าจาก ประเทศกำลังพัฒนาเข้ามาครองตลาดมากขึ้นหรือไม่ (ซึ่งเป็นการสะท้อนการลดลงของความสามารถในการแข่งขันทางการค้าอย่างหนึ่ง)

ด้วยเหตุนี้ **ผู้ประกอบการในประเทศคู่ค้าเป้าหมาย** (โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา) จึงให้ความสำคัญกับข้อมูลสินค้านำเข้า ซึ่งอาจจัดเป็น “ตัวชี้วัดจับตา” สำหรับเพ่งเล็งว่าสินค้านำเข้าที่อาจจะเข้ามาครองตลาดภายในประเทศได้ **ตัวชี้วัดจับตาสำหรับสินค้านำเข้า** (ที่เป็นคู่แข่งกับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ) ประกอบด้วย มูลค่าการนำเข้าสินค้ากระจุกตัวอยู่กับบางประเทศหรือไม่ อัตราการเติบโตของสินค้านำเข้าจากบางประเทศสูงเกินไปหรือไม่ ส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้านำเข้าจากบางประเทศเพิ่มขึ้นหรือไม่ หากตัวชี้วัดจับตาดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะสร้างผลกระทบด้านลบต่อความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของผู้ประกอบการในประเทศ แนวโน้มมาตรการ NTMs ที่จะเกิดขึ้นก็จะออกมาในรูปของมาตรการด้านการตอบโต้ การทุ่มตลาด (anti-dumping) มาตรการตอบโต้การอุดหนุนของประเทศผู้ส่งออก (ภายใต้ความตกลง SCM) การกำหนดมาตรฐานสินค้าหรือกำหนดมาตรฐานกระบวนการผลิตของสินค้านำเข้าให้เหมือนกับของสินค้าที่ผลิตในประเทศ (product and process standards) เป็นต้น

นอกจากการแข่งขันทางการค้ากับสินค้านำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาที่มีราคาต่ำกว่าแล้ว การส่งออกสินค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศก็ถูกท้าทายด้วยการลอกเลียนแบบ หรือการละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรจากผู้ผลิตในประเทศกำลังพัฒนา เช่น เสื้อผ้า เทปเพลง ฯลฯ ดังนั้น **ตัวชี้วัดจับตาสำหรับสินค้าส่งออก** ของประเทศเหล่านี้ อาทิ มูลค่าการส่งออก และส่วนแบ่งทางการตลาดมีแนวโน้มลดลงหรือไม่ และ ราคาสินค้าส่งออกมีแนวโน้มสูงกว่าสินค้าที่ผลิตใน

ต่างประเทศมากนักน้อยเพียงใด เป็นต้น หากตัวชี้วัดจับตาดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะสร้างผลกระทบด้านลบต่อความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของผู้ประกอบการในประเทศ แนวโน้มมาตรการ NTMs ที่เกิดขึ้นก็จะออกมาในรูปของการเรียกร้องให้ประเทศกำลังพัฒนามีกฎระเบียบและการบังคับใช้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศให้เข้มข้นมากขึ้น (ตามความตกลง TRIPs หรือ TRIP plus ที่อยู่ภายใต้ความตกลงทวิภาคี)⁸ และการผลักดันให้มีการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาเปิดธุรกิจบริการในประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น (ภายใต้ความตกลงด้านการค้าบริการ หรือ GATS) เป็นต้น

4.3.3 ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศผู้นำเข้า

การที่ประเทศผู้นำเข้าอย่างเช่นสหรัฐอเมริกา การประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจนั้น ทำให้ผู้บริโภคของสหรัฐฯต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่ายเงินเพื่อการอุปโภคและบริโภค เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านรายได้ที่ลดลง ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมีแนวโน้มลดลงด้วย อย่างไรก็ตาม ผลกระทบด้านการนำเข้าขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า และ ค่าความยืดหยุ่นของสินค้าต่อรายได้ (income elasticity) โดยประเภทสินค้าฟุ่มเฟือย หรือ กลุ่มสินค้าคงทน ที่มีโอกาสจะได้รับผลกระทบจากการลดลงของรายได้โดยเปรียบเทียบมากกว่ากลุ่มสินค้าที่จำเป็น เช่น สินค้าเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นต่อรายได้ค่อนข้างต่ำ อย่างไรก็ตาม การนำเข้าสินค้าเกษตรโดยรวมอาจจะลดลงไปบ้างตามสภาวะทางเศรษฐกิจ และเมื่อเป็นเช่นนั้น ประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรย่อมต้องได้รับผลกระทบจากยอดขายที่ลดลงด้วย

อย่างไรก็ดี ในภาพรวม การส่งออกสินค้าเกษตรของไทยอาจจะได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของสหรัฐอเมริกาไม่มากนัก เนื่องจากประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตร (ข้าว น้ำตาล และ กลุ่มผักสด-แช่แข็ง-แช่เย็น) รายใหญ่ของโลก [Mareike and Kennan, 2009] และมีการกระจายตัวของสินค้าส่งออก (diversification) แม้ว่าราคาในตลาดโลกจะมีความผันผวนอยู่บ้างก็ตาม นอกจากนี้ การส่งออกสินค้าเกษตรของไทย (โดยเฉพาะข้าว) จะได้รับประโยชน์จาก AFTA ในอนาคตอันใกล้นี้ที่อัตราการนำเข้าของสมาชิกจะลดลงเหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2553-2558

ถึงกระนั้นก็ตาม ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนี้ ประเทศผู้นำเข้าอย่างเช่นสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ ก็ต้องพยายาม หามาตรการส่งเสริมให้แก่ผู้ส่งออกของตน เช่น การให้เงินอุดหนุนในภาคเกษตรของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในช่วง ค.ศ. 2009 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 22 ของปีก่อน (เป็นจำนวนเงินถึง 9.9 พันล้านดอลลาร์ สรอ.) โดย “มาตรการเงินอุดหนุน” นี้ก็จัดเป็นมาตรการ NTM ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ รัฐบาลของประเทศเหล่านี้ยังพยายามที่จะออกมาตรการคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ

⁸ เช่นกรณีแรงผลักดันขององค์การระหว่างประเทศและการต้องปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศขององค์การการค้าโลกและของ WIPO ทำให้ประเทศไทยต้องมีการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ซึ่งแน่นอนว่าข้อตกลงนี้ย่อมมีผลต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยด้วย

เพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศด้วยที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า โดยอาศัยมาตรการ NTMs ประเภทอื่น ๆ มากขึ้น [วคิน ศิวสุทนต์, 2552ง]

ไม่เพียงแต่ประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่อย่างเช่นสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่นำมามาตรการ NTM ประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศและผู้ส่งออก ยังมีประเทศอื่นๆ ที่อาจจะดำเนินการเช่นเดียวกัน เช่น ประเทศสมาชิกของ AFTA หรือ ภายใต้ความตกลงทางการค้าแบบทวิภาคี เช่น JTEPA หรือ ภายใต้ความตกลงแบบพหุภาคีเช่น ASEAN-China เนื่องจากว่าอัตราภาษีศุลกากรได้ลดลงแล้ว ดังนั้น การคุ้มครองผู้ผลิตและผู้ส่งออกของตน จึงต้องพึ่งพิงการใช้มาตรการ NTMs มากขึ้น เช่น มาตรฐานสินค้า การรับรองผลิตภัณฑ์ กฎ กติกาต่างๆ ที่อาจจะมีการบังคับใช้มากขึ้น เนื่องจากสินค้าที่ผลิตภายในกลุ่มสมาชิก AFTA นั้นมีความคล้ายคลึงกัน (หรือ Like Product) จำนวนมาก แต่คุณภาพสินค้าอาจจะแตกต่างกันได้ ซึ่งอาจจะนำไปสู่การแข่งขันทางการค้าที่ค่อนข้างรุนแรงได้

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ เมื่อ ยามเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลของประเทศเหล่านั้น ก็จะต้องออกมาตราการ NTMs ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนของตน จนกว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจจะคลี่คลาย ความเข้มงวดของมาตรการ NTMs อาจจะเบาบางลงได้

อย่างไรก็ดี หากทุกประเทศในโลกเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำโดยฉับพลัน แล้ว การดำเนินมาตรการ NTMs ประเภทที่เป็น “อุปสรรค” คงจะไม่เหมาะสม ถ้าหากทุกประเทศดำเนินการเหมือนกัน ผู้ที่เสียเปรียบก็จะเป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ส่งออกสุทธิ (net exporters) ครั้นจะดำเนินมาตรการ NTMs ประเภท “อุดหนุน” ก็จะต้องใช้เงินจำนวนมาก และจะมีเพียงประเทศพัฒนาแล้วเท่านั้นที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบภายในประเทศได้ ส่วนประเทศกำลังพัฒนาที่มีงบประมาณจำกัด ก็อาจจะไม่สามารถดำเนินมาตรการอุดหนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเสียเปรียบประเทศพัฒนาแล้วอยู่ดี

ทางออกสำหรับประเทศไทย ที่น่าจะต้องมีการส่งเสริมต่อไปในระยะยาว คือ การให้ความรู้ แก่ผู้ส่งออกไทยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต ในเรื่อง “การกระจายความเสี่ยง” ของตลาดสินค้าต่างๆ โดยเฉพาะตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งมีความเสี่ยงมากกว่าสินค้าอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและสินค้าหัตถอุตสาหกรรมอื่นๆ และในเรื่อง “การปรับตัว” ต่อการเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบในต่างประเทศ “อย่างเท่าทัน” และ “เท่าเทียม”

4.4 การผลักดันของกลุ่มผู้ผลิตและองค์กรพัฒนาเอกชน

สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะประเทศเป้าหมายของการศึกษานี้ บรรดาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการแข่งขันทางการค้าที่มีบทบาทมากที่สุดคือ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่แข่งกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ และที่ต้องส่งออกสินค้าไปขายในประเทศต่างๆ ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตที่อาจอยู่ในลักษณะของสมาคมหรือองค์กรเอกชน ก็มักจะมีการเรียกร้องให้ภาครัฐออกมาตรการต่างๆ ขึ้นมาเพื่อปกป้อง คุ้มครอง

หรือช่วยเหลือธุรกิจของตน หากได้รับผลกระทบด้านการแข่งขันทางการค้า (ทั้งจากสินค้าที่นำเข้าประเทศ และจากการส่งออกไปต่างประเทศ) ตัวอย่างเช่น

- กฎหมายการป้องกันการทุ่มตลาดของสหรัฐอเมริกาที่ระบุว่า ผู้ได้รับความเสียหายจากการทุ่มตลาดจะเป็นผู้ได้รับเงิน ชดเชย มาตรการนี้ได้กลายเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ผลิตในสหรัฐอเมริกามีความพยายามทุกวิถีทางที่จะทำการฟ้องร้องผู้นำเข้าสินค้า (หากมีข้อสงสัยว่าการนำเข้าสินค้านั้นจะมีการทุ่มตลาด) เพื่อให้ตนเองได้รับทั้งเงินและทั้งการคุ้มครองด้วยภาษีอัตราสูง เช่น การออกมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดสินค้าไทย กรณีการส่งออกกุ้งไปสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 2004 [อ้างจากกรณี Provisional Antidumping Measures on Shrimp from Thailand]

- ร่างกฎหมายการควบคุมการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกของสหรัฐอเมริกา (American Clean Energy and Security Act 2009) ที่มีข้อกำหนดเรื่อง International Reserve Allowances ที่กล่าวว่าสินค้านำเข้า (ที่เป็นประเภทเดียวกับสินค้าที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาและถูกบังคับให้ลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก) ที่มีระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหน่วยสินค้า (carbon intensity) สูงกว่าสินค้าที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา ผู้นำเข้าสินค้านั้นจะต้องชำระเงินเพื่อซื้อ Allowances (เทียบเท่าใบอนุญาตการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่ง 1 ใบมีหน่วยเท่ากับ 1 ตันคาร์บอนไดออกไซด์) ในราคาตลาดของใบอนุญาตที่มีการซื้อขายในตลาดสหรัฐอเมริกา (หรือเท่ากับราคาประมูลใบอนุญาตที่ซื้อจากรัฐ) ข้อกำหนดนี้เป็น การคุ้มครองผู้ประกอบการที่อาจได้รับผลกระทบจากการแข่งขันทางการค้ากับสินค้านำเข้า หากผู้นำเข้าต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ก็จะทำให้ต้นทุนของสินค้านำเข้าสูงขึ้น (แม้ว่าจะยังคงต่ำกว่าราคาสินค้าที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่อย่างน้อยผู้ผลิตในสหรัฐอเมริกาก็ยังสามารถรักษาระดับความสามารถในการแข่งขันของตนได้อยู่)

นอกจากกลุ่มผู้ผลิตแล้ว ยังมีกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGO ที่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ เช่น ส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและต่อสุขภาพ อาทิ อาหารจากเกษตรอินทรีย์ (organic food) หรือผลิตภัณฑ์จากสวนเกษตร ตลอดจน การส่งเสริมการติดฉลากสิ่งแวดล้อม (eco-label) เพื่อบ่งบอกว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตหรือกระบวนการกำจัดซากที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จนในที่สุดการผลักดันประเด็นดังกล่าว นำไปสู่กฎระเบียบเรื่อง เครื่องหมายบ่งบอกการนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle label) และ Green Dot เป็นต้น

การผลักดันของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจากการแข่งขันทางการค้าและจากการทะลักเข้ามาของสินค้านำเข้าคุณภาพนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือสหภาพยุโรป จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการในการแสดงความเห็นและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายภายในประเทศนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น

สหภาพยุโรป มีการควบคุมกำกับดูแลการค้าระหว่างประเทศโดยอยู่ในรูปของ EU Directives หรือ EU Regulations ที่เป็นกลไกในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศของทุกประเทศสมาชิก⁹ กลไกในการกำหนดมาตรการต่างๆทางด้านการค้าได้รับแรงผลักดันจาก คณะกรรมการเฉพาะสำหรับนโยบายการค้าร่วม (Common Commercial Policy: CCP) ซึ่งทำหน้าที่ที่กลั่นกรอง และเสนอแนวทางสำหรับการออกมาตรการ ส่วนกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความสามารถในการผลักดันมาตรการการค้า จะเป็นกลุ่มที่ไม่ยึดกับประเทศสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นหลัก และมีข้อเรียกร้องที่เป็นผลประโยชน์ของสหภาพยุโรปโดยรวม ดังนั้น กลุ่มที่จะมีโอกาสส่งผ่านข้อเรียกร้องไปถึงคณะกรรมการการค้ายุโรป มักจะเป็นการรวมตัวในระดับสหภาพ ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต หรือผู้ บริโภค โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวจากกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการรักษาสิทธิของตนจะมีโอกาสในการรวมตัวกันสูง นอกจากนี้กลุ่มบริษัทข้ามชาติก็ยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดมาตรการได้มากในสหภาพยุโรปด้วย

ดังนั้น ประเด็นการเฝ้าระวังและติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ผลักดันมาตรการ NTMs ของสหภาพยุโรป สามารถสรุปได้ดังนี้ [ศุพฤติ ถาวรยุติการต์, 2552ค และ นิธินันท์ วิศเวศวร, 2552ข]

- คณะกรรมการเฉพาะ CCP ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีขีดความสามารถด้านวิชาการสูง
- กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นบริษัทข้ามชาติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันมาตรการ NTMs
- ไม่ควรเพิกเฉยต่อนโยบายการค้าที่สหภาพยุโรปเห็นพ้องต้องกันตลอดเวลา เช่น สินค้าเกษตร หรือสินค้านำเข้า ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีมาตรการการค้าออกมาใหม่เรื่อยๆ
- การทำความเข้าใจ เกี่ยวกับ ลักษณะสินค้าที่ทำการค้ากับสหภาพยุโรป ก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน เพื่อจะได้ตระหนักถึงท่าทีของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่างๆ ด้วย
- การเจรจาการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ เช่น กลุ่มประเทศเมอร์โคเซอร์ (อาร์เจนตินา ปารากวัย บราซิล และอุรุกวัย) และ กลุ่มอาเซียน ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นการเจรจาสำหรับสหภาพยุโรปนั้น มีเหตุผลในการจัดทำกรอบการเจรจาการค้าเสรีกับประเทศเหล่านี้ คือ เหตุผลด้านความมั่นคง (ทั้งความมั่นคงของชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม) เหตุผลด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตย และเหตุผลการขยายตลาดไปสู่ภูมิภาค อื่น ซึ่งเหตุผลด้านความมั่นคงนี้อาจนำไปสู่การกำหนดมาตรการ NTMs ชนิดใหม่ๆเกิดขึ้นได้

สำหรับกรณีของ **สหรัฐอเมริกา** นั้น โดยทั่วไปพบว่า ประธานาธิบดีในฐานะผู้นำฝ่ายบริหารจะดำเนินการออกนโยบายและมาตรการทางการค้าระหว่างประเทศใดๆ จำเป็นต้องมีกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของสภาคองเกรส (US Congress) เสียก่อน (ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ) อย่างไร

⁹ เช่น การกำหนดระบบ Alert System ซึ่งมีระดับความเข้มข้นในการส่งต่อข้อมูลทางการค้าที่รวดเร็ว และน่าเชื่อถือ เช่น การส่งข้อมูลเกี่ยวกับสินค้านำเข้าจากประเทศใดประเทศหนึ่งที่ถูกพบว่ามีปัญหาด้านคุณภาพสินค้าที่ไม่เป็นไปตามกฎระเบียบของมาตรฐานสินค้ายุโรป ข้อมูลดังกล่าวนั้นจะส่งไปยังประเทศสมาชิกทุกประเทศอย่างรวดเร็วภายใน 24 ชั่วโมง มาตรการนี้อาจส่งผลกระทบต่อสินค้าไทยที่ส่งออกไปยังประเทศใดๆในสหภาพยุโรปได้ ผลกระทบดังกล่าวเช่น การตรวจสอบมาตรฐานสินค้าอย่างละเอียดเพิ่มเติมกว่าปกติ ซึ่งอาจส่งผลให้สินค้าไทยนำออกสู่ตลาดเพื่อจำหน่ายช้าลงกว่าเดิม หรืออาจต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับพิธีศุลกากรเพิ่มเติมก็ได้ เป็นต้น

ก็ตามสภาองค์กรก็ได้มอบอำนาจหน้าที่การออกนโยบายการค้าระหว่างประเทศให้ฝ่ายบริหารแทน โดยสภาองค์กรยังคงมีอำนาจในการตรวจสอบได้ อยู่ [De Biève and Dür, 2006] สาเหตุประการหนึ่งที่สภาองค์กรมอบอำนาจดังกล่าวให้ฝ่ายบริหาร คือ ประธานาธิบดีจะอยู่ในสถานะที่พิจารณาข้อเสนอมาตรการการค้าอันหนึ่งๆ ว่าระหว่างผลประโยชน์ส่วนเพิ่มในการคุ้มครองอุตสาหกรรมและภาคส่วนอื่นๆ ในประเทศ ว่าอย่างใดจะมากกว่ากัน และทำการตัดสินใจได้อย่างทันท่วงที และการผลักดันจากกลุ่มผลประโยชน์ (lobbying) ผ่านฝ่ายบริหาร จะมีจำนวนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการผลักดันผ่านสมาชิกของสภาองค์กร [Lohmann and O'Halloran (1994), Coen (1999), และ De Biève and Dür (2006)]

นอกจากนี้สถาบันหลักของนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ (ก) ผู้แทนการค้าของสหรัฐอเมริกา (US Trade Representative: USTR) เพื่อเป็นตัวแทนในการเจรจาการค้า และการจัดการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางการค้า ตลอดจนการเข้าถึงองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการค้าด้วย โดยให้ความสำคัญในการค้าสินค้าเกษตร สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ทรัพย์สินทางปัญญา การบริการ และการลงทุน แรงงาน และสิ่งแวดล้อม ¹⁰ และ (ข) คณะกรรมาธิการการค้าระหว่างประเทศ (US International Trade Commission: USITC) เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐบาลกลาง ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของมาตรการการค้าต่างๆ ต่อสหรัฐอเมริกา และในทางปฏิบัติ USITC มักเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องการคุ้มครองจากรัฐบาล ในกรณีที่ผู้ประกอบการ สหรัฐอเมริกา อาจจะเสียเปรียบจากการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ และ USITC มีอำนาจในการไต่สวนข้อร้องเรียนในลักษณะศาลปกครอง โดยพิจารณาว่าข้อร้องเรียนนั้นมีมูลความจริงหรือไม่ และผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐหรือไม่ เป็นต้น โดยในปัจจุบันเป็นตัวแทนพิเศษในการเจรจาการค้าด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และเน้นการพิจารณาข้อร้องเรียนเรื่องการทุ่มตลาด (dumping) ดังนั้นจึง **อาจกล่าวได้ว่า** USTR ทำหน้าที่ส่งเสริมการเปิดเสรีตลาดต่างประเทศ ในขณะที่ USITC ทำหน้าที่คุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ หน่วยงานทั้งสองจะ เป็นจุดที่กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ จะเข้ามาทำการผลักดันข้อเสนอของตน [ศุภฤตม์ ถาวรฤติการต์, 2552ง]

สหรัฐอเมริกาตระหนักถึงความสำคัญของระบบการผลักดันของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งมีการทำงานกันอย่างเป็นระบบและเป็นเครือข่าย อีกทั้งเป็นระบบที่มีความโปร่งใส ดำเนินการอย่างเปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายในแนวราบ (ผู้ประกอบการด้วยกันเอง หรือ ผู้บริโภคด้วยกันเอง) หรือการสร้างเครือข่ายในแนวตั้ง (ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย) เช่น การรวมกลุ่มของธุรกิจต่างๆ เพื่อผลักดันให้เกิด

¹⁰ USTR มีเครื่องมือทางกฎหมายที่ให้อำนาจในการดำเนินการด้านการค้าต่างประเทศได้ นั่นคือ Section 301 (US Trade Act 1974) ซึ่งให้อำนาจฝ่ายบริหารในการตอบโต้ทางการค้า (trade sanction) ด้วยมาตรการฝ่ายเดียว (unilateral measure) ในรูปแบบใดๆ ก็ได้ ถ้าหากพบว่าต่างประเทศดำเนินการอันเป็นการเลือกปฏิบัติ กีดกัน ละเมิด ปฏิเสธสิทธิและผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงการกระทำใดๆ ที่ไร้เหตุผล หรือเป็นภาระ หรือจำกัดการค้า ของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ USTR ยังมีอำนาจตามกฎหมาย Super 301 เพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อประเทศที่มีการปฏิบัติกีดกันหรือกีดกันถึงประโยชน์ทางการค้าของสหรัฐอเมริกา และ Special 301 ในการดำเนินมาตรการตอบโต้ สำหรับการปฏิบัติอันกีดกันต่อประโยชน์ทางการค้าในด้านทรัพย์สินทางปัญญาอีกด้วย [Kherallah and Beghin, 1998]

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับนานาชาติจนสำเร็จเป็นความตกลง TRIPs [(Coen (1999) และ Bennesden and Feldmann (2002)]

การเฝ้าระวังมาตรการ NTMs ของสหรัฐอเมริกา จึงควรติดตามการเคลื่อนไหวในประเด็นดังต่อไปนี้ [ศุภฤดี ถาวรยุติการต์, 2552ง]

- สินค้าไทยที่ส่งออกไปสหรัฐอเมริกา ควรเฝ้าระวังและติดตามความเคลื่อนไหวของ USITC เพื่อเตรียมการรับมือหรือตอบโต้มาตรการ NTMs ที่มาจากข้อเสนอของ USITC
- การค้าขายภายในประเทศไทย ควรเฝ้าระวังและติดตามความเคลื่อนไหวของ USTR เพื่อเตรียมการรับมือหรือตอบโต้มาตรการที่ USTR จะใช้เพื่อเข้าสู่ตลาดภายในประเทศไทย เช่น การเปิดเสรีการค้าบริการ การส่งผลิตภัณฑ์การเกษตร (บางชนิด) มาตีตลาดในไทย การเรียกร้องเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น
- เฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออก
- เฝ้าติดตามมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ทรัพย์สินทางปัญญา การบริการและการลงทุน แรงงาน และสิ่งแวดล้อม
- เฝ้าระวังการใช้สิทธิตอบโต้ทางการค้าตาม Section 301 (US Trade Act 1974) รวมทั้ง Special 301 และ Super 301 ด้วย เพราะเป็นการตอบโต้ทางการค้าแบบฝ่ายเดียว โดยสหรัฐอเมริกามักนำ Section 301 มาเป็นเครื่องต่อรองทางการค้า เพื่อแลกเปลี่ยนกับประเทศคู่ค้าได้ แม้ว่าจะมีผู้เห็นขัดแย้งและนำเสนอต่อ WTO ว่าการปฏิบัติตาม Section 301 นี้ขัดกับหลักของ WTO ก็ตาม แต่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

4.5 การผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศ

ความตกลงพหุภาคีที่เกี่ยวกับมาตรการ NTM นั้น มีอยู่หลายกรณีที่สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากกระบวนการทางการเมืองระหว่างประเทศ เช่น WTO กับองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก WIPO (World Intellectual Property Organization) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นภายใต้ข้อตกลงสหประชาชาติ ได้มีการจัดทำความตกลงร่วมกันที่เรียกว่า Agreement between the WIPO and the WTO เมื่อธันวาคม 2538 และการเข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญา Patent Cooperation Treaty (PCT) ภายใต้การดูแลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา การร่วมมือดังกล่าวนี้คาดหวังว่าจะมีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาให้เกิดประโยชน์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีในประเทศไทย

การร่วมมือแบบพหุภาคีกรณีทรัพย์สินทางปัญญานี้ อาจจะไม่ยุ่งยากมากนัก เนื่องจากเป็นการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งที่จับต้องไม่ได้ (intangible assets) อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “ทรัพย์สินทางปัญญา” จำเป็นต้องมีการคุ้มครอง เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและวิจัยต่อไป

ได้ นอกจากนี้ การเข้าร่วมเป็นภาคีของความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ มีการคาดหวังว่า จะทำให้ประเทศได้รับผลประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์ (เพียงแต่ผลประโยชน์สุทธิของแต่ละประเทศไม่เท่ากัน) ถึงแม้ว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการเข้าเป็นภาคีของความตกลงดังกล่าวจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วก็ตาม (เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเจ้าของสิทธิบัตรและมีสัดส่วนในการประดิษฐ์มาก) การใช้แรงผลักดันในการดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศ (เช่น การจัดประชุมหารือ การเสนอทุนเพื่อจัดการอบรม หรือสัมมนาเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน ฯลฯ) ก็คงจะมีไม่มากนัก

ส่วนความตกลงพหุภาคีทางการค้าที่เกี่ยวกับด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช หรือ Sanitary and Phytosanitary Standards (SPS) และอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า หรือ Technical Barriers to Trade (TBT) ซึ่งเป็นความตกลงที่อาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน อีกทั้งเป็นประเด็นที่ทุกประเทศผู้นำเข้าดำเนิน การเพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพประชาชนภายในประเทศเป็นสำคัญอยู่แล้ว ดังนั้น ความร่วมมือในการเข้าร่วมภาคีและการดำเนินการตามความตกลงจึงได้รับการต่อต้านค่อนข้างน้อย

การใช้แรงผลักดันทางการเมือง ในการยอมรับมาตรฐานด้าน NTM ดังกล่าว จึงไม่จำเป็นต้องมีมากนัก หากแต่ประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นประเทศผู้ส่งออก คงได้คาดคิดมาก่อนว่า มาตรการด้าน SPS ของประเทศพัฒนาแล้ว จะมีมากมาย และออกกฎระเบียบมาอย่างไม่หยุดหย่อน อีกทั้งยังมีพัฒนาการที่หลากหลาย ที่ผู้ประกอบการรายเล็กและรายย่อยไม่สามารถติดตามหรือปฏิบัติตามได้ทัน นอกเสียจากว่า จะได้รับการช่วยเหลือจากธุรกิจคู่ค้า (ในลักษณะของห่วงโซ่อุปทาน)

ในทางตรงกันข้าม ความตกลงพหุภาคีที่เกี่ยวกับ NTMs ของ “สิ่งของที่จับต้องได้” (tangible assets) และที่สามารถ “ขาย” ได้ (tradable goods and services) นั้น มีความยุ่งยากซับซ้อนมากกว่า เพราะนอกจากจะเกี่ยวข้อกับมาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับมาตรการด้านกระบวนการผลิต มาตรฐานสินค้าและบริการ และการเข้าถึงตลาด ตลอดจนสินค้าและบริการเหล่านี้ยังเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม (ภายในประเทศ) และยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการค้าที่ “มองเห็นได้ชัด” มากกว่า เช่น ยอดขายลดลง ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น การจ้างงานลดลง สิ่งแวดล้อมแย่ลง ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ การเจรจาทางการค้า จึงต้องใช้ “แรงผลักดัน-แรงดัน” ทางการเมืองค่อนข้างมาก และยังมีมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อประเทศกำลังพัฒนาได้บทเรียนมาจากอดีต ดังนั้น การเจรจาทางการค้าและการนำประเด็นด้าน NTMs ภายใต้กรอบ WTO มาปรับปรุงให้ชัดเจนขึ้นนั้น ไม่ค่อยมี “ก้าวหน้า” เท่าที่ควร

ดังจะเห็นได้จาก ในปัจจุบันนี้ การร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศนั้น ดำเนินการไปอย่างล่าช้า ดังปรากฏให้เห็นว่าความคืบหน้าทางด้านกา รประชุมของ WTO รอบโดฮา เมื่อเดือนกรกฎาคม 2551 (July 2008 Package) ที่มีการนำประเด็นเรื่องสินค้าเกษตรและภาคบริการ ซึ่งมีความเป็นไปได้ยากที่จะมีการเจรจาให้หาข้อยุติ เนื่องด้วยเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการ คือ

(ก) สินค้าเกษตร และภาคบริการ เป็นสินค้าจำเป็นสำหรับประชาชน ภายในประเทศ อีกทั้งยังเป็นสินค้าและบริการ ที่เกี่ยวข้องกับผู้นิเทศภายในประเทศเป็นสำคัญ ดังนั้น ในหลายประเทศจึงมี

มาตรการปกป้องคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ มิให้สินค้าเกษตร และธุรกิจบริการที่นำเข้ามาแข่งขันได้อย่างเสรีมากนัก

(ข) ด้วยเหตุที่ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม และภาคบริการด้านการท่องเที่ยวและด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นสินค้าและบริการที่ส่งตรงถึงผู้บริโภคได้โดยตรง ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยจากการบริโภคสินค้าเหล่านี้ ประเทศผู้นำเข้าส่วนใหญ่จะมีมาตรการที่เข้มงวดในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าและบริการให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลหรือต้องมีคุณภาพสินค้าที่เทียบเท่ากับผลิตภัณฑ์อาหารหรือคุณภาพบริการที่ผลิตภายในประเทศของประเทศผู้นำเข้า

(ค) ในอีกด้านหนึ่ง สินค้าเกษตร และบริการด้านการท่องเที่ยวกับด้านสุขภาพ ก็เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งต้องการส่งออกไปยังประเทศพัฒนาแล้ว โดยมีอุปสรรคน้อยที่สุด (เช่น มาตรฐานการผลิต มาตรฐานบรรทัดฐาน มาตรฐานด้านการให้บริการ ฯลฯ)

อย่างไรก็ดี ประเทศกำลังพัฒนาแต่ละประเทศ (บางประเทศ) ก็อยู่ในภาวะที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่า ควรจะยอมรับข้อตกลงเรื่อง “การเปิดเสรี” หรือไม่ เพราะ หากต้องการให้ประเทศอื่นเปิดตลาดสินค้าเกษตร และภาคบริการ (เช่น การส่งออกพ่อครัวแม่ครัว การจัดตั้งธุรกิจสปาและนวดแผนโบราณ) ให้แก่ตนมากขึ้น ประเทศตนก็ต้องเปิดเสรีให้แก่ประเทศอื่นด้วย นั่นหมายความว่า ภาครัฐจะต้องพิจารณาอย่างรอบด้านในการถ่วงดุลระหว่าง “ผู้ได้ประโยชน์” หรือผู้ส่งออกที่จะได้รับจากการค้าเสรีในต่างประเทศ กับ “ผู้เสียประโยชน์” หรือผู้ผลิตเพื่อขายภายในประเทศที่จะต้องแข่งขันกับสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ

ในอีกมิติหนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศต่างก็อยู่ในภาวะที่ยากจะหาข้อตกลงร่วมกันได้ภายในกลุ่มของตนเอง เนื่องจากแต่ละประเทศจะได้รับ “ผลประโยชน์สุทธิ” จากความตกลงด้านสินค้าเกษตรที่แตกต่างกัน ยิ่งกว่านั้น การค้า “สินค้าเกษตร” ได้นำไปสู่การเชื่อมโยงกับความตกลงประเภทอื่น อีกด้วย ตัวอย่าง การส่งออกผลิตภัณฑ์ทางช้าง กล้วยไม้และปลาบางชนิด อาจจะติดขัดกับข้อบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยการค้า ระหว่างประเทศของชนิดสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) การส่งออก การส่งออกสมุนไพร อาจจะติดขัดกับข้อบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) และการส่งออกเฟอร์นิเจอร์ไม้ อาจจะติดขัดกับระเบียบเรื่องการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนขององค์กร Forest Stewardship Council (FSC) ซึ่งเป็นองค์กรนานาชาติประเภทหนึ่งที่รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในประเทศต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ การเจรจาขอบเขตของ WTO ยังมีเนื้อหาสาระที่ต้องพิจารณาร่วมกัน โดยเฉพาะประเด็นที่อาจจะเกี่ยวข้องกับ NTMs ในอนาคต เช่น International SPS Standards และ Equivalence (when different measures achieve the same level of health protection) ของมาตรการต่างๆในแต่ละประเทศ นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่อง Geographical Indications ภายใต้กรอบของ TRIPS เป็นต้น

ด้วยเหตุของความไม่คืบหน้าของการเจรจา WTO ที่ผ่านมา ทำให้เกิดข้อกังวลว่า ปรากฏการณ์เช่นนี้อาจจะกลายเป็น “ประโยชน์” ต่อประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ กล่าวคือ ประเทศต่างๆอาจจะ

ใช้ความพยายามในการปกป้องคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคของตนผ่าน “มาตรการฝ่ายเดียว” หรือกฎหมายภายในประเทศ โดยยึดหลักผลประโยชน์ภายในประเทศเป็นหลัก

ยิ่งกว่านั้น “มาตรการใหม่ๆ” ที่เกิดขึ้น ยังมีเป้าหมายมากกว่ากีดกันทางการค้าหรือเพิ่มอุปสรรคทางการค้า หากแต่เป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ในมิติต่างๆ เช่น เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในประเทศ (ผ่านการเลิกใช้สินค้า หรือ ผ่านการอุปโภคบริโภคสินค้า) เพื่อรณรงค์การทำลายสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ (ผ่านการรับรองกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม) ซึ่งมาตรการเหล่านี้ต่างต้องอาศัย “การรับรอง” กระบวนการผลิตที่เป็นต้น และอาศัยช่องว่างของ “การรณรงค์การทำลายเจรจา” เพื่อออกกฎหมายภายในโดยไม่รู้ว่าเนื้อหาของระเบียบระหว่างประเทศจะเป็นอย่างไรหรือจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด เช่น มาตรการบังคับให้ผู้นำเข้าสินค้าและบริการ ต้องซื้อใบอนุญาตการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ภายใต้ร่างกฎหมายด้านพลังงานสะอาดของสหรัฐอเมริกา และ EU Directive ว่าด้วยเรื่อง Emission Trading Scheme (ETS) ที่ใช้กับสายการบิน เป็นต้น

มาตรการดังกล่าวข้างต้นโดยฐานที่แท้จริงนั้น เป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ (ปัญหาเรื่องการปล่อยก๊าซเรือนกระจก) แต่เนื่องจากประเทศผู้ส่งออกแต่ละประเทศมีมาตรการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ไม่เหมือนกัน จึงทำให้เกิดความกังวลต่อความสามารถในการแข่งขันทางการค้าภายในประเทศ ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดมาตรการที่ให้บังคับใช้กับสินค้าและบริการนำเข้าด้วย (ดูรวมกับว่าเป็นการไม่ได้เลือกปฏิบัติ ระหว่างสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ กับ สินค้าที่นำเข้า) และมาตรการดังกล่าวได้ กลักลับกลายเป็น “มาตรการฝ่ายเดียวที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ” ไปเสียแล้วในขณะนี้

แม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะมีได้หยิบยกมาเป็นประเด็นตัวอย่างที่สำคัญของการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (ยกเว้นบรรดาผู้เชี่ยวชาญของไทยและต่างชาติ ได้นำมาขบคิด ถึงแนวโน้มที่จะเกิดความขัดแย้งหรือข้อพิพาททางการค้า) และได้ประเด็นที่สนใจมากนักในการเจรจาของอนุสัญญา UNFCCC (เพราะกำลังให้ความสนใจเรื่อง พ้นระยะหรือภาระในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศพัฒนาแล้วกับของประเทศกำลังพัฒนา มากกว่าประเด็นอื่น) เนื่องจากกรอบการเจรจาของความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (MEAs) มิได้สนใจประเด็นผลกระทบด้านการค้าเท่าใดนัก เพราะประเด็นด้านการค้าเป็น “ผลพวง” ของการดำเนินการเพื่อให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น

ประเด็นความเชื่อมโยงของความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (MEAs) กับ ความตกลงพหุภาคีด้านการค้า (WTO) จึงยังต้องดำเนินการภายใต้ความร่วมมือทางการเมืองระหว่างประเทศ มากกว่าความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเนื้อหาสาระบางประการของทั้ง MEAs และ WTO นั้น เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติ ด้วยเหตุนี้ ทิศทางและท่าทีในการเจรจาภายใต้ MEAs และ WTO ของหน่วยงานไทย จะต้องมีความชัดเจนมากขึ้น และจะต้องอาศัยการดำเนินการร่วมมือทางการเมืองกับประเทศอื่นๆมากขึ้น (ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน หรือกลุ่มประเทศ AEC ด้วยกัน) มิเช่นนั้น ประเทศไทยอาจจะสูญเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศ (ระยะยาว) มากกว่าที่ควรจะเป็น

อนึ่ง ประเทศผู้นำเข้า บางประเทศอาจจะใช้มาตรการ NTMs ว่าด้วยการแสดงหลักฐานแหล่งที่มาของสินค้า (Rule of Origin) ว่าเป็นสินค้าที่มีได้มาจากประเทศที่ผู้นำเข้าไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์ทางการค้าด้วย โดยมีเหตุผลด้านมนุษยธรรม เช่น การต่อต้านการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่กดขี่แรงงาน ภายใต้กรอบ International Labor Organization (ILO) หรือภายใต้กรอบ Article 20 ของ GATT หรือภายใต้กรอบอนุสัญญาสันติภาพ ตัวอย่างคือ การห้ามนำเข้าสินค้าจากประเทศพม่าและประเทศในแอฟริกา อาทิ วัตถุดิบพลอย อัญมณี และเพชร เพื่อไม่ต้องการส่งเสริมการค้าที่นำรายได้ไปทำสงคราม เป็นต้น กรณีเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการใช้แรงผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศในการออกกฎระเบียบเพื่อ “กีดกัน” การส่งออกสินค้าของประเทศเหล่านี้

ด้วยเหตุนี้ สำหรับประเทศไทยที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศที่มีแนวโน้มจะใช้แรงงานเพื่อสงครามและใช้แรงงานค่อนข้างกดขี่ (ที่มีจำนวนทำงานมาก สวัสดิการน้อย) ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างระมัดระวัง เพื่อมิให้เกิดแรงกดดันทางการค้าระหว่างประเทศในอนาคต

ประเด็นที่ต้องเฝ้าระวังอีกประการหนึ่งคือ การเจรจาภายใต้กรอบความตกลงทางการค้าแบบทวิภาคี ที่ประเทศไทยได้ลงนามไว้ เพราะความตกลงเหล่านี้ยังเปิดช่องให้ประเทศผู้นำเข้าสามารถดำเนินมาตรการ NTMs ได้ด้วย และเนื่องด้วยฐานะทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศของไทยกับประเทศคู่ค้ามิได้เท่าเทียมกันเสมอไป ดังนั้น หากประเทศคู่ค้า (ออสเตรเลีย จีน ญี่ปุ่น อินเดีย) มีอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศมากกว่า ไทย (และดูราวกับว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศขนาดเล็กไปเลยสำหรับประเทศคู่สัญญาเหล่านี้) ก็อาจจะมีแนวโน้มที่ประเทศเหล่านี้จะใช้ มาตรการ NTMs กับสินค้าไทย ได้ง่าย นอกจากนี้ หากการค้าของไทยกับ ประเทศเหล่านี้ประสบปัญหา อาจจะมีสาเหตุมาจากมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้า โอกาสในการเจรจาเพื่อดำเนินการ “ต่างตอบแทน” ก็เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะมีมาตรการ NTMs โดยตรง และแต่มาตรการความช่วยเหลือด้านอื่นแทน เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงหรือเลือกปฏิบัติด้วยการผ่อนปรน เงื่อนไขหรือกฎกติกาของ NTMs ที่ประเทศไทยกำหนดหรือประเทศคู่สัญญากำหนด ก็อาจจะนำไปสู่ข้อพิพาททางการค้ากับประเทศที่สามได้ หรืออาจจะถูกประเทศที่สาม ดำเนินมาตรการ NTMs หรือใช้แรงกดดันทางการเมืองเป็น “การตอบโต้” สินค้าไทยก็เป็นได้

นอกจากนี้ การผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศอีกกรณีหนึ่งที่ต้องจับตามอง ซึ่งอาจจะมีผลต่อการกำหนดมาตรการ NTMs ภายใต้กรอบ WTO-UNFCCC ในอนาคต นั่นคือ การเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ที่มีต่อกฎหมายภายในประเทศในการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และที่มีต่อกรอบกติกาของ UNFCCC เพราะสหรัฐอเมริกาและจีน ต่างเป็นประเทศที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอันดับ 1-2 ของโลก แต่ไม่มีพันธกรณีในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายใต้กรอบ UNFCCC และจีนยังเป็นผู้ส่งออกสินค้า รายใหญ่ ไปยังสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป รวมทั้งญี่ปุ่น โดยประเทศต่าง ๆ ได้พยายามใช้แรงกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศ

เพื่อให้ทั้งสหรัฐอเมริกาและจีน มีพันธ ภารกิจในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกด้วย ดังนั้น หากการผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศประสบความสำเร็จ การนำมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวกับโลกร้อนมาบังคับใช้ก็จะมีความเป็นไปได้ มากขึ้น และมาตรการ NTMs ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตนี้ มีความเป็นไปได้ที่จะมีลักษณะ “สอดคล้อง” กับกรอบของ WTO ด้วย เพราะทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนเป็นประเทศที่มีบทบาทในทั้ง WTO และ UNFCCC

4.6 บทส่งท้าย

มาตรการ NTMs ทั้งหมดที่กล่าวมาในบทที่ 3 นั้น อาจจะเกิดมาจาก ปัจจัยต่างๆที่ผลักดันให้รัฐบาลของแต่ละประเทศออกกฎระเบียบขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เป็น “คู่ค้าหลัก” ของประเทศไทย ทั้งนี้ปัจจัยผลักดันในการออกมาตรการ NTMs นั้นมาจากทั้งปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ (ของประเทศคู่ค้าของไทย)

ปัจจัยภายในประเทศ (internal factors) ได้แก่

(ก) ประชาชนในประเทศคู่ค้ามีแนวโน้มตื่นตัวในประเด็น **ปัญหาสุขภาพ** ของตนมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาสุขภาพชนิดใหม่ๆ หรือปัญหาสุขภาพที่มีการค้นพบต้นเหตุประเภทใหม่ๆ ดังนั้น ประชาชนและภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้าที่อุปโภคบริโภค ที่ต้องปลอดภัยต่อสุขภาพและปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

(ข) **ปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ** ที่เป็นผลมาจากการผลิตและการบริโภค ทั้งที่ผลิตเองภายในประเทศและที่นำเข้าจากต่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลของประเทศเหล่านี้จะมีการออกมาตรการควบคุมและรับรองการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

(ค) กลุ่มผู้ผลิตและองค์กรพัฒนาเอกชนกำลังใส่ใจกับเรื่องการ **คุ้มครองผลประโยชน์** ทางการค้าของผู้ผลิตและผลประโยชน์ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค ตลอดจนกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ที่ต้องการคุ้มครองหรือปกป้องผลประโยชน์ของ “ฐานเสียง” ของตนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และ

(ง) ประเทศคู่ค้าให้ความสนใจเรื่อง **ปัญหาเศรษฐกิจ** ตกต่ำภายในประเทศ ปัญหาการว่างงาน และการรักษาระดับความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของผู้ผลิตภายในประเทศ ดังนั้น ในบางกรณี รัฐบาลของประเทศเหล่านี้ จำเป็นต้องออกมาตรการคุ้มครองผู้ผลิตและกลุ่มแรงงาน โดยมาตรการเหล่านี้ อาจจะเป็นมาตรการ NTM ได้ (ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว)

ปัจจัยภายนอกประเทศ (external factors) ของประเทศคู่ค้า ซึ่งดูราวกับว่าจะไม่ค่อยสัมพันธ์กับการกำหนดมาตรการ NTMs แต่เมื่อวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งแล้ว ได้พบว่ามีความสำคัญในการกำหนด NTMs เช่นกัน ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ ได้แก่

(ก) ประเทศต่างๆกำลังเผชิญกับกับความท้าทายเรื่อง **ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก** เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง (อาจทำให้โลกขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและยารักษาโรค) การเคลื่อนย้ายกากของเสียอันตรายจากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา (อาจทำให้เกิดการทำลายสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ถ้ามีการจัดการกากของเสียอันตรายที่ไม่ถูกต้อง) และ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก (อาจทำให้เกิดภาวะขาดแคลนอาหารสำหรับประชากรโลก) เป็นต้น ความท้าทายนี้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ และต้องเป็นก **ารร่วมมืออย่างจริงจัง** (เช่นเดียวกับความพยายามในการบรรเทาปัญหา Ozone Depletion ในชั้นบรรยากาศ ที่ร่วมกันรณรงค์ใช้สารอื่นทดแทนสาร CFC) เนื่องด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ดังกล่าว มีลักษณะเป็น “สินค้าสาธารณะ” (public goods) ที่ต้องการความร่วมมือร่วมใจอย่างเปิดเผย เพื่อป้องกันปัญหา “Free Riders” ที่ได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ไม่ยอมลงทุนหรือเสียสละเพื่อส่วนร่วม

ดังนั้น ประเทศที่ร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและต้องการช่วยกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก จึงเริ่มหันมาใช้มาตรการภายในประเทศ ที่ต้องการ กระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการตัดสินใจผลิตและบริโภค ที่หันมาเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และมาตรการเหล่านี้ก็มีผลบังคับใช้กับสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศด้วย (ตามรายละเอียดในหัวข้อ 3.2.7)

(ข) ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาที่มีบทบาททางการเมืองและทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ **กำลังถูกเพ่งเล็งให้มีบทบาทต่อปัญหาของโลกให้มากขึ้น** เช่น ปัญหาโลกร้อน ปัญหาสันติภาพของแต่ละภูมิภาค การแก้ไขปัญหาความยากจน และการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาคมโลก

ดังนั้น ประเทศมหาอำนาจดังกล่าว (เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น จีน อินเดีย บราซิล) กำลังได้รับแรงกดดันจากประเทศกำลังพัฒนาที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ **โลกน้อยกว่า** (แต่มีจำนวนประเทศมากกว่า) เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือหรือ “ออกหน้า” หรือ “ยื่นมือ” เข้ามาจัดการกับปัญหาดังกล่าวให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ ประเทศมหาอำนาจ จึงให้ความสนใจและช่วยเหลือประเทศ “ด้อยพัฒนา” (least developed countries) มากเป็นพิเศษ หากจะกล่าวเฉพาะประเด็นมาตรการ NTMs นั้น **ประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้จะได้รับการปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษ** เช่น การได้รับจัดสรร GSP และการได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรการ NTMs บางประการ เช่น ไม่ต้องซื้อใบอนุญาตการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหากมีการส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกา (อ้างถึงร่างกฎหมายด้านโลกร้อนและด้านพลังงานที่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ภายใต้วงบอบของ Obama)

แต่สำหรับ **ประเทศไทย** ซึ่งไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา จึงอาจมีความเสี่ยงสูงที่จะต้องปฏิบัติตาม “มาตรการฝ่ายเดียว” ของประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ เช่น มาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และ มาตรการด้านลดโลกร้อน เป็นต้น (ดังได้กล่าวในหัวข้อ 3.2.5 และ 3.2.7)

ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ได้รับแรงผลักดันจากนานาประเทศ (ทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศด้อยพัฒนา) ที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาระดับโลก ด้วยเช่นกัน โดย

การแสดงความรักชอบดังกล่าวนี้อาจจะนำมาซึ่งการออกกฎระเบียบที่อาจจะ “บังเอิญ” สัมพันธ์กับการค้าระหว่างประเทศได้ ในอนาคต และเมื่อถึงเวลานั้น ประเทศไทยก็อาจจะมีการ NTMs ที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีระดับการพัฒนาดำเนินการได้

(ค) นานาประเทศกำลังให้ความสนใจเรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลแต่ละประเทศพยายามอย่างมากที่จะ “รักษาสมดุล” ระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กับ การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศให้ยั่งยืน ถึงกระนั้น การรักษาสมดุลนี้ก็มิได้เป็นเรื่องที่กระทำได้ง่ายนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา ด้วยเหตุนี้ ประเทศกำลังพัฒนาจึงพยายามที่จะไม่เข้าควบคุมกิจการของภาคเอกชน เท่าใดนัก เพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีภาระต้นทุนการผลิตให้ต่ำไว้ เพื่อประโยชน์สำหรับประชาชนในประเทศและเพื่อจะได้สามารถแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศได้

ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วมีศักยภาพที่จะดำเนินการ “รักษาสมดุล” ดังกล่าวได้ง่ายกว่า โดยประเทศพัฒนาแล้วมักจะมีกรอบแนวคิดในการดำเนินการที่เป็นระบบและรอบด้านมากกว่า ดังนั้นมาตรการทางการค้าที่ดี มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือมาตรการด้านมาตรฐานสินค้าที่ดี นั้น มักจะอยู่ในรูปของ “Package” หรือเป็น “ระบบ” ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง (หรือตั้งแต่วัตถุดิบ กระบวนการผลิต จนถึงการจัดจำหน่าย) ด้วยเหตุนี้ จึงมีความเป็นไปได้ว่า มาตรการต่างๆ ของประเทศพัฒนาแล้วจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการค้าหรือเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม หรือทั้งสองด้าน (และอาจจะมากกว่านี้)

ด้วยความแตกต่างทางด้านมาตรการควบคุมการผลิตและการบริโภค (เพื่อมิให้เกิดผลกระทบภายนอกเชิงลบต่อสังคม หรือ negative externalities) ระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนานี้เอง ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้ประเทศพัฒนาแล้ว (ประเทศคู่ค้าของไทย) ดำเนินมาตรการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ผลิตภายในประเทศ ด้วยมาตรการ NTM ทั้งหมด โดยที่มีผลบังคับใช้กับประเทศคู่ค้าของตนทั้งที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งปรากฏให้เห็นด้วยข้อพิพาททางการค้าต่างๆ

ปัจจัยกำหนดมาตรการ NTMs ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังกล่าวข้างต้นนั้น จัดได้ว่าเป็น “ตัวแปรแฝง” ที่สำคัญ ที่หน่วยงานของไทย (ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน) ต้องคอยติดตามความเคลื่อนไหว โดยหน้าที่เช่นนี้จำเป็นต้องมีการระดมสมองในการหารือถึง “ความเชื่อมโยง” ระหว่างมาตรการต่างๆ กับผลกระทบทางการค้า อีกทั้งยังต้องพิจารณาว่า “ผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทย” จะมีความรุนแรงแค่ไหน ถ้าฝ่ายเอกชนไทยไม่สามารถ “เรียนรู้” ได้ทันการณ์

การเฝ้าติดตาม “ปัจจัยภายใน” ของประเทศคู่ค้านั้น จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานของไทยที่ประจำอยู่ในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสถานทูต และตัวแทนของหน่วยงานภาคเอกชน โดยกระบวนการติดตามจะมีความเข้มข้นอย่างไรนั้น คงต้องอาศัย วิจารณญาณของเจ้าหน้าที่ในการ “รู้ทัน” ว่าปัจจัยภายในแต่ละกรณีนั้นจะมีบทบาทส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย นอกจากนี้นี้ยังขึ้นอยู่กับ

ลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศในการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย มาน้อยเพียงใด เพราะถ้ามีระดับการเปิดโอกาสมากเท่าใด ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวย่อมเผยแพร่สู่สาธารณชนมากเท่านั้น และเจ้าหน้าที่ประจำของไทยในต่างประเทศก็จะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ “ล่วงหน้าก่อน” ที่จะมีการออกมาตรการ NTM หรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้า ตัวอย่างการติดตามที่น่าจะกระทำได้ เช่น บางประเทศในยุโรป จะมีกระบวนการรับฟังความเห็นจากทุกภาคส่วน และอาจจะมีการนำเสนอข้อคิดเห็นทางวิชาการต่างๆ ก่อนที่ฝ่ายรัฐบาลจะดำเนินการตัดสินใจ เป็นต้น

สำหรับการเฝ้าติดตาม “ปัจจัยภายนอก” ของประเทศคู่ค้านั้น จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภายในประเทศไทย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการติดตาม “ท่าที” ของประเทศต่างๆ หรือองค์กรต่างประเทศต่างๆ ที่สร้างแรงกดดันต่อประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย (ทั้งที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา) ต้องมีข้อมูลพื้นฐานในการบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจของโลกและปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก ยังอาจรวมถึงปัญหาทางการเมืองและปัญหามนุษยธรรม อีกด้วย ทั้งนี้ การติดตามดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อ “เตรียมการ” สำหรับการกำหนดท่าทีและเจรจาแบบทวิภาคีหรือการร่วมมือระดับภูมิภาค ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ต่อ มาตรการใดๆ ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศไทย (ทั้งด้านการค้า การลงทุน สังคม และสิ่งแวดล้อมภายในประเทศไทย)

บทที่ 5

แนวทางการการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป้าหมาย

โครงการนี้ได้กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้าเกษตร และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มสินค้า อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลภายในประเทศไทยเป็นปัจจัยการผลิต (Resource-based Industry) กลุ่มสินค้า อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นสำคัญ (Technological Intensive Industry) และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตโดย บริษัทข้ามชาติหรือผลิตให้บริษัทข้ามชาติ และกลุ่มสินค้าบริการ (Service) ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ในอนาคต

ทั้งนี้ โครงการนี้ได้ออกแบบให้มีการจัดทำ “จุลสาร” ประจำรายไตรมาส จำนวน 9 ฉบับ โดยตลอดระยะเวลาของโครงการ จะดำเนินการผลิตจุลสารจำนวน 4 ครั้ง และในแต่ละครั้งมีการกำหนดเป้าหมายในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มแรก เป็นจุลสารที่นำเสนอเนื้อหาด้านมาตรการ NTMs ที่มีผลกระทบต่อสินค้าทั่วไป และ กลุ่มสอง เป็นจุลสารที่นำเสนอกลุ่มผลิตภัณฑ์ และศึกษาว่าจะมีมาตรการ NTMs ไດบ้าง หรือจะมี “ตัวชี้วัดจับตา” และ “ตัวแปรเฝ้าระวัง” อะไรบ้าง ที่อาจจะนำไปสู่มาตรการ NTMs ใหม่ ๆ

การติดตามกระแส NTMs ในอนาคต นอกจากจะพิจารณาจากปัจจัยกำหนดมาตรการ (ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 4) แล้ว ยังต้องติดตามต่อไปด้วยว่า “ผลิตภัณฑ์ใด” จะมีโอกาสได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs นั้นๆ ดังนั้น ในแต่ละครั้งที่มีการจัดทำ “จุลสาร” เพื่อเผยแพร่ไปยังหน่วยงานและกลุ่มบุคคลที่สนใจนั้น คณะผู้วิจัยจะประชุมเพื่อดำเนินการ (ก) คัดเลือกมาตรการ NTMs ที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่จัดทำเนื้อหาจุลสารนั้นๆ และ (ข) คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs นั้นๆ หรือ จากมาตรการ NTMs อื่นๆที่เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มผลิตภัณฑ์นั้นๆ

สำหรับ การคัดเลือกมาตรการ NTMs อาจอยู่ในรูปของ “มาตรการโดยรวม” หรือ “มาตรการเฉพาะเจาะจง” ส่วน การคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป้าหมาย อาจอยู่ในรูปของ “กลุ่มผลิตภัณฑ์” หรือ “ผลิตภัณฑ์เฉพาะเจาะจง” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ (ก) “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” ของประเทศไทย (ข) “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” ของประเทศคู่ค้า (ค) ข้อพิพาททางการค้าหรือข้อพิพาทที่สำคัญที่เกิดขึ้นในตลาดประเทศเป้าหมาย (ง) ฤดูกาลเก็บเกี่ยวสินค้าเกษตรของไทย (หรือของประเทศคู่แข่ง) เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์และทางสังคมที่สำคัญของประเทศคู่ค้าที่อาจส่งผลกระทบต่อส่งออกของไทย และ (จ) ความสำคัญของการส่งออกสินค้าของผู้ประกอบการไทยขนาดกลางและขนาดเล็ก แม้ว่าการส่งออกของผู้ประกอบการเหล่านี้จะมีมูลค่าไม่สูงมากนักก็ตาม

สำหรับ **หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป้าหมาย** ที่เกี่ยวกับ “ตัวแปรเฝ้าระวังทางเศรษฐกิจ/ตัวชี้วัดจับตา” ที่สำคัญคือ นั้น **ข้อมูลด้านการส่งออกของไทย** (ได้แก่ มูลค่าการส่งออก อัตราการเติบโตของมูลค่า) และ **ส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย** ส่วนตัวแปรด้าน ราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศเป้าหมาย ค่าจ้างแรงงานและอัตราการว่างงานของประเทศเป้าหมาย และ นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย เป็นตัวแปรที่สำคัญรองลงมา และเป็นตัวแปรที่ยากในการสืบค้นข้อมูล เนื่องจากต้องอาศัยการจัดเก็บข้อมูลในประเทศเป้าหมาย ซึ่งนับว่าเป็นข้อจำกัดของการคัดเลือกผลิตภัณฑ์

เมื่อคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่จะติดตามผลกระทบของมาตรการ NTMs แล้ว คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และแนวโน้มของผลกระทบจากมาตรการ NTMs ตลอดจนเสนอแนะ “ตัวแปรเฝ้าระวัง ประเภทปัจจัยกำหนดมาตรการ NTMs” ของผลิตภัณฑ์กลุ่มนั้น หรือผลิตภัณฑ์เฉพาะเจาะจงนั้นๆ

การติดตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้นนั้น นำมาสู่ การรวบรวมและ เรียบเรียงเนื้อหาในบทนี้ ซึ่งจะ กล่าวถึงหลักเกณฑ์การกำหนดผลิตภัณฑ์เป้าหมายโดยอาศัยตัวแปรเฝ้าระวังทางเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์ และจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 เรื่อง 4 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ดังนี้ การวิเคราะห์ภาพรวมของโครงการการผลิตของประเทศไทย ซึ่งจะรวมถึงโครงสร้างการส่งออกของไทยไปยังประเทศที่สำคัญ (หัวข้อ 5.1) กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (หัวข้อ 5.2) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร (Resource-based Industry) ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล (หัวข้อ 5.3) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นสำคัญ (Technological Intensive Industry) และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตโดยบริษัทข้ามชาติหรือผลิตให้บริษัทข้ามชาติ (หัวข้อ 5.4) และ กลุ่มสินค้าบริการ (Service) ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ในอนาคต (หัวข้อ 5.5)

5.1 ภาพรวมโครงสร้างการผลิตและการส่งออกของไทย

ประเทศไทยมีแนวโน้มการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้พิจารณาจากสัดส่วนมูลค่าการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นนับในช่วง ปี 2547-2551 โดยในปี 2551 ภาคบริการมีสัดส่วนมูลค่าการผลิตใน GDP มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 43.18 และภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนมูลค่าการผลิตใน GDP คิดเป็นร้อยละ 40.12 ในขณะที่สัดส่วนมูลค่าการผลิตในภาคเกษตร GDP มีสัดส่วนมูลค่าการผลิตใน GDP ไม่ถึงร้อยละ 10 (ตารางที่ 5.1) ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่า ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทย

ในปี 2551 เศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในภาวะชะลอตัว โดยอัตราการขยายตัวของ GDP มีเพียงร้อยละ 2.6 เมื่อเทียบกับการขยายตัวร้อยละ 4.9 ในปี 2550 อันเนื่องมาจากผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินของโลกซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อภาคเศรษฐกิจจริง โดยทำให้การใช้จ่าย การ

ลงทุน และการค้าระหว่างประเทศของหลายประเทศลดลง การชะลอตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการส่งออกของไทย จากข้อมูลการส่งออกของไทยจากกระทรวงพาณิชย์ในช่วงปี 2547-2551 นั้นมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 96,342 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 177,841 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2551 (ดูตารางที่ 1 ในผนวก ก) ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยคือ อาเซียน น สหภาพยุโรป (27) สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีน (ดูรูปที่ 5.1)

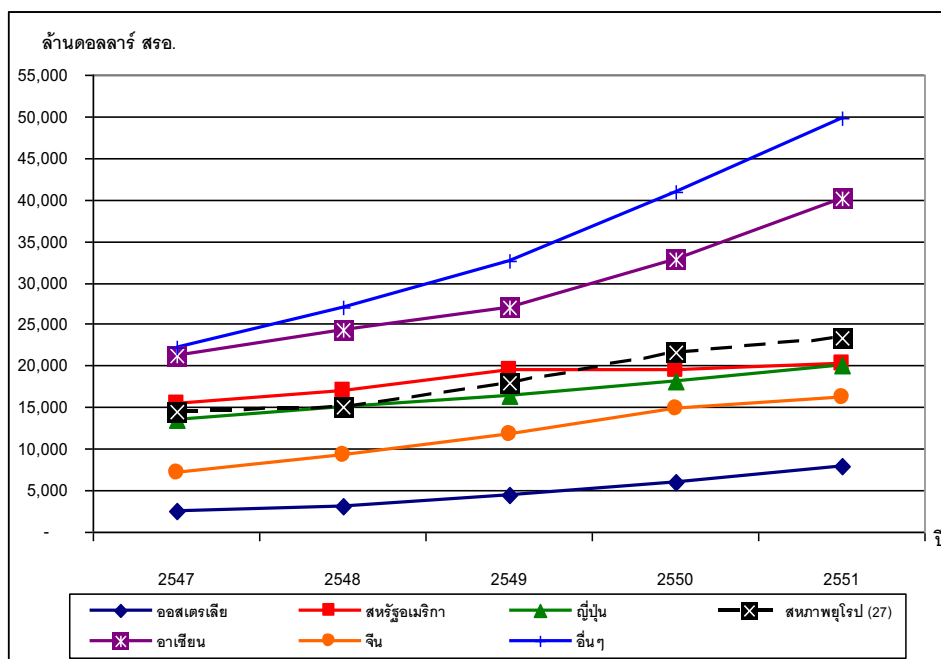
ตารางที่ 5.1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติแยกตามภาคการผลิต ณ ราคาคงที่ปี 2531

หน่วย: พันล้านบาท

ภาคการผลิต	2547	2548	2549	2550	2551
1. ภาคเกษตรกรรม	354,431	347,892	364,028	370,539	389,394
ร้อยละของ GDP (%)	(9.61)	(9.02)	(8.97)	(8.70)	(8.91)
2. ภาคอุตสาหกรรม	1,426,338	1,499,882	1,589,201	1,687,361	1,753,231
ร้อยละของ GDP (%)	(38.67)	(38.88)	(39.15)	(39.61)	(40.12)
3. ภาคการบริการ	1,615,268	1,699,351	1,781,925	1,865,368	1,886,901
ร้อยละของ GDP (%)	(43.80)	(44.05)	(43.89)	(43.79)	(43.18)
4. อื่นๆ	292,152	310,894	324,491	336,365	339,955
ร้อยละของ GDP (%)	(7.92)	(8.06)	(7.99)	(7.90)	(7.78)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP)	3,688,189	3,858,019	4,059,645	4,259,633	4,369,481

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

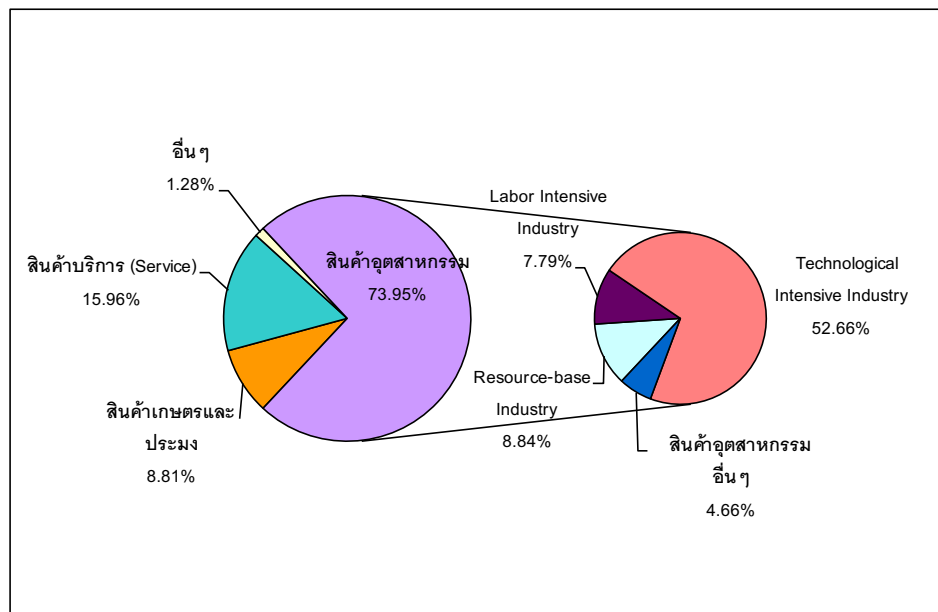
รูปที่ 5.1 มูลค่าการส่งออกของไทย ปี 2547-2551

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (ดูข้อมูลได้ในตารางที่ 1 ผนวก ก)

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการส่งออกของไทยในปี 2551 จะเห็นได้ว่า มีการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.95 ของมูลค่าการส่งออกของไทยโดยรวม (โดยสินค้าอุตสาหกรรมของไทยที่ส่งออกมาที่สุดคือ สินค้าในกลุ่ม Technological intensive industry คิดเป็นร้อยละ 52.66 รองลงมาเป็นสินค้าในกลุ่ม Resource-base industry คิดเป็นร้อยละ 8.84 และสินค้าในกลุ่ม Labor intensive industry คิดเป็นร้อยละ 7.79) รองลงมาสินค้าในกลุ่ม บริการ (ร้อยละ 15.96) และสินค้าในกลุ่มเกษตรและประมง (ร้อยละ 8.81) ตามลำดับ (ดูรูปที่ 5.2)¹

รูปที่ 5.2 โครงสร้างสินค้าส่งออกของไทย จำแนกตามกิจกรรมการผลิต ปี 2551

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการส่งออกสินค้าของไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ สหภาพยุโรป (27 ประเทศ) สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ในปี 2551 มีข้อสังเกตดังนี้ (ดูตารางที่ 5.2)

- การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ของไทยส่ง ไปสหภาพยุโรปมากที่สุด มีมูลค่า 20,675.85 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. (ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีส่วนการส่งออกมากที่สุด ร้อยละ 28.30 ของมูลค่าการส่งออกรวมไปยังสหภาพยุโรป)

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ของประเภทต่างๆ ดังนี้ “ภาคบริการ” ประกอบด้วย การขนส่ง การท่องเที่ยว บริการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของภาคทางการ และอื่นๆ (สื่อสารโทรคมนาคม รับเหมาก่อสร้าง รอยัลตี้และเครื่องหมายการค้า/ลิขสิทธิ์ ประกันภัย เป็นต้น) “กลุ่มสินค้า Resource-base industry” ประกอบด้วย สินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต เช่น อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป น้ำตาล ยาง ซีเมนต์ และเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น “กลุ่มสินค้าแรงงานเข้มข้น (Labor intensive)” ใช้แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต เช่น อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อัญมณีและเครื่องประดับ รองเท้า เขรามิก ของเล่น และเครื่องกีฬา เป็นต้น และ “กลุ่มสินค้า Technological intensive industry” ประกอบด้วย สินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงและทุนเข้มข้น (Capital intensive) เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ และพลาสติก เป็นต้น

ตารางที่ 5.2 มูลค่าการส่งออกของไทยไปประเทศเป้าหมาย ปี 2551

ผลิตภัณฑ์เป้าหมาย	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)				
	สหภาพยุโรป	สหรัฐอเมริกา	จีน	ญี่ปุ่น	ออสเตรเลีย
1) สินค้าเกษตรและประมง	1,900.05 (8.40)	1,829.80 (9.18)	2,753.79 (17.07)	2,238.29 (11.24)	197.89 (2.62)
1.1) สินค้าเกษตร	1,442.88 (6.38)	1,069.19 (5.36)	2,616.13 (16.21)	1,529.63 (7.68)	149.84 (1.98)
1.2) สินค้าประมง	450.79 (1.99)	755.24 (3.79)	121.44 (0.75)	700.99 (3.52)	46.06 (0.61)
2) สินค้าอุตสาหกรรม	20,675.85 (91.37)	17,519.99 (87.91)	12,709.68 (78.76)	17,384.68 (87.28)	7,242.51 (95.84)
2.1) กลุ่มสินค้า Labor Intensive Industry	3,557.95 (15.72)	3,541.77 (17.77)	224.98 (1.39)	1,273.93 (6.40)	1,588.08 (21.02)
- เครื่องนุ่งห่ม	935.86 (4.14)	1,367.79 (6.86)	20.88 (0.13)	159.93 (0.80)	26.51 (0.35)
- อัญมณีและเครื่องประดับ	1,500.03 (6.63)	1,075.87 (5.40)	12.01 (0.07)	222.17 (1.12)	1,431.61 (18.95)
- อื่นๆ	1,117.92 (4.94)	1,091.24 (5.48)	191.97 (1.19)	891.03 (4.47)	129.61 (1.72)
2.2) กลุ่มสินค้า Technological Intensive Industry	12,889.10 (56.96)	9,958.65 (49.97)	11,288.28 (69.95)	12,195.28 (61.23)	4,745.15 (62.80)
- ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	6,403.50 (28.30)	5,825.60 (29.23)	6,194.08 (38.38)	4,147.15 (20.82)	744.27 (9.85)
- ยานยนต์และชิ้นส่วน	1,450.94 (6.41)	305.30 (1.53)	58.91 (0.37)	800.80 (4.02)	2,307.06 (30.53)
- อื่นๆ	5,006.37 (22.12)	3,798.51 (19.06)	4,996.90 (30.97)	7,226.50 (36.28)	1,683.97 (22.28)
2.3) กลุ่มสินค้า Resource-Based Intensive Industry	3,492.87 (15.44)	3,284.62 (16.48)	462.25 (2.86)	2,989.32 (15.01)	617.45 (8.17)
- ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป	593.11 (2.62)	671.06 (3.37)	36.38 (0.23)	483.03 (2.43)	199.91 (2.65)
- อื่นๆ	2,899.76 (12.81)	2,613.57 (13.11)	425.87 (2.64)	2,506.28 (12.58)	417.54 (5.53)
2.4) สินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ	735.9 (3.25)	735.0 (3.69)	734.2 (4.55)	926.2 (4.65)	291.8 (3.86)
3) อื่นๆ	52.9 (0.23)	579.3 (2.91)	673.3 (4.17)	295.1 (1.48)	116.2 (1.54)
มูลค่าการส่งออกรวม	22,628.83 (100.00)	19,929.07 (100.00)	16,136.77 (100.00)	19,918.06 (100.00)	7,556.58 (100.00)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

- การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปยัง สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 17,519.99 และ 17,384.68 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ . ตามลำดับ (โดยส่งออกผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุดเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 29.23 และร้อยละ 20.82 ตามลำดับ)
- การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไปจีนและออสเตรเลียมีมูลค่า 12,709.68 และ 7,242.51 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ . (โดยสินค้าอุตสาหกรรมที่ส่งออกไปจีนมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละ 38.38 ของมูลค่าการส่งออกไปจีนโดยรวมรวม ในขณะที่สินค้าที่ส่งออกไปออสเตรเลียมากที่สุด คือ ยานยนต์และชิ้นส่วน คิดเป็นร้อยละ 30.53 ของมูลค่าการส่งออกไปออสเตรเลียโดยรวม)
- การส่งออกสินค้าเกษตรและประมงของไทยไปจีนมากที่สุด (2,753.79 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.) รองลงมาเป็น ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย (โดยมีมูลค่า 2,238.29, 1,900.05, 1,829.8 และ 197.89 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ตามลำดับ)

5.2 กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (Agricultural Products)

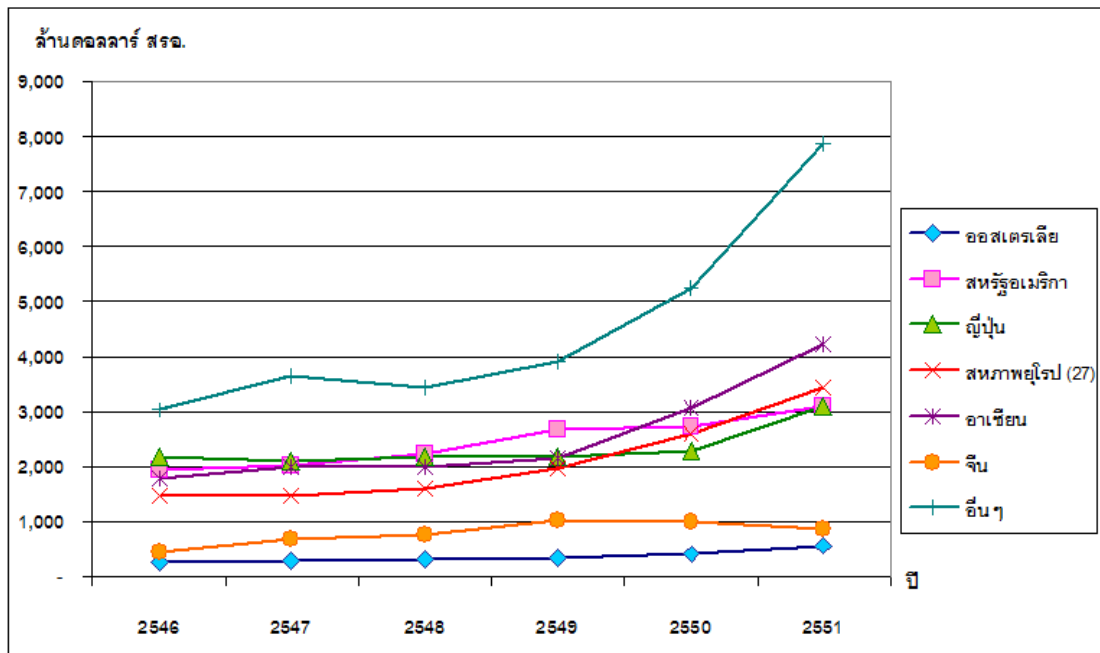
อุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่นำผลผลิตจากภาคการเกษตรมาผ่านกระบวนการผลิตและการแปรรูปในรูปแบบต่างๆ จึงมีสินค้า ที่ถูกจัดกลุ่มอยู่ในอุตสาหกรรมนี้จำนวนมาก โดยในปี 2551 ผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรมีมูลค่าการผลิตรวมประมาณ 389 แสนล้านบาท (ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 8.91 ของ GDP) เติบโตขึ้นจากปี 2550 ที่มีมูลค่าการผลิตประมาณ 370 แสนล้านบาท (ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 8.70 ของ GDP) [สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2552] ในปี 2551 แรงงานในภาคเกษตรมีจำนวน 14.7 ล้านคน [ธนาคารแห่งประเทศไทย , 2552] ในขณะที่มีจำนวนโรงงานที่อยู่ในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มทั้งสิ้น 7,631 โรงงาน ก่อให้เกิดการจ้างงานรวม 473,558 คน [กรมโรงงานอุตสาหกรรม , 2551] อุตสาหกรรมอาหาร จึงเป็นแหล่งการจ้างงาน ที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากต่อการส่งออก และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ระบบเศรษฐกิจไทย

การส่งออกผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารและเครื่องดื่มของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่อง และในปี 2551 อัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทยเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ร้อยละ 33.8 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลผลิตทางการเกษตรของประเทศต่างๆ ลดลง ซึ่งคาดว่าเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้ผลิตภัณฑ์อาหารในบางประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ และส่งผลให้ระดับราคาสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้น (และยังส่งผลให้ราคากายในประเทศไทยสูงขึ้นตามไปด้วย) ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยคือ อาเซียน สหภาพยุโรป (27) สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และออสเตรเลีย (ดูรูปที่ 5.3)

ในปี 2551 ประเทศไทยส่งออกอาหารและเครื่องดื่ม ไปประเทศในภูมิภาคอาเซียนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 18.24 ของการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มโดยรวม รองลงมาเป็นสหภาพยุโรปสหรัฐอเมริกา

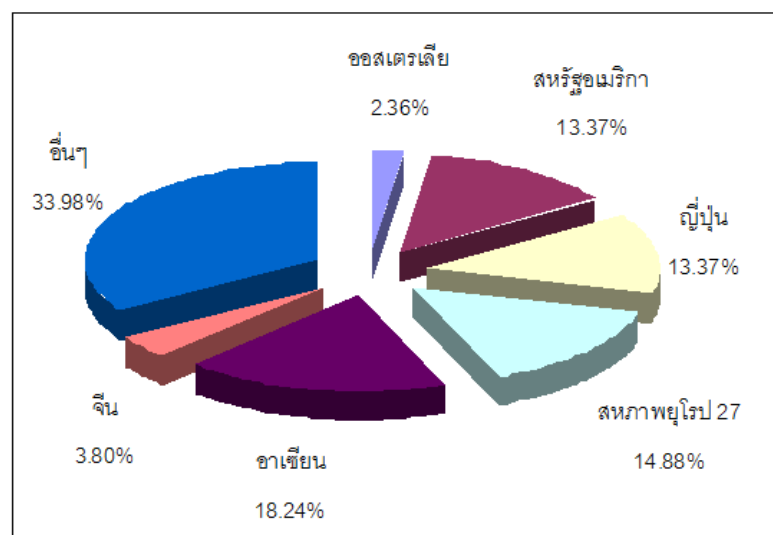
ญี่ปุ่น จีน และออสเตรเลีย โดยมีสัดส่วนการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 14.88, 13.37, 13.37 3.80 และ 2.36 ตามลำดับ (ดูรูปที่ 5.4) โดยสินค้าในกลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุงมีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุด (ร้อยละ 39.2 ของมูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มโดยรวม) รองลงมาเป็นกลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืช และแป้ง (ร้อยละ 34.23) และกลุ่มประมง (ร้อยละ 11.27)

รูปที่ 5.3 มูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทย ปี 2546-2551

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (ดูตารางที่ 2 ในผนวก ก.)

รูปที่ 5.4 ตลาดส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทย ปี 2551

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (ดูตารางที่ 3 ในผนวก ก.)

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มในสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรป (27 ประเทศ) เป็นตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มที่สำคัญตลาดหนึ่งของไทย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่ ปี 2546 เป็นต้นมา โดยในปี 2550 ภาพรวมการส่งออกสินค้าอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปสหภาพยุโรปมีมูลค่าสูงถึง 2,609.34 ล้านดอลลาร์ สรอ. เติบโตขึ้นจากปี 2549 ที่มีมูลค่า 1,980.14 ล้านดอลลาร์ สรอ. (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.78) สินค้าที่สำคัญที่ไทยส่งออกไปสหภาพยุโรป ได้แก่ ไก่แปรรูป ปลาทูน่าแปรรูป มันสำปะหลัง สับปะรดแปรรูป ปลาหมึก และกุ้งแปรรูป เป็นต้น [กระทรวงพาณิชย์, 2551]

เมื่อพิจารณา โครงสร้าง สินค้าส่งออกในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปสหภาพยุโรปในปี 2550 พบว่า (ก) กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุงรส (HS 16, 19, 20, 21) มีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 63.56 ของมูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปสหภาพยุโรปโดยรวม และ (ข) รองลงมาเป็นสินค้าในกลุ่มประมง (HS 03) และกลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืช และแป้ง (HS 04, 10, 11, 12, 15) คิดเป็นร้อยละ 13.83 และร้อยละ 10.71 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 4 ในผนวก ก)

สำหรับส่วนแบ่งตลาดของผลิตภัณฑ์อาหารของไทยในสหภาพยุโรปในปี 2550 พบว่า(รูปที่ 5.5)

- สินค้าในกลุ่มอาหารแปรรูปและ เครื่องปรุงรส (HS 16, 19, 20, 21) ไทยมีส่วนแบ่งในการนำเข้าอาหารแปรรูป (HS 16) ในตลาดสหภาพยุโรปมากเป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 19.82 ของการนำเข้าอาหารแปรรูปของสหภาพยุโรปโดยรวม

- สินค้าอาหารที่ไทยมีส่วนแบ่งทางการตลาดพอสมควรในสหภาพยุโรปคือ สินค้าในกลุ่มพืช ผัก และผลไม้แปรรูป (HS 20) โดยไทยมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับที่ 4 ในตลาดสหภาพยุโรป (ร้อยละ 6.94) รองจากตุรกี จีน และบราซิล และ

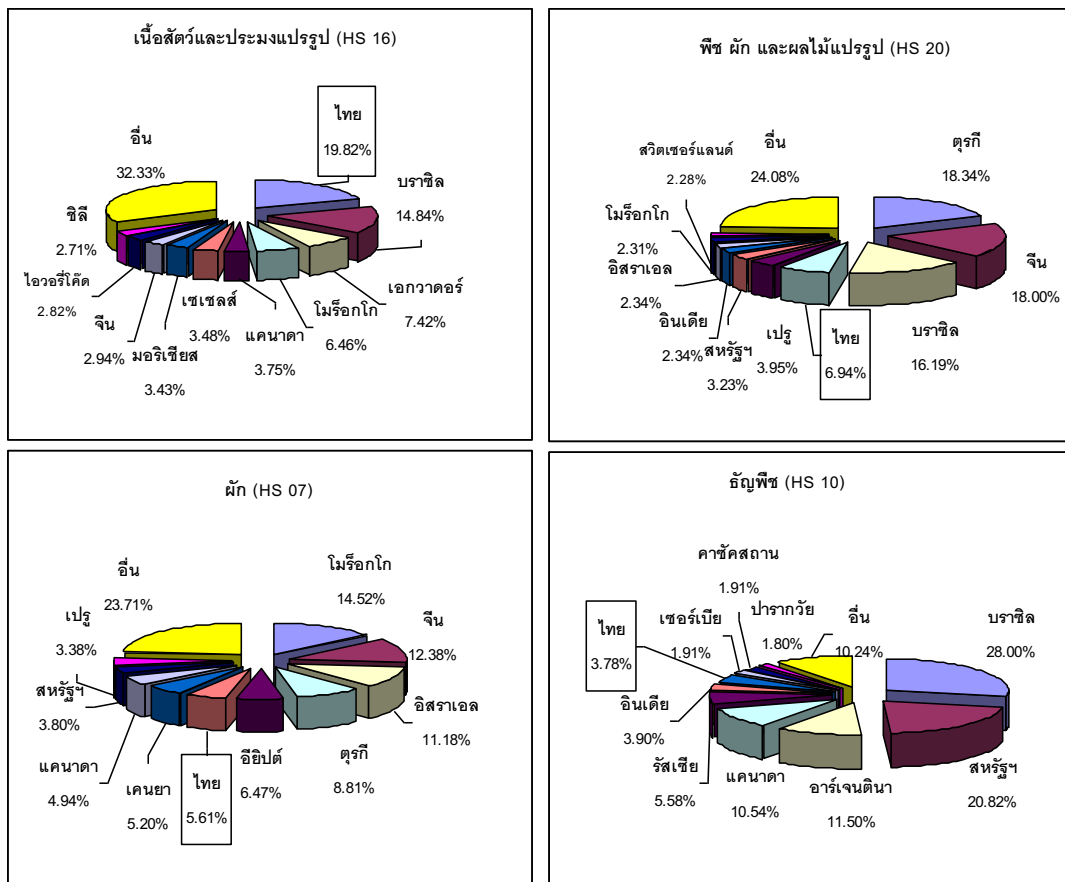
- ส่วนแบ่งตลาดของไทยจากการนำเข้าสินค้าผัก (HS 07) และธัญพืช (HS 10) ของสหภาพยุโรปอยู่ในอันดับที่ 6 และ 7 ตามลำดับ โดยมีส่วนแบ่งตลาด ของสินค้าผักคิดเป็นร้อยละ 5.61 และส่วนแบ่งตลาดของธัญพืชร้อยละ 3.78

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มในญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มที่สำคัญตลาดหนึ่งของไทย ในปี 2550 ภาพรวมการส่งออกสินค้าอาหาร และเครื่องดื่ม ของไทยไปญี่ปุ่นมีมูลค่าสูงถึง 2,284.62 ล้านดอลลาร์ สรอ. เติบโตขึ้นจากปี 2549 ที่มีมูลค่า 2,202.37 ล้านดอลลาร์ สรอ. (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.73)

เมื่อพิจารณา โครงสร้าง สินค้าส่งออกในอุตสาหกรรมอาหารของไทยไปญี่ปุ่นในปี 2550 พบว่า กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุงรส (HS 16, 19, 20, 21) มีสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.52 ของมูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปญี่ปุ่นโดยรวม รองลงมาเป็นสินค้าในกลุ่มประมง (HS 03) และกลุ่มน้ำตาล (HS 17) คิดเป็นร้อยละ 26.77 และร้อยละ 7.16 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5 ในผนวก ก)

รูปที่ 5.5 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดสหภาพยุโรป (27) ปี 2550

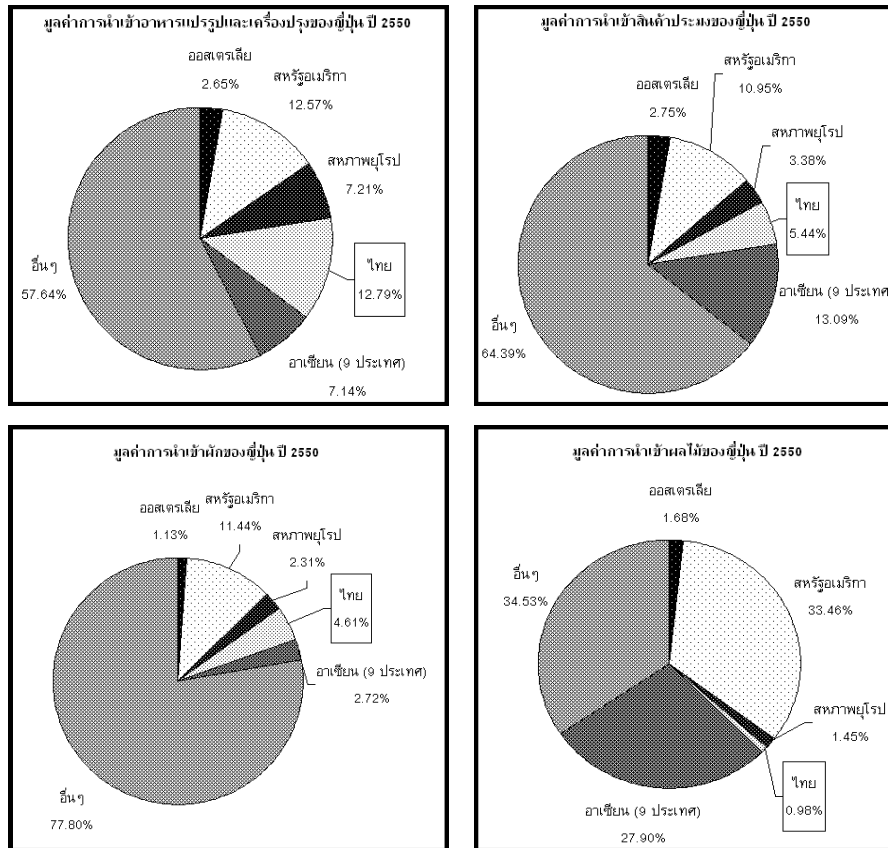
ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

เมื่อพิจารณา ส่วนแบ่งตลาด ของสินค้าอาหารและเครื่องดื่มของไทยในตลาดญี่ปุ่นปี 2550 พบว่า

- ไทยมีส่วนแบ่งในสินค้ากลุ่มอาหารแปรรูป และเครื่องดื่มในตลาดการนำเข้าของญี่ปุ่นมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 12.79 รองลงมาเป็นสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคิดเป็นร้อยละ 12.57 และร้อยละ 7.21 ตามลำดับ โดยสินค้ากลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องดื่มที่สำคัญที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่น คือ ไก่แปรรูป และกุ้งแปรรูป เป็นต้น
- ในขณะที่สินค้าในกลุ่มประมงที่ไทยมีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับสองในการส่งออกสินค้าอาหารและเครื่องดื่มไปญี่ปุ่นนั้นไทยมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 5.44 ของการนำเข้าอาหารประเภทประมงของญี่ปุ่น โดยอาหารประมงที่สำคัญของไทยที่ส่งออกไปญี่ปุ่น คือ กุ้งแช่เย็นแช่แข็ง ปลาหมึกแช่ เย็นแช่แข็ง และเนื้อปลาแช่เย็น เป็นต้น
- แม้ว่าสินค้ากลุ่มผักและผลไม้ของไทยที่ส่งออกไปญี่ปุ่นจะมีมูลค่า ไม่มากแต่ประเทศไทยก็มีส่วนแบ่งในตลาดญี่ปุ่นพอสมควร กล่าวคือ ในปี 2550 ไทยมีส่วนแบ่งกลุ่มผักในตลาดญี่ปุ่นประมาณร้อยละ 4.6 ในขณะที่ส่วนแบ่งในกลุ่มผลไม้คิดเป็นร้อยละ 0.98 (ดูรูปที่ 5.6) โดยสินค้าผักที่ไทยส่งออกไป

ญี่ปุ่น คือ ถั่วป็น หน่อไม้ฝรั่งสด ข้าวโพดหวาน และกระเจียบสด เป็นต้น ส่วนผลไม้ที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่น คือ มะม่วง สับปะรด กัลยหอม และมังคุด เป็นต้น

รูปที่ 5.6 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550

ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มในสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศคู่ค้าสินค้าอาหารและผลิตภัณฑ์การเกษตรที่สำคัญของไทยมาโดยตลอด มูลค่าการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ ปี 2546-2550 โดยในปี 2550 มูลค่าการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปสหรัฐอเมริกา มีมูลค่า 2,714 ล้านดอลลาร์ สรอ. เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ที่มีมูลค่าการส่งออก 1,945 ล้านดอลลาร์ สรอ.

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของสินค้าส่งออกของไทยไปสหรัฐอเมริกา ในปี 2550 พบว่า

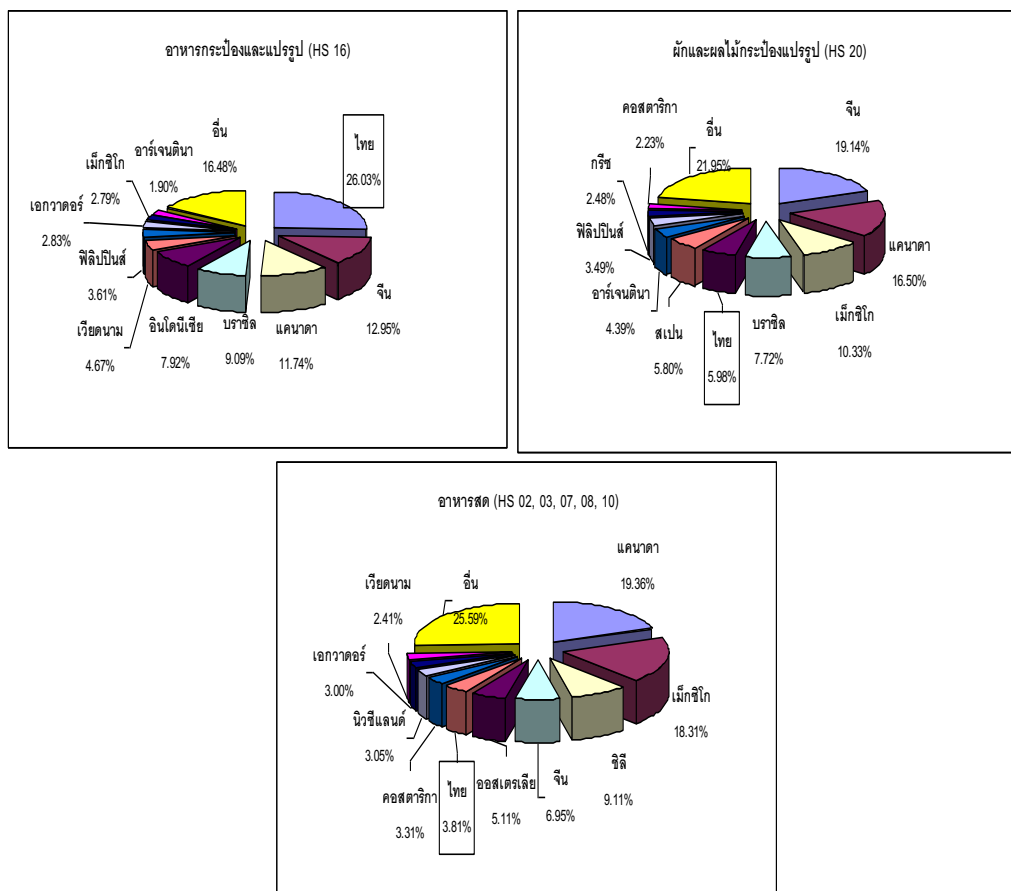
- กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องดื่มมีสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.14 ของมูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มโดยรวม รองลงมาเป็นสินค้าในกลุ่มประมงร้อยละ 26.49) กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง (ร้อยละ 9.09) และกลุ่มผลไม้ (ร้อยละ 1.08) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 6 ในผนวก ก)
- อาหารกระป๋องและอาหารแปรรูป (HS 16) อาหารสด (HS 02, 03, 07, 08, 10) และผักและผลไม้กระป๋องแปรรูป (HS 20) มีสัดส่วนการส่งออกรวมมากกว่าร้อยละ 90 ของการส่งออกของไทยไปสหรัฐอเมริกาโดยรวม

- อาหารกระป๋องและอาหารแปรรูป (HS 16) มีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกมากที่สุดนับตั้งแต่ปี 2546-2550 แต่มูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลง (เนื่องจากสหรัฐอเมริกา มีการใช้มาตรการ NTMs ค่อนข้างสูงในกลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตร โดยเฉพาะมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และมาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าระหว่างประเทศตามข้อตกลงภายใต้ WTO)

- สินค้าอาหารสด (HS 02, 03, 07, 08, 10) และผักและผลไม้กระป๋องแปรรูป (HS 20) ที่สัดส่วนมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (ดูรูปที่ 1 ในผนวก ก)

ส่วนแบ่งตลาด ของสินค้าไทยจากการนำเข้าสินค้าสำคัญในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของสหรัฐอเมริกาใน ปี 2550 พบว่า ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าอาหารกระป๋องและแปรรูป (HS 16) มากที่สุด กล่าวคือ สหรัฐอเมริกานำเข้าสินค้าอาหารกระป๋องและแปรรูปจากไทยเป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 26.03 ของการนำเข้าอาหารกระป๋องและแปรรูปโดยรวม รองลงมาเป็น จีนและแคนาดา (ร้อยละ 12.95 และ 11.74) ตามลำดับ ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาในสินค้าผักและผลไม้กระป๋องแปรรูป (HS 20) และสินค้าอาหารสด (HS 02, 03, 07, 08, 10) อยู่อันดับที่ 5 และอันดับที่ 6 โดยมีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 5.98 และร้อยละ 3.81 ตามลำดับ (ดูรูปที่ 5.7)

รูปที่ 5.7 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา ปี 2550

ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มในจีน

จีนเป็นตลาดส่งออกที่เริ่มมีบทบาทสำคัญต่อไทยในปัจจุบัน เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศจีนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปี ผลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วนี้เองส่งผลให้ประชากรของจีนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นและทำให้ความต้องการบริโภคสินค้าของประชากรจีนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งความต้องการวัตถุดิบเพื่อนำไปใช้ในกระบวนการผลิตหรือแปรรูปของจีนก็มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลาดจีนจึงเป็นช่องทางและโอกาสสำหรับสินค้าไทยโดยเฉพาะสินค้าเกษตร โดยในปี 2551 ภาพรวมการส่งออกสินค้าอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปจีนมีมูลค่าสูงถึง 881.36 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 997.23 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (เติบโตลดลงร้อยละ 11.62) แม้อัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออกจะขยายตัวลดลงแต่ประเทศไทยก็ยังเกินดุลการค้าสำหรับสินค้าอาหารและเครื่องดื่มกับจีน

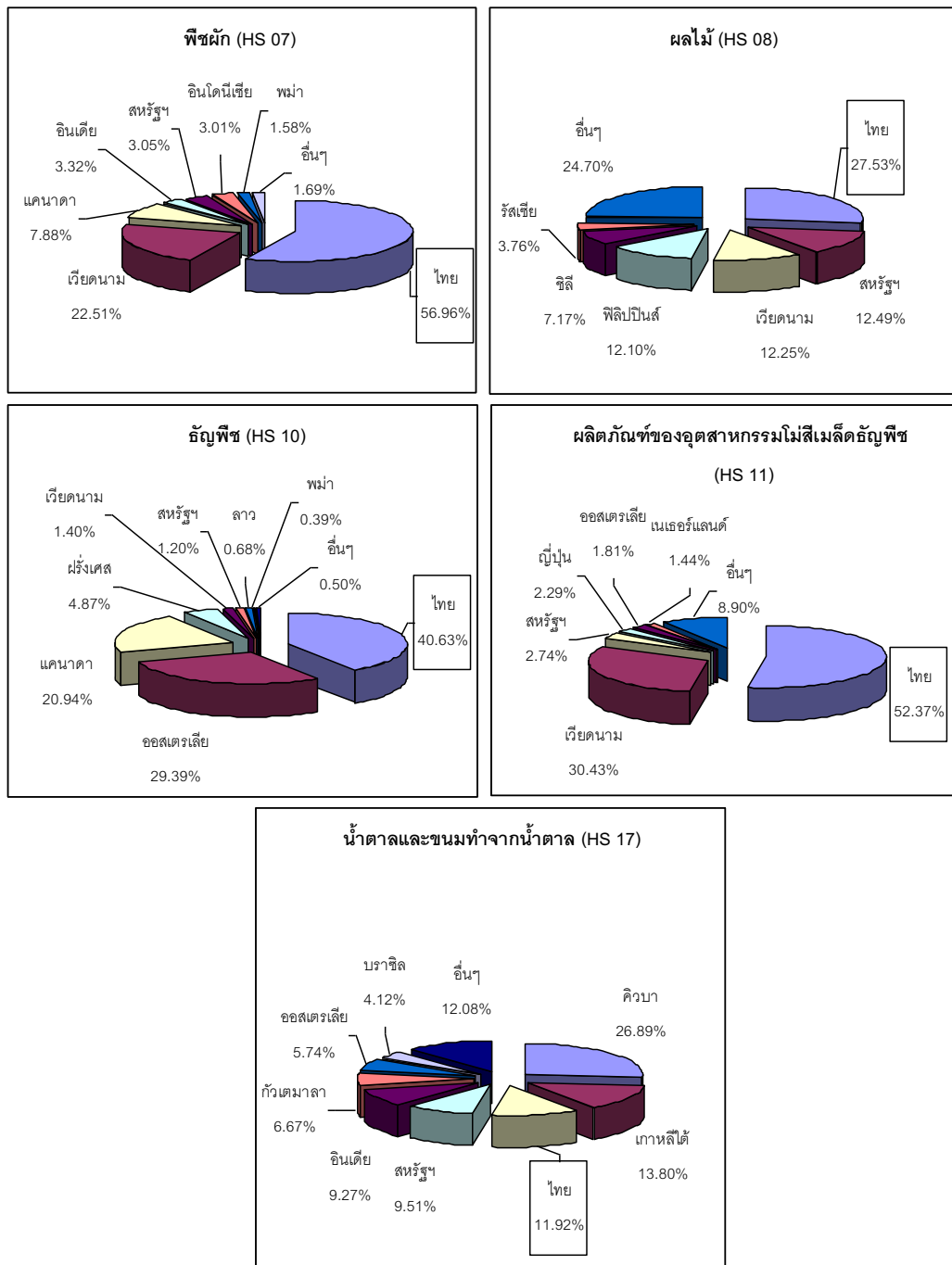
เมื่อพิจารณา โครงสร้าง สินค้าส่งออกในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปจีนในปี 2551 พบว่า กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง (HS 04, 10, 11, 12, 15) มีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.97 ของมูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปจีนโดยรวม รองลงมาเป็นสินค้าในกลุ่มผัก (HS 07) กลุ่มผลไม้ (HS 08) และกลุ่มประมง (HS 03) คิดเป็นร้อยละ 24.10, 17.18 และร้อยละ 12.80 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 7 ในผนวก ก)

เมื่อพิจารณา ส่วนแบ่งตลาด ของสินค้าอาหารและเครื่องดื่มของไทยในตลาดจีน เมื่อปี 2550 พบว่า ไทยมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับหนึ่งในสินค้าสำคัญหลายสินค้า ได้แก่ พืชผัก (HS 07) คิดเป็นร้อยละ 56.96 สินค้าส่งออกสำคัญคือ มันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้สีแปรรูปหรือแป้ง (HS 11) คิดเป็นร้อยละ 52.37 ธัญพืช (HS 10) คิดเป็นร้อยละ 40.63 โดยเฉพาะข้าว นอกจากนี้ สินค้าในกลุ่มผลไม้ (HS 08) ไทยก็มีส่วนแบ่งในตลาดจีนเป็นอันดับหนึ่งเช่นเดียวกันแม้ว่ามูลค่าการส่งออกจะไม่สูงมากนัก โดยมีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 27.53 อีกทั้งไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับสามในสินค้าน้ำตาลและขนมที่ทำจากน้ำตาล (HS 17) โดยมีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 11.92 ของการนำเข้าน้ำตาลและขนมที่ทำจากน้ำตาลของจีน รองจากคิวบาและเกาหลีใต้ (ดูรูปที่ 5.8)

5.3 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร (Resource-based Industry)

ในการศึกษานี้ ได้นิยามกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร (Resource-based Industry) แบบเดียวกับที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ นั่นคือ เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต โดยการศึกษานี้ได้จัดว่า นอกจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (สินแร่ทรัพยากรน้ำ) แล้ว ยังรวมถึงการใช้ทรัพยากร แรงงานของไทย อีกด้วย ดังนั้น การศึกษานี้เลือกนำเสนอการติดตามมาตรการ NTMs ของสินค้าในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ (หัวข้อ 5.3.1) กับ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (หัวข้อ 5.3.2) ซึ่งนอกจากจะใช้แรงงานเข้มข้นแล้ว ยังต้องใช้ทรัพยากรที่ดินในการตั้งโรงงานขนาดกลางขึ้นไปและใช้น้ำในกระบวนการผลิตอีกด้วย

รูปที่ 5.8 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญของไทยในตลาดจีน ปี 2550

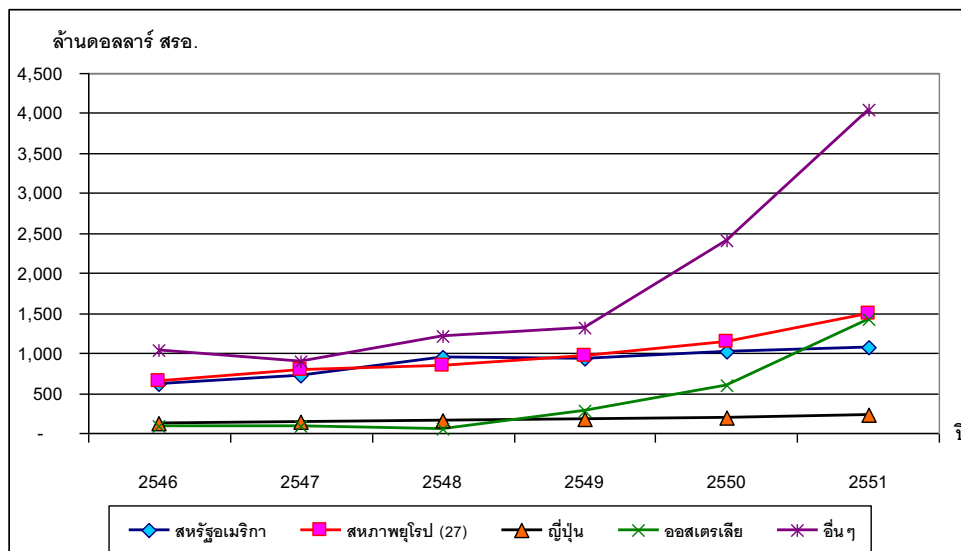
ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

5.3.1 อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

อัญมณีและเครื่องประดับ เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทยอุตสาหกรรมหนึ่ง โดยในปี 2551 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกอัญมณีของไทยคิดเป็นร้อยละ 4.65 ของมูลค่าการส่งออกรวม ตลาดส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของไทย ในปี 2551 คือ สหภาพยุโรป (27 ประเทศ) มีมูลค่าการส่งออก 1,500.49 ล้านดอลลาร์ สรอ . คิดเป็นร้อยละ 18.14 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าอัญมณีและ

เครื่องประดับ ของไทยโดยรวม รองลงมาคือ ออสเตรเลียซึ่งมีมูลค่าการส่งออก 1,431.64 ล้านดอลลาร์ สรอ. คิดเป็นร้อยละ 17.31 และสหรัฐอเมริกามีมูลค่าการส่งออก 1,075.88 ล้านดอลลาร์ สรอ. คิดเป็น ร้อยละ 13.01 ตามลำดับ (ดูรูปที่ 5.9)

รูปที่ 5.9 มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ปี 2546-2551

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (ดูตารางที่ 21 ในผนวก ก.)

การติดตาม ดูว่าผลิตภัณฑ์อัญมณีชนิดใดหรือประเภทใดที่จะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs นั้น มีแนวทางการติดตามโดยอาศัยข้อมูลด้านการส่งออกของไทยและส่วนแบ่งทางการตลาดของ สินค้าไทยในประเทศคู่ค้าเป้าหมาย โดยพิจารณาเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง พิจารณา ผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับ (HS 71) และ ขั้นตอนที่สอง พิจารณาเจาะลึกในกลุ่มผลิตภัณฑ์ HS 71 เช่น พลอยสี (HS 7103) เครื่องประดับ (HS 7113) และ เครื่องประดับด้วยเงิน (HS 711311) เป็นต้น ทั้งนี้ จะศึกษาแยกเป็นรายประเทศตามประเทศเป้าหมายของโครงการศึกษา ดังนี้

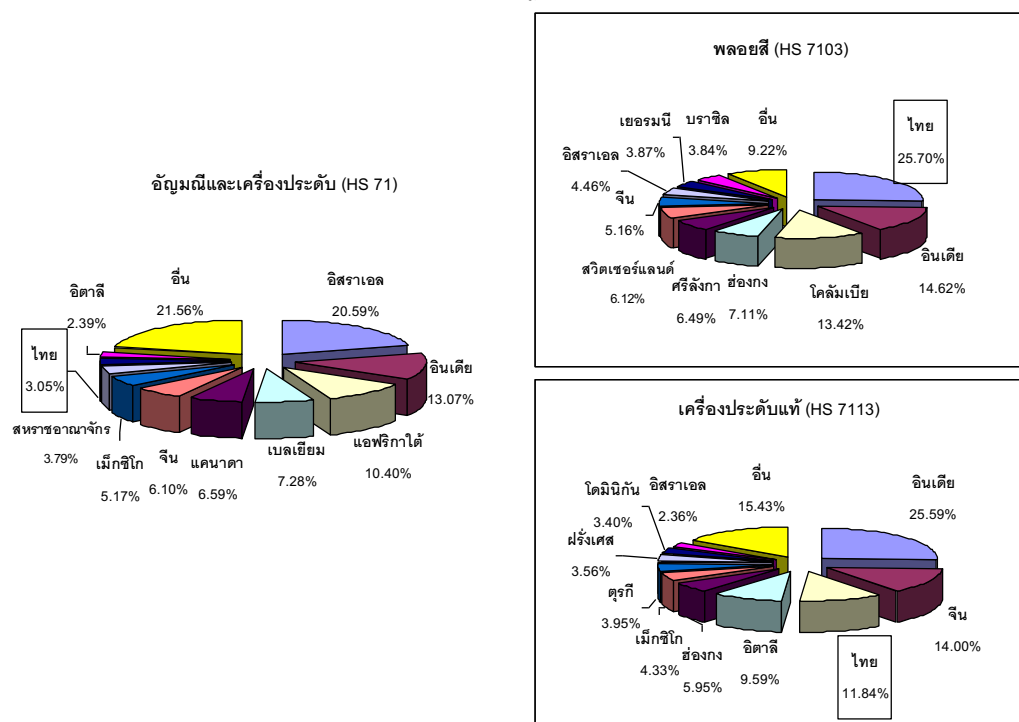
สหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของไทย เมื่อพิจารณา โครงสร้าง ผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับที่ไทยส่ง ออกไป สหรัฐอเมริกา ใน ปี 2550 พบว่า ไทย ส่งออกเครื่องเพชรพลอยและรูปพรรณ เครื่องทองและเครื่องเงินมากที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออก 875.66 ล้านดอลลาร์ สรอ. คิดเป็นร้อยละ 85.3 ของมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยไป สหรัฐอเมริกาทั้งหมด รองลงมาเป็น ไข่มุกธรรมชาติหรือไข่มุกเลี้ยง และรัตนชาติหรือกึ่งรัตนชาติ มูลค่า 148.26 ล้านดอลลาร์ สรอ. คิดเป็นร้อยละ 14.44 และโลหะมีค่าและโลหะที่หุ้มติดด้วยโลหะมีค่ามีมูลค่า 2.62 ล้านดอลลาร์ สรอ. คิดเป็นร้อยละ 0.26 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 22 ในผนวก ก.)

ส่วนแบ่งตลาด ของสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาปี 2550 มี ประมาณร้อยละ 3.05 (มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 9) (ดูรูปที่ 5.10) โดยสินค้าพลอยสี (HS 7103) ของ ไทยมีส่วนแบ่งในตลาดสหรัฐอเมริกามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 25.70 ของมูลค่าการนำเข้าพลอยสีของ

สหรัฐอเมริกาโดยรวม รองลงมาเป็น อินเดียและโคลัมเบียที่มีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 14.62 และ 13.42 ตามลำดับ สินค้าพลอยสีที่ไทยส่งออกปสหรัฐอเมริกา ได้แก่ พลอยเนื้อแข็งจำพวกทับทิม แซฟไฟร์ และมรกต

ในส่วนเครื่องประดับแท้นั้น ประเทศไทยมีบทบาทในตลาดสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมาก โดยในปี 2550 ไทยมีส่วนแบ่งตลาดสินค้าเครื่องประดับแท้ (HS 7113) ร้อยละ 11.84 ของมูลค่าการนำเข้าเครื่องประดับแท้ของสหรัฐอเมริกาโดยรวม ซึ่ง สินค้าเครื่องประดับแท้จากไทยมีความสำคัญเป็นลำดับที่สามในตลาดการนำเข้าของสหรัฐอเมริกา รองจากอินเดียและจีนที่มีส่วนแบ่งในตลาดสหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 25.59 และร้อยละ 14.00 ตามลำดับ โดยสินค้าเครื่องประดับแท้ที่สำคัญที่ไทยส่งออกปสหรัฐอเมริกา คือ เครื่องประดับเงินและเครื่องประดับทอง

รูปที่ 5.10 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของไทย
ในตลาดสหรัฐอเมริกา ปี 2550

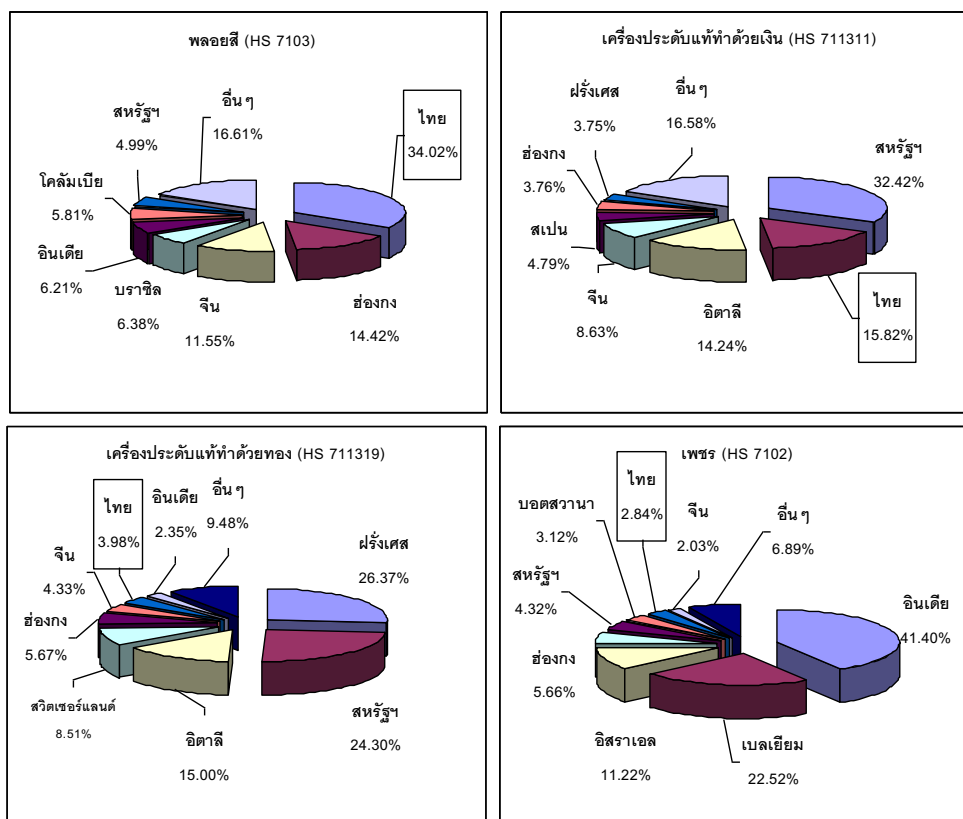
ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของไทย โดยในปี 2551 มีมูลค่าการส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ ของไทยไปญี่ปุ่น 222.16 ล้านดอลลาร์ สรอ . เติบโตจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 191.18 ล้านดอลลาร์ สรอ . (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.21) เมื่อพิจารณาโครงสร้างการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยไปญี่ปุ่น พบว่า ไทยส่งออกเครื่องประดับแท้มากที่สุดโดยมีมูลค่าการส่งออก 94.48 ล้านดอลลาร์ สรอ . คิดเป็นร้อยละ 42.53 ของมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยไปญี่ปุ่นทั้งหมด รองลงมาเป็นสินค้าในกลุ่มอัญมณี มูลค่า

55.42 ล้านดอลลาร์ สรอ. คิดเป็นร้อยละ 24.95 และทองคำที่ยังไม่ได้ขึ้นรูป มีมูลค่า 40.54 ล้านดอลลาร์ สรอ. คิดเป็นร้อยละ 18.25 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 23 ในผนวก ก) เมื่อพิจารณาการส่งออกเป็นรายสินค้าในกลุ่มเครื่องประดับแท้ พบว่า สินค้าในกลุ่มนี้ที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นมากที่สุดคือ เครื่องประดับแท้ที่ทำด้วยทองและเงิน ในขณะที่อัญมณีที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นมากที่สุดคือ เพชรและพลอย

ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในตลาดญี่ปุ่นปี 2550 มีประมาณร้อยละ 2.79 (มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 11) โดยพลอยสี (HS 7103) ไทยมีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 34.02 ของมูลค่าการนำเข้าพลอยสีของญี่ปุ่นโดยรวม (เป็นอันดับหนึ่ง) รองลงมาเป็นฮ่องกงและจีนที่มีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 14.42 และ 11.55 ตามลำดับ ส่วนเพชร (HS 7102) ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในตลาดญี่ปุ่นเป็นอันดับที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 2.84 ของมูลค่าการนำเข้าเพชรของญี่ปุ่นโดยรวม (ดูรูปที่ 5.11) ในส่วนของเครื่องประดับแท้ที่ทำด้วยทอง (HS 711319) ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในตลาดญี่ปุ่นเป็นอันดับที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 3.98 ของมูลค่าการนำเข้าเครื่องประดับแท้ที่ทำด้วยทองของญี่ปุ่นโดยรวม ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดของไทยในสินค้าเครื่องประดับแท้ที่ทำด้วยเงิน (HS 711311) มีประมาณร้อยละ 15.82 เป็นอันดับสองรองจากสหรัฐอเมริกาที่มีส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่นมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 32.42)

รูปที่ 5.11 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของไทย
ในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550

ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

จีนเป็นประเทศผู้นำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับจากไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจีนจะ ไม่ใช่ตลาดสำคัญในการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย เนื่องจากจีน มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งแร่ทางธรณีวิทยาจำนวนมากจึงทำให้จีน เป็นแหล่งผลิตอัญมณีและเครื่องประดับ รายใหญ่ของโลก แต่ก็มี อัตราการเติบโต ของมูลค่าการนำเข้าในช่วงปี 2544-2551 โดยเฉลี่ยในแต่ละปีสูงถึงร้อยละ 31 (ในปี 2551 จีนมีความสำคัญเป็นอันดับที่ 28 เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับไทยทั้งหมด) โดยสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับสำคัญที่จีนนำเข้าจากไทยคือ พลอยสี อัญมณีสังเคราะห์ ไข่มุก เครื่องประดับแท้ และเครื่องประดับเทียม (คิดเป็นร้อยละ 62.9, 10.3, 7.3, 2.0 และ 1.6 ของการนำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับไทยของจีนทั้งหมด ตามลำดับ) (ดูตารางที่ 24 ในผนวก ก.) จีนนำเข้าพลอยสีจากไทยมากที่สุดเพราะพลอยสีของจีนส่วนใหญ่เป็นพลอย เนื้ออ่อน หรือเป็นพลอยที่มีคุณภาพต่ำ

ในปี 2551 สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยที่มี ส่วนแบ่งตลาด ในตลาดจีนเพิ่มขึ้นคือ อัญมณีสังเคราะห์ ในขณะที่ พลอยสี ไข่มุก เครื่องประดับแท้ และเครื่องประดับเทียมมีส่วนแบ่งตลาดลดลง โดยอัญมณีสังเคราะห์ของไทยมีส่วนแบ่งในตลาดจีนเป็นอันดับ 3 (รองจากญี่ปุ่นและการนำเข้ากลับ (re-import) ของจีนเอง) ส่วนพลอยสีแท้ไทยจะมีส่วนแบ่งตลาดในจีนลดลงแต่พลอยสีของไทยก็ยังมีความสำคัญเป็นอันดับ 1 ในตลาดจีน ซึ่งทั้งสินค้าพลอยเนื้อแข็งเช่น ทับทิม แซปไฟร์ และมรกต และพลอยเนื้ออ่อนของไทยก็มีส่วนแบ่งในตลาดจีนเป็นอันดับ 1 เช่นกัน (โดยมีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 43 และร้อยละ 55 ตามลำดับ) ส่วนไข่มุกไทยมีความสำคัญในตลาดจีนเป็นอันดับ 3 (รองจากการนำเข้ากลับ (re-import) ของจีนเองและมาเลเซีย) ในขณะที่เครื่องประดับแท้และเครื่องประดับเทียมของไทยมีส่วนแบ่งในตลาดจีนอยู่ในลำดับที่ 14 และ 9 ตามลำดับ

ออสเตรเลียเป็นตลาดสำคัญในการนำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยนับตั้งแต่ ปี 2549-2551 อัตราการเติบโตเฉลี่ยของการนำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับของจีนจากไทยในช่วงเวลาดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 108 ซึ่งเป็นผลมาจากการนำเข้าทองคำและเครื่องประดับแท้จากไทยเพิ่มขึ้น (อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 144 และ 44 ตามลำดับ) โดยเฉพาะการนำเข้าเครื่องประดับเงินของไทยที่เพิ่มขึ้นมากกว่าสี่เท่าตัว (ดูตารางที่ 25 ในผนวก ก)

เมื่อพิจารณาสัดส่วนแบ่งตลาดสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในตลาดออสเตรเลีย พบว่าอัญมณีและเครื่องประดับไทยมีส่วนแบ่งในตลาดออสเตรเลียเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 15 ในปี 2551 โดยสินค้าที่มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัว ในช่วงเวลาดังกล่าว คือ ทองคำและเครื่องประดับแท้ ส่วนเครื่องประดับเทียมของไทยมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในปี 2551 สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยมีส่วนแบ่งในตลาดออสเตรเลียเป็นอันดับ 2 รองจากอังกฤษ โดยสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยที่มีส่วนแบ่งในตลาดออสเตรเลีย เป็นอันดับ 1 คือ เครื่องประดับแท้และเครื่องประดับเงิน โดยคู่แข่งที่สำคัญของไทยในสินค้าเครื่องประดับแท้คือ อิตาลี จีน ฮองกง สหรัฐอเมริกา และอินเดีย ส่วนคู่แข่งที่สำคัญในสินค้า เครื่องประดับเงิน คือ สหรัฐอเมริกา อิตาลี จีน และอินเดีย ส่วนเครื่องประดับทองมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 2 (รองจากอิตาลี) เครื่องประดับเทียมมีส่วนแบ่งตลาดเป็น

อันดับ 2 (รองจากจีน) และพลอยสีมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 2 (รองจากการนำเข้ากลับ (re-import) ของออสเตรเลียเอง) ในขณะที่ทองคำของไทยที่มีมูลค่าการนำเข้าจากออสเตรียมากที่สุดเมื่อเทียบกับอัญมณีและเครื่องประดับอื่นของไทยมีส่วนแบ่งตลาดในออสเตรียเป็นอันดับ 3 (รองจากอังกฤษและปาวัวนิวกินี)

สหภาพยุโรป ในช่วงปีพ.ศ.2549 – 2551 สหภาพยุโรปเป็น ภูมิภาคที่สำคัญที่สุดที่รองรับการนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับจากไทย โดยสัดส่วนการส่งออก คิดเป็นร้อยละ 26.3 21.4 และ 18.0 ของการส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับทั้งหมดของไทยตามลำดับ โดยการส่งออกสินค้าไปยังตลาดสหภาพยุโรปแม้จะ ยังคงมีความสำคัญเป็นอันดับ หนึ่ง แม้ว่า สัดส่วนการส่งออกมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (คล้ายคลึง กับในตลาดส่งออกสำคัญของไทยอื่นๆ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง และ ญี่ปุ่น)

ด้านส่วนแบ่งตลาดและอัตราการเติบโต พบว่าในปี 2551 สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับไทยมีส่วนแบ่งตลาดในประเทศสำคัญของสหภาพยุโรป ลดลง (ดูตารางที่ 5.3 ประกอบ) อย่างไรก็ดี เบลเยียมและอิตาลีมีการนำเข้าพลอยเนื้อแข็งจำพวกทับทิม แซปไฟร์ และมรกต ที่เจียระไนแล้วเป็นมูลค่าและส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มขึ้น สำหรับพลอยสีชนิดอื่นๆ ที่เจียระไนแล้ว และเครื่องประดับเทียม มีส่วนแบ่งตลาดโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นไม่มากนัก แต่ การนำเข้าเครื่องประดับเงินไทยโดยสวิตเซอร์แลนด์และเยอรมนีที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 37.5 และ 21.3 ตามลำดับ ส่วนเครื่องประดับที่ไม่ใช่เงิน (ได้แก่เครื่องประดับทองคำ และแพลทินัม) นั้น สวิตเซอร์แลนด์และออสเตรีย มีอัตราการนำเข้าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 33.0 และ 64.5 ตามลำดับ และกรณีของอังกฤษและเบลเยียมที่ อัตราการเติบโตของการ นำเข้าลดลงร้อยละ 19.2 และ 15.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.3 การนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับไทยของบางประเทศในยุโรป ปี 2551

HS	รายการ	เยอรมนี	อังกฤษ	เบลเยียม	ฝรั่งเศส	ออสเตรีย	สวิตฯ	อิตาลี
71	อัญมณีและเครื่องประดับ	279,874,197	273,389,347	254,941,647	136,649,756	134,361,850	133,568,568	98,399,356
	market share	1.79	1.51	1.32	3.30	4.60	1.03	1.09
	% change	6.82	-12.12	-8.64	1.76	13.94	15.76	-7.55
	rank 2551	13	15	15	8	3	19	15
7103	พลอยสี	20,385,395	13,755,164	5,036,417	14,543,932	4,870,765	79,275,937	27,474,268
	market share	19.19	12.51	24.16	8.35	39.23	13.47	17.23
	% change	8.33	(37.49)	41.99	11.57	(8.95)	14.70	42.14
	rank 2551	1	3	2	3	1	3	2
710310	พลอยสีที่ไม่ได้ตกแต่ง	897,064	112,650	14,504	44,896	407,741	775,785	43,384
	market share	3.57	5.09	8.80	2.06	31.55	22.68	1.59
	% change	-30.83	29.52	793.10	115.26	-64.95	1397.71	-69.02
	rank 2551	10	6	6	12	1	1	13

HS	รายการ	เยอรมนี	อังกฤษ	เบลเยียม	ฝรั่งเศส	ออสเตรเลีย	สวีเดน	อิตาลี
710391	ทับทิม แหปไฟร์ และมรกต	12,064,062	8,388,155	4,904,230	11,368,944	1,002,085	74,056,501	21,427,144
	market share	32.15	13.41	25.09	7.86	35.72	14.37	19.05
	% change	4.65	-54.31	44.82	1.17	-24.16	15.79	61.78
	rank 2551	1	3	2	3	1	3	2
710399	พลอยสีชนิดอื่นๆ	7,304,311	5,254,360	117,683	3,130,092	3,460,939	4,443,652	6,003,740
	market share	16.75	11.61	10.33	11.46	41.61	6.34	13.58
	% change	21.87	47.66	-25.90	76.10	20.81	-13.02	1.00
	rank 2551	3	4	3	3	1	6	3
7113	เครื่องประดับแท้	208,702,561	231,819,126	14,724,380	98,263,880	13,449,282	34,900,845	60,370,291
	market share	22.47	8.71	7.13	6.12	5.87	0.77	6.48
	% change	6.72	-9.51	-11.34	-0.42	45.68	33.56	-23.68
	rank 2551	1	5	7	2	4	18	7
711311	เครื่องประดับเงิน	108,494,695	86,633,612	2,794,989	42,626,917	2,479,269	4,419,899	12,564,517
	market share	30.24	33.52	8.89	22.74	4.73	6.76	13.63
	% change	21.33	13.69	13.49	8.92	-3.15	37.52	-14.58
	rank 2551	1	1	5	1	5	4	2
711319	เครื่องประดับที่ไม่ใช่เงิน (เช่น เครื่องประดับทองคำ และแพลทินัม)	100,118,861	144,545,741	11,919,149	49,119,237	10,970,013	30,478,968	47,757,550
	market share	17.60	6.06	6.91	3.55	6.29	0.69	5.76
	% change	-5.64	-19.18	-15.67	-8.18	64.48	33.00	-25.77
	rank 2551	2	7	6	8	4	21	7
7117	เครื่องประดับเทียม	16,491,223	11,724,068	1,132,956	18,871,349	102,899,487	2,170,622	3,682,167
	market share	3.33	2.36	0.79	3.83	34.17	1.36	1.09
	% change	9.75	9.42	-18.55	14.99	6.72	23.54	-12.50
	rank 2551	4	8	11	6	1	9	12

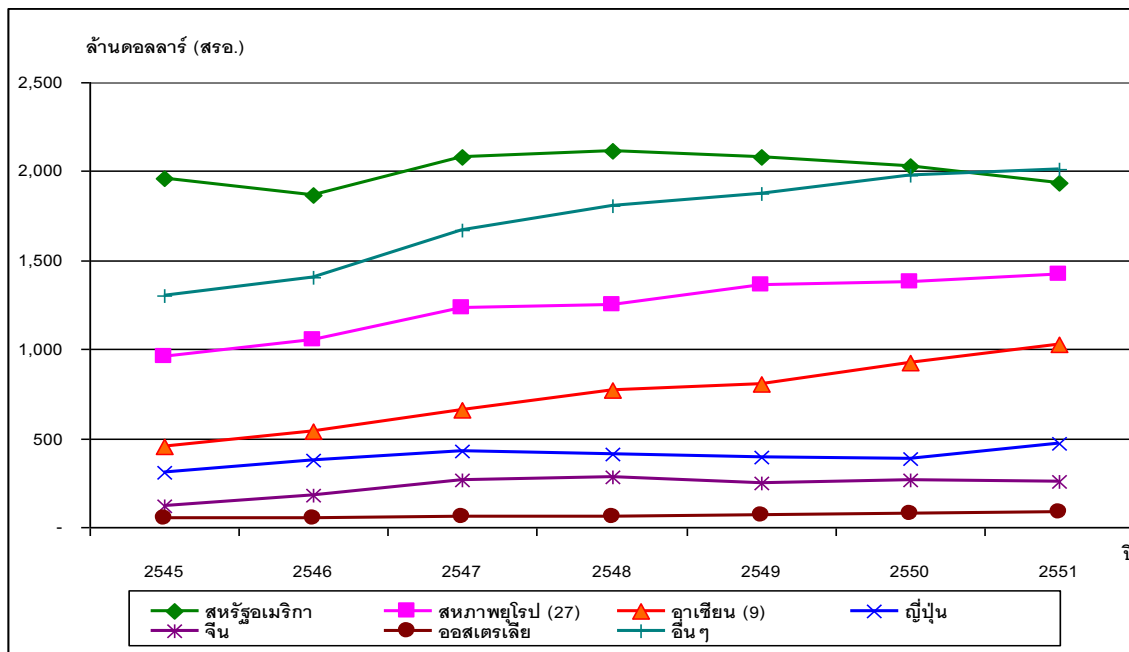
ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

5.3.2 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่มีห่วงโซ่อุปทานครบทั้งวงจรการผลิตนับตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในปี 2551 การส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่า 7,199.6 ล้านดอลลาร์ สรอ. (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.39) ตลาดส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญของไทยคือ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป อาเซียน ญี่ปุ่น และ จีน (ดูรูปที่ 5.12) โดยญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยซึ่งมีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากที่สุดในปี 2551 โดยมีมูลค่าการส่งออก 470.4 ล้านดอลลาร์ สรอ. เพิ่มขึ้นจาก 381.3 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2550

(เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.3) ถึงแม้ว่าตลาดส่วนใหญ่จะได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในตลาดโลก แต่มูลค่าการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในตลาดญี่ปุ่นกลับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสินค้าไทยสามารถแข่งขันและมีส่วนแบ่งในตลาดญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้นด้วย

รูปที่ 5.12 ตลาดส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญของไทย

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

การติดตาม จะเน้นกลุ่มสินค้าบางกลุ่มที่มีความสำคัญในด้านสัดส่วนมูลค่าการส่งออกของไทย (ดังแสดงในตารางที่ 5.4) และในด้านส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่น (ดังแสดงในรูปที่ 5.13) ซึ่งพบว่า สินค้าในกลุ่มสิ่งทอมีมูลค่าการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นในปี 2551 มากกว่าสินค้าในกลุ่มเครื่องนุ่งห่ม โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญในกลุ่มสิ่งทอที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่นมาก ได้แก่ ผ้าไมทอ (HS 5603) ด้ายใยยาวสังเคราะห์ (HS 5402) พรมและสิ่งทอปูพื้นอื่นๆ ทำปูแบบทพต์ (HS 5703) ในขณะที่สินค้าส่งออกในกลุ่มเครื่องนุ่งห่มที่ไทยมีส่วนแบ่งในตลาดญี่ปุ่นที่สำคัญ ได้แก่ ที่เช็ด เสื้อชั้นในชนิดซิงเกิล และเสื้อชั้นในอย่างอื่นถักแบบนิตหรือโครเชต์ (HS 6109) กุญ้องกางเกง เสื้อกางเกงยัดแบบเนื้อ กุญ้อง กุญเท้าชนิดต่างๆ (HS 6115) และชุดชั้นในของสตรีและเด็กหญิง (HS 6108) (ดังแสดงในรูปที่ 5.13)

ญี่ปุ่น ปริมาณการผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลง ส่วนใหญ่เน้นการนำเข้าโดยเฉพาะสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจากจีนซึ่งเป็นผู้แข่งขันที่สำคัญของไทย แต่ในปัจจุบัน ญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดปริมาณการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจากจีน และหันมาซื้อจากกลุ่มประเทศอาเซียนมากขึ้น จึงเป็นโอกาสดีของผู้ผลิตชาวไทยที่จะเข้าไปแข่งขันในตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น

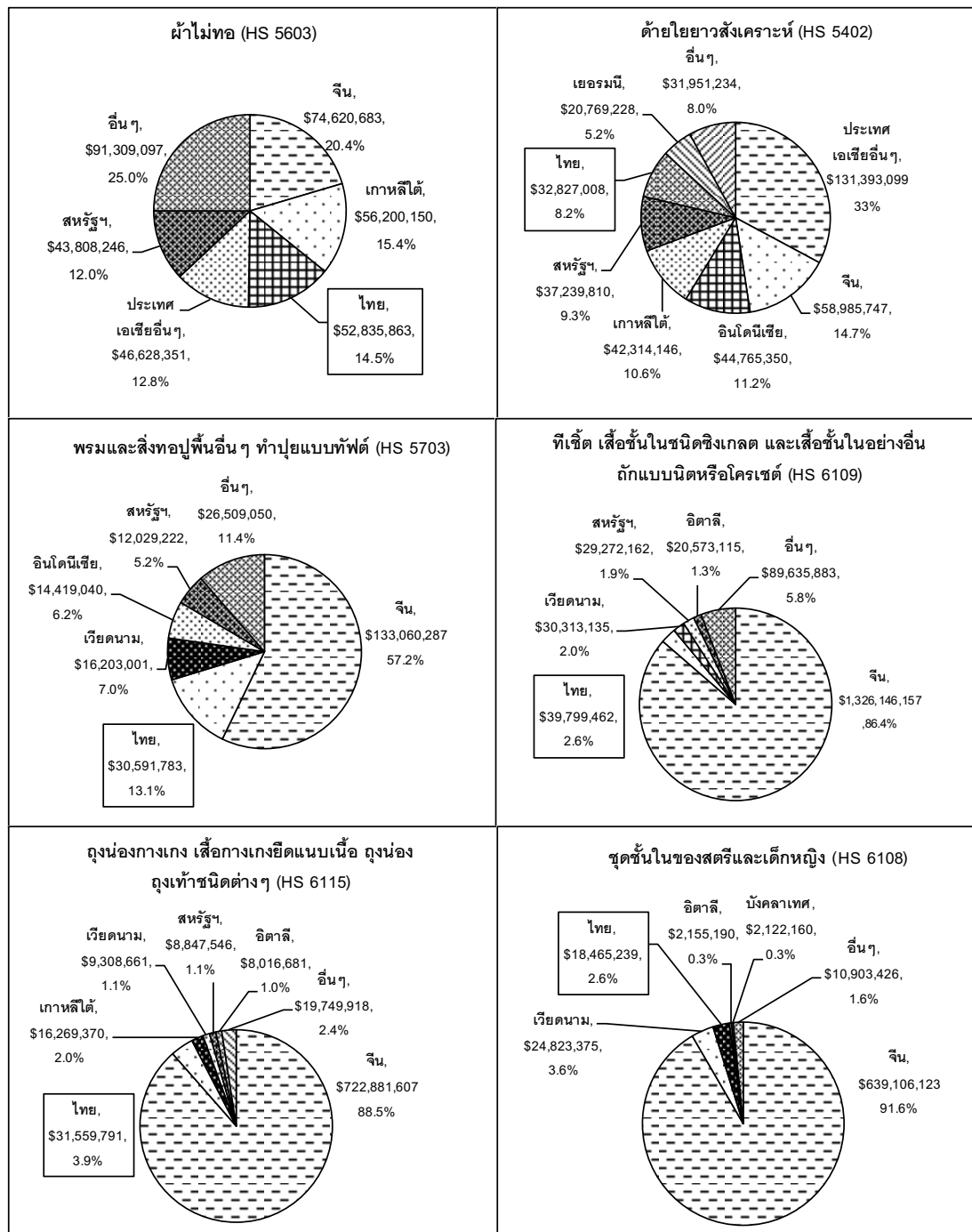
ตารางที่ 5.4 การส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยไปญี่ปุ่น ปี 2550-2551

(มูลค่า: ล้านดอลลาร์ สรอ., อัตราแลกเปลี่ยน: ร้อยละ, สัดส่วน: ร้อยละ)

ผลิตภัณฑ์	มูลค่าการส่งออก		อัตราเติบโต	สัดส่วน	
	2550	2551	2551	2550	2551
1. สิ่งทอ	196.0	255.9	30.5	51.4	54.4
1.1 ผ้าผืนและด้าย	84.7	89.3	5.4	22.2	19.0
(1) ผ้าผืน	33.2	30.5	-8.1	8.7	6.5
- ผ้าผืนทำจากฝ้าย	7.3	7.1	-4.0	1.9	1.5
- ผ้าผืนทำจากเส้นใยประดิษฐ์	24.3	20.6	-15.3	6.4	4.4
- ผ้าผืนทำจากไหม	0.5	0.3	-46.7	0.1	0.1
- ผ้าผืนทำจากวัสดุทออื่นๆ	1.0	2.6	153.5	0.3	0.5
(2) ด้ายและเส้นใยประดิษฐ์	51.5	58.8	14.0	13.5	12.5
- ด้ายฝ้าย	15.9	19.3	21.4	4.2	4.1
- ด้ายเส้นใยประดิษฐ์	35.6	39.5	10.8	9.3	8.4
1.2 เคหะสิ่งทอ	44.3	44.7	0.7	11.6	9.5
1.3 เส้นใยประดิษฐ์	2.9	8.5	189.8	0.8	1.8
1.4 ผ้าปักและผ้าลูกไม้	3.5	3.3	-5.5	0.9	0.7
1.5 ตาข่ายจับปลา	2.9	3.6	25.1	0.8	0.8
1.6 ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ	0.6	0.9	49.8	0.2	0.2
1.7 ผ้าแบบสำหรับตัดเสื้อและผ้าที่จัดทำแล้ว	7.4	19.8	169.2	1.9	4.2
1.8 สิ่งทออื่นๆ	49.7	85.8	72.7	13.0	18.2
2. เครื่องนุ่งห่ม	185.3	214.5	15.8	48.6	45.6
2.1 เสื้อผ้าสำเร็จรูป	152.9	164.3	7.5	40.1	34.9
(1) เสื้อผ้าสำเร็จรูปทำจากฝ้าย	93.7	98.2	4.8	24.6	20.9
(2) เสื้อผ้าสำเร็จรูปทำจากใยประดิษฐ์	24.5	26.8	9.8	6.4	5.7
(3) เสื้อผ้าสำเร็จรูปทำจากไหม	1.0	0.5	-43.3	0.3	0.1
(4) เสื้อผ้าสำเร็จรูปทำจากขนสัตว์	6.5	5.7	-11.1	1.7	1.2
(5) เสื้อผ้าสำเร็จรูปทำจากวัสดุทออื่นๆ	25.5	31.0	21.6	6.7	6.6
(6) เสื้อผ้าเด็กอ่อน	1.7	1.9	13.3	0.4	0.4
2.2 เครื่องยกทรง รัดทรง และส่วนประกอบ	6.4	14.5	127.7	1.7	3.1
2.3 ถุงเท้าและถุงน่อง	22.2	29.2	31.2	5.8	6.2
2.4 ถุงมือผ้า	3.8	6.5	69.4	1.0	1.4
รวมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	381.3	470.4	23.3	100.0	100.0

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

รูปที่ 5.13 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2551

ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ดังแสดงในรูปที่ 5.13 โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญในกลุ่มสิ่งทอที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่นมาก ได้แก่ ผ้าไม่ทอ (HS 5603) ด้ายใยยาวสังเคราะห์ (HS 5402) พรมและสิ่งทอปูพื้นอื่นๆ ทำด้วยแบบทพด์ (HS 5703) ในขณะที่สินค้าส่งออกในกลุ่มเครื่องนุ่งห่มที่ไทยมีส่วนแบ่งในตลาดญี่ปุ่นที่สำคัญ ได้แก่ ที่เช็ด เสื้อชั้นในชนิดซิงเกิล และเสื้อชั้นในอย่างอื่น ถักแบบนิตหรือโครเชต์ (HS 6109)

เกลต และเส้นขึ้นในอย่างอื่นถักแบบนิตหรือโครเชต์ (HS 6109) ถูกรองกางเกง เสื้อกางเกงยี่ ดแนบเนื้อ ถูกรอง ถูงเท้าชนิดต่างๆ (HS 6115) และชุดชั้นในของสตรีและเด็กหญิง (HS 6108) (ดังแสดงในรูปที่ 5.13)

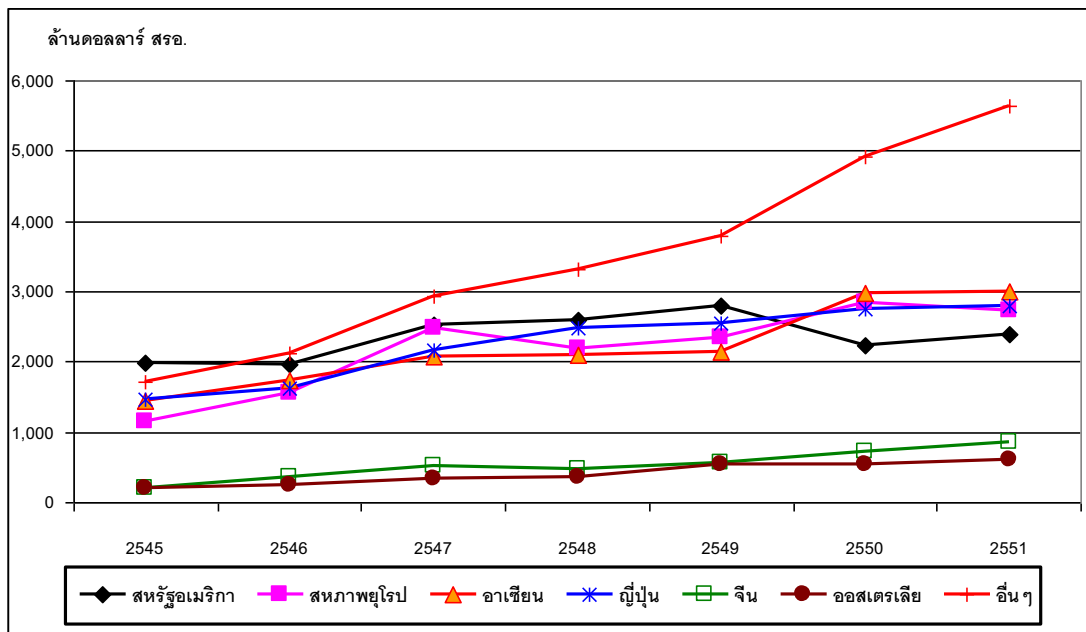
5.4 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูง (Technological Intensive Industry)

ในการศึกษานี้ได้นิยามกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูง (Technology Intensive Industry) แบบเดียวกับที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ นั่นคือ เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงและทุนเข้มข้น เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต โดยการศึกษาได้จัดว่า อุตสาหกรรมดังกล่าวนอกจากจะใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่และมูลค่าสูงแล้ว ยังเป็นเครื่องจักรที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆทั่วไป รวมถึงการใช้โปรแกรมการทำงานของเครื่องจักรที่ยุ่ยาก ซับซ้อนในบางกรณี ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นอุตสาหกรรมที่บริษัทข้ามชาติเข้ามาเกี่ยวข้องมาก โดยเฉพาะในด้านการผลิตและการตลาดในต่างประเทศ ดังนั้น การศึกษานี้เลือกนำเสนอการติดตามมาตรการ NTMs ของสินค้าในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (หัวข้อ 5.4.1) กับ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน (หัวข้อ 5.4.2)

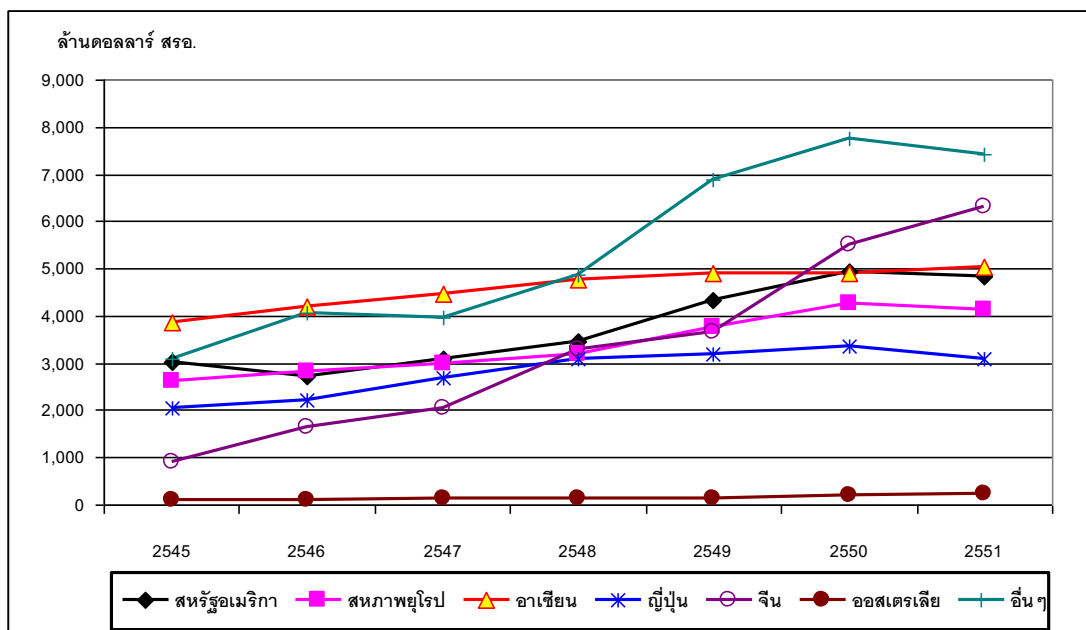
5.4.1 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมสำคัญของไทยที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ในปี 2551 สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่ามากที่สุดของไทยโดยมีมูลค่าการส่งออกสูงถึง 49,131.9 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. เติบโตขึ้นจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 47,884.8 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.60) การผลิตสินค้ากลุ่มนี้ต้องใช้เทคโนโลยีเข้มข้น ส่วนใหญ่เป็นการผลิตตามความต้องการของบริษัทข้ามชาติที่มาลงทุนในประเทศไทย โดยการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่นอกเหนือจากเทคโนโลยีด้วย ทำให้มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอื่นอีกมาก เช่น วัสดุบรรจุภัณฑ์ ในขณะที่การผลิตสินค้า อิเล็กทรอนิกส์ ต้องใช้ปัจจัยทุนเข้มข้น (Capital intensive) และมีสัดส่วนปัจจัยการผลิตในประเทศไทย (Local content) น้อยมาก การผลิตจึงเป็นไปตามความต้องการของผู้ประกอบการข้ามชาติที่มักใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการผลิต ตลาดส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญของไทย คือ อาเซียน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา (รูปที่ 5.14) ในขณะที่ตลาดส่งออกอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทย คือ จีน อาเซียน สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น (รูปที่ 5.15) ผลิตภัณฑ์สำคัญที่มีมูลค่า การส่งออกมากที่สุดของไทย คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องปรับอากาศ

รูปที่ 5.14 ตลาดส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญของไทย

รูปที่ 5.15 ตลาดส่งออกอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทย

การติดตาม ดูว่าผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ชนิดใดหรือประเภทใดที่จะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs นั้น มีแนวทางการติดตามโดยอาศัยข้อมูลด้านการส่งออกของไทยและส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยในประเทศคู่ค้าเป้าหมาย โดยพิจารณาเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง พิจารณาผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (HS 84) และ ขั้นตอนที่สอง พิจารณาเจาะลึก

ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ HS 84 เช่น เครื่องปรับอากาศ (HS 8415) เครื่องคอมเพรสเซอร์ของเครื่องทำความเย็น (HS 841430) และ เตอบไมโครเวฟ (HS 851650) เป็นต้น ทั้งนี้ จะศึกษาแยกเป็นรายประเทศตามประเทศเป้าหมายของโครงการศึกษา ดังนี้

สหภาพยุโรป (27 ประเทศ) เป็นตลาดหลักในการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย มูลค่าการส่งออก เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปสหภาพยุโรปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมาจนถึงปี 2550 และเริ่มลดลงในปี 2551 โดยมูลค่าการส่งออกในปี 2551 มีมูลค่า 6,869.5 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ . ลดลงจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 7,085.3 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ . (เติบโตลดลงร้อยละ -3.0) เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปกำลังเข้าสู่ภาวะถดถอยจึงส่งผลให้มูลค่าการส่งออกในปี 2551 ปรับตัวลดลงเพราะยอดการสั่งซื้อลดลง

เมื่อพิจารณา โครงสร้าง สินค้าส่งออกในอุตสาหกรรม เครื่องใช้ไฟฟ้า ไปสหภาพยุโรป พบว่า สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไทยส่งออกไปสหภาพยุโรปที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องปรับอากาศและ ส่วนประกอบเครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ เตอบไมโครเวฟและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน แผงสวิตช์ และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ และเครื่องคอมเพรสเซอร์ของเครื่องทำความเย็น ในขณะที่สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญที่ไทยส่งออกไปสหภาพ ยุโรปคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ และวงจรพิมพ์ (ดูตารางที่ 28 ในผนวก ก.)

สำหรับส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าของไทยในตลาดสหภาพยุโรปปี 2550 พบว่า ไทยมีส่วนตลาดในสินค้าเครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ (HS 8415) เป็นอันดับที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 18.5 ของการนำเข้าเครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบของสหภาพยุโรปโดยรวม รองจากจีนและญี่ปุ่นที่มีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 36.9 และ 21.7 ตามลำดับ โดยตลาดสหภาพยุโรปถือเป็นตลาดหลักในการส่งออกเครื่องปรับอากาศของไทย นอกจากนี้ไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญอื่นๆ จากการนำเข้าของสหภาพยุโรป กล่าวคือ เตอบไมโครเวฟ (HS 851650) คิดเป็นร้อยละ 10.9 (อันดับที่ 2) เครื่องรับวิทยุกระจายเสียง (HS 8527) คิดเป็นร้อยละ 8.0 (อันดับที่ 3) ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ (HS 8418) คิดเป็นร้อยละ 2.0 (อันดับที่ 6) และเครื่องคอมเพรสเซอร์ของเครื่องทำความเย็น (HS 841430) คิดเป็นร้อยละ 4.6 (อันดับที่ 5) (ดูรูปที่ 5.16)

สำหรับส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ของไทยในตลาดสหภาพยุโรปปี 2550 พบว่า ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าเครื่องประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติหรือเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาน้ำหนักไม่เกิน 10 กิโลกรัม และชนิดอื่นที่มีไซแบบพกพ (HS 8471) เป็นอันดับที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 4.2 ของการนำเข้าเครื่องประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติของสหภาพยุโรปโดยรวม รองจากจีน สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ที่มีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 59.6, 10.7 และ 5.5 ตามลำดับ โดยไทยกับจีนแข่งขันในรายสินค้าคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน ในขณะที่ไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนแข่งขันกันในสินค้าที่คล้ายกัน นอกจากนี้ไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญอื่นๆ จากการนำเข้าของสหภาพยุโรป กล่าวคือ วงจรพิมพ์ (HS 8534) คิดเป็นร้อยละ 7.5 (อันดับที่ 2) เครื่องโทรศัพท์ (HS 8517)

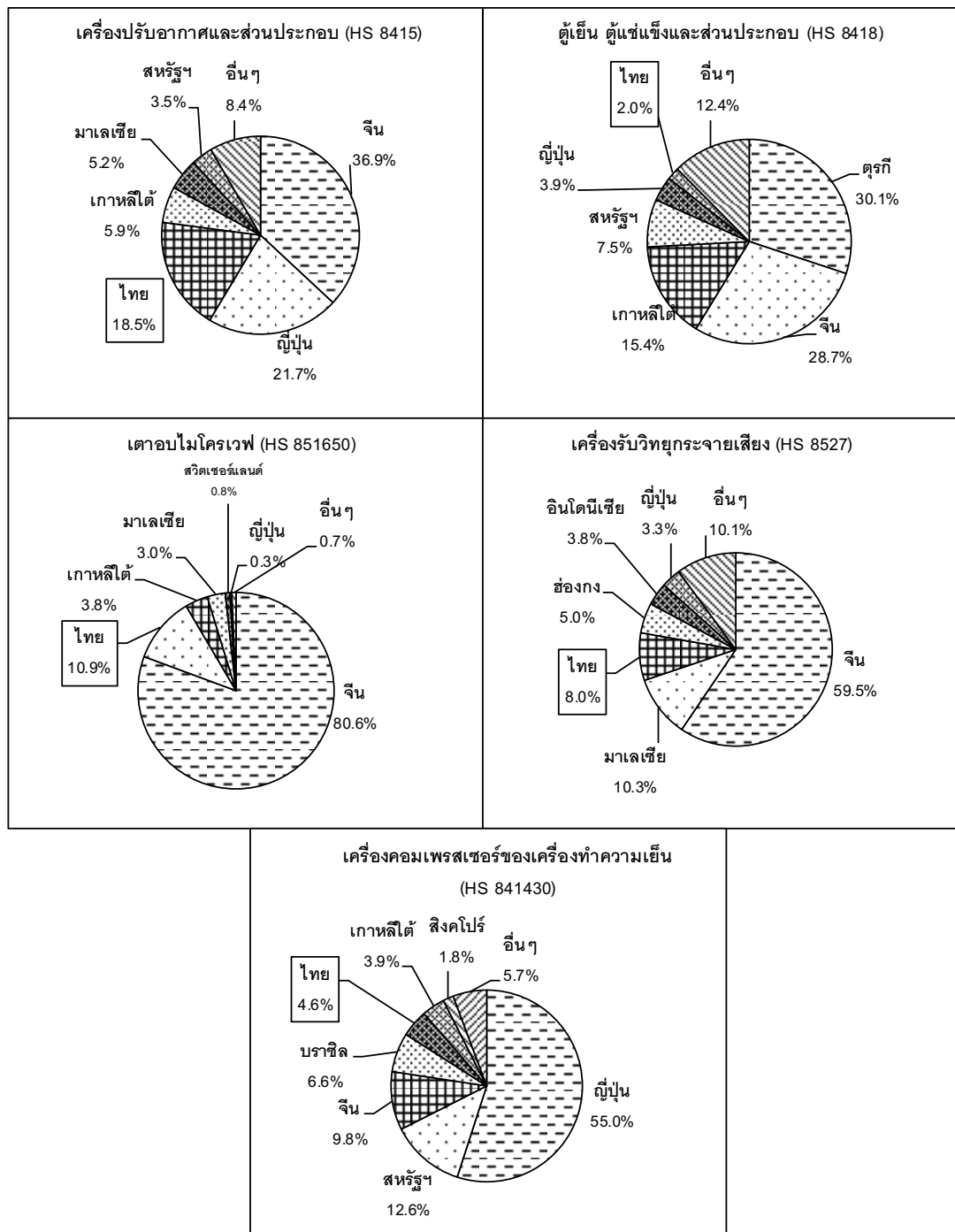
คิดเป็นร้อยละ 1.3 (อันดับที่ 7) เครื่องพิมพ์ใช้สำหรับการพิมพ์ (HS 8443) คิดเป็นร้อยละ 3.3 (อันดับที่ 7) และวงจรรวมที่ใช้ในทางอิเล็กทรอนิกส์ (HS 8542) คิดเป็นร้อยละ 2.6 (อันดับที่ 8) (ดูรูปที่ 5.17)

ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยโดยเฉพาะสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีมูลค่าการส่งออกในปี 2551 เป็น 2,801.7 ล้านดอลลาร์ สรอ. เพิ่มขึ้นจาก 2,761 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2550 (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5) ผลของวิ กฤตการณ์ทางการเงินในตลาดโลกได้ส่งผลให้การส่งออกสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าไปญี่ปุ่นและตลาดหลักอื่นๆ เติบโตไม่มากนัก ในขณะที่มูลค่าการส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ของไทยได้รับผลกระทบจากภาวะ ถดถอยทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน กล่าวคือ มูลค่าการส่งออกไปตลาดหลักมีอัตราการเติบโต ลดลงโดยเฉพาะญี่ปุ่นที่มีมูลค่าการส่งออกในปี 2551 ประมาณ 3,101.5 ล้านดอลลาร์ สรอ. ลดลงจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 3,364.9 ล้านดอลลาร์ สรอ. (เติบโตลดลงร้อยละ -7.8)

เมื่อพิจารณาโครงสร้างสินค้าส่งออก เครื่องใช้ไฟฟ้า ไปญี่ปุ่น พบว่า สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องตัดต่อและป้องกันวงจรไฟฟ้า ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ และเตาอบไมโครเวฟและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน ในขณะที่สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด และเครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ (ดูตารางที่ 29 ในผนวก ก.)

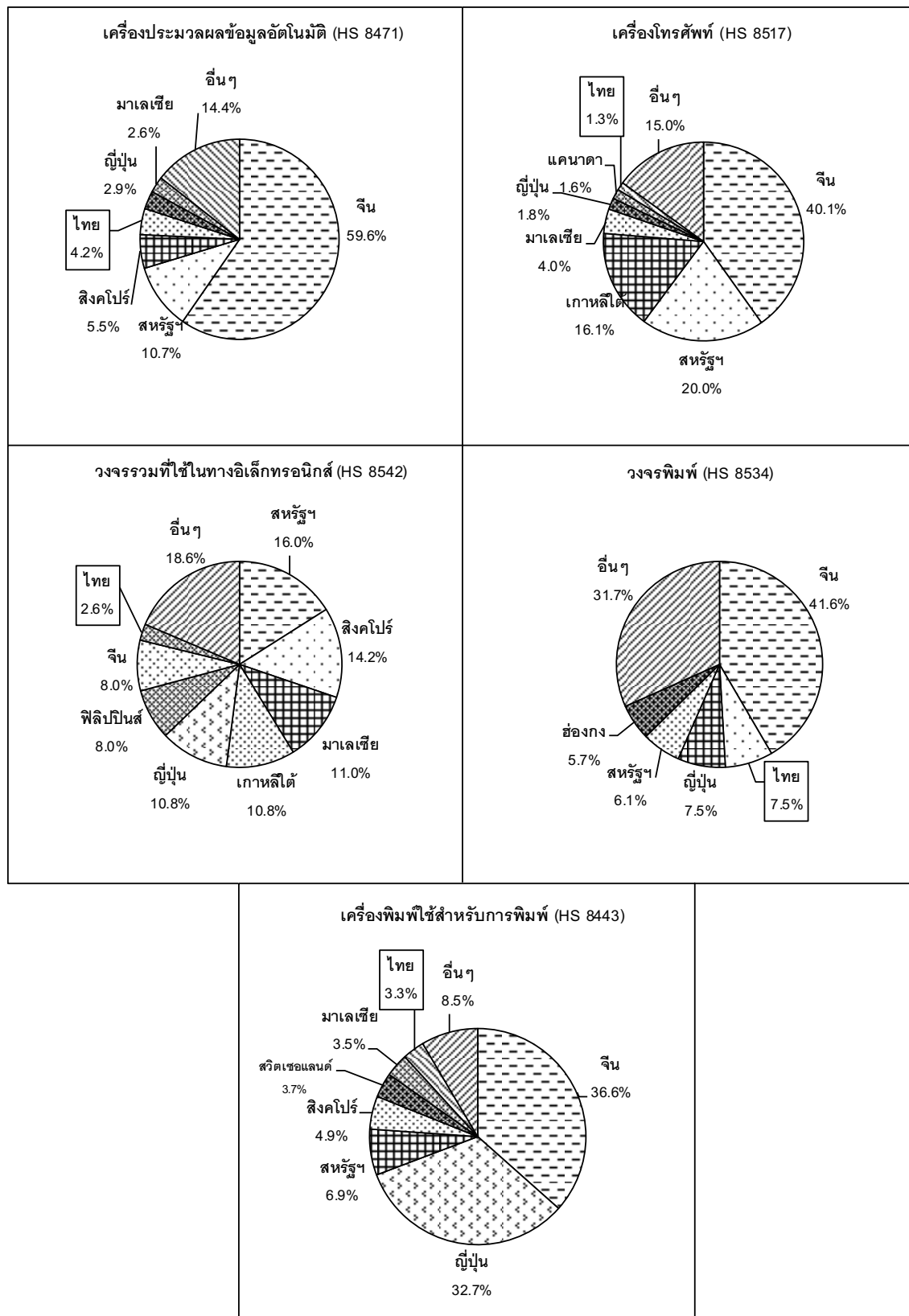
สำหรับส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าของไทยในตลาดญี่ปุ่นปี 2550 พบว่า ญี่ปุ่นเป็นตลาดหลักในการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าของไทย โดยสินค้าที่ไทยมีมูลค่าการส่งออกสูงและมีส่วนแบ่งตลาดจากการนำเข้าของญี่ปุ่นอยู่ในอันดับที่หนึ่ง คือ เตาอบไมโครเวฟ (HS 851650) ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 60.99 ของการนำเข้าเตาอบไมโครเวฟของญี่ปุ่นโดยรวม นอกจากนี้ไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับที่สอง ในสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญๆ จากการนำเข้าของญี่ปุ่น ได้แก่ เครื่องอุปกรณ์แต่งผมและเป่าผม (HS 851631, 851632) คิดเป็นร้อยละ 35.49 ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ (HS 8418) คิดเป็นร้อยละ 33.14 เครื่องซักผ้าและเครื่องซักแห้งและส่วนประกอบ (HS 8450) คิดเป็นร้อยละ 21.72 และเครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ (HS 8415) คิดเป็นร้อยละ 16.99 ในขณะที่ลวดและเคเบิลที่หุ้มฉนวน (HS 8544) ไทยมีส่วนแบ่งในตลาดญี่ปุ่นเป็นอันดับที่ห้า คิดเป็นร้อยละ 5.96 (ดูรูปที่ 5.18)

รูปที่ 5.16 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าไฟฟ้าที่สำคัญของไทยในสหภาพยุโรป (EU 27) ปี 2550

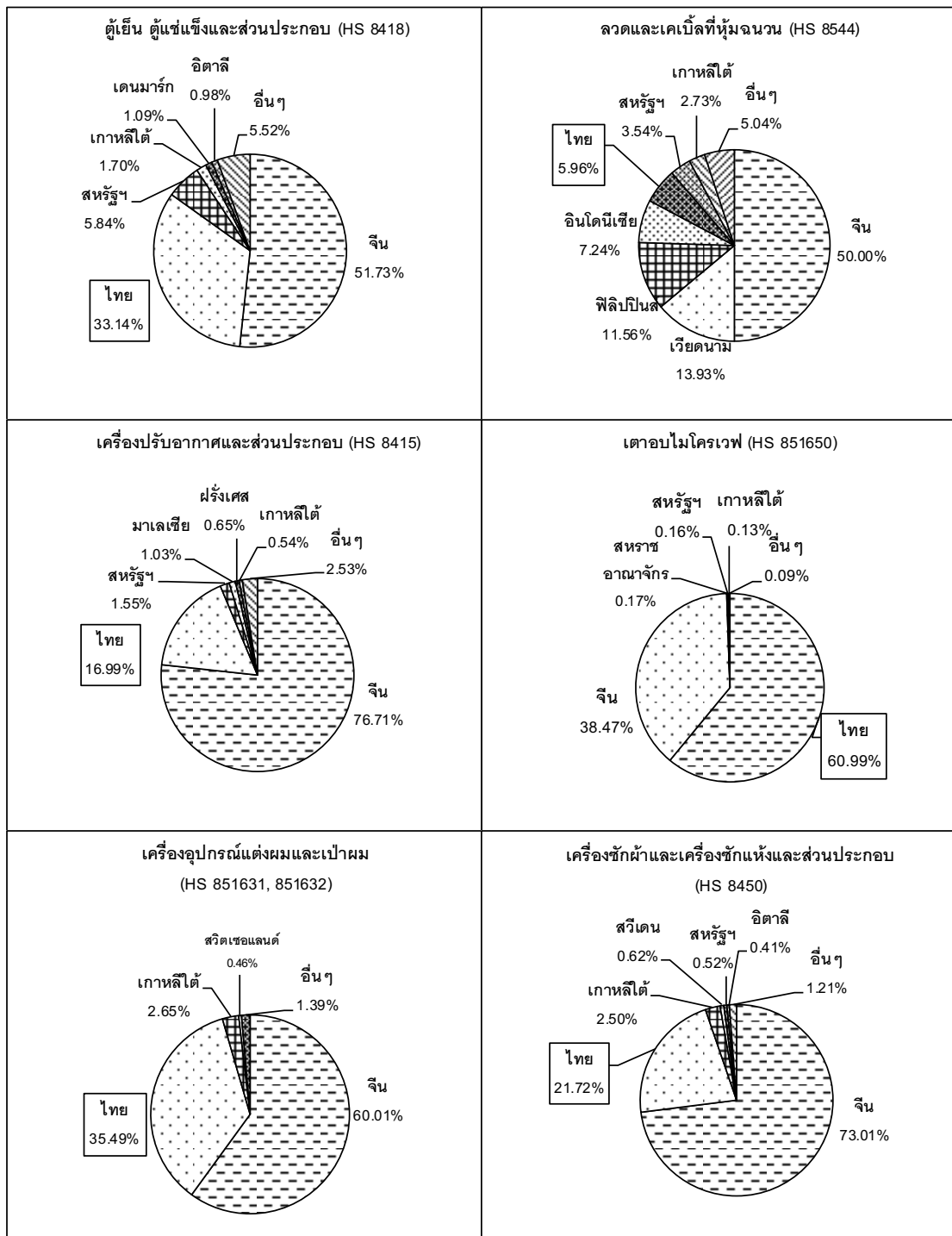
ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

รูปที่ 5.17 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทยในสหภาพยุโรป (EU 27) ปี 2550

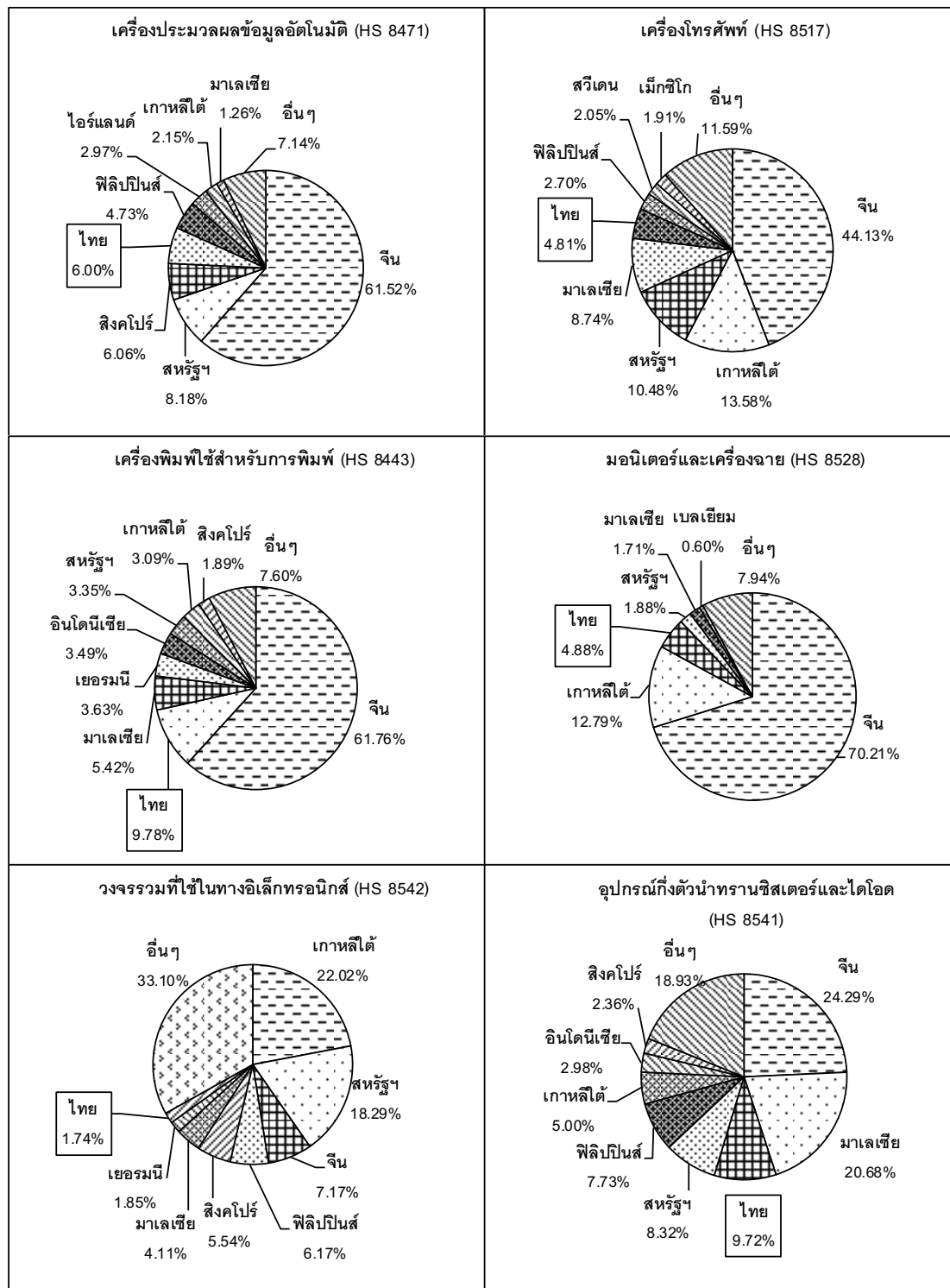
ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

รูปที่ 5.18 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าไฟฟ้าที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550

ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

รูปที่ 5.19 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2550

ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

สำหรับส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ของไทยในตลาดญี่ปุ่นปี 2550 พบว่า ไทยมีส่วนตลาดในสินค้า เครื่องประมวลผล ข้อมูลอัตโนมัติหรือเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาน้ำหนักไม่เกิน 10 กิโลกรัม และชนิดอื่นที่มีใช้แบบพกพา (HS 8471) เป็นอันดับที่สี่ คิดเป็นร้อยละ 6.00 ของการนำเข้าเครื่องประมวลผล ข้อมูลอัตโนมัติ ของญี่ปุ่นโดยรวม รองจากจีน สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ (โดยมีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 61.52, 8.18 และ 6.06 ตามลำดับ) นอกจากนี้ไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้า อิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญอื่นๆ จากการนำเข้าของญี่ปุ่น ได้แก่ เครื่องพิมพ์ใช้สำหรับการพิมพ์ (HS 8443) คิดเป็นร้อยละ 9.78 (อันดับที่สอง) อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด (HS 8541) คิดเป็นร้อยละ 9.72 (อันดับที่สาม) มอนิเตอร์และเครื่องฉาย (HS 8528) คิดเป็นร้อยละ 4.88 (อันดับที่สาม) เครื่องโทรศัพท์ (HS 8517) คิดเป็นร้อยละ 4.81 (อันดับที่ห้า) และวงจรรวมที่ใช้ในทางอิเล็กทรอนิกส์ (HS 8542) คิดเป็นร้อยละ 1.74 (อันดับที่แปด) (ดูรูปที่ 5.19)

เมื่อพิจารณาส่วนแบ่งตลาดสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ของไทยจากการนำเข้าของญี่ปุ่นในปี 2551 พบว่า ส่วนแบ่งตลาดของไทยปรับตัวลดลงอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเริ่มชะลอตัวลงในช่วงปลายปี อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงรักษาส่วนแบ่งตลาดในสินค้าที่เคยมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดญี่ปุ่นปี 2550 ไว้ได้ (ดูตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทย
จากการนำเข้าของญี่ปุ่น ปี 2551 และปี 2550

ผลิตภัณฑ์	ส่วนแบ่งตลาด (%)	
	2550	2551
1. เครื่องใช้ไฟฟ้า		
1.1 ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ (8418)	33.14	29.18
1.2 ลวดและเคเบิลที่หุ้มฉนวน (8544)	5.96	4.85
1.3 เตารีดไมโครเวฟ (851650)	60.99	50.58
1.4 เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ (8415)	16.99	16.14
1.5 เครื่องอุปกรณ์แต่งผมและเป่าผม (851631, 851632)	35.49	32.11
1.6 เครื่องซักผ้าและเครื่องซักแห้งและส่วนประกอบ (8450)	21.72	19.06
2. อิเล็กทรอนิกส์		
2.1 เครื่องประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติ (8471)	6.00	5.66
2.2 เครื่องโทรศัพท์ (8517)	4.81	3.95
2.3 เครื่องพิมพ์ใช้สำหรับการพิมพ์ (8443)	9.78	9.28
2.4 มอนิเตอร์และเครื่องฉาย (โปรเจกเตอร์) (8528)	4.88	2.03
2.5 วงจรรวมที่ใช้ในทางอิเล็กทรอนิกส์ (8542)	1.74	1.66
2.6 อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด (8541)	9.72	8.93

ที่มา: Trade Statistic of Japan, Ministry of Finance (<http://www.customs.go.jp>)

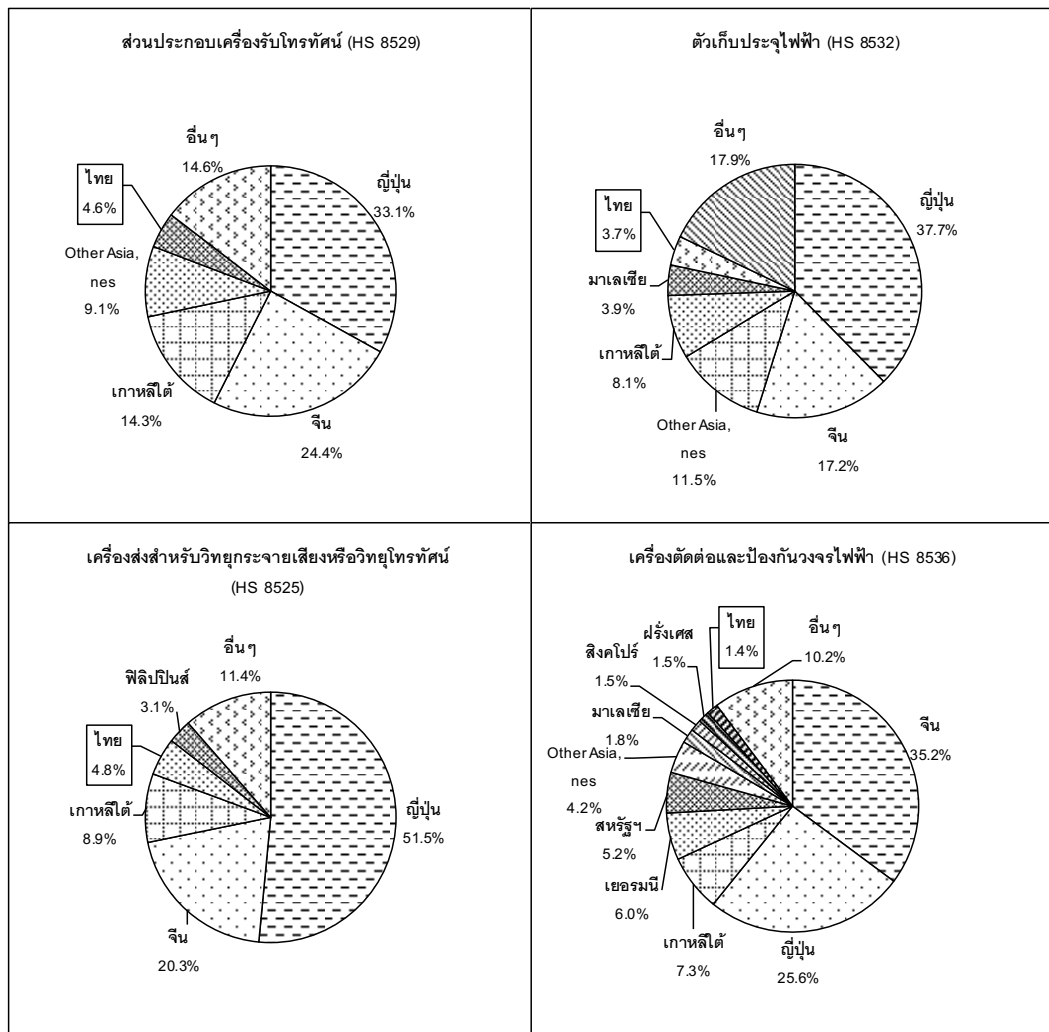
จีน เป็นตลาดหลักในการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย โดยเฉพาะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจีนเป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของไทย มูลค่าการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมูลค่าการส่งออกในปี 2551 มีมูลค่า 7,154.2 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ . เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 6,210.8 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ . (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.2) แม้สภาพเศรษฐกิจของโลกจะเข้าสู่ภาวะถดถอยแต่มูลค่าการส่งออกของไทยไปจีนเพิ่มขึ้นเนื่องจากจีนเป็นแหล่งผลิตอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของโลก และยังมีตลาดเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศที่ค่อนข้างใหญ่ แรงงานราคาถูก จึงทำให้ภายหลังจากจีนเข้าเป็นสมาชิก WTO จีนจึงกลายเป็นแหล่งลงทุนที่น่าสนใจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประกอบกับการกระจายสินค้าไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของเอเชียทั้งทางบกและทางทะเลสามารถทำได้ง่าย จีนจึงกลายเป็นตลาดส่งออกสำคัญของไทย

เมื่อพิจารณาโครงสร้างสินค้าส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าไปจีน พบว่า สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญของไทย ไทยที่ส่งออกไปจีน ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่นๆ เครื่องตัดต่อและป้องกันวงจรไฟฟ้า เครื่องคอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ของเครื่องทำความเย็น เครื่องพักกระแสไฟฟ้า แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ และเครื่องวิดีโอ เครื่องเสียงอุปกรณ์และส่วนประกอบ เป็นต้น ในขณะที่สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญที่ไทยส่งออกไปจีน คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า วงจรพิมพ์ และหม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ เป็นต้น (ดูตารางที่ 30 ในผนวก ก.)

สำหรับส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ของไทยในตลาดจีนปี 2551 พบว่า ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าส่วนประกอบเครื่องรับโทรทัศน์ (HS 8529) เป็นอันดับที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 4.6 ของการนำเข้าส่วนประกอบเครื่องรับโทรทัศน์ของจีนโดยรวม (รองจากญี่ปุ่น การนำเข้ากลับ (re-import) ของจีนเอง เกาหลีใต้ และกลุ่มประเทศเอเชียอื่นๆ) นอกจากนี้ไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญอื่นๆ จากการนำเข้าของจีน กล่าวคือ ตัวเก็บประจุไฟฟ้า (HS 8532) คิดเป็นร้อยละ 3.7 (อันดับที่ 6) เครื่องส่งสำหรับวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ (HS 8525) คิดเป็นร้อยละ 4.8 (อันดับที่ 4) และเครื่องตัดต่อและป้องกันวงจรไฟฟ้า (HS 8536) คิดเป็นร้อยละ 1.4 (อันดับที่ 10) เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.20)

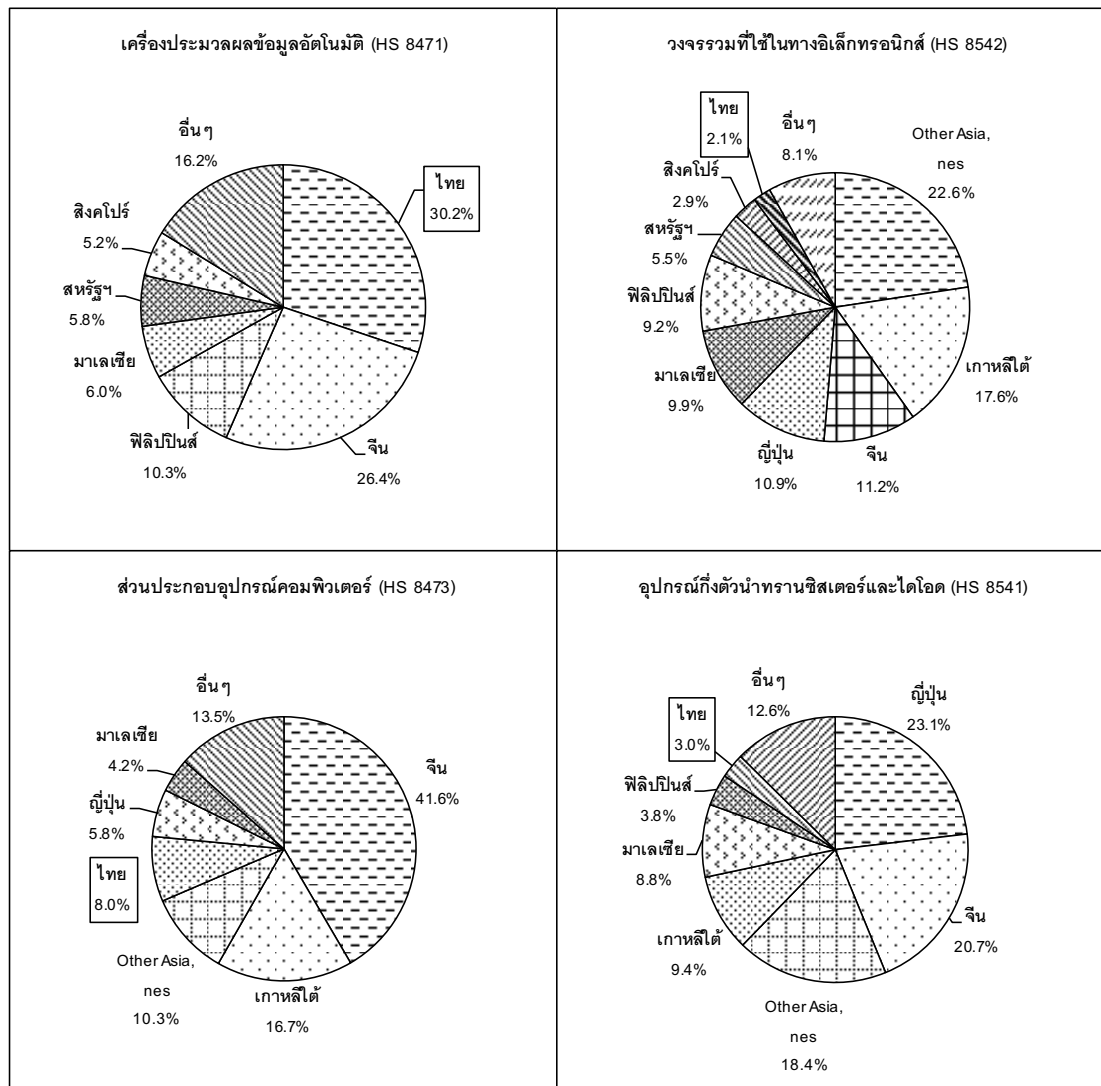
สำหรับส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ของไทยในตลาดจีนปี 2551 พบว่า ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าเครื่องประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติหรือเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาน้ำหนักไม่เกิน 10 กิโลกรัมและชนิดอื่นที่มีใช้แบบพกพา (HS 8471) เป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 30.2 ของการนำเข้าเครื่องประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติ ของจีนโดยรวม นอกจากนี้ไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญอื่นๆ จากการนำเข้าของจีน กล่าวคือ วงจรรวมที่ใช้ในทางอิเล็กทรอนิกส์ (HS 8542) คิดเป็นร้อยละ 2.1 (อันดับที่ 9) ส่วนประกอบอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ (HS 8473) คิดเป็นร้อยละ 8.0 (อันดับที่ 4) และอุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด (HS 8541) คิดเป็นร้อยละ 3.0 (อันดับที่ 7) เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.21)

รูปที่ 5.20 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าไฟฟ้าที่สำคัญของไทยในตลาดจีน ปี 2551

ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

รูปที่ 5.21 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญของไทยในตลาดจีน ปี 2551

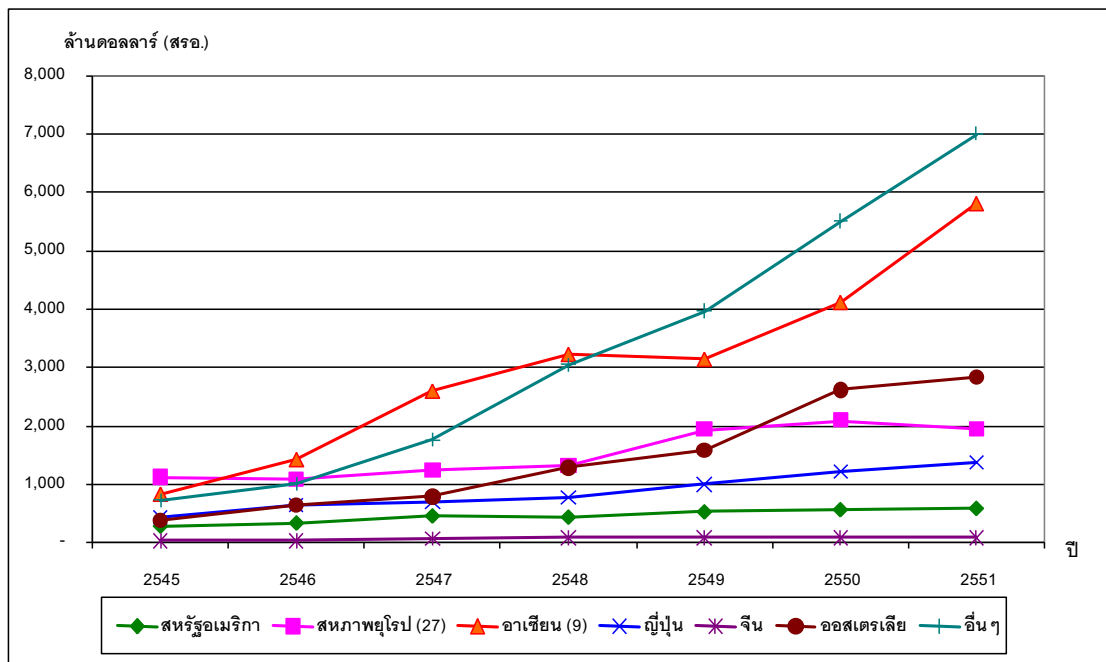
ที่มา: United Nation Commodity Trade Statistics Database

5.4.2 อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทยและมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรม ที่ภาครัฐมีนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตรถยนต์ของภูมิภาค “ดีทรอยด์ของเอเชีย” โดยนโยบายสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยคือ การยกเลิกนโยบายและข้อบังคับต่างๆ ในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน เช่น การบังคับใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ การห้ามตั้งโรงงานประกอบเพิ่มเติม นโยบายคุ้มครองภาษี เป็นต้น

การยกเลิกนโยบายและข้อบังคับเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดให้เกิดการลงทุนโดยตรงจากผู้ผลิตรถยนต์จากค่ายต่างๆ ในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อผลิตรถยนต์เพื่อการพาณิชย์น้ำหนักไม่เกิน 1 ตัน จึงทำให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางการผลิตรถปิกอัพเพื่อการส่งออกและเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการผลิตระดับโลก (Global Production Network: GPN) นอกจากนี้ผลของการเปิดเสรีทางการค้าก็มีส่วนทำให้ปริมาณการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยเพิ่มมากขึ้นด้วย ในปี 2551 มูลค่าการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยสูงถึง 16,668 ล้านดอลลาร์ สรอ. เติบโตขึ้นจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 13,669 ล้านดอลลาร์ สรอ. (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.94) ตลาดส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนที่สำคัญของไทย คือ อาเซียน ออสเตรเลีย สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยคือ รถยนต์เพื่อการขนส่ง (HS 8704) รถยนต์นั่ง (HS 8703) และชิ้นส่วนยานยนต์ (HS 8708) (ดูรูปที่ 5.22 และตารางที่ 33 ในผนวก ก)

รูปที่ 5.22 มูลค่าการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนของไทย ปี 2545-2551

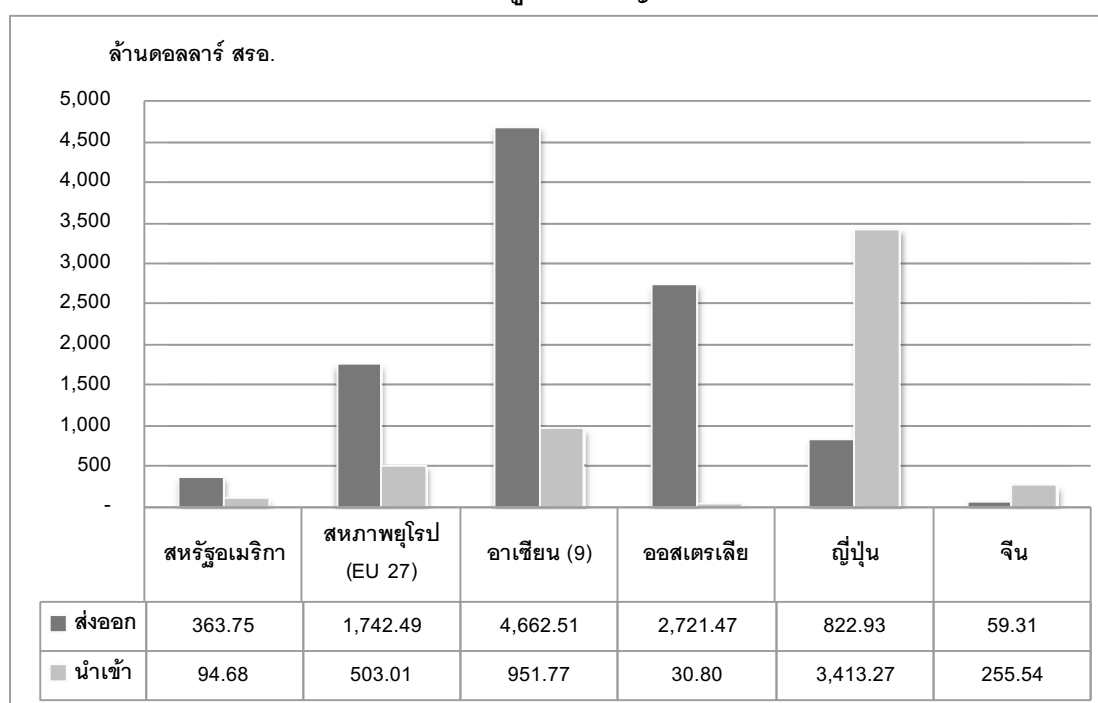

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

การติดตาม ความสำเร็จของการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนชนิดใดหรือประเภทใดที่จะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs นั้น มีแนวทางการติดตามโดยอาศัยข้อมูลด้านการส่งออกของไทยและส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยในประเทศคู่ค้าเป้าหมาย โดยพิจารณาเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง พิจารณาผลิตภัณฑ์ยานยนต์และชิ้นส่วน (HS 87) และขั้นตอนที่สอง พิจารณาเจาะลึกในกลุ่มผลิตภัณฑ์ HS 87 เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ (HS 8708) เข็มขัดนิรภัย (HS 8708.21) และ ถังลมนิรภัยและส่วนประกอบ (HS 8708.95) เป็นต้น ทั้งนี้ จะศึกษาแยกเป็นรายประเทศตามประเทศเป้าหมายของโครงการศึกษา ดังนี้

ญี่ปุ่น เป็นผู้ผลิตยานยนต์ที่สำคัญภายใต้ตราสินค้าระดับโลก ผู้ผลิตรถยนต์ญี่ปุ่นได้เลือกประเทศไทยเป็นหนึ่งในเครือข่ายฐานการผลิตระดับโลก และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนของไทย [Poapongsakorn and Techakanont, 2008] เมื่อพิจารณาโครงสร้างการนำเข้าและส่งออกยานยนต์ของไทยกับญี่ปุ่น พบว่า ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นค่อนข้างมาก โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มชิ้นส่วนยานยนต์ (HS 8708) (ดูรูปที่ 5.23) แม้ไทยจะเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของญี่ปุ่น แต่ยังมีชิ้นส่วนยานยนต์ที่ใช้เทคโนโลยีในการผลิตสูงที่ไม่สามารถทำการผลิตได้ในประเทศไทย จึงต้องมีการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นเพื่อนำมาใช้ประกอบรถยนต์และส่งออกไปขายยังตลาดอื่นๆ

รูปที่ 5.23 มูลค่าการส่งออกและนำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วน (HS 87) ของไทย กับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ปี 2551

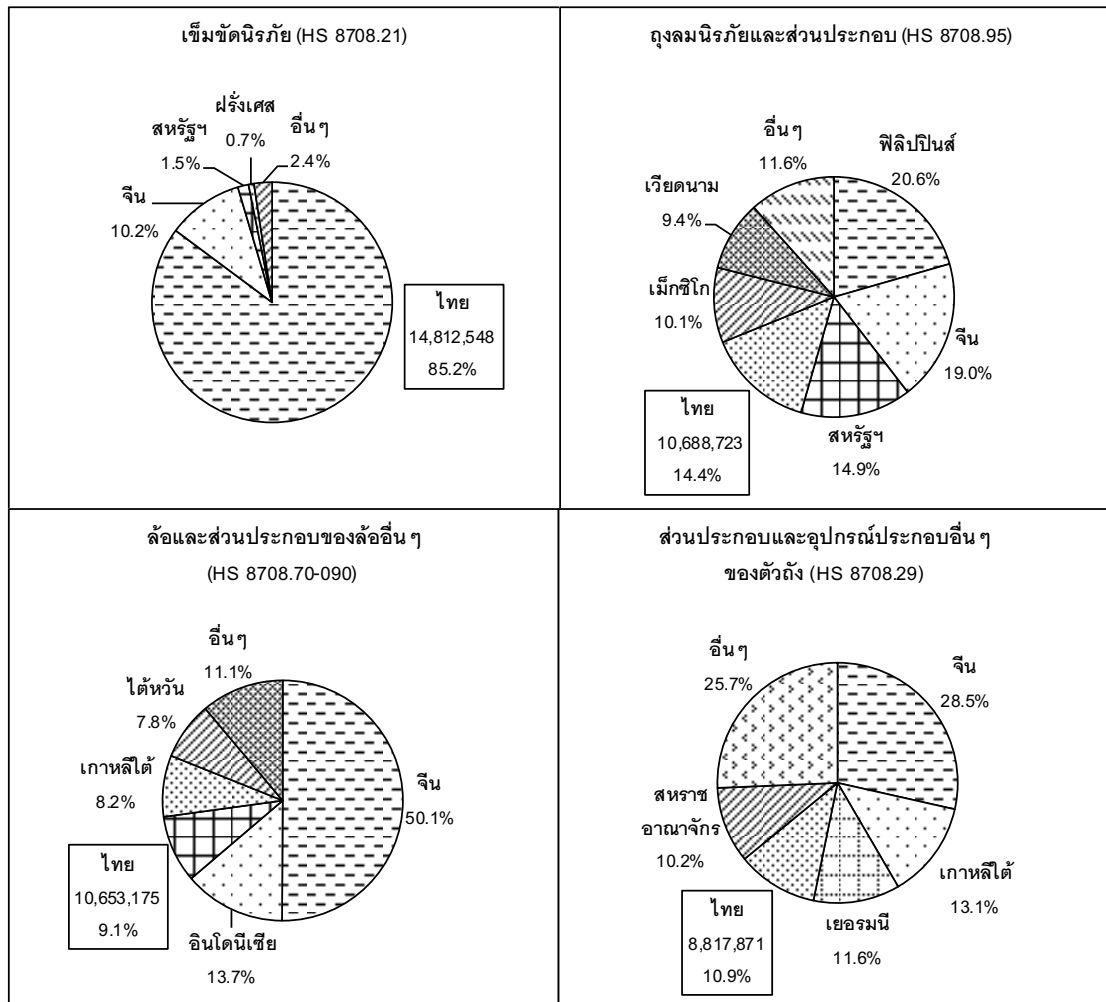

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

เมื่อพิจารณา ส่วนแบ่งตลาด ของสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2551 พบว่า สินค้าในกลุ่มชิ้นส่วนยานยนต์ (HS 8708) เป็นสินค้าที่ไทยมีส่วนแบ่งในตลาดญี่ปุ่นมากที่สุด ซึ่งหากพิจารณาจากมูลค่าการนำเข้าและสัดส่วนของส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่น พบว่า สินค้าชิ้นส่วนยานยนต์ในตลาดญี่ปุ่นที่มีมูลค่าการนำเข้าจากไทย มากที่สุดและมีส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่นมากที่สุดคือ เข็มขัดนิรภัย (HS 8708.21) (มูลค่าการนำเข้า 14,812,548 พันเยน คิดเป็นร้อยละ 85.2 ของการนำเข้าเข็มขัดนิรภัยของญี่ปุ่นโดย รวม) รองลงมาเป็น ถังลมนิรภัยและส่วน ประกอบ (HS 8708.95) ล้อและส่วนประกอบของล้ออื่นๆ (HS 8708.70-090) และอุปกรณ์ประกอบอื่นๆ ของตัวถัง (HS 8708.29) ตามลำดับ (ดูรูปที่ 5.24) นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดจากการนำเข้าของญี่ปุ่น

แม้จะมีมูลค่าการนำเข้าไม่มากนัก คือ ส่วนประกอบอื่นๆ ของเพลาคับที่มีหม้อเพล (HS 8708.50-090) ตัวถังสำหรับรถปิกอัพ (HS 8707.10) และยานยนต์สำหรับขนส่งอื่นๆ ซึ่งมีเครื่องยนต์จุดระเบิดโดยการอัด น้ำหนักรวมน้ำหนักบรรทุกไม่เกิน 5 ตัน (HS 8704.21) เป็นต้น

รูปที่ 5.24 ส่วนแบ่งตลาดสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่น ปี 2551

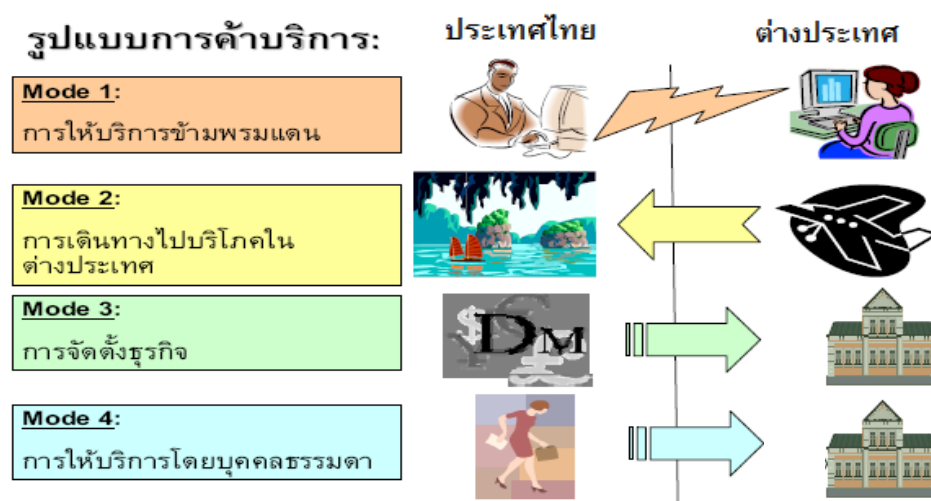
ที่มา: Trade Statistic of Japan, Ministry of Finance (<http://www.customs.go.jp>)

5.5 กลุ่มสินค้าบริการ (Service)

ในปัจจุบันการค้าด้านบริการมีบทบาทสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจไทยเป็นอันมาก จะเห็นได้จากอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านมูลค่าตลาด จำนวนผู้ประกอบการ และประเภทธุรกิจ ภาคบริการจึงเป็นกิจกรรมที่มีอัตราการเติบโตสูงเมื่อเทียบกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ และเป็นสาขาใหญ่ที่มีแนวโน้มเติบโตใกล้เคียงกับภาคอุตสาหกรรม

โดยทั่วไป รูปแบบการค้าบริการ (Mode of Supply) ตามที่ใช้ในความตกลง GATS ประกอบด้วย 4 รูปแบบ (ดูรูปภาพที่ 5.25) ดังนี้ **Mode 1** การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross-border Supply) คือ การให้บริการระหว่างประเทศ โดยที่ผู้ให้บริการและผู้บริโภคต่างก็อยู่ในเขตประเทศของตน ไม่มีฝ่ายใดเคลื่อนย้าย มีเพียงการบริการเท่านั้นที่ข้ามพรมแดน **Mode 2** การบริโภคในต่างประเทศ (Consumption Abroad) คือ การให้บริการที่เกิดขึ้นในพรมแดนของประเทศผู้ให้บริการ โดยผู้บริโภคข้ามไปบริโภคบริการในต่างประเทศ **Mode 3** การจัดตั้งธุรกิจรูปแบบต่างๆ (Commercial Presence) เพื่อให้บริการแก่ผู้บริโภคในประเทศคู่ค้าโดยตรง เช่น การเปิดสาขานาครในต่างประเทศ และ **Mode 4** การให้บริการโดยบุคคลหรือผู้ให้บริการเดินทางไปทำงานประกอบอาชีพในสาขาบริการด้านต่างๆ ในประเทศของผู้บริโภค (Presence of Natural Persons) ซึ่งผู้ให้บริการเป็นบุคคลธรรมดาที่มีบริษัท

รูปภาพที่ 5.25 การให้บริการ 4 รูปแบบ (Modes of Supply)

ที่มา: ดัดแปลงจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (อ้างถึงใน พิมพ์ชนก วอนขอพร , การเจรจาการค้าบริการใน WTO, เอกสารวิชาการหมายเลข 21, โครงการ WTO Watch (จัดกระแสดังการการค้าโลก), สิงหาคม 2551)

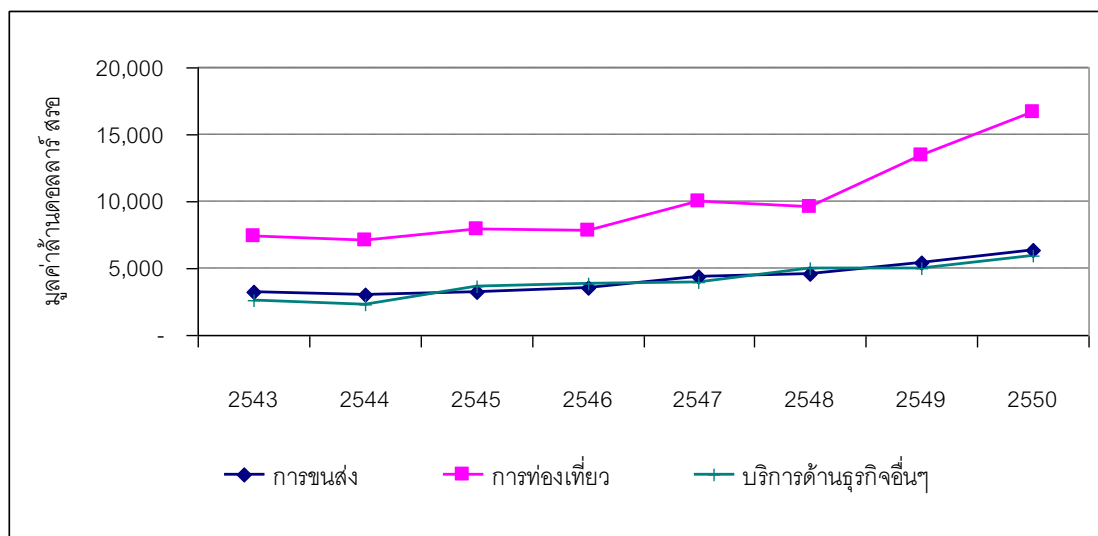
การจำแนกสาขาย่อยของบริการที่มีการค้าระหว่างประเทศนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 12 สาขา ตามการจำแนกขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่จัดทำ Services Sectoral Classification List ขึ้นเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเจรจาจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการและความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างประเทศสมาชิก โดยสาขาที่จำแนกได้ครอบคลุมการให้บริการทุกประเภท (ดังแสดงในผนวก ข)

ผลจากการขยายตัวที่เพิ่มมากขึ้นในภาคบริการส่งผลให้การค้าบริการกำลังได้รับความสนใจ โดยเฉพาะภายหลังที่มีการเจรจาความตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ ภาคบริการเป็นส่วสำคัญที่ถูกนำเข้ามาในวงเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณา มูลค่าการส่งออกในกลุ่มสินค้าบริการของไทย พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา โดยในปี 2551 การส่งออกในกลุ่มสินค้าบริการของไทยมีมูลค่า

33,423 ล้านดอลลาร์ สรอ. เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ที่มีมูลค่า 30,387 ล้านดอลลาร์ สรอ. (เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.99) โดยอัตราการเติบโตในปี 2551 มีแนวโน้มลดลงเนื่องมาจากปัญหาภาวะเศรษฐกิจโลกซบเซา ปัญหาการเมืองในประเทศไทย และการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยลดการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในกลุ่มสินค้าบริการลงโดยเฉพาะบริการการท่องเที่ยว จากข้อมูลมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ในกลุ่มสินค้าบริการของไทย พบว่า สาขาบริการด้านการท่องเที่ยวเป็นบริการที่มีมูลค่าในการส่งออกมากที่สุดของไทย รองลงมาเป็น สาขาบริการด้านการขนส่ง และสาขาบริการด้านธุรกิจอื่นๆ ตามลำดับ (ดูรูปที่ 5.26 และตารางที่ 40 ในผนวก ก)

รูปที่ 5.26 มูลค่าการส่งออกในกลุ่มสินค้าบริการของไทย ปี 2543-2551

ที่มา: United Nation Service Trade Statistics Database

การติดตาม ว่าภาคบริการ สาขาใดหรือประเภทใดจะ ได้รับผลกระทบมากน้อยแค่ไหนนั้น มีแนวทางในการติดตาม 2 แนว คือ การติดตามเจาะจงสาขาบริการ และการติดตามความสำคัญของสาขาบริการในประเทศคู่ค้า ดังนี้

(1) **การติดตามสาขาบริการที่สำคัญ** ได้แก่ การบริการท่องเที่ยว และการบริการขนส่งทางอากาศ เนื่องจากบริการการท่องเที่ยวมีมูลค่าการส่งออกสูง แต่มีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงในการแข่งขันระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจาก ปัจจัยด้านการเปิดเสรีภาคบริการและความสามารถในการลงทุนด้านบริการที่มีความจำกัด [นิตินันท์ วิศเวศวร 2552] ส่วนการขนส่งทางอากาศ มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและเกี่ยวพันกับการขนส่งสินค้าและบริการระหว่างประเทศ (เช่น พัสดุภัณฑ์ ไปรษณีย์ระหว่างประเทศ) แต่กระนั้น การขนส่งทางอากาศมีกฎระเบียบเงื่อนไขหลายประการ และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งมี ความซับซ้อนเป็นอย่างมาก จึงเป็นธุรกิจบริการที่มีความเสี่ยงอย่างยิ่งต่อการใช้มาตรการ NTMs ได้ [ศุพฤติ ถาวรยุติการต์, 2551ก]

(2) **การติดตามความสำคัญของบริการในประเทศคู่ค้าที่สำคัญ** เช่น จีน และ สหภาพยุโรป กล่าวคือ จีน ซึ่งมีสัดส่วนมูลค่าของภาคบริการต่อ GDP ร้อยละ 39 ในปี 2550 (คิดเป็นมูลค่า 960 หมื่น

ล้านหยวน) และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 11.4 โดยธุรกิจบริการที่สำคัญ ได้แก่ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจขนส่ง บริการไปรษณีย์ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจบริการการเงิน นอกจากนี้ การนำเข้าส่งออกบริการของจีนสูงถึงร้อยละ 3-4 ของการนำเข้าส่งออกบริการของโลก [คั่นสนีย์ ลิ้มพงษ์, 2552] ส่วน สหภาพยุโรป เป็นภาคเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการจ้างงานมากที่สุด และมีมูลค่าเพิ่มของภาคบริการในสหภาพยุโรปมีสูงถึงราวร้อยละ 2-3 ของการผลิตทั้งหมด โดยสหภาพยุโรปนำเข้าการบริการจากไทยทั้งสิ้น 1.9 แสนล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.3 ของการนำเข้าทั้งหมดในปี ค.ศ. 2007 และส่งออกบริการมายังไทยทั้งสิ้น 86 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.5 ของการส่งออกทั้งหมด [นิธินันท์ วิศเวศร, 2552]

ดังนั้น ตลาดส่งออกภาคบริการของไทยไปยัง จีน และสหภาพยุโรป จึงมีความสำคัญ และน่าสนใจสำหรับผู้ประกอบการไทย อย่างไรก็ตาม ทั้งจีนและสหภาพยุโรปมีกฎระเบียบจำนวนมากที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการและการลงทุน การศึกษาในครั้งนี้จึงติดตามมาตรการ NTMs ของภาคบริการที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยในอนาคต

5.6 บทส่งท้าย

โครงการนี้ได้กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลภายในประเทศไทยเป็นปัจจัยการผลิต (Resource-based Industry) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นสำคัญ (Technological Intensive Industry) และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตโดยบริษัทข้ามชาติหรือผลิตให้บริษัทข้ามชาติ และกลุ่มสินค้าบริการ (Service) ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ในอนาคต

การติดตามกระแส NTMs ในอนาคต นอกจากจะพิจารณาจากปัจจัยกำหนดมาตรการ (ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 4) แล้ว ยังต้องติดตามต่อไปด้วยว่า “ผลิตภัณฑ์ใด” จะมีโอกาสได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs ดังนั้น ในแต่ละครั้งที่มีการจัดทำ “จุลสาร” เพื่อเผยแพร่ไปยังหน่วยงานและกลุ่มบุคคลที่สนใจนั้น คณะผู้วิจัยได้ประชุมเพื่อดำเนินการ คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs หรือ จากมาตรการ NTMs อื่นๆที่เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มผลิตภัณฑ์นั้นๆ

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป้าหมาย อาจอยู่ในรูปของ “กลุ่มผลิตภัณฑ์” หรือ “ผลิตภัณฑ์เฉพาะเจาะจง” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ (ก) “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” ของประเทศไทย เช่น มูลค่าการส่งออก อัตราการเติบโตของมูลค่า (ข) “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” ของประเทศคู่ค้า เช่น สัดส่วนทางการตลาดของสินค้าไทยในประเทศคู่ค้า (ค) ข้อพิพาททางการค้าหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในตลาดประเทศเป้าหมาย และ (ง) ความสำคัญของการส่งออกสินค้าของผู้ประกอบการไทยขนาดกลางและขนาดเล็ก แม้ว่าการส่งออกของผู้ประกอบการเหล่านี้จะมีมูลค่าไม่สูงมากนักก็ตาม

เนื่องจากโครงการวิจัยนี้ ได้นำตัวแปรทางเศรษฐกิจของไทยและของประเทศคู่ค้าดังกล่าวข้างต้นมาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อศึกษาติดตามมาตรการ NTMs โดยจะนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ให้เหมาะสมกับกรณีศึกษา และจัดทำเป็น “จุลสาร” เผยแพร่ กล่าวคือ

กรณีศึกษาที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เฉพาะ การศึกษานี้เลือกศึกษาเฉพาะ อัญมณีและเครื่องประดับ กับ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (อาหารสด อาหารแปรรูป ฯลฯ) โดยศึกษาข้อมูลของประเทศเป้าหมายทั้ง 5 ประเทศ ส่วนผลิตภัณฑ์กลุ่มอื่นนั้น จะเป็นการติดตามศึกษาเป็นรายประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศก็จะเลือกกลุ่มผลิตภัณฑ์แตกต่างกันไป

ในการติดตามมาตรการ NTMs ของญี่ปุ่น จะเน้นติดตามผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยานยนต์และชิ้นส่วน และ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีการติดตามมาตรการ NTMs ของสหภาพยุโรป จะเน้นติดตามผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์อาหาร และบริการ สำหรับกรณีติดตามมาตรการ NTMs ของจีน จะเน้นด้านบริการ ผลิตภัณฑ์อาหาร และ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

ส่วนการติดตามมาตรการ NTMs ในภาพรวมนั้น มีการกล่าวถึงผลิตภัณฑ์เป้าหมายอยู่บ้างตามแต่กรณีศึกษา เช่น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ได้นำผลิตภัณฑ์อาหารและ สาขาบริการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มาเป็นกรณีศึกษา และ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ได้นำผลิตภัณฑ์อาหาร สาขาบริการ การท่องเที่ยว และสินค้าอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง มาเป็นกรณีศึกษา สำหรับมาตรการ NTMs ภายใต้กรอบของ WTO ได้นำข้อพิพาทเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและสาขาบริการ เป็นกรณีศึกษา

อนึ่ง การใช้ “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ ” และ “ข้อพิพาททางการค้า ” ตลอดจน ลักษณะของผลิตภัณฑ์นั้น “เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก ” เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อติดตามว่าจะได้รับการ “เฟื่องเลี้ยง” จากประเทศผู้นำเข้าหรือไม่ นั้น จะเป็นเกณฑ์ที่สำคัญสำหรับสินค้าที่นำเข้าเป็นจำนวนมากหรือสัดส่วนสูง หรืออัตราการนำเข้าเพิ่มขึ้นสูง เพราะเมื่อใดที่การนำเข้าสินค้ามีมูลค่าหรือปริมาณสูงขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อ “ความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของผู้ผลิตในประเทศ” และอาจจะสร้างปัญหาด้านสุขภาพประชาชนได้ (ถ้าสินค้านั้นเกี่ยวพันกับผู้บริโภคโดยตรง) และถ้าเป็นสินค้านำเข้าที่ “ไม่เคยปรากฏว่าเป็นปัญหา” แต่มีปริมาณนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง (แม้ว่ามูลค่าจะต่ำ หรือปริมาณจะน้อย) ก็อาจจะได้รับ “ความสนใจ” ขึ้นมาได้ เช่นกัน เมื่อนั้นประเทศผู้นำเข้า มีแนวโน้มที่จะนำมาตรการ NTMs มาใช้กับสินค้านั้นได้ (เช่น การห้ามนำเข้า หรือการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าโดยละเอียด) โดยเฉพาะในบางประเทศเช่นสหภาพยุโรป ที่มีกระบวนการในการสุ่มตรวจสินค้า และถ้าเมื่อใด สินค้านำเข้าจากประเทศใดก็ตามที่มีการใช้มาตรการ NTMs สินค้าของประเทศอื่นก็จะได้รับผลกระทบไปด้วย (เช่น กรณีสหภาพยุโรปมีการค้นพบสารปนเปื้อนใน ผักและผลไม้ที่นำเข้าจาก อินเดีย เป็นต้น) แต่สำหรับประเทศออสเตรเลีย นั้น มีกระบวนการตรวจสอบสินค้า (โดยเฉพาะสินค้าเกษตรและอาหาร) ค่อนข้างละเอียดหรือเกือบทุก ครั้งของการนำเข้า ไม่ว่าสินค้านั้นจะมีปริมาณนำเข้ามากหรือน้อยก็ตาม (เช่น การตรวจเชื้อโรคและแมลง ที่ติดมากับผลทุเรียน) และสินค้าที่

มักจะถูกประเทศผู้นำเข้าเฟ่งเล้งมักจะเป็นสินค้าที่นำเข้าจากจีน ซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในสินค้าเกือบทุกประเภท หรือการนำเข้าจากประเทศคู่ค้าหลักของประเทศ อีกทั้ง หากเมื่อใดที่การนำเข้าสินค้าจากประเทศใดๆ ได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs การนำเข้าสินค้าของประเทศอื่น ก็จะถูกเฟ่งเล้งหรือได้รับผลกระทบไปด้วย

แต่แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น “ตัวชี้วัดจับตา” ประเภท “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” ดังกล่าว **อาจจะมียุทธศาสตร์น้อยลง** เนื่องจากมาตรการ NTMs ที่ประเทศนำเข้าบังคับใช้ หรือเป็นมาตรการแบบสมัครใจ มักจะ ใช้กับสินค้าทุกชนิด และกับทุกประเทศ ไม่ว่าสินค้านั้นจะมีการนำเข้าเป็นมูลค่าหรือปริมาณนำเข้ามากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม เช่น มาตรการ SPS หรือ TBT หรือ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น หากแต่การคุ้มครองเพื่อควบคุมมาตรฐานสินค้าหรือเพื่อคุ้มครองผลิตภัณฑ์ของแต่ละประเทศก็จะมีระดับไม่เท่ากัน

และที่สำคัญสำหรับ **การติดตามมาตรการ NTMs ในอนาคต** นั้น การศึกษานี้ค้นพบว่า “ตัวชี้วัดจับตา” ที่จะมียุทธศาสตร์มากขึ้นคือ ตัวชี้วัดจับตา ประเภท “ปัจจัยกำหนด” มาตรการ NTMs หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง “ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิด” **การคิดค้นมาตรการ NTMs ชนิดใหม่** ที่ไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานมาจากกรอบของ WTO เท่านั้น แต่ยังมีพื้นฐานมาจากความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการขนส่งระหว่างประเทศ ด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ด้านมนุษยธรรม และ ด้านการเมืองระหว่างประเทศ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้จึงมีข้อเสนอว่า **การติดตามมาตรการ NTMs ในอนาคต** จะต้องดำเนินการ **ติดตาม “ตัวชี้วัดจับตา”** ทั้งที่เป็น “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” และ “ปัจจัยกำหนดต่างๆ” ประกอบกัน เนื่องด้วยหลักคิด 2 ประการ คือ ประการแรก “ปัจจัยกำหนด” จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงแนวโน้มที่มาตรการ NTMs **จะเกิดขึ้น** และ ประการที่สอง “ตัวแปรทางเศรษฐกิจ” จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงแนวโน้มที่มาตรการ NTMs **จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยและของประเทศคู่ค้า**

บทที่ 6

ผลกระทบของมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs)

ภายใต้การศึกษานี้จะทำ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ “ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย” โดยมีกรอบแนวคิดที่ว่า มาตรการ NTMs ที่บังคับใช้หรือมีแนวโน้มบังคับใช้กับผลิตภัณฑ์ของไทยนั้น อาจส่งผล ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจของไทย หลายประการ จากการศึกษามาตรการ NTMs ของกลุ่มสินค้าและประเทศเป้าหมายในเบื้องต้น พบว่า มาตรการ NTMs ของประเทศผู้นำเข้า มีแนวโน้มทวีความเข้มงวดสูงขึ้น เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิการของผู้บริโภค และเพื่อคุ้มครองผู้ประกอบการภายในประเทศของตน

มาตรการ NTMs จึงถูกนำมาใช้ในการค้าเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในประเทศสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และจีน ประเทศเหล่านี้ล้วนเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย การบังคับใช้มาตรการ NTMs ที่เพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

ประเทศไทยจะได้รับผลกระทบเล็กน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ สินค้าของไทยมีมูลค่านำเข้าที่สูงหรือเติบโตอย่างรวดเร็วจนเป็นที่พึงเล็งของประเทศผู้นำเข้าหรือไม่ สินค้าของประเทศคู่แข่ง (ที่เป็นประเภทเดียวกับสินค้าของไทย) ถูกตอบโต้หรือถูกดักเตือนหรือไม่ และ สินค้าของไทยมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในประเทศผู้นำเข้ามากน้อยเพียงใด

ดังนั้น ก่อนที่จะพิจารณาว่า มาตรการ NTMs จะมีผลกระทบต่อประเทศอย่างใดนั้น ขั้นตอนแรกจำเป็นต้องวิเคราะห์ก่อนว่า สินค้าส่งออกของไทยจะเข้าข่ายเป็นที่จับตามองหรือไม่ ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์เรื่อง “ตัวแปรเฝ้าระวัง” ของสินค้าส่งออกไทย (หัวข้อ 6.1) ขั้นตอนที่สอง เป็นการวิเคราะห์ว่า มาตรการ NTMs ไດบ้างที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยและเศรษฐกิจไทย โดยจะกล่าวอย่างพอสังเขป (หัวข้อ 6.2) ขั้นตอนที่ สามคือ การวิเคราะห์ว่า หากสินค้าไทยได้รับผลกระทบจาก มาตรการ NTMs ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบดังกล่าวจะประกอบไปด้วยอะไรบ้าง (หัวข้อ 6.3) อนึ่ง เนื้อหาในบทนี้จะหยิบยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาบางกรณีเท่านั้น เพื่อประกอบการวิเคราะห์ อันจะเป็นแนวทางในการติดตามมาตรการ NTMs และ ผลกระทบต่อไปในอนาคต

6.1 ตัวแปรเฝ้าระวังสำหรับสินค้าส่งออกของไทยที่อาจจะถูกมาตรการ NTMs

การจับตาตัวแปรเฝ้าระวังดังต่อไปนี้ก็เพื่อให้แน่ใจว่า หากเกิดปัญหาจากมาตรการฝ่ายเดียวของประเทศผู้นำเข้า จะมีการส่งสัญญาณให้แก่ผู้ประกอบการไทยได้ทันเวลา ซึ่งการส่ง สัญญาณนี้คาดว่าจะทำให้สินค้าไทยไม่ถูกกระทบมาก ตัวแปรเฝ้าระวังประกอบด้วย “ตัวชี้วัดจับตา” ต่างๆ เช่น มูลค่าการ

ส่งออกของสินค้าไทยไปยังประเทศเป้าหมาย อัตราการเติบโตของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย ราคาสินค้าในประเทศเป้าหมาย และ นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย โดยจะกล่าวพอสังเขปดังต่อไปนี้

6.1.1 มูลค่าการส่งออกสินค้าของไทยไปยังประเทศเป้าหมาย

การศึกษาเบื้องต้น พบว่า สินค้าส่งออกของไทยในช่วงปี 2547-2551 มีแนวโน้มการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าเพิ่มขึ้น อาทิ การส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ยกเว้นมูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มไปจีนที่มีแนวโน้มลดลง ส่วนการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยไปสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และออสเตรเลียก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในขณะที่มูลค่าการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปจีนซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งมีแนวโน้มมูลค่าการส่งออกเพิ่มมากขึ้น ส่วนมูลค่าการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ในขณะที่มูลค่าการส่งออกไปยังประเทศสหภาพยุโรปและจีนมีแนวโน้มลดลง(ตารางที่ 6.1)

ตารางที่ 6.1 มูลค่าการส่งออกสินค้าเป้าหมายของไทยไปประเทศเป้าหมาย

ประเทศเป้าหมาย	อาหารและเครื่องดื่ม	อัญมณีและเครื่องประดับ	เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ยานยนต์และชิ้นส่วน	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
สหภาพยุโรป	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น
สหรัฐอเมริกา	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ผันผวน
ญี่ปุ่น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
จีน	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น
ออสเตรเลีย	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น

ที่มา: การวิเคราะห์ของคณะวิจัย (ณ เดือนที่ 24 ของการศึกษา) (คู่ตัวเลขในผนวก ก.)

6.1.2 อัตราการเติบโตของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย

อัตราการเติบโตของมูลค่าหรือปริมาณการนำเข้าสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย ถ้าหากสินค้านำเข้าในทุกๆ ตลาดมีการขยายตัวตามสภาวะการณ์ขยายตัวของการค้าโลก แล้วหากสินค้าใดของไทยมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าการขยายตัวรวมของสินค้านำเข้าในตลาดนั้นๆ อาจเป็นการส่งสัญญาณให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเทศผู้นำเข้าสินค้าไทย โดยเฉพาะผู้ผลิตสินค้านิดเดียวกันในประเทศนั้นหรือในกลุ่มประเทศนั้น พังเล็งและคิดค้นหามาตรการต่างๆ เข้ามาควบคุมการนำเข้าสินค้าไทยก็เป็นได้

การศึกษาเบื้องต้นพบว่า สินค้าส่งออกของไทยในช่วงปี 2547-2551 มีอัตราการเติบโตของการนำเข้าของประเทศคู่ค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาทิ การนำเข้าอาหารและเครื่องดื่มจากไทยของสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ยกเว้นมูลค่าการนำเข้าอาหารและเครื่องดื่มจากไทยของจีนที่มีอัตราการเติบโตลดลง ส่วนการนำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับจากไทยของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และออสเตรเลียก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในขณะที่มูลค่านำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จากไทยของสหภาพยุโรปและญี่ปุ่น มีแนวโน้มลดลง ยกเว้นจีนที่มีอัตราการเติบโตของมูลค่านำเข้าที่ เพิ่มขึ้น (ในขณะที่การนำเข้าใน สหรัฐอเมริกามีอัตราค่อนข้างผันผวน) ในส่วนมูลค่าการนำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วนจากไทย พบว่า ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลียมีอัตราการเติบโตของมูลค่าการนำเข้าสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนจากไทยเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ สหภาพยุโรป และจีนมีอัตราการเติบโตของมูลค่าการนำเข้าจากไทยลดลง ส่วนมูลค่าการนำเข้าสิ่งทอและเครื่อง นุ่งห่มจากไทย พบว่าแต่ละตลาดมีแนวโน้มของอัตราการเติบโตที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในตลาดสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้น ขณะที่ตลาดสหรัฐอเมริกามีอัตรานำเข้าลดลง ส่วนในตลาดจีนและออสเตรเลียมีความผันผวน(ตารางที่ 6.2)

ตารางที่ 6.2 อัตราการเติบโตของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยในประเทศเป้าหมาย

ประเทศเป้าหมาย	อาหารและเครื่องดื่ม	อัญมณีและเครื่องประดับ	เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ยานยนต์และชิ้นส่วน	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
สหภาพยุโรป	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น
สหรัฐอเมริกา	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ผันผวน	เพิ่มขึ้น	ลดลง
ญี่ปุ่น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
จีน	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ผันผวน
ออสเตรเลีย	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	ผันผวน

ที่มา: การวิเคราะห์ของคณะวิจัย (ณ เดือนที่ 24 ของการศึกษา) (ดูตัวเลขในผนวก ก.)

6.1.3 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าไทยในประเทศเป้าหมาย

เมื่ออัตราการเติบโตของการส่งออกสินค้าไทยเพิ่มสูงขึ้น ส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยก็อาจจะสูงขึ้นด้วย หากเป็นเช่นนั้น สินค้าไทยอาจจะกลายเป็นเป้าหมายของประเทศผู้นำเข้าที่จะหันมาสนใจตรวจสอบสินค้าไทยว่าได้ดำเนินการตามมาตรฐานสินค้าหรือมาตรฐานต่างๆที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนดหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สินค้าไทยอาจมีความเสี่ยงที่จะได้รับอุปสรรคจากมาตรการอื่นๆที่มีไปทางเศรษฐกิจ เช่น หากสินค้าไทยเป็นวัตถุดิบในการผลิตภายในประเทศ ผู้ประกอบการในประเทศผู้นำเข้าอาจจะดำเนินการกระจายแหล่งนำเข้าสินค้า เพื่อเป็นการลดอำนาจการต่อรองของไทย หรือหากสินค้าไทยเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้นำเข้าในประเทศนั้น อาจกระจายแหล่งนำเข้าสินค้า เพื่อไม่ต้องการให้สินค้าไทยมีอิทธิพลต่อตลาดสินค้าในประเทศนั้นมากเกินไป เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในบางกรณี การนำเข้าสินค้าจากไทยบางชนิดมีการขยายตัวในอันดับสูงแต่ส่วนแบ่งตลาดมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ สินค้าชนิดนั้นก็ยังไม่เป็นการชี้ชัดได้ว่าจะมีการกีดกันทางการค้าเพิ่มขึ้น เพราะสินค้าไทยยังมิได้คุกคามผู้ผลิตในประเทศคู่ค้า หรือยังไม่มีอิทธิพลต่อราคาในประเทศนั้นๆ

การศึกษาเบื้องต้นพบว่า สินค้าส่งออกของไทยในช่วงปี 2550-2551 มีส่วนแบ่งตลาดในประเทศคู่ค้าจากการนำเข้าสินค้าไทยเพิ่มขึ้นที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนแบ่งตลาดอาหารและเครื่องดื่ม ในทุกประเทศ เป้าหมาย (ยกเว้นจีน) ส่วนแบ่งตลาดอัญมณีและเครื่องประดับ ในทุกประเทศเป้าหมาย (ยกเว้นสหภาพยุโรป) ส่วนแบ่งตลาดเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยในจีน ส่วนแบ่งตลาดยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยในญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดสินค้าที่มีแนวโน้มลดลง ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยในสหภาพยุโรปและจีน (ตารางที่ 6.3)

ตารางที่ 6.3 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าเป้าหมายของไทยในประเทศเป้าหมาย

ประเทศเป้าหมาย	อาหารและเครื่องดื่ม	อัญมณีและเครื่องประดับ	เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ยานยนต์และชิ้นส่วน	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
สหภาพยุโรป	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	ลดลง	ผันผวน
สหรัฐอเมริกา	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
ญี่ปุ่น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	ผันผวน
จีน	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ผันผวน
ออสเตรเลีย	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ผันผวน	เพิ่มขึ้น	ลดลง

ที่มา: การวิเคราะห์ของคณะวิจัย (ณ เดือนที่ 24 ของการศึกษา) (คู่ตัวเลขในบัพที่ 5)

6.1.4 ราคาสินค้าในประเทศเป้าหมาย

ในกรณีที่สินค้าไทยแข่งขันโดยตรงกับสินค้าที่ผลิตในประเทศ ผู้นำเข้า การเพิ่มขึ้นของปริมาณการนำเข้าสินค้าไทยจะมีผลโดยตรงต่อการอยู่รอดของอุตสาหกรรมนั้น หากสินค้าไทยสามารถแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศ ทั้งในด้านราคาและคุณภาพ (พิจารณาจากดัชนีชี้วัด Market Penetration Potential, Price Competitiveness และ Quality Competitiveness และ Product Popularity) โอกาสที่สินค้าไทยจะเผชิญกับมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs) จะมีมากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าไทยที่สามารถแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศผู้นำเข้าด้านราคาและคุณภาพ

การศึกษาเบื้องต้นพบว่า สินค้าส่งออกของไทยในช่วงปี 2547-2551 อาทิ อัญมณีและเครื่องประดับของไทยที่ส่งออกไปสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น มีแนวโน้มราคาผันผวน ในขณะที่ราคาของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลง ส่วนในตลาดสหรัฐอเมริกาและออสเตรียมีราคาค่อนข้างผันผวน สำหรับราคาส่งออกและเครื่องนุ่งห่มก็มีลักษณะผันผวนเช่นกัน (ยกเว้นตลาดสหรัฐอเมริกาและจีน ที่ราคามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น) (ตารางที่ 6.4)

ตารางที่ 6.4 ราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศเป้าหมาย

ประเทศเป้าหมาย	อาหารและเครื่องดื่ม	อัญมณีและเครื่องประดับ	เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ยานยนต์และชิ้นส่วน	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
สหภาพยุโรป	เพิ่มขึ้น	ผันผวน	ลดลง	ผันผวน	ผันผวน
สหรัฐอเมริกา	ผันผวน	ผันผวน	ผันผวน	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
ญี่ปุ่น	เพิ่มขึ้น	ผันผวน	ลดลง	เพิ่มขึ้น	ผันผวน
จีน	เพิ่มขึ้น	ผันผวน	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
ออสเตรเลีย	เพิ่มขึ้น	ผันผวน	ผันผวน	ผันผวน	ผันผวน

ที่มา: การวิเคราะห์ของคณะวิจัย (ณ เดือนที่ 24 ของการศึกษา) (ดูตัวเลขในผนวก ก.)

6.1.5 นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย

การศึกษาวเคราะห์จากปัจจัยกำหนดมาตรการจากบทที่ 2-5 และเอกสารทางวิชาการหลายชิ้นพบว่า ในช่วงปี 2540-2552 ที่ผ่านมา สินค้าส่งออกของไทยประเภท ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม อัญมณีและเครื่องประดับ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน ถูกประเทศคู่ค้าใช้นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น เช่น มาตรการ NTMs ของสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และออสเตรเลีย(ตารางที่ 6.5)

ตารางที่ 6.5 นโยบายการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศเป้าหมาย

ประเทศเป้าหมาย	อาหารและเครื่องดื่ม	อัญมณีและเครื่องประดับ	เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ยานยนต์และชิ้นส่วน
สหภาพยุโรป	เพิ่มขึ้น	มีน้อย	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
สหรัฐอเมริกา	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	n.a.	เพิ่มขึ้น
ญี่ปุ่น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
จีน	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	n.a.
ออสเตรเลีย	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	n.a.	n.a.

ที่มา: การวิเคราะห์ของคณะวิจัย (ณ เดือนที่ 24 ของการศึกษา)

หมายเหตุ: n.a. = not capable to access data/information during the study

มาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคนั้น ในบางครั้งก็ไม่สามารถจำแนก ได้อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของมาตรการเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น การกำหนดมาตรฐานสินค้าเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค และเป็นมาตรการที่บังคับใช้กับผู้ผลิตในประเทศของตน ดังนั้น มาตรการนี้ ก็ต้องบังคับใช้กับสินค้าที่นำเข้าด้วย ในอีกด้านหนึ่ง มาตรการดังกล่าวอาจ มีความประสงค์จะคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ผลิตในประเทศของตนไปในตัว มิเช่นนั้น หากสินค้าที่นำเข้า

มามีมาตรฐานต่ำกว่าและราคาถูกกว่า ก็ส่งผลให้ผู้ผลิตในประเทศเสียเปรียบ เนื่องจากผู้ บริโภคมี ความสามารถในการแยกแยะคุณภาพของสินค้าค่อนข้างต่ำ (ยกเว้นสินค้าที่สามารถจับต้องและ เห็นได้ ด้วยตาเปล่า) เพราะสินค้าส่วนใหญ่เป็น “Experienced Goods” กล่าวคือ ผู้บริโภคต้องได้ใช้สินค้าหรือ บริโภคสินค้านั้นก่อน จึงจะทราบได้ว่าคุณสมบัติเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่

และสืบเนื่องจากธรรมชาติของสินค้าที่ต้องมีการทดลองใช้ก่อน ประกอบกับ มาตรการที่ภาครัฐ ของประเทศผู้นำเข้ามีการควบคุมมาตรฐานแรงงาน ควบคุมมาตรฐานการปล่อยมลพิษ ควบคุม กระบวนการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ยิ่งทำให้ผู้ผลิตภายในประเทศมี “ความเสี่ยง” ที่ จะต้องเผชิญกับการสูญเสียโอกาสทางการแข่งขันทางการค้ากับสินค้านำเข้า ดังนั้น มาตรการ NTMs ต่างๆ (เช่น การติดฉลากอนุรักษสิ่งแวดล้อมและการไม่ใช้แรงงานเด็ก การได้รับใบรับรองมาตรฐานการ ผลิตที่ปลอดภัย การรับรองการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ฯลฯ) จึงเป็นไปเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ

ด้วยเหตุนี้เอง ประเทศผู้นำเข้าจึงจำเป็นต้องดำเนินมาตรการ NTMs มากมายเพื่อที่จะสามารถ ตรวจสอบถึงมาตรฐานสินค้าและมาตรฐาน กระบวนการผลิต ที่สามารถตรวจสอบได้ (อาจจะเริ่มต้น ตั้งแต่วัตถุดิบ การ ของสินค้านำเข้าด้วย เพื่อรักษามลประโยชน์ทั้งของผู้ บริโภคและผู้ผลิต ตัวอย่างเช่น US FDA ตรวจพบ “การฝ่าฝืนกฎระเบียบ” ของสินค้านำเข้า ในช่วงปี 2541- 2547 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 5,360 เป็น 10,735 กรณี และสาเหตุของการฝ่าฝืนได้แก่ การผิดระเบียบการปิดฉลาก 23,065 รายและ การมีสารปนเปื้อน 45, 941 ราย [FDA Import Refusal Reports อ้างใน วคิน ศิวสุชาติ (2553)]

ยิ่งกว่านั้น มาตรการการคุ้มครองผู้ผลิตจะมีความเข้มงวดมากขึ้น เมื่อเศรษฐกิจภายในประเทศ มีความซบเซาหรือเกิดวิกฤตเศรษฐกิจภายในประเทศ ดังเช่น กรณีของสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 2009 มี การให้เงินอุดหนุน (subsidy) ช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเพิ่มขึ้นใน อัตราร้อยละ 22 ของปี ค.ศ. 2008 [Gamberoni และ Newfarmer, 2009] มาตรการให้เงินอุดหนุนนี้ก็จัดว่า เป็น NTMs ประเภทหนึ่งด้วยเช่นกัน เพราะเป็นมาตรการที่เป็นการช่วยเหลือผู้ผลิตภายในประเทศ และ อาจจะเป็น “อุปสรรค” สำหรับสินค้านำเข้านั่นเอง

โดยภาพรวมแล้วอาจสรุปได้ว่า “ตัวชี้วัดจับตา” ที่การศึกษาวิจัย นี้เสนอนั้นจะเป็น “ตัวแปรเฝ้า ระวัง” ที่สำคัญที่อาจจะถูกมาตรการ NTMs อย่างเข้มงวดสำหรับผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม อัญมณี และเครื่องประดับ และยานยนต์และชิ้นส่วน เพราะ “ตัวชี้วัดจับตา” เหล่านี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 6.6) ในขณะที่ “ตัวชี้วัดจับตา” ของสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม นั้นมีแนวโน้มลดลง ซึ่งอาจจะดูราวกับว่า อาจจะไม่ได้อยู่ภายใต้มาตรการ NTMs แต่ในความเป็นจริง ผู้ประกอบการไทยก็ยังต้ องเผชิญกับมาตรการ NTMs อย่างค่อนข้างเข้มงวด เช่น มาตรฐานสินค้า (องค์ประกอบสารเคมีและสารอันตราย) มาตรฐานกระบวนการผลิต และมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ อยู่ดี ดังนั้น “ตัวแปรเฝ้าระวัง” ที่มีตัวแปรทางเศรษฐกิจอย่างเช่นตัวชี้วัดจับตาที่เสนอนี้ น่าจะมี ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน (เช่น บัณฑิตกำหนดมาตรการ NTMs ที่เป็นทั้งปัจจัยภายในและ ภายนอก ดังที่กล่าวในบทที่ 4)

ตารางที่ 6.6 สรุปตัวชี้วัดของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย

ตัวชี้วัด	อาหารและเครื่องดื่ม				วัตถุดิบและเครื่องประดับ				เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์				ยานยนต์และชิ้นส่วน	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
	EU (27)	ญี่ปุ่น	USA	จีน	USA	ญี่ปุ่น	จีน	ออสเตรเลีย	EU (27)	ญี่ปุ่น	จีน	ญี่ปุ่น		
มูลค่าการส่งออก	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
อัตราการเติบโต	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
ส่วนแบ่งทางการตลาด	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
ราคาสินค้าในประเทศคู่ค้า	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
ต้นทุนในประเทศคู่ค้า	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
นโยบายของประเทศคู่ค้า (กฎระเบียบต่างๆ)	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น

ที่มา: การวิเคราะห์ของคณะวิจัย (ณ เดือนที่ 24 ของการศึกษา) (และตัวเลขในผนวก ก.)

6.2 มาตรการ NTMs ของประเทศผู้นำเข้าที่อาจเป็นอุปสรรคทางการค้าของไทย

6.2.1 มาตรการภายใต้ความตกลง SPS และ TBT

ประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปจำนวนมาก ประเทศไทยอาจต้องเผชิญกับการใช้มาตรการ SPS จากประเทศคู่ค้า และแนวโน้มอาจจะมีมากขึ้น สำหรับองค์กรของภาครัฐและของภาคเอกชนไทยจะต้องคอยติดตามขั้นตอนใหม่ๆ หรือหลักวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ ที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษายு่ตลอด เนื่องจากฝ่ายไทยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอสำหรับตรวจสอบว่า มาตรการ SPS ที่ประเทศผู้นำเข้าหยิบยกขึ้นมาอ้างเพื่อกีดกันสินค้าของไทยนั้นเป็นไปตามหลักการของความตกลง SPS หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 2 เรื่องสำคัญดังนี้ คือ (ก) การตรวจสอบมาตรการ SPS ว่าเป็นมาตรการที่มีการประเมินความเสี่ยงหรือยัง มีการอาศัยหลักการทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือไม่ และ มีการกำหนดระดับการคุ้มครองที่เหมาะสมเท่าใด เป็นต้น และ (ข) การขอความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ จากประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศคู่ค้า ในการติดตามและปฏิบัติตามมาตรการของ SPS ของประเทศคู่ค้า

ส่วนความตกลง TBT นั้นเน้นเรื่อง “ข้อกำหนดทางเทคนิค” ทั้งที่เป็นกฎระเบียบทางเทคนิค (Technical Regulation) และ กฎเรื่องมาตรฐาน (Standard) โดย ความแตกต่างระหว่างข้อบังคับทางเทคนิคกับมาตรฐานคือ “ข้อบังคับทางเทคนิค” เป็นข้อกำหนดทางเทคนิคเชิงบังคับ ส่วน “มาตรฐาน” เป็นข้อกำหนดทางเทคนิคเชิงสมัครใจ สินค้าที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดทางเทคนิคไม่สามารถจำหน่ายได้ แต่สินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานยังสามารถจำหน่ายได้ ดังนั้น ข้อกำหนดทางเทคนิคอาจเป็นอุปสรรคทางการค้าได้ เนื่องจากแต่ละประเทศกำหนดข้อกำหนดทางเทคนิคที่หลากหลายและแตกต่างกัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้ส่งออกไทยอาจจะได้รับผลกระทบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ สร้างต้นทุนการแสวงหาข้อมูลและการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางเทคนิค นอกจากนี้ องค์การภาครัฐและผู้ประกอบการไทยยังต้องศึกษา “มาตรฐานระหว่างประเทศ” ให้ถ่องแท้ เพราะความตกลง TBT และ SPS ใช้มาตรฐานระหว่างประเทศเป็นพื้นฐานในการกำหนดข้อบังคับทางเทคนิค [สิทธิกร นิพนยะ, 2553]

6.2.2 มาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญา

องค์กรระหว่างประเทศ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา พยายามผลักดันให้ประเทศสมาชิกต้องทำการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่ต่ำกว่าในระดับของการคุ้มครองที่กำหนดไว้ในความตกลง TRIPs แรกกุดันดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องมีการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศ ให้สอดคล้องกับข้อตกลง TRIPs ประกอบกับ การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้ประเทศไทยต้องมีการแก้ไขหรือบัญญัติกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามข้อตกลงระหว่าง

ประเทศนี้ ยังทำให้ประเทศไทยต้องจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ขึ้นมาเพื่อรองรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและทรัพย์สินทางปัญญา

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่คาดกันว่าการใช้ประเด็นด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็น เงื่อนไข ในการค้าระหว่างประเทศ ย่อมสร้างต้นทุน ให้แก่ประเทศไทย ที่ส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย (ก) การปรับระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ให้สูงขึ้นของภาครัฐ (ข) การจ่ายเงินเพิ่มขึ้นสำหรับค่าลิขสิทธิ์ และ สิทธิบัตร ของภาคเอกชนไทย ถ้าต้องการผลิตสินค้าที่มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (ค) การขาดโอกาสในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก ทั้งที่เป็นสินค้าที่พัฒนาขึ้นมาก่อนบริษัทต่างชาติจะดำเนินการจดทะเบียนสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ และ (ง) การขาดโอกาสในการศึกษาสินค้าของต่างประเทศ เพื่อพัฒนาต่อยอด [พีระ เจริญพร, 2553]

ในอีกด้านหนึ่ง การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็เป็นการกีดกันทางการค้าอย่างหนึ่งเพราะทำให้ประเทศผู้ผลิตสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิตสินค้าชนิดนั้น แต่ในขณะที่เดียวกันประเทศดังกล่าวก็ไม่สามารถผลิตสินค้าชนิดอื่นๆ ที่ “เหมือนกับ” สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอื่นได้ นอกจากจะต้องดำเนินการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ประเทศของตนเอง ด้วยเหตุนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงเปรียบเสมือน Barrier to Entry ที่ประเทศต่างๆ ต้องมีต้นทุนเพิ่มขึ้นในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งในด้านต้นทุนในการออกกฎหมายภายใน ประเทศในการให้ความคุ้มครองเพื่อให้สินค้าของตนได้รับความคุ้มครองจากประเทศอื่นๆ ต้นทุนในการศึกษาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และต้นทุนในพิสูจน์การละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ [พีระ เจริญพร, 2553]

สำหรับกรณี การคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้กรอบ TRIPs นั้น จะมีความยากค่อนข้างมากในการพิจารณาว่าการคุ้มครองนั้นจะไม่ทำให้เจ้าของผลงานหรือผู้ทรงสิทธิเสียหายมากจนเกินไป ในปัจจุบันขอบเขตของการคุ้มครองลิขสิทธิ์จากงานวรรณกรรมและศิลปกรรมให้รวมถึงการคุ้มครองโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และการรวบรวมข้อมูลหรือฐานข้อมูล และความตกลง TRIPs ยังให้การคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องอีกด้วย โดยการขยายการคุ้มครองให้รวมถึงนักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง (การบันทึกเสียง) และองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ ทั้งนี้ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ประเภท “เพลง” หรือ “การแสดง” หรือ “ภาพยนตร์” มักจะมีข้อพิพาทค่อนข้างมาก เนื่องจาก มีกรอบแนวคิดที่แตกต่างกันระหว่างการนำเสนอเผยแพร่ผลงาน ตัวอย่างเช่น

ในการกำหนด สิทธิการเผยแพร่เสียงแพร่ภาพ ได้สำหรับในสถานประกอบการบางแห่ง อาจจะเป็นการลิดรอนโอกาสของผู้ทรงสิทธิ (เจ้าของผลงาน หรือ ผู้ที่ได้รับสิทธิในการเผยแพร่) ในการได้รับประโยชน์ทางพาณิชย์ กล่าวคือ ถ้าหากมีการแยกตลาดออกเป็น “ตลาดดนตรีแสดงสดและดนตรีที่ยังมิได้ทำเป็นอัลบั้ม” จาก “ตลาดดนตรีที่มีการแพร่ภาพแพร่เสียง” การให้สิทธิการแพร่ภาพแพร่เสียง (บันทึกการแสดง หรือ รายการ สารคดี หรือ การแพร่ภาพรายการของเครือข่ายถ่ายทอดสัญญาณ) แก่บางสถานประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการที่มีขนาดใหญ่ ย่อมเป็นการขัดขวางการแสวงหาประโยชน์ของอีกตลาดหนึ่งได้ ซึ่งจะทำให้รายได้ของเจ้าของสิทธิไม่มากเท่าที่ควรจะเป็น นั่นเอง [สิทธิกร นิพนธ์, 2553]

ดังนั้น หากประเทศใดมีการออกกฎหมายที่คุ้มครองเรื่องลิขสิทธิ์ที่มีหลักการแตกต่างกัน เช่น บางประเทศไม่เข้มงวดกับการคุ้มครองฯ ก็อาจจะมีการละเมิดลิขสิทธิ์ (เช่น ผลิตเทปเพลงหรือ แผ่นภาพยนตร์ออกมาโดยมิได้เสียค่าลิขสิทธิ์ตามที่ตกลงไว้ หรือการเพิ่มช่องสัญญาณแพร่เสียงแพร่ภาพโดยมิได้จ่ายค่าลิขสิทธิ์การฉายภาพยนตร์หรือเพลง ฯลฯ) ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์ที่เป็น ทั้งชาวพื้นเมืองและชาวต่างชาติก็จะได้รับความเดือดร้อน (นั่นคือ มีรายได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น) สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว หากถูกละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวในประเทศกำลังพัฒนา ภาครัฐ ของประเทศพัฒนาแล้วก็จะดำเนินการเรียกร้องหรือตอบโต้หรือหามาตรการ NTMs มาต่อรองเพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาออกมาตรการเข้มงวดขึ้น ดังเช่นที่สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการตัด GSP สำหรับสินค้าไทย เมื่อทางสหรัฐอเมริกาพบว่าประเทศไทยมีความหย่อนยานในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสินค้าของตน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ก็จะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อการส่งออกของไทย และก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ค้าขายสินค้า (ที่ละเมิดลิขสิทธิ์มา) ในประเทศไทย และส่งผลให้ผู้บริโภคชาวไทยต้องเสียเงินซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้น (เพราะการขายสินค้านั้นได้ดำเนินการจ่ายค่าลิขสิทธิ์แล้ว หรืออาจจะมีต้นทุนในการลักลอบผลิตที่สูงขึ้น หรือ เกิดตลาดมืดนั่นเอง)

6.2.3 มาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ

มาตรการด้านการขนส่งทางอากาศที่อาจจัดว่าเป็นมาตรการ NTMs อันอาจส่งผลต่อการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ (ก) การจัดสรรเวลาสำหรับการจราจรทางอากาศ ณ ท่าอากาศยาน (ข) โอกาสที่จะเกิดการฮั้วราคาค่าระวางสินค้าของบางสายการบิน (ค) การบังคับใช้มาตรการควบคุมมลพิษทางเสียงที่ส่งผลต่อการลงทุนเปลี่ยนแปลงเครื่องยนต์และเส้นทางบิน และ (ง) มาตรการควบคุม การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากเครื่องบิน (ภายใต้กรอบการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตามพันธกรณีของพิธีสารเกียวโต ตามอนุสัญญา UNFCCC)

มาตรการด้านการขนส่งทางอากาศนี้ แม้ว่าจะถูกกำหนดโดยประเทศผู้ให้บริการท่าอากาศยาน และการจัดการด้านการบิน ก็เป็นไปเพื่อคุ้มครองธุรกิจสายการบินสัญชาติเดียวกับประเทศตน นอกจากนี้ ธุรกิจสายการบินของหลาย ประเทศเป็นการดำเนินการให้บริการที่มีลักษณะเพื่อการค้าระหว่างประเทศ (ให้บริการขนส่งระหว่างประเทศ) มากกว่าเพื่อบริการภายในประเทศ ดังนั้น การส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ ย่อมน่าจะเป็นผลดีต่อผู้บริโภค

แต่กระนั้น การบริการดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของอากาศยาน (เครื่องบิน) ซึ่งมีผู้ผลิตเครื่องบินในโลกนี้เพียงไม่กี่ราย ดังนั้น มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของสนามบินหรือท่าอากาศยานในประเทศต่างๆ (มาตรการด้านเสียงและการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก) จึงขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีของบริษัทผู้ผลิตเครื่องบินเป็นสำคัญ มิใช่การจัดการของธุรกิจสายการบิน หรือลักษณะการบินของนักบิน ประเด็นที่น่าติดตามต่อไปว่า มาตรการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากธุรกิจการบินของ

สหภาพยุโรปนั้น จะสามารถทำให้ธุรกิจสายการบินผลักดันหรือเรียกร้องให้ “บริษัทผู้ผลิตเครื่องบิน” เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้หรือไม่

โดยทั่วไปที่ค้นพบคือ มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการบินดังกล่าวข้างต้น จะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่งทางอากาศ (ธุรกิจสายการบิน) ต้องเผชิญกับต้นทุนที่สูงขึ้น และอาจส่งผลต่อการลดภาระต้นทุนเหล่านี้ไปยังผู้ให้บริการ (ธุรกิจการส่งออก) หรือผู้บริโภค (นักท่องเที่ยว หรือ นักเดินทาง) ได้ มากกว่าที่จะผลักดันไปยังบริษัทผู้ผลิตเครื่องบิน เพราะธุรกิจการบินระหว่างประเทศของประเทศกำลังพัฒนา มักจะมีลักษณะเป็น “ผู้นำ” ทางการตลาด (การให้บริการการขนส่งทางอากาศ) ในประเทศที่ต้นถือสัญชาติ และมักเป็นรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมยังเป็น “มาตรการฝ่ายเดียว” ที่มีได้เกี่ยวข้องกับองค์การการบินระหว่างประเทศ หรือ เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบทางด้านท่าอากาศยานที่มีลักษณะเป็นสากล (หรือมีกฎระเบียบขั้นต่ำที่แต่ละประเทศสมาชิกขององค์การการบินร่วมกันกำหนด) ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ธุรกิจสายการบินจะผลักภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดจากมาตรการ NTMs ไปยังผู้ให้บริการ (ไม่ว่าจะมีลักษณะเป็นการส่งออกหรือการนำเข้าบริการขนส่งทางอากาศก็ตาม)

6.2.4 มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการใช้ในประเทศคู่ค้าของไทยนั้น มีทั้งมาตรการแบบบังคับและมาตรการแบบสมัครใจ มาตรการแบบบังคับบางประเภทเป็นมาตรการที่อยู่ภายใต้กรอบของความตกลงองค์การการค้าโลก เช่น ความตกลงด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) ความตกลงด้านการตอบโต้การอุดหนุน (SCM) ซึ่งเป็นความตกลงที่ยินยอมให้แต่ละประเทศสมาชิกสามารถออกกฎเกณฑ์เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน พืชและสัตว์ภายในประเทศ แต่มาตรการแบบบังคับบางประเภทเป็นมาตรการที่ บังคับฝ่ายเดียว โดยประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศไม่ได้มีมาตรการเช่นเดียวกัน แต่มาตรการเหล่านี้ก็ไม่ได้ขัดกับความตกลงดังกล่าว เช่น การกำหนดให้ติดฉลากผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (จากกระบวนการผลิต และการใช้ ตลอดจนการกำจัดซาก) การกำหนดมาตรฐาน Good Agricultural Practice (GAP) ที่ใช้ในกระบวนการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร และการกำหนดมาตรฐาน Good Manufacturing Practice (GMP) ที่ใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าแปรรูปอาหาร มาตรการด้านภาษีคาร์บอนสำหรับสินค้าที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระหว่างการผลิต (โดยเก็บภาษีบนพื้นฐานของค่า Embodied/Embedded in Goods) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการแบบสมัครใจของภาคเอกชนที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น การติดฉลากปลอดสารเคมีหรือไร้สารเคมีบนผลิตภัณฑ์อาหารประเภท Organic Food การติดฉลาก Carbon Footprint เพื่อบอกปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในกระบวนการผลิตสินค้า ซึ่งเป็นการตระหนักถึงปัญหาโลกร้อนของผู้ผลิต เป็นต้น

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตสินค้าของไทยหากต้องการส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศที่มีกฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อมและการรณรงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เข้มข้นมากกว่าประเทศอื่นๆ **ผลกระทบ** ดังกล่าว ได้แก่ (ก) การปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด เช่น มาตรฐาน GAP (ข) การปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวอาจจะสร้างภาระต้นทุนในการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น (ค) การปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว อาจจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการขอใบรับรอง ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่บริษัทที่บริษัทผู้นำเข้าต่างชาติรับรอง ซึ่งมักเป็นบริษัทต่างชาติ (ง) การติดตามความเคลื่อนไหวของมาตรการที่เกี่ยวข้องในอนาคต ของประเทศคู่ค้าอย่างใกล้ชิด เช่น การติดฉลากคาร์บอน และการจัดเก็บภาษีคาร์บอนที่ฝังมาในสินค้า (embodied or embedded carbon in goods) ซึ่งอาจจะบังคับใช้กับทั้งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภายในประเทศและที่นำเข้าจากต่างประเทศ เป็นต้น และ (จ) หากกฎหมายสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีการบังคับใช้มาตรการปรับค่าคาร์บอนฝังในสินค้าที่นำเข้ามา จากต่างประเทศ (Border Carbon Adjustment: BCA) จริง ซึ่งอาจจะใช้มาตรการบังคับซื้อใบอนุญาตการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือมาตรการเสียค่าธรรมเนียมพิเศษ มาตรการแบบ BCA นี้อาจจะส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ทั้งในการกำจัด ก๊าซเรือนกระจกจากการ ผลิตและในการปรับเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และลดการใช้พลังงาน

6.3 ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อเศรษฐกิจไทย

ในการวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อเศรษฐกิจไทยของการศึกษานี้ จะเป็นการวิเคราะห์แนวโน้มหรือทิศทาง และการวิเคราะห์ผลเสียที่เป็นมูลค่าในบางกรณีหรือ วิเคราะห์ผลกระทบอย่างคร่าวๆ เท่านั้น ส่วนการวิเคราะห์ผลกระทบในภาพรวมหรือในเชิงลึกนั้น ต้องอาศัยการศึกษาอื่นๆ ประกอบต่อไป การวิเคราะห์ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยของการศึกษานี้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการไทย (หัวข้อ 6.3.1) ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ (หัวข้อ 6.3.2) ปริมาณการส่งออกของไทย (หัวข้อ 6.3.3) การขยายตลาดการส่งออกของไทย (หัวข้อ 6.3.4) และ การแข่งขันภายในประเทศ (หัวข้อ 6.3.5)

อนึ่ง มาตรการ NTMs จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยมากหรือน้อยเพียงใดนั้น อาจจะต้องใช้ดุลยพินิจในเบื้องต้นว่า สินค้าส่งออกของไทยนั้นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมากน้อยเพียงใด โดยอาจจะพิจารณาจากสัดส่วนการส่งออกสินค้านั้นต่อมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทย หรืออาจจะพิจารณาว่าการผลิตสินค้านั้นมีการจ้างงานภายในประเทศมากน้อยเพียงใด หรือเกี่ยวกับผู้ประกอบการ ขนาดกลางและขนาดเล็กเพียงใด เป็นต้น หลักเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าวจะช่วยให้ภาครัฐสามารถ จัดลำดับความสำคัญของผลกระทบได้บ้าง

6.3.1 ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการไทย

ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการไทยอาจจะเพิ่มขึ้นก็ได้ หากต้องปฏิบัติตามมาตรฐาน NTMs ซึ่งอาจเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจไทยที่อาจมีสินค้าดีมีคุณภาพหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อนึ่ง ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นนี้อาจจะมีสัดส่วนต่อต้นทุนทั้งหมดที่แตกต่างกันไป ตามประเภทของผลิตภัณฑ์

ต้นทุนของผู้ประกอบการที่เพิ่มมากขึ้นนี้อันเนื่องมาจากความเข้มงวด ของมาตรการ NTMs ของประเทศผู้นำเข้าที่เพิ่มมากขึ้นนั้น ย่อมส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องปรับกระบวนการผลิต การจ้างงาน การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรองรับการพัฒนาสินค้าและการทดสอบสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดโดยประเทศผู้นำเข้า

มาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมอาหารทั้งที่กำหนดโดยภาครัฐและและภาคเอกชนของประเทศคู่ค้าของไทย เริ่มมีความเข้มงวดเพิ่มมากขึ้นเพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้บริโภคในประเทศผู้นำเข้า มาตรการต่างๆ เหล่านี้มีผลบังคับใช้โดยตรงและโดยอ้อมและสร้างต้นทุนให้กับผู้ประกอบการของไทย (รวมทั้งผู้ส่งออกของประเทศต่างๆ ที่ส่งสินค้าออกไปยังประเทศคู่ค้าเดียวกับของไทย) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนกรณีของประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs ได้แก่

- ในการนำเข้าอาหารของยุโรป กล่าวคือ กรณีที่สหภาพยุโรปออก Directive ขยายเวลาห้ามการนำเข้าอาหารที่ยังไม่ได้ปรุงสุกจากประเทศไทยและประเทศใน กลุ่มเอเชียต่างๆ ที่มีความเสี่ยงต่อโรคไข้หวัดนก (HPAI) ผลของมาตรการนี้ทำให้ผู้ผลิตไทยมีต้นทุนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 3-5 ในช่วงครึ่งปีแรก (2551)

- มาตรการการติดฉลากที่สหรัฐอเมริกาบังคับใช้กับสินค้าอาหารส่งออกของไทย
- การตรวจสอบสารตกค้างในผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากไทยของญี่ปุ่น

สำหรับในภาคอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และ ผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับ ในขณะนี้และในอนาคตมาตรการ NTMs กำลังจะเน้นไปในการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (เพื่ออนุรักษ์และคุ้มครองธรรมชาติและสุขภาพของประชาชนในประเทศผู้นำเข้า) และ ด้านมนุษยธรรม (การคุ้มครองนักรบเมือง การคุ้มครองแรงงานเด็ก) โดยเฉพาะมาตรการที่กำหนดโดยภาครัฐ ของประเทศสหภาพยุโรปและญี่ปุ่น ผลกระทบจากมาตรการ NTMs ได้แก่

- สหภาพยุโรปกำหนดให้ “ผู้ผลิต” สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ในหลายเรื่อง โดยสินค้าชนิดหนึ่ง ๆ มีมาตรฐานที่ต้องตรวจสอบมากกว่า 1 มาตรฐาน อาทิ มาตรฐานของ WEEE, RoHS, REACH เป็นต้น ดังนั้น ผู้ผลิตของไทยก็ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบนี้ด้วย ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้ทำให้ผู้ ผลิตมีต้นทุนสูงขึ้น และในบางกรณียัง ต้องต่ออายุผลการทดสอบ (ว่าเป็นไปตามมาตรฐาน) เป็นระยะๆ และบางครั้งต้องตรวจสอบมาตรฐานที่ต่างประเทศ แม้ว่า การปฏิบัติตามระเบียบและมาตรฐานเหล่านี้จะต้องกระทำกันทุกราย แต่ผู้ประกอบการไทยอาจจะมี ความเสียเปรียบที่ต้องเผชิญกับการเพิ่มขึ้นของต้นทุน (marginal cost) ที่อาจจะสูงกว่าผู้ผลิตในประเทศ

คู่ค้า (เพราะการตรวจสอบมาตรฐานต่าง ๆ นั้น ผู้ประกอบการไทยต้องจ่ายเงินไปให้กับบริษัทต่างชาติที่ดำเนินการตรวจสอบ และสถาบันหรือองค์กรที่ดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานเหล่านี้ในประเทศไทยยังมีขีดจำกัดอยู่) ทำให้ความสามารถในการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการไทยลดลงได้

- ญี่ปุ่นออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้า 4 รายการ คือ เครื่องปรับอากาศ เครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น และเครื่องซักผ้า ว่าต้องมีอัตราการกลับมาใช้ใหม่ไม่น้อยกว่าค่าที่รัฐบาลกำหนด และเนื่องด้วยประเทศไทยมีสัดส่วนการส่งออกสินค้าทั้ง 4 รายการนี้ไปยังญี่ปุ่นค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้ส่งออกของไทยอาจจะต้องมีต้นทุนในการบริหารจัดการเรื่องเครื่องใช้ไฟฟ้าในการรีไซเคิลตามที่กฎหมายระบุ (แม้ว่ากฎหมายการจัดเก็บผลิตภัณฑ์เพื่อการรีไซเคิลนี้ จะระบุให้ผู้บริโภคเป็น ผู้รับภาระค่าทิ้งเครื่องใช้ไฟฟ้าก็ตาม ซึ่งต้องจ่ายให้ผู้ค้าปลีกประมาณ 2,500-5,000 เยนต่อชิ้น และผู้ค้าปลีกก็นำเงินส่วนนี้ส่งให้แก่ผู้ผลิตต่อไปเพื่อดำเนินการรีไซเคิล)

- สหรัฐอเมริกาออกกฎหมายเกี่ยวกับ Clean Diamond Act เพื่อให้ผู้ส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับไปยังสหรัฐอเมริกามีใบรับรอง Kimberly Process Certification และการออกกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการฟอกเงินโดยให้มีการจัดทำเอกสารทางการเงินและเอกสารต่างๆ ที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่ากระทำตามกฎหมายการฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องการติดตามผลิตภัณฑ์และการระบุแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการเพิ่มต้นทุนให้กับผู้ส่งออกของไทยไม่มากนัก

6.3.2 ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ

ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศของผู้ส่งออกไทยอาจจะเพิ่มขึ้น หากต้องปฏิบัติตามมาตรการ NTMs อื่นๆ ผู้ประกอบการแต่ละรายอาจจะเผชิญภาระต้นทุนธุรกรรมเช่น สัดส่วนต้นทุนธุรกรรมต่อยอดขาย ที่ไม่เท่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้ประกอบการรายเล็ก กับผู้ประกอบการรายใหญ่

การปรับกระบวนการผลิต การจ้างงาน การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรองรับกับมาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดโดยประเทศผู้นำเข้าเหล่านี้สร้างต้นทุนธุรกรรมให้กับผู้ประกอบการ เช่น การติดต่อบริษัทต่างประเทศเพื่อรับรองมาตรฐานสินค้าหรือรับรองกระบวนการผลิต ฯลฯ ทำให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนที่สูงกว่าคู่แข่ง โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็น SMEs ซึ่งมีข้อจำกัดด้านเงินทุนและเทคโนโลยีที่จะสามารถเข้าถึงหรือนำมาใช้ในการกระบวนการผลิตได้ เมื่อผู้ประกอบการประเภท SMEs ไม่สามารถปรับตัวได้ทันที จะทำให้ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการลดลงและสูญเสียส่วนแบ่งตลาด

นอกจากนี้ ความเข้มงวดของการตรวจสอบที่มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ผลิตของไทย โดยเฉพาะผู้ผลิต SMEs ซึ่งปรับตัวได้ยาก ในขณะที่ผู้ประกอบการรายใหญ่สามารถอาศัย Economies of Scale ในการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อปรับมาตรฐานใช้ในการผลิตได้ จึงทำให้ผู้ผลิต SMEs ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการขนาดใหญ่ได้

การกำหนดให้ใช้มาตรการใหม่ๆ ของประเทศคู่ค้า อาจส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการค้า เช่น มาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปให้ความสนใจและกำลังพิจารณาเพื่อกำหนดบังคับใช้ในอนาคตที่เกี่ยวกับ Border Carbon Adjustment (BCA) ซึ่งประกอบด้วย (ก) การตรวจวัดปริมาณคาร์บอนในสินค้า (embodied carbon in goods) เพื่อจัดทำรายงาน Carbon Footprint หรือ ฉลากคาร์บอนและ (ข) มาตรการการจัดเก็บภาษีคาร์บอน (หรืออาจจะเป็นมาตรการใดก็ได้ที่สามารถเทียบเท่าการจัดเก็บภาษีคาร์บอน) มาตรการเหล่านี้สามารถช่วยคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าในประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป แต่อาจมีส่วนเพิ่มต้นทุนธุรกรรมให้กับผู้ส่งออกไทย เช่น ต้นทุนการจ้างบริษัทตรวจวัด Embodied Carbon in Goods หรือ Embedded Carbon in Goods เป็นต้น

นอกจากนี้อาจสร้างต้นทุนธุรกรรมอีกประการหนึ่งคือ ผู้นำเข้าสินค้าบางประเภทอาจจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อใบอนุญาตปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก ภายใต้ร่างกฎหมายเกี่ยวกับพลังงานและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของสหรัฐอเมริกา (ไม่ว่าจะเป็นร่างกฎหมายของ Dingell-Boucher ก็ดี หรือร่าง American Energy Security Act ก็ดี) หากพบว่าสินค้าที่นำเข้านั้นมาจากกระบวนการผลิตที่มีการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงกว่าสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา ถ้าการผลิตสินค้านั้นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายการควบคุมการลดก๊าซเรือนกระจก ด้วยเหตุนี้ ภายใต้กฎหมายนี้ ทำให้ผู้นำเข้าสหรัฐอเมริกาจะต้องมี ภาระในการแสดงตัวเลข เกี่ยวกับระดับการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อสินค้าแต่ละชิ้น (เช่น ตัวเลขด้าน Embedded Carbon หรือ Embodied Carbon in Goods) ดังนั้น ผู้ผลิตในประเทศไทย ก็ต้องมีภาระในการจัดทำตัวเลขเสนอแก่ผู้นำเข้าสหรัฐอเมริกาด้วย และอาจจะต้องรับภาระบางส่วนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการซื้อใบอนุญาตก็ได้

ตัวอย่างการคำนวณรายจ่ายเพื่อซื้อใบอนุญาตปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก คือ หากสมมติให้ราคาใบอนุญาตที่ซื้อขายในตลาดของสหรัฐอเมริกาเท่ากับ 20 ดอลลาร์ต่อตันคาร์บอน¹ และจากการคำนวณเบื้องต้นของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการผลิตแผ่นเหล็กของไทย พบว่า สินค้าเหล็กของไทยมีปริมาณคาร์บอนฝังในสินค้าเท่ากับ 0.4721 ตันต่อเหล็ก 1 ตัน² ในขณะที่การผลิตเหล็กของสหรัฐอเมริกามีปริมาณคาร์บอนฝังในสินค้าเท่ากับ 1 ตันต่อเหล็ก 1 ตัน³ ซึ่งนับว่าสูงกว่าของไทย แต่กฎหมายสหรัฐอเมริกามีเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างจริงจัง⁴ ก็จะทำให้

¹ อ้างจาก WRI (2008: 26) ที่ระบุว่า การซื้อขายใบอนุญาตการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะอยู่ในระดับ 20 ดอลลาร์ต่อตันคาร์บอน

² อ้างถึงรายงานความก้าวหน้าของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวិธีการประเมินความรับผิดชอบร่วมในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากอุตสาหกรรมระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งทางตรงและทางอ้อมในปี 2543

³ WRI (2008: 47) Table 3.4 โดยในปี ค.ศ. 2005 การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางตรงประมาณ 0.4 ตันต่อเหล็ก 1 ตัน และปล่อยทางอ้อมประมาณ 0.6 ล้านตัน ทั้งนี้การผลิตเหล็กในสหรัฐอเมริกามักเป็นการผลิตแบบ electric arc furnaces

⁴ ปริมาณการอนุญาตให้ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งหมด (total allowance) จะลดลงจาก 5,025 ล้านตันในปี ค.ศ. 2013 เป็น 4,736 ล้านตันในปี ค.ศ. 2023 และ 2,890 ล้านตันในปี ค.ศ. 2033 และ 1,148 ล้านตันในปี ค.ศ. 2050 ตามลำดับ [อ้าง

ปริมาณคาร์บอนฝังในสินค้าต้องลดลงจากนี้ นั่นหมายความว่า หากผู้ผลิตหลักในสหรัฐอเมริกาสามารถลดปริมาณคาร์บอนฝังในสินค้าได้ (สมมติ) 0.400 ตันต่อเหล็ก 1 ตัน ในขณะที่การผลิตของไทย ไม่เปลี่ยนแปลง นั่นคือ ผู้นำเข้าของสหรัฐอเมริกาต้องซื้อใบอนุญาตการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวน 0.0721 ตันต่อเหล็ก 1 ตัน (เท่ากับ 0.4721-0.400) ดังนั้น ถ้าสมมติให้ไทยมีการส่งออกเหล็ก (HS 72) ไปสหรัฐอเมริกาประมาณ 220 แสนตันต่อปี ผู้นำเข้าก็ต้องซื้อใบอนุญาตปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก 15,862 ตันคาร์บอนฯ คิดเป็นจำนวนเงิน 317,240 ดอลลาร์ ซึ่งเทียบเท่าร้อยละ 0.09 ของมูลค่าการส่งออกเหล็กไปยังสหรัฐอเมริกา (หรือ 11.103 ล้านบาทต่อปี) เป็นต้น

6.3.3 ปริมาณการส่งออกของไทย

ปริมาณการส่งออกของไทยไปยังประเทศเป้าหมาย ซึ่งอาจจะลดลงก็ได้ ถ้าผู้ประกอบการไทยไม่สามารถเผชิญกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ได้หรือไม่สามารถปรับตัวรับมือกับมาตรการ NTMs ได้ ในบางกรณีปริมาณการส่งออกอาจจะเพิ่มขึ้นก็ได้ ถ้าหากผู้ประกอบการไทยสามารถผลิตสินค้าได้ตามที่มาตรการ NTMs กำหนด และรวดเร็วกว่าผู้ประกอบการของประเทศคู่แข่งของไทย

แต่จากการศึกษาข้อมูลปริมาณการส่งออกของสินค้าไทยไปยังประเทศเป้าหมายที่มีการออกมาตรการ NTMs มากมาย พบว่า การเปลี่ยนแปลงปริมาณการส่งออกในช่วงปี 2546-2551 มีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไป (ตารางที่ 6.7) กล่าวคือ ปริมาณการส่งออกของสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (บางประเภท) และยานยนต์และชิ้นส่วน (HS 87) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับอัญมณีและเครื่องประดับ (ยกเว้นในตลาดญี่ปุ่นและออสเตรเลีย) ส่วนปริมาณการส่งออกของอาหารและเครื่องดื่ม มีความผันผวนในหลายตลาด แม้ว่ามูลค่าการส่งออกและราคาสินค้าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นก็ตาม (ดูตารางที่ 6.1 และ 6.4) และปริมาณการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีแนวโน้มลดลง (ยกเว้นจีน)

ตารางที่ 6.7 ปริมาณการส่งออกสินค้าเป้าหมายของไทยในประเทศเป้าหมาย

ประเทศเป้าหมาย	อาหารและเครื่องดื่ม	อัญมณีและเครื่องประดับ	เครื่องใช้ไฟฟ้า	ยานยนต์และชิ้นส่วน	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
สหภาพยุโรป	ผันผวน	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
สหรัฐอเมริกา	คงที่	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
ญี่ปุ่น	ลดลง	ผันผวน	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
จีน	ผันผวน	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ผันผวน
ออสเตรเลีย	ผันผวน	ผันผวน	ผันผวน	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น

ที่มา: การวิเคราะห์ของคณะวิจัย (ณ เดือนที่ 24 ของการศึกษา) (และดูตัวเลขในผนวก ก.)

ถึง Section 711 (e)(1) ของ Draft Dingell-Boucher Bill] โดยภาคอุตสาหกรรมชั้นปฐมจะได้รับการจัดสรรประมาณร้อยละ 14.25-26.25 [อ้างถึง Section 721]

6.3.4 การย้ายตลาดการส่งออกของไทย

การย้ายตลาดการส่งออกของไทยไปยังประเทศอื่นๆ หากผู้ประกอบการไทยพิจารณาว่า การส่งออกไปยังประเทศเป้าหมายมีต้นทุนสูง อันเนื่องมาจากมาตรการ NTMs ผู้ประกอบการไทยอาจตัดสินใจย้ายตลาด (บางส่วน หรือ ทั้งหมด) ไปยังตลาดอื่นที่ไม่มีมาตรการ NTMs หรือย้ายไปยังประเทศที่มีมาตรการ NTMs ไม่เข้มงวด แต่จากการศึกษาข้อมูลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกสินค้าของไทย (สินค้าเป้าหมาย) บางประเภท ในช่วงปี 2546-2552 ของประเทศนำเข้า 10 อันดับแรกของไทย พบว่า ส่วนใหญ่นั้น ยังคงรักษาโครงสร้างการส่งออกเหมือนเดิม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การส่งออกของไทยไม่ได้มีการย้ายตลาด แม้ว่าปริมาณการส่งออกจะลดลงก็ตาม ตัวอย่างเช่น

การส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วน (HS 87) นอกเหนือจากประเทศคู่ค้าหลักของไทยแล้ว (สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย จีน และญี่ปุ่น) มีการย้ายของตลาดส่งออก ไปยัง อินโดนีเซีย ซาอุดีอาระเบีย และสิงคโปร์ ซึ่งมีแนวโน้มการนำเข้ายานยนต์ และชิ้นส่วน จากไทยที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อินโดนีเซีย ที่มีตัวเลขการนำเข้ายานยนต์ และชิ้นส่วนจากไทยเพิ่มขึ้นจากเมื่อปี 2546 ประมาณ 300 เป็น 1,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2551 (ตารางที่ 6.8) ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลมาจากนโยบายของบริษัทต่างชาติ

ส่วนในประเด็นที่ผู้ส่งออกสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนที่เผชิญปัญหา ด้านการส่งออกนั้น ผู้ประกอบการมีการปรับตัวโดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพการออกแบบและพัฒนา พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการผลิต ตลอดจนลดการสูญเสียจากการผลิตด้วยการยกระดับเทคโนโลยีการผลิต และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยให้สามารถเติบโตต่อไปได้ในระยะยาว

สำหรับการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากตลาดส่งออกหลักของไทยแล้ว ฮองกง เป็นตลาดส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่มีตัวเลขที่น่าสนใจ โดยมีการย้ายตลาดไป ยังฮองกงอย่างต่อเนื่อง มีตัวเลขการนำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้นถึงพันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 6.9) ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลมาจาก ฮองกงเป็นด่านประตูในการนำเข้าสินค้าของจีน และยังคงเกี่ยวข้องกับ การที่สหภาพยุโรปมีการประกาศใช้ระเบียบ WEEE และ RoHS ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนให้ผู้ประกอบการในไทย

ในกรณีการส่งออกอาหารประเภท ข้าวและธัญพืช (HS 10) นอกจากตลาดส่งออกหลักของไทยแล้ว ยังมีการย้ายตลาดส่งออกที่น่าสนใจ คือ ฮองกง และ แอฟริกาใต้ ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา โดยมีตัวเลขการนำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้นถึงเท่าตัว (ตารางที่ 6.10) ส่วนการส่งออกพืชผักของไทย (HS 07) ก็มีการย้ายไปขยายตัวในตลาดของไต้หวัน ที่มีตัวเลขการนำเข้าจากไทยที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 6.11) และการส่งออกสินค้าประมง (HS 03) พบว่ามีการย้ายตลาดส่งออกสินค้าประมงไปยัง เกาหลีใต้และแคนาดา ซึ่งมีแนวโน้มการนำเข้าจากไทยที่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 6.12)

ตารางที่ 6.8 การส่งออกยานยนต์ (HS code 87) ไปยังประเทศคู่ค้าสิบอันดับแรก

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ.

2546 (2003)			2547(2004)			2548 (2005)			2549 (2006)			2550 (2007)			2551 (2008)			2552 (2009)		
country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%
Australia	612.8	14.79	Australia	744.98	12.51	Australia	1,236.91	15.21	Australia	1,520.84	15.05	Australia	2,456.68	17.87	Australia	2,727.03	16.36	Australia	2,135.80	17.86
Japan	449.5	10.85	Indonesia	691.76	11.62	Indonesia	915.81	11.26	Indonesia	681.64	6.75	Indonesia	1,167.28	8.49	Indonesia	1,709.56	10.25	Indonesia	1,000.68	8.37
Indonesia	366.4	8.85	UK	433.96	7.29	Saudi Arabia	470.13	5.78	Saudi Arabia	621.96	6.16	Malaysia	720.98	5.24	Malaysia	995.30	5.97	Saudi Arabia	886.11	7.41
UK	313.4	7.57	Japan	422.75	7.10	Malaysia	434.08	5.34	UK	618.98	6.13	Japan	711.44	5.17	Japan	820.22	4.92	Malaysia	858.15	7.18
Philippines	196.4	4.74	Singapore	300.05	5.04	Japan	419.32	5.15	Japan	505.42	5.00	Saudi Arabia	687.79	5.00	Saudi Arabia	811.61	4.87	Philippines	713.82	5.97
Malaysia	178.0	4.30	Malaysia	273.59	4.59	Philippines	398.60	4.90	Philippines	496.25	4.91	Philippines	634.34	4.61	Philippines	700.96	4.20	Japan	457.34	3.82
Belgium	140.6	3.39	Philippines	270.13	4.54	UK	387.02	4.76	Malaysia	480.88	4.76	UK	474.41	3.45	UK	553.40	3.32	Vietnam	384.67	3.22
Singapore	133.2	3.22	US	162.12	2.72	Singapore	347.12	4.27	Singapore	333.08	3.30	South Africa	354.52	2.58	US	365.05	2.19	US	294.55	2.46
US	114.8	2.77	Saudi Arabia	152.21	2.56	US	240.75	2.96	US	310.78	3.08	US	326.69	2.38	Singapore	348.51	2.09	Oman	286.76	2.40
Saudi Arabia	88.5	2.14	Belgium	133.27	2.24	South Africa	203.46	2.50	South Africa	256.26	2.54	United Arab Emirates	285.56	2.08	Oman	332.05	1.99	UK	244.15	2.04
other	1,549.1	37.39	other	2,369.87	39.80	other	3,081.59	37.88	other	4,276.86	42.33	other	5,931.28	43.13	other	7,309.31	43.84	other	4,695.84	39.27
World	4,142.7	100.00	World	5,954.69	100	World	8,134.78	100	World	10,102.94	100	World	13,750.97	100	World	16,673.02	100	World	11,957.87	100

ข้อมูลจาก : Global Trade Atlas

ตารางที่ 6.9 การส่งออกสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (HS code 84) ไปยังประเทศคู่ค้าสิบอันดับแรก

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

2546 (2003)			2547(2004)			2548 (2005)			2549 (2006)			2550 (2007)			2551 (2008)			2552 (2009)		
country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%
Singapore	2,018.1	15.67	US	2,119.0	13.29	China	2,605.3	13.47	US	3,673.8	15.33	China	4,489.2	14.56	China	5,141.6	16.49	China	4,682.8	17.91
US	1,689.6	13.12	Singapore	1,931.2	12.11	US	2,517.3	13.02	China	2,717.2	11.34	US	4,234.6	13.73	US	4,114.0	13.19	US	3,491.8	13.36
Japan	1,456.1	11.30	Japan	1,904.1	11.94	Japan	2,254.3	11.66	Japan	2,553.9	10.65	Japan	3,084.1	10.00	Japan	2,974.4	9.54	Japan	2,307.4	8.83
China	1,308.2	10.16	China	1,735.0	10.88	Singapore	1,853.9	9.59	Singapore	2,002.9	8.36	Singapore	2,751.7	8.92	Hong Kong	2,062.1	6.61	Hong Kong	1,610.9	6.16
Hong Kong	679.4	5.27	Malaysia	1,082.9	6.79	Malaysia	1,251.6	6.47	Hong Kong	1,633.0	6.81	Hong Kong	2,004.9	6.50	Singapore	1,905.7	6.11	Malaysia	1,455.6	5.57
Netherlands	656.9	5.10	Hong Kong	731.6	4.59	Hong Kong	1,179.5	6.10	Malaysia	1,331.9	5.56	Netherlands	1,464.9	4.75	Malaysia	1,521.3	4.88	Singapore	1,451.5	5.55
Malaysia	605.2	4.70	Netherlands	730.3	4.58	Netherlands	903.8	4.67	Netherlands	1,241.2	5.18	Malaysia	1,459.1	4.73	Netherlands	1,465.4	4.70	Netherlands	872.1	3.34
UK	501.8	3.90	Taiwan	469.8	2.95	Indonesia	515.6	2.67	Taiwan	966.9	4.03	Indonesia	813.1	2.64	Indonesia	1,119.3	3.59	Australia	862.9	3.30
UK	373.0	2.90	Australia	400.2	2.51	Taiwan	507.1	2.62	Australia	574.5	2.40	Australia	779.0	2.53	Germany	949.7	3.05	Indonesia	841.9	3.22
Germany	321.7	2.50	Germany	389.9	2.44	Germany	492.1	2.54	UK	529.3	2.21	Germany	763.6	2.48	Australia	860.0	2.76	Germany	745.9	2.85
other	3,270.7	25.39	other	4,455.3	27.93	other	5,257.1	27.19	other	6,745.5	28.14	other	8,989.1	29.15	other	9,071.7	29.09	other	7,817.4	29.91
World	12,880.7	100	World	15,949.3	100	World	19,337.5	100	World	23,970.0	100	World	30,833.3	100	World	31,185.4	100	World	26,140.0	100

ข้อมูลจาก : Global Trade Atlas

ตารางที่ 6.10 การส่งออกข้าวและธัญพืช (HS code 10) ไปยังประเทศคู่ค้าสิบอันดับแรก

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

2546 (2003)			2547(2004)			2548 (2005)			2549 (2006)			2550 (2007)			2551 (2008)			2552 (2009)		
country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%
Indonesia	164.1	8.61	China	224.0	7.92	China	193.9	8.21	China	279.9	10.50	Benin	266.9	6.91	Nigeria	617.2	9.61	Nigeria	576.3	10.91
US	134.3	7.05	Nigeria	198.9	7.02	Nigeria	173.3	7.33	Iran	202.1	7.58	US	237.5	6.15	Malaysia	487.5	7.59	South Africa	412.0	7.80
Hong Kong	118.3	6.21	South Africa	192.9	6.81	US	154.2	6.53	US	190.4	7.15	China	232.3	6.01	Benin	404.2	6.29	US	378.5	7.17
Malaysia	108.2	5.67	Malaysia	174.9	6.18	Benin	144.3	6.11	Iraq	183.1	6.87	Iran	216.3	5.60	Philippines	382.8	5.96	Benin	336.7	6.37
Nigeria	105.6	5.54	US	156.9	5.54	Malaysia	141.6	5.99	Benin	163.0	6.12	Malaysia	204.3	5.29	South Africa	334.8	5.21	Cote d'Ivoire	301.9	5.72
Iran	98.1	5.15	Iraq	152.0	5.37	Iraq	137.0	5.80	Malaysia	146.5	5.50	Senegal	200.4	5.19	US	328.9	5.12	Hong Kong	228.3	4.32
China	97.6	5.12	Iran	140.1	4.95	Hong Kong	131.7	5.58	Hong Kong	136.0	5.10	South Africa	178.5	4.62	Iraq	264.1	4.11	China	212.3	4.02
Iraq	94.4	4.95	Hong Kong	128.9	4.55	South Africa	131.4	5.56	Cote d'Ivoire	132.2	4.96	Hong Kong	176.1	4.56	Cote d'Ivoire	256.8	4.00	Malaysia	183.5	3.48
Singapore	91.1	4.78	Senegal	122.9	4.34	Senegal	115.9	4.90	South Africa	129.5	4.86	Indonesia	170.0	4.40	Hong Kong	220.8	3.44	Senegal	164.8	3.12
Senegal	84.8	4.45	Benin	107.7	3.80	Cameroon	91.5	3.87	Nigeria	108.2	4.06	Cote d'Ivoire	156.5	4.05	Senegal	212.4	3.31	Singapore	148.5	2.81
other	809.8	42.48	other	1,232.5	43.52	other	948.0	40.12	other	993.4	37.29	other	1,824.8	47.23	other	2,912.9	45.36	other	2,338.9	44.28
World	1,906.3	100	World	2,831.7	100	World	2,362.7	100	World	2,664.3	100	World	3,863.7	100	World	6,422.4	100	World	5,281.7	100

ข้อมูลจาก : Global Trade Atlas

ตารางที่ 6.11 การส่งออกพืชผัก (HS code 07) ไปยังประเทศคู่ค้าสิบอันดับแรก

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ.

2546 (2003)			2547(2004)			2548 (2005)			2549 (2006)			2550 (2007)			2551 (2008)			2552 (2009)		
country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%
China	129.4	32.42	China	213.2	37.91	China	295.7	57.39	China	418.1	62.10	China	370.8	43.97	China	213.7	28.52	China	581.2	68.04
Japan	68.9	17.26	Japan	94.2	16.74	Japan	88.9	17.25	Japan	86.7	12.87	Netherlands	119.1	14.12	Netherlands	87.4	11.67	Japan	92.1	10.78
Netherlands	59.8	14.97	Spain	69.6	12.37	UK	24.4	4.74	UK	28.6	4.25	Japan	85.0	10.08	Japan	83.8	11.19	US	19.6	2.29
Spain	33.0	8.26	Netherlands	65.7	11.67	Spain	16.8	3.26	Taiwan	16.9	2.51	Spain	55.2	6.55	Korea South	83.0	11.07	UK	17.0	2.00
Portugal	20.3	5.09	UK	19.4	3.45	Taiwan	13.9	2.70	Spain	15.6	2.31	UK	31.9	3.78	Spain	67.9	9.06	Korea South	15.9	1.87
UK	16.8	4.21	Malaysia	16.0	2.85	US	9.8	1.90	US	11.5	1.71	Taiwan	23.9	2.84	UK	24.4	3.25	India	14.3	1.68
Taiwan	11.0	2.75	Taiwan	12.5	2.23	Malaysia	9.0	1.75	Malaysia	10.0	1.49	Indonesia	17.6	2.09	US	22.4	2.99	Taiwan	14.3	1.67
Belgium	8.2	2.05	US	9.9	1.77	Netherlands	8.7	1.70	Indonesia	8.4	1.25	US	17.5	2.08	Taiwan	21.9	2.93	Malaysia	10.0	1.17
Malaysia	8.0	2.00	US	8.3	1.48	Germany	5.4	1.05	Netherlands	7.9	1.17	Malaysia	15.8	1.87	Indonesia	17.3	2.32	Indonesia	8.5	0.99
US	6.9	1.73	Korea South	5.8	1.04	Singapore	5.4	1.04	Belgium	7.3	1.08	Italy	13.7	1.62	Malaysia	16.4	2.19	Netherlands	8.1	0.95
other	37.0	9.26	other	47.8	8.49	other	37.3	7.23	other	62.5	9.28	other	92.8	11.00	other	111.0	14.82	other	73.2	8.57
World	399.1	100	World	562.5	100	World	515.2	100	World	673.3	100	World	843.3	100	World	749.3	100	World	854.2	100

ข้อมูลจาก : Global Trade Atlas

ตารางที่ 6.12 การส่งออกสินค้าประมง (HS code 03) ไปยังประเทศคู่ค้าสิบอันดับแรก

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ.

2546 (2003)			2547(2004)			2548 (2005)			2549 (2006)			2550 (2007)			2551 (2008)			2552 (2009)		
country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%
<u>Japan</u>	621.3	35.36	<u>Japan</u>	643.1	36.55	<u>Japan</u>	591.6	30.67	<u>US</u>	728.1	33.32	<u>US</u>	772.6	29.67	<u>US</u>	750.3	28.79	<u>US</u>	714.2	28.97
<u>US</u>	522.9	29.75	<u>US</u>	459.0	26.08	<u>US</u>	587.4	30.45	<u>Japan</u>	568.1	26.00	<u>Japan</u>	656.1	25.19	<u>Japan</u>	694.1	26.64	<u>Japan</u>	690.5	28.01
<u>Italy</u>	71.4	4.06	<u>Italy</u>	87.3	4.96	<u>Italy</u>	90.6	4.70	<u>Korea South</u>	102.5	4.69	<u>Italy</u>	122.3	4.70	<u>Italy</u>	125.8	4.83	<u>Italy</u>	118.9	4.82
<u>Korea South</u>	62.3	3.54	<u>Korea South</u>	69.3	3.94	<u>Korea South</u>	89.4	4.63	<u>Italy</u>	100.9	4.62	<u>China</u>	114.1	4.38	<u>China</u>	113.6	4.36	<u>Canada</u>	91.0	3.69
<u>Canada</u>	60.4	3.44	<u>Canada</u>	59.9	3.41	<u>Canada</u>	64.4	3.34	<u>Canada</u>	76.7	3.51	<u>Korea South</u>	108.3	4.16	<u>Canada</u>	93.7	3.60	<u>China</u>	90.6	3.68
<u>Taiwan</u>	56.2	3.20	<u>Hong Kong</u>	57.7	3.28	<u>Taiwan</u>	58.8	3.05	<u>Malaysia</u>	59.8	2.74	<u>Canada</u>	104.9	4.03	<u>Korea South</u>	85.7	3.29	<u>Korea South</u>	69.7	2.83
<u>Australia</u>	50.0	2.85	<u>Taiwan</u>	52.5	2.98	<u>Hong Kong</u>	54.4	2.82	<u>Hong Kong</u>	59.7	2.73	<u>Malaysia</u>	85.9	3.30	<u>Spain</u>	73.7	2.83	<u>Spain</u>	60.6	2.46
<u>Hong Kong</u>	49.7	2.83	<u>China</u>	49.0	2.78	<u>Australia</u>	53.2	2.76	<u>China</u>	59.7	2.73	<u>Hong Kong</u>	74.0	2.84	<u>Hong Kong</u>	63.0	2.42	<u>UK</u>	55.3	2.24
<u>Singapore</u>	45.8	2.61	<u>Malaysia</u>	48.8	2.77	<u>China</u>	52.9	2.74	<u>Australia</u>	56.0	2.56	<u>Australia</u>	66.0	2.53	<u>Malaysia</u>	62.1	2.38	<u>Hong Kong</u>	54.5	2.21
<u>China</u>	40.9	2.33	<u>Australia</u>	47.5	2.70	<u>Malaysia</u>	51.2	2.66	<u>Taiwan</u>	49.0	2.24	<u>Taiwan</u>	57.4	2.20	<u>Taiwan</u>	58.4	2.24	<u>Germany</u>	49.5	2.01
other	176.5	10.05	other	185.6	10.55	other	235.2	12.19	other	324.7	14.86	other	442.7	17.00	other	485.6	18.63	other	470.6	19.09
World	1,757.4	100	World	1,759.8	100	World	1,929.1	100	World	2,185.2	100	World	2,604.3	100	World	2,606.0	100	World	2,465.4	100

ข้อมูลจาก : Global Trade Atlas

ตารางที่ 6.13 การส่งออกเครื่องนุ่งห่ม (HS code 61) ไปยังประเทศคู่ค้าสิบอันดับแรก

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ.

2546 (2003)			2547(2004)			2548 (2005)			2549 (2006)			2550 (2007)			2551 (2008)			2552 (2009)		
country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%
<u>US</u>	847.1	52.85	<u>US</u>	909.9	50.19	<u>US</u>	964.2	50.69	<u>US</u>	1,034.5	49.61	<u>US</u>	1,076.3	49.55	<u>US</u>	957.9	45.13	<u>US</u>	737.1	39.81
<u>UK</u>	139.7	8.72	<u>UK</u>	171.1	9.44	<u>UK</u>	145.3	7.64	<u>UK</u>	157.8	7.57	<u>UK</u>	155.9	7.18	<u>UK</u>	157.3	7.41	<u>Japan</u>	159.1	8.59
<u>Japan</u>	119.6	7.46	<u>Japan</u>	131.8	7.27	<u>France</u>	133.2	7.01	<u>France</u>	155.0	7.43	<u>France</u>	155.4	7.16	<u>Japan</u>	148.5	7.00	<u>UK</u>	130.7	7.06
<u>Germany</u>	70.7	4.41	<u>France</u>	93.6	5.16	<u>Japan</u>	130.9	6.88	<u>Japan</u>	136.9	6.56	<u>Japan</u>	131.9	6.07	<u>Germany</u>	110.7	5.22	<u>Germany</u>	112.5	6.07
<u>France</u>	64.1	4.00	<u>Germany</u>	78.9	4.35	<u>Germany</u>	93.0	4.89	<u>Germany</u>	107.5	5.15	<u>Germany</u>	103.0	4.74	<u>Spain</u>	102.7	4.84	<u>Spain</u>	110.0	5.94
<u>Canada</u>	44.2	2.76	<u>Netherlands</u>	53.6	2.96	<u>Canada</u>	44.0	2.31	<u>Netherlands</u>	54.3	2.61	<u>Netherlands</u>	68.0	3.13	<u>France</u>	102.2	4.82	<u>France</u>	85.7	4.63
<u>Belgium</u>	43.7	2.73	<u>Canada</u>	45.1	2.49	<u>Netherlands</u>	42.9	2.25	<u>Canada</u>	43.8	2.10	<u>Italy</u>	46.9	2.16	<u>Netherlands</u>	70.7	3.33	<u>Netherlands</u>	65.5	3.54
<u>Netherlands</u>	40.0	2.49	<u>Belgium</u>	36.1	1.99	<u>Belgium</u>	38.1	2.00	<u>Belgium</u>	42.2	2.03	<u>Canada</u>	45.0	2.07	<u>Italy</u>	51.9	2.44	<u>Belgium</u>	55.9	3.02
<u>Spain</u>	25.1	1.57	<u>Spain</u>	31.1	1.72	United Arab Emirates	28.5	1.50	<u>Italy</u>	40.5	1.94	<u>Belgium</u>	42.9	1.98	<u>Belgium</u>	50.4	2.37	<u>Italy</u>	36.9	1.99
United Arab Emirates	23.3	1.45	<u>Italy</u>	28.9	1.59	<u>Italy</u>	27.9	1.47	<u>Spain</u>	28.3	1.36	<u>Spain</u>	31.1	1.43	<u>Canada</u>	38.2	1.80	<u>Canada</u>	36.7	1.98
other	185.3	11.56	other	232.9	12.85	other	254.0	13.35	other	284.6	13.65	other	315.6	14.53	other	331.8	15.63	other	321.5	17.37
World	1,602.8	100	World	1,813.1	100	World	1,902.0	100	World	2,085.4	100	World	2,172.0	100	World	2,122.4	100	World	1,851.5	100

ข้อมูลจาก : Global Trade Atlas

ตารางที่ 6.14 การส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับ (HS code 71) ไปยังประเทศคู่ค้าสิบอันดับแรก

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ.

2546 (2003)			2547(2004)			2548 (2005)			2549 (2006)			2550 (2007)			2551 (2008)			2552 (2009)		
country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%	country	value	%
<u>US</u>	620.2	24.62	<u>US</u>	714.6	27.13	<u>US</u>	950.5	29.67	<u>US</u>	931.6	25.38	<u>US</u>	1,103.4	19.09	Hong Kong	1,531.0	18.49	Switzerland	2,612.4	26.95
Switzerland	359.9	14.28	Israel	361.4	13.72	Hong Kong	369.6	11.54	Hong Kong	371.6	10.12	Hong Kong	964.4	16.69	Australia	1,441.9	17.42	Australia	2,037.1	21.01
Israel	354.6	14.07	<u>Belgium</u>	296.7	11.26	Israel	353.4	11.03	Israel	336.4	9.16	<u>Australia</u>	647.0	11.19	Switzerland	1,258.0	15.20	Hong Kong	1,898.7	19.58
<u>Belgium</u>	248.5	9.86	Hong Kong	189.9	7.21	<u>Belgium</u>	271.7	8.48	<u>Australia</u>	290.5	7.91	Switzerland	622.0	10.76	<u>US</u>	1,076.3	13.00	<u>US</u>	838.2	8.65
Hong Kong	133.5	5.30	<u>UK</u>	160.3	6.09	<u>Japan</u>	164.7	5.14	<u>Belgium</u>	271.6	7.40	Israel	368.8	6.38	<u>Belgium</u>	316.0	3.82	<u>Belgium</u>	262.3	2.71
<u>UK</u>	133.4	5.30	<u>Japan</u>	132.5	5.03	<u>UK</u>	156.3	4.88	<u>UK</u>	211.1	5.75	<u>Belgium</u>	289.6	5.01	Israel	300.3	3.63	<u>UK</u>	218.8	2.26
<u>Japan</u>	118.5	4.70	<u>Germany</u>	111.4	4.23	<u>Germany</u>	127.3	3.97	Switzerland	210.9	5.74	<u>UK</u>	254.8	4.41	<u>UK</u>	296.5	3.58	<u>Japan</u>	194.2	2.00
<u>Germany</u>	102.3	4.06	<u>Australia</u>	94.4	3.59	Switzerland	119.6	3.73	<u>Japan</u>	164.8	4.49	<u>Japan</u>	205.9	3.56	United Arab Emirates	257.9	3.12	<u>Germany</u>	193.4	1.99
<u>Australia</u>	83.6	3.32	Switzerland	71.4	2.71	Singapore	72.3	2.26	<u>Germany</u>	133.1	3.63	<u>Germany</u>	170.6	2.95	<u>Japan</u>	222.2	2.68	United Arab Emirates	191.8	1.98
France	58.3	2.32	France	63.3	2.40	France	68.8	2.15	<u>Austria</u>	88.6	2.41	United Arab Emirates	147.7	2.56	<u>Germany</u>	201.2	2.43	<u>Denmark</u>	176.9	1.82
other	306.5	12.17	other	438.3	16.64	other	549.2	17.14	other	661.2	18.01	other	1,005.5	17.40	other	1,377.4	16.64	other	1,070.9	11.05
World	2,519.5	100	World	2,634.1	100	World	3,203.4	100	World	3,671.4	100	World	5,779.6	100	World	8,278.7	100	World	9,694.7	100

ข้อมูลจาก : Global Trade Atlas

การส่งออกเครื่องนึ่งหม้ม (HS 61) ของไทยนั้น กลับพบว่า โครงสร้างการส่งออกไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง (ตารางที่ 6.13) หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวเลขการส่งออกที่น่าสนใจ (โดยจัดว่าการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปถือเป็นกลุ่มสหภาพยุโรป) อย่างไรก็ตาม การส่งออกไปแคนาดา (เป็นประเทศที่มีใช้ประเทศเป้าหมาย) มีตัวเลขการนำเข้าเครื่องนึ่งหม้มของไทยในอันดับต้นๆ

และการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับ (HS 71) มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกโดยย้ายไปยังตลาดฮ่องกง ที่มีตัวเลขการนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับจากไทยเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 6.14) โดยในปี 2551 ฮ่องกงเป็นประเทศที่ไทยส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับออกไปมากที่สุดอีกด้วย อีกทั้งอาจจะมีสาเหตุมาจากการที่สหรัฐอเมริกาประกาศตัดสิทธิพิเศษทางการค้าในสินค้าทองคำ กับไทยประกอบด้วยก็เป็นได้

6.3.5 การแข่งขันทางการค้าภายในประเทศ

การแข่งขันกันภายในประเทศ ไทย อาจเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่รุนแรงขึ้น เมื่อผู้ส่งออกไทยจำเป็นต้องหันมาขายสินค้าภายในประเทศไทยแทน ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ มักพบมากในช่วงทศวรรษ 2530-2540 เมื่อผู้ประกอบการไทยยังมีขีดความสามารถค่อนข้างจำกัดในการพัฒนาตนเองเพื่อปรับตัวกับมาตรการ NTMs และแต่ละอุตสาหกรรมก็มีความสามารถที่แตกต่างกันอีกด้วย ตัวอย่างเช่น

การส่งออก เครื่องใช้ไฟฟ้า ในตลาดสหภาพยุโรปมีแนวโน้มลดลงในช่วงที่มีการประกาศใช้มาตรการ REACH และ WEEE ในช่วงแรกๆ (2550-2551) และการส่งออกเครื่องรับโทรทัศน์ของไทยไปสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มลดลงเนื่องจากการถูกตัด GSP (ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเทศไทยมีส่วนแบ่งทางการตลาดในสหรัฐอเมริกาค่อนข้างสูง) และกำลังอยู่ในช่วงของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีใหม่ (เช่น LCD Panel) ทำให้ต้นทุนการส่งออกเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังต้องพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนจากต่างประเทศ

ยิ่งกว่านั้น เมื่อประเทศผู้นำเข้าเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ (เช่น สหรัฐอเมริกาในช่วงปี 2549-2550) และต้องแข่งขันกับสินค้าจากมาเลเซีย เวียดนาม และจีน อีกด้วย ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็เป็นแหล่งนำเข้าสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าจากประเทศจีนและประเทศอื่นๆ ด้วย ดังนั้น หากเมื่อสินค้านำเข้าจากจีนมีราคาค่อนข้างต่ำ และถ้าผู้ส่งออกไทยไม่สามารถขายสินค้าในต่างประเทศได้ ปรากฏการณ์ที่มักจะเกิดขึ้น คือ การแข่งขันทางการค้าภายในประเทศไทย [สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, <http://cms.sme.go.th> บทวิเคราะห์อุตสาหกรรม]

สำหรับการส่งออก เสื้อผ้าสำเร็จรูป ในปัจจุบันเผชิญกับมาตรการ NTMs ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านแรงงาน หากผู้ส่งออกไม่สามารถปรับตัวได้เหมาะสมก็อาจจะประสบปัญหาการส่งออกได้ และผู้ผลิตภายในประเทศ ยังต้องเผชิญกับการแข่งขันเมื่อมีการยกเลิกระบบโควตาการนำเข้าสินค้าสิ่งทอ (2548) และการเปิดความตกลงการค้าเสรีต่างๆ ทำให้เกิดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น ประกอบกับต้นทุนด้านแรงงานของไทยสูงกว่าของประเทศคู่แข่งเช่นจีนและเวียดนาม ด้วยเหตุนี้ ผู้ผลิตในประเทศจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวโดยเฉพาะในการออกแบบ (ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม

เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เช่น กาอออกแบบ แฟชั่น) ในอนาคตต่อไป อีกทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพเสื้อผ้าสำเร็จรูปให้ดีกว่าสินค้าที่นำเข้าจากประเทศดังกล่าว และผู้ผลิตต้องมีการปรับตัวในการใช้วัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสินค้าของไทยจะต้องมีความใส่ใจเกี่ยวกับมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพสินค้าที่เน้นความปลอดภัยของผู้สวมใส่มากขึ้น (โดยเฉพาะเด็ก)

แม้ว่าการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและเกี่ยวข้องกับการลงทุนของบริษัทข้ามชาติ และมีลักษณะการผลิตที่ตอบสนองตามความต้องการของบริษัทในเครือ แต่ต่อมาเมื่อมีความตกลง JTEPA (Japan-Thailand Economic Partnership) ที่ให้ชิ้นส่วนยานยนต์ (เฉพาะที่นำเข้ามาใช้ประกอบรถยนต์) มีการยกเลิกภาษีนำเข้าภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการประกอบรถยนต์ลดลง ผู้ผลิตชิ้นส่วนของไทย (โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย) ต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันจากสินค้านำเข้ามากขึ้น (แม้ว่าจะมีต้นทุนค่าแรงที่ต่ำกว่า) อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตชิ้นส่วนในประเทศต้องมีการเรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว เพื่อจะได้พัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบรถยนต์ สำหรับความตกลงกรอบเสรี AFTA (ASEAN Free Trade Area) จะส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตชิ้นส่วนในประเทศไทยมากน้อยเพียงใดนั้น ยังไม่สามารถกล่าวได้อย่างชัดเจนในขณะนี้ เนื่องจากประเทศสมาชิกต่างก็มีโรงงานผลิตชิ้นส่วนในประเทศของตน (แต่มีระดับความสำคัญแตกต่างกันไป) ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็มีต้นทุนการผลิตที่ไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็เป็นแหล่งประกอบรถยนต์ที่สำคัญ รองลงมาคือ มาเลเซีย ขณะเดียวกัน กลุ่มอาเซียนก็ได้ดำเนินการลงนามความตกลง ASEAN-China Free Trade Agreement เช่นกัน ซึ่งจีนก็มีแหล่งผลิตชิ้นส่วนมากด้วย

ในกรณีของ ผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งมีการส่งออกที่ผันผวนในช่วงปี 2546-2551 และเผชิญกับมาตรการ NTMs จำนวนมาก (มาตรฐานสินค้า มาตรฐานของกระบวนการผลิต และมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม) ผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทจะมีเงื่อนไขเจาะลึกที่แตกต่างกัน เช่น เนื้อไก่แปรรูป กุ้งแช่แข็งและกุ้งแปรรูป ฯลฯ นอกจากนี้ ต้นทุนการผลิตของไทยหลายชนิด (เช่น กุ้ง) สูงกว่าของประเทศคู่แข่งเพื่อนบ้าน (เช่น จีน เวียดนาม อินโดนีเซีย) เช่น ค่าไฟฟ้าที่สูงกว่า ค่าจ้างแรงงานที่มากกว่า ค่าน้ำมันหรือค่าขนส่งก็มากกว่า และพื้นที่เพาะเลี้ยงน้อยกว่า เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินการตามมาตรฐาน HACCP และ GAP ก็อาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ส่งออกของไทย เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อในต่างประเทศ

อย่างไรก็ดี หากผู้ส่งออกของไทย รายใด ประสบปัญหาการส่งออก เนื่องจากไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการ NTMs ของประเทศคู่ค้า ส่วนใหญ่มักจะไม่สามารถนำสินค้านั้นกลับสู่ประเทศไทยได้ เนื่องจากสินค้าเกษตรและอาหารบางประเทศเป็นอาหารสด จึงให้ต้องสูญเสียรายได้จำนวนมากและผู้ส่งออกรายอื่นที่กำลังจะส่งออก ก็จะได้รับผลกระทบไปด้วย กล่าวคือ อาจจะถูกกระبحการส่งออกหรือไม่กล้าที่จะส่งออก จึงทำให้เกิดการนำผลิมาขายภายในประเทศแทน ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสภาวะการแข่งขันทางการค้าภายในประเทศ

ในกรณีของ สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งมีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมักไม่พบปัญหาเกี่ยวกับ NTMs เท่าใดนัก จึงไม่ค่อยเกิดโอกาสที่จะมีการส่งสินค้ากลับมายังประเทศไทย นอกจากนี้ ตลาดของสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่ขายภายในประเทศและที่ขายในต่างประเทศ

มักจะแยกจากกันค่อนข้างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ค่อยพบว่าสินค้าเพื่อส่งออกจะกลายมาเป็นคู่แข่งกันกับสินค้าที่ขายในประเทศ

6.4 บทส่งท้าย

การศึกษานี้ดำเนินการ วิเคราะห์แนวโน้มของ ผลกระทบของมาตรการ NTMs ที่คาดว่าจะมีต่อเศรษฐกิจไทยนั้น แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ (ก) พิจารณาจาก “ตัวชี้วัดจับตา” ของสินค้าไทย โดยการศึกษาจัดให้ “ตัวชี้วัดจับตา” เป็น “ตัวแปรเฝ้าระวัง” ของมาตรการ NTMs เพื่อจะได้ประเมินในเบื้องต้นได้ว่า สินค้าไทยจะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใด หากประสบปัญหาอุปสรรคของมาตรการ NTMs ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า และ (ข) พิจารณาจาก “มาตรการ NTMs” เองว่าจะนำไปสู่การเพิ่มภาระอะไรบ้าง ต่อผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกก่อนที่จะส่งสินค้าไปขายในต่างประเทศ

ข้อมูลของ “ตัวชี้วัดจับตา” การส่งออกของไทยไปยังประเทศเป้าหมายของการศึกษานี้ พบว่า สินค้าไทยหลายชนิดมีมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าดังกล่าวค่อนข้างสูง แม้ว่าบางกรณีผู้ส่งออกสามารถขายในราคาสินค้าสูงขึ้นได้ แต่ในบางกรณีปริมาณการส่งออกสินค้ากลับลดลง ซึ่งการลดลงของปริมาณการส่งออกอาจจะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจไทย (ด้านการจ้างงาน) มากกว่า

การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าและการลดลงของปริมาณการส่งออก อาจจะเป็นผลมาจากการดำเนินการตามข้อกำหนดของมาตรการ NTMs แต่กระนั้น การป้องกันมิให้ผู้ส่งออกไทยต้องได้รับความเดือดร้อนจากมาตรการ NTMs มากจนเกินไป ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งภาควิชาการ ต้องดำเนินการอื่นๆตามมาอีกมากมาย อาทิ ต้นทุนการแสวงหาข้อมูลและปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรการ SPS และ TBT การออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าไทยและสินค้าต่างชาติที่ขายในไทย (ตามกรอบของ TRIPs) และ การมีภาระจัดการและรับรองการดำเนินการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (เช่น การควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ของสายการบินภายใต้มาตรการแบบบังคับของ EU ETS การจัดทำรายงานหรือการขอใบรับรองการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ภายใต้มาตรการแบบสมัครใจของผู้ซื้อในต่างประเทศ) เป็นต้น

ดังนั้น ในการดำเนินการตามมาตรการ NTMs ของผู้ส่งออกไทย หรือผู้ผลิตเพื่อส่งออก และของภาครัฐ **ย่อมมีภาระต้นทุนที่สูงขึ้น** ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนการผลิต (production cost) หรือจะเป็นต้นทุนธุรกรรม (transaction cost) ที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกรณีหลังนี้ ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งภาครัฐและภาคเอกชนต้องอาศัยการติดตามมาตรการ NTM อย่างใกล้ชิดต่อไป เพื่อเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาการแข่งขันทางการค้าในอนาคต และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งเชิงรับและเชิงรุกให้แก่ภาคธุรกิจเอกชนไทย โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม

แม้ว่าการย้ายตลาดส่งออก มิใช่เรื่องง่ายที่จะดำเนินการได้เรื่อยไป เพราะผู้ส่งออกได้ลงทุนดำเนินการธุรกรรมกับผู้นำเข้าต่างประเทศไว้แล้ว โดยเฉพาะผู้ส่งออกที่มีประวัติการติดต่อกับผู้นำเข้า

ในประเทศคู่ค้ามานาน ข้อมูลแสดงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกที่เกื้อหนุนกับสินค้าไทย (โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหาร) นั้น อาจจะเป็นผลมาจากนโยบายของบริษัทข้ามชาติที่เข้ามา มีบทบาทในการส่งออกของไทย และการขยายตัวของตลาดแห่งใหม่ ตลอดจน ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า (ไม่ว่าประเทศนั้นจะประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ หรือ ปัญหาการขาดแคลนผลิตภัณฑ์อาหาร) ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง “ปริมาณการส่งออก” และ “การแข่งขันทางการค้าภายในประเทศ” กรณีที่ไม่สามารถส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศที่สำคัญได้

ด้วยเหตุนี้ การประเมินผลกระทบของการดำเนินการตามมาตรการ NTMs ของสินค้าแต่ละประเภทนั้น มิใช่เพียงแต่ประเมินมูลค่าการส่งออกหรือการจ้างงานที่ลดลง เท่านั้น (ซึ่งศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2550) ได้ศึกษาไว้ละเอียดแล้ว) หากแต่การประเมินด้าน **“ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ”** ในเชิงลึกหรือจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ยังต้องมีการดำเนินการในอนาคต มิใช่เพียงแต่ต้นทุนของภาคเอกชนเท่านั้น ยังต้องรวมถึงต้นทุนของภาครัฐที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนผู้ส่งออกหรือผู้ผลิตเพื่อส่งออกที่ต้องเผชิญกับมาตรการ NTMs ที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น มาตรการส่งเสริมสินค้าและบริ การด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบของ WTO มาตรการด้านโลกร้อน ภายใต้กรอบของ UNFCCC และการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ตามกรอบของ CITES เป็นต้น

หน่วยงานใดที่จะเป็นผู้ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการศึกษาเพื่อเตรียมการเชิงรับและเชิงรุกต่อมาตรการ NTMs โดยเฉพาะมาตรการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอย่าง “บูรณาการ” เพื่อจะได้มีการเตรียมการอย่างเป็นระบบ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของทุกภาคส่วน (ผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย) และทันการณ์

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษา และ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัจจุบันนี้ กรอบความคิดในด้านการค้าระหว่างประเทศเน้นเรื่องการค้าเสรี และพยายามให้มีการลดอัตราภาษีศุลกากรให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศให้เติบโตมากขึ้น โดยมีความเชื่อว่า การส่งเสริมการค้าเสรี จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดสรรทรัพยากรและเกิดสวัสดิการสังคม (social economic welfare) สูงสุด อย่างไรก็ตาม แต่ละประเทศจำเป็นต้องคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังนั้น มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (non-tariff measures: NTMs) เข้ามามีบทบาทมากขึ้น แม้ว่ามาตรการ NTMs ที่เกิดขึ้นจะมีการบังคับใช้โดยมิได้เลือกปฏิบัติกับประเทศใดก็ตาม

มาตรการ NTMs นั้น อาจจะถูกวิเคราะห์ว่าเป็นมาตรการ “กีดกัน” ทางการค้า หรือเป็น “อุปสรรค” ทางการค้า แต่เมื่อประเทศผู้นำเข้าเป็นผู้กำหนดมาตรการนี้ ผู้ประกอบการไทยจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า ควรจะดำเนินการตามกฎระเบียบของมาตรการ NTMs ของประเทศคู่ค้าหรือไม่ ผู้ประกอบการไทยจะ “เสีย” อะไร และจะ “ได้” อะไร หากไม่ปฏิบัติตามมาตรการ NTMs ของคู่ค้า

การปฏิบัติตามระเบียบของมาตรการ NTMs นั้น แม้ว่าจะทำให้ผู้ส่งออกไทยและผู้ผลิตสินค้าต้องมีภาระต้นทุนเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ถ้าหากผู้ประกอบการรายใดสามารถดำเนินการได้ ก็ น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการรายนั้น เนื่องจากจะช่วยให้สามารถเข้าถึงตลาดของประเทศคู่ค้า หรือเป็น “การลดการเสียโอกาส” ทางการค้า

ด้วยเหตุนี้ โครงการติดตามกระแส มาตรการ NTMs นี้จะช่วยชี้ให้เห็นว่า ภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐ รวมทั้ง ภาควิชาการ ต้องร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ NTMs หรือ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับ NTMs ในประเทศต่างๆ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจมาตรการต่างๆ เหล่านั้น เพื่อประเมินผลดีและผลเสียของมาตรการที่อาจมีต่อการส่งออกของไทยและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง และ เพื่อร่วมกันกำหนดมาตรการรับมือหรือตอบโต้ หรือปฏิบัติตาม (ถ้าจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อประเทศ)

โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการ NTMs (NTMs Watch) เป็นโครงการนำร่อง (pilot project) ในการนำเสนอและวิเคราะห์ “ตัวแปรเฝ้าระวัง หรือ Early Warning” ที่สำคัญของสินค้าไทยที่ส่งออกไปต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ “ตัวแปรเฝ้าระวัง” ที่สำคัญของสินค้าส่งออกของไทย ทั้งตัวแปรทางเศรษฐกิจและตัวแปรทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ และศึกษา “มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้อง” รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อเศรษฐกิจไทย ตลอดจนส่ง **สัญญาณเตือนล่วงหน้า** ให้แก่ผู้มีส่วนได้-เสีย นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการติดตามกระแสมาตรการ NTMs และเสนอแนะระบบเตือนภัยล่วงหน้าของมาตรการ NTMs สำหรับสินค้าส่งออกของไทย

โครงการศึกษานี้ได้กำหนดแนวทาง รูปแบบ และ กิจกรรมในการศึกษาติดตามมาตรการ NTMs ในภาพรวม (หัวข้อ 7.1) และ ดำเนินการศึกษาลงรายละเอียดเฉพาะบางมาตรการ บางประเทศ และ บางผลิตภัณฑ์ (หัวข้อ 7.2) เพื่อเป็นแนวทางในการติดตามมาตรการ NTMs ในอนาคต และในที่สุด โครงการศึกษานี้ได้จัดทำ “ข้อเสนอเชิงนโยบาย” ที่เกี่ยวกับ NTM Early Warning System หรือ ระบบเตือนล่วงหน้าของมาตรการ NTMs (หัวข้อ 7.3) เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการเจรจาการค้า และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลหรือต่อยอดหรือร่วมกันพัฒนาระบบการเตือนล่วงหน้า

7.1 สรุปผลการศึกษา

เนื่องจากในแวดวงวิชาการ “NTMs” สามารถให้ความหมายเป็นได้ทั้ง **การกีดกัน (barriers)** และการ**สนับสนุน (supports)** ทางการค้าโดยจะครอบคลุมมาตรการภายใต้กรอบ WTO และมาตรการภายใต้กรอบข้อตกลงอื่นๆ เช่น การขนส่ง ปัญหาโลกร้อน การพัฒนาอย่างยั่งยืน ฯลฯ และกรอบกฎหมายภายในประเทศคู่ค้า ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่างใช้คำจำกัดความที่แตกต่างกันระหว่าง NTMs และ NTB ดังนั้น ภายใต้โครงการศึกษานี้จึงมุ่งเน้นศึกษา NTMs ที่ครอบคลุมทั้ง NTM และ NTB ซึ่งโครงการนี้จะมุ่งเน้นมาตรการฯ ที่เป็นอุปสรรคและ/หรือกีดกันทางการค้าที่ส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออกของไทย

การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆในประเทศไทยที่ติดตามมาตรการ NTM นั้น มีอยู่ด้วยกันหลายองค์กรและได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ประกอบการมาโดยตลอด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเสนอเนื้อหาของมาตรการนั้นๆ (เช่น ประเทศผู้ออกมาตรการ รายละเอียดของมาตรการ การมี ผลบังคับใช้ ประสิทธิภาพผลิตภัณฑ์ที่เข้าข่ายจะได้รับผลกระทบ การนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจ และการเสนอข้อมูลจากการอบรมสัมมนาผู้ประกอบการ ฯลฯ) การดำเนินการที่ผ่านมาของหน่วยงานต่างๆนั้น อาจจะถือได้ว่าเป็นดำเนินการตามแนวทางของระบบเตือนล่วงหน้า (early warning) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโดยตรง เช่น สถาบันอาหาร และ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และยังมีอีกหลายหน่วยงานที่ยังมีได้กล่าวถึงในรายงานฉบับนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับ NTMs ที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบันของหน่วยงานต่างๆนั้น สามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ประเภท คือ **ประเภทแรก** เป็นข้อมูลประเภท “ข่าว” ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น ประเทศผู้นำเข้าตรวจสอบพบความผิดปกติของสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นสินค้าส่งออกของไทย และของประเทศคู่แข่งต่างๆ **ประเภทสอง** เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบทางการค้า ทั้งที่เป็นทั้งอุปสรรคและ การกีดกันการส่งออกของไทย และ **ประเภทสาม** เป็นข้อมูล ด้านผลกระทบของมาตรการอุปสรรคและกีดกันทางการค้าดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในการทบทวนการติดตาม NTMs ของหน่วยงานต่างๆนั้น (ในช่วงปี 2550-2553) พบว่า ยังไม่มีหน่วยงานใดที่นำเสนอ “แนวทางการติดตาม” มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร ที่เผยแพร่ให้ผู้ประกอบการ (โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม) รับทราบและสามารถ

ติดตามได้เอง อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานใดนำเสนอ “แนวทางการวิเคราะห์” ผลกระทบของมาตรการดังกล่าว ตลอดจน “แนวทางการเลือกตัวแปรเฝ้าระวัง” และ “แนวทางการวิเคราะห์ตัวชี้วัดจับตา” และประเด็นที่ต้องจับตามอง สำหรับการเตรียมการและเตรียมตัวล่วงหน้า อีกทั้งสำหรับคาดการณ์มาตรการ NTMs ใหม่ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้จึงได้จัดทำเป็น **โครงการนำร่อง** สำหรับเสนอ (ก) แนวทางการติดตามมาตรการ NTMs (ข) แนวทางการเลือกตัวแปรเฝ้าระวัง (ค) การวิเคราะห์ตัวชี้วัดจับตา และ (ง) มาตรการ NTMs ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย **ซึ่งเป็นมาตรการที่ยังไม่มีหน่วยงานใดให้ความสำคัญในปัจจุบัน** หรือยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการ (หรือเป็น “เจ้าภาพ”) ติดตามอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศ มาตรการด้านโลกร้อน และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

กรอบการศึกษา ภายใต้โครงการนี้มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) “ตัวชี้วัดจับตา” ที่ส่งสัญญาณว่าจะมีการนำมาตรการ NTMs มาบังคับใช้กับสินค้าส่งออกของไทย (2) ปัจจัยใหม่ๆ ที่ผลักดันให้เกิดมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า (3) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยหากมีการนำมาตรการ NTMs มาใช้เพื่อส่งสัญญาณเตือนหรือเตรียมตัวรับมือกับมาตรการดังกล่าวได้ทันเวลาที่ (โดยโครงการนี้จะไม่เน้นการประเมินผลกระทบในเชิงปริมาณ เนื่องจากจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและกรอบวิเคราะห์และเทคนิคการประเมินที่มีรายละเอียดมากขึ้น) (4) ผลการศึกษาเกี่ยวกับระบบเตือนล่วงหน้าของมาตรการ NTMs (NTMs Early Warning System) สำหรับสินค้าส่งออกไทย และ (5) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับ “NTMs Early Warning System” เพื่อประโยชน์ในการเจรจาการค้า และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลหรือต่อยอดหรือร่วมกันพัฒนาระบบการเตือนล่วงหน้า

ขอบเขตในการศึกษา พิจารณาได้ 3 กลุ่ม คือ (1) ประเทศเป้าหมาย ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และจีน เนื่องจากประเทศเหล่านี้เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ และยังมีข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศไทยด้วย (2) ผลิตภัณฑ์เป้าหมาย ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ (ก) กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น ผักและผลไม้ อาหารแปรรูป ฯลฯ (ข) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลภายในประเทศไทยเป็นปัจจัยการผลิต (Resource-based Industry) เช่น เสื้อผ้า อัญมณี ฯลฯ (ค) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นสำคัญ (Technological Intensive Industry) และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตโดยบริษัทข้ามชาติหรือผลิตให้บริษัทข้ามชาติ เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ และ (ง) กลุ่มสินค้าบริการ (Service) ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ในอนาคต เช่น ธุรกิจการขนส่งระหว่างประเทศ ธุรกิจด้านการบริการทางสุขภาพ เป็นต้น และ (3) มาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

ทั้งนี้ โครงการ NTMs Watch ได้จัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการในการนำเสนอและวิเคราะห์ตัวแปรเฝ้าระวัง (Early Warning) ในลักษณะโครงการนำร่อง ใน 2 แนวทางคือ (1)

การเผยแพร่ข่าวสาร แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการ และ (2) การจัดสัมมนาระดมสมอง (Focus Group) เพื่อเสนอบทวิเคราะห์ และสอบถามความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

การติดตามมาตรการ NTMs ของโครงการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ (ตารางที่ 7.1) กล่าวคือ **รูปแบบที่หนึ่ง** เป็นการติดตาม **รายประเทศ** ได้แก่ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน โดยการติดตามรายประเทศนี้ จะติดตามมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าประเภทอาหาร สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน และ บริการ

รูปแบบที่สอง เป็นการติดตาม**รายผลิตภัณฑ์** ได้แก่ อาหาร และ อัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งครอบคลุม 5 ประเทศเป้าหมาย ทั้งนี้ในการติดตามรายผลิตภัณฑ์นี้ ไม่ได้มีการระบุเจาะจงว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ใด หากแต่ขึ้นอยู่กับลักษณะของมาตรการ NTMs และ กรณีศึกษาที่เกิดขึ้นแล้วในต่างประเทศ

รูปแบบที่สาม เป็นการติดตาม**มาตรการภายใต้ WTO** ได้แก่ SPS TBT TRIPs และ GATS โดยเน้นการติดตาม 3 กรณี คือ กรณีแรก “การใช้และการตีความ” ของบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของความตกลงดังกล่าว โดยศึกษาจากการพิจารณาข้อพิพาททางการค้าที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อเป็นอุทาหรณ์ และ “สัญญาณเตือนล่วงหน้า” สำหรับหน่วยงานของไทย (ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน) กรณีที่สอง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา กับ การค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกำลังจะกลายเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการส่งออกสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ (creative industry) และ กรณีที่สาม การวิเคราะห์ประเด็นค่านิยมและขอบเขตสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (environmental goods and services: EGS) รวมถึงการเปิดตลาดสำหรับการลงทุนในบริการด้านสิ่งแวดล้อมของต่างชาติในประเทศไทย ซึ่งอาจจะทำให้มีการขยายตัวทางการค้าประเภทนี้มากขึ้นในอนาคต สำหรับการรองรับกิจกรรมหรือบริการเพื่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

รูปแบบที่สี่ เป็นการติดตาม**มาตรการภายใต้ MEAs** เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างมาตรการทางการค้าของ WTO กับ ปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก เช่น มาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของอนุสัญญา UNFCCC และ พิธีสารเกียวโต ฯลฯ ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคี โดยแบ่งการติดตามออกเป็น 3 แนวทาง คือ แนวทางแรก เป็นการติดตามความตกลงพหุภาคี ประเด็นการค้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) ที่เอื้อประโยชน์และที่เป็นอุปสรรค ต่อการแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก (climate change สำหรับ แนวทางที่สอง เป็นการติดตามกฎระเบียบของประเทศคู่ค้า (สหรัฐอเมริกา และ สหภาพยุโรป) ที่ดำเนินการเพื่อบรรเทาปัญหาโลกร้อน ด้วยการออกกฎหมายภายในประเทศสำหรับควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมภายในประเทศ และวิเคราะห์ว่ามาตรการต่างๆภายใต้กฎหมายดังกล่าว จะกลายเป็น NTMs ได้อย่างไร และจะขัดกับบทบัญญัติของความตกลงภายใต้กรอบของ WTO หรือไม่ เช่น มาตรการตอบโต้การอุดหนุน (SCM) และ แนวทางที่สาม เป็นการติดตาม มาตรการทางด้านการขนส่งทางอากาศ ที่มีกฎระเบียบภายใต้ความตกลงพหุภาคี (องค์การการบินระหว่างประเทศ) และกฎหมายภายในประเทศ (เช่น สหภาพยุโรป) ซึ่งอาจจัดว่าเป็นมาตรการ NTMs ประเภทหนึ่ง

รูปแบบที่ห้า เป็นการติดตาม กระบวนการออกกฎหมายของประเทศคู่ค้า (สหรัฐอเมริกา และ สหภาพยุโรป) โดยจะศึกษาว่าหน่วยงานใด ที่มีบทบาทหรืออิทธิพลในการผลักดันให้มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้า (การส่งออก และการนำเข้า) ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณา ติดตามความเคลื่อนไหวต่อไป

ตารางที่ 7.1 รูปแบบการติดตาม NTMs

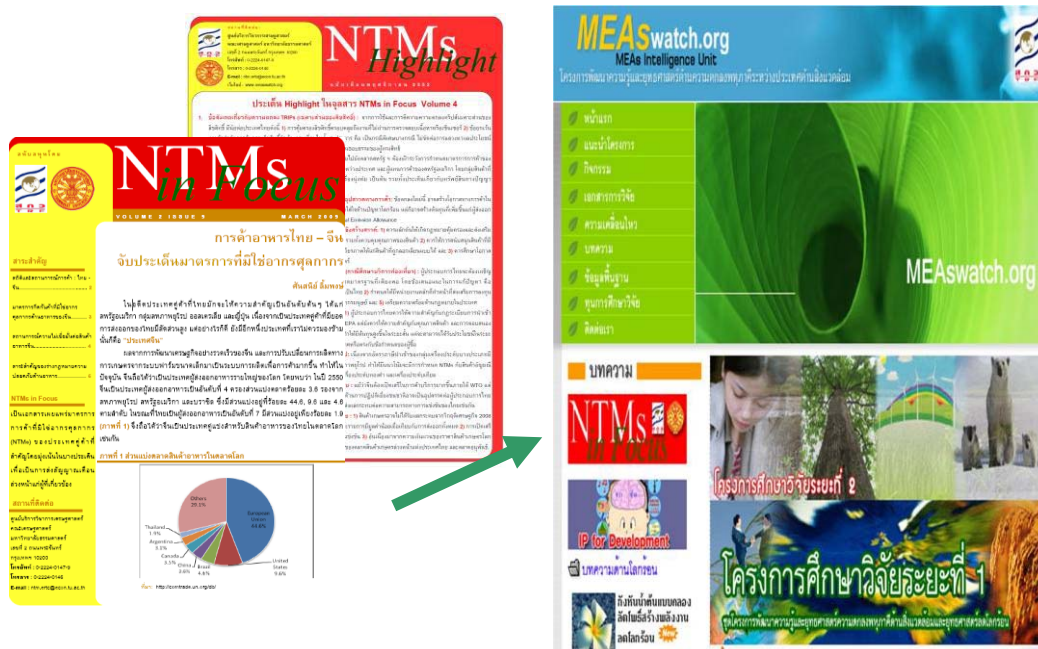
รูปแบบการติดตาม	กรณีศึกษา	เนื้อหาการติดตาม
ติดตามรายประเทศ	EU, Japan, China	Food, Garments, EE, บริการ
ติดตามรายผลิตภัณฑ์	Food, Jewelry	US, EU, ญี่ปุ่น, จีน, ออสเตรเลีย
ติดตามมาตรการของ WTO	SPS, TBT, TRIPs, GATS	การตีความ, การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา, EGS
ติดตามมาตรการ MEAs และ มาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ	- ความสัมพันธ์ระหว่างการค้า กับ มาตรการด้าน GHG - มาตรการ NTMs เกี่ยวกับการขนส่งทางอากาศ และ มาตรการ ควบคุม GHG ในสหภาพยุโรป	- กรณี EGS & Climate Change - กรณี กฎหมาย US, EU & มาตรการตอบโต้การอุดหนุน - กรณีกฎระเบียบการควบคุม GHG . ของสหภาพยุโรป
กระบวนการออกกฎหมายของคู่ค้า	US, EU	หน่วยงานที่ควรติดตามความเคลื่อนไหว

ที่มา: จากการศึกษา

ผลการศึกษาวิเคราะห์ของรูปแบบการติดตาม ข้างต้นนี้ จะใช้วิธีการนำเสนอเป็น เอกสารเพื่อเผยแพร่ ได้แก่ NTMs in Focus (จุลสาร) NTMs in Brief (อนุสาร) และ NTMs in Highlights (ประเด็นเด่น) ดังแสดง ตัวอย่าง ของจุลสารที่นำ แจกและนำเสนอ ใน website ของ MEAs Watch (www.measwatch.org) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งของการเผยแพร่ผลงาน (รูปที่ 7.1) จำนวน 40 ฉบับ ในช่วงปี 2551-2552 โดยดำเนินการออกเผยแพร่เป็นระยะๆ (Volume 1-4, Volume ละ 10 ฉบับ)

เนื้อหาของเอกสารเผยแพร่ ดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย (ก) ความสำคัญของมาตรการ / ผลิตภัณฑ์ส่งออก (ข) “ตัวชี้วัดจับตา” ของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (ค) ผลกระทบเบื้องต้นที่เกิดขึ้นและคาดว่าจะเกิดขึ้นของ NTM ที่มีต่อไทย และ (ง) ประเด็นที่น่าจับตามอง (หรือตัวแปรเฝ้าระวัง) ของมาตรการนั้นหรือของผลิตภัณฑ์นั้น หรือของประเทศคู่ค้าที่ศึกษานั้น โดยเนื้อหาของ NTM in Focus จะมีรายละเอียดของบทวิเคราะห์ และเนื้อหาของ NTM in Brief เป็นการนำเสนอเนื้อหาโดยย่อของจุลสารแต่ละฉบับ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและ NTM in Highlight เป็นการนำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญของจุลสารที่ออกมา 10 ฉบับในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ การจัดทำ NTM in Brief และ NTM in Highlight เป็นผลมาจากข้อเสนอแนะของตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รูปภาพที่ 7.1 ลักษณะของเอกสารเผยแพร่และผ่านเว็บไซต์

ที่มา: www.measwatch.org

เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอการติดตามมาตรการ NTMs ของโครงการศึกษานี้ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากการติดตามมาตรการ NTMs ของหน่วยงานอื่นๆ อีกทั้งเนื้อหาการนำเสนอแต่ละครั้งยังครอบคลุมมาตรการ ผลิตภัณฑ์ หรือประเทศ ในคราวเดียวกัน และดำเนินการเป็นช่วงเวลาที่มีสม่ำเสมอ แม้ว่าเนื้อหาการติดตามมาตรการ NTMs จะเป็นที่รับรู้กันในแวดวงที่เกี่ยวข้อง แต่เนื้อหาที่แตกต่างกันออกไปคือ การนำเสนอบทวิเคราะห์ 2 ด้าน คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจหรือผลกระทบต่อผู้ส่งออกและผู้ผลิตเพื่อส่งออก และ ประเด็นที่ต้องจับตามองต่อไป นอกจากนี้ การนำเสนอเนื้อหาสาระของเอกสารเผยแพร่ นั้นมี เป้าประสงค์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ที่อยู่นอกวงการ หรือ ผู้ที่สนใจทั่วไป ตลอดจน ผู้ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบในอนาคต และในบางกรณีโดยเฉพาะมาตรการ NTMs ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและภาคเอกชน ในการติดตามและเฝ้าระวัง ทั้งด้านเชิงรับ (หากมาตรการนั้นมีการบังคับใช้จริง) และเชิงรุก (เพื่อต่อต้านหรือตอบโต้มิให้มีการนำมาตรการนั้นมาบังคับใช้กับประเทศไทยหรือประเทศกำลังพัฒนา)

นอกจากการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ดังกล่าวแล้ว โครงการศึกษานี้ ยังมีการทำกิจกรรม Focus Group หรือประชุมกลุ่มเฉพาะ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามรูปแบบของการนำเสนอ บทวิเคราะห์ และเพื่อสอบถาม ความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ที่เกิดขึ้นและคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้โครงการได้จัดสัมมนาระดมสมองทั้งสิ้นจำนวน 4 ครั้ง ดังแสดงในตารางที่ 7.2 เพื่อเสนอผลการศึกษา “เบื้องต้น” แก่ผู้สนใจ โดยความคิดเห็นจากการสัมมนาได้ถูกประมวลผลเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการศึกษาของ

โครงการ นอกจากนี้ โครงการได้จัดให้มีการสัมมนา 1 ครั้ง เพื่อเสนอผลการศึกษา เฉพาะเจาะจงราย มาตรการ-รายประเทศ-รายผลิตภัณฑ์ (รายละเอียดของการประชุมปรากฏในภาคผนวก)

ตารางที่ 7.2 กิจกรรมการจัดสัมมนากลุ่มย่อย

ครั้งที่	เรื่อง	วัน และ สถานที่
1	มาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอาหาร	17 ธันวาคม 2551 ณ ห้องประชุม สกว
2	มาตรการ NTMs ในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	28 เมษายน 2552 ณ ห้องประชุม สกว
3	อุปสรรคและภัยคุกคามในการค้า ภาคบริการ	29 กรกฎาคม 2552 ณ ห้องประชุม สกว
4	ข้อจำกัดต่อการค้าและการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรในสิ่ง ท่อและเครื่องประดับ	22 มกราคม 2553 ณ ห้องประชุม สกว
พิเศษ	บทวิเคราะห์มาตรการ NTMs - ประเทศคู่ค้า – ผลิตภัณฑ์ (ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง สกว และ MTEC)	15 กุมภาพันธ์ 2553 ณ ห้องประชุม MTEC

สำหรับผลการศึกษาของโครงการฯ สามารถสรุปได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

(1) **ตัวชี้วัดจับตาที่ส่งสัญญาณว่าจะมีการนำมาตรการ NTMs มาบังคับใช้กับสินค้าส่งออกของไทย** ได้แก่ ส่วนแบ่งทางการตลาด อัตราการเติบโตด้านส่งออก หรือนำเข้า และต้นทุนการผลิตในไทยนั้น ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดจับตาทางเศรษฐกิจดังกล่าว มีบทบาทน้อยในปัจจุบัน และ มาตรการ NTMs ก็คงบังคับใช้กับทุกประเทศ นอกจากนี้ ไทยมิได้เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ ดังนั้น ตัวชี้วัดจับ ตาที่เกี่ยวกับการส่งออกของไทยก็จะไม่ค่อยมีความสำคัญเท่ากับการส่งออกของจีน (หรือของประเทศ คู่แข่งของไทยรายใหญ่) แต่ถ้าเมื่อใดผู้นำเข้ามีการตรวจพบสารปนเปื้อนในสินค้า (ไม่ว่าสินค้านั้นจะทำ เข้ามาจากประเทศใดก็ตาม) หรือมีคุณภาพไม่ตรงตามมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้าที่กำหนดไว้ ก็จะทำ ให้ประเทศผู้นำเข้ามีความเข้มงวดในการนำเข้าสินค้าชนิดนั้นๆ เพิ่มขึ้น

(2) **ปัจจัยใหม่ๆ ที่ทำให้เกิดมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า** คือ ปัจจัยภายในประเทศ ผู้ นำเข้า ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ การผลักดันของ กลุ่มผู้ผลิตและองค์กรพัฒนาเอกชน และปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า ได้แก่ ปัญหาการ ว่างงานและการยกระดับสวัสดิภาพการทำงาน สวัสดิการลูกจ้าง ปัญหาความสามารถในการแข่งขันของ ผู้ผลิตในประเทศลดลง และ ปัจจัยภายในนอกประเทศ ได้แก่ การร่วมมือกันเพื่ ้อบรรเทาปัญหา สิ่งแวดล้อมโลก การผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศเพื่อให้ทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลัง พัฒนา มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกมา กขึ้น และ ความพยายามในการรณรงค์ให้มีการ

รักษาสันติภาพระหว่างการแข่งขันเสรีทางเศรษฐกิจ กับ การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศให้ยั่งยืน

(3) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยหากประเทศคู่ค้ามีการนำมาตรการ NTMs มาใช้ พบว่า มาตรการ NTMs ที่นำมาใช้ในปัจจุบันมี “เป้าหมายของการบังคับใช้” ในแต่ละประเทศแตกต่างกัน กล่าวคือ ในสหภาพยุโรปเน้นความสำคัญด้านความปลอดภัยของ ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ ญี่ปุ่นเน้นความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ส่วนสหรัฐอเมริกาเน้นความสำคัญเพื่อการคุ้มครอง ผู้ผลิตเช่นเดียวกับประเทศจีน ส่วนออสเตรเลียเน้นความสำคัญเพื่อคุ้มครองเกษตรกรของประเทศรวมทั้ง ความปลอดภัยของผู้บริโภค

บทเรียนสำคัญที่ประเทศไทยเรียนรู้จากการบังคับใช้มาตรการ NTMs ของประเทศคู่ค้าของ ไทย (สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และ จีน) คือ ประเทศเหล่านี้มีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กับสินค้านำเข้าแต่ละผลิตภัณฑ์มากมาย ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และการทำลายหรือกำจัดซากสินค้า การบังคับใช้มาตรการ NTMs ดังกล่าวล้วน ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยโดยตรง กล่าวคือ ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าของผู้ประกอบการไทยสูงขึ้น เพราะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า และต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง กับการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกของไทย ซึ่งอาจ ลดลงได้ถ้าหากผู้ประกอบการไม่สามารถปรับตัวตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้าได้ ฉะนั้น หน่วยงาน ภาครัฐและผู้ประกอบการจึงต้อง ติดตามกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศคู่ค้าอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะ มาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้าสำหรับสินค้านำเข้า

นอกจากนี้ยังมีมาตรการ NTMs อื่นๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการค้า เช่น มาตรการภายใต้ความ ตกลง SPS และ TBT ผลกระทบของทั้งสองมาตรการนี้ทำให้เกิดการสร้างต้นทุนในการแสวงหาข้อมูล และการปฏิบัติตามข้อกำหนด ในขณะที่มาตรการด้านการคุ้มครองทรัพย์สินปัญญาทำให้เกิดการปรับ ระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศให้สูงขึ้น การจ่ายเงินค่าลิขสิทธิ์/สิทธิบัตร การขาด โอกาสในการพัฒนาสินค้าส่งออก (ที่พัฒนาจนบริษัทต่างชาติจดสิทธิบัตร) และการขาดโอกาสในการ พัฒนาต่อยอด ส่วนมาตรการ NTMs ด้านการขนส่งทางอากาศอาจมีส่วนทำให้ต้นทุนค่าบริการสูงขึ้น และมาตรการ NTMs ด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งกำลังมีบทบาทสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน ผลของนำ มาตรการเหล่านี้มาใช้ย่อมทำให้ต้นทุนในการปฏิบัติตามข้อกำหนด และการติดตามความเคลื่อนไหวของ ผู้ประกอบการสูงขึ้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการต้องแบกรับในการดำเนินการขอใบรับรอง และ ค่าธรรมเนียมในต่างประเทศตามกฎหมายต่างชาติในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้า เป็นต้น

7.2 ผลการติดตามมาตรการ NTMs ศึกษาเฉพาะเรื่อง

ด้วยโครงการฯ ได้กำหนดแนวทางในการติดตามมาตรการ NTMs ออกเป็น 3 แนวทางใหญ่ คือ (1) มุ่งศึกษาการกำหนดมาตรการ NTMs โดยพิจารณามาตรการต่างๆ ที่มีแนวโน้มว่าอาจถูกนำมาใช้เป็น

มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ WTO (TBT SPS GATs และ TRIPs) และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น (2) มุ่งศึกษาในกลุ่มประเทศเป้าหมาย ประกอบด้วย สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน และ (3) มุ่งศึกษาในกลุ่มผลิตภัณฑ์เป้าหมายที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ NTMs ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

การติดตามมาตรการ NTMs ทั้งสามแนวทางข้างต้นนี้มี เป้าหมายเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นที่น่าจับตามอง หรือ ประเด็นที่ต้องเฝ้าระวัง นั่นคือ การนำเสนอ “ระบบการเตือนล่วงหน้า” (NTM Early Warning System) สำหรับการส่งออกของไทย ซึ่งได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

7.2.1 การติดตามการกำหนดมาตรการ NTMs กรอบพหุภาคี

การติดตามการกำหนดมาตรการ NTMs ของโครงการฯ จำแนกออกเป็น 5 กรณี คือ การติดตามมาตรการภายใต้กรอบของ WTO การติดตามกระบวนการกำหนดมาตรการของประเทศคู่ค้า การติดตามแนวทางของมาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การติดตามมาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ และการติดตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อสรุปสำคัญดังนี้

กรณีแรก เป็นการติดตามการใช้และการตีความ (implications and interpretations) ของความตกลง SPS, TBT, GATS และ TRIPs (เฉพาะเรื่องลิขสิทธิ์) เนื่องจากประเทศสมาชิก WTO ได้ใช้ประโยชน์จากกระบวนการระงับข้อพิพาทจำนวนมาก ดังนั้น บทเรียนจากข้อพิพาททางการค้าต่างๆ จึงเป็น “จุดเริ่มต้น” ที่ดีที่จะนำมาเป็น “แนวทางการติดตาม” มาตรการ NTMs ดังกล่าวได้ บทเรียนดังกล่าวนี้คือ การนำมาตรการ NTM ที่บัญญัติไว้ในความตกลงดังกล่าวมาใช้ และในบางครั้งก็เกิดกรณีพิพาทขึ้น เพราะ ความเข้าใจและการตีความ ของบทบัญญัติของประเทศผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ไม่เหมือนกัน [สิทธิกร นิพนยะ, 2553] กล่าวคือ

การใช้และการตีความ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) พบว่า (ก) มาตรการภายใต้ความตกลง SPS เป็นการรับรองอำนาจอธิปไตยของประเทศสมาชิก โดยแต่ละประเทศสามารถกำหนดระดับความความเสี่ยงที่เหมาะสมได้ แต่ต้องยึดเหตุผลทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัด (ข) การกำหนดและการใช้มาตรการ SPS เป็นการส่งเสริมการเปิดเสรีการค้า เพราะจะทำให้มาตรการ SPS ของแต่ละประเทศมีความกลมกลืนกันหรือสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ อีกทั้งยังมีความโปร่งใส และ (ค) การใช้มาตรการ SPS ต้องเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการรับรองอำนาจอธิปไตยของประเทศสมาชิกในการกำหนดและใช้มาตรการ SPS กับการส่งเสริมการเปิดเสรีการค้า

การใช้และการตีความความตกลงว่าอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT) พบว่า (ก) ขอบเขตข้อบังคับทางเทคนิค มีพื้นฐานมาจาก มาตรฐานระหว่างประเทศ แต่อาจจะกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าได้ เนื่องจากแต่ละประเทศมีข้อกำหนดทางเทคนิคที่แตกต่างกัน (ข) ขอบเขตความตกลง TBT นั้นครอบคลุมทั้งลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ติดมากับผลิตภัณฑ์โดยตรงและลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ

ผลิตภัณฑ์นั้นด้วย เช่น วิธีใช้ผลิตภัณฑ์ การใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ ฯลฯ และ (ค) มาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ไม่จำเป็นต้องได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกอย่างเป็นทางการ

การใช้และการตีความความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) พบว่า (ก) ความตกลง GATT และ GATS มีความสัมพันธ์กัน โดยต่างเป็นส่วนที่ เพิ่มเติมและใช้ร่วมกัน (ข) ข้อยกเว้นพันธกรณีทั่วไปนั้น จะต้องไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่สมควร และไม่เป็นการจำกัดการค้าบริการอย่างแอบแฝง และ (ค) พันธกรณีเฉพาะ (specific commitment) จะต้องยึดเอกสาร W/120 (ตารางข้อผูกพันเฉพาะ) อย่างเคร่งครัด และต้องไม่เป็นการจำกัดการนำเข้าบริการ (โควตาการนำเข้า เท่ากับ ศูนย์)

การใช้และการตีความความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) เฉพาะส่วนลิขสิทธิ์ พบว่า (ก) การคุ้มครองลิขสิทธิ์ รวมถึงเนื้อหาส่วนที่ไม่ผ่านเซ็นเซอร์ และส่วนที่ตัดออกไปเพื่อให้ผ่านเซ็นเซอร์ และ (ข) ข้อจำกัดการคุ้มครอง ต้องพิจารณาว่า ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติ และ ไม่เสื่อมเสียอย่างไม่สมควรต่อประโยชน์อันชอบธรรมของผู้ทรงสิทธิ

ดังนั้น **ประเด็นที่ควร ติดตามและ เฝ้าระวัง** ที่เกี่ยวกับมาตรการ NTMs ภายใต้กรอบของ WTO ในภาพรวมแล้ว ประกอบด้วย (1) ติดตามความคืบหน้าในการจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งข้อพิพาทที่เกิดขึ้น (2) ปรีกษาหารือกับประเทศคู่ค้าถึงความสอดคล้องของมาตรการกับความตกลง (3) เผยแพร่ผลคำวินิจฉัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อหน่วยงานที่จัดทำมาตรฐาน และ (4) การทบทวนมาตรฐานหรือมาตรการให้สอดคล้องกับแนวการวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

กรณีที่สอง เป็นการติดตามกระบวนการออกมาตรการ NTMs ของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศผู้นำในการออกกฎระเบียบมาตรการทางการค้า โดยอาศัยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองและเศรษฐศาสตร์สถาบัน การกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้า เป็นผลจากแรงกดดันในหลายภาคส่วนของแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม และวัฒนธรรม และ ทั้งสองประเทศมีโครงสร้างทางการเมืองหรือโครงสร้างสถาบันในการกำหนดมาตรการ NTMs ที่แตกต่างกัน [ศุภฤติ ถาวรยุคิการต์, 2553] กล่าวคือ

ในสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีและสมาชิกสภาองเกรส มีความรับผิดชอบต่อประชาชน ด้วยเหตุนี้ การออกกฎหมายของสหรัฐอเมริกาจึงมีลักษณะเป็นการกำหนดจาก “ล่างขึ้นบน (bottom-up approach)” ในขณะที่ คณะกรรมาธิการยุโรป (EC) และคณะกรรมการเฉพาะนโยบายการค้าร่วม (CCP Committee) ไม่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ด้วยเหตุนี้ การกำหนดนโยบายการค้าระหว่างประเทศของสหภาพยุโรป จึงมีลักษณะจาก “บนสู่ล่าง (top-down approach)”

สหรัฐอเมริกามีการวางระบบระเบียบเชิงโครงสร้าง สำหรับบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการผลักดันข้อเสนอของตนสู่ฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ ivo อย่างชัดเจน ส่งผลให้ เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ และการดำเนินการของกลุ่มเหล่านี้มีความโปร่งใส ชัดเจน และทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเปิดเผย แต่สหภาพยุโรป ไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้สาธารณชนก็ไม่อาจทราบถึงสาระสำคัญของข้อเสนอที่กลุ่มผลประโยชน์พยายาม ผลักดัน จนกว่าร่างกฎหมายจะออกมา จึงได้เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น (แม้ว่าจะมีระยะเวลาไม่นานเท่าใด)

หน่วยงานที่มีบทบาทในการออกกฎระเบียบทางการค้าในสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ผู้แทนทางการค้า (US Trade Representative: USTR) ซึ่งทำหน้าที่ออกนโยบายการค้าที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการชาวอเมริกัน และใช้มาตรการฝ่ายเดียวต่อประเทศที่ขัดขวางทางการค้าต่อผู้ประกอบการอเมริกัน (ดังนั้น หากประเทศไทยมีมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้าต่อผู้ประกอบการชาวอเมริกัน องค์การนี้จะดำเนินมาตรการตอบโต้ต่อประเทศไทย) และ คณะกรรมาธิการการค้าระหว่างประเทศ (US International Trade Commission: USITC) ซึ่งทำหน้าที่ศึกษาผลกระทบของมาตรการการค้าของประเทศอื่นที่มีต่อสหรัฐอเมริกา และดูแลผลประโยชน์ของผู้ประกอบการในสหรัฐอเมริกาที่ได้รับผลกระทบจากสินค้านำเข้า

ดังนั้น **ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง** ที่เกี่ยวกับกระบวนการออกมาตรการ NTMs ของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ประกอบด้วย (1) การเฝ้าระวังมาตรการทางการค้าต้องพิจารณาโครงสร้างสถาบันในเชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย (2) กรณีการเฝ้าระวังมาตรการของ สหภาพยุโรป ควรเพิ่มขีดความสามารถด้านวิชาการของหน่วยงานในไทย เพื่อเข้าใจและหาทางโต้ตอบหรือป้องกัน (เพราะ ทิศทางการกำหนดมาตรการ ในสหภาพยุโรป อิงกับฐานข้อมูลด้านวิชาการ) โดยมีระยะเวลาในการปรับตัวต่อมาตรการ NTMs ใหม่ที่จะเกิดขึ้นอย่างสั้นที่สุดประมาณ 2 เดือน ก่อนที่คณะกรรมาธิการยุโรปจะดำเนินการตัดสินใจ (3) ในขณะที่สหรัฐอเมริกานั้นการออกมาตรการจะได้รับอิทธิพลทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ดังนั้นในการเฝ้าระวังจึงต้องจับตาถึงช่องทางในการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งดุลอำนาจทางการเมือง และ (4) ติดตามความเคลื่อนไหวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกนโยบายของสหรัฐอเมริกาและของสหภาพยุโรป

กรณีที่สาม เป็นการติดตามมาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ที่มีต่อสินค้าส่งออกของไทย เนื่องจากการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามีความสำคัญมากขึ้น และอาจจะเป็นอุปสรรคหรือข้อกีดกันทางการค้ามากขึ้น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และเป็นมาตรการที่ถูกแรงกดดันจากประเทศคู่ค้า (ผู้ส่งออกสินค้ามายังประเทศไทย) ต้องการให้ประเทศไทยมีมาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับสินค้าและบริการจากประเทศนั้น ในขณะเดียวกัน สินค้าของไทยก็ได้รับประโยชน์จากการจดทะเบียนลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรเช่นกัน แต่ประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้ประโยชน์จากมาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา น้อย และยังคงเผชิญกับต้นทุนธุรกรรมในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในสินค้าและบริการของต่างชาติมากกว่า [พีระ เจริญพร, 2553] กล่าวคือ

สหรัฐอเมริกา อ้างเรื่อง การละเมิดทรัพย์สิน ทางปัญญามาเป็นเงื่อนไขในการการตัดสิทธิพิเศษทางภาษี (GSP) เพื่อกดดันให้ประเทศไทยแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อยกระดับความคุ้มครองให้สูงขึ้น ซึ่งนอกจากจะ ทำให้ต้นทุนการผลิต ของไทย สูงขึ้น แล้ว ยัง เป็นอุปสรรคสำคัญ ต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ของไทยในอนาคต

แต่ในขณะเดียวกันผู้ส่งออกไทยบางรายประสบปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาไทยในต่างประเทศ ส่งผลกระทบต่อการค้าและการส่งออกเป็นอันมาก เนื่องจากผู้ประกอบการของไทยที่เป็น

เจ้าของสิทธิบัตรในประเทศไทยหากจะขอรับการคุ้มครองสิทธิบัตรในต่างประเทศด้วย จะต้องไปยื่นขอจดทะเบียนในทุก ประเทศที่ต้องการให้ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งเป็นความยากลำบากที่จะสามารถดำเนินการได้ในทุกประเทศโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก

สินค้าเกษตรของไทยที่ต้องอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็มักถูกนักธุรกิจชาติตะวันตกนำไปใช้ประโยชน์ หรือจดสิทธิบัตร โดยไม่ได้ขออนุญาต การจดสิทธิบัตรลักษณะนี้เป็น การใช้สิทธิ์ขาดเหนือความรู้ที่เป็นผลผลิตมาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นโดยไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้กับชุมชนที่อนุรักษ์องค์ความรู้นั้นไว้ เช่นเดียวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่อาจเป็นการกีดกันทางการค้าอย่างหนึ่งเพราะทำให้ประเทศผู้ผลิตสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิตสินค้าชนิดนั้น

ดังนั้น ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทยและของต่างชาติ ประกอบด้วย (1) ควรติดตามความเคลื่อนไหวของ TRIPs และ WIPO รวมทั้งข้อตกลงการค้าเสรี เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเจรจา โดยเฉพาะข้อตกลงการค้าแบบทวิภาคี มักจะมีเงื่อนไขมากกว่าของ TRIPs (ที่เรียกว่า TRIPs Plus) (2) ติดตามและจัดเก็บ สถิติการถูกละเมิดทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา ของสินค้าไทยในต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นตัวแปรเฝ้าระวัง (3) จับตาการเข้ามาของบรรษัทข้ามชาติ ในการดำเนินธุรกิจร่วม กับกิจการท้องถิ่น เพื่อป้องกันมิให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยไปใช้ประโยชน์ และเพื่อสอดส่องการลอกเลียนแบบสินค้าไทยที่มีศักยภาพจะเป็นกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ในอนาคต และ (4) ต้องเรียนรู้ตื่นตัวและสร้างกลไกที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์และการเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งในและต่างประเทศ

กรณีที่มี เป็นการติดตามมาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ เนื่องจากการขนส่งทางอากาศเป็นสาขาบริการที่มีความสำคัญและเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวและการขนส่งสินค้าไปยังต่างประเทศ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของผู้โดยสารอีกด้วย มาตรการต่างๆมากมายของการขนส่งทางอากาศ สามารถเปิดโอกาสให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการให้บริการและเป็นอุปสรรคหรือในบางกรณีเป็นการกีดกันทางการค้าบริการขนส่งทางอากาศอีกด้วย เช่น การจัดสรรเวลาสำหรับการบินในน่านฟ้าและท่าอากาศยานของแต่ละประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อบรรเทาผลกระทบโลกร้อน ธุรกิจการบินระหว่างประเทศได้ถูกนำมาเป็นสาขาหนึ่งในการกำหนดเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น ระเบียบของ EU Emission Trading Scheme (Phase 3) และมลพิษทางเสียงของการขึ้นและลงของเครื่องบิน เป็นต้น [ศุภฤติ ถาวรยุติการต์, 2553ก]

ดังนั้น ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง ที่เกี่ยวกับมาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ ประกอบด้วย (1) สถานะการแข่งขันทางการค้าบริการขนส่งทางอากาศ ที่อาจจะนำไปสู่การกีดกันทางการค้าในการจัดสรรเวลาสำหรับการบิน (2) ความเข้มงวดของระเบียบการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศอื่นๆที่อาจจะดำเนินการเช่นเดียวกับสหภาพยุโรป และ (3) การติดตามความเคลื่อนไหวของความตกลงพหุภาคีเกี่ยวกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งอาจจะอยู่ภายใต้กรอบ

UNFCCC หรือภายใต้ความร่วมมือในสาขาการบินระหว่างประเทศของสายการบินต่างๆ เพื่อที่ผู้ส่งออกของไทยที่ให้บริการสายการบิน จะได้ทราบถึงแนวโน้มที่ “ราคาค่าบริการขนส่ง” มีความเป็นไปได้ที่จะเพิ่มขึ้น เนื่องจากสายการบินมีต้นทุนการจัดก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นหรือเผชิญกับการเพิ่มขึ้นของต้นทุนที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของประเทศปลายทาง

กรณีที่ห้า เป็นการติดตาม มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับการค้า เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยง (ทั้งด้านบวกและด้านลบ) และมีความซับซ้อนมากขึ้นในอนาคต เช่น ความเชื่อมโยง ระหว่างการค้า ภายใต้กรอบของ WTO กับมาตรการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภายใต้กรอบของ UNFCCC เป็นต้น โดยการศึกษาี้ให้ความสนใจมาตรการ 3 ด้านที่อาจจะเป็นอุปสรรค (หรืออาจจะกีดกัน) ทางการค้าได้ คือ มาตรการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหาร เนื่องด้วยการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหาร เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประชาชนไทยจำนวนมาก มาตรการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เนื่องด้วยมาตรการนี้ในประเทศคู่ค้ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะรักษาระดับความสามารถในการแข่งขันกับสินค้าที่มาจากประเทศที่ไม่ มีมาตรการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และ การส่งเสริมการค้าเสรีสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods & Services: EGS) เนื่องด้วยประเทศไทยอาจจะได้ประโยชน์จากการส่งออกสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษา พบว่า [นิรมล สุธรรมกิจ, 2553]

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหารของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย “จะยังคงดำรง” อยู่ต่อไปในอนาคต เพื่อปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ และปกป้องคุ้มครองสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค และเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศของตน มิให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันทางการค้า (อันเนื่องมาจากมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม) จึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบที่บังคับใช้กับ “ผู้นำเข้า” ด้วย

ส่วนมาตรการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นมาตรการใหม่สำหรับเวทีของการค้าระหว่างประเทศ ก็มี “แนวโน้มที่จะเป็นอุปสรรคทางการค้า” ของประเทศไทย ซึ่งมีได้มีพันธกรณีระหว่างประเทศในการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (หรือไม่มีมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเป็นทางการในระดับรัฐ) โดยประเทศคู่ค้าที่มีพันธกรณีระหว่างประเทศในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ภายใต้พิธีสารเกียวโต) จะมีมาตรการเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ (โดยเฉพาะสาขาที่มีการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก) มิให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันทางการค้า โดยบังคับใช้กฎหมายของตนกับสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศที่ไม่มีกฎหมายในการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และ ประเทศคู่ค้าของไทย “อาจจะมีมาตรการในการอุดหนุน” การผลิตสินค้าของตนดังกล่าวที่ถูกควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อสามารถส่งออกไปแข่งขันในตลาดโลกได้ (แข่งขันกับประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีกฎหมายควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก)

สำหรับ การส่งเสริมการค้าเสรีสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของ GATT และ GATS อาจจะไม่เป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทยเท่าที่ควร ด้วยเหตุผล 3

ประการ คือ (ก) สินค้าที่นำเข้าแม้ว่าจะได้รับการยกเว้นภาษีขาเข้า แต่มีมูลค่าสูงเนื่องด้วยค่าลิขสิทธิ์หรือค่าเครื่องหมายการค้า (ข) ขอบเขตของนิยาม EGS ไม่ครอบคลุมสินค้าที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการส่งออก เช่น สมุนไพร และ ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (หรือ organic food) เป็นต้น และ (ค) การเปิดเสรีการนำเข้ากิจการบริการด้านสิ่งแวดล้อม (environmental services) เช่น ธุรกิจการกำจัดน้ำเสีย ธุรกิจด้านให้คำปรึกษาการจัดการมลพิษ ฯลฯ อาจจะเป็นอุปสรรคการดำเนินงานของธุรกิจของคนไทยได้

ดังนั้น **ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง** มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ประกอบด้วย (1) ทิศทางและแนวโน้มในการออกร่างกฎหมาย เกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ซึ่งมีประเด็นที่ต้องติดตาม ได้แก่ การตีความเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของมาตรการ (“as stringent as” หรือ “equivalent measures”) ที่บังคับใช้ในประเทศทั้งสอง กับ ที่มีใช้ในประเทศไทย ปัญหาของการบังคับซื้อใบอนุญาตลดก๊าซเรือนกระจก จะขัดแย้งกับบทบัญญัติของความตกลง Subsidy Countervailing Measures (SCM) ภายใต้เรื่อง Hidden Subsidy หรือไม่ (2) กระแสการออกมาตรการใหม่ ๆ ด้านโลกร้อน ได้แก่ “การไม่ดำเนินการใดๆ” จะถือเป็นการอุดหนุนให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือไม่ การให้ความร่วมมือรายสาขา และการขยายบทบาทของตลาดคาร์บอน จะมีผลต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยอย่างไรบ้าง (3) ควรติดตามกฎระเบียบของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่เกี่ยวกับ “การจัดทำรายงานหรือข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก” (carbon footprint report) ของผลิตภัณฑ์ที่ส่งไปยังประเทศทั้งสอง ทั้งที่เป็นมาตรการแบบบังคับและแบบสมัครใจ (4) การส่งออกและนำเข้าสินค้าและบริการเพื่อสิ่งแวดล้อม (EGS) ควรติดตามเรื่อง การตีความนิยาม EGS ความไม่ชัดเจนของกฎระเบียบ EGS ใน WTO และการไม่สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ท้องถิ่นในประเทศผู้นำเข้า และ (5) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ โครงการ Clean Development Mechanism (CDM Project) การซื้อขายคาร์บอนเครดิต (carbon credits) และการส่งเสริมการปลูกพืชพลังงาน (food for energy) เป็นต้น รวมทั้งกฎระเบียบด้านขยะและกากของเสีย (waste) ที่ประเทศคู่ค้าอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปกำหนดให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบต่อขยะที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่อง Recycle, Reuse และ Re-manufacturing (ซึ่งเป็นสินค้าที่ผลิตโดยเทคโนโลยีเก่า นำมาใช้บรรจุภัณฑ์ใหม่ และเสนอขายในราคาที่ถูกลง)

โดยสรุป การติดตามมาตรการ NTMs ทั้งที่อยู่ภายใต้กรอบ WTO และที่อยู่ภายใต้กรอบของความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (Multilateral Environmental Agreements: MEAs) ให้บทเรียนต่อประเทศไทย และเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย หลากหลายประการ ดังแสดงในตารางที่ 7.3

ตารางที่ 7.3 บทเรียนและผลกระทบต่อไทยของมาตรการ NTMs กรอบพหุภาคี

ติดตามมาตรการ	บทเรียนต่อไทย	ผลกระทบต่อไทย
มาตรการภายใต้กรอบ WTO ได้แก่ SPS, TBT, TRIPS (ลิขสิทธิ์) และ	- เน้นนโยบายภายในประเทศสมาชิกมากขึ้น เช่น สุขภาพอนามัย - การตีความเน้น การเปิดเสรีทางการค้า	- สูญเสียอธิปไตยในการกำหนดนโยบาย ภายในประเทศ อย่างอิสระ - เน้นการเปิดเสรีทางการค้า มากกว่า

ติดตามมาตรการ	บทเรียนต่อไทย	ผลกระทบต่อไทย
GATS	- เน้นการควบเข้าสู่ระบบเดียวกัน เช่น การอิงมาตรฐานระหว่างประเทศ	การคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ผลิตภายในไทย ในด้านสังคมและความปลอดภัยในบางกรณี - ทำให้ต้องติดตามหรือเข้าร่วมในการจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศ
การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา	- จำนวนการคุ้มครองมีมากขึ้น เข้มงวดมากขึ้น และครอบคลุมสินค้าและบริการมากขึ้น ซึ่งอาจเป็น Early Warning ได้ - เป็นข้อต่อรองในการปรับระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในไทยให้สูงขึ้น	- ขาดโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาต่อยอดจากสินค้าต่างประเทศ - ต้องระวังมิให้ชาวต่างชาตินำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจดสิทธิบัตร - หากไม่คุ้มครอง ไทยจะเสียโอกาสทางการค้าในอนาคต
	จุดอ่อนของไทยในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าไทย ในต่างประเทศ (พิจารณาจากสถิติสินค้าไทยถูกละเมิด)	ต้นทุนการคุ้มครองสินค้าไทยเพิ่มขึ้นเพื่อผลประโยชน์ในระยะยาว และต้องปกป้องคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย และส่งเสริมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้าไทย
มาตรการด้านการขนส่งทางอากาศ	- เน้นมาตรการความปลอดภัยของการบินและผู้โดยสาร - EU ควบคุมการปล่อย GHG	- ต้นทุนการขนส่งเพิ่มขึ้น อาจกระทบธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
ความตกลงด้านสินค้าและบริการสิ่งแวดล้อม (EGS)	แม้ว่าจะมีการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากรนำเข้า รายการสินค้า EGS ที่มีอยู่นั้น ไม่ส่งเสริมให้เกิดการค้า EGS ของประเทศกำลังพัฒนา	โอกาสส่งออกมีน้อย แต่จะมีแนวโน้มนำเข้ามาก
การส่งเสริมการลงทุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อลดโลกร้อน ภายใต้กรอบ UNFCCC	ประเทศกำลังพัฒนาต้องเผชิญกับค่าลิขสิทธิ์ของ Tech ที่นำเข้า	ไทยจะต้องมีรายจ่ายค่อนข้างสูงในการนำเข้าสินค้า EGS และสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง
มาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้า - ระดับประเทศ (Border Carbon Adjustment) - ระดับบริษัท (มาตรการสมัครใจ เช่น ฉลาด)	- EU ETS ควบคุม GHG รายสาขา (เช่น สาขาการบิน) - American Clean Energy and Security Act กำหนด International Reserve (GHG) Allowance สำหรับสินค้านำเข้า	ต้นทุนด้านธุรกรรมในการรายงานการปล่อย GHG ของผู้ส่งออก และอาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อ GHG Allowance

ติดตามมาตรการ	บทเรียนต่อไทย	ผลกระทบต่อไทย
กระบวนการออกกฎหมายของสหรัฐอเมริกา	หน่วยงานที่ควรติดตามความเคลื่อนไหว ได้แก่ USTR และ USITC	ต้นทุนในการติดตามความเคลื่อนไหวของหน่วยงาน ที่ต้องใกล้ชิด และต้องมีทั้งระดับมลรัฐ/ประเทศสมาชิก และระดับประเทศ/สหภาพ
กระบวนการออกกฎหมายของสหภาพยุโรป	หน่วยงานที่ควรติดตามความเคลื่อนไหว ได้แก่ EC และ CCC EP	

ที่มา: รวบรวมจากคณะวิจัย

7.2.2 การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้า

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในประเทศคู่ค้าของโครงการนี้ จำแนกออกเป็น 3 ประเทศ คือ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และ จีน ทั้งนี้การติดตามมาตรการ NTMs ในประเทศเหล่านี้มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์และมาตรการที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศและการส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้าดังกล่าว ดังนั้น ผลการศึกษาติดตามกระแสมาตรการ NTMs ของประเทศดังกล่าว จึงมีข้อสรุปที่แตกต่างกันบ้างซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญดังนี้

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในสหภาพยุโรป นั้น ได้เลือกวิเคราะห์มาตรการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้า และ บริการท่องเที่ยว และทิศทางของมาตรการ NTMs ในสหภาพยุโรปมีลักษณะดังนี้ (ก) มาตรการ NTMs ที่นำมาบังคับใช้เกิดจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง อาทิ เพื่อความมั่นคงของชีวิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อมนุษยธรรม และ เพื่อขยายตลาดภายในภูมิภาคของประเทศคู่ค้า (ข) มีแนวโน้มการใช้มาตรการ NTMs เพิ่มขึ้นทั้งในด้านของจำนวน และรูปแบบ โดยเป็นมาตรการที่อาศัย “เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า” มากขึ้น (ค) สินค้าส่งออกหนึ่งๆ ของประเทศไทย จะต้องเผชิญกับมาตรการ NTMs ที่หลากหลายและมากกว่า 1 ประเภทต่อ 1 สินค้า (multiple NTMs) และ (ง) บังคับใช้มาตรการ NTMs โดยไม่เลือกปฏิบัติ มีความครอบคลุมการผลิตสินค้าครบวงจร ตั้งแต่วัตถุดิบ กระบวนการผลิต ผลผลิต จนถึงบรรจุภัณฑ์ และอาศัยหลักการเตือนภัยล่วงหน้า จึงมีการ อิงหลักวิทยาศาสตร์ จัดทำระบบเตือนภัย และข้อมูล เพื่อเตือนภัยล่วงหน้าหรือปฏิเสธการนำเข้าสินค้า [นิธินันท์ วิศเวศวร, 2553] โดยมีผลการศึกษาแยกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ดังนี้

มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหาร สหภาพยุโรปอาศัยหลัก “From Farm to Fork” ตามหลักสหประชาชาติ EC 178/2002 ซึ่งอาศัย หลักความปลอดภัยอาหาร หลักการเตือนภัยล่วงหน้า และหลักการสืบแหล่งที่มาของอาหาร เป็นฐานของการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อมั่นใจได้ว่าสินค้าที่จะนำเข้ามาบริโภคภายในสหภาพยุโรปนั้น มีความเหมาะสมต่อการบริโภคของมนุษย์ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพทั้งระยะสั้นและระยะยาว และไม่มีสารพิษตกค้างที่เป็นพิษจากการบริโภคอาหาร ทำให้มีมาตรการการค้าที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบ กระบวนการผลิตอาหาร การตรวจสอบแหล่งที่มา (traceability)

จนถึงมือผู้บริโภค เช่น EUREP GAP (คือ ระบบจัดการการผลิตตั้งแต่การใช้ทรัพยากร และระบบสวัสดิการ ของแรงงาน) นอกจากนี้ ยังมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ การติดตามและใบรับรองมาตรฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้สินค้า

มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวกับสินค้ากลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้า สหภาพยุโรปยึดกรอบนโยบายหลายกรณี ได้แก่ (ก) นโยบายสินค้าครบวงจร (Integrated Product Policy: IPP) ซึ่งเกิดจากแนวความคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตของสินค้า (Product Life Cycle Approach) ที่สามารถมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ทั้งวงจร นับตั้งแต่การนำวัตถุดิบมาผลิตเป็นสินค้า จำหน่าย ผ่านการใช้ของผู้บริโภค จนกระทั่งถึงการกำจัด หรือการทำลายซากเหลือทิ้ง (ข) นโยบาย EuP (Energy Using Products) ซึ่งครอบคลุมผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงาน ทุกประเภท โดยกำหนดให้ออกแบบสินค้าที่ใช้พลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยนโยบายดังกล่าวทั้งสองนี้เป็นที่มาของระเบียบข้อบังคับต่างๆ เช่น ระเบียบ WEEE ระเบียบสารเคมี REACH การกำจัดซากแบตเตอรี่ และ Eco-Design รวมทั้ง CE Marking และ PPW (packaging and packaging waste) เป็นต้น และ (ค) มาตรการดังกล่าวล้วนแต่กำหนดให้ ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย

มาตรการ NTMs ที่เกี่ยวกับบริการท่องเที่ยว ภายใต้ระเบียบบริการ (Services Directive) เพื่อให้เกิดการสร้างงาน กระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจ และเพิ่มทางเลือกของบริการให้แก่ผู้บริโภค โดยมีแนวคิดสำคัญคือ เสรีภาพของการให้บริการ (freedom to provide services) โดยบุคคลหรือบริษัท โดยพยายาม ลดเงื่อนไขหรือข้อจำกัดทางกฎหมายลงให้เหลือน้อยที่สุด และการสร้างระบบคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้มแข็งขึ้น โดยไม่กระทบกฎหมายแรงงาน เงื่อนไขการจ้างงาน และข้อกำหนดด้านความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างที่มีอยู่ในระดับประเทศสมาชิก ดังนั้น การศึกษาความก้าวหน้าของการพัฒนาระเบียบบริการของสหภาพยุโรป จะเป็นประโยชน์สำหรับ ภาคการท่องเที่ยวของไทย โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการตั้งกิจการ (Establishment) การเคลื่อนย้ายแรงงาน/ การถ่ายทอดทักษะ (Labour movement) และการค้าในสินค้า/ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (Product – related trade)

ดังนั้น ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง มาตรการ NTMs ในสหภาพยุโรป ประกอบด้วย (1) ควรติดตาม ข้อมูลสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย ระดับสารพิษของอุตสาหกรรม ผลการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเคลื่อนไหวของผู้บริโภคสหภาพยุโรป โดยจัดเป็นตัวชี้วัดจับตาหรือตัวแปรเฝ้าระวังที่สำคัญ ของมาตรการ NTMs ในสหภาพยุโรป (2) ควรติดตามระบบ Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) และ การเตือนภัยเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในกรอบ Rapid Alert System (RAPEX) ซึ่งมักใช้กับสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (3) ติดตามกฎระเบียบด้านภาคบริการ เพื่อเป็น การเตรียมความพร้อมสำหรับรับมือกับการลงทุนจากต่างประเทศ ในประเทศไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายทรัพยากรบุคคล และ (4) ติดตามมาตรการด้าน Carbon Footprint และด้านคาร์บอนเครดิต (carbon credit) ของสหภาพยุโรปว่าจะมีการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในสาขาการผลิตใด หรือประเภทของก๊าซเรือนกระจกใด เป็นการเฉพาะหรือไม่ เนื่องจากมาตรการ ETS

(Emission Trading Scheme) ที่ใช้กับก๊าซเรือนกระจกนั้นจัดเป็นมาตรการบรรเทาปัญหา “โลกร้อน” ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของไทยได้ในอนาคต เป็นต้น

การติดตามกระแส มาตรการ NTMs ในญี่ปุ่น นั้น ได้เลือกวิเคราะห์มาตรการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน และ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และทิศทางของมาตรการ NTMs ในญี่ปุ่นมีลักษณะดังนี้ (ก) หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการออก กฎหมายและมาตรการที่มี ลักษณะสร้างข้อจำกัดทางคุณภาพหรือกระบวนการ รับประกันคุณภาพเพื่อปกป้องผู้บริโภคของญี่ปุ่นเป็นสำคัญ (ข) กฎระเบียบและมาตรการต่างๆ ที่ออก โดยรัฐบาลญี่ปุ่นจะมีความเข้มงวดทั้งในด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม (ค) กฎระเบียบและมาตรฐาน ของญี่ปุ่นจะมีการประกาศใช้ อย่างเท่าเทียมกันและไม่ได้ทำให้เกิดการกีดกันการค้าแบบไม่เป็นธรรมกับประเทศผู้ส่งออก เนื่องจากการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในกฎระเบียบของรัฐบาลญี่ปุ่นมักจะเป็นไปตามข้อร้องเรียนและปัญหาที่เกิดขึ้น และ (ง) ภาคเอกชนมีบทบาทในการกำหนดมาตรการโดยสมัครใจ ซึ่งจัดว่าเป็นมาตรการทางอ้อม เนื่องจากไม่มีการบังคับใช้ในรูปของกฎหมายแต่ก็มีผลสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคญี่ปุ่น เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมใหม่ (New JIS-mark) การติดฉลากสินค้า เป็นต้น [เกรียงไกร เตชะกานนท์, 2553] โดยมีผลการศึกษาแยกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ดังนี้

มาตรการ NTMs ด้านอาหาร ของญี่ปุ่น ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยพืช สัตว์ และอาหารของญี่ปุ่น กระบวนการตรวจสอบรับรองความปลอดภัยในอาหารระหว่างการนำเข้าที่มีความเข้มงวด (Positive list) มาตรฐานการเกษตรของญี่ปุ่น (Japan Agricultural Standard-JAS) และการติดฉลากแสดงแหล่งกำเนิดสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารเพื่อการสอบย้อนกลับได้ (traceability) ตลอดจนมาตรฐานเฉพาะของผู้นำเข้าแต่ละราย

มาตรการ NTMs ด้านเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ของญี่ปุ่น ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) กฎหมายความปลอดภัยของอุปกรณ์และวัสดุไฟฟ้า (Electrical Appliance and Material Safety Law) หรือ Den-an Law กฎหมายความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product Safety Law) กฎหมายการแสดงฉลากคุณภาพสินค้าสำหรับครัวเรือน (Household Goods Quality Labeling Law) กฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ (Law for the Promotion of Effective Utilization of Resource) และมาตรฐานประเภทสมัครใจ เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมญี่ปุ่นใหม่ (New JIS-mark)

มาตรการ NTMs ด้านยานยนต์และชิ้นส่วน ของญี่ปุ่น ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ยานยนต์และชิ้นส่วน (End-of-Life Vehicle Recycling Law) กฎหมายความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product Safety Law) ภายใต้กฎหมายฉบับนี้มีการออกเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย SG-mark นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับฉลาก New JIS Mark ที่บังคับในกลุ่มชิ้นส่วนยานยนต์ด้วย รวมทั้งมาตรการลด

การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ (CO₂ Emissions)

มาตรการ NTMs ด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของญี่ปุ่น ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ กฎหมายการแสดงความหลากหลายสินค้าสำหรับครัวเรือน (Household Commodities Quality Indication Law) เป็นกฎหมายให้การคุ้มครองผู้บริโภค โดยมุ่งกำหนดมาตรฐานคุณภาพและคำอธิบายคุณภาพสินค้าเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด Law of the Control of Household Products Containing Harmful Substances เป็นกฎหมายเพื่อควบคุมกำหนดมาตรฐานส่วนผสมในเนื้อผ้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อผิวหนัง และการห้ามนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีส่วนผสมของพืชและสัตว์หายากบางชนิดซึ่งได้รับ การคุ้มครองจาก CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna)

ดังนั้น ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง มาตรการ NTMs ในญี่ปุ่น ประกอบด้วย (1) การติดตามความเคลื่อนไหวของหน่วยงานของรัฐบาลญี่ปุ่นที่เกี่ยวกับสินค้าอุตสาหกรรมและความปลอดภัยของผู้บริโภคคือ กระทรวงเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรม (METI) รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลในแต่ละอุตสาหกรรม และ กระทรวงสิ่งแวดล้อม (2) ควรติดตาม ข่าวสารการปรับปรุงกฎระเบียบที่เพิ่มเติมตลอดเวลาของญี่ปุ่น เพื่อเตรียมความพร้อมในการปรับตัวตามเงื่อนไขที่ผู้ซื้อต้องการ และในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาสินค้าหรือปรับกระบวนการผลิตให้รองรับความต้องการของตลาด และ (3) ควรใช้ประโยชน์จากข้อตกลงความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านสิทธิประโยชน์การลดภาษีนำเข้า และการร่วมมือระหว่าง ผู้ผลิตไทยและญี่ปุ่นในการพัฒนาศักยภาพการผลิตและการส่งออกของไทย

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในจีนนั้น ได้เลือกวิเคราะห์มาตรการที่เกี่ยวข้องผลิตภัณฑ์เกษตร จำพวกผัก ผลไม้ ธัญพืช และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และเนื่องจากจีนเป็นทั้งประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ แล้ว ยังเป็นประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ทิศทางของมาตรการ NTMs ในจีนจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับประเทศคู่ค้าของไทยอื่นๆ ดังนี้ (ก) จีนให้การสนับสนุนและอุดหนุนเกษตรกรในประเทศเพื่อลดต้นทุนการผลิต การลดการใช้พื้นที่การเกษตร และเพิ่มประสิทธิภาพต่อพื้นที่การผลิต โดยมีรูปแบบการอุดหนุนที่หลากหลาย และอยู่ในรูปของ Green Box Policy (ข) จีนออกกฎระเบียบมาตรการ NTMs ภายในประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับประเทศผู้นำเข้า อาทิ มาตรการด้านความปลอดภัยอาหาร การออกมาตรการด้าน SPS ระบบแสดงที่มาของผลิตภัณฑ์ การออกเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้า (QS Mark) และ การติดฉลากต่างๆบนผลิตภัณฑ์ ซึ่งสำหรับสินค้าที่นำเข้าไปยังจีน จำเป็นต้องติดฉลากเป็นภาษาจีนเท่านั้น เป็นต้น (ค) มาตรฐานด้านความปลอดภัยอาหารมีทั้งระดับรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และมาตรฐานเฉพาะเจาะจงสินค้า (ง) จีนมีหน่วยงานดูแลมาตรฐานสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและไม่ขัดกับมาตรการ TBT ด้วย และ (จ) จีนมีการกำหนดมาตรการ China RoHS และ เครื่องหมายการค้า CCC Mark เพื่อรับรองความปลอดภัยของสินค้าอุตสาหกรรม ตลอดจน ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการควบคุม

มลพิษหรือของเสียที่เกิดจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ คล้ายกับ WEEE ของสหภาพยุโรป [คันทันย์ ลิ้มพงษ์, 2553]

ดังนั้น ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง มาตรการ NTMs ในจีน ประกอบด้วย (1) การติดตามมาตรการระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ เนื่องจากมาตรการแต่ละแห่งนั้นมีความแตกต่างกัน และความเข้มงวดไม่เท่ากัน (2) ควรติดตามมาตรการของประเทศสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งญี่ปุ่นด้วย เนื่องจาก จีนมีแนวโน้มที่จะปรับมาตรการ NTMs ของตนให้สอดคล้องกับมาตรการของประเทศเหล่านี้ (3) ควรติดตามนโยบาย “Buy China” ซึ่งเป็นมาตรการที่มุ่งเน้นการซื้อสินค้าที่ผลิตในจีนทดแทนการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการและกระตุ้นให้เกิดการจ้างงาน เพราะมาตรการนี้มีแนวโน้มจะเป็นอุปสรรคและกีดกันการนำเข้าสินค้าจากไทย และ (4) ควรติดตามนโยบาย “โครงการเครื่องใช้ไฟฟ้าสู่ชนบท” ซึ่งเป็นนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการจับจ่ายใช้สอยของประชาชน โดยเครื่องใช้ไฟฟ้าง่ายๆ ใช้สำหรับในครัวเรือน รวมถึง เครื่องปรับอากาศ เครื่องทำความร้อน และเครื่องคอมพิวเตอร์ นโยบายนี้อาจจะเป็นผลดีต่อการส่งออกของไทยที่เกี่ยวกับชิ้นส่วนและอุปกรณ์ในการผลิตสินค้าดังกล่าวได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีการศึกษาเจาะลึก ต่อไป เนื่องจาก นโยบายนี้อาจจะกลายเป็นมาตรการในการกีดกันสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าสำเร็จรูปจากไทยก็ได้

โดยสรุป การติดตามมาตรการ NTMs รายประเทศดังกล่าวข้างต้นได้ให้บทเรียนต่อประเทศไทย และเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย หลากหลายประการ ดังแสดงในตารางที่ 7.4

ตารางที่ 7.4 บทเรียนและผลกระทบต่อไทยของมาตรการ NTMs รายประเทศ

ติดตามรายประเทศ	บทเรียนต่อไทย	ผลกระทบต่อไทย
EU เน้นด้านความปลอดภัยของผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม	- มีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหนึ่งมากมาย ครอบคลุมตั้งแต่วัตถุดิบ กระบวนการผลิต ผลผลิต และ บรรจุภัณฑ์ - Precautionary Principle - ระบบ Rapid Alert ที่มีการแจ้งเตือนประเทศสมาชิกอย่างรวดเร็ว และมีการจัดระดับของความรุนแรง จากการนำเข้าสินค้าจากประเทศใดๆ ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำหรับการส่งออกของไทยในการเตรียมการป้องกันมิให้เกิดปัญหา	- ต้องติดตามกฎระเบียบอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้าสำหรับสินค้านำเข้า - ต้องติดตาม Notification อย่างใกล้ชิดเช่นกัน เนื่องจากเป็น “การแจ้งเตือน” หรือส่งสัญญาณให้รู้ว่าสินค้าใดกำลังประสบปัญหาการส่งออกไปประเทศต่างๆ เหล่านี้ - ต้องมีต้นทุนธุรกรรมเพิ่มขึ้น ในการดำเนินการด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านแรงงานเด็กและแรงงานบังคับ และ
Japan เน้นความปลอดภัยของผู้บริโภค	- ผู้ผลิต ต้องปฏิบัติตามความต้องการของผู้บริโภค - ผู้บริโภคได้รับผิชอบส่วนหนึ่งต่อปัญห สิ่งแวดล้อม เช่น การรีไซเคิล โดยผู้ผลิต	- การดำเนินการด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านแรงงานเด็กและแรงงานบังคับ และ

ติดตามรายประเทศ	บทเรียนต่อไทย	ผลกระทบต่อไทย
	เตรียม facilities - การกีดกันสินค้านำเข้าจะดำเนินการผ่านด้านผู้บริโภคร เช่น การให้ข้อมูลกับผู้บริโภคเรื่องความปลอดภัยของสินค้า ดังนั้น การส่งออกสินค้าของไทยอาจจะไม่ถูกมาตรการทางการค้า หากแต่จะถูกปฏิเสธจากผู้บริโภคเอง	มาตรการด้านการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ฯลฯ - ต้องติดตามมาตรการต่างๆ ที่แตกต่างกัน ระหว่างมาตรการระดับประเทศ และมาตรการระดับท้องถิ่น หรือมลรัฐ
US เน้นคุ้มครองผู้ผลิต	- เพื่อคุ้มครองผู้ผลิตในสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ - เพื่อรักษาระดับการแข่งขันให้เท่าเทียมกับสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศที่มีกฎระเบียบหย่อนยานกว่า - เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันทางการค้าในตลาดต่างประเทศ	
China เน้นคุ้มครองผู้ผลิต	เลียนแบบกฎระเบียบเหมือน EU เช่น WEEE RoHS	ต้องติดตามกฎระเบียบทั้งของระดับประเทศ และระดับภูมิภาค
Australia เน้นคุ้มครองเกษตรกร	เน้นเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารและเชื้อโรค	ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่เข้มงวด

ที่มา: รวบรวมจากคณะวิจัย

7.2.3 การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในกลุ่มผลิตภัณฑ์

การติดตามการ กระแส มาตรการ NTMs โดยเฉพาะในกลุ่มผลิตภัณฑ์ ของโครงการนี้ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ อัญมณีและเครื่องประดับ และสินค้าอาหาร ทั้งนี้ การติดตามมาตรการ NTMs ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ดังกล่าว มีเกณฑ์การวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การติดตามมาตรการ NTMs ของสินค้ากลุ่มอาหาร จะเน้นศึกษากรณีของสหรัฐอเมริกา ส่วนการติดตามมาตรการ NTMs ของอัญมณีและเครื่องประดับจะศึกษาในทุกประเทศเป้าหมาย ดังนั้น ผลการศึกษาติดตามกระแสมาตรการ NTMs ของประเทศดังกล่าวจึงมีข้อสรุปที่แตกต่างกันบ้างซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญดังนี้

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในกลุ่มอัญมณีและเครื่องประดับ โดยการนำตัวชี้วัดจับตา โดยเฉพาะตัวแปรทางเศรษฐกิจ มาวิเคราะห์เพื่อ บ่งชี้ “ตัวแปรเฝ้าระวัง” ที่น่าสนใจในการส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ ไปยังสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ออสเตรเลีย และบางประเทศในยุโรป การติดตามดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า (ก) ตัวแปรเฝ้าระวังที่สำคัญ ที่อาจนำไปสู่การนำมาตรการ NTMs มาใช้ ได้แก่ มูลค่าการนำเข้า ที่มาก อัตราการเติบโตมูลค่าการนำเข้าและส่วนแบ่งตลาด ที่สูง (ข) ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรการ NTMs ได้แก่ ปัจจัยด้านสนธิสัญญาและความต้องการของผู้บริโภค ภาวะเศรษฐกิจ ของประเทศคู่ค้า รวมถึง สถานะการผลิตและการบริโภค

สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศคู่ค้า และ (ค) ความร่วมมือในลักษณะเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการกีดกัน (หรือ ในบางกรณี ก็อาจจะส่งเสริม) การส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ บริบทของการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า [เนศรา สุขพานิช, 2553]

สำหรับมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องกับอัญมณีและเครื่องประดับ ที่สำคัญ ได้แก่ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (rules of origin) และมาตรการ Kimberly Process Certification Scheme (KPCS) ซึ่งเป็นการจัดทำเอกสารทางการเงินที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่ากระทำตามกฎหมายการฟอกเงิน ข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า (ด้านคุณภาพสินค้า และสุขอนามัย) ข้อกำหนดเกี่ยวกับ ประเด็นด้านสิทธิ ในทรัพย์สินทางปัญญา (ในการออกแบบผลิตภัณฑ์) การ ติดฉลากสินค้า ระเบียบการนำเข้าสินค้าที่มาจากสัตว์ป่าและพืชป่า (ซึ่งเป็น มาตรการของญี่ปุ่น) เป็นต้น

ดังนั้น ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง มาตรการ NTMs ของสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ ประกอบด้วย (1) ควรติดตามตัวแปรเฝ้าระวัง โดยเฉพาะตัวชี้วัดจับตา ที่เป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจด้านการส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้า (2) การติดตามกฎระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้าสินค้า ตัวอย่าง และการนำเข้าผ่าน Free Trade Zone เนื่องจากสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับสามารถพกพาสะดวก จึงอาจจะทำให้ประเทศผู้นำเข้ามีความเข้มงวดเป็นพิเศษ (3) การติดตามสถานะเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า เพราะสินค้านี้มีความอ่อนไหวต่อการตัดสินใจซื้อ หรือการชะลอความต้องการซื้อได้ (4) สินค้านี้มักสัมผัสกับร่างกายของผู้ใช้ ดังนั้น มาตรฐานความปลอดภัยของส่วนผสมในเครื่องประดับ มีความสำคัญยิ่ง ดังนั้น ควรมีการติดตามความเคลื่อนไหวทางวงการแพทย์ หรือข่าวสารของประเทศคู่ค้า กรณีที่มีการค้นพบว่า มีผู้บริโภคบางรายเกิดอาการภูมิแพ้ต่อสารเคมีหรือส่วนผสมในเครื่องประดับ หรือต่อสินค้าชนิดอื่นๆ ที่อาจมีส่วนผสมเช่นเดียวกับเครื่องประดับ เป็นต้น และ (5) ควรติดตามมาตรการ NTMs ของประเทศสมาชิกอาเซียน ภายหลังจากอัตราภาษีศุลกากรนำเข้าของเครื่องประดับลดลง

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอาหาร นั้น ได้นำเสนอกรอบวิเคราะห์ 2 ด้าน นั่นคือ ด้านแรก เป็นการอธิบายถึงเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ของการแทรกแซงของภาครัฐ ด้วยการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการติดฉลากสินค้า เพื่อปกป้องข้อมูลที่จำเป็น และเพื่อให้ผู้บริโภคได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นในการบริโภคสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบ่งบอกถึงวัน ฤดูกาลที่ใช้และกระบวนการผลิต และ ด้านที่สอง เป็นการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศผู้นำเข้า กับ แนวโน้มการนำมาตรการ NTMs มาใช้มากขึ้นในประเทศผู้นำเข้า [วสิน ศิวสฤทธ์, 2553] การวิเคราะห์ทั้งสองด้านนี้ สรุปได้ว่า การนำมาตรการ NTMs มาใช้ในผลิตภัณฑ์อาหาร มีสาเหตุมาจาก (ก) ประเทศผู้นำเข้าให้ความสนใจเรื่อง สินค้าอาหารปลอดภัย (safety food) แต่เนื่องด้วยข้อมูลที่ไม่สมมาตรระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค (หรือระหว่างรัฐกับผู้ผลิต) จึงจำเป็นต้องมีระบบการติดฉลาก และ หรือ ระบบการจัดทำรายงานหรือการรับรองมาตรฐานสินค้าและมาตรฐานกระบวนการผลิต และ (ข) สถานะเศรษฐกิจ

ของประเทศผู้นำเข้าประสบปัญหาเศรษฐกิจถดถอย รัฐบาลมักจะมีมาตรการ NTMs ออกมามาก เช่น มาตรการให้เงินอุดหนุน (ซึ่งจัดว่าเป็นมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร) แก่เกษตรกรภายในประเทศ และใช้มาตรการด้าน TBT และ SPS เพื่อเพิ่มอุปสรรคแก่สินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ

ดังนั้น **ประเด็นที่ควรติดตามและเฝ้าระวัง** มาตรการ NTMs ของสินค้าอาหาร ประกอบด้วย (1) ควรติดตามมาตรฐานสินค้าอาหารของแต่ละประเทศคู่ค้า ซึ่งมีความแตกต่างกันมากในรายละเอียด และในบางครั้งการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและที่นำเข้า อาจจะดำเนินการอย่างฉาบฉวย หากพบว่ามีเหตุการณ์อันตรายเกิดขึ้น (2) ควรติดตามความเคลื่อนไหวของข้อมูลด้านโรคภัยไข้เจ็บของประชาชนในสหรัฐอเมริกา ที่อาจจะเกิดผลมาจากการบริโภคอาหาร หรือเกิดการติดต่อหรือการแพร่กระจายเชื้อโรค ในระหว่างการเดินทางข้ามประเทศ (3) ควรติดตามมาตรการ NTMs ของประเทศในกลุ่มสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน เนื่องจาก สินค้ากลุ่มอาหาร โดยเฉพาะ ข้าว ต้องลดภาษี ศุลกากรนำเข้าลงให้เหลือร้อยละ 0 และ (4) มาตรการอื่นๆที่อาจจะสำคัญในอนาคต เช่น มาตรการควบคุมสารตกค้าง (เช่น สาร BPA) แหล่งกำเนิดผลิตภัณฑ์ เช่น ปาล์มน้ำมัน หนังสือน้ำมันที่ใช้ผลิตรองเท้า และน้ำมันชีวภาพ ที่ต้องไม่ได้มาจากพื้นที่ที่มีการทำลายป่า มาตรการรับรองมาตรฐานสินค้า เช่น เยื่อกระดาษที่ต้องได้รับการรับรอง FSC (Forest Stewardship Council) มาตรการต่อต้านการก่อการร้าย มาตรการด้านโภชนาการ เช่น ลดการใส่เกลือและน้ำตาลในอาหาร (กรณีสหรัฐอเมริกา) และ มาตรการเกี่ยวกับ Sustainability Index ได้แก่ การบังคับให้สินค้าต้องมีเครื่องหมายและฉลากที่กำหนดโดยห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ (เช่น Wal-Mart และ Tesco) เช่น ฉลาก Carbon Footprint เป็นต้น

โดยสรุป การติดตามมาตรการ NTMs รายผลิตภัณฑ์ (อัญมณีและเครื่องประดับ กับ ผลิตภัณฑ์อาหาร) ดังกล่าวข้างต้น ได้ให้บทเรียนต่อประเทศไทย และเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย หลากหลายประการ ดังแสดงในตารางที่ 7.5

ตารางที่ 7.5 บทเรียนและผลกระทบต่อไทยของมาตรการ NTMs รายผลิตภัณฑ์

ติดตามรายผลิตภัณฑ์	บทเรียนต่อไทย	ผลกระทบต่อไทย
อัญมณีและเครื่องประดับ	- สินค้ามีคุณภาพ & เป็นที่ต้องการของประเทศคู่ค้า - การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การออกแบบ	- ระวังเรื่องมาตรการระงับแหล่งที่มาของวัตถุดิบ - ติดตามประเด็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาใน EU และ US
ผลิตภัณฑ์อาหาร	- วิกฤตเศรษฐกิจโลก ทำให้ประเทศคู่ค้าออกมาตรการ NTMs มากขึ้น - ข้อมูลไม่สมมาตร ระหว่างผู้ผลิต กับ	- สินค้าไทยจะได้รับผลกระทบน้อย เนื่องจากเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ และสินค้าเป็นที่ต้องการ - ผู้ผลิตต้องการปรับตัวเข้าหามาตรการ

ติดตามรายผลิตภัณฑ์	บทเรียนต่อไทย	ผลกระทบต่อไทย
	ผู้บริโภค จึงมีมาตรการ NTMs	NTMs ของประเทศคู่ค้า

ที่มา: รวบรวมจากคณะวิจัย

7.3 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การติดตามและวิเคราะห์มาตรการ NTMs ที่มีต่อการส่งออกของไทย ตามกรอบการศึกษา และรูปแบบกับแนวทางการติดตามมาตรการ NTMs ตลอดจน กิจกรรมการประชุมเฉพาะกลุ่ม (focus group) ที่ผ่านมานั้น เป็นการดำเนินการแบบ “โครงการนำร่อง” ในการติดตามและนำเสนอผลการศึกษา เพื่อประสงค์ให้หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ได้รับข้อมูลและนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การดำเนินการศึกษาที่ผ่านมา ได้ รวบรวม ข้อมูล เอกสารวิชาการ และความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ (ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ ตลอดจนภาควิชาการ) และนำมาสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการติดตามกระแสมาตรการ NTMs หรือ ระบบเตือนล่วงหน้าของมาตรการ NTMs สำหรับสินค้าส่งออกของไทย (NTMs Early Warning System) ต่อไปในอนาคต ได้ดังนี้

(1) แนวทางการติดตามกระแสมาตรการ NTMs สำหรับการส่งออกของไต้หวัน ในเบื้องต้น ของการติดตาม เห็นควรให้มีการจัดแบ่งรูปแบบการติดตามออกเป็น 3 แนวทาง คือ การติดตามรายมาตรการ การติดตามมาตรการรายประเทศ และ การติดตามมาตรการรายผลิตภัณฑ์

อย่างไรก็ดี สำหรับแนวทางการติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในขั้นต่อมา และเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานของไทยที่ต้องรับดำเนินการ คือ **การติดตามรายประเด็น (Issue-based หรือ Case-based)** เนื่องจากการติดตามมาตรการ NTMs ที่ผ่านมานั้น พบว่า ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา รายผลิตภัณฑ์ หรือ รายประเทศ ต่างก็มี “ปัจจัยกำหนด หรือ เงื่อนไข” เดียวกัน ตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องความปลอดภัยจากการอุปโภคบริโภคสินค้า ประเด็นเรื่องการควบคุมสารเคมี และ ประเด็นเรื่องการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว แนวโน้มที่จะเกิดขึ้น คือ **ความเชื่อมโยงกันของมาตรการ NTMs จากหลายกรอบเวที** กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ใดๆ อาจจะเกี่ยวข้องกับ มาตรการ NTMs มากกว่า 1 มิติ (ภายใต้กรอบ WTO ด้วยกัน) หรืออาจจะเกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs ที่มาจากเวทีต่างกัน ตัวอย่างกรณีที่ต้องการมีการติดตามต่อไปในอนาคต เช่น

(ก) สินค้าที่นำเข้าเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (environmental goods and services: EGS) มีมาตรการส่งเสริมการนำเข้า แต่อาจจะไม่สอดคล้องกับ มาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

(ข) สินค้าที่นำเข้าเพื่อช่วยลดโลกร้อน (ภายใต้กรอบ UNFCCC) อาจจะเข้าข่าย หรือ ไม่เข้าข่าย กรอบการค้าเสรีสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) ก็ได้ ขึ้นอยู่กับขอบเขตนิยามของ EGS ภายใต้ กรอบ WTO และ ขึ้นอยู่กับขอบเขตความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบ UNFCCC

(ค) สินค้าชุมชนเพื่อ การส่งออก (เช่น สินค้า OTOP) ที่อาจจัดได้ว่าเป็น สินค้าที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม อาจจะไม่ได้รับประโยชน์จาก การค้าเสรีสินค้า EGS และยังเกี่ยวข้องกับ การคุ้มครอง ทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(ง) การเข้ามาของธุรกิจต่างชาติด้านบริการเพื่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบการค้าบริการ และ กรอบการค้า EGS ซึ่งอาจจะเกิดความขัดแย้งกัน ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การส่งเสริมให้เกิดธุรกิจ Environmental Service ย่อมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในประเทศ ไทย และหากธุรกิจนี้เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยอย่างเสรี ก็อาจจะ เป็น อุปสรรคสำหรับธุรกิจของคนไทย เนื่องจากบริษัทต่างชาติมีความได้เปรียบทางด้านเงินทุนและเทคโนโลยี มากกว่า

(2) แนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อผู้ประกอบการไทยและ ภาครัฐ ของการศึกษานี้ พบว่า ผลกระทบด้าน “ต้นทุน” เป็นประเด็นสำคัญที่สุด ทั้งต้นทุนการผลิต และ ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ส่วนประเด็นเรื่อง ปริมาณการส่งออก การย้ายตลาด ส่งออก และ การแข่งขันภายในประเทศ (เมื่อต้องนำสินค้าที่จะส่งออก นำมาขายภายในประเทศ) นั้น เป็นประเด็นที่ไม่มีความสำคัญ ยกเว้น จะทำการศึกษาเชิงลึก สำหรับสินค้ารายการย่อย (HS 10 digit)

ดังนั้น **ควรจะเน้นเปรียบเทียบ “ต้นทุน” (economic cost) กับ “ผลประโยชน์” (economic benefit)** ที่จะได้รับจากการดำเนินการตามกฎระเบียบของมาตรการ NTMs ที่มีใช้ (แบบบังคับ และ แบบ สมัครใจ) ในประเทศคู่ค้า เพื่อให้เกิด ต้นทุนต่อสังคมไทยต่ำสุด หรือ เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยสูงสุด เนื่องจากมาตรการ NTMs บางกรณีก็เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการไทยและสังคมไทย ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้จึงเห็นควรจะให้**มีการจัดทำการศึกษาควบคู่กับหน่วยงานของภาคเอกชน** เพื่อวิเคราะห์ ถึงประเด็นดังต่อไปนี้

(ก) ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น หรือคาดว่าจะเพิ่มขึ้น ทั้งที่เป็นตัวเงิน และ ไม่เป็นตัวเงิน (เช่น การ เข้าถึงเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงระบบ Supply Chain ภายในประเทศ)

(ข) ต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ NTMs ที่เกิดขึ้น และคาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งที่เป็นตัวเงิน และ ไม่เป็นตัวเงิน (เช่น ความล่าช้า)

(ค) ต้นทุนการเรียนรู้และเกาะติดสถานการณ์มาตรการ NTMs ในต่างประเทศ

(ง) ต้นทุนการกำหนดกฎหมายภายในประเทศ เพื่อรองรับมาตรการ NTMs ของต่างชาติ

(จ) ต้นทุนเสียโอกาสในการไม่ปฏิบัติตามมาตรการ NTMs (หรือ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ หาก ปฏิบัติตามมาตรการ NTMs เช่น การรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด การเข้าสู่ตลาด การสร้างตลาดใหม่ การกระจายความเสี่ยงทางการตลาด)

เมื่อได้ผลการศึกษาแล้ว จึงจะนำผลการศึกษานี้เสนอต่อหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อเตรียมการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (ทั้งที่ส่งออกไปต่างประเทศ และที่ต้องแข่งขันกับสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศเช่นกัน) ทั้งนี้ความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนดังกล่าวไม่ควร ที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติ ของความตกลงทวิภาคีและพหุภาคีต่างๆที่ภาครัฐได้ลงนามไว้ ทั้งความตกลงทางการค้า และที่มีใช้ทางการค้า

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเป็นป ระโยชน์หลายด้าน ได้แก่ เป็นประโยชน์สำหรับภาครัฐและภาคเอกชนในการร่วมมือกันหรือช่วยเหลือกัน และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประมาณการงบประมาณรายจ่าย (สำหรับภาคเอกชนและภาครัฐ) ต่อไป และ เป็นประโยชน์สำหรับการปกป้องหรือเตรียมการสำหรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ Supply Chain ภายในประเทศไทย ของแต่ละอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมความพร้อมของกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็ก หรือกลุ่ม SMEs นั้นเอง

(3) กิจกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้าน NTMs สำหรับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก โครงการนี้มีกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ การจัดทำจุลสารเผยแพร่ (NTM in Focus, NTM in Brief และ NTM in Highlight) และการจัดประชุมสัมมนากลุ่มเฉพาะ (focus group) และ พบว่า มีการนำไปใช้ประโยชน์ในหลายกรณี และการจัดสัมมนาทำให้มีข้อมูลประเภทเจาะลึก จากผู้ประกอบการและตัวแทนหน่วยงานของภาครัฐ หากแต่ข้อมูลเหล่านั้น ยังมีได้ถูกนำมาประมวล ศึกษา อย่างเป็นระบบ (เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาของภาคเอกชน และข้อจำกัดด้านงบประมาณของภาครัฐ)

ดังนั้น การศึกษานี้ จึงเสนอให้**ควรมีกิจกรรม 3 ลักษณะ** โดยเห็นควรให้มีการจัดทำ

(3.1) การประชุมสัมมนาเฉพาะกลุ่ม (focus group) เป็นกิจกรรมที่สำคัญ และควร ดำเนินการเป็นลำดับแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นช่องทางในการได้มาซึ่งข้อมูล ที่มาจากประสบการณ์ตรง และประสบปัญหาโดยตรง รวมทั้ง การแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติจริง ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

(3.2) การประชุมระดมสมอง (brainstorming) เพื่อหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิด “ความร่วมมือ” ในการศึกษารายละเอียด -ติดตามมาตรการ -วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์และการเมือง เป็นต้น โดยกลุ่มเป้าหมายควรจะต้องประกอบด้วย ตัวแทนเอกชนรายใหญ่-กลาง-เล็ก นักวิทยาศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ นักกฎหมาย นักวิชาการทางการทูต

(3.3) เอกสารเผยแพร่ ที่มีรูปแบบเหมาะสมจนสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยเนื้อหาของเอกสารเผยแพร่ให้มียุทธศาสตร์ประกอบเช่นเดียวกับ NTM in Focus ที่ดำเนินการไปแล้ว องค์ประกอบของเนื้อหา ที่สำคัญ และยังไม่มียุทธศาสตร์ใดนำเสนอ

- “ผลกระทบ” ของมาตรการต่อผู้ประกอบการไทย และเศรษฐกิจไทย ทั้งนี้ อาจจะเป็นการคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หรืออาจจะเป็นการประมาณการการสูญเสียรายได้ หรือ อาจจะเป็นการประมาณการรายจ่ายหรือต้นทุนที่เพิ่มขึ้น และ

- “ประเด็นจับตามอง” ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการติดตามมาตรการ NTMs ต่อไปในอนาคต สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

รูปแบบการเผยแพร่ ควรจะอยู่ในรูปของ E-newsletter หรือผ่านช่องทาง Website ของหน่วยงานต่างๆ และเนื้อหาควรจะมีอย่างน้อย 2 ลักษณะ คือ NTM in Focus (8-12 หน้า A4) และ NTM in Brief (1 หน้า A4)

(4) **แนวทางการเตรียมการรับมือกับมาตรการ NTMs ในอนาคต** จะประกอบด้วยการนำ “ประเด็นจับตามอง” มาวิเคราะห์ถึง แนวทาง “การเตรียมการรับมือ” ทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยในระยะอันใกล้นี้ควรมุ่งเน้นการติดตามและเตรียมการรับมือกับมาตรการ NTMs ของประเทศที่พัฒนาแล้วอย่าง สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น ซึ่งประเทศดังกล่าวนี้มักจะกำหนดมาตรการ NTMs รูปแบบใหม่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการค้าของประเทศไทย โดยในสหภาพยุโรป ควรให้ความสำคัญกับมาตรฐานเอกชน เช่น Tesco Certificate และในสหรัฐอเมริกาคควรให้ความสำคัญกับมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ญี่ปุ่นควรมุ่งเน้นมาตรฐานเอกชน ซึ่งมีข้อกำหนดที่มากกว่า (ละเอียดกว่า) มาตรฐานกลางของประเทศ รวมทั้งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องสินค้าโดยเฉพาะต่างๆ

แนวทางการเตรียมการรับมือกับมาตรการ NTMs ในอนาคตมีข้อเสนอในตารางที่ 7.6 ดังนี้

ตารางที่ 7.6 แนวทางการเตรียมการรับมือกับมาตรการ NTMs

การติดตาม	ประเด็นจับตามอง	แนวทางการเตรียมการ
กฎหมายภายในของประเทศไทย	การใช้ Eco-Label ในประเทศคู่ค้า (ทั้งระดับประเทศ และระดับบริษัท)	เตรียมหน่วยงานภายในประเทศ เพื่อเรียนรู้และจัดทำฉลากเอง โดยต้องให้บริษัทผู้นำเข้า รับรองหน่วยงานของไทย
	การกำหนด Sectoral GHG Target	เตรียมหน่วยงานทางด้านการค้าเพื่อทำความเข้าใจและความเชื่อมโยงระหว่างกฎระเบียบด้านโลกร้อน กับ การค้าระหว่างประเทศ
	การตีความ “Hidden Subsidy” ภายใต้กฎหมายควบคุมก๊าซเรือนกระจกของสหรัฐอเมริกา	เตรียมข้อมูลการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกของสาขาการผลิต และ การศึกษาเชื่อมโยงระหว่างมาตรการของภาครัฐไทย
	การตีความ “Equivalent Measures”	ที่มีต่อการใช้พลังงานและการส่งเสริม

การติดตาม	ประเด็นจับตามอง	แนวทางการเตรียมการ
	ภายใต้กฎหมายควบคุมก๊าซเรือนกระจกของสหภาพยุโรป	เทคโนโลยีในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของสาขาการผลิตต่างๆ และเตรียมการฝ่ายกฎหมายในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของกรอบการเจรจาด้านการค้าและด้านสิ่งแวดล้อม
	การติดตามความเคลื่อนไหวของคณะทำงานที่กำหนดนโยบาย	หน่วยงานของรัฐและเอกชนในต่างประเทศควรมีการนำเสนอความเคลื่อนไหวขององค์กรดังกล่าว อย่างสม่ำเสมอ โดย
มาตรการ WTO	Doha Round ของ WTO ว่าจะมีการแก้ไขกฎระเบียบอะไรบ้าง รวมทั้งกระบวนการระงับข้อพิพาท	หน่วยงานของรัฐและของเอกชนควรเข้าไปมีบทบาทในการเจรจาจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศ (เช่น ISO, Codex, มาตรการอารักขาพืช)
		ควรรหาช่องทางให้ประเทศคู่ค้ายอมรับมาตรฐานไทย (mutual recognition agreement: MRA) เช่น การพัฒนาห้อง Lab ไทยให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ
		การปรับปรุงมาตรการ NTMs ของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ ที่จัดทำขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการฟ้องร้องจากประเทศสมาชิก
ภาคบริการ	การเข้าถึงตลาด (market access)	มาตรการภายในประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนเล็กน้อยเพียงใดเพื่อรองรับหรือ กีดกันการเข้ามาของธุรกิจต่างชาติ, กฎหมายการตั้งกิจการของชาวต่างชาติ, และการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าหรือครุภัณฑ์ เพื่อประกอบกิจการบริการ เช่น โทรคมนาคม และ โลจิสติกส์ เป็นต้น
	ธุรกิจการท่องเที่ยวและกิจการที่เกี่ยวข้อง	
	การกำหนดมาตรฐานบริการ (Service Standards)	
	ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ	
	การส่งเสริม Creative Industries (การออกแบบ การสร้างเอกลักษณ์ แฟชั่น โฆษณา)	
รายผลิตภัณฑ์	มาตรการเฉพาะเกี่ยวข้องกับสินค้า เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ มาตรฐานการผลิต มาตรฐานการตรวจวัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มาตรฐานการผลิตที่เป็นมิตรต่อ	การสนับสนุนและเผยแพร่ข้อมูลด้านมาตรฐานของประเทศคู่ค้ารวมทั้งแหล่งข้อมูลหน่วยงานที่สามารถรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าแก่

การติดตาม	ประเด็นจับตามอง	แนวทางการเตรียมการ
	สิ่งแวดล้อม (ทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม)	ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็น SMEs ที่สามารถผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการไทยต่อไป

(5) ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรเพื่อติดตามและวิเคราะห์เกี่ยวกับ NTMs ในอนาคต แม้ว่าจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่คอยติดตามผลกระทบที่เกิดจากมาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมที่สำคัญต่างๆ เช่น ยานยนต์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น แต่ยังมีมาตรการ NTMs อื่นๆ และมีแนวโน้มว่าประเทศคู่ค้าอาจใช้เป็นเงื่อนไขในการกีดกันสินค้าของผู้ประกอบการไทย เช่น มาตรการด้านภาคบริการ มาตรการด้านโลจิสติกส์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งยังไม่มีเจ้าภาพในการติดตามปัญหา และดูแลผู้ประกอบการอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในภาคบริการ ยังต้องการองค์กรกลางที่จะสามารถเข้ามาสนับสนุนทั้งด้านข้อมูล และบทวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ และเพื่อเป็นแนวทางในการตั้งรับและปรับตัว

ดังนั้น การศึกษานี้จึงเสนอให้องค์กรที่สามารถทำหน้าที่เป็น Collaborating Centre หรือ Information Bridging Centre ทำหน้าที่โดยตรงในการประสานงาน ติดตามมาตรการ NTMs ของประเทศคู่ค้าและศึกษาแนวโน้มและผลกระทบหากมีการใช้มาตรการ NTMs โดยอาจเริ่มต้นจากการจัดระดมสมอง การจัดประชุมสัมมนาเฉพาะกลุ่ม เพื่อที่จะค้นหาข้อมูลว่า “ใครทำอะไร” “ที่ไหน” “อย่างไร” เพื่อที่จะทำให้เกิดกระบวนการติดตามมาตรการ NTMs และวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ รวมทั้งการเตรียมการรับมือ อย่างเป็นระบบมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยให้มี “การเตือนล่วงหน้า” อีกด้วย

องค์กรนี้ควรจะมีลักษณะรูปธรรมเป็นอย่างไรนั้น นอกเหนือความสามารถของโครงการศึกษานี้จะให้ข้อเสนอแนะได้ เนื่องด้วยหน่วยงานของไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศมีอยู่มากมาย และยังมีประเด็นเร่งด่วนเพื่อแก้ไขเฉพาะหน้า อีกจำนวนมาก แต่จากการวิเคราะห์ของการศึกษานี้ พบว่า การเตรียมการ “เฝ้าระวัง” สำหรับอนาคต เป็นเรื่องที่มีควรจะมีมอบหมายให้ ผู้หนึ่งผู้ใด หรือหน่วยงานใด ดำเนินการได้แต่เพียงฝ่ายเดียว

ดังนั้น การศึกษานี้จึงขอเสนอเพียงแนวทางเบื้องต้นว่า การจัดตั้งองค์กรดังกล่าว คงจะต้องมีการหารือร่วมกันหลายฝ่ายในอนาคต อีกทั้ง ต้องคำนึงถึง “ความจำเป็น” ของการตั้งองค์กรใหม่ หรือ การกำหนดภาระหน้าที่ใหม่ ภายในองค์กรเดิม ทั้งนี้ ไม่ควรที่จะมีการกำหนดหน่วยงานหรือภาระหน้าที่ “ซ้ำซ้อน” กันมากเกินไป มิเช่นนั้น อาจจะไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดสรรงบประมาณ และอาจจะขาดความเป็นเอกภาพทางด้านนโยบายและการดำเนินการได้

สำหรับการจัดตั้ง “หน่วยงานกลาง” เพื่อดำเนินการติดตาม NTMs และ NTBs ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น จากการประชุมเสวนาเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายเพื่อจับกระแสและรู้เท่าทัน NTMs” (ผนวก ฎ) ได้มีข้อเสนอว่า หน่วยงานหรือประเด็นเรื่อง NTMs/NTBs นั้น อาจจะต้องกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ (national agenda) ซึ่งในหน่วยงานดังกล่าวจะต้องมีบุคคลที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 6 ประเภท ได้แก่ บุคลากรด้านกฎหมาย บุคลากรด้านธุรกิจ บุคลากรที่รู้เกี่ยวกับการประเมินต้นทุนผลประโยชน์ต่างๆ (เช่น บุคลากรด้านเศรษฐศาสตร์ หรือ การเงิน) และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและเชื่อมโยงกันในทุกมิติ และจะต้องดำเนินงานอย่างประสานกัน และบุคลากรประเภทสุดท้าย คือ ด้านราชการ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการติดตามและประสานงานทั้งภายในและต่างประเทศ ส่วนผู้ที่เป็น “ประธาน” ก็ควรเป็นบุคลากรที่มาจากภาคการเมือง นอกจากนี้ องค์ประกอบของบุคลากรดังกล่าวข้างต้นนี้จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้

(6) ข้อเสนอแนะสำหรับ SMEs ในการปรับตัวและตั้งรับกับมาตรการ NTMs/NTBs เนื่องด้วยในอนาคตประเทศไทยจะมีการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนในระดับภูมิภาคมากขึ้น นั่นคือ ASEAN Economic Community (AEC) ในปี ค.ศ. 2015 ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยจะต้องมีการเตรียมตัวในหลายด้าน อาทิ (ก) การพิจารณาถึง “จุดอ่อน” และ “จุดแข็ง” ของผู้ประกอบการไทย (ข) การพัฒนา Innovation คือการทำสินค้าใหม่ๆ (ค) การพัฒนาสินค้าของไทยให้เกิดความแตกต่าง (Differentiate) กับสินค้าที่ผลิตในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ คือต้องแตกต่างทั้งสินค้าและวิธีการผลิต (ง) ผู้ประกอบการบางรายอาจจะต้องพัฒนาตนเองให้กลายเป็น Manufacture Designer ในภายภาคหน้า และเป็นผู้ ทำหน้าที่กระจายสินค้า (distribution) ไปยังประเทศอื่นๆ นอกกลุ่มอาเซียน และ (จ) ผู้ประกอบการไทย ต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ ต้องรู้ว่าวัตถุดิบของตนเองเป็นอย่างไร และในอนาคตข้างหน้าต่อไป ต้องรู้ว่าลูกค้าต้องการอะไร ต้องให้อะไรถึงจะทำให้ลูกค้าพึงพอใจได้ คู่แข่งให้อะไรแก่ลูกค้า ผู้ประกอบการไทยต้องให้ลูกค้ามากกว่า อีกทั้งต้องมีความพร้อมเสมอในด้านบริการ (เช่น ส่งของตรงเวลาได้ แม้ว่าจะเผชิญปัญหาทางการเมือง ก็ตาม)

(7) บทเรียนสำหรับการกำหนดมาตรการ NTMs ของไทย เพื่อรับมือกับสินค้านำเข้าของประเทศไทย เนื่องจากการศึกษาได้พบหลักฐานเชิงประจักษ์หลายกรณี ที่เกี่ยวกับ “ตัวแปรแฝงระวาง” ทั้งที่เป็น “ตัวชี้วัดจับตา” และ “ปัจจัยกำหนดมาตรการ” มีความสำคัญและมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคในประเทศที่ออกมาตรการดังกล่าว บทเรียนเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ โดยเฉพาะการควบคุมคุณภาพสินค้าที่นำเข้า การควบคุมมาตรฐานการผลิตที่อาจจะเป็นอันตรายต่อการอุปโภคบริโภคในประเทศไทย และการรักษาความสามารถในการแข่งขันทางการค้ากับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ

บทเรียนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมี “เจ้าภาพ” หรือ “องค์กร” ที่ทำหน้าที่ดูแลกระบวนการกำหนดมาตรการ NTMs ของไทยเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ผลิตและผู้บริโภคของไทย ตลอดจนป้องกัน

ปัญหาความขัดแย้งของมาตรการ NTMs ของไทยกับ FTA ที่ไทยลงนามไว้ ด้วยการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ผ่านกรอบนโยบายและการสนับสนุนงบประมาณที่ชัดเจน มีชี้ไปแฝงอยู่ในหลายหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อการปฏิบัติงานที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นเอกภาพ สามารถประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

- Ahearn, Raymond J. (2009) "The Global Economics Downturn and Protectionism" Congressional Research Service. CRS Report for Congress.
- Anastasiadis, Stephanos (2006) 'Understanding Corporate Lobbying on its Own Terms,' **ICCSR Research Paper Series No. 42-2006**, International Centre for Corporate Social Responsibility, Nottingham University Business School
- Coen, David (1999) 'The Impact of US Lobbying Practice on the European Business-Government Relationship,' **California Management Review**, Vol. 41, No. 4, pp. 27- 44
- Condon, Bradley J. (2009) "China-Intellectual Property Rights and the Criminalization on Trade Mark Counterfeiting and Copyright Piracy under the TRIPS Agreement", **Journal of Intellectual Property Law & Practice**. Vol.4, no.9. p.618-619.
- Davey, William j. (2008) "Specificities of WTO Dispute Settlement in Services Cases" in **GATS and the Regulation of International Trade in Services: World Trade Forum**. Edited by Marion Panizzon, Pierre Sauve, and Nicole Paul. Cambridge: Cambridge University Press, pp.276-295.
- De Bièvre, Dirk and Andreas Dür (2006) 'Constituency Interests and Delegation in European and American Trade Policy,' **Comparative Political Studies**, Vol. 39.
- Donnelly, William A and Diane Manifold (2005) 'A Compilation of Reported Non-Tariff Measures: Description of the Information,' **Office of Economics Working Paper No. 2005-05-A**, USITC.
- Drope, Jeffrey M. (2007) 'The Political Economy of Nontariff Trade Barrier in Emerging Economies,' **Political Research Quarterly**, Vol. 61, No. 5, pp. 401-414.
- Geuze, Matthijs and Hannu Wager. (1999). "WTO Dispute Settlement Practice Relating to the TRIPS Agreement", **Journal of International Economic Law**. Vol. ,no. ,p.347-384.
- Ginburg, Jane C. (2001) "Toward Supranational Copyright?: The WTO Panel Decision and the Three-Step Test for Copyright Exception" http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=253867
- Gamberoni, E; and R. Newfarmer (2009) "Trade Protection: Incipient but Worrisome Trends", Trade Note, International Trade Department. สืบค้นจาก ที่ <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/3183>

- Jha, Veena (2008) "Environmental Priorities and Trade Policy for Environmental Goods: A Reality Check." **ICTSD Issue Paper** No. 7 (September). ICTSD Programme on Trade and Environment.
- Jordana, Jacint, and Andrea Bianculli (2006) 'Trade Policy-Making in the European Union,' Paper prepared for the Conference on Comparative Trade Policies: Organizational Models and Performance, FIPE-ICONE_DFID, Sao Paulo, Brazil.
- Keffer, Jane M. and Ronald Paul Hill (1997) 'An Ethical Approach to Lobbying Activities of Businesses in the United States,' **Journal of Business Ethics**, Vol. 16, pp. 1371-1379
- Kherallah, Mylène, and John Beghin (1998) 'US Trade Threats: Rhetoric or War?' **American Journal of Agricultural Economics**, Vol. 80, pp. 15-29
- Krueger, Anne O. (ed) (1996) **The Political Economy of American Trade Policy**. Chicago: University of Chicago Press
- Logan, Edward B. (1929) 'Lobbying,' Supplement to the **Annals of American Academy of Political and Social Science**, Vol. CXLIV
- Lohmann, Susanne and Sharyn O'Halloran (1994) 'Divided Government and US Trade Policy: Theory and Evidence,' **International Organization**, Vol. 48, No. 4 pp. 595-632.
- Marchetti, Juan; and Martin Roy (2009) **Opening Markets for Trade in Services: Countries and Sectors in Bilateral and WTO Negotiations**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Meyn, M. and J. Kennan (2009) "The Implications of the Global Financial Crisis for Developing Countries' Export Volumes and Value", Working Papers no. 305. Overseas Development Institute.
- Mazey, Sonia and Jeremy Richardson (2001) 'Chapter 11 Interest Groups and EU Policy Making: Organizational Logic and Venue Shopping,' in Richardson, Jeremy (ed.). **European Union: Power and Policy-Making** (2nd edition). London: Routledge.
- Meyn, Mareike; and Jane Kennan (2009) "The Implications of the Global Financial Crisis for Developing Countries' Export Volumes and Value" **Working Papers** no. 305. Overseas Development Institute.
- Mytelka, Lynn (2007) "Technology Transfer Issues in Environmental Goods and Services: An Illustrative Analysis of Sectors Relevant to Air-pollution and Renewable Energy." **ICTSD Issue Paper** No. 6 (April). ICTSD Programme on Trade and Environment.
- USTR (2009) **National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers**. United State Trade Representative.

- Peters, May, Mathew Shane, and David Torgerson (2009) "What the 2008/2009 World Economics Crisis Means for Global Agricultural Trade" A Report from the Economics Research Service. United States Department of Agriculture.
- Stegeman, Klaus. (2000) "The Integration of Intellectual Property Rights into the WTO System", **The World Economy**. Vol.23, no.9, p.1237-1267.
- Stoll, Peter-Tobias, Jan Busche, and Katrin Arend. (eds.) (2009) **WTO-Trade-Related Intellectual Property Rights**. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- UNCTAD (2002) **QUANTIFICATION OF NON-TARIFF MEASURES, POLICY ISSUES IN INTERNATIONAL TRADE AND COMMODITIES STUDY SERIES No. 18** (UNCTAD/ITCD/TAB/19), P.2.
- UNCTAD Secretariat (2009) "Global Economics Crisis: Implications for Trade and Development" Trade and Development Board of UNCTAD.
- UNEP & WTO (2009) **Trade and Climate Change**. A report by the United Nations Environment Programme and the World Trade Organization. Switzerland.
- United Nations. (2008) **Creative Economy Report 2008**. United Nations: New York.
- Woll, Cornelia (2006) 'Trade Policy Lobbying in the European Union: Who Captures Whom?' **MPIfG Working Paper 06/7**, Max-Planck-Institut für Gesellschaftsforschung
- World Trade Organization. (2007) **WTO Analytical Index: Guide to WTO Law and Practice**. Geneva.
- World Trade Organization. (2008) **WTO Dispute Settlement: One-page Case Summaries (1995-2007)**. Geneva.
- Xiaoyong, HE. (2009) "Sino-US Disputes over 'Criminal Threshold' of Intellectual Property Rights", **Frontiers of Law in China**. Vol.4, no.2, p.163-177.
- Zhu, Lanye and Jiarui Liu. (2008) "Sino-US Intellectual Property Dispute: A New Chapter in WTO History", **Journal of Intellectual Property Law & Practice**. Vol.3, no.3. p.194-200.

ภาษาไทย

- กระทรวงอุตสาหกรรม (2548). **โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา (สาขาอัญมณีและเครื่องประดับ)**
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ (2552) "รัฐเปิดครีเอทีฟไทยแลนด์ มุ่งสู่ประเทศเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ." **กรุงเทพธุรกิจออนไลน์** 31 สิงหาคม 2552.
- เกรียงไกร เตชกานนท์ และ ภัททา เกิดเรือง (2550), "ผลกระทบการเปิดเสรีการค้าและการปรับตัวในห่วงโซ่อุปทานในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทย " **เอกสารวิจัยหมายเลข 7 โครงการ WTO**

Watch (จับกระแสองค์การการค้าโลก).

เกรียงไกร เตชกานนท์ (2553) **มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรของประเทศญี่ปุ่น ผลกระทบต่อผู้ผลิตและการค้าระหว่างประเทศของไทย** . เอกสารวิจัย ภายใต้โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป (2549) **ผลสำรวจการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศนอกสหภาพยุโรป**

คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป (2550) **สิทธิทรัพย์สินทางปัญญา กับการเจรจา EU-ASEAN FTA**

จักรกฤษณ์ ควรวจน์ และคณะ (2548). **ความตกลงพหุภาคีขององค์การการค้าโลกกับผลกระทบต่อฐานทรัพยากร โครงการผลกระทบของข้อตกลงพหุภาคีขององค์การการค้าโลกต่อฐานทรัพยากรของประเทศไทย**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) กรกฎาคม

ชวนชัย อชันนัท และ คณะ (2547) **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำข้อมูลอุตสาหกรรมเชิงเปรียบเทียบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (สาขาอัญมณีและเครื่องประดับ)** เสนอ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

เนศรา สุขพานิช (2553) **มาตรการการนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ออสเตรเลีย และประเทศในยุโรป** เอกสารวิจัย ภายใต้ โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

ทัชชชัย ถูกชะสุต และคณะ (2549) **โครงการงานวิจัยการศึกษามาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย** . ทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ.

นพพร บุรุษการ (2549), “รายงานการตรวจสอบตลาด เรื่อง ตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศญี่ปุ่น ” สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว.

นิรันดร์ วิสเวศวร (2553) **มาตรการการค้าที่มีใช้ภาษีของสหภาพยุโรป : บทสังเคราะห์แนวโน้ม** . เอกสารวิจัย ภายใต้ โครงการติดตามกระแส การกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

นิรมล สุธรรมกิจ (2553) **มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศคู่ค้า และผลกระทบต่อประเทศไทย** เอกสารวิจัย ภายใต้ โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

พีระ เจริญพร (2553) **ระบบทรัพย์สินทางปัญญากับการกีดกัน กีดกันสินค้าส่งออกของไทย** เอกสารวิจัย ภายใต้ โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี

ศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

ผู้จัดการออนไลน์ (2547) “แกลโกงล้ำลึกวงการ “พลอย” จาก “เมืองจันท” ถึง “สหรัฐอเมริกา” ผู้จัดการออนไลน์ คอลัมน์ปริทรรศน์ 2 กุมภาพันธ์ 2547.

วศิน ศิวสุภะดี (2553) **มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มสินค้าอาหาร** เอกสารวิจัย ภายใต้ โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

วิรัตน์ ดันเดชาวัตร (2551), “โครงการสำรวจตลาดสิ่งทอญี่ปุ่นเชิงลึก ” สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ.

คันสนีย์ ลิ้มพงษ์ (2553) **มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรในประเทศจีน** เอกสารวิจัย ภายใต้โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

ศุภฤดี ธารยุติการต์ (2553ก) **เศรษฐกิจการเมืองเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร กรณีศึกษาเปรู ยบเทียบสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา** เอกสารวิจัย ภายใต้โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

ศุภฤดี ธารยุติการต์ (2553ข) **การขนส่งทางอากาศ : ลักษณะของมาตรการที่เกี่ยวข้อง และทิศทางของมาตรการการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร** เอกสารวิจัย ภายใต้ โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2549). โครงการศึกษา มาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบใหม่ของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป , เสนอต่อ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.

ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2550), โครงการศึกษาผลกระทบของ มาตรการที่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs) ต่อภาคการผลิตของไทย , โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ (2551), “ตลาดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มประเทศญี่ปุ่น ” โครงการศูนย์ข้อมูลสิ่งทอเชิงลึก สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

สิทธิกร นิพนยะ (2553) **การใช้และการตีความ ความตกลงภายใต้องค์การการค้าโลก** เอกสารวิจัย ภายใต้โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรสำหรับ

- สินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ (NTMs Watch) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)
- วิจิตรา ล.เฉลิมชัยชนะ และคณะ,งานวิจัย เรื่อง “เขตการค้าเสรี อาเซียน- จีน และการเข้าสู่ตลาดจีนของภาคบริการไทย”, 2552.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (2546). รวมบทความอัญมณีและเครื่องประดับ
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (2550). กฎระเบียบและพิธีการนำเข้าสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (2552a). บทวิเคราะห์ภาวะการส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับไทยปี 2551
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (2552b). ข้อมูลอัญมณีและเครื่องประดับรายประเทศ จาก http://gemandjewelrydb.git.or.th/gem/info_local.asp?Language=
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (2552c). อัตราภาษีนำเข้าและกฎระเบียบการค้า จาก <http://gemandjewelrydb.git.or.th/gem/tax.asp?Language=>
- สถาบันวิจัยอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (2550), กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องประดับไทยเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดในสหรัฐอเมริกา, *GIT Trade Review* (Special Issue)
- สถาบันอาหาร (2550),โครงการศึกษาและวิเคราะห์สินค้าอาหารไทยเพื่อป้องกันการกักกันสินค้าในสหรัฐอเมริกา.
- สมชนก ภาสกรจรัส และ คณะ (2552) การศึกษาพฤติกรรมการค้าและการบริโภคอัญมณีและเครื่องประดับในตลาดที่มีศักยภาพ เสนอ สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ
- สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น (2550), “ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทยญี่ปุ่น” กระทรวงการต่างประเทศ.
- สำนักงานพาณิชย์ต่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์ (2551) ร่างโครงการ GSP ของสหภาพยุโรปช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2009 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2015
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครลอสแอนเจลิส (2551) กฎหมายสหรัฐฯ เรื่องจำนวนสารตะกั่วตกค้างในเครื่องประดับ, กุมภาพันธ์ 2551.

จุลสาร NTMs in Focus

- เกรียงไกร เตชกานนท์ (2551), “มาตรการการค้าที่มีใช่อากศุลกากร (NTMs) ในผลิตภัณฑ์อาหารของญี่ปุ่น” Vol.1 Issue 7, ตุลาคม 2551.
- เกรียงไกร เตชกานนท์ (2552ก), “กฎระเบียบการค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ของญี่ปุ่น ... ที่ผู้ประกอบการไทยควรจับตา”, Vol.2 Issue 7, มีนาคม 2552.

- เกรียงไกร เตชกานนท์ (2552ข), “แนวโน้มมาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมยานยนต์ของญี่ปุ่น”, Vol.3 Issue 7, มิถุนายน 2552.
- เกรียงไกร เตชกานนท์ (2552ค), “มาตรการ NTMs ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของญี่ปุ่น”, Vol.4 Issue 7, พฤศจิกายน 2552.
- เนศรา สุขพานิช (2551), “มาตรการการค้าที่มีใช้ อากาศศุลกากร (NTMs) ในอุตสาหกรรมอัญมณีของสหรัฐอเมริกา”, Vol.1 Issue 8, ตุลาคม 2551.
- เนศรา สุขพานิช (2552ก), “มาตรการการค้าที่มีใช้ อากาศศุลกากร (NTMs) ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับญี่ปุ่น”, Vol.2 Issue 8, มีนาคม 2552.
- เนศรา สุขพานิช (2552ข), “มาตรการที่มีใช้ อากาศศุลกากร (NTMs) ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับจีนและออสเตรเลีย”, Vol.3 Issue 8, มิถุนายน 2552.
- เนศรา สุขพานิช (2552ค), “มาตรการการค้าที่มีใช้ อากาศศุลกากร (NTMs) ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของยุโรป”, Vol.4 Issue 8, พฤศจิกายน 2552.
- นิรันดร์ วิสเวศวร (2551), “มาตรการการค้าที่มีใช้ อากาศศุลกากร (NTMs) ในผลิตภัณฑ์อาหารของสหภาพยุโรป”, Vol.1 Issue 6, ตุลาคม 2551.
- นิรันดร์ วิสเวศวร (2552ก), “NTMs ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ของสหภาพยุโรป”, Vol.2 Issue 6, มีนาคม 2552.
- นิรันดร์ วิสเวศวร (2552ข), “NTMs กับ FTAs : สถานะและแนวโน้ม กรณีสหภาพยุโรป”, Vol.3 Issue 6, มิถุนายน 2552.
- นิรันดร์ วิสเวศวร (2552ค), “ภาคบริการกับนัยต่อการค้าระหว่างประเทศ : กรณีสหภาพยุโรป”, Vol.4 Issue 6, พฤศจิกายน 2552.
- นิรมล สุธรรมกิจ (2551), “มาตรการการค้าที่มีใช้ อากาศศุลกากร (NTMs) ด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์อาหาร”, Vol.1 Issue 4, ตุลาคม 2551.
- นิรมล สุธรรมกิจ (2552ก), “มาตรการ ลดโลกร้อน ...การค้ากระเทียม คำถามที่ยังหาคำตอบ”, Vol.2 Issue 4, มีนาคม 2552.
- นิรมล สุธรรมกิจ (2552ข), “การค้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods and services) จะช่วยแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมได้จริงหรือไม่”, Vol.3 Issue 4, มิถุนายน 2552.
- นิรมล สุธรรมกิจ (2552ค), “ข้อตกลงใหม่ด้านโลกร้อน (หลังค.ศ.2012)...โอกาส หรือ อุปสรรค ทางการค้า”, Vol.4 Issue 4, พฤศจิกายน 2552.
- พีระ เจริญพร (2551), “ระบบทรัพย์สินทางปัญญากับการค้าระหว่างประเทศไทย”, Vol.1 Issue 5, ตุลาคม 2551.
- พีระ เจริญพร (2552ก), “ผลประโยชน์ทางการค้ากับเงื่อนไขด้านทรัพย์สินทางปัญญา ...ได้ไม่คุ้มเสีย?”, Vol.2 Issue 5, มีนาคม 2552.

- พีระ เจริญพร (2552ข), “ปัญหาการถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าและบริการส่งออกของ ไทย”, Vol.3 Issue 5, มิถุนายน 2552.
- พีระ เจริญพร (2552ค), “เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กับการกีดกันทางการค้าสินค้าเกษตรของไทย ”, Vol.4 Issue 5, พฤศจิกายน 2552.
- วศิน ศิวสุภะดี (2551), “มาตรการการค้าที่มีใช้อากรศุลกากร (NTMs) ในผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของ สหรัฐอเมริกา”, Vol.1 Issue 10, ตุลาคม 2551.
- วศิน ศิวสุภะดี (2552ก), “เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสินค้าอาหารปลอดภัย : นโยบายต่อการค้าระหว่างประเทศ (ตอนที่ 1: ปัญหาความล้มเหลวของตลาดสินค้าอาหารปลอดภัย)”, Vol.2 Issue 10, มีนาคม 2552.
- วศิน ศิวสุภะดี (2552ข), “เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสินค้าอาหารปลอดภัย นโยบายต่อการค้าระหว่างประเทศ : ประเด็นข้อขัดแย้งทางการค้าอันเกิดจากกฎระเบียบสินค้าอาหารปลอดภัย ”, Vol.3 Issue 10, มิถุนายน 2552.
- วศิน ศิวสุภะดี (2552ค), “วิกฤตเศรษฐกิจโลกกับผลกระทบต่อการส่งออกของสินค้าเกษตรไทย ”, Vol.4 Issue 10, พฤศจิกายน 2552.
- คันสนีย์ ลิ้มพงษ์ (2551), “มาตรการการค้าที่มี ใช้อากรศุลกากร (NTMs) ในผลิตภัณฑ์อาหารสดของ สหรัฐอเมริกา”, Vol.1 Issue 9, ตุลาคม 2551.
- คันสนีย์ ลิ้มพงษ์ (2552ก), “การค้าอาหารไทย-จีน จับประเด็นมาตรการที่มีใช้อากรศุลกากร”, Vol.2 Issue 9, มีนาคม 2552.
- คันสนีย์ ลิ้มพงษ์ (2552ข), “อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จับประเด็นมาตรการที่มีใช้อากรศุลกากรในจีน, Vol.3 Issue 9, มิถุนายน 2552.
- คันสนีย์ ลิ้มพงษ์ (2552ค), “ข้อตกลงการค้ากับการเข้าสู่ตลาดจีนของภาคบริการไทย”, Vol.4 Issue 9, พฤศจิกายน 2552.
- ศุพพณี ถาวรยุติการต์ (2551), “การขนส่งทางอากาศ และมาตรการที่เกี่ยวข้อง”, Vol.1 Issue 3, ตุลาคม 2551.
- ศุพพณี ถาวรยุติการต์ (2552ก), “ทิศทางของมาตรการการค้าที่มีใช้อากรศุลกากรในอุตสาหกรรม การขนส่งทางอากาศ”, Vol.2 Issue 3, มีนาคม 2552.
- ศุพพณี ถาวรยุติการต์ (2552ข), “เศรษฐศาสตร์การเมืองเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการการค้าที่มีใช้อากร ศุลกากรของสหภาพยุโรป (Political Economy of NTMs in European Union)”, Vol.3 Issue 3, มิถุนายน 2552.
- ศุพพณี ถาวรยุติการต์ (2552ค), “เศรษฐศาสตร์การเมืองเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการการค้าที่มีใช้อากร ศุลกากรของสหรัฐอเมริกา (Political Economy of NTMs in the United States)”, Vol.4 Issue 3, พฤศจิกายน 2552.

สิทธิกร นิพนธ์ (2551), “การใช้และการตีความความตกลง SPS ที่ผ่านมา และนัยต่อประเทศไทย ”, Vol.1 Issue 2, ตุลาคม 2551.

สิทธิกร นิพนธ์ (2552ก), “การใช้และการตีความความตกลง TBT และนัยต่อประเทศไทย”, Vol.2 Issue 2, มีนาคม 2552.

สิทธิกร นิพนธ์ (2552ข), “การใช้และการตีความความตกลงแกตส์และนัยต่อประเทศไทย”, Vol.3 Issue 2, มิถุนายน 2552.

สิทธิกร นิพนธ์ (2552ค), “การใช้และการตีความความตกลงทริปส์ (TRIPs) เฉพาะส่วนลิขสิทธิ์ และนัยต่อประเทศไทย”, Vol.4 Issue 2, พฤศจิกายน 2552.

ข้อมูลเว็บไซต์

<http://citsonline.utcc.ac.th/research/NTMs.asp>

<http://cms.sme.go.th>

<http://comtrade.un.org/db/>

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

<http://news.thaieurope.net>

<http://www.acfs.go.th>

http://www.agrosecurity.uga.edu/annexes/Annex23_processors.pdf

<http://www.airports.org>

<http://www.bot.or.th>

<http://www.depthai.go.th>

<http://www.dft.moc.go.th>

<http://www.diw.go.th>

<http://www.dtn.go.th/dtn/index.php>

<http://www.fas.usda.gov/ustrade>

<http://www.fti.or.th/2008/thai/index.aspx>

http://www.goldprice.org/gold-price-history.html#5_year_gold_price

http://www.idexonline.com/portal_FullNews.asp?id=29830 (เป็นข้อมูลจาก US Department of Commerce)

<http://www.itd.or.th>

<http://www.jetro.go.jp/en/reports/regulations/pdf/consumer2008-e.pdf>

<http://www.maff.go.jp>

http://www.meti.go.jp/policy/consumer/seian/Den-an/tetsuduki_annai/index.htm

<http://www.mhlw.go.jp/english/topics/importedfoods/index.html>

<http://www.moc.go.th>

<http://www.nesdb.go.th>

<http://www.nfi.or.th/infocenter/th/home/default.asp>

<http://www.nsf.gov/statistics>

<http://www.oie.go.th>

http://www.pcd.go.th/info_serv/hazadous.html

<http://www.stat.go.jp>

<http://www.tisi.go.th>

<http://www.thaibizchina.com>

<http://www.thaiechamber.com/cms/index.jsp>

<http://www.thaieei.com/newiu>

<http://www.thaifta.com>

<http://www.wto.org>

ผนวก ก.
ข้อมูลการค้า

ตารางที่ 1 มูลค่าการส่งออกของไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2547-2551

ประเทศ	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
ออสเตรเลีย (อัตราขยายตัว: %)	2,465 (14.26)	3,172 (28.67)	4,348 (37.09)	5,936 (36.54)	7,982 (34.47)	4.49
สหรัฐอเมริกา (อัตราขยายตัว: %)	15,495 (14.01)	16,976 (9.56)	19,438 (14.50)	19,409 (-0.15)	20,274 (4.46)	11.40
ญี่ปุ่น (อัตราขยายตัว: %)	13,486 (18.81)	15,084 (11.85)	16,378 (8.58)	18,116 (10.62)	20,090 (10.90)	11.30
สหภาพยุโรป (27) (อัตราขยายตัว: %)	14,429 (18.27)	15,069 (4.44)	17,983 (19.34)	21,674 (20.52)	23,392 (7.93)	13.15
อาเซียน (อัตราขยายตัว: %)	21,179 (28.78)	24,327 (14.86)	26,972 (10.87)	32,751 (21.42)	40,159 (22.62)	22.58
จีน (อัตราขยายตัว: %)	7,113 (25.04)	9,168 (28.88)	11,728 (27.93)	14,847 (26.59)	16,191 (9.05)	9.10
อื่นๆ (อัตราขยายตัว: %)	22,175 (20.04)	26,950 (21.54)	32,686 (21.28)	40,970 (25.34)	49,751 (21.43)	27.98
มูลค่าการส่งออกรวม (อัตราขยายตัว: %)	96,342 (20.57)	110,746 (14.95)	129,532 (16.96)	153,703 (18.66)	177,840.85 (15.70)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 2 มูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ
ปี พ.ศ. 2547-2551

ประเทศ	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
ออสเตรเลีย (อัตราขยายตัว: %)	275.81 (6.66)	327.12 (18.60)	357.44 (9.27)	416.40 (16.50)	547.22 (31.42)	2.36
สหรัฐอเมริกา (อัตราขยายตัว: %)	2,021.33 (3.92)	2,222.03 (9.93)	2,675.46 (20.41)	2,714.07 (1.44)	3,100.00 (14.22)	13.37
ญี่ปุ่น (อัตราขยายตัว: %)	2,083.11 (-4.32)	2,202.33 (5.72)	2,202.37 (0.00)	2,284.63 (3.74)	3,098.44 (35.62)	13.37
สหภาพยุโรป (27) (อัตราขยายตัว: %)	1,474.05 (0.67)	1,602.77 (8.73)	1,980.14 (23.54)	2,609.34 (31.78)	3,447.88 (32.14)	14.88
อาเซียน (อัตราขยายตัว: %)	2,010.87 (13.66)	2,007.18 (-0.18)	2,155.95 (7.41)	3,061.73 (42.01)	4,227.24 (38.07)	18.24
จีน (อัตราขยายตัว: %)	675.86 (58.27)	758.43 (12.22)	1,042.18 (37.41)	997.23 (-4.31)	881.36 (-11.62)	3.80
อื่นๆ (อัตราขยายตัว: %)	3,660.29 (21.06)	3,431.77 (-6.24)	3,920.45 (14.24)	5,239.72 (33.65)	7,875.85 (50.31)	33.98
มูลค่าการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม (อัตราขยายตัว: %)	12,201.32 (10.27)	12,551.63 (2.87)	14,333.99 (14.20)	17,323.13 (20.85)	23,177.99 (33.80)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

**ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551**

อุตสาหกรรมอาหาร	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01-02) (อัตราขยายตัว: %)	68.18 (-89.83)	38.55 (-43.46)	40.00 (3.77)	61.59 (53.95)	142.73 (131.75)	0.62
กลุ่มประมง (HS 03) (อัตราขยายตัว: %)	1,765.41 (0.87)	1,938.07 (9.78)	2,162.64 (11.59)	2,425.70 (12.16)	2,612.94 (7.72)	11.27
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง (อัตราขยายตัว: %)	3,568.35 (47.02)	3,044.88 (-14.67)	3,534.22 (16.07)	4,709.92 (33.27)	7,934.41 (68.46)	34.23
กลุ่มผัก (HS 07) (อัตราขยายตัว: %)	564.04 (42.02)	519.34 (-7.92)	679.35 (30.81)	788.39 (16.05)	741.37 (-5.96)	3.20
กลุ่มผลไม้ (HS 08) (อัตราขยายตัว: %)	267.88 (12.90)	310.26 (15.82)	334.96 (7.96)	417.76 (24.72)	448.66 (7.40)	1.94
กลุ่มน้ำตาล (HS 17) (อัตราขยายตัว: %)	943.42 (-9.43)	869.64 (-7.82)	880.13 (1.21)	1,409.15 (60.11)	1,665.83 (18.22)	7.19
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (อัตราขยายตัว: %)	4,772.81 (11.08)	5,544.49 (16.17)	6,387.54 (15.21)	7,102.29 (11.19)	9,084.66 (27.91)	39.20
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09,18) (อัตราขยายตัว: %)	71.00 (7.75)	82.06 (15.58)	91.26 (11.21)	109.61 (20.11)	117.32 (7.04)	0.51
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22) (อัตราขยายตัว: %)	180.23 (1.03)	204.34 (13.38)	223.90 (9.57)	298.73 (33.42)	430.07 (43.97)	1.86 (-99.57)
มูลค่าส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม (อัตราขยายตัว: %)	12,201.32 (10.27)	12,551.63 (2.87)	14,333.99 (14.20)	17,323.13 (20.85)	23,177.99 (33.80)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

**ตารางที่ 4 การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปสหภาพยุโรป (27)
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2546-2550**

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2546	2547	2548	2549	2550	2550
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01-02) (อัตราขยายตัว: %)	179.86 (24.53)	19.20 (-89.32)	9.38 (-51.17)	6.13 (-34.65)	5.68 (-7.38)	0.22
กลุ่มประมง (HS 03) (อัตราขยายตัว: %)	144.22 (18.24)	167.96 (16.46)	217.64 (29.58)	283.52 (30.27)	360.98 (27.32)	13.83
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง (อัตราขยายตัว: %)	104.89 (23.09)	131.47 (25.34)	120.23 (-8.55)	159.28 (32.48)	279.42 (75.43)	10.71
กลุ่มผัก (HS 07) (อัตราขยายตัว: %)	150.82 (33.01)	186.11 (23.40)	68.28 (-63.31)	82.63 (21.01)	228.94 (177.06)	8.77
กลุ่มผลไม้ (HS 08) (อัตราขยายตัว: %)	10.27 (11.72)	14.44 (40.55)	17.73 (22.85)	20.52 (15.71)	21.86 (6.52)	0.84
กลุ่มน้ำตาล (HS 17) (อัตราขยายตัว: %)	10.58 (15.97)	11.39 (7.58)	16.32 (43.28)	12.17 (-25.40)	13.04 (7.13)	0.50
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง	844.46	920.08	1,117.10	1,373.46	1,658.39	63.56

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2546	2547	2548	2549	2550	2550
(อัตราขยายตัว: %)	(21.34)	(8.95)	(21.41)	(22.95)	(20.75)	
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09,18)	14.89	17.98	28.03	33.25	29.97	1.15
(อัตราขยายตัว: %)	(125.49)	(20.75)	(55.86)	(18.63)	-(9.86)	
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	4.19	5.42	8.06	9.18	11.07	0.42
(อัตราขยายตัว: %)	(8.21)	(29.33)	(48.79)	(13.86)	(20.60)	
มูลค่าส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	1,464.18	1,474.05	1,602.77	1,980.14	2,609.34	100.00
(อัตราขยายตัว: %)	(23.06)	(0.67)	(8.73)	(23.54)	(31.78)	

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 5 การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารของไทยไปญี่ปุ่น
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2546-2550

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2546	2547	2548	2549	2550	2550
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01-02)	341.30	20.91	6.04	8.66	5.25	0.23
(อัตราขยายตัว: %)	-(2.68)	-(93.87)	-(71.12)	(43.37)	-(39.32)	
กลุ่มประมง (HS 03)	617.36	646.05	595.53	563.29	611.49	26.77
(อัตราขยายตัว: %)	-(3.90)	(4.65)	-(7.82)	-(5.41)	(8.56)	
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง	89.05	98.88	128.42	111.55	142.20	6.22
(อัตราขยายตัว: %)	(12.72)	(11.03)	(29.88)	-(13.14)	(27.47)	
กลุ่มผัก (HS 07)	68.76	93.70	89.62	86.08	79.32	3.47
(อัตราขยายตัว: %)	(13.06)	(36.27)	-(4.35)	-(3.95)	-(7.85)	
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	11.15	15.53	15.44	17.45	19.55	0.86
(อัตราขยายตัว: %)	(15.17)	(39.22)	-(0.57)	(13.07)	(11.99)	
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	103.09	131.25	143.59	173.06	163.47	7.16
(อัตราขยายตัว: %)	(55.97)	(27.32)	(9.40)	(20.53)	-(5.54)	
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง	882.61	1,041.36	1,194.11	1,223.53	1,222.63	53.52
(อัตราขยายตัว: %)	(6.90)	(17.99)	(14.67)	(2.46)	-(0.07)	
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09,18)	10.86	9.20	6.79	6.91	18.98	0.83
(อัตราขยายตัว: %)	(52.15)	-(15.25)	-(26.22)	(1.76)	(174.72)	
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	52.92	26.23	22.79	11.84	21.73	0.95
(อัตราขยายตัว: %)	(206.55)	-(50.44)	-(13.08)	-(48.08)	(83.63)	
มูลค่าส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	2,177.09	2,083.11	2,202.33	2,202.37	2,284.62	100.00
(อัตราขยายตัว: %)	(5.75)	-(4.32)	(5.72)	(0.002)	(3.73)	

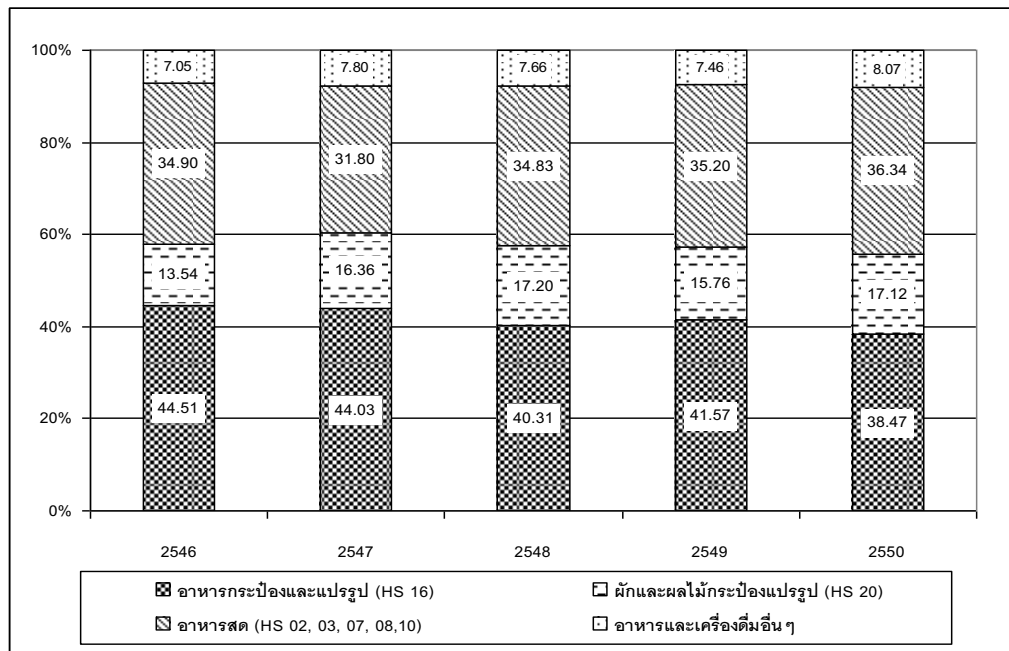
ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 6 การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารของไทยไปสหรัฐอเมริกา
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2546-2550

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2546	2547	2548	2549	2550	2550
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01-02) (อัตราขยายตัว: %)	0.11 (14.31)	0.20 (80.00)	0.32 (62.59)	0.19 (-40.76)	0.45 (133.91)	0.02
กลุ่มประมง (HS 03) (อัตราขยายตัว: %)	521.07 (21.62)	458.96 (-11.92)	590.03 (28.56)	720.72 (22.15)	718.95 (-0.25)	26.49
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง (อัตราขยายตัว: %)	150.75 (27.57)	176.28 (16.94)	175.95 (-0.19)	210.90 (19.87)	246.69 (16.97)	9.09
กลุ่มผัก (HS 07) (อัตราขยายตัว: %)	6.86 (-14.88)	8.35 (21.67)	9.81 (17.58)	11.38 (15.94)	16.30 (43.21)	0.60
กลุ่มผลไม้ (HS 08) (อัตราขยายตัว: %)	16.80 (52.06)	18.14 (7.96)	19.44 (7.16)	21.09 (8.51)	29.37 (39.23)	1.08
กลุ่มน้ำตาล (HS 17) (อัตราขยายตัว: %)	15.93 (-9.66)	14.74 (-7.41)	16.89 (14.55)	21.51 (27.37)	18.08 (-15.97)	0.67
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องดื่มปรุงรส (อัตราขยายตัว: %)	1,216.11 (6.82)	1,321.12 (8.63)	1,386.36 (4.94)	1,662.53 (19.92)	1,659.36 (-0.19)	61.14
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09,18) (อัตราขยายตัว: %)	10.93 (60.09)	17.49 (60.05)	16.64 (-4.84)	21.10 (26.75)	18.53 (-12.17)	0.68
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22) (อัตราขยายตัว: %)	6.55 (-2.17)	6.05 (-7.56)	6.59 (8.92)	6.04 (-8.39)	6.35 (5.18)	0.23
มูลค่าส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม (อัตราขยายตัว: %)	1,945.10 (12.08)	2,021.33 (3.92)	2,222.03 (9.93)	2,675.46 (20.41)	2,714.07 (1.44)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

รูปที่ 1 สัดส่วนการส่งออกอาหารที่สำคัญของไทยไปสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2546-2550

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 7 การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารของไทยไปจีน
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
1. กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01-02) (อัตราขยายตัว: %)	2.38 (-86.59)	1.19 (-50.15)	2.09 (75.85)	1.50 (-27.95)	3.34 (122.26)	0.38
2. กลุ่มประมง (HS 03) (อัตราขยายตัว: %)	49.18 (20.52)	52.93 (7.63)	58.91 (11.29)	105.81 (79.62)	112.80 (6.60)	12.80
3. กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง (อัตราขยายตัว: %)	274.51 (127.59)	252.09 (-8.17)	361.21 (43.29)	329.03 (-8.91)	325.82 (-0.98)	36.97
4. กลุ่มผัก (HS 07) (อัตราขยายตัว: %)	214.09 (65.22)	298.25 (39.31)	426.16 (42.88)	348.41 (-18.24)	212.38 (-39.04)	24.10
5. กลุ่มผลไม้ (HS 08) (อัตราขยายตัว: %)	73.19 (6.58)	97.20 (32.80)	98.05 (0.87)	129.00 (31.57)	151.41 (17.37)	17.18
6. กลุ่มน้ำตาล (HS 17) (อัตราขยายตัว: %)	41.86 (41.17)	37.02 (-11.56)	75.20 (103.15)	54.32 (-27.77)	34.05 (-37.31)	3.86
7. กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องดื่ม (อัตราขยายตัว: %)	16.44 (15.47)	18.74 (13.98)	19.22 (2.56)	27.05 (40.71)	38.42 (42.04)	4.36
8. กลุ่มอาหารอื่น ๆ (HS 09, 18) (อัตราขยายตัว: %)	3.89 (-17.62)	0.50 (-87.11)	0.31 (-37.85)	0.98 (213.92)	0.56 (-42.75)	0.06
9. กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22) (อัตราขยายตัว: %)	0.31 (-68.89)	0.51 (66.28)	1.03 (101.20)	1.12 (9.20)	2.58 (129.78)	0.29
มูลค่าส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม (อัตราขยายตัว: %)	675.86 (58.27)	758.43 (12.22)	1,042.18 (37.41)	997.23 (-4.31)	881.36 (-11.62)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 8 การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารของไทยไปออสเตรเลีย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01-02) (อัตราขยายตัว: %)	0.01 (22.53)	0.001 (-88.91)	0.11 (8,686.48)	0.03 (-72.73)	0.05 (66.67)	0.01
กลุ่มประมง (HS 03) (อัตราขยายตัว: %)	47.76 (-4.27)	53.26 (11.52)	55.36 (3.93)	61.65 (11.38)	45.90 (-25.55)	9.70
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง (อัตราขยายตัว: %)	0.19 (42.11)	0.27 (41.89)	0.21 (-21.91)	0.34 (59.83)	0.25 (-26.44)	0.05
กลุ่มผัก (HS 07) (อัตราขยายตัว: %)	2.73 (11.92)	3.53 (22.67)	3.37 (-4.82)	8.98 (62.47)	6.87 (-30.58)	1.45
กลุ่มผลไม้ (HS 08) (อัตราขยายตัว: %)	3.97 (19.08)	4.56 (12.86)	4.81 (5.2)	6.51 (26.17)	6.42 (-1.36)	1.36
กลุ่มน้ำตาล (HS 17) (อัตราขยายตัว: %)	1.84 (32.86)	2.43 (24.27)	2.82 (13.68)	3.56 (20.96)	3.17 (-11.04)	0.67
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (อัตราขยายตัว: %)	210.02 (9.34)	244.35 (16.34)	269.16 (10.16)	264.62 (-1.69)	393.63 (48.76)	83.19
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09,18) (อัตราขยายตัว: %)	0.37 (-95.09)	5.04 (1,254.16)	7.28 (44.64)	9.36 (28.49)	10.59 (13.17)	2.24
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22) (อัตราขยายตัว: %)	1.63 (23.26)	2.47 (33.84)	3.33 (26.01)	4.30 (29.11)	6.27 (45.79)	1.33
มูลค่าส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม (อัตราขยายตัว: %)	268.52 3.84	315.91 17.65	346.45 9.67	359.35 3.72	473.15 31.67	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 9 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) หน่วย ; จำนวน	43.08	46.49	52.67	79.26	73.45
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	33.16	11.67	15.27	29.05	34.12
กลุ่มประมง (HS 03)	0.67	0.70	0.74	0.83	0.79
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) หน่วย ; unit	209.35	267.42	315.02	373.86	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	10,959.41	7,593.86	7,820.53	9,608.60	10,925.24
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้สีเมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี	1,344.00	1,206.77	1,940.47	1,632.95	1,424.85

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
(HS 11)					
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้เป็นยา ฟางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	377.74	46.22	242.43	70.31	27.01
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมัน ดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	407.67	300.68	406.43	511.25	633.80
กลุ่มผัก (HS 07)	5,251.39	3,241.89	4,536.76	4,804.02	3,155.95
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	900.96	653.76	618.21	752.34	766.59
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	6,184.19	4,278.42	2,857.80	5,056.92	5,906.84
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	3,385.31	3,880.26	4,283.26	3,566.34	3,784.38
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	58.82	60.22	67.15	69.69	67.80
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	0.30	0.40	0.31	0.40	N/A
ปริมาณการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	29,577.83	21,972.71	23,531.55	26,928.93	N/A

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 10 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปสหภาพยุโรป (27)

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) หน่วย ; จำนวน	0.09	0.17	0.04	0.06	0.05
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	10.69	2.94	1.58	0.85	0.96
กลุ่มประมง (HS 03)	57.94	68.33	80.02	98.18	108.91
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) หน่วย ; unit	0.12	0.20	0.44	0.27	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	310.37	283.47	332.44	484.00	585.65
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมโมเสล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี	30.84	22.94	33.78	58.37	35.41

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
(HS 11)					
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้เป็นยา ฟางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	0.48	0.38	0.50	0.53	0.47
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	2.53	2.18	11.98	55.64	93.64
กลุ่มผัก (HS 07)	2,049.80	264.27	360.24	1,413.93	1,010.79
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	11.06	15.53	14.66	13.77	12.23
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	136.68	173.77	47.42	22.97	83.07
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	679.86	721.93	888.13	860.11	926.68
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	17.63	13.19	19.46	13.49	13.62
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	8.55	8.55	10.13	13.55	N/A
ปริมาณการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	3,316.43	1,577.48	1,800.44	3,035.72	N/A

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 11 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย ไปสหรัฐอเมริกา

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) หน่วย ; จำนวน	0.16	0.12	0.07	0.09	0.06
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	0.01	0.03	0.03	0.23	0.02
กลุ่มประมง (HS 03)	83.48	112.50	123.57	122.24	122.39
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) หน่วย ; unit	1.25	1.37	1.54	0.82	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	326.72	337.45	381.47	390.97	383.01
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้เมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	33.93	31.29	30.01	32.40	36.45

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้เป็นยา พางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	0.57	0.41	0.38	0.45	0.34
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้ จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	1.80	2.14	2.37	3.84	5.03
กลุ่มผัก (HS 07)	8.77	9.53	10.65	13.58	16.96
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	19.70	20.89	20.86	25.17	25.81
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	33.95	18.02	27.77	22.83	16.08
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	632.87	686.51	758.83	712.51	724.62
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	17.68	14.29	19.65	12.44	4.24
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	33.37	15.24	6.32	6.09	N/A
ปริมาณการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	1,192.85	948.3	1,383.45	1,342.75	N/A

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 12 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปญี่ปุ่น

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) หน่วย ; จำนวน	0.02	0.08	0.07	0.04	0.04
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	10.77	1.40	2.07	1.24	0.36
กลุ่มประมง (HS 03)	154.93	141.33	132.24	130.48	122.53
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) หน่วย ; unit	1.66	2.22	2.03	1.91	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	117.11	224.08	136.41	148.87	205.42
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม่มีเมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน แล ะกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	156.51	111.56	149.05	164.47	196.64

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือไอ ซี เป็นยา ฟางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	5.12	2.12	1.73	0.91	2.44
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	29.26	27.09	19.99	18.30	15.24
กลุ่มผัก (HS 07)	90.40	67.14	69.31	74.23	76.92
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	8.69	8.65	9.36	9.21	8.58
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	872.96	745.85	590.05	660.64	994.39
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	470.39	506.42	516.48	483.30	462.25
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	6.06	5.01	6.80	10.69	16.04
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	86.70	53.63	21.16	42.89	N/A
ปริมาณการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	2,008.89	1,894.28	1,654.65	1,745.23	N/A

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 13 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปจีน

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) หน่วย ; จำนวน	7.35	4.87	3.54	49.70	55.21
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	0.72	0.004	0.02	0.09	0.002
กลุ่มประมง (HS 03)	N/A	N/A	N/A	123.56	116.24
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) หน่วย ; unit	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	717.09	513.74	670.01	453.28	247.41
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้เมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	140.02	170.09	285.25	268.65	244.33

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและ ผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้ เป็นยา พางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	7.15	13.03	3.11	3.72	6.74
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และ ผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์ หรือพืช (HS 15)	31.13	13.68	36.83	35.00	79.09
กลุ่มผัก (HS 07)	2,787.84	2,764.45	3,921.90	2,931.95	1,273.72
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	173.69	260.91	219.66	268.60	297.66
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	380.99	197.30	238.04	209.20	110.71
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	15.44	16.85	15.99	17.14	28.89
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	1.59	0.22	0.16	0.64	0.13
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	0.21	0.27	7.50	N/A	N/A
ปริมาณการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	4,255.76	3,950.54	5,398.47	N/A	N/A

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 14 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย ไปออสเตรเลีย

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) หน่วย ; จำนวน	1	49	8	33,600	36,300
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	0.002	0.001	0.0007	0.0008	0.000.8
กลุ่มประมง (HS 03)	10.71	11.47	10.64	10.59	7.54
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) หน่วย ; unit	0.46	0.79	0.75	0.35	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	59.57	81.43	72.55	82.92	116.54
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้สีเมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	25.63	20.83	19.75	20.70	17.53

อุตสาหกรรมอาหาร	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและ ผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้ เป็นยา พางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	0.31	0.04	0.06	0.04	0.03
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และ ผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์ หรือพืช (HS 15)	18.45	1.28	6.99	3.03	4.30
กลุ่มผัก (HS 07)	1.46	1.47	1.55	26.75	3.95
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	4.29	3.90	3.59	4.09	4.13
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	2.39	2.63	2.57	2.28	2.36
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	119.36	131.54	141.25	141.15	151.34
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	1.55	1.42	1.99	2.17	1.84
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	1.85	29.76	3.65	5.49	N/A
ปริมาณการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	245.57	275.77	264.59	299.21	N/A

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 15 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สหรัฐต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) ดอลลาร์สหรัฐ/จำนวน	0.24	0.22	0.19	0.16	1.01
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	1.74	2.42	1.95	1.69	2.00
กลุ่มประมง (HS 03)	1.00	1.00	1.00	1.00	3.32
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สด ไข่ไก่ น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) ดอลลาร์สหรัฐ/หน่วย	0.62	0.53	0.41	0.46	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	0.26	0.31	0.34	0.37	0.59
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรม โมเสเมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	0.21	0.26	0.23	0.31	0.41

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและ ผลไม้แปรรูป พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้ เป็นยา ฟางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	0.26	1.22	0.36	0.97	2.79
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และ ผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภค ได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไข่ที่ได้จากสัตว์ หรือพืช (HS 15)	0.54	0.56	0.50	1.00	1.04
กลุ่มผัก (HS 07)	0.11	0.16	0.15	0.16	0.23
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	0.30	0.47	0.54	0.56	0.59
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	0.15	0.20	0.31	0.28	0.28
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	1.41	1.43	1.49	2.00	2.00
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	1.21	1.36	1.36	1.57	1.73
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	598.34	512.13	718.03	748.64	N/A
ราคาการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	605.53	521.52	726.26	758.55	N/A

ที่มา: จากการคำนวณ

**ตารางที่ 16 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย
ไปสหภาพยุโรป (27)**

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) ดอลลาร์สรอ./จำนวน	0.90	0.98	2.33	9.70	2.18
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	1.79	3.13	3.81	6.01	6.31
กลุ่มประมง (HS 03)	2.9	3.19	3.54	3.68	4.13
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) ดอลลาร์สรอ./หน่วย	1.87	1.48	1.36	2.41	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	0.37	0.36	0.4	0.44	0.64
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้เมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	0.27	0.36	0.34	0.37	0.59

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สหรัฐ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้เป็นยา พางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	12.14	14.18	13.28	11.78	18.2
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	0.83	1.36	0.52	0.70	0.97
กลุ่มผัก (HS 07)	0.09	0.26	0.23	0.16	0.21
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	1.30	1.14	1.40	1.59	1.75
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	83.31	93.89	256.67	567.74	226.56
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	1.35	1.90	1.55	2.00	2.00
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	1.02	2.12	1.71	2.22	2.60
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	0.63	0.94	0.91	0.82	N/A
ราคาการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	106.00	122.83	284.36	597.51	N/A

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 17 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย ไปสหรัฐอเมริกา

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สหรัฐ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) ดอลลาร์สหรัฐ/จำนวน	0.99	1.96	1.86	0.86	6.10
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	2.77	3.18	1.97	1.56	3.88
กลุ่มประมง (HS 03)	5.5	5.24	5.83	5.88	6.16
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) ดอลลาร์สหรัฐ/หน่วย	1.31	1.29	1.45	1.81	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	0.48	0.46	0.49	0.57	0.86
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม่มีเมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	0.31	0.39	0.39	0.47	0.56

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืช และผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและ ผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้ เป็นยา ฟางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	9.26	13.37	15.14	9.91	14.99
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และ ผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์ หรือพืช (HS 15)	0.85	0.88	1.07	1.10	1.54
กลุ่มผัก (HS 07)	0.96	1.03	1.07	1.2	1.32
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	0.92	0.93	1.01	1.17	1.27
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	0.43	0.94	0.77	0.79	0.94
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	2.09	2.02	2.14	2.33	2.62
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	0.99	1.16	1.07	1.49	1.49
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	0.18	0.43	0.96	1.04	N/A
ราคาการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	24.74	29.1	31.91	27.51	N/A

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 18 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปญี่ปุ่น

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) ดอลลาร์สรอ./จำนวน	5.42	2.67	1.97	4.36	2.11
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	1.93	4.15	4.13	4.12	5.75
กลุ่มประมง (HS 03)	4.17	4.21	4.26	4.69	5.68
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) ดอลลาร์สรอ./หน่วย	2.42	1.96	1.85	2.18	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	0.24	0.27	0.31	0.38	0.48
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้สีเมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	0.27	0.35	0.31	0.37	0.47

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้เป็นยา พางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	1.70	3.62	4.37	6.53	3.76
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	0.52	0.58	0.56	0.79	1.31
กลุ่มผัก (HS 07)	1.04	1.33	1.24	1.07	1.09
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	1.79	1.78	1.86	2.12	2.35
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	0.15	0.19	0.29	0.25	0.29
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	2.21	2.36	2.37	2.53	3.29
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	1.52	1.36	1.02	1.78	1.09
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	0.3	0.43	0.56	0.51	N/A
ราคาส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	15.57	20.66	21.28	25.14	N/A

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 19 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปจีน

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) ดอลลาร์สรอ./จำนวน	0.22	0.24	0.51	0.02	0.06
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	1.04	4.90	10.88	3.52	17.60
กลุ่มประมง (HS 03)	N/A	N/A	N/A	0.86	6.95
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	0.31	0.38	0.41	0.48	0.65
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้เมล็ดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	0.19	0.24	0.23	0.29	0.37
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้เป็นยา พางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	0.70	0.75	0.54	0.88	0.98

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ. ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไขมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	0.56	0.56	0.50	0.81	0.83
กลุ่มผัก (HS 07)	0.08	1.08	0.11	0.12	0.17
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	0.42	0.37	0.45	0.48	0.51
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	0.11	0.19	0.32	0.26	0.31
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	1.06	1.11	1.2	1.58	1.32
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	2.45	2.3	1.91	1.52	4.25
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	1.44	1.88	0.14	N/A	N/A
ราคาการส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	8.36	13.76	16.69	N/A	N/A

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 20 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยไปออสเตรเลีย

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ. ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 01) ดอลลาร์สรอ./จำนวน	51.00	10.13	13,099.29	0.86	0.95
กลุ่มเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (HS 02)	4.69	0.66	6.50	14.31	10.92
กลุ่มประมง (HS 03)	4.46	4.64	5.2	5.82	6.09
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์นม ไข่ สัตว์ปีก น้ำผึ้งธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่บริโภคได้ (HS 04) ดอลลาร์สรอ./หน่วย	0.42	0.34	0.28	0.96	N/A
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ธัญพืช (HS 10)	0.44	0.44	0.49	0.55	0.85
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรม รมไม้มัดธัญพืช มอลต์ สตาร์ช อินูลิน และกลูเทนจากข้าวสาลี (HS 11)	0.2	0.26	0.27	0.34	0.47
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน เมล็ดธัญพืชและผลไม้เบ็ดเตล็ด พืชที่ใช้ในอุตสาหกรรม หรือใช้เป็นยา ฟางและหญ้าแห้งที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ (HS 12)	0.76	2.07	1.97	4.43	5.92

อุตสาหกรรมอาหาร	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
กลุ่มน้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืชและแป้ง ; ไขมันและน้ำมันที่ได้จากสัตว์หรือพืช และผลิตภัณฑ์ที่แยกได้จากไขมันและน้ำมันดังกล่าว ไขมันที่บริโภคนได้ซึ่งจัดทำแล้ว ไข่ที่ได้จากสัตว์หรือพืช (HS 15)	0.04	1.11	0.73	1.50	2.15
กลุ่มผัก (HS 07)	1.87	2.4	2.18	0.34	1.74
กลุ่มผลไม้ (HS 08)	0.92	1.17	1.34	1.59	1.55
กลุ่มน้ำตาล (HS 17)	0.77	0.93	1.1	1.56	1.34
กลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องปรุง (HS 16 19-21)	1.76	1.86	1.91	1.87	2.6
กลุ่มอาหารอื่นๆ (HS 09 18)	0.24	3.54	3.66	4.31	5.75
กลุ่มเครื่องดื่ม สุรา น้ำส้มสายชู (HS 22)	0.88	0.08	0.91	0.78	N/A
ราคาส่งออกอาหารและเครื่องดื่มรวม	17.03	19.16	26.54	37.4	N/A

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 21 มูลค่าการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

(จำแนกตามประเทศคู่ค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

ประเทศ	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สรอ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	
สหรัฐอเมริกา (อัตราขยายตัว: %)	718.26 (16.10)	956.45 (33.16)	938.83 (-1.84)	1,026.81 (9.37)	1,075.96 (4.79)	13.01
สหภาพยุโรป (27) (อัตราขยายตัว: %)	798.76 (21.77)	839.97 (5.16)	965.57 (14.95)	1,150.74 (19.18)	1,500.49 (30.39)	18.14
ญี่ปุ่น (อัตราขยายตัว: %)	133.29 (12.73)	165.95 (24.50)	167.41 (0.88)	191.18 (14.20)	222.16 (16.21)	2.69
ออสเตรเลีย (อัตราขยายตัว: %)	94.97 (13.84)	55.55 (-41.51)	286.61 (415.94)	603.50 (110.57)	1,431.64 (137.22)	17.31
อาเซียน (อัตราขยายตัว: %)	57.67 (138.53)	57.67 (0.00)	57.67 (0.00)	57.67 (0.00)	57.67 (0.00)	0.70
จีน (อัตราขยายตัว: %)	12.11 (175.99)	9.11 (-24.81)	8.36 (-8.24)	13.94 (66.82)	12.01 (-13.87)	0.15
อื่นๆ (อัตราขยายตัว: %)	830.53 (-17.72)	1,147.96 (38.22)	1,243.86 (8.35)	2,337.92 (87.96)	3,970.15 (69.82)	48.01
มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับรวม (อัตราขยายตัว: %)	2,645.59 (5.22)	3,232.66 (22.19)	3,668.29 (13.48)	5,381.75 (46.71)	8,270.07 (53.67)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 22 การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ
ของไทยไปสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2546-2550

อัญมณีและเครื่องประดับ (HS 71)	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					ร้อยละ
	2546	2547	2548	2549	2550	2550
1. ไข่มุกธรรมชาติหรือไข่มุกเลี้ยง และรัตนชาติหรือกึ่งรัตนชาติ (อัตราขยายตัว: %)	90.38 (14.04)	109.26 (20.89)	102.29 (-6.38)	120.57 (17.87)	148.26 (22.96)	14.44
2. โลหะมีค่าและโลหะที่หุ้มติดด้วยโลหะมีค่า (อัตราขยายตัว: %)	9.20 (73.949)	23.58 (156.16)	8.47 (-64.08)	8.01 (-5.40)	2.62 (-67.29)	0.26
3. เครื่องเพชรพลอยและรูปพรรณ เครื่องทองและเครื่องเงินและอื่นๆ (อัตราขยายตัว: %)	519.09 (10.61)	585.36 (12.77)	845.69 (44.47)	810.23 (-4.19)	875.66 (8.08)	85.30
มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับรวม (อัตราขยายตัว: %)	618.68 (12.78)	718.20 (16.09)	956.45 (33.17)	938.81 (-1.84)	1,026.54 (9.34)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 23 การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ
ของไทยไปญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2547-2551

อัญมณีและเครื่องประดับ (HS 71)	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
1. อัญมณี (อัตราขยายตัว: %)	65.33 (21.88)	69.18 (5.90)	64.97 (-6.08)	54.96 (-15.41)	55.42 (0.84)	24.95
1.1 เพชร (อัตราขยายตัว: %)	35.86 (51.42)	34.49 (-3.82)	33.51 (-2.86)	26.96 (-19.54)	33.83 (25.48)	15.23
1.2 พลอย (อัตราขยายตัว: %)	29.23 (0.68)	34.39 (17.66)	30.91 (-10.13)	27.69 (-10.40)	20.21 (-27.01)	9.10
1.3 ไข่มุก (อัตราขยายตัว: %)	0.24 (-73.22)	0.30 (25.17)	0.56 (87.38)	0.31 (-44.91)	1.38 (349.59)	0.62
2. เครื่องประดับแท้ (อัตราขยายตัว: %)	58.94 (5.91)	81.84 (38.86)	72.51 (-11.40)	61.36 (-15.38)	94.48 (53.97)	42.53
2.1 ทำด้วยเงิน (อัตราขยายตัว: %)	25.66 (8.87)	30.65 (19.46)	29.49 (-3.81)	28.99 (-1.69)	32.50 (12.11)	14.63
2.2 ทำด้วยทอง (อัตราขยายตัว: %)	28.77 (2.01)	42.68 (48.34)	36.73 (-13.95)	27.61 (-24.84)	52.47 (90.06)	23.62
2.3 ทำด้วยโลหะมีค่าอื่นๆ (อัตราขยายตัว: %)	4.51 (16.25)	8.51 (88.78)	6.30 (-25.96)	4.77 (-24.30)	9.52 (99.55)	4.28
3. เครื่องประดับอัญมณีเทียม (อัตราขยายตัว: %)	2.54 (49.30)	3.27 (28.68)	3.28 (0.38)	3.14 (-4.45)	3.27 (4.33)	1.47

อัญมณีและเครื่องประดับ (HS 71)	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
4. อัญมณีสังเคราะห์ (อัตราขยายตัว: %)	0.36 (21.56)	0.27 (-25.32)	0.28 (2.69)	0.73 (163.43)	0.75 (1.65)	0.34
5. ทองคำยังไม่ได้ขึ้นรูป (อัตราขยายตัว: %)	0.45 (-42.62)	0.04 (-90.08)	3.90 (8655.73)	20.55 (427.49)	40.54 (97.27)	18.25
6. โลหะมีค่าและของที่หุ้มด้วยโลหะมีค่าอื่นๆ (อัตราขยายตัว: %)	5.67 (-8.60)	11.34 (100.13)	22.46 (98.09)	50.43 (124.52)	27.70 (-45.08)	12.47
มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับรวม (อัตราขยายตัว: %)	133.29 (12.73)	165.95 (24.50)	167.41 (0.88)	191.18 (14.20)	222.16 (16.21)	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 24 การนำเข้าอัญมณีของเงินจากประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2551

(หน่วย: ดอลลาร์ สหรัฐ.)

HS_code	สินค้า	2548	2549	2550	2551	Rank 2551
71	อัญมณีและเครื่องประดับ	66,673,019	56,996,985	66,516,114	71,423,948	16
	market share	1.92	1.23	1.06	0.95	
	% change	37.99	-14.51	16.70	7.38	
7103	พลอยสี	56,412,787	43,522,848	44,854,874	44,917,818	1
	market share	46.86	38.91	36.39	33.39	
	% change	46.95	-22.85	3.06	0.14	
710391	ทับทิม แซปไฟร์ และมรกต	30,640,593	22,307,833	22,914,481	19,457,648	1
	market share	54.31	51.26	51.09	43.32	
	% change	38.67	-27.20	2.72	-15.09	
710399	พลอยสีอื่นๆ	25,333,981	20,769,651	21,554,960	24,619,040	1
	market share	44.91	47.72	48.05	54.81	
	% change	58.89	-18.02	3.78	14.22	
7104	อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ	5,042,903	7,191,938	6,051,961	7,367,690	3
	market share	9.55	13.59	11.78	14.14	
	% change	10.66	42.62	-15.85	21.74	
7101	ไข่มุก	1,090,479	2,095,109	6,464,908	5,206,788	3
	market share	5.71	8.64	21.40	15.87	
	% change	277.13	92.13	208.57	-19.46	
7113	เครื่องประดับแท้	1,723,815	1,819,384	1,649,054	1,454,081	14
	market share	1.59	1.40	0.93	0.67	
	% change	160.90	5.54	-9.36	-11.82	
711311	เครื่องประดับเงิน	1,723,211	1,781,416	1,518,964	1,380,753	7
	market share	13.37	10.20	8.22	5.45	
	% change	160.81	3.38	-14.73	-9.10	
711319	เครื่องประดับที่ทำด้วยโลหะมีค่า อื่นๆ ได้แก่ ทอง สารเจือทอง และ แพลทินัม	422	36,036	129,575	73,328	16
	market share	0.02	1.98	7.86	5.04	
	% change	-	8439.34	259.57	-43.41	

HS_code	สินค้า	2548	2549	2550	2551	Rank 2551
7117	เครื่องประดับเทียม	496,025	972,633	1,293,324	1,139,721	9
	market share	0.90	1.84	2.11	1.32	
	% change	302.15	96.09	32.97	-11.88	

ที่มา: Global Trade Atlas

ตารางที่ 25 การนำเข้าอัญมณีของออสเตรเลียจากประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2551

(หน่วย: ดอลลาร์ สรอ.),

HS_code	สินค้า	2548	2549	2550	2551	Rank 2551
71	อัญมณีและเครื่องประดับ	161,648,197	380,851,781	676,297,338	1,434,517,008	2
	market share	5.15	6.94	10.18	14.67	
	% change	-7.56	135.61	77.57	112.11	
7108	ทองคำ	95,914,449	309,457,834	562,637,309	1,278,266,692	3
	market share	4.51	7.11	10.92	15.76	
	% change	-5.08	222.64	81.81	127.19	
7113	เครื่องประดับแท้	48,923,839	58,271,250	97,917,400	141,199,709	1
	market share	14.46	15.90	17.64	22.07	
	% change	10.19	19.11	68.04	44.20	
711311	เครื่องประดับเงิน	14,223,826	17,229,225	32,989,708	69,994,750	1
	market share	35.90	37.73	44.42	57.67	
	% change	-14.58	21.13	91.48	112.17	
711319	เครื่องประดับที่ทำด้วยโลหะมีค่าอื่นๆ ได้แก่ ทองสารเจือทอง และแพลทินัม	34,559,101	40,822,563	64,599,785	70,864,500	2
	market share	11.67	12.84	13.55	13.78	
	% change	25.45	18.12	58.25	9.70	
7117	เครื่องประดับเทียม	7,361,009	7,268,372	8,033,705	8,623,214	2
	market share	6.37	6.89	7.95	8.09	
	% change	22.80	-1.26	10.53	7.34	
7103	พลอยสี	6,030,531	3,506,349	3,881,071	3,433,725	2
	market share	17.08	10.40	9.65	8.69	
	% change	57.79	-41.86	10.69	-11.53	
710391	ทับทิม แสปาร์และมรกต	4,117,537	2,048,897	2,392,820	1,930,996	1
	market share	63.34	42.62	41.18	45.21	
	% change	75.19	-50.24	16.79	-19.30	
710399	พลอยสีอื่นๆ	1,813,117	1,368,376	1,412,402	1,495,465	3
	market share	7.40	5.37	4.54	4.95	
	% change	31.51	-24.53	3.22	5.88	

ที่มา: Global Trade Atlas

ตารางที่ 26 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณีของไทย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

กลุ่มอัญมณี	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
ปริมาณการส่งออกทั้งหมด					
ทับทิม แชปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	16.36	36.25	19.16	15.65	19.23
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	106.12	132.05	306.27	132.49	151.88
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	0.12	0.06	0.08	0.13	0.11
ไข่มุก (HS 7101)	0.001	0.002	0.002	0.008	0.01
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	1.48	1.33	2.66	10.95	1.25
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	1.45	1.37	1.62	1.64	1.8
ปริมาณการส่งออกทั้งหมด	125.53	171.62	329.79	160.87	174.28
สหภาพยุโรป (27)					
ทับทิม แชปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	0.88	2.47	0.98	1.06	1.7
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	10.81	15.3	15.46	23.8	14.62
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	0.01	0.006	0.007	0.02	0.03
ไข่มุก (HS 7101)	0.0001	0.0004	0.0006	0.002	0.005
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	0.54	0.53	0.62	5.31	0.53
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	0.63	0.82	1.08	1.2	1.1
ส่งออกไปสหภาพยุโรปรวม	12.87	19.13	18.15	31.39	17.99
สหรัฐอเมริกา					
ทับทิม แชปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	4.96	4.83	8.25	3.28	4.28
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	37.5	31.88	49.91	48.02	53.63
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	0.06	0.01	0.0009	0.005	0.004
ไข่มุก (HS 7101)	0.00009	0.00002	0.0002	0.0008	0.0003
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	0.68	0.55	1.2	3.75	0.49
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	0.21	0.29	0.32	0.23	0.34
ส่งออกไปสหรัฐอเมริการวม	43.41	37.56	59.68	55.29	58.74
ญี่ปุ่น					
ทับทิม แชปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	0.51	0.61	0.48	1.13	0.2
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	1.81	9.7	1.46	2.24	2.6
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	0.0003	0.0001	0.0001	0.0009	0.0001
ไข่มุก (HS 7101)	0.00006	0.00003	0.00003	0.001	0.0001
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	0.04	0.04	0.12	0.13	0.03
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	0.01	0.02	0.01	0.01	0.01
ส่งออกไปญี่ปุ่นรวม	2.37	10.37	2.07	3.51	2.84
จีน					
ทับทิม แชปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	0.002	N/A	N/A	0.006	0.04
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	0.06	1.02	0.29	0.21	0.68
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	0.008	0.007	0.01	0.01	0.007

กลุ่มอัญมณี	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	N/A	N/A	0.0009	0.009	0.0003
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0001
ส่งออกไปจีนรวม	0.0703	1.0273	0.3012	0.2353	0.7274
ออสเตรเลีย					
ทับทิม แอปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	0.04	0.02	0.04	0.06	0.02
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	0.38	0.16	5.58	0.79	0.55
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	0.0006	0.002	0.003	0.01	0.03
ไข่มุก (HS 7101)	0.000002	0.000002	0.000008	0.00004	0.0001
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	0.02	0.01	0.01	0.1	0.06
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	0.02	0.03	0.03	0.01	0.01
ส่งออกรวมไปออสเตรเลียรวม	0.46	0.22	5.66	0.97	0.67

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 27 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณีของไทย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

อัญมณี	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
มูลค่าการส่งออกทั้งหมด					
ทับทิม แอปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	7.77	3.42	7.09	11.12	13.25
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	0.71	0.65	0.36	1.28	1.61
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	149.28	290.51	526.02	768.96	613.52
ไข่มุก (HS 7101)	9,892.95	8,531.46	8,063.22	1,720.99	1,288.38
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	310.56	379.11	213.45	71.78	685.21
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	81.85	87.16	98.35	108.88	109.33
สหภาพยุโรป (27)					
ทับทิม แอปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	22.87	7.53	23.24	24.19	17.61
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	0.69	0.6	0.79	0.65	1.2
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	146.24	488.46	872.98	514.05	500.85
ไข่มุก (HS 7101)	572.36	852.38	312.54	293.57	116.91
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	356.6	378.61	365.92	54.59	691.93
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	86.13	86.94	95.37	102.83	113.78
สหรัฐอเมริกา					
ทับทิม แอปไฟร์ และมรกต (HS 710391)	9.01	7.5	4.29	12.57	12.2
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	0.83	0.9	0.92	1.19	1.34
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	23.03	78.9	646.65	309.27	645.15
ไข่มุก (HS 7101)	8,732.69	17,220.85	2,594.74	1,492.86	2,444.58
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	271.24	378.91	205.66	99.92	647.97
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	115.84	107.05	121.77	166.49	112.71

อัญมณี	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
	2547	2548	2549	2550	2551
ญี่ปุ่น					
ทับทิม แชนไพร์ และมรกต (HS 710391)	36.51	36.06	41.82	15.16	61.81
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	5.05	1.24	7.04	4.5	2.92
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	1,232.97	1,626.43	2,230.94	793.37	4,756.7
ไข่มุก (HS 7101)	3,552.81	9,309.63	19,247.86	187.98	11,059.79
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	553.17	761.53	247.29	218.80	860.87
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	154.42	160.77	260.33	168.65	208.33
จีน					
ทับทิม แชนไพร์ และมรกต (HS 710391)	89	N/A	N/A	53.26	12.76
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	0.83	0.13	0.61	0.76	0.79
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	70.9	28.46	23.53	22.06	53.5
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	N/A	N/A	1,107.54	233.46	N/A
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	37.37	86.25	261.91	176.92	360.46
ออสเตรเลีย					
ทับทิม แชนไพร์ และมรกต (HS 710391)	22.61	51.93	28.59	1	45.1
พลอยสีอื่นๆ (HS 710399)	1.05	1.84	0.11	0.87	2.39
อัญมณีสังเคราะห์ หรือรัตนชาติ (HS 7104)	2,164.71	829.61	1,546.27	554.43	368.71
ไข่มุก (HS 7101)	24,171.5	10,895	8,313.63	65,293.37	30,401.85
เครื่องประดับเงิน (HS 711311)	392.13	489.92	811.1	266.92	996.88
เครื่องประดับเทียม (HS 7117)	52.09	34.11	42.68	91.17	117.74

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 28 การส่งออกสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปสหภาพยุโรป

มูลค่าการส่งออก (ล้านดอลลาร์ สรอ.), อัตราการเติบโต (%), สัดส่วน (%)

ผลิตภัณฑ์	มูลค่าการส่งออก		อัตราการเติบโต	สัดส่วน	
	2550	2551	2551	2550	2551
1. เครื่องใช้ไฟฟ้า	2,834.6	2,727.0	-3.8	40.0	39.7
1.1 เครื่องวิดีโอ เครื่องเสียงอุปกรณ์และส่วนประกอบ	85.8	78.6	-8.4	1.2	1.1
1.2 เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	448.4	361.5	-19.4	6.3	5.3
1.3 หลอดภาพโทรทัศน์สี	0.4	1.7	325.3	0.0	0.0
1.4 ลำโพงขยายเสียงและส่วนประกอบ	12.5	11.2	-10.9	0.2	0.2
1.5 เต้าอบไมโครเวฟและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน	138.3	113.8	-17.7	2.0	1.7
1.6 พัดลม	11.6	16.5	42.0	0.2	0.2
1.7 ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ	70.9	93.8	32.3	1.0	1.4
1.8 เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	1,044.3	931.9	-10.8	14.7	13.6
1.9 เครื่องคอมพิวเตอร์หรือเครื่องทำความเย็น	89.1	96.4	8.2	1.3	1.4
1.10 สายไฟฟ้า สายเคเบิล	28.0	47.9	70.9	0.4	0.7

ผลิตภัณฑ์	มูลค่าการส่งออก		อัตราเติบโต	สัดส่วน	
	2550	2551	2551	2550	2551
1.11 หลอดไฟฟ้า	11.9	16.0	34.7	0.2	0.2
1.12 เครื่องตัดต่อและป้องกันวงจรไฟฟ้า	57.8	53.4	-7.7	0.8	0.8
1.13 เครื่องพักกระแสไฟฟ้า	7.8	5.5	-29.2	0.1	0.1
1.14 เครื่องชักผ้าและเครื่องชักแห้งและส่วนประกอบ	30.1	23.1	-23.2	0.4	0.3
1.15 เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับให้สัญญาณเสียง และส่วนประกอบ	18.8	47.2	150.9	0.3	0.7
1.16 หม้อแบตเตอรี่และส่วนประกอบ	9.9	7.8	-22.0	0.1	0.1
1.17 แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า	102.7	118.1	15.0	1.4	1.7
1.18 ส่วนประกอบที่ใช้กับมอเตอร์ไฟฟ้า และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า	2.3	3.9	70.6	0.0	0.1
1.19 เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่นๆ	664.0	698.9	5.3	9.4	10.2
2. เครื่องอิเล็กทรอนิกส์	4,250.7	4,142.5	-2.5	60.0	60.3
2.1 เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	2,808.0	2,770.1	-1.4	39.6	40.3
(1) เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	2,356.5	2,278.1	-3.3	33.3	33.2
(2) ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์	419.9	484.1	15.3	5.9	7.0
(3) สายไฟคอมพิวเตอร์	20.2	2.0	-90.0	0.3	0.0
(4) เทปแม่เหล็กและจานแม่เหล็กสำหรับคอมพิวเตอร์	11.5	5.8	-49.2	0.2	0.1
2.2 เครื่องคำนวณอิเล็กทรอนิกส์	0.8	0.0	-98.2	0.0	0.0
2.3 แผงวงจรไฟฟ้า	859.3	703.1	-18.2	12.1	10.2
2.4 วงจรพิมพ์	226.4	174.9	-22.7	3.2	2.5
2.5 ตลับลูกปืน	36.6	29.3	-20.0	0.5	0.4
2.6 มอเตอร์และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า	64.2	61.1	-4.8	0.9	0.9
2.7 เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	109.8	181.9	65.7	1.5	2.6
2.8 เครื่องส่งวิทยุโทรเลข โทรศัพท์	13.7	19.4	42.0	0.2	0.3
2.9 อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด	36.2	83.3	130.1	0.5	1.2
2.10 หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ	95.7	119.3	24.6	1.4	1.7
รวมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	7,085.3	6,869.5	-3.0	100.0	100.0

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 29 การส่งออกสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2550-2551

มูลค่าการส่งออก (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.), อัตราการเติบโต (%), สัดส่วน (%)

ผลิตภัณฑ์	มูลค่าการส่งออก		อัตราเติบโต	สัดส่วน	
	2550	2551	2551	2550	2551
1. เครื่องใช้ไฟฟ้า	2,761.0	2,801.7	1.5	45.1	47.5
1.1 เครื่องวิดีโอ เครื่องเสียง อุปกรณ์และส่วนประกอบ	189.6	140.4	-26.0	3.1	2.4
1.2 เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	373.7	283.8	-24.0	6.1	4.8
1.3 หลอดภาพโทรทัศน์สี	0.4	0.1	-81.0	0.0	0.0
1.4 ลำโพงขยายเสียงและส่วนประกอบ	6.9	4.1	-41.0	0.1	0.1
1.5 เตาอบไมโครเวฟและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน	292.3	267.4	-8.5	4.8	4.5

ผลิตภัณฑ์	มูลค่าการส่งออก		อัตราเติบโต	สัดส่วน	
	2550	2551	2551	2550	2551
1.6 พัดลม	7.1	7.3	3.1	0.1	0.1
1.7 ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ	283.3	294.5	3.9	4.6	5.0
1.8 เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	256.3	277.4	8.2	4.2	4.7
1.9 เครื่องคอมพิวเตอร์ของเครื่องทำความเย็น	149.3	189.0	26.6	2.4	3.2
1.10 สายไฟฟ้า สายเคเบิล	63.6	51.1	-19.6	1.0	0.9
1.11 หลอดไฟฟ้า	7.5	5.7	-24.2	0.1	0.1
1.12 เครื่องตัดต่อและป้องกันวงจรไฟฟ้า	247.9	307.5	24.1	4.0	5.2
1.13 เครื่องพักกระแสไฟฟ้า	59.4	83.8	41.1	1.0	1.4
1.14 เครื่องชักผ้าและเครื่องซักแห้งและส่วนประกอบ	118.9	130.6	9.9	1.9	2.2
1.15 เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับให้สัญญาณเสียง และส่วนประกอบ	41.2	29.0	-29.7	0.7	0.5
1.16 หม้อแบตเตอรี่และส่วนประกอบ	8.8	12.1	37.5	0.1	0.2
1.17 แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า	111.6	144.9	29.9	1.8	2.5
1.18 ส่วนประกอบที่ใช้กับมอเตอร์ไฟฟ้า และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า	7.0	3.7	-47.2	0.1	0.1
1.19 เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่นๆ	536.4	569.3	6.1	8.8	9.6
2. เครื่องอิเล็กทรอนิกส์	3,364.9	3,101.5	-7.8	54.9	52.5
2.1 เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	1,166.6	1,085.1	-7.0	19.0	18.4
(1) เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	943.4	920.8	-2.4	15.4	15.6
(2) ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์	139.2	138.5	-0.5	2.3	2.3
(3) สายไฟคอมพิวเตอร์	22.0	11.2	-49.3	0.4	0.2
(4) เทปแม่เหล็กและจานแม่เหล็กสำหรับคอมพิวเตอร์	61.8	14.6	-76.4	1.0	0.2
2.2 เครื่องคำนวณอิเล็กทรอนิกส์	0.1	0.4	216.9	0.0	0.0
2.3 แผงวงจรไฟฟ้า	1,245.6	1,088.1	-12.6	20.3	18.4
2.4 วงจรพิมพ์	146.2	115.1	-21.3	2.4	1.9
2.5 ตลับลูกปืน	41.4	38.1	-7.9	0.7	0.6
2.6 มอเตอร์และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า	93.4	89.4	-4.3	1.5	1.5
2.7 เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	225.9	221.2	-2.1	3.7	3.7
2.8 เครื่องส่งวิทยุโทรเลข โทรศัพท์	2.7	1.2	-54.4	0.0	0.0
2.9 อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด	318.8	323.9	1.6	5.2	5.5
2.10 หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ	124.2	138.9	11.8	2.0	2.4
รวมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	6,125.9	5,903.2	-3.6	100.0	100.0

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 30 การส่งออกสินค้าไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปจีน ปี พ.ศ. 2550-2551

มูลค่าการส่งออก (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.), อัตราการเติบโต (%), สัดส่วน (%)

ผลิตภัณฑ์	มูลค่า		อัตราเติบโต	สัดส่วน	
	2550	2551	2551	2550	2551
1. เครื่องใช้ไฟฟ้า	717.9	857.1	19.4	11.6	12.0
1.1 เครื่องวีดีโอ เครื่องเสียงอุปกรณ์และส่วนประกอบ	37.1	37.4	0.9	0.6	0.5
1.2 เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	36.1	44.6	23.6	0.6	0.6
1.3 หลอดภาพโทรทัศน์สี	0.1	0.0	-64.8	0.0	0.0
1.4 ลำโพงขยายเสียงและส่วนประกอบ	4.9	3.1	-37.4	0.1	0.0
1.5 เต้าอบไมโครเวฟและเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน	9.8	9.1	-7.3	0.2	0.1
1.6 พัดลม	8.1	14.8	83.1	0.1	0.2
1.7 ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ	7.3	13.1	78.9	0.1	0.2
1.8 เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	20.3	22.7	11.8	0.3	0.3
1.9 เครื่องคอมพิวเตอร์ของเครื่องทำความเย็น	63.9	82.7	29.4	1.0	1.2
1.10 สายไฟฟ้า สายเคเบิล	22.2	26.2	18.2	0.4	0.4
1.11 หลอดไฟฟ้า	2.5	2.8	14.5	0.0	0.0
1.12 เครื่องตัดต่อและป้องกันวงจรไฟฟ้า	83.1	99.8	20.1	1.3	1.4
1.13 เครื่องพักกระแสไฟฟ้า	99.9	78.1	-21.8	1.6	1.1
1.14 เครื่องซักผ้าและเครื่องซักแห้งและส่วนประกอบ	8.5	9.1	6.6	0.1	0.1
1.15 เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับให้สัญญาณเสียง และส่วนประกอบ	29.6	37.0	25.3	0.5	0.5
1.16 หม้อเบตเตอร์และส่วนประกอบ	5.1	3.4	-32.1	0.1	0.0
1.17 แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า	42.7	75.7	77.4	0.7	1.1
1.18 ส่วนประกอบที่ใช้กับมอเตอร์ไฟฟ้า และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า	20.0	21.1	5.8	0.3	0.3
1.19 เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่นๆ	216.9	276.2	27.4	3.5	3.9
2. เครื่องอิเล็กทรอนิกส์	5,492.9	6,297.1	14.6	88.4	88.0
2.1 เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	3,955.3	4,821.8	21.9	63.7	67.4
(1) เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	3,097.0	4,018.7	29.8	49.9	56.2
(2) ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์	767.9	763.0	-0.6	12.4	10.7
(3) สายไฟคอมพิวเตอร์	22.2	8.3	-62.8	0.4	0.1
(4) เทปแม่เหล็กและจานแม่เหล็กสำหรับคอมพิวเตอร์	68.2	31.8	-53.4	1.1	0.4
2.2 เครื่องคำนวณอิเล็กทรอนิกส์	0.2	0.0	-93.3	0.0	0.0
2.3 แผงวงจรไฟฟ้า	871.2	781.7	-10.3	14.0	10.9
2.4 วงจรพิมพ์	209.8	199.2	-5.0	3.4	2.8
2.5 ตลับลูกปืน	53.2	40.0	-24.8	0.9	0.6
2.6 มอเตอร์และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า	185.7	189.9	2.3	3.0	2.7
2.7 เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	23.0	51.9	125.3	0.4	0.7
2.8 เครื่องส่งวิทยุโทรเลข โทรศัพท์	1.5	4.4	192.0	0.0	0.1
2.9 อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด	42.0	44.9	6.8	0.7	0.6
2.10 หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ	150.9	163.1	8.1	2.4	2.3
รวมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	6,210.8	7,154.2	15.2	100.0	100.0

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 31 ปริมาณการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าของไทย ปี พ.ศ. 2547-2552

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า	ปริมาณ (ล้านหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
ปริมาณการส่งออกทั้งหมด					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	60.16	51.66	52.41	35.74	27.13
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	355.09	319.44	314.60	302.07	259.41
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	27.50	20.79	17.68	27.15	31.99
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	14.00	16.17	16.74	17.03	13.34
สหรัฐอเมริกา					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	7.03	6.88	5.63	2.71	1.82
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	15.71	19.86	15.62	9.88	8.78
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	2.11	1.21	0.95	0.90	0.68
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	2.32	2.91	3.05	2.78	1.95
สหภาพยุโรป					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	12.00	7.46	6.89	3.09	2.47
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	64.82	34.77	37.55	35.06	24.18
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	3.72	4.16	2.70	7.36	8.44
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	3.58	4.21	4.88	5.40	4.58
ญี่ปุ่น					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	4.97	3.13	3.24	0.88	0.55
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	30.50	29.62	30.08	30.65	26.12
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	2.25	2.49	1.89	1.96	1.10

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า	ปริมาณ (ล้านหน่วย)				
	0.70	0.81	1.03	1.55	0.99
ออสเตรเลีย					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	0.17	0.22	0.09	0.06	0.03
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	0.45	0.30	0.43	0.41	0.44
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	0.19	0.13	0.31	0.42	0.43
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	0.11	0.19	0.16	0.25	0.17
จีน					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	10.14	10.59	9.28	7.95	5.85
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	39.11	51.36	75.33	74.73	63.47
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	0.50	0.41	0.44	0.71	1.03
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	0.35	0.48	1.56	1.56	1.40

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 32 ราคาส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าของไทย ปี พ.ศ. 2547-2551

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
มูลค่าการส่งออกทั้งหมด					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	60.70	61.08	71.15	93.57	120.54
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	1.84	2.19	2.22	2.58	3.41
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	35.36	36.64	37.95	31.21	28.16
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	93.08	79.09	61.15	68.40	71.51

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า	ราคา (ดอลลาร์ สหรัฐ.ต่อหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
สหรัฐอเมริกา					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	29.51	46.98	91.00	192.43	294.64
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	3.35	2.60	4.01	5.38	5.49
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	74.87	67.61	46.01	48.78	45.65
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	146.67	127.15	63.92	82.40	77.23
สหภาพยุโรป					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	27.17	31.04	67.98	123.08	169.38
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	0.96	1.41	1.45	2.16	2.73
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	24.41	28.62	38.80	27.21	28.15
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	39.03	35.04	41.80	51.08	49.04
ญี่ปุ่น					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	50.29	32.02	26.91	59.24	81.72
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	3.09	3.48	3.30	3.05	3.42
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	140.00	108.32	124.21	100.82	110.72
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	290.21	237.12	193.14	94.41	116.10
ออสเตรเลีย					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	46.60	35.17	31.55	39.39	37.31
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	24.74	32.35	29.51	35.10	37.70
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	4.63	8.47	18.22	19.41	17.49
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	29.82	28.44	34.64	24.33	30.22

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
จีน					
อุปกรณ์ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เครื่องประมวลผล ตาม HS 84 69-72 (HS 84 73)	69.87	58.91	69.50	95.45	127.47
มอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (HS 85 01)	1.64	2.00	1.80	2.49	2.99
ส่วนประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องฉายภาพ ตาม HS 85 25-28 (HS 85 29)	53.79	53.88	54.10	44.02	34.66
วงจรพิมพ์ (HS 85 34)	226.11	163.44	104.11	134.16	142.02

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 33 มูลค่าการส่งออกและนำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วนของไทย กับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2550-2551

(หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.)

ประเทศ/ภูมิภาค		HS 8703		HS 8704		HS 8708		HS 87	
		2550	2551	2550	2551	2550	2551	2550	2551
ส่งออก	สหรัฐอเมริกา	0.55	2.13	0.82	2.26	207.55	200.53	319.37	363.75
	สหภาพยุโรป (EU 27)	92.52	80.79	1,216.20	957.06	271.18	273.13	1,888.50	1,742.49
	อาเซียน (9)	1,317.82	1,796.42	312.59	574.02	1,002.73	1,393.34	3,264.95	4,662.51
	ออสเตรเลีย	1,309.69	1,383.31	1,002.60	1,139.12	142.38	155.47	2,505.86	2,721.47
	ญี่ปุ่น	50.82	21.14	7.46	6.82	538.94	723.84	665.62	822.93
	จีน	9.44	16.46	2.56	4.78	53.61	36.25	67.95	59.31
	อื่นๆ	1,199.70	1,984.00	2,456.43	2,817.58	1,180.00	1,357.31	4,956.57	6,295.14
	รวม	3,980.54	5,284.26	4,998.66	5,501.63	3,396.40	4,139.87	13,668.82	16,667.60
นำเข้า	สหรัฐอเมริกา	12.38	18.64	1.30	0.19	50.42	57.49	95.30	94.68
	สหภาพยุโรป (EU 27)	68.11	79.37	3.68	20.61	183.70	250.93	381.75	503.01
	อาเซียน (9)	73.34	161.95	13.20	92.36	454.66	588.20	635.94	951.77
	ออสเตรเลีย	0.27	0.07	0.98	-	26.08	27.85	28.93	30.80
	ญี่ปุ่น	88.44	151.94	20.69	39.27	1,818.97	2,146.70	2,825.06	3,413.27
	จีน	1.98	2.38	0.48	2.00	64.48	83.43	165.90	255.54
	อื่นๆ	14.12	62.57	33.12	36.52	210.96	257.52	338.38	482.65
	รวม	258.65	476.93	73.45	190.96	2,809.26	3,412.13	4,471.27	5,731.72

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 34 ปริมาณการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนของไทย ปี พ.ศ. 2547-2551

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณ (ล้านกิโลกรัม)				
HS code	2547	2548	2549	2550	2551
ปริมาณการส่งออก รวมทั้งหมด (HS 87)	312.16	421.61	480.96	629.54	N/A
สหภาพยุโรป (HS 87)	21.00	20.58	31.79	47.36	N/A
สหรัฐอเมริกา (HS 87)	14.91	22.70	26.54	24.89	N/A
ญี่ปุ่น (HS 87)	51.72	45.56	51.26	60.28	N/A
จีน (HS 8708)	5.38	5.62	5.77	4.68	3.54
ออสเตรเลีย (HS 87)	7.96	10.27	16.11	23.92	N/A

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 35 ราคาส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วนของไทย ปี พ.ศ. 2547-2551

ผลิตภัณฑ์	ราคา(ดอลลาร์ สรอ.ต่อกิโลกรัม)				
HS code	2547	2548	2549	2550	2551
มูลค่าการส่งออก รวมทั้งหมด (HS 87)	18.53	19.43	20.79	20.36	N/A
สหภาพยุโรป (HS 87)	55.56	56.88	54.92	35.45	N/A
สหรัฐอเมริกา (HS 87)	10.92	10.66	11.57	12.24	N/A
ญี่ปุ่น (HS 87)	8.21	9.27	9.76	11.04	N/A
จีน (HS 8708)	8.32	8.72	8.84	11.46	10.24
ออสเตรเลีย (HS 87)	94.07	121.46	93.78	95.78	N/A

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 36 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2547-2551

ประเทศ	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สรอ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
ออสเตรเลีย (อัตราขยายตัว: %)	8.18 71.23	8.50 3.99	7.59 -10.69	14.67 93.22	24.54 67.24	2.45
สหรัฐอเมริกา (อัตราขยายตัว: %)	148.28 24.83	171.59 15.72	187.68 9.38	185.62 -1.10	171.23 -7.75	17.12
ญี่ปุ่น (อัตราขยายตัว: %)	116.83 29.46	104.66 -10.41	110.92 5.97	120.28 8.44	164.98 37.16	16.50
สหภาพยุโรป (27) (อัตราขยายตัว: %)	123.54 32.75	128.93 4.37	136.49 5.86	147.22 7.86	164.94 12.03	16.49
จีน (อัตราขยายตัว: %)	0.012 73.73	0.02 34.80	0.14 -4.76	0.51 2.85	0.40 10.67	0.04
มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (อัตราขยายตัว: %)	739.45 32.11	822.70 11.26	836.45 1.67	931.05 11.31	1,000.10 7.42	100

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 37 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2547-2551

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
มูลค่าการส่งออกทั้งหมด						
1. ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603) (อัตราขยายตัว: %)	73.72 63.42	86.36 17.14	71.60 -17.09	78.09 9.07	114.32 46.40	11.43
2. เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402) (อัตราขยายตัว: %)	305.77 37.37	341.60 11.72	323.24 -5.37	384.10 18.83	390.30 1.61	39.03
3. พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703) (อัตราขยายตัว: %)	76.93 32.46	86.23 12.08	109.77 27.30	128.72 17.27	126.14 -2.01	12.61
4. ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104) (อัตราขยายตัว: %)	101.00 23.34	110.28 9.19	111.02 0.67	124.34 12.00	127.84 2.81	12.78
5. เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	65.40 12.55	59.44 -9.11	58.32 -1.89	60.21 3.24	66.34 10.19	6.63
6. ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	116.63 24.13	138.79 19.00	162.51 17.09	155.59 -4.25	175.16 12.57	17.51
มูลค่าส่งออกทั้งหมด (อัตราขยายตัว: %)	739.45 32.11	822.70 11.26	836.45 1.67	931.05 11.31	1,000.10 7.42	100.00
สหภาพยุโรป (27)						
1. ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603) (อัตราขยายตัว: %)	11.52 1047.18	10.57 -8.24	2.97 -71.85	3.06 2.99	3.47 13.39	2.10
2. เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402) (อัตราขยายตัว: %)	31.79 25.77	31.38 -1.31	29.86 -4.84	33.43 11.95	31.95 -4.41	19.37
3. พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703) (อัตราขยายตัว: %)	2.65 37.85	4.52 70.56	4.57 1.63	5.85 27.30	6.97 19.57	4.23
4. ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104) (อัตราขยายตัว: %)	20.64 35.00	19.83 -3.92	26.67 34.46	35.44 32.90	48.07 35.65	29.14
5. เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	22.21 28.28	21.95 -1.16	21.03 -4.20	24.15 14.83	24.38 0.98	14.78
6. ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	34.73 7.68	40.68 17.16	51.37 26.26	45.30 -11.82	50.06 10.52	30.35
มูลค่าส่งออกไปสหภาพยุโรปรวม (อัตราขยายตัว: %)	123.54 32.75	128.93 4.37	136.49 5.86	147.22 7.86	164.94 12.03	100.00

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
สหรัฐอเมริกา						
1. ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603) (อัตราขยายตัว: %)	6.09 2.87	3.18 3.17	2.95 4.00	4.68 3.78	2.81 4.31	1.64
2. เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402) (อัตราขยายตัว: %)	6.26 2.48	8.63 2.66	9.70 2.51	9.98 3.21	7.73 3.05	4.51
3. พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703) (อัตราขยายตัว: %)	10.26 47.76	13.68 41.40	22.26 34.88	18.49 36.97	12.88 61.07	7.52
4. ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104) (อัตราขยายตัว: %)	58.10 3.53	66.31 2.90	62.58 3.09	67.63 3.46	53.35 3.09	31.16
5. เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	8.57 18.33	9.90 14.15	10.88 16.02	8.87 16.80	7.52 23.11	4.39
6. ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	59.00 1.12	69.90 1.14	79.30 1.05	77.85 0.91	86.95 0.76	50.78
มูลค่าส่งออกปสหรัฐอเมริกา (อัตราขยายตัว: %)	148.28 24.83	171.59 15.72	187.68 9.38	187.49 -0.10	171.23 -8.67	100.00
ญี่ปุ่น						
1. ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603) (อัตราขยายตัว: %)	16.02 95.31	20.33 26.94	20.53 0.96	23.50 14.45	53.26 126.66	32.28
2. เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402) (อัตราขยายตัว: %)	18.84 0.00	21.63 14.80	16.56 -23.44	24.22 46.30	29.70 22.63	18.00
3. พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703) (อัตราขยายตัว: %)	34.18 59.21	22.81 -33.28	32.17 41.04	32.13 -0.12	29.59 -7.88	17.94
4. ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104) (อัตราขยายตัว: %)	4.89 30.25	5.57 13.92	4.36 -21.71	3.86 -11.55	6.74 74.59	4.08
5. เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	28.85 4.08	22.15 -23.24	20.66 -6.73	22.22 7.56	29.15 31.19	17.67
6. ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	11.17 8.94	12.18 9.02	16.64 36.69	14.36 -13.74	16.54 15.19	10.02
มูลค่าส่งออกญี่ปุ่น (อัตราขยายตัว: %)	113.95 26.28	104.66 -8.15	110.92 5.97	120.28 8.44	164.98 37.16	100.00

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)					สัดส่วน (%)
	2547	2548	2549	2550	2551	2551
จีน						
1. ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603) (อัตราขยายตัว: %)	10.60 209.18	16.39 54.65	10.81 -34.06	11.82 9.38	14.00 18.43	22.99
2. เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402) (อัตราขยายตัว: %)	29.51 50.56	34.78 17.85	33.66 -3.22	33.75 0.27	35.24 4.41	57.86
3. พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703) (อัตราขยายตัว: %)	1.40 55.19	4.81 244.44	8.65 79.76	8.00 -7.46	9.98 24.65	16.38
4. ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104) (อัตราขยายตัว: %)	0.10 190.00	0.14 39.96	0.18 -87.50	0.84 4547.02	1.05 24.86	1.72
5. เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	0.05 2025.01	0.03 -45.50	0.13 381.50	0.10 -24.84	0.23 134.82	0.37
6. ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	0.01 -37.17	0.02 51.21	0.14 690.25	0.51 260.61	0.40 -21.38	0.66
มูลค่าส่งออกทั้งหมด (อัตราขยายตัว: %)	41.67 73.73	56.17 34.80	53.41 -4.92	55.03 3.03	60.90 10.67	100.00
ออสเตรเลีย						
1. ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603) (อัตราขยายตัว: %)	2.61 27.38	2.90 11.25	1.93 -33.34	2.28 18.20	3.30 44.40	13.44
2. เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402) (อัตราขยายตัว: %)	2.63 91.67	1.86 -29.34	1.78 -4.18	2.18 22.75	6.54 199.42	26.64
3. พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703) (อัตราขยายตัว: %)	1.86 150.30	2.34 25.97	2.93 25.08	8.90 204.20	12.95 45.46	52.76
4. ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104) (อัตราขยายตัว: %)	0.88 107.87	0.99 13.45	0.63 -36.23	0.56 -10.97	0.92 63.23	3.75
5. เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	0.06 -17.59	0.27 312.77	0.12 -56.43	0.19 59.35	0.22 18.12	0.89
6. ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน (อัตราขยายตัว: %)	0.15 25.05	0.15 1.14	0.21 39.67	0.56 167.95	0.62 11.18	2.52
มูลค่าส่งออกทั้งหมด (อัตราขยายตัว: %)	8.18 71.23	8.50 3.99	7.59 -10.69	14.67 93.22	24.54 67.24	100.00

ตารางที่ 38 ปริมาณการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	ปริมาณ (ล้านหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
ปริมาณการส่งออกทั้งหมด					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	27.96	32.55	27.66	28.84	37.61
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	185.82	177.80	154.84	168.97	154.67
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	9.34	11.54	14.01	14.24	10.07
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	30.59	36.76	34.17	33.48	33.39
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	5.29	3.71	3.66	3.73	3.74
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน ชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	89.09	100.84	124.43	129.58	166.31
สหภาพยุโรป (27)					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	1.61	1.79	0.79	0.67	0.73
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	19.48	17.64	16.17	13.35	10.83
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	0.09	0.12	0.14	0.14	0.11
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	4.66	4.82	5.71	7.13	8.64
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	1.27	1.25	1.26	1.54	1.50
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน ชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	18.73	20.77	26.71	22.29	25.85
สหรัฐอเมริกา					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	2.12	1.003	0.74	1.24	0.65
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	2.53	3.24	3.87	3.11	2.54
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	0.21	0.33	0.64	0.50	0.21
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	16.47	22.87	20.26	19.57	17.27
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	0.47	0.70	0.68	0.53	0.33
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน ชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	52.69	61.58	75.39	85.14	114.95
ญี่ปุ่น					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	6.85	9.66	9.34	10.42	18.50
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	8.77	7.92	6.36	8.18	10.33
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	6.14	6.70	8.79	7.81	4.06
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	0.96	1.11	0.97	0.93	1.10
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	1.74	1.35	1.27	1.29	1.55
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นใน	6.11	6.20	9.52	8.44	8.34

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	ปริมาณ (ล้านหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
ชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)					
จีน					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	5.05	7.03	4.15	4.30	4.55
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	12.25	11.86	11.40	11.17	10.55
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	0.16	0.45	0.82	0.73	0.89
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	0.02	0.02	0.02	0.37	0.20
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	0.002	0.002	0.007	0.005	0.01
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	0.005	0.008	0.12	0.41	0.18
ออสเตรเลีย					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	1.17	1.24	0.87	0.92	1.32
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	1.42	0.77	0.72	0.78	0.76
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	0.09	0.18	0.19	0.71	0.88
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	0.17	0.16	0.11	0.13	0.19
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	0.005	0.01	0.004	0.01	0.01
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	0.19	0.16	0.14	0.40	0.36

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 39 ราคาส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย
(จำแนกตามกลุ่มสินค้า) ปี พ.ศ. 2547-2551

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
ราคาส่งออกรวมทั้งหมด					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	2.64	3.09	2.56	2.79	4.09
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	1.65	1.92	2.09	2.27	2.52
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	8.24	7.47	7.83	9.04	12.52
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	3.30	3.00	3.25	3.71	3.83
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	12.37	16.04	15.93	16.15	17.72
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	1.31	1.38	1.31	1.20	1.05

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	ราคา (ดอลลาร์ สรอ. ต่อหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
สหภาพยุโรป (27)					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	7.16	5.91	3.76	4.56	4.75
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	1.63	1.78	1.85	2.50	2.95
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	29.97	38.48	32.33	41.58	63.62
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	4.43	4.12	4.67	4.97	5.56
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	17.52	17.49	16.67	15.67	16.21
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	1.85	1.96	1.92	2.03	1.94
สหรัฐอเมริกา					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	2.87	3.17	4.00	2.27	4.31
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	2.48	2.66	2.51	3.21	3.05
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	47.76	41.40	34.88	36.97	61.07
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	3.53	2.90	3.09	3.46	3.09
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	18.33	14.15	16.02	16.80	23.11
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	1.12	1.14	1.05	0.91	0.76
ญี่ปุ่น					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	2.34	2.11	2.20	2.26	2.88
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	2.48	2.73	2.60	2.96	2.87
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	5.57	3.40	3.66	4.11	7.29
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	5.11	5.03	4.50	4.16	6.15
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	16.57	16.38	16.29	17.19	18.86
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	1.83	1.96	1.75	1.70	1.98
จีน					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	2.10	2.33	2.60	2.75	3.08
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	2.41	2.93	2.95	3.02	3.34
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	9.01	10.72	10.53	10.98	11.16
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	5.47	7.35	6.84	2.29	5.25
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	23.16	17.18	18.14	21.28	21.12
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	2.28	2.34	1.20	1.24	2.24

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	ราคา (ดอลลาร์ สรอ.ต่อหน่วย)				
	2547	2548	2549	2550	2551
ออสเตเรีย					
ผ้าใยสังเคราะห์ (HS 5603)	2.22	2.34	2.21	2.48	2.50
เส้นด้ายใยสังเคราะห์ (HS 5402)	1.86	2.40	2.48	2.79	8.58
พรมและสิ่งทอคลุมพื้นอื่นๆ (HS 5703)	20.31	13.14	15.39	12.52	14.79
ชุดแต่งกายสำหรับผู้หญิง (HS 6104)	5.18	6.06	5.61	4.30	4.72
เสื้อกางเกงชั้นใน ถุงน่อง ถุงเท้า และชั้นในชนิดอื่นๆ (HS 6115)	14.35	18.85	26.24	16.78	15.91
ชุดชั้นในผู้หญิง กระโปรงชั้นใน กางเกงชั้นในชาย กางเกงใน ชุดนอน (HS 6108)	0.78	0.93	1.44	1.39	1.73

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 40 มูลค่าการส่งออกในกลุ่มสินค้าบริการของไทย ปี พ.ศ. 2543-2551

ผลิตภัณฑ์ภาคบริการ	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สรอ.)								
	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
1. การขนส่ง	3,259.84	3,056.25	3,265.83	3,499.95	4,347.36	4,622.02	5,379.11	6,371.19	7,395.62
2. การท่องเที่ยว	7,447.02	7,066.46	7,911.75	7,843.24	10,024.61	9,573.80	13,391.27	16,686.92	17,641.70
3. บริการด้านการสื่อสาร	134.73	109.08	129.53	148.71	201.15	256.06	245.04	232.36	413.48.
4. บริการก่อสร้าง	230.72	295.24	244.91	188.32	236.02	254.69	336.45	518.85	619.36
5. บริการด้านการประกันภัย	80.75	87.68	92.24	134.02	135.23	278.17	252.39	311.07	428.75
6. บริการด้านรอยัลตี้และเครื่องหมายการค้า/ลิขสิทธิ์	8.35	8.84	7.38	7.56	14.26	16.91	46.43	54.31	101.13
7. บริการด้านธุรกิจอื่นๆ	2,587.97	2,296.63	3,666.34	3,856.78	3,936.79	4,984.57	5,000.61	5,979.50	8,385.66
8. บริการภาครัฐ	82.29	92.49	86.81	104.12	108.32	151.83	186.20	232.30	328.43
รวม	13,831.68	13,012.68	15,404.80	15,782.70	19,003.74	20,138.04	24,837.50	30,386.51	33,708.54

ที่มา: United Nation Service Trade Statistics Database

ผนวก ข.

การจำแนกสาขาย่อยของบริการ ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) (Services Sectoral Classification List)

โดยทั่วไป รูปแบบการค้าด้านบริการ (Mode of Supply) ตามที่ใช้ในความตกลง GATS ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ดังนี้

- Mode 1 การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross-border Supply) คือ การให้บริการระหว่างประเทศ เป็นการให้บริการจากพรมแดนของประเทศสมาชิกหนึ่งไปสู่พรมแดนของประเทศสมาชิกอื่นที่เป็นลูกค้า โดยที่ผู้ให้บริการและผู้บริโภคต่างก็อยู่ในเขตประเทศของตนไม่มีฝ่ายใดเคลื่อนย้าย มีเพียงการบริการเท่านั้นที่ข้ามพรมแดน เช่น การศึกษาผ่านทางไกล บริการผ่านสื่อสารโทรคมนาคมระหว่างประเทศ หรือการให้คำปรึกษาต่างๆ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งโทรศัพท์ โทรสาร และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
- Mode 2 การบริโภคในต่างประเทศ (Consumption Abroad) คือ การให้บริการที่เกิดขึ้นในพรมแดนของประเทศผู้ให้บริการ โดยผู้บริโภคข้ามไปบริโภคบริการในต่างประเทศ เช่น บริการด้านการท่องเที่ยว การรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลต่างประเทศ และการไปศึกษาในต่างประเทศ เป็นต้น
- Mode 3 การจัดตั้งธุรกิจรูปแบบต่างๆ (Commercial Presence) เพื่อให้บริการแก่ผู้บริโภคในประเทศคู่ค้าโดยตรง เช่น บริษัทที่ให้การบริการเข้าไปจัดตั้งบริษัท หรือสาขา หรือสำนักงานตัวแทนที่ประเทศคู่ค้าเพื่อให้บริการแก่ผู้บริโภคในประเทศนั้น ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ การเปิดสาขาร้านอาหารหรือบริษัทกฎหมายในต่างประเทศ หรือการไปเปิดสาขาสปาในต่างประเทศ เป็นต้น
- Mode 4 การให้บริการโดยบุคคลหรือผู้ให้บริการเดินทางไปทำงานประกอบอาชีพในสาขาบริการด้านต่างๆ ในประเทศของผู้บริโภค (Presence of Natural Persons) เช่น ช่างก่อสร้างเดินทางไปสร้างตึกในประเทศผู้บริโภค ที่ปรึกษากฎหมายชาวต่างประเทศเดินทางมาประกอบอาชีพนักกฎหมายในไทย และครูสอนภาษาต่างชาติเดินทางเข้ามาสอนภาษาในไทย เป็นต้น ซึ่งจะแตกต่างจาก Mode 3 ที่ผู้ให้บริการเป็นบุคคลธรรมดาไม่ใช่วิชาชีพ

รูปแบบการค้าบริการยังมีการแบ่งออกเป็นสาขาย่อยอีกมากมาย โดยองค์การการค้าโลก (WTO) จำแนกออกเป็น 12 สาขา ดังนี้

- 1) สาขาบริการธุรกิจ (Business Services) คือ บริการด้านต่างๆ ที่เป็นธุรกิจบริการที่ประกอบการโดยภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสาขาย่อยๆ ดังนี้
 - สาขาวิชาชีพ (Professional Services) เป็นการให้บริการโดยผู้เชี่ยวชาญวิชาชีพต่างๆ เช่น การให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย วิศวกร สถาปนิก นักบัญชี เป็นต้น

- บริการคอมพิวเตอร์และบริการที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ (Computer and Related Services) เช่น การให้คำปรึกษาติดตั้ง Computer Hardware บริการติดตั้ง Software และการประมวลผลข้อมูล เป็นต้น
- บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Services) เช่น บริการให้เช่า/เช่าซื้อ เป็นต้น
- บริการธุรกิจอื่นๆ (Other Business Services) เช่น บริการเกี่ยวกับการโฆษณา การให้คำปรึกษา บริการที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การจัดการประชุม บริการด้านการถ่ายภาพ และบริการทำความสะอาดอาคาร เป็นต้น

2) สาขาบริการด้านการสื่อสาร (Communication Services) คือ บริการที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารผ่านตัวกลางทุกประเภท ได้แก่

- บริการไปรษณีย์ (Postal Services)
- บริการรับส่งพัสดุ (Courier Services) เช่น บริการรับส่งเอกสารหรือพัสดุแบบ door-to-door ได้แก่ DHL Fedex UPS เป็นต้น
- บริการด้านโทรคมนาคม (Telecommunication Services) เป็นการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยผ่านโครงข่ายโทรคมนาคม เช่น โทรศัพท์ เทคโนโลยี 3G โทรสาร บริการฐานข้อมูล บริการประมวลผลข้อมูลออนไลน์ บริการเกี่ยวกับอุปกรณ์โทรคมนาคม บริการที่ปรึกษาโทรคมนาคม เป็นต้น
- บริการด้านโสตทัศน (Audiovisual Services) เป็นธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ (ไม่รวมการโฆษณา) รายการวิทยุ โทรทัศน์ ทุกขั้นตอนการผลิต การแพร่ภาพ การจัดฉาย การจัดจำหน่าย เป็นต้น

3) สาขาบริการก่อสร้างและวิศวกรรมที่เกี่ยวข้อง (Construction and Related Engineering Services) เป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างนับตั้งแต่เริ่มก่อสร้างจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ ได้แก่

- งานก่อสร้างอาคาร (General Construction Work for Buildings)
- งานก่อสร้างสำหรับวิศวกรรมโยธา (General Construction Work for Civil Engineering)
- งานติดตั้งและการประกอบชิ้นส่วนเครื่องจักร (Installation and Assembly Work)
- การเก็บรายละเอียดงานก่อสร้าง (Building Completing and Finishing Work)
- บริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในสาขานี้

4) สาขาบริการจัดจำหน่าย (Distribution Services) ได้แก่

- บริการตัวแทนจำหน่าย (Commission Agent's Services)
- บริการขายส่ง (Wholesale Services)
- บริการขายปลีก (Retailing Services)
- บริการให้สิทธิในการเป็นตัวแทนจำหน่าย (Franchising)

- กิจกรรมบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) สาขาบริการด้านการศึกษา (Education Services) เป็นสาขาที่ครอบคลุมสถาบันด้านการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในโรงเรียน สถาบันกวดวิชา สถาบันสอนภาษา สถาบันวิชาชีพเฉพาะ และทุกระดับ นับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบ

6) สาขาบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Services) ครอบคลุมสาขาบริการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมด นับตั้งแต่การป้องกัน การกำจัดมลพิษและของเสียทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็น น้ำเสีย อากาศเสีย ขยะ มลพิษทางดิน มลพิษทางเสียง รวมไปถึงการให้คำปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองธรรมชาติ และภูมิทัศน์

7) สาขาบริการทางการเงิน (Financial Services) ครอบคลุมบริการทางการเงิน 2 กิจกรรมใหญ่ คือ การบริการด้านประกันภัยทุกประเภท (All Insurance and Insurance-related Services) และการบริการด้านการธนาคารและการเงินอื่นๆ (Banking and Other Financial Services) เช่น บริการรับฝากเงิน (Deposit) การบริหารสินทรัพย์ (Asset Management) บริการข้อมูลทางการเงินและการประมวลผลข้อมูล การให้คำปรึกษาทางการเงิน และบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงิน

8) สาขาการบริการด้านสุขภาพและด้านสังคม (Health Related and Social Services) ครอบคลุมบริการหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม บริการโรงพยาบาล (Hospital Services) บริการด้านสุขภาพอื่นๆ (Other Human Health Services) เช่น สปา นวดแผนไทย เป็นต้น รวมทั้งการบริการสังคม (Social Services) เช่น บริการดูแลผู้สูงอายุ การดูแลผู้พิการ และบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

9) สาขาบริการด้านการท่องเที่ยว (Tourism and Travel Related Services) ครอบคลุมบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตั้งแต่การติดต่อนักท่องเที่ยว จัดโปรแกรม รวมถึงบริการที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวด้วย ได้แก่

- บริการโรงแรมและภัตตาคาร (Hotel and Restaurants) รวมถึงบริการที่โรงแรมมีบริการ เช่น จัดเลี้ยงอาหาร รายการบันเทิง
- บริษัทตัวแทนท่องเที่ยวและประกอบการนำเที่ยว (Travel Agencies and Tour Operators Services)
- บริการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ (Tourist Guides Services) และอื่นๆ

10) สาขาบริการด้านนันทนาการ วัฒนธรรม และ การกีฬา (Recreational Cultural and Sporting Services-other than audiovisual services) ครอบคลุมธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมต่างๆ รวมทั้งความบันเทิง ได้แก่

- บริการด้านการบันเทิง รวมถึงโรงภาพยนตร์ การแสดงละคร การแสดงสด และละครสัตว์ (Entertainment Services including theatre, live brands and circus services)

- บริการสำนักข่าว (News agency services) เช่น สำนักข่าว CNN สำนักข่าว AP เป็นต้น
- บริการห้องสมุด เอกสาร พิพิธภัณฑ์ และบริการทางวัฒนธรรมอื่นๆ (libraries, Archives, Museums and Other Cultural Services)
- บริการด้านกีฬาและนันทนาการอื่นๆ (Sporting and Other Recreational Services)

11) สาขาบริการขนส่ง (Transport Services) ครอบคลุมบริการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ได้แก่

- บริการขนส่งทางทะเล (Maritime Transport Services) เช่น ขนส่งผู้โดยสาร ขนส่งสินค้า การลากจูงเรือระหว่างประเทศ
- บริการขนส่งทางน้ำภายในประเทศ (Internal Waterways Transport)
- บริการขนส่งทางอากาศ (Air Transport Services)
- บริการขนส่งทางอวกาศ (Space Transport)
- บริการขนส่งทางบก (Road Transport Services)
- บริการขนส่งทางรถไฟ (Rail Transport Services)
- บริการขนส่งทางท่อ (Pipeline Transport) เช่น ท่อก๊าซ ท่อน้ำมัน เป็นต้น
- บริการรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง (Services Auxiliary to All Modes of Transport)

12) บริการอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือหัวข้อข้างต้น (Other Services Not Included Elsewhere) เป็นบริการอื่นๆ ที่ไม่สามารถจำแนกไว้ใน 11 สาขาข้างต้นได้

ผนวก ค.

รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 1 (FOCUS GROUP I) “มาตรการที่มีใช้ அரசுலகர (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร”

วันที่ 17 ธันวาคม 2551 เวลา 13.30 – 16.30 น.

ณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ห้องประชุมที่ 1 ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถ.พหลโยธิน กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณอุไรรัตน์	เนถาวร	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
2. คุณภัทริศา	บุญเสริม	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
3. คุณรัฐวรรณ	โสภกลาง	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
4. ดร. ตริเทพ	นพคุณ	กรมเอเชียตะวันออก
5. คุณเชิดชาย	ใช้ไวยุทธ์	กรมเอเชียตะวันออก
6. คุณนิรชา	วงษ์จินดา	กรมประมง
7. คุณเพลินพรรณ	เชตต์กัน	กรมปศุสัตว์
8. คุณสุกัญญา	บุญเฉลิมกิจ	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
9. คุณรุ่งรักษ์	จันทร์ประเสริฐ	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
10. คุณกิตติชนก	พหลโยธิน	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
11. คุณทิพย์วรรณ	ปริญญาศิริ	กองควบคุมอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
12. คุณธนันธร	อภิวันทนาพร	สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
13. คุณสุทธิวรรณ	อมาตย์กุล	สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
14. คุณอเนก	สิริวิชัย	สถาบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
		อุตสาหกรรมการผลิต
15. คุณปราณี	ศรีสมบุญ	สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
16. คุณลินดา	เปลี่ยนประเสริฐ	สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
17. คุณพิมพ์ชนก	วอนขอพร	สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
18. คุณธวัชชัย	เดชเชษฐ	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
19. คุณสมบัติ	น.เพียรเจริญ	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
20. คุณวารุณี	เสสุภา	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
21. คุณพรพรหม	ชัยฤทธิไชย	สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
22. คุณทศพล	ยุพานนท์	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
23. คุณศิริส	ปุษะณาวิน	สำนักงานนโยบายเศรษฐกิจการพาณิชย์
		สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

24. คุณสุภาพร	เรืองมณีไพฑูรย์	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.)
25. ดร.ปิยะนุช	มาลากุล	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
26. คุณดวงกมล	รัชชะกิตติ	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
27. คุณจุไรรัตน์	อามานันท์กุล	กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
28. คุณจารุณี	วงศาโก	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
29. คุณจารุณี	อินทรสุข	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
30. คุณกรทิพย์	เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เริ่มสัมมนาเฉพาะกลุ่ม เวลา 13.30 น.

การสัมมนาเฉพาะกลุ่มในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประเด็นมาตรการที่มีใช้อากรศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย และเนื้อหาของจุลสารและนำมาใช้ในการวางแผนการทำงานต่อไปโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบของจุลสาร

ในเรื่องของรูปแบบการนำเสนอในจุลสาร มีประเด็นที่ถูกนำเสนอ ดังนี้

- ข้อเสนอจากทางสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าควรเพิ่มขนาดตัวหนังสือให้ใหญ่ขึ้น
- เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาในภาพรวมได้ชัดเจน ควรมีตารางสรุปเนื้อหาไว้ตอนท้ายด้วย
- เพื่อประหยัดทรัพยากรควรส่งจุลสารทาง e-mail ในรูปของ PDF file นอกจากนี้แล้วการส่งจุลสารทาง e-mail ยังมีประโยชน์ในการรับทราบ feedback ได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย (สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย)
- ผู้แทนกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กล่าวถึงสถานการณ์การเจรจา และมาตรการที่กลุ่มประเทศเป้าหมายนำออกมาใช้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นความถี่ในการออกจุลสาร 3 เดือนต่อ 1 ครั้งอาจไม่ทันเหตุการณ์ และไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการออกจุลสารที่จะใช้ในการเตือนภัยแก่ผู้ประกอบการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
- ความเห็นจากผู้แทนสภาอุตสาหกรรม เห็นว่าควรนำเรื่องเหตุการณ์ กฎหมายหรือมาตรการที่เพิ่งออกล่าสุด มาไว้หน้าแรกเพื่อให้การนำเสนอน่าสนใจมากขึ้น
- ความเห็นจากผู้แทนกรมประมง เห็นว่าควรมีการแนบแหล่งข้อมูลไว้ด้วยเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูลฉบับเต็ม

2. กลุ่มเป้าหมายของจุลสาร

ความเห็นจากกองควบคุมอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เห็นควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายของจุลสารให้ชัดเจน ว่าใครคือผู้ต้องใช้ประโยชน์จากข้อมูลในจุลสาร เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากจุลสารอย่างเต็มที่ โดยอาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

- กลุ่มบุคคลทั่วไป เช่น ผู้เริ่มต้นศึกษา นักศึกษา ผู้ประกอบการทั่วไป เป็นต้น
- กลุ่มหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่กับมาตรการ และติดตามข่าวสารการเจรจาอยู่เสมอ

3. เนื้อหาของจุลสาร

จากเป้าหมายของจุลสารคือการ Early Warning ซึ่งเนื้อหาภายในควรเป็นเรื่อง ที่ทันสมัยและผู้ประกอบการสามารถนำมาปรับใช้ได้จริง เพื่อการเตรียมตัวรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ในการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ในด้านอาหารนั้นผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นไว้ แบ่งได้เป็นประเด็นด้านข้อมูลและประเด็นด้านการวิเคราะห์ ดังนี้

ประเด็นด้านข้อมูล

- ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะความเห็นจากทาง ออย . ที่กล่าวถึงเนื้อหาในจุลสารที่มีลักษณะ Static เกินไป ซึ่งเหมาะสมกับผู้ที่กำลังเริ่มต้นหรือนักศึกษามากกว่าจะนำไปใช้กำหนดยุทธศาสตร์ได้จริง ดังนั้นในจุลสาร ควรรายงานการติดตามความเคลื่อนไหวการเจรจาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะนำไปสู่การกำหนดท่าทีของรัฐบาลและผู้ประกอบการไทยได้อย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับข้อเสนอของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่ว่า คณะนักวิจัย ควรมีการรวบรวมเรื่องที่ประเทศเป้าหมายกำลังดำเนินการอยู่ เช่น มาตรการใหม่ที่เพิ่งออก เป็นต้น เพื่อให้ผู้สนใจสามารถทราบข่าวสารที่ทันสมัยมากขึ้น ขณะที่ผู้แทนสภาหอการค้าไทยกล่าวว่าปัจจุบันผู้ประกอบการประสบปัญหากับมาตรการกีดกันของภาคเอกชนมากขึ้น ซึ่งปัญหาจะซับซ้อนกว่ามาตรการของภาครัฐ ดังนั้น ควรมีการสืบค้นความคืบหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ และมาตรการที่ภาคเอกชนดำเนินการอยู่ด้วยทาง สมอ.จึงเสนอให้มีการค้นข้อมูลในwebของภาคเอกชนของประเทศเป้าหมายด้วย
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) กล่าวถึง ประเด็นความมั่นคงทางด้านอาหาร ที่ครอบคลุมถึงเรื่องปริมาณผลผลิต ความสามารถในการ แข่งขัน และคุณภาพอาหารที่มีความปลอดภัย ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญต่อสินค้าเกษตรไทย ปัญหาจึงกระทบมาถึงตัวเกษตรกรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นต้องเพิ่มความสามารถในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร และสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อเตรียมพร้อมในการปรับตัว
- ผู้แทนสภาหอการค้าไทย กล่าวถึง การจัดหมวดหมู่หัวข้อมาตรการในจุลสาร ซึ่งควรจัดตามรูปแบบของ WTO

ประเด็นด้านการวิเคราะห์

- ทางสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เห็นว่าจุลสารควรให้ความรู้ทางวิชาการ มีการคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ขณะที่ สศก. ต้องการให้มีการเสนอแนะแนวทางในการปรับตัวให้แก่ผู้ประกอบการ เพราะเป็นความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน โดยนำเสนอในรูปแบบที่ผู้ประกอบการสามารถย่อยได้ง่าย
- ทางกระทรวงต่างประเทศได้กล่าวถึงความคิดของทูตที่ประจำในประเทศต่างๆ ที่ต้องการเห็นท่าทีของหน่วยงานภายในประเทศต่อการเจรจาการค้า มีประเด็นอะไรบ้างที่ต้องระวัง ซึ่งจุลสารควรโยงให้เห็นว่าประเทศไทยควรจะเจรจาด้านอะไรบ้าง และทิศทางที่เราควรจะ เป็น โดยนำเสนอให้เข้าใจได้ง่าย อีกทั้งโยงประเด็นเรื่องพัฒนาการด้านกฎหมาย ที่นำไปสู่โอกาสหรืออุปสรรคที่ผู้ประกอบการจะต้องเผชิญ และควรนำเสนอแนวทางแก้ไขได้ด้วย
- ให้นำเสนอในรูปแบบของการสังเคราะห์ข้อมูลที่เข้าใจง่าย และแนบแหล่งข้อมูลที่ สามารถ Load ข้อมูลฉบับเต็มได้มาด้วย
- ผู้แทนจากสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้ประกอบการ เสนอว่าให้หากรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา อธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้น และเสนอแนวทางแก้ไขหรือ ยุทธศาสตร์ที่สามารถปรับใช้ได้จริง
- ผู้แทนกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เห็นว่าควรเจาะเนื้อหาในสิ่งที่ควรจะเตือนอย่าง แท้จริงแก่ผู้ประกอบการสามารถนำมาใช้ได้จริง
- ผู้แทนสภาหอการค้าไทย กล่าวว่าหากไทยจะใช้มาตรการกีดกันต่างๆ เพื่อตอบโต้บ้าง จุลสารควรมีบทบาทในการนำ ผลการศึกษาผลกระทบมานำเสนอ เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจใช้มาตรการใดๆ ของภาครัฐ
- ควรให้มีการสื่อสาร 2 ทาง มีการแบ่งปันข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยคณะวิจัย สามารถติดต่อประสานงานกับทางกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศเพื่อขอข้อมูลได้ อีกทั้ง ในจุลสารควรมีการตั้งโจทย์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถแสดงความคิดเห็น กลับมาได้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ)

ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมการสัมมนา

- ในปี 2552 ผู้ประกอบการไทยจะต้องเผชิญกับการกีดกันที่รุนแรงมากขึ้นจากสหรัฐฯ ที่มีความเข้มงวดมากขึ้นในตรวจสอบความปลอดภัยในค้า นอาหาร เช่น มีการตั้งสำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยาในประเทศจีนเพื่อยับยั้งตั้งแต่ต้นทาง
- ยุโรปก็มีความเข้มงวดมากขึ้นกับบรรจุกฎที่สัมผัสกับอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้าน แรงงาน เป็นต้น โดยยุโรปจะสรรหามาตรการที่เราไม่สามารถไปฟ้องกับ WTO ได้

- ประเด็นการค้ากับประเทศ จีนที่มีกฎระเบียบหลากหลายในแต่ละมณฑล เป็นอุปสรรคสำคัญในการค้า ส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่ใช้ตอบโต้ ซึ่งควรนำมาศึกษาเป็นตัวอย่าง (สมอ.)
- ให้สืบค้นข่าวสารของการเจรจาใน www.thaieurope.net เพิ่มเติม (สภาหอฯ)

ปิดการสัมมนาเฉพาะกลุ่มเวลา 16.30 น.

ผนวก ง.

รายงานการประชุมรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 (Progress Report I)
โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้อากรศุลกากร
สำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ
วันที่ 18 ธันวาคม 2551 (เวลา 13.30-16.30 น.)
ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ผู้เข้าประชุม

1. ดร.พรชัย	ด้านวิวัฒน์	กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงต่างประเทศ
2. คุณเชวง	จาว	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
3. รศ.ดร.ศักดิ์ดา	ธนิตกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ดร.สรียา	ชัยรัตนานนท์	สถาบันสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม
5. คุณกันยานุช	ธนสุวรรณกุล	สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ
6. คุณณัฐนันท์	อรรถพรพิทักษ์	สถาบันยานยนต์
7. คุณอัจฉริยา	เทพมณพศ์	สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
8. คุณกฤตยา	ภิบาลพัทธ์	สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
9. ดร.ปิยนุช	มาลากุล ณ อยุธยา	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
10. คุณรังสรรค์	คำราชา	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
11. คุณนุชพันธ์	กฤษณามระ	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
12. คุณภัคอร	วีระอมรกุล	สำนักงานยุทธศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
13. คุณศุภมาส	เรืองวรรณ	สำนักงานยุทธศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
14. คุณสิรินาฏ	พรศิริประทาน	สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา
15. คุณประทีป	อารยพัตติพงษ์	สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
16. คุณสุนันต์	เลียงขจรเกียรติ	ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
17. รศ.สุชาติดา	ชินะจิต	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
18. คุณปราณี	จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
19. คุณสุรวิรัตน์	ชนะมา	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เริ่มประชุมเวลา 13.40 น.

สรุปข้อคิดเห็นของผู้ร่วมประชุมต่อรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 (Progress Report I) โครงการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่การศุลกากรสำหรับสินค้าไทย ส่งออกไปต่างประเทศ

ประเด็นที่ 1 ประเทศเป้าหมาย

ควรเน้นประเทศคู่ค้าที่ไทยได้เจรจาเพื่อจัดทำความตกลงเสรีทางการค้า (FTA) ด้วยทั้งประเทศที่ร่วมลงนามแล้ว และประเทศที่อยู่ในระหว่างเจรจา เพื่อจะทราบว่าประเทศเหล่านั้นมีการใช้มาตรการ NTMs กับไทยอย่างไร ซึ่งจะทำงานวิจัยนี้มีประโยชน์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดทำที่หรือแนวทางการเจรจาต่อไป

(ข้อมูลเพิ่มเติม ประเทศที่ร่วมลงนามความตกลงเสรีการค้ากับไทย คือ จีน ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ อินเดีย ญี่ปุ่น เปรู บาร์เรนส์ และ BIMSTEC ส่วนประเทศที่อยู่ในระหว่างเจรจา คือ EFTA, ASEAN-Australia-New Zealand, ASEAN-Korea, ASEAN-India, ASEAN-Japan และ ASEAN-EU ส่วนประเทศที่ไทยหยุดการเจรจา คือ สหรัฐอเมริกา)

ประเด็นที่ 2 ผลกระทบเป้าหมาย

- 1) ผลกระทบเป้าหมายควรเป็นสินค้าที่จะเปิดเสรีการค้ากับประเทศที่ไทยลงนาม FTA ด้วย
- 2) ควรเน้นผลิตภัณฑ์ที่กำลังเติบโตหรือผลิตภัณฑ์ที่ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขัน หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมตามนโยบายของภาครัฐ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ซึ่งอุตสาหกรรมอัญมณี นั้นในปัจจุบันไทยมีความสามารถในการส่งออกลดลงและไม่ใช่อุตสาหกรรมเด่นของไทย
- 3) ควรเปรียบเทียบสินค้าแบบเดียวกันที่ประเทศไทยถูกประเทศคู่ค้าใช้มาตรการ NTMs กับประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น เกาหลี อิตาลี เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 มาตรการ NTMs ที่น่าสนใจ

- 1) ควรศึกษามาตรการ NTMs ที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือคาดว่าจะนำมาบังคับใช้ในอนาคต เช่น Climate Change, Border Carbon Adjustment เป็นต้น มาตรการที่เอกชนบังคับใช้หรือยังไม่ออกเป็นกฎระเบียบ เช่น Corporate Social Responsibility (CSR), มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยต่างๆ เป็นต้น มาตรการโดยส ภาครัฐ รวมทั้งมาตรการที่บังคับใช้แล้วที่เป็นมาตรการกีดกันโดยตัวเองหรือแอบแฝงอยู่ซึ่งอาจส่งผลกระทบในอนาคต
- 2) จ ับตามาตรการ NTMs ที่เป็นเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้า Rule of Origin เพื่อจะทำให้ทราบว่าภายหลังการเปิดเสรีทางการค้าแล้ว ประเทศคู่ค้าของไทยใช้กฎแหล่งกำเนิดสิน ค้า Rule of Origin เป็นมาตรการ NTMs เพิ่มขึ้นหรือไม่

ประเด็นที่ 4 จุลสาร NTMs in Focus

- 1) **รูปแบบ** ควรเน้นเขียนด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย มีภาพประกอบเพื่อมิให้มันแต่ตัวหนังสือทั้งหน้า นอกจากนี้เพิ่ม E-mail ของโครงการไว้ด้านล่างในทุกหน้าของจุลสารเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเห็นสถานที่ติดต่อทางอีเมล เนื่องจากการใส่ไว้ด้านล่างไม่เป็นที่สังเกตของผู้อ่าน
- 2) **เนื้อหา** ควรเพิ่มประเด็นเพื่อให้เกิดความตระหนัก (awareness) ต่อมาตรการ NTMs, Early warning, ผลดี-ผลเสียของมาตรการ NTMs, ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่สามารถประเมินเป็นตัวเงินได้ , ข้อเสนอแนะและประเด็นที่ท้าทาย นอกจากนี้ในเนื้อหาควรอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เป็นเว็บไซต์เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าไปอ่านเพิ่มเติมได้
- 3) **กลุ่มเป้าหมาย NTMs in Focus** ควรเน้นกลุ่มผู้ประกอบการทั่วไปที่มีรายใหญ่ เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหญ่จะได้รับข้อมูลจาก Importer อยู่แล้วในขณะที่ผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลางจะเข้าถึงข้อมูลได้น้อย นอกจากนี้ควรส่งให้หน่วยงานราชการด้วย แม้ข้อมูลจะซ้ำกว่าหน่วยงานราชการที่ดูแลเรื่องนี้โดยตรงก็ตามแต่ก็มีประโยชน์เพื่อจะช่วยให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่าตรงกับที่เราใช้หรือไม่หรือสะท้อนให้ภาครัฐเล็งเห็นประเด็นแอบแฝงที่อาจจะเกิดผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจไทยในอนาคต
- 4) **การเผยแพร่** ช่องทางการเผยแพร่ควรติดต่อ contact point ของหน่วยงานราชการที่มีเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อช่วยเผยแพร่และกระจายจุลสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง เช่น สมาอุตสาหกรรม สำนักงานยุทธศาสตร์การพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น โดยเอกสารที่เผยแพร่จะจัดส่งในรูปแบบของเอกสารและไฟล์ PDF เพื่อสะดวกต่อการเผยแพร่ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของ สกว. เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงจุลสารได้โดยสะดวก โดยผ่านเว็บไซต์ MEAs Watch (www.measwatch.org) หรือเว็บไซต์อื่นของ สกว. เป็นต้น

ประเด็นที่ 5 โครงการนำร่อง หรือองค์กรใหม่ หรือแนวทางที่เหมาะสมสำหรับทำหน้าที่ติดตามกระแส NTMs ต่อไปในอนาคต

ในอนาคตควรมีองค์กรใหม่/โครงการนำร่องที่ดำเนินการติดตามกระแส NTMs ต่อไป โดยจะตั้งเป็นองค์กรใหม่หรือส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง หรือเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ มีเครือข่าย (network) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ทันสมัยและต่อเนื่อง โดยมีแผนงาน (platform) ขององค์กรเน้นการจัด Forums และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดความตระหนัก (awareness) ต่อมาตรการ NTMs ที่ประกาศใช้หรือคาดว่าจะประกาศใช้ในอนาคต รวมทั้งมีส่วนร่วมกระตุ้น หน่วยงานภาครัฐไม่ละเลยหรือเพิกเฉย (ignorant) ต่อข้อมูลข่าวสารด้านมาตรการ NTMs ที่มีประกาศใช้หรือคาดว่าจะนำมาบังคับใช้ในอนาคต เพื่อเสนอแนะแนวทางหรือนโยบายในการป้องกัน หรือปรับตัวหากมีการใช้มาตรการ NTMs ใหม่ ๆ รวมทั้งลดผลกระทบที่อาจจะเกิดจากมาตรการที่มีการกำหนดใช้แล้ว

ปิดประชุมเวลา 16.30 น.

ผนวก จ.

รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 2 (FOCUS GROUP II)
 “มาตรการที่มีใช้อากรศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม”
 วันที่ 28 เมษายน 2552 เวลา 13.00-16.30 น.
 ณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
 ห้องประชุม สสส. 1 ชั้น 15 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถ.พหลโยธิน กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณจารึก	เฮงรัมย์	สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
2. คุณธีระ	สิตรังสี	สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
3. ดร.สรียา	ชัยรัตนานนท์	สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่ออุตสาหกรรม
4. คุณดวงกมล	รัชชะกิตติ	ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
5. คุณสุณีย์	วรุดมามูร	ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
6. คุณปริญาดา	นาคทอง	ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
7. คุณเกรียงไกร	นีกผูก	กลุ่มอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
8. คุณอนุวัฒน์	ห้วงวนิชชากร	กลุ่มอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
9. คุณสกลมาน	สังชะวัฒน์	กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
10. คุณปิติ	ศรีสุธรรมพร	กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
11. คุณปรมาภรณ์	บุญเชื้อ	สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
12. คุณธนพร	ตันจ้อย	สำนักบริหารมาตรฐานระหว่างประเทศ
13. คุณสมภาพ	ธีรอำพน	กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
14. คุณอุไรรัตน์	เนถาวร	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
15. คุณภัทริศา	บุญเสริม	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
16. คุณอรภัทรา	อนกวนิช	กองสนเทศเศรษฐกิจ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
17. คุณนพนลัท	นันทวโนทยาน	กองสนเทศเศรษฐกิจ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

เริ่มสัมมนาเฉพาะกลุ่ม เวลา 13.30 น.

การสัมมนาเฉพาะกลุ่มในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแนะนำโครงการ และสอบถาม ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากภาคส่วนต่างๆที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประเด็นมาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย และเนื้อหา ของจุลสารและนำมาใช้ในการวางแผนการทำงานต่อไปโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบและเนื้อหาจุลสาร NTMs on Focus

ในเรื่องของรูปแบบการนำเสนอในจุลสาร มีประเด็นที่แนะนำให้เสนอ ดังนี้

- ข้อเสนอจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยคือ
 - ระมัดระวังเรื่องการพิสูจน์อักษร
 - รูปแบบจุลสารควรรวมเป็นเล่มเดียวกันแล้วทำ outline ไว้ข้างหน้าเพื่อความประหยัด
 - Issue 7 การเปรียบเทียบควรเปรียบเทียบในปีเดียวกัน เช่นการเปรียบเทียบส่วนแบ่งการตลาด
 - เพิ่มประเด็นกรณีหลังเปิดการค้าเสรี กรณีประเทศไทยที่ลงนามไปแล้วว่ามีมาตรการNTMs อะไรบ้าง
 - คณะทำงานควรใส่ที่อยู่ไว้ท้ายจุลสารเพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านต่อไปกรณีสงสัย
- ควรย่อจุลสารให้เหลือ 1 หน้า A4
- ควรเพิ่ม section เรื่อง Market Access ในส่วนของขั้นตอน ผู้ส่งออกต้องทำอะไรบ้างเมื่อเจอมาตรการกีดกันต่างๆ
- SME มองว่าเป็นวิชาการมากเกินไป สรุปมาตรการสั้นๆก็เพียงพอ
- กำหนดคำนิยามให้ชัดเจนระหว่าง NTMs กับ NTBs

2. กลุ่มเป้าหมาย(เพิ่มเติม) ในการเผยแพร่จุลสาร

- กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ รับเป็นช่องทางที่จะเผยแพร่จุลสารให้กระจายข้อมูลให้สถานทูตทั่วโลก
- เผยแพร่จุลสารไปที่กลุ่มอุตสาหกรรมขึ้นส่วนและอะไหล่ยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคม
- ส่ง file ให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน
- ทำหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วย link ข้อมูล

3. ประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร (NTMs)ในกลุ่มผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

- FTA ที่มีการส่งออกไปแล้วควรจะมีการติดตามว่ามี NTBs หรือ NTMs อะไรบ้าง
- เรื่อง exact track (ช่องทาง/หน่วยงาน ที่ดำเนินการประสานที่ถูกต้อง)นั้นยังขาดเจ้าภาพรับผิดชอบที่แท้จริง ควรมีการศึกษาว่ามีข้อจำกัดอะไรบ้าง
- IT ด้าน Hardware ด้านการส่งออกเราทำตามมาตรการที่เขาตั้งไว้ได้หรือไม่
- NTMs ใน European Union สำคัญที่สุดในผลิตภัณฑ์ยานยนต์
- ปัญหาเรื่อง Tranship กรณีส่งสินค้าไปจีน

4. ประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรการที่มีใช่อากรศุลกากร(NTMs)ในกลุ่มสินค้าและบริการ

- การไปลงทุนด้านบริการที่ต่างประเทศเขาไม่เชื่อมั่นใบรับรอง (certificate)ฝีมือแรงงาน/อาชีพของไทย
- มาตรฐานฝีมือแรงงานเป็นปัญหาในเรื่อง Domestic regulation
- สามารถสอบถามประเด็นที่น่าสนใจเรื่องการบริการได้ที่ สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการบริการโดยตรง
- ร้านอาหารมีปัญหาเรื่องสุขอนามัย

ปิดการสัมมนาเฉพาะกลุ่มเวลา 15.30 น.

ผนวก จ.

รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 3 (FOCUS GROUP III)
 “มาตรการที่มีใช้ทางการศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มการค้าภาคบริการ”
 วันที่ 29 กรกฎาคม 2552 เวลา 13.30 – 16.30 น.
 ณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
 ห้องประชุมที่ 1 ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถ.พหลโยธิน กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ม.ล.ชาญโชติ	ชมพูนุท	บริษัทพี.พี.คอนกรีต จำกัด
2. คุณลัดดาวัลย์	ปานเศวต	โรงแรมเอเชีย แอร์พอร์ท
3. คุณเรวดี	เลิศอริยกุล	บริษัทเบิร์ตอวยวิวัฒน์ จำกัด
4. คุณประเสริฐ	ศิริตันต์เวชกร	โรงแรมคอนวีเนียน รีสอร์ท
5. คุณกฤษดา	ต้นทวีไล	สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย
6. คุณเพ็ญแขโสภา	โสภา	สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย
7. คุณสุวัฒน์	จุฑาภรณ์	Tourism Authority of Thailand
8. คุณณัฐชญา	เวียงนนท์	Ascom Plus Co.,Ltd
9. คุณพิณทิพย์	รุจทิษฐ์พร	HNP Counsel
10. คุณประเสริฐ	แจ่มกระจ่าง	สมาคมภาคธุรกิจอาชีพประเทศไทย
11. คุณสุทธิพงศ์	อัศวรักษ์	สมาคมภาคธุรกิจอาชีพประเทศไทย
12. คุณยุทธชัย	สุนทรรัตนเวช	สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศไทย
13. คุณแสนวิชา	มุตตามระ	Sunny Sunflower Co.,Ltd
14. มล.หทัยชนก	กฤตากร	สมาคมส่งเสริมท่องเที่ยวเอเชีย-แปซิฟิก
15. คุณวาสนา	สมเนตร	สภาหอการค้าไทย

เริ่มสัมมนาเฉพาะกลุ่ม เวลา 13.30 น.

การสัมมนาเฉพาะกลุ่มในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประเด็นมาตรการที่มีใช้ทางการศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มการค้าภาคบริการ เพื่อนำมาเป็นมาตรการตั้งรับแก่ผู้ประกอบการภาคบริการ และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะในเรื่องขอบเขตการศึกษาสำหรับภาคบริการ มีดังนี้

1. ควรพิจารณามาตรการที่เกี่ยวข้องกับภาคบริการให้ชัดเจน
2. กรอบการวิเคราะห์ในเรื่องมาตรการสำหรับภาคบริการ ควรจะลงกรอบที่แยกชัดเจนจากสินค้า เช่น เรื่องแพ็คเกจ
3. ควรพิจารณาทั้งประเด็นการดำเนินธุรกิจบริการในต่างประเทศ และการรับการลงทุนของชาวต่างชาติในประเทศไทย ซึ่งมีหลายด้าน
4. แต่ละสาขาของภาคบริการมีหลากหลายและมีมิติที่แตกต่างกัน ควรจะรวบรวมสาขาบริการจาก 12 สาขาที่ไม่เกี่ยวข้องกัน เช่น ภาคการท่องเที่ยวจัด Focus Group ร่วมกับภาคไอที
5. ในเรื่อง “คน” ปัจจุบัน เราเปิดเสรีมีการไหลเข้า-ออกของคนมาก อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานใดในภาครัฐที่ จะสร้างความเข้มแข็งในเรื่องของ “คน” ได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างที่ควรจะต้องเลือกศึกษาเป็นต้นแบบ คือ ประเทศในฝั่งยุโรป อีกทั้งประเด็นเรื่อง Consumer Protection และ มาตรฐานการบริการ ก็เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ

กรณี ธุรกิจทัวร์

ตัวแทนจากบริษัททัวร์ ยกประเด็น “การสอบใบอนุญาตมัคคุเทศก์ในญี่ปุ่น” พบว่าในอดีตมีกฎหมายบังคับให้มัคคุเทศก์ต้องเป็นคนญี่ปุ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคเพราะมัคคุเทศก์ญี่ปุ่นไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ และสำเนียงภาษาอังกฤษเป็นปัญหาต่อการนำทัวร์ ปัจจุบันมัคคุเทศก์ไทยสามารถไปให้บริการได้ โดยบริษัทไทยมีวิธีการแก้ปัญหา คือ ให้มัคคุเทศก์ไทยสอบใบอนุญาตเพื่อบริการลูกค้าไทย แต่กระนั้นก็ยังมีความยากของการสอบใบอนุญาตอยู่ดี

โดยสรุปแล้ว ไทยยังมีข้อได้เปรียบในเรื่องการนำทัวร์ (เรื่องการให้บริการของมัคคุเทศก์) การนำเที่ยวในต่างประเทศ (กรณีญี่ปุ่น) เพราะมัคคุเทศก์ไทยสามารถนำเที่ยวได้ดีกว่า กรณีนำทัวร์ในไทย (รับนักท่องเที่ยวต่างชาติ) มัคคุเทศก์ไทยยังคงมีศักยภาพพอที่ต่อสู้กับตลาดโลกได้

การสร้างความเข้มแข็งให้การท่องเที่ยว: มัคคุเทศก์

เสนอแนะให้สร้างความเข้มแข็งให้กับ “มัคคุเทศก์” และ “การท่องเที่ยว” ทั้งเรื่องการให้บริการ ทักษะการต้อนรับ ทักษะการให้บริการ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิต และ ภาษา

อีกทั้งภาครัฐ ต้องเป็นผู้ศึกษามาตรฐานและกฎระเบียบการให้บริการของมัคคุเทศก์ของต่างประเทศ เพื่อแจ้งให้ผู้ประกอบการรับทราบ ปรับตัว และใช้วางกรอบแนวทางมาตรฐานมัคคุเทศก์ของไทย

อย่างไรก็ตามปัญหาบริษัททัวร์ต่างชาติที่เข้ามาเปิดบริการในไทย (เช่น เปิดธุรกิจเล่นกอล์ฟให้ต่างชาติเข้ามาเล่นกอล์ฟ) ยังไม่มีแนวทางป้องกันรายได้ไหลออกนอกประเทศ

ภาพรวมโอกาสและอุปสรรคการค้าบริการในปัจจุบัน

ธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศ

ปัญหา :

- มีการรวมกลุ่มกัน แต่ส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มที่ไม่ได้ผลักดันการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง
- ผู้ประกอบการนำเที่ยวในไทย ส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็กและไม่ขยายธุรกิจเป็นขนาดกลางด้วยเหตุผลเรื่องทุน เทคโนโลยี บุคลากร การรับรู้กฎหมายต่างประเทศเพื่อไปลงทุน (เป็นปัญหาจากทั้งภายในและภาครัฐ)
- ไม่มีบริษัทนำเที่ยวที่โดดเด่น

ธุรกิจการบิน

ปัญหา:

- ในอดีต ผู้นำตลาดคือสายการบินไทย แต่ปัจจุบันมีการเปิด Low cost airline ซึ่งยังไม่ได้พัฒนาให้แข่งขันในระดับสากลได้
- ธุรกิจนำเที่ยวในประเทศ ได้รับผลกระทบจากธุรกิจการบินโดยตรง เพราะผู้บริโภคเปลี่ยนพฤติกรรมในการจองตั๋วเครื่องบินผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น แต่รายได้ยังไม่แน่ชัดว่าไปที่ใด (ในประเทศหรือต่างประเทศ)
- รูปแบบของสายการบิน Low cost มีการจัดแพ็คเกจทัวร์แข่งกับผู้ประกอบการในประเทศ

การท่องเที่ยว

มีโอกาสทางธุรกิจในเรื่องระบบไอทีที่เปิดช่องทางทำการตลาดรูปแบบใหม่ นำชาวต่างชาติมาเที่ยวในไทย แต่ต้องพิจารณาว่าผลประโยชน์ตกกับประเทศไทยจริงหรือไม่ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาด้านไอทีด้วย

อุปสรรคทางการค้าบริการ

อุปสรรคจากการทำงานของภาครัฐ

- ภาครัฐไม่เคยวางแผนการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง
- รัฐไม่เคยให้องค์ความรู้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ประกอบการหรือให้ข้อมูลกับภาคเอกชนเพื่อตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดในอนาคต
- รัฐไม่ส่งเสริมการรวมตัวให้เอกชนเข้มแข็ง เช่น ส่งเสริมการจัดตั้งสมาคม การสร้างความเข้มแข็งให้สมาคม (เช่น สมาอุตสาหกรรม มีสมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแต่ก็ไม่เคยสร้างความเข้มแข็ง)

ข้อจำกัดต่อการพัฒนาและการขยายการค้าการลงทุนของผู้ประกอบการทั้งในและต่างประเทศ

ข้อจำกัดต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

- ด้านแรงงาน “มาตรฐานมัลดีเวส”
- ขบวนการจัดการของการขายบริการการท่องเที่ยวที่ต้องวางแผน ซึ่งในปัจจุบันผู้ประกอบการไทยที่เป็นขนาดเล็กไม่ได้ลงทุนในเรื่องนี้

ความกังวลและข้อเสนอแนะ

- ทรัพยากรที่เราเคยมี เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว , Service mind ของไทย เริ่มเสื่อมสลาย
- Law enforcement ที่มีผลบังคับใช้
- สิทธิพิเศษที่ BOI เน้นให้กับต่างชาติ แต่ทำไมสำหรับภาคบริการประเทศไทยจึงไม่มีการให้สิทธิพิเศษกับคนในชาติ
- เรื่อง “ความพร้อมของคน” ซึ่งเป็นเรื่องหลักของสาขาบริการ

ข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับบริการมัลดีเวส

- ผู้ประกอบการมีความกังวลเกี่ยวกับมัลดีเวสที่ได้รับใบอนุญาต มีความรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อประกอบการนำเที่ยว พบว่ามัลดีเวสสอบภาษาอังกฤษได้แต่ไปนำเที่ยวภาษาญี่ปุ่น ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาต่อมาตรฐานการนำเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

- ให้จัดสอบวัดระดับภาษาเฉพาะ (จากสถาบันกลาง) และมีสัญลักษณ์แสดงในใบอนุญาตให้แก่มัลดีเวสที่มีความชำนาญเฉพาะในภาษานั้นๆ
- ข้อผูกพันกับอาเซียนเกี่ยวกับการเปิดเสรีอาเซียนมัลดีเวสในไทย เป็นเรื่องที่ต้องติดตามและเฝ้าระวัง (ผู้ร่วมสนทนาให้ข้อมูลว่าจะเปิดในปี 2010)
- กรณีของมาเลเซียจะเปิดเสรีเช่นกัน แต่ยกเว้นสำหรับไกด์ในภาษามาเลย์ ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน

ข้อวิตกกังวล

- ใน 4 Mode ที่พูดถึง อยากให้ตระหนักถึง Mode 4. Presence of Natural Person ที่การเปิดเสรีจะทำให้คนต่างชาติเข้ามาทำงานในไทย เช่น กรณีมัลดีเวส ก็กักในโรงแรม
- ไทยเปิดเสรีในเกือบทุกอาชีพแล้ว ยกเว้นอาชีพ “มัลดีเวส” ที่ยังคงสงวนไว้สำหรับคนไทย แม้ในทางปฏิบัติจะมีต่างชาติเข้ามาทำแล้ว
- เรื่องการเตรียมความพร้อมให้ “แรงงานไทย” เป็นเรื่องสำคัญที่กล่าวถึงหลายต่อหลายครั้ง
- แม้ว่าการกำหนดสัดส่วนผู้ถือหุ้นอยู่ที่ 49% ก็ยังเกิดการฟอกเงินได้ ซึ่งไม่ต่างอะไรกับการที่ให้ถือหุ้นเกินครึ่ง
- กฎหมายจดทะเบียนบริษัทต่างชาติในไทย มีรูปแบบที่อนุญาตให้ซื้อที่ดินในไทยได้

- แนวทางการแก้ปัญหาการเกิด Nominee จะแก้ปัญหาได้ ต้องมีการกำหนดรูปแบบที่โปร่งใส และเอื้อประโยชน์กับในประเทศ เช่นกำหนดสัดส่วนการใช้คนหรือบุคลากรในประเทศ กำหนดเงื่อนไขการถ่ายโอนเทคโนโลยี ซึ่งหน่วยงานที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ คือ สำนักงานรัฐมนตรี ซึ่งควรมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดูแล

ข้อเสนอแนะสำหรับ “ภาคก่อสร้าง”

- ไม่เห็นด้วยกับการรวม “ภาคก่อสร้าง” ไว้ในภาคบริการ เพราะถือว่าเป็นสาขาที่เป็นลูกผสมทั้งด้านสินค้าและบริการ
- มีข้อพิพาทในการไปก่อสร้างในต่างประเทศ เช่น บริษัทไปลงทุนก่อสร้างในต่างประเทศได้แต่ไม่สามารถนำเครื่องจักรกลับมาได้ หรือไปลงทุนออกแบบและก่อสร้างแล้วโดน “อากร” ชำซ้อน โดยภาคเอกชนถูกเก็บภาษีทั้งภาษีส่งออก ภาษีนำเข้าในไทย และรวมภาษีรายได้
- หากส่งเสริมให้เปิดเสรีในภาคก่อสร้าง เมื่อต่างชาติเข้ามารับงานก่อสร้างในไทย ในที่สุดแล้วผู้ประกอบการไทยจะอยู่ไม่รอด เช่น กรณีผู้ก่อสร้าง “จีน” มีขนาดบริษัทที่ใหญ่ มีต้นทุนถูกกว่า อีกทั้งผู้ก่อสร้าง “จีน” เคยเข้ามาในประเทศไทย และ นำ “แรงงานจีน” ซึ่งมีค่าแรงถูกกว่าเข้ามาและมีปัญหากับแรงงานไทย
- ภาคก่อสร้างให้เน้นพิจารณา
 - ภัยจากการเปิดเสรีให้ภาคต่างประเทศเข้ามาทำธุรกิจในประเทศและแรงงานที่เป็น Skilled Labor ไหลไปต่างประเทศ เพราะผลประโยชน์ด้านการเงินที่ดีกว่า และ
 - การเปิดประมูลการก่อสร้างของภาครัฐ เพราะหลายๆโครงการเขียนข้อเสนอโครงการเอื้อประโยชน์ต่อประเทศที่เป็นเจ้าของเงินทุน (เป็นเงื่อนไขมาพร้อมเงินทุน)
- คาดหวังว่า “โครงการไทยเข้มแข็ง” จะเป็นประโยชน์ต่อคนไทยจริงๆ
- รัฐควรปรับเปลี่ยนแนวทางการคัดเลือกผู้ประมูลโครงการ โดยมองด้านคุณภาพร่วมด้วยแทนการมองด้านข้อเสนอการเงินเพียงด้านเดียว

ข้อเสนอแนะธุรกิจการท่องเที่ยว

- ประเทศไทยยังไม่มีเจ้าภาพที่แท้จริงที่รับผิดชอบการท่องเที่ยว : ททท. ดูแลด้านการประชาสัมพันธ์ และการตลาดเท่านั้น (งบประมาณที่ใช้จ่ายอยู่ที่เรื่องค่าบุคลากร)
- มองมุม Outside in วิธีคิดควรจะมีมองจากด้าน Demand side ซึ่งการวางแผนต่างๆของไทย ทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่ได้มองจากมุมนี้ เช่น กรณีการท่องเที่ยว ซึ่งเรากำลังดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ จึงควรดูมุมมองจากชาวต่างชาติด้วยเช่นกัน

- การท่องเที่ยวเป็น “ตลาดของผู้ซื้อ” ดังนั้น เราต้องนำเสนอในสิ่งที่ผู้ซื้อต้องการ ซึ่งคนที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ได้ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรงไม่ใช่ประสบการณ์จากด้านวิชาการเท่านั้น
- การบริหารด้าน HR เป็นเรื่องสำคัญ ควรเน้นปฏิรูปพัฒนาคนด้วยหน่วยงานที่มีประสบการณ์จริง เช่นตัวอย่างที่เคยจัดโดย ททท. แต่ปัญหาคือสถาบันการศึกษาที่ไม่มีประสบการณ์เป็นผู้อบรม (โครงการต้นกล้าอาชีพ) ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นขณะนี้ คือ บุคลากรไม่มี Service mind ที่เพียงพอ
- การแก้ปัญหาของโรงแรม (โรงแรมเอเชีย แอร์พอร์ต) คือ เน้นจัด Internal Training ให้แก่บุคลากรภายใน

ข้อเสนอแนะเชิงสถาบัน

- เอกชนควรรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพื่อเรียกร้องปัญหาที่สำคัญ มิใช่เพียงเรียกร้องปัญหาแต่ก็ยังคงแข่งขันตัดราคากันอยู่
- รูปแบบการรวมกลุ่มต้องรวมแบบบูรณาการ คือ รวมทั้งเอกชนและภาครัฐในการทำกิจกรรมโครงการทุกอย่าง มิใช่แยกกันรวมเป็นกลุ่มย่อยๆ เช่น รวมเป็น “สภา” หรือ “คณะกรรมการกลาง” ยกตัวอย่าง กรณีก่อสร้างให้รวมแบบบูรณาการ มี “ธนาคารก่อสร้าง” มี “สภาก่อสร้าง” เป็นต้น

ข้อเสนอแนะต่องานวิจัยในอนาคต

- เราไม่สามารถยกเลิกการทำ NTMs ของต่างประเทศได้ ควรศึกษาเพิ่มเติมและผลักดันว่าจะออกมาตรการเพื่อตั้งรับอย่างไร เช่น เรามีแพทย์สภา มีการให้ใบอนุญาตสถาปนิก แล้วสำหรับ มัคคุเทศก์ เรามีการตั้งสภาเพื่อออกใบประกอบอาชีพที่เป็นข้อกำหนดหรือไม่?...ในที่สุดแล้ว สิ่งนี้จะกลายเป็น “NTMs สำหรับประเทศไทย” ทันที
- เราสร้าง NTMs เพื่อปกป้อง “คน” ในประเทศได้อย่างไร? ข้อเสนอ คือ การสร้างสถาบันการจัดการโดยเอกชนที่สร้างอย่างเข้มแข็ง

ปิดการสัมมนาเฉพาะกลุ่มเวลา 16.30 น.

ผนวก ซ.

รายงานการประชุมรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 (Progress Report II)
โครงการการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้อารศุลกากร
สำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ
วันที่ 17 มิถุนายน 2552 (เวลา 13.30-16.30 น.)
ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณเซว	จาว	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
2. ดร.นิลสุวรรณ	ลีลาธรรม	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
3. ดร.เบญจมาศ	ปัทมาลัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะสัตวแพทยศาสตร์)
4. คุณดวงแก้ว	นพพรพรหม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะนิติศาสตร์)
5. คุณพาณี	นิยมปิยพจน์	บริษัท ซี.พี.อินเตอร์เทรด จำกัด
6. คุณพรชนก	โชติช่วง	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
7. คุณวัลลภ	เตียศิริ	ผู้อำนวยการสถาบันยานยนต์
8. คุณอัญชลี	อึ้งทอง	สถาบันยานยนต์
9. คุณพันธชา	แสงเดือน	กรมการค้าต่างประเทศ
10. คุณธงชัย	บุญยโชติมา	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
11. คุณปริญาดา	นาคทอง	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
12. คุณภัทริศา	บุญเสริม	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
13. คุณนิรวัชร์	รังสีกาญจน์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
14. คุณปราณี	นิลบล	ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
15. คุณปรีชา	วงศ์สกุลเกียรติ	สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
16. คุณนันทวุฒิ	นุ่นสม	สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา
17. คุณพีรพร	พละพลีวัลย์	สถาบันพัฒนาสิ่งทอ
18. คุณวิลาวัลย์	เรืองปฏิกรณ์	สมาคมเครื่องนุ่งห่มไทย
19. คุณมยุรา	ปรารถนาเปลี่ยน	สถาบันอาหาร
20. คุณสุนีย์	วรวิมางกูร	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
21. คุณดวงกมล	วัชระกิตติ	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
22. รศ.สพ.ญ.ดร.ประภาพร ขอไพบูลย์		สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
23. อาจารย์สุปราณี	จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
24. คุณสุริรัตน์	ชนะมา	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วัตถุประสงค์การประชุม

เพื่อนำเสนอผลความก้าวหน้างานวิจัย เรื่อง “การติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีข้อจำกัดการส่งออกสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ” ขอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของการประชุม

รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ สรุปความเป็นมาและความก้าวหน้าของงานวิจัย ดังนี้ งานวิจัยนี้เป็นโครงการนำร่องในการนำเสนอและวิเคราะห์ “ตัวแปรเฝ้าระวัง หรือ Early Warning” ที่สำคัญของสินค้าไทยที่ส่งออกไปต่างประเทศ สนับสนุนหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อติดตามกระแสของ NTMs และเพื่อปรับตัวได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้แตกต่างจากที่หน่วยงานอื่นกำลังดำเนินงานคือการหาเทคนิคในการเผยแพร่ และมีกรอบในการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน และอาจเป็นแนวทางในการพิจารณาจัดตั้งองค์กรใหม่ หรือ แนวทางที่เหมาะสมสำหรับทำหน้าที่ในการติดตามกระแส NTMs ในต่างประเทศของประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ “ตัวแปรเฝ้าระวังทางเศรษฐกิจ” ที่สำคัญของสินค้าไทยที่ส่งออกไปต่างประเทศ และมาตรการ NTMs ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไทย รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ NTMs ต่อเศรษฐกิจไทย ตลอดจนส่งสัญญาณเตือนล่วงหน้าให้แก่ผู้มีส่วนได้ - เสียและสังเคราะห์การติดตามกระแสมาตรการ NTMs และเสนอแนะระบบเตือนภัยล่วงหน้าของมาตรการ NTMs สำหรับสินค้าส่งออกของไทย

กรอบการวิเคราะห์จะพิจารณาปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิด NTMs ของประเทศคู่ค้า เป็นตัวแปรเฝ้าระวังสำหรับสินค้าไทยก่อนมาตรการ NTMs จะเกิด เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศผู้นำเข้า ความต้องการผู้บริโภค ผู้ผลิตถูกบังคับจากภาครัฐ และ พิจารณาดัชนีตัวชี้วัดจับตาเมื่อจะส่งออกสินค้าไทย ได้แก่ มูลค่าการส่งออก อัตราการเติบโตของสินค้าไทยในประเทศคู่ค้า ส่วนแบ่งการตลาด เป็นตัวแปรเฝ้าระวังหลัง NTMs เกิดขึ้นแล้ว ผลลัพธ์เป้าหมาย มี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นสำคัญ (Technological Intensive Industry) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลภายในประเทศเป็นปัจจัยการผลิต (Resource-based Industry) และกลุ่มสินค้าบริการ โดยศึกษาว่าในแต่ละกลุ่มสินค้ามีกลุ่มใดบ้างจะได้รับผลกระทบจาก NTMs และ NTMs นั้นเกิดจากอะไร และวิเคราะห์ภาพรวมว่าเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างไร

การดำเนินงานใน 6 เดือนแรกเน้นกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร ใน 6 เดือนที่สองเน้นสินค้า High tech ที่ผ่านมานั้นศึกษาตัวแปรเฝ้าระวังที่เป็นตัวชี้วัดจับตาของการผลิตสินค้าส่งออกของไทยไปต่างประเทศ ในระยะต่อไปจะศึกษาปัจจัยตัวกำหนด NTMs เกิดขึ้นได้อย่างไร ความยากของงานคือการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ และประเทศเป้าหมาย ที่เลือกในครั้งแรกเป็นประเทศที่ไทยมีการส่งออกเป็นหลัก ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ต่อมาเป็นผู้เสนอเพิ่มจีน และอินเดีย มาตรา การที่สนใจ

คือ NTMs เน้นมาตรการที่ไม่ใช่อากรศุลกากรที่เป็นการกีดกันทางการค้า (ไม่ได้ศึกษา NTMs ที่เป็นมาตรการสนับสนุน) โดยจะครอบคลุมมาตรการภายใต้กรอบ WTO และมาตรการภายใต้กรอบข้อตกลงอื่นๆ และกรอบกฎหมายภายในประเทศคู่ค้า และ NTBs ซึ่งเป็นมาตรการของประเทศคู่ค้า ฝ่ายเดียว ผลงานที่ทำในช่วง 6 เดือนที่สอง คือ การศึกษามาตรการด้านอาหารของจีน และมาตรการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าในสหภาพยุโรป มาตรการ TBT และโลกร้อน ผลผลิตจลสาร NTMs in Focus Volume 2 จำนวน 10 ฉบับ ได้แก่ 1) การติดตามกระแสมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTMs) ในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 2) การใช้และการตีความความตกลง TBT และนัยต่อประเทศไทย 3) ทิศทางของมาตรการการค้าที่มีใช้อากรศุลกากรในอุตสาหกรรมการขนส่งทางอากาศ 4) มาตรการลดโลกร้อนการค้า กระเทียมคำถามที่ยังหาคำตอบ 5) ผลประโยชน์ทางการค้ากับเงื่อนไขด้านทรัพย์สินทางปัญญา ได้ไม่คุ้มเสีย 7) NTMs ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป 8) กฎระเบียบการค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของญี่ปุ่น ที่ผู้ประกอบการไทยควรจับตา 9) มาตรการที่มีใช้อากรศุลกากร (NTMs) ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับญี่ปุ่น และ 10) การค้าอาหารไทย-จีนจับประเด็นมาตรการที่มีใช้อากรศุลกากร

ในระยะต่อไป จะผลิตจลสารชุดที่ 3 ใน 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบเดิม 10 ฉบับ 2) NTMs in brief ย่อแต่ละฉบับให้เหลือ 1 หน้า และ 3) Executive brief ย่อ 10 ฉบับให้เหลือ 1 หน้า

ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากที่ประชุม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาการวิจัย

- 1) คำนิยาม NTMs มีผู้ทรงคุณวุฒิเสนอว่าควรให้คำนิยามว่า “NTMs คือ มาตรการกีดกันทางการค้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศ” เนื่องจากคำนิยามที่โครงการใช้มีความหมายครอบคลุมทั้ง NTM และ NTB ซึ่งไม่ตรงกับหน่วยงานราชการ อีกทั้งทั้งสองคำนี้ยังมีความหมายที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ จึงไม่ควรใช้ภายใต้คำนิยามเดียวกัน
- 2) เป้าหมายการทำ Early warning ของโครงการอยู่ในระดับไหน เช่น เป็นการให้ข้อมูล (information) หรือมีการ พิจารณาวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หรือศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นของมาตรการที่ยังไม่บังคับใช้แต่คาดว่าจะบังคับใช้ ในส่วนนี้โครงการจะต้องมีจุดยืนที่ชัดเจน เนื่องจากมีผลต่อการนำไปใช้ต่อของผู้อ่าน นอกจากนี้หากมีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบจะต้องอาศัยความรู้ วมมือจากผู้รู้ในหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ติความข้อมูลและการใช้ภาษาที่ถูกต้อง
- 3) มาตรการ NTMs ในภาคบริการเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญ ซึ่งคณะวิจัยควรนำไปพิจารณาเพราะมีผู้ที่ศึกษาเรื่องนี้ในเชิงลึกอยู่น้อย ส่วนมาตรการ NTMs ในสินค้านั้นมีคณะทำงานอยู่แล้วเป็นเวลานาน
- 4) เนื่องจากมาตรการ NTMs มีมาก จึงยากที่จะศึกษาครอบคลุมทุกเรื่อง คณะวิจัยควรประชุมระดมสมองร่วมกัน เลือกมาตรการ NTMs ขึ้นมาหนึ่งมาตรการแล้วพิจารณาว่ามีสินค้า

ส่งออกและนำเข้าใดที่ได้รับผลจากมาตรการนี้ วิเคราะห์ผลกระทบที่ คาดว่าจะเกิดขึ้น และ
เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา จะได้ข้อมูลในเชิงลึกที่เป็นประโยชน์

- 5) หากการศึกษานี้ยอมรับว่าประเด็นด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็น NTMs ก็ต้องศึกษาเรื่อง
เกี่ยวกับกฎแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการโลกร้อน มาตรการเอกชน เป็นต้น ซึ่งถ้าเป็นไปได้
จึงควรศึกษาเป็น series
- 6) ในการทำ Early warning หรือการนำร่องเพื่อจัดตั้งองค์กรใหม่ ในเบื้องต้นควรมีการ
ทบทวนหรือรวบรวมว่าที่ผ่านมามีหน่วยงานใดบ้างที่ดำเนินการติดตามเรื่องมาตรการ
NTMs แล้ว
- 7) ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การตีความ และการใช้ภาษาที่ถูกต้องร่วมกับ
หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง เช่น ในจุลสารฉบับที่ 9 มาตรการ
การสุขอนามัย (SPS) ควรใช้ “มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช” เป็นต้น
- 8) การทำ Early warning ทุกๆ 6 เดือนอาจจะเข้าไป เพราะมีมาตรการออกมาทุกวัน จึงควร
กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าจะทำเป็นลักษณะใด
- 9) หากมีการตั้งหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับมาตรการ NTMs ควรดูแล NTMs ที่เกี่ยวข้องกับ
การค้าเสรี และการนำเข้าของไทยด้วย

รูปแบบจุลสาร NTMs in Focus และการเผยแพร่

- 1) รูปแบบ-สีสันของจุลสาร: โครงการควรมีจุดยืนของตัวเองไม่ควรทำตามใจผู้อ่านมากนัก แต่
ควรคำนึงถึงความถูกต้องของภาษา คำนียาม เป็นต้น ในส่วนของเอกสารที่จะสรุปประเด็น
สำคัญทั้ง 9 ฉบับไว้ในเอกสารแผ่นเดียวอาจใช้ชื่อ NTMs Shortcut เป็นต้น
- 2) การนำข้อมูลไปเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ คณะวิจัยควรระวังเกี่ยวกับเรื่องความชัดเจนของข้อมูล
และการตีความ เพราะอาจเป็นอันตรายต่อผู้ นำไปใช้ ซึ่งคณะวิจัยควรมีข้อความแนะนำ
ผู้อ่านหรืออาจจะระบุว่า “การศึกษานี้ใช้ข้อมูลในช่วงเวลาใด”
- 3) ในส่วนของเอกสารที่เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ควรคำนึงด้วยว่าหากมีการพิมพ์เอกสาร
ออกมาอ่านจะต้องสามารถอ่านตัวอักษรได้ชัดเจน สีสันที่ใช้ในเอกสารไม่ควรบังตัวอักษร

ผนวก ซ.

รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 3

สรุปประเด็นจากการประชุมรายงานความก้าวหน้าโครงการ เรื่อง
การติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร
สำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ

วันที่ 24 ธันวาคม 2552 เวลา 09.00-12.00 น.

ห้องประชุมที่ 1 ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถ.พหลโยธิน กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณเชวง	จาว	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
2. คุณเศกสรร	ผุดผาด	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
3. คุณพรศิริ	ศิลปะนาฏ	สถาบันอาหาร
4. ดร.เบญจมาศ	ปัทมาลัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะสัตวแพทยศาสตร์)
5. คุณอรยา	พานิชยานุสนธิ์	ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
6. คุณปริมปราง	พรหมมาณพ	ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
7. คุณศิริจุ	จุลกะรัตน์	สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
8. ดร.วัชรศักดิ์	ลีละวัฒน์	สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา
9. คุณกฤษพล	คมสัต์ยธรรม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะนิติศาสตร์)
10. คุณนิรุต	พวงเงิน	บริษัทสุรพลนิธิเรียฟูดส์ จำกัด
11. คุณสุนีย์	วรฤตมากร	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
12. คุณดวงกมล	รัชชะกิตติ	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
13. คุณธงชัย	บุญยโชติมา	กลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมและอาหาร บริษัทซีพี
14. คุณอรรถนั	นิมเชย	กรมการค้าต่างประเทศ
15. คุณวิลาวัณย์	เรืองปฏิกรณ์	สมาคมเครื่องนุ่งห่มไทย
16. คุณสุปราณี	จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
17. คุณสุวิรัตน์	ชนะมา	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วัตถุประสงค์การประชุม

เพื่อนำเสนอผลความก้าวหน้างานวิจัย เรื่อง “การติดตามกระแสการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ ” ขอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของการประชุม

คุณสุปราณี จงดีไพศาล ผู้อำนวยการ ฝ่าย 3 สกว. กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม และเกริ่นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ทั้งในส่วนของ FTA และ WTO อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงมาตรการทางการค้าในประเด็นสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยงานวิจัยการติดตามกระแสการกำหนดมาตรการ กีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ มีการศึกษา 2 ส่วน คือ ติดตามมาตรการ NTMs และศึกษาวิจัยเชิงลึกเพิ่มเติม

สรุปรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 3 ของโครงการ NTMs Watch

การดำเนินงานของโครงการในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (พฤษภาคม-ตุลาคม 2552) ซึ่งได้นำเสนอในรายงานฯ แล้วนั้น มีสาระสำคัญที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ระบบเตือนภัยล่วงหน้าของหน่วยงานไทย คณะผู้วิจัยได้สรุปภาพรวมเกี่ยวกับระบบเตือนภัยล่วงหน้าด้านมาตรการ NTMs ของหน่วยงานไทย
2. มาตรการ NTMs ที่ศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ คือ มาตรการ TRIPs, มาตรการด้านทรัพย์สินทางปัญญา(การละเมิดลิขสิทธิ์) และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม (มาตรการบรรเทาโลกร้อนกับการค้าระหว่างประเทศ) มาตรการของสินค้าอัญมณี (จีน และออสเตรเลีย), ยานยนต์และชิ้นส่วน (ญี่ปุ่น) และกลุ่มสินค้าบริการ (GATS และ สินค้าบริการด้านสิ่งแวดล้อม)
3. ปัจจัยกำหนดมาตรการ NTMs ใหม่ ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนของประเทศผู้นำเข้า, ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศผู้นำเข้า , ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้า (ปัญหาการว่างงานและการยกระดับสวัสดิภาพการทำงานและสวัสดิการลูกจ้าง และปัญหาความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตในประเทศลดลง) และการผลักดันทางการเมืองระหว่างประเทศ และกลุ่มผู้ผลิตและองค์กรพัฒนาเอกชน

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การประชุมมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ที่สามารถสรุปออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. ประโยชน์ของโครงการการจัดทำ NTM in Brief โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- 1.1) การจัดทำ NTM in Brief เป็นประโยชน์อย่างมาก เพราะง่ายต่อการติดตาม
- 1.2) เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอย่างยิ่ง และเป็นศูนย์รวมข้อมูลการค้า

1.3) เสนอให้จัดทำข้อเสนอแนะทั้งต่อภาครัฐ และภาคธุรกิจเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป เมื่อจบการศึกษา

1.4) ให้ข้อเสนอแนะในการเผยแพร่ข่าวสารว่า ควรจัดทำเป็นรายเดือน (ดังเช่น โครงการ WTO Watch) ซึ่งมีข้อมูลเนื้อหาละเอียดมากกว่า

2. การเพิ่มเติมเนื้อหา โดยมีสาระสำคัญดังนี้

2.1) ในบทที่ 2 เรื่องระบบเตือนภัยล่วงหน้าของหน่วยงานต่างๆ ควรเพิ่มเติมของภาคเอกชน เช่น CP ที่มี Trade Watch ออกทุกอาทิตย์ เพื่อที่จะให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ

2.2) ขอบเขตการศึกษาในภาคบริการ น่าจะเน้นไปที่ภาคบริการที่สำคัญกับประเทศไทยมากที่สุด คือ การท่องเที่ยว และการบริการด้านสุขภาพ ซึ่งส่งผลต่อในประเทศอย่างมาก อีกทั้งมีการจ้างงานมาก นอกจากนี้ มาตรการ NTMs ในภาคบริการที่ควรจับตา คือ (1) การขนส่งระหว่างประเทศทั้งหมด (ไม่ควรดูเฉพาะการขนส่งทางอากาศเพียงอย่างเดียว) ในส่วนของการขนส่งทางเรือ หากมีการเรียกร้องว่าเรือที่ใช้ส่งเป็นเรืออะไร ต้องเป็นเรือจากประเทศนั้นหรือไม่ ถ้าใช่ จะทำให้ต้นทุนการขนส่งเพิ่มขึ้น และ (2) ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เนื่องจากในอนาคต การซื้อ-ขายสินค้าจะเป็นลักษณะ E-commerce มากขึ้น ดังนั้น จะมีมาตรการเช่นไรนำมาสนับสนุน

2.3) ในส่วนของผลิตภัณฑ์ การศึกษานี้ยังขาดการวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการ NTMs ในสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สำคัญของไทย เช่น คอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ รถยนต์และส่วนประกอบ เป็นต้น

2.4) คำนิยาม ควรมีความชัดเจนว่า มาตรการใดเป็น “มาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้า” หรือ “มาตรการกีดกันทางการค้า (Discrimination)” ซึ่งหากเป็นมาตรการที่เป็นอุปสรรค จะประยุกต์กับผู้ประกอบการ ในประเทศตน และผู้ส่งออกจากประเทศอื่นๆ แต่ไม่แน่ใจว่าจะนับเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าด้วยหรือไม่ ? ให้พิจารณาจากเงื่อนไขการกำหนดมาตรการตามกรอบของ WTO กล่าวคือ หากพบว่ามาตรการใดเป็นอุปสรรคทางการค้าก็สามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่กระบวนการร้องเรียนต่อ WTO ได้

2.5) เสนอให้ติดตามข้อมูลทางการค้าจากเว็บไซต์ของ Centre for Economic and Policy Research :CPER ชื่อ www.globaltradealert.org ของประเทศอังกฤษ ซึ่งได้ทำการรวบรวมและแจ้งเตือนเมื่อมีมาตรการการค้าเกิดขึ้น และมีการ อธิบายอุปสรรคทางการค้า รวมทั้งผลจากการเกิด Financial Crisis แต่ทั้งนี้ผู้ใช้ข้อมูลต้องใช้วิจารณญาณประกอบด้วย และยังมีหน่วยงานอื่นที่ได้ทำการศึกษามาตรการ NTMs ซึ่งคณะวิจัยควรประสานข้อมูล คือ งานศึกษาด้านมาตรการ NTMs โดยอาจารย์สันติ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

2.6) ประเทศที่ทำการศึกษาในอนาคต น่าจะเป็นมาตรการ NTMs ของกลุ่มประเทศในอาเซียน(อินโดนีเซีย และมาเลเซีย เป็นต้น)

2.7) มาตรการที่ควรจับตามองเป็นพิเศษในประเทศเป้าหมายแต่ละประเทศ เนื่องจากระดับของมาตรการที่เข้มงวดมากขึ้นทุกขณะ ได้แก่

- สหภาพยุโรป : มาตรการที่ต้องจับตา คือ Carbon Footprint และ Carbon Credit เป็นต้น
- ญี่ปุ่น : มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตให้สูงขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จึงทำให้มาตรการด้านสินค้าบริโภคในประเทศสูงขึ้น
- สหรัฐอเมริกา : มาตรการที่ต้องจับตา คือ remanufacturing ซึ่งไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับ
- ออสเตรเลีย : เนื่องจากเป็นประเทศที่ส่งเสริมกิจกรรมในประเทศ ดังนั้นมาตรการที่ต้องจับตา คือ มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและปศุสัตว์

2.8) ในอนาคตควรเพิ่มเติมประเด็นสำคัญที่กำลังเป็นที่ถกเถียงในเวทีโลก ได้แก่ Global Warming, Technology Efficiency และ Hazardous Waste เป็นต้น และให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องการกีดกันการนำเข้าของหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ สმო . กรมควบคุมมลพิษ อ .ย. กรมโรงงาน (อุตสาหกรรม) และกระทรวงกลาโหม(อาวุธ)

2.9) มาตรการสิ่งแวดล้อมที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ CDM , Carbon Credit และ Food Energy เป็นต้น ในเรื่องกากของเสีย (Waste) ซึ่งผู้ผลิตต้องรับผิดชอบขยะที่เกิดขึ้น ทั้งในสหภาพ-ยุโรป และสหรัฐอเมริกา ซึ่งขณะนี้สหรัฐเน้น Recycle Reuse และ Remanufacturing อันเป็นสิ่งที่ไทยยังไม่มีกฎหมายแน่ชัด แต่ตามกฎหมายไทยขณะนี้ Recycle Reuse นับเป็นสินค้าเก่า แต่ Remanufacturing เป็นสินค้าเทคโนโลยีเก่าใส่ในบรรจุภัณฑ์ใหม่ แล้วเสนอขายในราคาที่ถูกลง

2.10) มาตรการด้านสินค้าเกษตรที่น่าสนใจในอนาคต ได้แก่

- มาตรการควบคุมสารตกค้าง เช่น สาร BPA ในบรรจุภัณฑ์ของเด็ก ในสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา สาร Acalamine ที่ใช้ในการทอด
- แหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ เช่น ปาล์มน้ำมัน หน่ววที่เข้ผลิตรองเท้าหนัง และน้ำมันชีวภาพ ต้องไม่ได้มาจากพื้นที่ที่มีการทำลายป่า
- มาตรการรับรองมาตรฐานสินค้า เช่น เยื่อกระดาษ ต้องได้รับรอง FSC (Forest Stewardship Council)
- มาตรการต่อต้านการก่อการร้าย
- มาตรการเกี่ยวกับ Sustainability Index ได้แก่ การบังคับให้สินค้าต้องมีเครื่องหมายและฉลากที่กำหนดโดยห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ เช่น Walmart ,Tesco เช่น Carbon Footprint Label เป็นต้น
- มาตรการด้านโภชนาการ เช่น ลดการใส่เกลือและน้ำตาลในอาหาร ในสหรัฐอเมริกา

2.11) ควรติดตามเนื้อเกี่ยวกับการศึกษาของ UNCTAD ประเด็นมาตรการ NTBs ที่เกิดขึ้นมากจากปัญหาวิกฤตการเงินโลก คณะผู้วิจัยควรติดตามข้อมูลต่อไป UNCTAD พุดเรื่อง Trade Facility จะช่วยลดต้นทุนให้ผู้ประกอบการได้ 5% ซึ่งช่วยเพิ่มรายละเอียดเรื่องการส่งออก ควรติดตาม

สถิติจากกรมส่งเสริมการส่งออก ซึ่งมีข้อมูลการค้าด้านผลิตภัณฑ์อาหารที่ Update และ Global Field Alert เช่น เรื่องก๊าซเรือนกระจก เป็นไปได้ว่าสินค้าที่สหภาพยุโรปนำเข้า จะมาจากแอฟริกามากขึ้น

3. ข้อสงสัยที่เกี่ยวกับการศึกษา

3.1) ตัวแปรแฝงที่โครงการกำหนดขึ้นเป็น Early Warning จะสามารถชี้วัดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ เช่น กรณีของมูลค่าการส่งออกของญี่ปุ่นที่เพิ่มขึ้นในขณะนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการเปิดการค้าเสรีญี่ปุ่น – ไทย (JTEPA) มากกว่าผลของการลดมาตรการ NTMs ลง

3.2) เนื้อหาของจุลสารค่อนข้างกว้าง มองแต่ภาพรวม ไม่ลึกมาก ควรนำเสนอผลการคาดการณ์ (forecast) ว่ามาตรการจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมใดบ้าง จากนั้นจึงพิจารณาทำการศึกษาเชิงลึกในแต่ละอุตสาหกรรมต่อไป เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการปรับตัวได้ทัน

3.3) เนื่องจากการลงทุนเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลา

4. การขยายเวลาของการศึกษา

4.1) โครงการนี้ควรขยายเวลาการดำเนินการต่อไป (เฟสที่ 2)

4.2) อาจหยิบยกประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับเวที WTO (อาจนำเอาข้อมูลของ WTO มาบูรณาการกับ NTMs ได้) และให้พิจารณาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลมาตรการ NTMs

4.3) ควรปรับปรุงแบบการนำเสนอผลศึกษา โดยควรทำการศึกษาโดยพิจารณา มาตรการที่สนใจ และเกาะกระแสผลกระทบของมาตรการแต่ละมาตรการจะดีกว่าการพิจารณารายสินค้า

4.4) ข้อเสนอสำหรับระยะที่สอง เช่น มาตรการ NTMs ทั่วไปที่ปฏิบัติตาม WTO และ มาตรการ NTMs ที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละผลิตภัณฑ์ โดย

- มาตรการ NTMs ทั่วไป ให้ดูทุก 6 เดือน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
- มาตรการ NTMs ที่เฉพาะเจาะจงนั้น เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการติดตามอยู่แล้ว

ผนวก ณ.

รายงานการสัมมนาเฉพาะกลุ่ม ครั้งที่ 4 (FOCUS GROUP IV)
“ข้อจำกัดต่อการค้าและการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายในอุตสาหกรรมสิ่งทอ
และเครื่องประดับ”

วันที่ 22 มกราคม 2553 เวลา 13.30 – 16.30 น.

ณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ห้องประชุมที่ 1 ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถ.พหลโยธิน กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณสถาวร	ทรัพย์สุนทร	กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
2. คุณพิชญภา	โกศาสมฤทธิ	กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
3. คุณกัญญา	อมรธีระกุล	กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
4. คุณกันยวัชร	ภักดีผดุงแดน	กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
5. คุณสมชาย	ชีวะเกรียงไกร	สำนักนโยบายเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์
6. คุณสิการย์	เฟื่องฟู	สำนักงานบริหารงานพาณิชย์ภูมิภาค
สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
7. คุณพาศิริ	พรศพานิช	สำนักงานบริหารงานพาณิชย์ภูมิภาค
สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
8. คุณอรรณ	เพิ่มพูน	กรมอเมริกา กระทรวงการต่างประเทศ
9. คุณจิรวรรณ	ลิ้มไพบูลย์	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
กระทรวงอุตสาหกรรม
10. คุณพรรัตน์	เพชรภักดี	สถาบันสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
11. คุณดวงกมล	รัชชะกิตติ	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
12. คุณทรงศนี	รักท่วม	สถาบันพัฒนาสิ่งทอ(ศูนย์ข้อมูลสิ่งทอ)
13. คุณฐิติพร	แสงบุตตา	สถาบันพัฒนาสิ่งทอ(ศูนย์ข้อมูลสิ่งทอ)
14. คุณวนิดา	พิชาลัย	ฝ่ายนโยบายและแผนฯ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ
15. คุณพรรณประภา	ต่อตรงนิสาร	ฝ่ายนโยบายและแผนฯ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ
16. คุณพีรพร	พละพลีวัลย์	ศูนย์วิเคราะห์ทดสอบสิ่งทอ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ
17. คุณจุฑามาศ	โกเมนไทย	ศูนย์วิเคราะห์ทดสอบสิ่งทอ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ
18. คุณจิตติคุณ	เจียมพิทยานุวัฒน์	สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ใยสังเคราะห์
19. คุณจิตติคุณ	เจียมพิทยานุวัฒน์	สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ใยสังเคราะห์

20. คุณวิลาวัลย์	เรื่องปฏิกร	สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย
21. คุณสิริวรรณ	แสงนาค	สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ
22. คุณกฤตยา	อัศรนากุล	สถาบันกรุงเทพอัญมณีศาสตร์
23. คุณสมศักดิ์	ทวีแก้ว	บริษัทแพนด้าจิวเวลรี่ จำกัด (มหาชน)
24. คุณสุลีภรณ์	พลอยงาม	บริษัทแพนด้าจิวเวลรี่ จำกัด (มหาชน)
25. รศ.ดร.กาญจนา	ชูดวงศ์	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เริ่มสัมมนาเฉพาะกลุ่ม เวลา 13.30 น.

การสัมมนาเฉพาะกลุ่มในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประเด็นมาตรการที่มีใช้ภา าศศุลกากร (NTMs) ในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและอัญมณี (Resource-based Industry) เพื่อนำมาเป็นมาตรการตั้งรับแก่ผู้ประกอบการ และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากภาคสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

1. กรณี Anti-dumping นั้นแม้ว่าจะมีการกล่าวหาโดยยังไม่ได้ดำเนินการพิสูจน์ ก็อาจทำให้การค้าต้องหยุดชะงัก เมื่อธุรกิจเผชิญกับการถูกฟ้องในประเทศนั้น จะทำให้ผู้ประกอบการไทยมีต้นทุนในการสู้คดีที่ค่อนข้างสูง (เช่น กรณีในบราซิล อินเดีย ผู้ส่งออกต้องจ้างทนายที่สามารถพูดภาษาถิ่นได้) และยังขาดการชว ยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะภาครัฐเห็นว่า เป็นเรื่องของภาคเอกชน ทำให้การตอบโต้เป็นแบบ “ตามยถากรรม” และมีกฎระเบียบละเอียดอ่อนเกินไป ทำให้ยากต่อการปฏิบัติ

2. มาตรการกีดกันทางการค้าโดยมิใช่ภาษีในแต่ละประเทศ มีความเข้มงวดแตกต่างกัน เช่น

- **ตุรกี** จะเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตสิ่งทอตลาดใหญ่ที่จะผลิตป้อนยุโรป แต่มีการกีดกันทางการค้าที่เป็นอุปสรรค คือ การกำหนดโควต้า และปัญหาที่ศุลกากรยึดสินค้า

- การตรวจสอบสินค้าของ **ญี่ปุ่น** มีปัญหาทางวัฒนธรรมคือมีความเอนเอียง (หย่อนมาตรฐาน) แก่ผู้ประกอบการที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น การทดสอบคุณภาพของสินค้าของญี่ปุ่น ก็พยายามให้หน่วยงานตรวจสอบเป็นหน่วยงานของตนเท่านั้น และใช้มาตรฐานสินค้าเป็นตัวกำหนดราคา กล่าวคือผู้ผลิตในญี่ปุ่นจะกำหนดราคาจากมาตรฐานสินค้าของตน ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นๆที่จะกำหนดผ่านต้นทุนการผลิต

- ส่วนในกรณีของ **สหรัฐอเมริกา** จากกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค จะตรวจสอบกับสินค้าเสื้อผ้าเด็กโดยละเอียดทุกล็อต และการกำหนดมาตรฐานที่เข้มงวดด้านสิ่งแวดล้อมในห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ เช่น Wall Mart และ Tesco Lotus เป็นต้น ในกรณีของ Walmart บังคับให้ผู้ขายใน Supply Chain ของตนรายงานข้อมูลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และน่าจะใช้เป็นเครื่องมือต่อรองราคาต่อไป

- การตรวจสอบมาตรฐาน REACH ในสหภาพยุโรป แม้ว่าจะมีการกำหนดมาตรฐานดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง แต่ปรากฏว่าผู้ประกอบการไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกของไทยตามมา

3. กระแสด้านสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือกีดกัน ในอุตสาหกรรมที่น่าจับตามองคือ

- Carbon Footprint ซึ่งผู้ประกอบการไทยต้องเตรียมพร้อมด้านมาตรฐานดังกล่าวเพราะมีแนวโน้มว่าอาจมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไทยบางประเภท โดยขณะนี้ มี 25 อุตสาหกรรมที่กำลังทำมาตรฐาน Carbon Footprint แล้ว โดยในเดือนกันยายน 2553 จะมีถึง 18 รายงานที่จะสามารถจัดทำรายงานการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emission Report) ได้ ในส่วนของผู้ประกอบการไทยเองที่กำลังประสบปัญหาอยู่ในขณะนี้ คือ การรายงานด้านสิ่งแวดล้อม

- กฎหมายฉบับหนึ่งที่น่าจับตามอง คือ ร่างกฎหมาย American Clean Energy and Security Act of 2009 ซึ่งสาระสำคัญในของกฎหมายมีการใช้เครื่องมือที่เรียกว่า Border Carbon Adjustment โดยให้ประเทศที่ไม่ผ่านเงื่อนไขของสหรัฐอเมริกา ต้องซื้อใบอนุญาตการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งจะมีผลต่อต้นทุนการผลิตของประเทศผู้ส่งออกสินค้าเช่นประเทศไทย

สรุป ปัญหาของไทยที่สำคัญเกี่ยวกับมาตรการกีดกันทางการค้าโดยใช้ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม คือ 1) ผู้ประกอบการไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานต่างๆ 2) กลไกการกำหนด NTBs ของไทยขาดความพร้อม และขาดความสมดุล

4. ปัญหาการใช้แรงงานเด็กของไทยกำลังเป็นประเด็นที่ถูกจับตา เนื่องจากคณะกรรมการด้านแรงงานของสหรัฐอเมริกา อ้างกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กเพื่อกีดกันสินค้าไทย โดยอ้างว่ามีข้อมูลที่เชื่อได้ว่ามีการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย มีหลักฐานจากสารคดี และงานวิจัยที่ทำโดยคนไทยเอง

สรุป ไทยขาดรายงานทางสถิติด้านการใช้แรงงาน ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานหรือเอกสารอ้างอิงแก่สหรัฐได้

ข้อเสนอแนะจากอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

1.ปัญหาด้านอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับที่ไทยได้รับจากแต่ละประเทศ เป็นต้นว่า

- ปัญหาเรื่องแหล่งกำเนิด : กรณี **หยกพม่า** มีการกีดกันการนำเข้าหยกจากพม่าโดยสหรัฐอเมริกา ทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องรายงานแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ ซึ่งมองว่ามาตรการของสหรัฐที่จะตอบโต้พม่าโดยจำกัดการนำเข้าหยกจากพม่าไม่ได้มีผลกระทบกับพม่า เพราะมีการสวมรอยโดยนำเข้าจากจีนอีกทางหนึ่งซึ่งก็ไม่สามารถตรวจสอบได้ สมาคมอัญมณีมีผลการศึกษาออกมาว่าตัวเลขการส่งออกหยกของไทยลดลงตั้งแต่ปี 2548 มีผลมาจาก Jade Act (อุปสรรคในขั้นตอนการประมูล ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าจีนที่ประมูลไปได้) และยังมีทีมสำรวจจากสหรัฐ เคยเข้ามาในไทยและพม่าเพื่อสำรวจจริง

- **รัสเซีย** เองก็พบความยุ่งยากด้านเอกสาร ซึ่งผู้ประกอบการต้องรายงานลักษณะอัตราโดยละเอียดทุกเม็ดเพื่อขออนุญาตนำเข้า
 - ส่วนของ**จีน** จะเป็นประเด็นใบรับรองแหล่งกำเนิดของสินค้า
 - ในกรณีของ**สหรัฐอเมริกา** มีตัวเลขส่งออกต่ำลง เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจ และปัญหาของผู้ประกอบการไทยขณะนี้คือ เมื่อส่งออกไปสหรัฐอเมริกาแล้วถูกยึดของ
2. ปัญหาเรื่องแรงงานเด็กที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นข้ออ้างในการกีดกันการนำเข้า มีการนำทีมไปชี้แจงกับทางสหรัฐ USTR (United States Trade Representative) และสหรัฐก็จะมีการอ้างกฎหมายลงโทษประเทศที่มีทหารเด็ก ซึ่งไทยอาจจะเข้าข่ายด้วย (จากกรณีภาคใต้) ใช้เพื่อเป็นข้ออ้างกีดกันการนำเข้าอัตราจากไทย

ช่วงท้าย หัวหน้าโครงการวิจัยให้ข้อสรุปว่า สินค้าทั้งสองกลุ่มต่างก็เป็นสินค้าแฟชั่น ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่มีแนวโน้มจะพัฒนาและเติบโตมากขึ้นในอนาคต ทั้งสองกลุ่มต่างก็มีปัญหาในเรื่องวัตถุดิบ กรณีของ **สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม** จะเป็นในเรื่องของสารเคมีที่เจือปน ส่วน**อัตราและเครื่องประดับ** จะเป็นเรื่องแหล่งกำเนิด และการใช้สารเคมีในการผลิต แต่ผลกระทบของมาตรการกีดกันทางการค้าโดยมิใช่ภาษี (NTMs) ต่างกัน โดย **สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม** เป็นเรื่อง Anti-dumping และแรงงานเด็ก ส่วน **อัตราและเครื่องประดับ** จะเป็นเรื่องแหล่งกำเนิดและคุณภาพของวัตถุดิบ โดยผลกระทบของ NTMs ในสาขานี้จะตกอยู่กับกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้สูง

ปิดการสัมมนาเฉพาะกลุ่มเวลา 16.30 น.

ผนวก ญ.

“บทวิเคราะห์มาตรการ NTMs-ประเทศคู่ค้า-ผลิตภัณฑ์”

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553 เวลา 9.00 – 16.00 น.

ณ อุทยานวิทยาศาสตร์ ประเทศไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ห้องประชุม M120 อาคารเอ็มเทค

ผู้เข้าร่วมประชุม

1	น.ส. ณัฐพร ศรีภิญโญ	กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
2	น.ส. อรรัตน์ นิ่มเนียร	กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
3	มล.ภูทอง ทองใหญ่	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
5	น.ส. พรสิริ สาครวรรณภักดี	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
6	คุณบัณฑิต จุฑาภาคย์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
10	คุณวาสิตา แสงงาม	กระทรวงการต่างประเทศ
11	คุณบัณฑิต วงศ์สีลโชติ	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
12	คุณดวงกมล รัชชะกิตติ	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
14	คุณพิเชฐ อินทร์เอื้อ	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
15	คุณรติกร น่วมภักดี	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
16	คุณดวงพร แก้วทอง	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
17	คุณอาทิตย์ ทองเงิน	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
18	คุณพาดุงค์ คัมภีร์รักษ์	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
19	คุณธนพร ต้นจ้อย	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
20	คุณรัฐ เรืองโชติวิทย์	ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
21	คุณธงชัย สีฟ้า	ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
22	คุณโสฬส ชันห์เครือ	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
23	คุณปองศักดิ์ ว่องวิษณุพงศ์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
24	คุณรวีวรรณ ภูริเดช	สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
25	คุณจารุวรรณ สุขรมย์	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

26	คุณพัฒนาภา ฉะบับฉลาด	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
27	คุณเครือวัลย์ สถิติรัตน์	กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
28	คุณณัฐริยา เกียรติไพบูลย์	กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
31	คุณเศกสรร ผุดผาด	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
32	พ.ต.ต.หญิง รมยง สุรกิจบรรหาร	สำนักประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี
33	คุณธนพร จู้ดศรี	สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
34	คุณกัญญาภักดิ์ ชินขุนทด	สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
35	คุณเสาวนีย์ คำแฝง	สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย
36	คุณวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์	สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย
37	คุณไศรยา หอมชื่น	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
38	คุณจารึก เฮงรัมย์	สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
39	ม.ล.ชาญโชติ ชมพูนุท	พี.พี.เนเจอร์ล รีสอร์ท
40	คุณวาทิต วงศ์สุไกร	บ.โรงเส้นไหมโซเฮง จำกัด
41	คุณกฤตยา อัครธนากุล	สถาบันกรุงเทพภูมิปัญญาศาสตร์
42	คุณอังคณา เฉลิมพงศ์	MTEC
43	คุณอภิญญา ภาณุภัทร	MTEC
44	คุณอารี เชนบุญสมบัติ	MTEC
45	คุณอรรณพ เพิ่มพูน	กระทรวงการต่างประเทศ
46	คุณวิลาวัณย์ เรืองปฏิกรณ์	TGMA
47	คุณศุภชัย หล่อวนิชย์	กลุ่มอะลูมิเนียม สภาอุตสาหกรรมฯ

เริ่มสัมมนา เวลา 9.00 น.

การนำเสนอผลงานของนักวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประเด็นมาตรการที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร (NTMs) เพื่อนำมาเป็นมาตรการตั้งรับแก่ผู้ประกอบการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป อีกทั้งเพื่อประกอบในรายงานขั้นสุดท้าย โดยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1: มาตรการการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร (ความตกลงของ WTO, บทบาทและกระบวนการออกมาตรการ NTMs ของ US และ EU , มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพย์สินทางปัญญา)

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs จากความตกลงภายใต้ WTO (TBT, SPS, GATS และ TRIPS) พบว่าผู้เกี่ยวข้องควรเฝ้าระวังโดย (1) ควรติดตามความคืบหน้าในการจัดทำมาตรการระหว่างประเทศ รวมทั้งข้อพิพาทที่เกิดขึ้น (2) ปรึกษารื้อกับประเทศคู่ค้าถึงความสอดคล้องของมาตรการกับ

ความตกลง (3) เผยแพร่ผลคำวินิจฉัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อหน่วยงานที่จัดทำมาตรการ และ (4) การทบทวนมาตรการให้สอดคล้องกับแนวการวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและกระบวนการออกมาตรการ NTMs ของสหรัฐฯและสหภาพยุโรปพบว่า ในกรณีของสหภาพยุโรปจะมีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ดังนั้นทิศทางการกำหนดมาตรการจึงอิงกับฐานข้อมูลด้านวิชาการ ดังนั้นการเฝ้าระวังโดยการเพิ่มขีดความสามารถทางด้านวิชาการ เพื่อเข้าใจและหาทางโต้ตอบหรือป้องกัน ในขณะที่สหรัฐฯนั้นการออกมาตรการจะได้รับอิทธิพลทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ ดังนั้นการเฝ้าระวังจึงต้องจับตาถึงช่องทางในการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งดูแลอำนาจทางการเมือง

สำหรับมาตรการการค้าที่เกี่ยวกับโลกร้อน พบว่า ผู้เกี่ยวข้องควรเฝ้าระวังใน 3 ประเด็น คือ (1) ทิศทางและแนวโน้มในการออกร่างกฎหมายโลกร้อนของ US ได้แก่ การตีความเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของมาตรการโลกร้อน ปัญหาของการบังคับซื้อใบอนุญาตลดก๊าซเรือนกระจก และความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์และการประเมินคาร์บอน (2) การส่งออกและนำเข้าสินค้าและบริการเพื่อสิ่งแวดล้อม (EGS) ได้แก่ การตีความนิยาม EGS ความไม่ชัดเจนของกฎระเบียบ EGS ใน WTO และการไม่สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ท้องถิ่นในประเทศผู้นำเข้า และ (3) กระแสการออกมาตรการใหม่ๆด้านโลกร้อน ได้แก่ การไม่ดำเนินการใดๆ จะถือเป็นการอุดหนุนให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือไม่ การให้ความร่วมมือรายสาขา (CSA) และการขยายบทบาทของตลาดคาร์บอน เป็นต้น

ประเด็นด้านระบบทรัพย์สินทางปัญญา พบว่าภาครัฐและผู้ประกอบการไทยควรเฝ้าระวังโดย (1) ควรติดตามความเคลื่อนไหวของ TRIPs WIPO และข้อตกลงการค้าเสรี เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเจรจา (2) จับตาการเข้ามาของบริษัทข้ามชาติกับกิจการท้องถิ่น และ (3) ต้องเรียนรู้ต้นตัวและสร้างกลไกที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์และการเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งในและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้

1. ขอให้นักวิจัยชี้แนะมาตรการเชิงรุกต่อประเด็นการใช้และการตีความในภาพรวมอีกครั้งหนึ่งด้วย

2. MTEC ให้ข้อเสนอแนะว่า การศึกษาไม่ควรมองข้ามมาตรการที่ไม่มีการบังคับใช้ การศึกษามาตรการทั้งหลาย จะได้ประโยชน์ในการเฝ้าระวังทั้งสิ้น และการศึกษาควรครอบคลุมถึง คำตัดสินของศาลในระดับ ECJ (ศาลยุติธรรมยุโรป) ที่เกิดขึ้นจริง ว่ามีลักษณะอย่างไร มีความสอดคล้องกับ Regulations หรือ Directives ที่ออกมาหรือไม่ มีความผูกพันให้รัฐต่างๆ ปฏิบัติตาม (binding force) ได้มากน้อยเพียงใดด้วย เพื่อให้เห็นถึงความเข้มแข็งของสถาบันเหล่านี้ประกอบ ส่วนการศึกษากระบวนการกำหนดมาตรการ ควรให้ความสำคัญแก่การเตรียมการทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของสหภาพยุโรป เพราะยิ่งมาตรการของสหภาพยุโรปมีความเป็นวิชาการมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ต้องมีการเตรียมการที่นาน

ยิ่งขึ้น ระยะเวลาที่ประเทศไทย จะมีโอกาสล่วงรู้แน่วางของมาตรการก็จะยิ่งยาวขึ้นตามไปด้วย ระยะเวลาที่สั้นมาก 2 เดือน อาจทำให้ประเทศไทยปรับตัวไม่ทัน แต่หากล่วงรู้แนวทางของมาตรการดังกล่าวก่อนในชั้นวิชาการ ก็จะเป็นประโยชน์มากต่อเชิงการค้าระหว่างประเทศ และเชิงวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปด้วย และ ประเทศไทยเอง ก็ควรมีแนวทางในการศึกษามาตรการเหล่านี้ อย่างเป็นระบบ ในลักษณะ Intelligence Unit และในบางครั้งอาจต้องแสวงหาความรู้ ข้อเท็จจริง หรือข่าวสารต่างๆ ในลักษณะที่ไม่ตรงไปตรงมา เพราะการกำหนดมาตรการ หรือนโยบายของไทย มีแต่ข้อสมมติ (Assumption) ไม่มีข้อเท็จจริง (Fact) ที่เพียงพอต่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง

3. ประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี ให้ข้อเสนอแนะว่า เอกชนไทยขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ภาครัฐมี ทำให้การปรับตัวต่อมาตรการใหม่ๆ เป็นไปได้ยาก การที่ภาครัฐเปิดเผยข้อมูลซ้ำ หรือการเข้าถึงข้อมูลยากลำบาก จะทำให้เอกชนเสียโอกาสที่จะปรับตัวได้ ประเด็นที่สำคัญในการเฝ้าระวังคือการเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐ โดยเอกชน และความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชนในการหาแนวทางรับมือ นอกจากนี้เอกชนไทยยังมีลักษณะที่ไม่ค่อยสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงมาตรการต่างๆ ในต่างประเทศ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการที่เขาไม่มีข้อมูล หรือเข้าไม่ถึงข้อมูล และเขามีได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร การกระตุ้นให้เอกชน โดยเฉพาะรายเล็กๆ ตระหนักถึงเรื่องนี้ จะช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับภาครัฐด้วย ส่วนการศึกษาในอนาคต ควรมีการศึกษาว่า โครงสร้างการทำงานด้านมาตรการการค้าและการตอบโต้มาตรการของต่างประเทศ เป็นอย่างไร และควรแก้ไขอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทยมากที่สุด

4. ควรมีการศึกษาไปถึง การใช้กลไกของ WTO มาใช้ออกมาตรการ หรือแก้ไขปัญหาข้อพิพาททางการค้าของสหภาพยุโรปด้วย ว่า เป็นอย่างไร ใช้กลไกของสหภาพฯ เอง หรือมีการใช้ของ WTO ประกอบด้วย

5. เสนอแนะให้ สกว.ทำการศึกษากองทุนท่องเที่ยวเชิงลึก และทำการวิจัยอย่างแท้จริงเรื่องการท่องเที่ยว

6. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (จากสมาคมมัคคุเทศก์) คือ การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพสูงเพื่อให้ได้สภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งนับเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างหนึ่ง มีต้นทุนสูงมาก ผู้ประกอบการไทยอาจไม่มีความสามารถในการบริหารจัดการได้ดีเท่าต่างชาติ กล่าวคือโรงแรมระดับ 5 ดาวขึ้นไป ต่างชาติเป็นผู้บริหารจัดการทั้งสิ้น คนไทยเพียงแค่ลงทุน ดังนั้น รัฐบาลและผู้ประกอบการไทยต้องเตรียมตัวตั้งรับกับมาตรการที่ ต่างชาติซึ่งมีการบริหารจัดการที่ดีกว่านำมาใช้กับผู้ประกอบการไทย

7. คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (จากสถาบันไฟฟ้าฯ) คือ เคยมีการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาแล้ว และนำเสนอแก่สภาพัฒน์ อยากให้คณะทำงานติดตามผลเชิงปฏิบัติ

8. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงาน (จากสถาบันไฟฟ้าฯ) ที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ที่ต้องร่วมมือกันให้เกิดการบูรณาการกับงานวิจัยต่อไปจะต้องทำอะไรบ้าง เช่น การเข้าถึงตลาดในประเทศคู่ค้า (Market Access) และมาตรการส่งเสริมให้มีการส่งออกมากขึ้นของแต่ ละอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมาย

9. รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ สภาหอการค้า แห่ง ประเทศไทยให้ข้อคิดเห็นว่า ควรมีการติดตามเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของกฎหมาย สหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวกับ Border Carbon Adjustment และที่เกี่ยวกับคำนิยามของ “Inaction”

10. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม (จาก MTEC) ในประเด็นที่มีความเกี่ยวพันกันระหว่าง TRIPs, สิ่งแวดล้อม, Carbon Footprint และ การวัดการปล่อย Emission พบว่า หากมองในมุมของเทคโนโลยี เทคโนโลยีใหม่จะมาแทนเทคโนโลยีเก่า การจดสิทธิบัตรใหม่จะเพิ่มขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยควร ดำเนินการเช่นไรในมุมมองทรัพย์สินทางปัญญา หากไม่สามารถเข้าถึงกับเทคโนโลยีเหล่านั้นได้ เรา ปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์มากเกินไป เป็นการผิด TRIPs หรือคาร์บอนไดออกไซด์ ได้มีการศึกษา ณ จุดนี้ หรือไม่

ช่วงที่ 2: มาตรการการค้าที่ใช้ภาษีศุลกากร กรณีศึกษาประเทศ (จีน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น)

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในกรณีศึกษาประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป พบว่า ประเทศจีนมีแนวโน้มจะนำมาตรการ NTMs ในกลุ่มสินค้าอาหาร ได้แก่ SPS เครื่องหมายรับรองอาหาร การขอใบอนุญาต และ QS Mark เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ China RoHS และ CCC Mark ซึ่งการใช้มาตรการดังกล่าวจะเพิ่มต้นทุนแก่ผู้ประกอบการไทย ทำให้อาจ สูญเสียความสามารถทางการแข่งขันได้ในอนาคต

ในขณะที่การศึกษากฎการใช้มาตรการ NTMs ของประเทศญี่ปุ่น ใน 4 อุตสาหกรรม ได้แก่ สินค้า อาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม พบว่า 1) กฎระเบียบและ มาตรการต่างๆ จะมีการประกาศใช้อย่างเท่าเทียมกันจึงไม่มีการกีดกันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมกับ ผู้ส่งออก 2) กฎระเบียบที่ออกโดยรัฐบาลมีความเข้มงวดเพิ่มขึ้นในด้านมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า และ 4) มาตรการโดยสมัครใจเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

สำหรับสหภาพยุโรป พบว่า แนวโน้มการนำมาตรการ NTMs มาบังคับใช้อาจเกิดจากเหตุผลใด เหตุผลหนึ่ง เช่น เพื่อความมั่นคงของชีวิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อขยายตลาดภายในภูมิภาคของประเทศคู่ค้า เป็นต้น โดยตัวแปรเฝ้าระวังของมาตรการ NTMs ของสหภาพยุโรป คือ ผลการวิจัยทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเคลื่อนไหว ต้นตัว รับรู้ของผู้บริโภค รวมทั้งข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและ สุขอนามัย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้

1. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลตัวเลขการส่งออกชิ้นส่วนและผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไป จีนยังไม่ชัดเจนในแง่ของปริมาณ สถาบันไฟฟ้าฯ ให้ข้อคิดเห็นว่า ควรแยกเป็นชิ้นส่วนและผลิตภัณฑ์ เพราะ Logistic ทางด้านนี้มีความเป็น Globalization สูง และให้มองสภาพการณ์ของแต่ละประเทศด้วย ว่าประเทศใด จะให้ผลิตสินค้าใด นั่นคือเหตุผลว่าทำไมจึงส่งออกชิ้นส่วนไปจีนในปริมาณมากกว่าการ ส่งออกผลิตภัณฑ์ และเรานำเข้าจากจีนมาเยอะพอควร ผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ จะมีหรือไม่มี NTMs

เพราะ NTMs ส่งผลกระทบต่อขึ้นส่วนน้อย แต่กระทบในตัวผลิตภัณฑ์เยอะ และประเทศไทยมีมาตรการที่เท่าเทียมกันหรือไม่ในทางปฏิบัติ ทั้งการกีดกันสินค้าจากต่างชาติและการส่งเสริมภายในประเทศ เพราะหากเราไม่เข้มงวด ก็จะนำเข้าสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ อุตสาหกรรมเราจะไม่โต สรุป สิ่งที่ต้องคำนึงคือให้มีขบวนการมาตรฐานที่เท่าเทียมกันทั้งในระดับสากล และในระดับระหว่างประเทศ

2. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่อง MRA (Mutual Recognition Agreement) หรือ การทำความตกลงยอมรับร่วม ผลวิเคราะห์ของห้องแล็บ การยอมรับใบรับรองของหน่วยงานทั้งสองประเทศ ขอฝาก หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่นี้โดยตรงด้วย

3. ในกรณีสินค้าประมง และมาตรการ SPS ทางสมาคมอาหารแช่แข็งไทยมองว่า จีนเป็นประเทศคู่ค้ามากกว่าคู่แข่ง เพราะไทยส่งออกมากขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่อง SPS เงื่อนไขในการตรวจสอบในระดับมณฑลนับว่ามีเงื่อนไขพิเศษ และภาวาระดับมณฑลในแต่ละมณฑลก็ต่างกัน อยากให้ผู้วิจัยศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่องภาษีของแต่ละมณฑล

4. ข้อมูลเพิ่มเติม (จาก สมอ.) คือ กรณีของเครื่องใช้ไฟฟ้า ให้เราพิจารณาว่า เรามี Competitive Champion Product ที่สามารถแข่งกับจีนได้ในสินค้าใด และจีนกับสหรัฐอเมริกา มีความคล้ายกันที่มีหลายมณฑล แต่ไทยนับว่าเป็นรัฐเดียว ทำให้เกิดการเกรงว่าหากเปิดการค้าเต็มที่แล้ว เราจะเข้าไม่ได้จริงในทางปฏิบัติ อาจต้องดูเป็นพื้นที่ระดับมณฑลมากกว่าการศึกษาระดับประเทศ

5. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม (จาก สถาบันไฟฟ้าฯ) ในกรณี Tesco Lotus มาตรการทางการค้า โดยทั่วไปมี 2 ลักษณะ คือ บังคับใช้ในประเทศ และ Market Driven standard ซึ่งมาตรการหลัง ประเทศกลุ่ม OECD กำลังให้ความสำคัญอยู่ในขณะนี้ นับเป็นมาตรการ NTMs หนึ่ง และนับวันจะมีความสำคัญมากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาสหภาพยุโรป กรณีแรก เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง มาตรการและ “ครบวงจร” ในกรณี EuP ตาม Power point ที่ 13 ของ อ.นิธินันท์ เห็นควรให้ย้ายตำแหน่ง คำ EuP ไปอยู่ข้างบน แล้วข้างล่างจึงเป็นคำ Eco-design เพราะ Eco-design เป็นส่วนหนึ่งของ EuP กรณีที่สอง เกี่ยวกับหลักสุขอนามัย EC 178/2002 ซึ่งน่าจะเป็นมาตรฐานเอกชน เพราะผู้ค้าปลีกเป็นผู้กำหนด

7. ข้อเสนอแนะด้านนโยบายสำหรับสหภาพยุโรป (จาก กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์) คือ ขณะที่ประเทศไทยอาจจะได้รับผลกระทบจากมาตรการ EU-Fishing ซึ่งเป็นมาตรการที่น่าจะมีการศึกษาในด้าน NTMs ด้วย

8. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาญี่ปุ่น ควรจะมีการแนะนำว่า จะมีหน่วยงานใดในประเทศมาศึกษาต่อด้าน Market Access และ Market Driven Standard

9. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย กล่าวคือ ในระยะหลังมาตรฐานเอกชนกำลังมีความสำคัญมากขึ้น ทั้งในเรื่อง Food Safety, สิ่งแวดล้อม และมาตรฐานแรงงาน ผู้เข้าร่วมประชุมจึงเสนอให้นักวิจัยของโครงการ NTM Watch จัดทำข้อเสนอต่อรัฐในเรื่อง MRA ระหว่างประเทศ ข้อตกลงการยอมรับมาตรฐาน Food Safety ระหว่างประเทศ ซึ่งหลายครั้งลูกค้านำมาตราฐานเอกชนมาใช้อ้าง ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องเอง

(เช่น ในกรณีห้าง TESCO) และการเจรจาภายใต้ภาคผนวกมีสินค้าบางรายการที่ยกเว้น ในเรื่อง Harmonize Code ของแต่ละประเทศ มี Harmonize ย่อย ซึ่งเมื่อถึงเวลาจริงๆ ไม่สามารถใช้ Harmonize Code ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดได้

ช่วงที่ 3: มาตรการการค้าที่มีใช้ภายใต้หลักการ กรณีศึกษาสินค้า (สินค้าอาหาร อัญมณีและเครื่องประดับ)

การติดตามกระแสมาตรการ NTMs ในกรณีศึกษาสินค้ากลุ่มอาหาร และอัญมณีและเครื่องประดับ โดยผลการศึกษาในสินค้ากลุ่มอาหาร พบว่า 1) สินค้ากลุ่มอาหาร โดยเฉพาะข้าว จะได้รับผลกระทบจากเขตการค้าเสรีอาเซียน ซึ่งมีผลให้ประเทศสมาชิกต้องลดภาษีลงให้เหลือร้อยละ 0 รวมทั้งทยอยลดมาตรการ NTMs 2) เกษตรกรและผู้ส่งออกต้องเรียนรู้การใช้กลไกการบริหารความเสี่ยงของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า 3) ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกสินค้าเกษตรควรติดตามแนวโน้มการกำหนดมาตรการ NTMs เป็นพิเศษ

สำหรับสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ การศึกษาในครั้งนี้จับตาดูการออกมาตรการ NTMs ในประเทศต่างๆ เช่น อเมริกา ญี่ปุ่น จีน ยุโรป และออสเตรเลีย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดมาตรการ NTMs เช่น ปัจจัยด้านรสนิยมและความต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้ มาตรการ NTMs ที่ภาครัฐและผู้ประกอบการต้องเฝ้าระวัง ได้แก่ การนำเข้าสินค้าตัวอย่างหรือการนำเข้าผ่าน Free Trade Zone การปิดฉลากสินค้า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิด KPCS และกฎหมายการฟอกเงิน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้

1. ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็น “วิกฤตเศรษฐกิจโลก ” กับ “ความปลอดภัยอาหาร /ความล้มเหลวของตลาด ” ยังอธิบายไม่ชัดเจน กล่าวคือ เมื่อเริ่มต้นด้วย วิกฤตเศรษฐกิจโลก อันเนื่องมาจากตลาดการเงินล้มเหลว ต่อมาบอกว่าราคาข้าวและน้ำตาลลด ในความเป็นจริงแล้วไม่เกี่ยวข้องกัน เพราะภาคเกษตรเป็นตัวพ่วงเศรษฐกิจอยู่แล้ว ไม่ว่าจะวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 หรือ 2550 แม้ไม่ทำการศึกษาก็ทราบอยู่ อีกเรื่องคือประเด็นความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์อาหาร มีการโยงเรื่องอย่างไร จากราคาข้าวและน้ำตาลลดมาที่เรื่องความปลอดภัยอาหาร อยากให้เริ่มเรื่องภาคเกษตร ซึ่งมีการส่งออกที่ยาวนานตลอด แต่ FTA ที่บอกว่าภาษีต้องเป็น 0 ในปีนี้ และกำลังดำเนินการอยู่ แต่ก็ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และเรื่องผู้ซื้อผู้ขายระหว่างประเทศ ที่เป็นในเรื่องของข้อมูล ในความเป็นจริง ผู้ส่งออกข้าวภาคเอกชน มีไม่มาก และเขารู้ข้อมูลมากกว่าภาครัฐเสียอีก อยากให้เน้นไปที่ภายในประเทศมากกว่า คือ ระหว่างเกษตรกรและพ่อค้าคนกลาง คือปิดจุดบอดในประเทศดีกว่า ส่วนเรื่องมาตรฐานเห็นด้วย

2. ข้อมูลสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไม่ตรงกัน เมื่อข้อมูลหนึ่งบอกว่าเป็นข้าว แต่อีกข้อมูลบอกว่าเป็น ข้าว น้ำตาล และผักสด

3. Asymmetric Information น่าจะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับภายในประเทศ และระหว่างประเทศโดยระดับระหว่างประเทศไม่น่าจะเป็นปัญหามากนัก ในขณะที่ปัญหาระดับภายในประเทศมี

ความสำคัญ โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันด้านข้อมูลระหว่าง “นายทุน” กับ “เกษตรกร” อันส่งผลให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ

4. ยกตัวอย่างกรณีการที่สหรัฐอเมริกามีการให้เงินอุดหนุนในสินค้าข้าว เป็นต้น เราสามารถ List ออกมาเป็นมาตรการ NTMs ที่สำคัญ สำหรับสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยใช้แล้วจะเกิดผลกระทบต่อการส่งออกของไทย ทำให้ไทยส่งออกไม่ได้เพิ่มขึ้น จะสามารถทำได้หรือไม่

5. ปัจจุบันเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดินเหลือน้อย เมื่อเกษตรกรขายที่ดินให้นายทุน ปัญหาอยู่ที่นายทุนจ้างแรงงานต่างด้าว และแรงงานต่างด้าวก็นำเงินไปลงทุนอีกที่ เพราะนายทุนไม่มีความรู้ในเรื่องข้าว สิ่งที่น่ากังวล คือตอนนี้ต่างชาติจะมาซื้อทั้งหมด ในอนาคตคนไทยอาจไม่มีข้าวกิน เพราะต่างชาติจะมาครอบครองพื้นที่ไปทั้งหมด

6. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “คุณภาพตลาด” (จาก สถาบันไฟฟ้า) ที่บอกว่าออกกฎระเบียบเพื่อสร้างแรงจูงใจนั้น น่าจะเป็นแรงผลักดันมากกว่า

7. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อมูล “สินค้ากลุ่มอาหาร” ได้แก่ ข้อมูลที่น่าเสนอ คือ “สินค้าเกษตร” แต่ในความเป็นจริง ต้องเป็น “เกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม” จึงทำให้ตัวเลขที่ได้ มาเกิดการลักลั่นกัน และ จากข้อความที่กล่าวว่า “การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารที่แตกต่างกันมาก จนอาจหาข้อสรุปร่วมกันไม่ได้” จะสามารถนำไปอ้างอิงได้เลยหรือไม่

8. รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่าง ประเทศ สภาหอการค้า แห่งประเทศไทย ตั้งคำถามว่า เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ประเทศต่างๆได้นำมาตรการ NTMs มาใช้เพิ่มขึ้น มีผู้ศึกษาอย่างจริงจังหรือไม่ กับตัวเลขมาตรการ NTMs ที่เพิ่มขึ้นนี้ โดยนักวิจัยกล่าวว่าข้อมูลตัวเลขที่ได้ จะเก็บไว้ในตารางภาคผนวก เพื่อให้ข้อสรุปมีน้ำหนักมากขึ้น

9. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อมูล “อณุมติและเครื่องประดับ” (จาก สถาบันฟ้า และ สถาบันอณุมติศาสตร์) ได้แก่ (ก) ตัวเลขส่งออกของประเทศออสเตรเลียน่าสนใจ น่าจะนำมาพิจารณาเป็นอันดับหนึ่ง (ข) ในเรื่องมุก ไทยไม่ใช่ผู้ผลิต แต่เป็นผู้ได้ประโยชน์มากกว่า ดังนั้นไม่จำเป็นต้องจับตาดู แต่อยากให้ทำการคุ้มครองมากกว่า ทั้งเรื่องคุณภาพและมาตรฐาน ในอนาคตเราจะถูกบีบให้อยู่ตรงกลางโดยยุโรป ถ้าเช่นนั้น SME จะอยู่อย่างไร เพราะการบริหารจัดการไม่ครบวงจรเหมือนบริษัทใหญ่ๆ (ค) ญี่ปุ่นซื้ออณุมติจากยุโรป(ทั้งที่เราเป็นผู้ขายไป) เราสามารถขายให้ญี่ปุ่นโดยตรงได้ ไม่ ต้องผ่านหัวคิวที่ยุโรปอีกที่ (ง) มาตรการของภาครัฐที่สหรัฐอเมริกาออก ที่เป็นเรื่องการเมือง ในความเป็นจริงแล้ว พม่าไม่ได้กระเทือนอะไรเลย แต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ คือ พ่อค้าพลอยจันทบุรี คือ มีของแต่ขายไม่ได้ และในเรื่องวัตถุดิบ และ (จ) มรดกของโคลัมเบีย เราไม่ต้องไปแข่งกับเขาตรงจุดนี้

10. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (จาก สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ) ว่า ไทยควรตั้งมาตรฐานเอง และควบคุมคุณภาพให้ชัดเจน แทนการให้ต่างชาติเป็นผู้ควบคุมมาตรฐาน เพราะหากให้ต่างชาติเป็นผู้กำหนด ทำให้อณุมติของไทยถูกกีดกัน จึงต้องฝากสหภาพยุโรปเป็นผู้ขาย

สิ้นสุดการประชุมเวลา 16.00 น.

ผนวก ฏ.

การเสวนาทางวิชาการ

“การพัฒนาเครือข่ายเพื่อจับกระแสและรู้เท่าทัน NTMs”

วันที่ 18 มิถุนายน 2553 เวลา 13:00 – 16:00 น.

ณ ห้องเจมินี ชั้น 3 โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น

ถนนวิภาวดีรังสิต หลักสี่ ดอนเมือง กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณอุรุวัชร	สุกแสงดาว	กรมเอเชียตะวันออก
2. คุณอรวิทย์	ศุภวาทีน	กรมเอเชียตะวันออก
3. ดร. ก่อเกียรติ	วิริยะกิจพัฒนา	กรมการค้าต่างประเทศ
4. คุณณัฐวรรณ	เพชรไทยพงศ์	กรมการค้าต่างประเทศ
5. คุณณัฐพร	ศรีภิญโญ	กรมการค้าต่างประเทศ
6. คุณสุภาพรณ	หาญเทพินทร์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
7. คุณพัทธรพิมล	วรรณะภุติ	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
8. คุณชุลีพร	เจริญคำรุ่งเรือง	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
9. คุณนฤชยา	ผลอนันต์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
10. คุณพรศิริ	สาครวรรณศักดิ์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
11. คุณเจนวี	วรพัฒน์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
12. คุณบรรณโคภิชฐ์	นนทรี	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
13. นายกิตติพันธุ์	เทพารักษ์นกร	กรมโรงงาน
14. นายวัชรพันธ์	ศิริพันธุ์	กรมโรงงาน
15. คุณอัมพรพรรณ	วงษ์ท่าเรือ	สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
16. คุณพาดุงศ์	คัมภีรารักษ์	สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
17. ดร.ระวีวรรณ	ภูติเดช	สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
18. คุณอารีย์ วัฒนา	ทุมมาเกิด	สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
19. ผศ. มยุรี	จัยวัฒน์	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
20. คุณภาคภูมิ	ทิพคุณ	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
21. คุณดุจเดือน	ศตะนาวิน	สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
22. คุณฐิติพร	โชติดี	สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
23. คุณพรชนก	โชติช่วง	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

24. คุณธัญญา	ศรศิลป์	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
25. นายภัทรพงศ์	พงศ์สวัสดิ์	สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย
26. คุณเกริกชัย	รายณสุขวงศ์	สมาคมนักอุตสาหกรรมเครื่องเขียนเพื่อการส่งออก
27. คุณกรวิทย์	ทุมมานนท์	สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย
28. คุณสุวัฒน์	เนตรเจริญ	สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย
29. คุณจิตตพันธ์	หงส์ศิริ	สมาคมผู้ผลิตเครื่องสำอางไทย
30. คุณพรธัญญา	จันทร์ผ่อง	สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่ออุตสาหกรรม
31. คุณอรอนงค์	มัทธพงศ์	สถาบันอาหาร
32. คุณนายสมบุญ	หอดระกูล	สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
33. คุณปฎิมากร	คุ่มเดช	สภาหอการค้าไทย
34. คุณนพวรรณ	ฉลองพันธุ์รัตน์	สภาหอการค้าไทย
35. คุณสุนีย์	วรวิฑูรย์	สภาหอการค้าไทย
36. คุณสมเจตนา	ภาสกานนท์	สภาหอการค้าไทย
37. คุณเชวง	จาว	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
38. คุณจิราวดี	พิพัฒน์ทกุล	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
39. คุณจตุพร	จันต๊ะโมกข์	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
40. คุณวิโรจน์	โรจนวัฒน์ชัย	บริษัทสหวิริยา สตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน)
41. คุณกิตติคม	พูลสมบัติ	บริษัทสหวิริยา สตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน)
42. คุณพิสิษฐ์	อาภารุ่งโรจน์	บริษัทสหวิริยา สตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน)
43. คุณนันทจิต	ถาวรบุตร	บริษัทไทยน็อคสแตนเลส
44. คุณมัลลิกา	อัครวราตระกูล	บริษัทไทยน็อคสแตนเลส
45. คุณเพชรรัฐ	เมษินทรีย์	บริษัท ค้าเหล็กไทย จำกัด (มหาชน)
46. คุณผดุงศักดิ์	นิธิพงศ์พันธ์	บริษัทดับเบิล เอ (1991) จำกัด (มหาชน)
47. คุณพรธัญญา	สุริยรังสิกุล	บริษัทราญาเลอรรณี จำกัด
48. คุณเกิง บรรจงรักษ์		บริษัทราญาเลอรรณี จำกัด
49. คุณวิษุตา	ประจักษ์	ฝ่ายธุรกิจ ส่วนวิจัยธุรกิจ EXIM Bank
50. คุณธงชัย	บุญยโชติมา	เครือเจริญโภคภัณฑ์
51. คุณธวัชรัตน์	วิฑิตตระกูล	เครือเจริญโภคภัณฑ์
52. คุณสันติ	ผลาชี	อ.เพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
53. คุณทิพย์วรรณ	ยามาโมโตะ	กระทรวงพาณิชย์
54. คุณกฤษฎา	เอกวัฒน์	กระทรวงพาณิชย์
55. คุณภาคภูมิ	ทิพคุณ	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

56. คุณสุดา	ทองศรี	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
57. คุณพัฒนาภา	เจียบฉลาด	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
58. คุณพรชัย	ด้านวิวัฒน์	กรมอาเซียน
59. คุณอังคณา	เฉลิมพงศ์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
60. คุณอภิญา	ภาณุภัทร	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
61. คุณพรณิภา	สุริยรังสิกุล	สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ
62. คุณดวงกมล	รัชชกิตติ	สภาหอการค้า
63. คุณสุปราณี	จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
64. คุณอุไรรัตน์	เนาวาร	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
65. คุณเกรียงไกร	เดชกานนท์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
66. คุณนิธินันท์	วิศเวศวร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
67. คุณพีระ	เจริญพร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
68. คุณศุภฤติ	ถาวรยุติการต์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
69. คุณสิทธิกร	นิพนยะ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
70. คุณศันสนีย์	ลิ้มพงษ์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
71. คุณสุขุมาวดี	ทองคำ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
72. คุณนพรัตน์	พรหมอินทร์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
73. คุณสืบศักดิ์	สืบสายอ่อน	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
74. คุณนวกฤษ	มีศิริ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
75. คุณรัชพล	ศุภวิวรรณ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
76. คุณภาณุพงษ์	นทีทวีศักดิ์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วัตถุประสงค์การประชุม

เพื่อนำเสนอผลงานวิจัย ของโครงการ “การติดตามกระแสการค้ากำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ศุลกากรสำหรับสินค้าไทยส่งออกไปต่างประเทศ ” และนำเสนอเรื่อง “การสร้างเครือข่ายการติดตามกระแส NTMs ในอนาคต” โดยหัวหน้าโครงการวิจัย (รศ. ดร. นิรมล สุธรรมกิจ) และวิทยากรร่วมเสวนา 2 ท่าน คือ

(1) คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล รองประธานกรรมการหอการค้าไทย และกรรมการผู้จัดการ บริษัทโรงงานทอผ้ากรุงเทพ จำกัด ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของภาคเอกชน และ นำเสนอประเด็น “SMEs ไทย จะขับเคลื่อนอย่างไรให้รู้เท่าทัน NTMs”

(2) คุณอุไรรัตน์ เนาวาร นักวิชาการพาณิชย์ระดับชำนาญการ สำนักเจรจาสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของภาครัฐ และ นำเสนอประเด็น “การเจรจาการค้าระหว่างประเทศเพื่อการตั้งรับและปรับตัวของเอกชนไทย”

ส่วนมาตรการที่มีใช้ภาษี กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และเปิดโอกาสรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของการเสวนา

สาระสำคัญของการเสวนาครั้งนี้ สามารถสรุปได้ 4 ประเด็นสำคัญ คือ (1) ข้อเสนอแนะด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (2) การจัดตั้งองค์กรในการติดตาม NTMs และ NTBs (3) ข้อเสนอแนะสำหรับ SMEs เพื่อการปรับตัวและตั้งรับมาตรการ NTMs/NTBs ในอนาคต และ (4) หัวข้อวิจัยที่เห็นควรให้ทาง สกว. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต (เป็นข้อเสนอจากที่ประชุม) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

(1.1) กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงต่างประเทศจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการจัดหาข้อมูลและกระจายข้อมูลให้กับบริษัทหรือ SMEs ต่างๆ เพราะกระทรวงทั้งสองมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลมากกว่าภาคเอกชน อีกทั้งยังมีความสามารถในการแก้ปัญหาในหลายๆ ด้านและเชื่อมต่อหน่วยงานมากกว่ากระทรวงอื่นๆ นอกจากนี้ไม่เพียงแต่ตั้งรับมาตรการ NTMs อย่างเดียว แต่ต้องหาทางตอบโต้มาตรการเหล่านั้นด้วย

(1.2) ในการป้องกันตนเองจากมาตรการ NTMs กระทรวงพาณิชย์มีประสบการณ์มากแต่มิได้เป็นผู้เชี่ยวชาญทุกเรื่อง อีกทั้งยังถูกจำกัดอยู่ในกรอบของกฎหมาย ดังนั้น หน่วยงานของรัฐและเอกชนจึงควรจ้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาทำงาน เช่น ด้านกฎหมาย และเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากกฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยๆ ดังนั้น หากไม่มีประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญจะเป็นการทำให้เสียเวลาในการศึกษาผลกระทบและปรับตัว

(1.3) ด้านต้นทุนในการป้องกันหรือติดตาม รัฐบาลควรออกมาเป็นผู้สนับสนุน เพราะการป้องกันมาตรการ NTMs เป็นการป้องกันทั้งประเทศ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงป้องกันเป็นรายบุคคลหรือรายบริษัท

(1.4) ในด้าน AEC (ASEAN Economic Community) ที่กำลังจะเข้ามาในอีก 5 ปีข้างหน้า ควรจะวางระบบเพื่อรองรับโดยการทำให้ระบบศุลกากรเป็นแบบ Single Custom ในประเทศไทยก่อน และตั้ง National Agenda เพื่อให้ทุกกระทรวงทำงานร่วมกัน โดยมีระดับรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานในการสั่งการ

(1.5) ภาครัฐและภาคเอกชนควรจะปรับ NTBs ให้กลายเป็น “โอกาส” ของประเทศในการทำการค้าได้ เช่นประเทศ ตุรกีดำเนินมาตรการ Anti-dumping กับสินค้านำเข้าจากจีน ซึ่งจะเป็นโอกาสของไทยในการเจาะตลาดเข้าในตุรกี ซึ่งข้อมูลในการดำเนินการ Anti-dumping นี้เป็นสิ่งที่อยากให้ทูตของทุกกระทรวงพยายามให้ข้อมูลด้านนี้ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ส่งออกของไทยสามารถ ส่งสินค้าเข้า

ไปในตลาดของประเทศนั้นได้ และบางครั้งหน่วยงานของกระทรวงก็จำเป็นต้องคิดนอกกรอบว่าจะทำ ยังให้สามารถเข้า Take Over ตลาด อันเนื่องโอกาสนี้ได้อย่างไร เป็นต้น

(1.6) เนื่องจากข้อมูลมีมากมาย จึงควรมีการตั้งประเด็นติดตามแบบ Issue-based ขึ้นมา เช่น ตั้งประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็น Agenda และตั้งศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร ซึ่งอาจจะตั้งหน่วยงานดังกล่าว นี้ที่ไหนก็ได้แห่งหนึ่ง ซึ่งหน่วยงานนั้นจะเป็นหน่วยงานที่ตัดสินใจว่า มาตรการหรือกฎระเบียบอะไรที่จะ ทำให้เกิดปัญหา ส่งผลกระทบต่อใคร และอย่างไรบ้าง เพราะถ้าหากรอให้ธุรกิจเอกชนเผชิญปัญหาแล้ว มาร้องเรียนต่อภาครัฐ ก็อาจจะช้าเกินไป (ซึ่งควรดำเนินการในลักษณะ Prevention มากกว่าดำเนินการ ในลักษณะ Cure เพราะ การแก้ไขปัญหาจะดำเนินการได้ยากกว่า) แนวทางในการเสริมสร้างความ ร่วมมือของภาครัฐที่ควรจะเป็นคือ หน่วยงานจะต้องสามารถระบุได้ ว่า ประเด็นอะไรบ้างที่จะกระทบ ต่อประเทศไทยและเชิญผู้ที่จะได้รับผลกระทบมาหารือร่วมกันว่าจะทำอย่างไรต่อไป จากนั้นกรมเจรจา การค้าระหว่างประเทศก็จะต้องไปทำการเจรจาต่อไป เพราะหากปล่อยให้บริษัทเข้ามาอ่านข้อมูลเอง หากเป็นบริษัทใหญ่ๆก็อาจจะมีคนเข้าไปอ่านอยู่แล้วซึ่ง ไม่เป็นปัญหา แต่หากเป็น SMEs คงจะเป็นการ ยากในการเข้าถึงข้อมูลเว็บไซต์ (ไม่นับรวมถึงความซับซ้อนของ Issues ซึ่งมีข้อมูลที่ยากต่อการทำความเข้าใจ) ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาจึงควรเป็นแบบที่เข้าใจได้ง่ายและมีการ Identify แล้วนำไปบอกผู้ที่จะโดน ผลกระทบเพื่อรับมือ แต่ประเทศไทยในขณะนี้ยังมีปัญหาที่ว่า บาง Issues ถูกเก็บมาเป็นปีไม่ได้เอาเข้าที่ ประชุมของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ด้วยเหตุนี้ จึงควรต้องมี “ผู้ใหญ่” ที่จะรับงานนี้และต้อง “ว่าง” ด้วย

(1.7) ในการส่งข่าวสารและข้อมูลที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ ควรจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อ รับ ข้อมูลข่าวสารนั้น มาวิเคราะห์ศึกษาร่วมกันว่า กลยุทธ์ของไทยจะเป็นอย่างไรต่อไป เพราะลำพังการส่ง ข่าวมาให้ SMEs เท่านั้น SMEs ก็ไม่สามารถดำเนินการใดๆได้มากนัก และหลังจากรวมกลุ่มแล้วก็ควรจะมี การแบ่งงานกันไปทำ เช่น การอบรม การกระจายข่าว และการเจรจา (โดยอาจจะทำเป็นราย Issues หรือ รายผลิตภัณฑ์ หรือทั้งสองอย่าง) แต่เนื่องจากรายการหรือเรื่อง มีอยู่จำนวนมาก จึงอาจต้องมีการ กำหนดลำดับความสำคัญ (priority) ว่าเรื่องไหนควรจะเป็นเรื่องสำคัญต่อไป

สำหรับการรวมกลุ่มกัน ของภาคเอกชนนั้น มีความเห็นเสนอให้ สมา หอการค้าฯ ที่จะสามารถ ดำเนินการได้ เพราะในเชิงยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ นั้น ภาคเอกชนน่าจะมองได้ “คมกว่า” ภาครัฐ ส่วน ภาครัฐอาจจะทำหน้าที่ส่งข่าวหรือดำเนินงานตามหลัง

ผู้ร่วมเสวนามีความเห็นเพิ่มเติมว่า การรวมกลุ่มกันของธุรกิจเอกชนไม่ใช่เรื่องยาก สามารถจัด สถานที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมฟังและหารือร่วมกันได้ แต่วิทยากรที่เชิญมานำประเด็นเสวนาหารือ นั้น ควรจะ เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ สำหรับการรวมกลุ่มกันของภาคเอกชนนี้สามารถดำเนินการ กระจาย ไปทั้ง 5 ภาคได้ และสนับสนุนเรื่องกำหนดเป็น Issue-based ในการเสวนาหารือหรือติดตาม ตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่อง AEC นั้น หน่วยงานของภาครัฐจะต้อง ชี้ให้เห็นว่า อะไรเป็นโอกาส (opportunity) และอะไรเป็นอุปสรรคขวากหนาม (threat)

(1.8) สำหรับเรื่องมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นเรื่องที่ถูกหยิบยกมาใช้ใน NTMs และ NTBs มาก แต่ยังไม่เห็นหน่วยงาน ของภาครัฐไหนออกมาเป็น เจ้าภาพในการเจรจาและดำเนินการให้สอดคล้องกับ ความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุนี้ ถ้าเป็นไปได้ ภาคเอกชนอาจจะต้องแสดงบทบาทสร้าง แรงผลักดันไปยังหน่วยงาน ของภาครัฐเพื่อ ให้ช่วยกำหนดนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อมในการผลิตสินค้า ให้ชัดเจน เพราะ โดยทั่วไปแล้ว หน่วยงาน ของภาครัฐไม่อยากจะผลักดัน ต้นทุนให้แก่ภาคเอกชน (ถ้าไม่จำเป็น) แต่หากมาตรการ ทางด้านการค้าและความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม มีความชัดเจนมากขึ้นแล้ว เชื่อว่าทุกหน่วยงาน ของภาครัฐก็พร้อมที่จะดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมภายในประเทศและภาคธุรกิจเอกชน

(1.9) ตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าร่วมเสวนา ประสงค์จะเห็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ที่มีความเข้าใจ ซึ่งกันและ กันมากขึ้น และอยากให้ มีการจัดทำรายงานทางการค้า คล้าย รายงานที่จัดทำโดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ มีการรายงานว่า แต่ละ ประเทศ มีรูปแบบ การค้า อย่างไร และ อะไรที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า (ซึ่งรายงานของสหรัฐอเมริกาดังกล่าวนี เขียนโดย สถานทูตอเมริกาในแต่ละประเทศ) ทั้งนี้ อาจจะต้องขอความร่วมมือให้ทางหน่วยงานของภาคเอกชน (ที่มีขนาดใหญ่หรือที่เป็นองค์กรเอกชน) เป็นผู้จัดทำรายงานในลักษณะดังกล่าว และทางภาครัฐ จะทำ หน้าที่กระจายข่าวหรือข้อมูลของรายงานดังกล่าวไปยังเอกชนขนาดกลางและขนาดเล็กต่อไป

2. การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานในการติดตาม NTMs/NTBs

สำหรับการจัดตั้ง “หน่วยงานกลาง” เพื่อดำเนินการติดตาม NTMs และ NTBs ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตนั้น อาจจะต้องกำหนดเป็นวาระแ ห่งชาติ (national agenda) ซึ่งในหน่วยงานดังกล่าว จะต้องมียุคคลที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 6 ประเภท ได้แก่ บุคลากรด้าน กฎหมาย บุคลากรด้าน ธุรกิจ บุคลากรที่รู้เกี่ยวกับการประเมินต้นทุน ผลประโยชน์ต่างๆ (เช่นบุคลากรด้านเศรษฐศาสตร์ หรือ การเงิน) และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและเชื่อมโยงกัน ในทุกมิติ และ จะต้องดำเนินงานอย่างประสานกัน และบุคลากรประเภทสุดท้าย คือ ด้านราชการ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการติดตามและประสานงานทั้งภายในและต่างประเทศ ส่วนผู้ที่เป็น “ประธาน” ก็ควรเป็น บุคลากรที่มาจากภาคการเมือง

องค์ประกอบของบุคลาการดังกล่าวข้างต้นนี้จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ตัวอย่างเช่น

- การใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นฐานความรู้ ว่ามาตรการ NTMs และ NTBs ที่จะเกิดขึ้น หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นนั้น จะก่อให้เกิดต้นทุนอะไรบ้าง หรือการดำเนินการตามมาตรการ NTMs นั้น มีความต้องการเทคโนโลยีใหม่หรือไม่
- ส่วนบุคลากรด้านธุรกิจหรือจาก ภาคเอกชนก็จะ สามารถวิเคราะห์ ได้ว่า ภาคเอกชนจะ มีความสามารถ มากน้อย แค่ไหน ในการดำเนินการตามมาตรการ NTMs หรือ ช่วย จัดหาข้อมูลทาง การตลาดและช่องทางต่างๆ จะอาจจะก่อให้เกิดเชื่อมโยงกันได้อย่างไร
- บุคลากรด้านภาครัฐก็จะเป็นผู้เข้าไปร่วมเจรจากับต่างประเทศ (ทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี)
- บุคลากรด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ หรือนักวิชาการสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ก็สามารถ ช่วยกันวิเคราะห์
- นอกจากนี้ ข้อมูลต่างๆนั้นมีมากมายในหลายๆหน่วยงาน ซึ่งสามารถเข้าไปเก็บเกี่ยวได้ แต่ว่า ยังขาดการประสานสัมพันธ์ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับ SMEs ในการปรับตัวและตั้งรับกับมาตรการ NTMs/NTBs

(3.1) ในขณะที่ AEC กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ทุกประเทศในกลุ่ม ASEAN ควรจะจับมือกันและใช้ “จุดแข็ง (strength)” ของบางประเทศ เพื่อกลบ “จุดอ่อน (weakness)” ของบางประเทศ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ ควรจะใช้ไทยหรืออินโดนีเซียเป็นฐานผลิตอุตสาหกรรมต้นน้ำ (เช่น ผลิตผ้า ด้าย ผ้า) จากนั้นก็ส่งออกไป ลาว พม่า เขมร เวียดนาม เพื่อตัดเย็บ เพราะค่าแรงถูกกว่าไทย

(3.2) ประเทศไทย ยังต้องมีการพัฒนาอีก 2 ด้าน คือ ด้านแรก Innovation คือการทำสินค้าใหม่ๆ และ ด้านที่สอง Differentiate คือต้องแตกต่างทั้งสินค้าและวิธีการ ผลิต ซึ่งจะทำให้ประเทศไทย กลายเป็น Manufacture Designer ในภายภาคหน้า จากนั้นก็จะส่ง สินค้าต่อไปยังต่างประเทศที่จะ ทำหน้าที่กระจายสินค้า (distribution) ซึ่งจะทำให้ ประเทศอื่น ไม่ต้องห่วง การผลิตอุตสาหกรรม ต้นน้ำเลย ดังนั้น หากประเทศไทยสามารถ “ตัดตอน” การผลิตได้เมื่อไร ประเทศไทยก็จะสามารถเชื่อมต่อระหว่าง อุตสาหกรรมต้นน้ำและปลายน้ำได้โดยตรงไม่ต้องผ่านคนกลาง ซึ่ง ในปัจจุบันนี้ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ของ ไทยมีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น ตรงที่การผลิตในประเทศไทยนั้นสามารถดำเนินการได้ ทั้งหมดครบวงจร ตั้งแต่ วัตถุดิบ การออกแบบ และผลิตสินค้า

(3.3) ควรมีการติดตาม NTMs ของประเทศคู่ค้าเล็กๆ บ้าง เพื่อหาช่องทางการค้าใหม่ๆให้กับ SMEs ซึ่งน่าจะดีกว่าที่ต้องเผชิญกับ NTMs ของกลุ่มประเทศใหญ่ที่ “ขยัน” ออก NTMs อย่างสหภาพยุโรป

(3.4) ในกรณี AEC ที่กำลังจะเกิดขึ้นนั้น ประเทศไทยซึ่ง มีทำเลที่ตั้งอยู่ตรงกลางของภูมิภาคนี้ และอาจถือว่ามีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับอินโดนีเซีย หรือ ฟิลิปปินส์ อีกทั้งระเทศในกลุ่มอาเซียนก็ยัง

ไม่มีเรื่องของ NTMs และ NTBs มากนัก ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ ประเทศไทย จะส่งสินค้าเข้าไปในตลาดดังกล่าว แต่ประเทศไทยก็ต้องมองตนเองด้วยว่า “เรามีอะไรที่จะสามารถนำไปสู่เขาได้ ” และ ต้องรู้ข้อดีข้อเสียของประเทศไทยเอง เช่น ด้านสิ่งทอ การผลิตสินค้าต้นน้ำเก่ง แต่การผลิตสินค้าปลายน้ำสู่ประเทศอื่นไม่ค่อยได้ เพราะค่าแรงสูง ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยควรจับมือกับผู้ประกอบการในประเทศอื่นๆ ด้วย

(3.5) เนื่องด้วยในปัจจุบันนี้ การค้าขายจะต้องมีความรวดเร็ว เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการส่งสินค้าสำหรับช่วงเวลา สั้นๆ (ซึ่งสามารถส่งของได้ตลอดเวลา) อันเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมทางการค้าจะปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ถ้า ธุรกิจไม่สามารถปรับตัวตามได้ ก็จะมีประสบปัญหาทางธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยจึงต้องปรับตัวเองตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก (กล่าวคือ ไม่ใช่แค่คิดตาม แต่ต้องเปลี่ยนตัวเองด้วย)

(3.6) NTMs และ NTBs เป็นมาตรการที่ทำให้ ต้นทุนของผู้ผลิต สูงขึ้น แต่ว่าถ้าหากทุกคนต้องเผชิญเหมือนกัน ก็เป็นโอกาสของประเทศไทย เพราะหากประเทศไทยสามารถทำได้ แต่คู่แข่งของไทยทำไม่ได้ ก็จะกลายเป็นผลประโยชน์ต่อประเทศไทย

(3.7) ผู้ประกอบการไทย ต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ ต้องรู้ว่าวัตถุดิบของตนเองเป็นอย่างไร และในอนาคตข้างหน้าต่อไป ต้องรู้ว่าลูกค้าต้องการอะไร ต้องให้อะไรถึงจะทำให้ลูกค้าพึงพอใจได้ คู่แข่งให้อะไร แก่ลูกค้า ผู้ประกอบการไทย ต้องให้ลูกค้ามากกว่า อีกทั้งต้อง มีความพร้อมเสมอในด้านบริการ (เช่น ส่งของตรงเวลาได้ แม้ว่าจะเผชิญปัญหาทางการเมือง ก็ตาม)

4. หัวข้อวิจัยที่ สกว. ควรส่งเสริมการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

ที่ประชุมได้มีการเสนอประเด็นการศึกษาวิจัยเพื่อให้ ทาง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ให้การสนับสนุนการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(4.1) บทเรียนด้านมาตรฐานด้านแรงงาน (labor standard) ถ้าเปิดการค้าเสรีในกลุ่มประเทศ ASEAN ได้ อาจจะมีปรากฏการณ์ที่ แรงงานต่างชาติจะย้ายเข้ามาไทย หรือ แรงงานไทยจะเคลื่อนย้ายออกไปต่างประเทศ ประเด็นคำถามคือ ประเทศในกลุ่ม ASEAN จะมีการควบคุมมาตรฐานด้านแรงงานหรือไม่

(4.2) มาตรฐานด้านบริการ (service standard) ก็อาจจะประสบปัญหาเช่นเดียวกับมาตรฐานแรงงาน เนื่องจากในขณะนี้ยังไม่มีการศึกษาว่า มาตรฐานด้านบริการของประเทศอื่นๆ อ่อนกว่าหรือแข็งแกร่งกว่าของประเทศไทย

(4.3) NTMs และ NTBs ด้านบริการเป็นอีกเรื่องที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่น่าจับตามาก ซึ่งประเทศไทยน่าจะสามารถใช้ประโยชน์จากภาคบริการได้มากกว่าเรื่องสินค้า ถ้าหากมีการเปิดเสรี ตามกรอบ AEC เพราะประเทศไทยอยู่ในทำเลที่ตั้งที่ได้เปรียบ อีกทั้งเรื่องขนส่งและระบบ Logistic ก็สำคัญ ซึ่งขณะนี้ประเทศเวียดนามและจีนกำลังเตรียมพร้อมใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบของไทยมา กกว่าที่ประเทศไทยจะใช้ประโยชน์เอง